

Broj: 04-2-07-10-462-2/19
Sarajevo, 02.10.2019. godine

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine
Trg Bosne i Hercegovine
SARAJEVO

Predstavnički dom

Dom naroda

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO.	02-10-2019	Broj priloga
Organizaciona jedinica	Klasifikacija oznaka	
01,02-	50-18-	1741/19

PREDMET: Izvještaj o provođenju Općih izbora 2018. godine i Izvještaj o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u 2018. godini, *dostavljaju se.-*

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je na svojoj 38. sjednici, održanoj 29.05.2019. godine, razmotrila i utvrdila tekst Izvještaja o provođenju Općih izbora 2018. godine broj: 04-2-07-10-461-1/19 i tekst Izvještaja o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u 2018. godini broj: 04-2-07-10-462-1/19, koje dostavljamo na znanje, u skladu s članom 2.9. stav (1) tačka 16. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16).

U okviru aktivnosti na implementaciji izbornih rezultata napominjemo da Opći izbori 2018. godine nisu još u potpunosti završeni pošto nisu provedeni posredni izbori za predsjednika i potpredsjednike Federacije Bosne i Hercegovine (član 2.9 stav (1) tačka 9, a u vezi s Poglavljem 9A Izbornog zakona BiH).

U skladu sa svojim nadležnostima propisanim u članu 2.9 stav (1) tačka 16. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, Centralna izborna komisija BiH podnosi godišnji izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini, provedbi ovog Zakona i inicira izmjene ovog Zakona.

S tim u vezi ističemo:

- neophodnost izbornih reformi u narednom periodu,
- najbolja forma koju predlažemo je formiranje Interresorne radne grupe za izmjene i dopune izbornog zakonodavstva,
- poseban akcenat stavljamo na potrebu implementacije svih presuda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Evropskog suda za ljudska prava,
- neophodnost izrade Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu i Akcionog plana za provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini, u skladu sa zaključkom broj 7 Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sa 108. sjednice, održane 19.7.2017. godine,

- potrebu za značajnim povećanjem finansijskih sredstava za finansiranje izborne administracije (posebno za rad u biračkim odborima) zbog izuzetno niskih naknada, uslijed čega je na Općim izborima 2018. godine zabilježen veliki broj odustanaka.

Detaljan popis preporuka za unapređenje izbornog procesa je naveden u dijelu VII Izvještaja o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u 2018. godini.

Nakon svakih izbora Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine organizira postizbornu konferenciju na kojoj se analizira izborni proces i formuliraju preporuke za unapređenje istog. Tematske prezentacije i zaključci postizborne konferencije te video sa konferencije „Opći izbori 2018. godine - izazovi izbornog procesa u Bosni i Hercegovini“ koja je održana 14-16. aprila 2019. godine u Sarajevu dostupni su u konferencijskoj brošuri i na internet-stranici www.izbori.ba.

Na kraju želimo da naglasimo da usprkos svim izazovima sa kojima se Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine suočavala u pripremi i provođenju Općih izbora 2018. godine, koji su elaborirani detaljnije u navedenim Izvještajima, Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR u svom Završnom izvještaju konstatuje da „CIK je uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno sprovela izbore“ i preporučuje „*Vlasti bi trebale osigurati adekvatno finansiranje organizovanja izbora. CIK-u treba osigurati potrebna sredstva kako bi privukao dovoljno kvalifikovanog kadra radi efikasnog sprovođenja svih svojih zadataka*“ (str. 10 Izvještaja OSCE/ODIHR).

U prilogu ovoga akta, pored predmetnih Izvještaja, dostavljamo sljedeće dokumente:

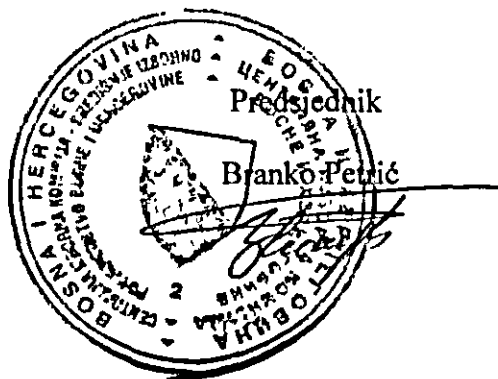
- Završni izvještaj izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR sa Općih izbora 2018. godine;
- Izvještaj o radu članova biračkih odbora na Općim izborima 2018. godine;
- Izvještaj o radu izbornih komisija osnovnih izbornih jedinica u BiH u 2018. godini;
- Novinski članci i komentari-poteškoće i izazovi koji su vještački proizvedeni da bi se otežalo provođenje Općih izbora 2018. godine i
- Odgovor na Zaključak Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

S poštovanjem,

Prilog: kao u tekstu

Dostavljeno:

- Naslovu,
- a/a

IZVJEŠTAJ

O PROVOĐENJU OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

Sarajevo, maj 2019. godine

IZVJEŠTAJ

O PROVOĐENJU

OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

Sarajevo, maj 2019. godine

© Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine 2019.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine dozvoljava reproduciranje ovog materijala uz navođenje vlasnika autorskih prava i u neizmijenjenom sadržaju. Zahtjevi u vezi sa autorskim pravima se mogu poslati Centralnoj izornoj komisiji Bosne i Hercegovine putem e-maila kontakt@izbori.ba ili na adresu Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Danijela Ozme br. 7

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Tel. +387 (0) 33 251 300

Faks: +387 (0) 33 251 329

E-mail: kontakt@izbori.ba

Internet-adresa: www.izbori.ba

Izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.

SADRŽAJ

Uvod.....	9
Sažetak.....	11
1. PROVOĐENJE NEPOSREDNIH IZBORA	17
1.1 Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH	17
1.1.1 Normativna djelatnost.....	18
1.1.2 Odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u vezi sa vođenjem Centralnog biračkog spiska.....	26
1.2 Objava Općih izbora 2018. godine	26
1.3 Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine.....	27
1.3.1 Ažuriranje Centralnog biračkog spiska.....	27
1.3.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači).....	29
1.3.3 Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak.....	29
1.3.3.1 Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine	32
1.3.4 Zloupotreba biračkog prava	33
1.3.5 Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe	34
1.3.5.1 Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. godine	36
1.3.6 Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH	37
1.3.7 Ažuriranje podataka o umrlim osobama	38
1.3.8 Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata	39
1.4 Koordinacija rada općinskih/gradskih izbornih komisija (OIK/GIK)	40
1.5 Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine	42
1.5.1 Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata	42
1.5.1.1 Provjera potpisa podrške i obrada kandidatskih obrazaca	44
1.5.2 Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata	44
1.5.3 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima	45
1.5.4 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati.....	45
1.5.5 Ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine.....	46
1.6 Obuka i edukacija izborne administracije.....	46
1.6.1 Ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka	53
1.6.2 Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini“	53
1.7 Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja	54
1.7.1 Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima ..	54
1.7.2 Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine	56
1.8 Sigurnosni aspekti Općih izbora 2018. godine	56
1.9 Donacija transparentnih glasačkih kutija	58
1.10 Rad Glavnog centra za brojanje	60
1.11 Posmatrači izbornog procesa	64
1.11.1 Ocjena međunarodnih posmatrača	66
1.12 Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.....	67

1.13 Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine	68
1.14 Nevažeći glasački listići.....	70
1.15 Utvrđivanje izbornih rezultata	71
1.16 Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića	74
1.17 Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju.....	75
1.18 Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima	75
1.19 Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora	76
1.20 Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.....	77
 2. PROVOĐENJE POSREDNIH IZBORA ZA ZAKONODAVNA TIJELA VLASTI.....	80
2.1 Vijeće naroda Republike Srpske	80
2.2 Dom naroda Parlamenta Federacije BiH	81
2.3 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.....	82
2.3.1 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske.....	82
2.3.2 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH.....	83
 3. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA.....	84
3.1 Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore	97
3.1.1 Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija “Pod lupom“ ...	99
 4. FINANSIJSKE I LOGISTIČKO-OPERATIVNE AKTIVNOSTI.....	101
 5. INFORMATIČKO-TEHNIČKA PODRŠKA.....	102
5.1 Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak.....	102
5.2 Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora.....	105
5.3 Geoinformacioni sistem (GIS).....	108
5.4 Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija	109
5.5 Probni izbori (Dry run)	111
5.6 Grafička priprema dokumentacije.....	112
 6. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE.....	113
6.1 Troškovi izborne kampanje.....	115
6.2 Limit na troškove kampanje.....	115
6.3 Struktura troškova izborne kampanje	115
6.4 Uporedni pregled troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godina	116
6.5 Izvori finansiranja političkih stranaka	117
 7. POTEŠKOĆE I IZAZOVI KOJI SU VJEŠTAČKI PROIZVEDENI DA BI SE OTEŽALO PROVOĐENJE OPĆIH IZBORA 2018. GODINE.....	120
 8. ZAKLJUČAK.....	124

POPIS TABELA

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine ...	27
Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine.....	28
Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na Dan Općih izbora 07. 10. 2018. godine sa odazivom.....	28
Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH.....	31
Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. godine sa odazivom.....	37
Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska	39
Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine	43
Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima	44
Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine po tijelima vlasti.....	45
Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje	62
Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama.....	62
Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića	70
Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića.....	71
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine	72
Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine	73
Tabela 16. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore .	78
Tabela 17. Ovjerene liste /kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona	81
Tabela 18. Ovjerene liste/kandidati iz osam kantona FBiH	81
Tabela 19. Tabelarni pregled žalbi.....	95

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine	68
Grafikon 2. Odaziv birača po entitetima.....	69
Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali	69
Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali.....	70
Grafikon 5. Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima.....	71
Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata.....	72
Grafikon 7. Spolna struktura izabranih kandidata	73
Grafikon 8. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja političkih stranaka	114
Grafikon 9. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja nezavisnih kandidata	114
Grafikon 10. Grafički prikaz strukture troškova izborne kampanje političkih stranaka.....	116
Grafikon 11. Grafički prikaz troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine	117
Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine	117
Grafikon 13. Grafički prikaz izvora finansiranja političkih stranaka	118
Grafikon 14. Odnos prihoda i dugova političkih stranaka	119

POPIS SLIKA

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH).....	51
Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku).....	52
Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku	52
Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka	52
Slika 5. CD-ovi s audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka	53
Slika 6. Štampani oglas “Kako glasati“	55
Slika 7. TV-spot	55
Slika 8. Motivacijski spot	56
Slika 9. Forma za pristup	102
Slika 10. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka	103
Slika 11. Grafički prikazi dijelova aplikacije	104
Slika 12. Prikaz forme za pristup modulu.....	105
Slika 13. Forma za praćenje unosa rezultata.....	106
Slika 14. Forma za kontrolu unesenih podataka	106
Slika 15. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu	107
Slika 16. Prikaz rezultata	107
Slika 17. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH).....	109
Slika 18. Statistika SMS centra.....	111
Slika 19. Ilustracije i grafičke pripreme.....	112

POPIS FOTOGRAFIJA

Fotografija 1. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate	47
Fotografija 2. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“	48
Fotografija 3. Obuka za rad na aplikaciji “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ – <i>praktični dio</i>	49
Fotografija 4. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018.godine	50
Fotografija 5. Donirane transparentne glasačke kutije	59
Fotografija 6. Potpisivanje Dodatka Memorandumu o razumijevanju između CIK BiH i OSCE BiH.....	59
Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom.....	60
Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH.....	61
Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora.....	65
Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine	65
Fotografija 11. Simulacija rada na biračkom mjestu	66

Uvod

1. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Centralna izborna komisija BiH) nadležna je za provođenje Aneksa III Dejtonskog mirovnog sporazuma, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16), Zakon o finansiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH", br. 95/12 i 41/16), učestvuje u provođenju Izbornog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12 i 109/12), Izbornog zakona Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 17/08 i 43/08), Zakona o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji BiH ("Službene novine FBiH", broj 19/08), Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08) te Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na izbore.
2. Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izborni zakon BiH), član 2.9 stav (1) tačka 16 utvrđeno je da Centralna izborna komisija BiH podnosi godišnji izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH) o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini, provođenju Izbornog zakona BiH i inicira izmjene tog zakona.
3. Osim Izbornog zakona BiH, u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH je i provođenje dijela Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, kojim je Centralna izborna komisija BiH nadležna da ocjenjuje, na osnovi dostavljenih informacija i podataka iz službene evidencije, da li kandidat za predsjedavajućeg, ministra i zamjenika ministra u Vijeću ministara BiH ispunjava uvjete za imenovanje, kao i provođenje Zakona o finansiranju političkih stranaka.
4. Ovaj izvještaj obuhvata najznačajnije aktivnosti koje se odnose na provođenje Općih izbora 2018. godine u Bosni i Hercegovini.
5. Izvještaj sadrži osam cjelina: provođenje neposrednih izbora, provođenje posrednih izbora, zaštita izbornog prava, finansijsko i logističko-operativne aktivnosti, informatičko-tehnička podrška, finansiranje izborne kampanje, poteškoće i izazovi koji su vještački proizvedeni da bi se otežalo provođenje Općih izbora 2018. godine i zaključak.
6. Centralna izborna komisija BiH je, na 38. sjednici održanoj 29. maja 2019. godine, razmotrila i utvrdila tekst ovog izvještaja koji se podnosi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Sažetak

7. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH se primarno fokusirala na pripremu i provođenje Općih izbora. Neke od novina u izbornom procesu 2018. godine uključivale su upotrebu transparentnih glasačkih kutija, videonadzor u Glavnom centru za brojanje, nadogradnju aplikacija i softvera Centralni birački spisak, doradu funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, konsolidacija Jedinog izbornog informacionog sistema BiH, izradu repozitorija i GEO informacionog sistema. Uloženi su dodatni naponi u koordinaciju aktivnosti sa nadležnim institucijama u vezi sa brisanjem umrlih lica sa biračkog spiska, a imena umrlih lica koja su ostala na Centralnom biračkom spisku su označena posebnim znakovima. U cilju zaštite izbornog prava izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica dozvoljeno je da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u Centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Izvršeno je ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućila dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Također, za potrebe izborne administracije pripremljena su dva nova praktikuma “Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini” i “Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka“. Za obuku biračkih odbora izrađena je jednoobrazna i poboljšana metodologija i vršen je nadzor nad obukom članova biračkih odbora; pripremljen je edukativni video o procedurama brojanja glasačkih listića i evidentiranja izbornih rezultata, a aktivnosti vezane za edukacija birača izvan zemlje su počele već u januaru 2018. godine.
8. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine objavila da će Opći izbori u BiH biti održani 07. 10. 2018. godine i usvojila kalendar izbornih aktivnosti.
9. Opći izbori su raspisani za: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, Narodnu skupštinu Republike Srpske i Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.
10. Ukupan broj birača na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska na dan održavanja Općih izbora 2018. godine je bio 3.355.659 od čega u Federaciji BiH 2.055.123 birača, u Republici Srpskoj 1.234.728 birača, a u Brčko distriktu BiH 65.808 birača, od čega njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
11. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora je sljedeća: 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
12. Na Dan izbora 07. 10. 2018. godine na Centralnom biračkom spisku nalazilo se 1.681.633 (50,11%) žena i 1.674.026 (49,89%) muškaraca.
13. U izvještajnom periodu Centralna izborna komisija BiH je donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.
14. Na Općim izborima 2018. godine ukupno je učestvovalo 128 političkih subjekata: 58 političkih stranaka, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata.

15. Za Opće izbore 2018. godine ovjerene su 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata: 3.119 (41, 60%) žena i 4.378 (58, 40%) muškaraca.
16. Starosna struktura ovjerenih kandidata je sljedeća: 1.420 (18,94%) kandidata su mlađi od 30 godina dok 6.077 (81,06%) imaju 30 i više godina.
17. 41 ovjerena politička stranka, odnosno koalicije, podnijele su ukupno 73 kandidatske liste sa ukupno 842 kandidata za dodjelu kompenzacijskih mandata i sve su ispunile uvjete za ovjeru.
18. Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana biračkih odbora (5.839. predsjednika; 5.801 zamjenika predsjednika; 21.285 članova i 20.052 zamjenika članova biračkih odbora). U odnosu na ukupan broj imenovanih ukupno je odustalo njih 10.641 ili 20,10% nakon čega je vršeno ponovno popunjavanje biračkih odbora nedostajućim članovima uglavnom novim kandidatima političkih subjekata, ali i iz rezerve izbornih komisija.
19. U 2018. godini pored obavezne obuke za izbornu administraciju (članove izbornih komisija i uposlenike centara za birački spisak) realizirane su i edukativne sesije za predstavnike političkih stranaka o načinu registracije političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima. Obuke za izbornu administraciju su se fokusirale na Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača; i aplikaciji Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska – praktični dio; dvije obuke koje su provedene u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH – obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora i obuka kontrolora izbornih rezultata; te edukaciju članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.
20. U cilju informiranja birača provedena je i edukativna i motivacijska kampanja. Cilj edukativne kampanje je bio upoznavanje birača sa izborom biračke opcije i kako glasati, dok je cilj motivacijske kampanje bio animiranje birača da ostvare svoje biračko pravo.
21. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH je realizirala projekat predizborne pomoći Vijeća Evrope u Bosni i Hercegovini za Opće izbore 2018. godine. Cilj projekta je bio: 1) podrška izradi pet publikacija: “Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima”; Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini; Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka; 2) organizacija predizborne konferencije o obavezama općinskih/gradskih izbornih komisija u pripremama direktnih izbora 2018. godine (“U susret Općim izborima 2018. godine”). Ukupna vrijednost projekta je u iznosu od maksimalno 67,329.99 EUR, od čega je realizirano 58.634,54 EUR ili 114.679,20 KM.
22. Na dan izbora birači su glasali na 5.804 biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.
23. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%. Najveći odaziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad 80,70 % dok je najmanji odaziv birača zabilježen u općini Usora 30,20 %.

24. Od ukupnog broja birača koji su glasali na Općim izborima 50,34% je muškaraca i 49,66% žena, a starosna struktura birača koji su glasali je sljedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina, dok 15,97% birača su mlađi od 30 godina.
25. U oblasti sigurnosti izbornog procesa Centralna izborna komisija BiH je pravovremeno obavijestila sva relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je raspisala Opće izbore 2018. godine nakon čega je Ministarstvo sigurnosti BiH imenovalo Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH. Odlukom Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH formiran je Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.” koji je okupljao policijska tijela u BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
26. Na dan održavanja Općih izbora, 07. 10. 2018. godine, sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim proslijeđivane Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Operativni štab “Opći izbori 2018” sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko distrikta BiH od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira, dok je 8 zavedeno kao “ostali incidenti” od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega su policijske agencije poduzele potrebne radnje na dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (Štab akcije “Izbori 2018.”) na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata.
27. Izborni proces je posmatrало 6.207 posmatračа akreditiranih od Centralne izborne komisije BiH (5.384 posmatračа iz 14 udruženja; 689 posmatračа iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatračа iz 23 politička subjekta) i 58.083 posmatračа akreditiranih od općinskih/gradskih izbornih komisija. Najveći broj izbornih posmatračа akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatračа. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, njih 115 je akreditiralo izborne posmatračе kod općinskih/gradskih izbornih komisija.
28. Opća je ocjena međunarodnih posmatračа da je “Centralna izborna komisija BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme. Općenito, viši nivoi izborne administracije su efikasno sprovodili izbore. Na dan izbora, birački odbori su radili transparentno, ali su se suočavali sa određenim poteškoćama u praćenju procedura, posebno tokom brojanja”.
29. U periodu izbornih aktivnosti, učesnici izbornog procesa podnosili su prigovore i žalbe koji se odnose na: rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi; odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine; odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine; prigovore o imenovanju članova biračkih odbora; postupke u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH kojim je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje

putem elektronskih i štampanih medija; povrede izbornog prava u periodu kampanje političkih subjekata; postupci u vezi sa kršenjem izborne šutnje; povrede biračkog prava na dan izbora; zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018; zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom; zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića; odluke o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, opoziv načelnika općine, posredne izbore, prijevremene izbore.

30. U svim fazama izbornog procesa ukupno je izjavljeno 1.073 žalbi Apelacionom odjelu Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH) od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno.
31. U 2018. godini podnesena je Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine jedna apelacija i tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti akta Centralne izborne komisije BiH, koji su odbačeni kao nedozvoljeni.
32. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska u 2018. godini iznosio je 1.621.298, dok je ukupan broj SMS poruka za provjeru lokacije biračkog mjesta za Opće izbore 2018. godine bio 76.856.
33. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovala su 423 vanjska saradnika raspoređena u tri smjene.
34. U Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno 67.706 glasačkih paketa sljedećih kategorija: 50.469 glasačkih paketa birača izvan BiH, 801 glasački paket birača koji su glasali u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP BiH), 2.893 glasačka paketa birača koji su glasali u odsutnosti, 10.281 glasački paket birača koji su glasali putem mobilnog tima i 3.262 glasačka paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićem. Prema odlukama, u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta za 118 nivoa.
35. Procenat nevažećih glasačkih listića po različitim osnovama, ne uključujući prazne glasačke listiće, kretao se od 3,41 % za izbor članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine do 4,1 % za skupštine kantona.
36. Dana, 06. 11. 2018. godine Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je u zakonom propisanom roku (30 dana od dana održavanja izbora) donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 78/18). Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 82/18, a Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini u "Službenom glasniku BiH", broj 83/18.
37. Na Općim izborima 2018. godine od 518 potvrđenih mandata 376 (72,59%) su pripali muškarcima, a 142 (27,41%) ženama.
38. Starosna struktura izabranih kandidata je sljedeća: 491 (94,79%) izabrani kandidat ima 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% kandidata su mlađi od 30 godina starosti.
39. Nakon provedenih Općih izbora 2018. i potvrđivanja rezultata izbora, 12 izabranih zvaničnika (2 za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH; 1 za Predstavnički dom

Parlamenta Federacije BiH; 3 za Narodnu skupštinu Republike Srpske i 6 za Skupštine kantona u Federaciji BiH) odbilo je prihvatiti osvojeni mandat te je proveden postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, i doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.

40. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine su iznosili 7.930.897,65 KM, od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
41. Na Općim izborima 2018. godine korištene su transparentne glasačke kutije, koje su donirane Centralnoj izbornoj komisiji BiH od Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE BiH), a čiju nabavku su finansirali ambasade Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH.¹ Ukupno je nabavljeno 10.000 transparentnih glasačkih kutija, 10.000 poklopaca za glasačke kutije i 60.000 sigurnosnih plombi – pečata.
42. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnom kandidatu koji su ispunili uvjete za povrat novčanog iznosa takse (52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat) bit će vraćeno 982.000 KM, a jednom nezavisnom kandidatu 7.000 KM, što čini ukupno 989.000 KM.
43. Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazali su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM, a nezavisni kandidati u iznosu od 9.889,00 KM. Za uplatu taksi za ovjeru i za izbornu kampanju tokom Općih izbora 2018. godine političke stranke i nezavisni kandidati su otvorili posebni transakcijski račun.
44. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine. Gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.
45. Nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Gradova Doboj i Trebinje i načelnike Općina Bosanski Petrovac, Bosansko Grahovo, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik.
46. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Ukupno je ovjereno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija te se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
47. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28. 01. 2019. godine, a odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170.892 birača.

¹ Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine.

48. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
49. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17. 02. 2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina.
50. Centralna izborna komisija BiH je dana 25. 02. 2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05. 03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboj, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06. 03. 2019. godine Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.
51. Centralna izborna komisija BiH je provela i posredne izbore za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske i Federacije BiH, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i Vijeće naroda Republike Srpske, a u narednom periodu trebaju se provesti posredni izbori za predsjednika i potpredsjednika Federacije BiH.

1. PROVOĐENJE NEPOSREDNIH IZBORA

1.1 Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH

52. Koristeći se ovlaštenjem i obavezom iz člana 2.9 stav (1) tačka 16. Izbornog zakona BiH, kojim Centralna izborna komisija BiH, između ostalog, ima mogućnost inicirati izmjene Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u svrhu pronalaženja rješenja i pripreme Općih izbora 2018. godine na razmatranje i usaglašavanje dostavila Interresornoj radnoj grupi za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine materijal s prijedlozima izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH o kojima je postignuta saglasnost svih sedam članova Centralne izborne komisije BiH, kako bi se unaprijedile izborne procedure i pravila glasanja.
- Interresorna radna grupa za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, u kojoj su i tri člana Centralne izborne komisije BiH, kojom je predsjedavao Branko Petrić, sadašnji predsjednik Centralne izborne komisije BiH, u svome radu je imala poteškoće, s obzirom na to da na radnim sastancima po uredno primljenim pozivima pojedini članovi Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine iz drugih institucija nisu prisustvovali, tako da u većini slučajeva zbog nedostatka kvoruma su radni sastanci odgađani.
53. Centralna izborna komisija BiH se u pripremi prijedloga izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH rukovodila preporukama relevantnih međunarodnih organizacija koje su posmatrale izbore u Bosni i Hercegovini (OSCE/ODIHR, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope).
54. Po zahtjevu Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala mišljenje sa obrazloženjem na članove 2.10, 2.19, 5.10, 6.2, 14.1 i 17.9 u prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
55. Po zahtjevu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH je Centralna izborna komisija BiH dala mišljenje sa obrazloženjem u vezi sa članovima 2.9, 2.10, 2.13, 2.20, 5.1, 5.3, 5.7, 5.8, 5.10, 5.18, 5.19, 5.20, 5.22, 5.23, 5.25, 5.30 na prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
56. U samom izbornom periodu Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je donio zaključak, broj: 01-50-1-15-62/18 (veza: 01,02-50-19-1190/18) od 05. 07. 2018. godine, kojim se zadužuje Centralna izborna komisija BiH da svojim podzakonskim aktom propiše da se na biračkom mjestu na kojem se utvrdi da je više od 5% nevažećih glasačkih listića izbori ponavljaju. S obzirom na to da je navedeni prijedlog u zaključku u suprotnosti sa članom 2.10 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala odgovor na predmetni zaključak, kojim je između ostalog istakla da bi Centralna izborna komisija BiH donijela podzakonski akt na način kako je navedeno u predmetnom zaključku, neophodno je izmijeniti i odredbe Izbornog zakona BiH

1.1.1 Normativna djelatnost

57. U 2018. godini, za potrebe održavanja Općih izbora i prijevremenih izbora u 9 općina/gradova, Centralna izborna komisija BiH je donijela niz podzakonskih akata:

- Uputstvo o izmjenama i dopunama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 10/18)
- Odluku o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18)
- Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organiziranje glasanja za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju Općih izbora 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 69/18)
- Pravilnik o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o organizaciji rada i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 54/18)

- Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju, 07. 10. 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o izmjenama Uputstva o dodjeli i prestanku mandata (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopuni Uputstva o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopunama i izmjenama Uputstva o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 41/18)
- Odluka o logu Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Odluka o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24,00 sati (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učestvovanje na Općim izborima koji se održavaju 07. oktobra 2018.godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 57/18)
- Odluka o izmjeni odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj 69/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 78/18)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 82/18)
- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 83/18)

- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Vijeću naroda Republike Srpske ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike grada Doboj i grada Trebinje i načelnike općine Bosanski Petrovac, općine Bosansko Grahovo, općine Bužim, općine Domaljevac-Šamac, općine Drvar, općine Kakanj i općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika Općine Bosansko Grahovo, načelnika Općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika Općine Domaljevac-Šamac, načelnika Općine Drvar, načelnika Općine Kakanj i načelnika Općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učešće na prijevremenim izborima za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik („Službeni glasnik BiH“, broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Doboj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Trebinje, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosansko Grahovo, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosanski

Petrovac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)

- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bužim, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Domaljevac-Šamac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Drvar, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Kakanj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za birače koji glasaju putem mobilnog tima za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 12/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)
- Odluka o potvrđivanju i objavi broja birača upisanih u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina sa stanjem na dan 17. 02. 2019. godine u 24.00 sata ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)

- Kriterij i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 16/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Trebinje održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosanski Petrovac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosansko Grahovo održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Domaljevac-Šamac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Drvar održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Kakanj održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Ribnik održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19).

Ostali akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni u službenim glasilima

- Odluka o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 69/18)
- Odluka o razrješenju predsjednice Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 71/18)

- Odluka o izboru predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj 71/18)

Akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni na internet-stranici www.izbori.ba

- Zaključak o utvrđivanju tehničkog prečišćenog teksta Izbornog zakona Bosne i Hercegovine – Izborni zakon Bosne i Hercegovine – tehnički prečišćeni tekst
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018.godine
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o izmjenama odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o I izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o II izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o III izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o IV izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Instrukcija o načinu unosa, obrade i kontrole izbornih rezultata za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala na Općim izborima 2018. godine
- Instrukcija o načinu upisivanja serijskih brojeva pečata glasačke kutije u Obrazac za brojno stanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru

- Odluka o visini naknada za rad biračkih odbora u Bosni Hercegovini na provođenju Općih izbora 2018. godine
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda srpskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz bošnjačkog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda hrvatskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda Ostalih
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Doboj
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Trebinje
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Drvar
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Domaljevac-Šamac
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Bosansko Grahovo
- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine

Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik održanih dana 17. 02. 2019. godine

- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zapadno-hercegovačkog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Tuzlanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Unsko-sanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Posavskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona Sarajevo
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Srednjobosanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Hercegovačko-neretvanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Bosansko-podrinjskog kantona Goražde
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zeničko-dobojskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona 10
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda ostalih u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda bošnjačkog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda hrvatskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluke o dodjeli mandata delegatu u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

Akti Centralne izborne komisije BiH koji se ne objavljuju u službenim glasilima i internet stranici www.izbori.ba.

- Pravilnik o načinu i trajanju angažiranja dodatnog osoblja za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine
- Odluka o izgledu glasačkih listića i sadržaju vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o izradi sita (alata) za izradu vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uništenju sita sa vodenim žigom.

1.1.2 Odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u vezi sa vođenjem Centralnog biračkog spiska

58. U skladu s nadležnošću o vođenju Centralnog biračkog spiska, a u vezi s odredbom člana 1.7 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je, na osnovi podataka dostavljenih od nadležnih tijela o osobama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ili su izdržale kaznu zatvora zbog ozbiljnih povreda humanitarnog prava koju je izrekao Sud BiH, Sud Republike Srpske ili Sud Federacije BiH i Sud Brčko distrikta BiH ili koje se nisu povinovale naredbi da se pojave pred Sudom BiH, Sudom Republike Srpske ili Sudom Federacije BiH i Sudom Brčko distrikta BiH u izvještajnom periodu, donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.

1.2 Objava Općih izbora 2018. godine

59. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine, u skladu s članom 1.14 i članom 2.9 stav (1) tačka 2.a Izbornog zakona BiH, donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine², kao i Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u Bosni i Hercegovini koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine (u daljnjem tekstu: Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti). Opći izbori 2018. godine se održavaju za sljedeće nivoe vlasti:

- Predsjedništvo Bosne i Hercegovine,
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine,
- Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske,
- Narodnu skupštinu Republike Srpske i
- Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

² “Službeni glasnik BiH“, broj 29/18.

1.3 Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine

1.3.1 Ažuriranje Centralnog biračkog spiska

60. Postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača propisan je poglavljem 3. Izbornog zakona BiH – Birački spisak, te Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Centralni birački spisak je evidencija o državljanima BiH koji imaju biračko pravo u skladu s Izbornim zakonom BiH i formira se, vodi i koristi za potrebe organizacije i provođenja izbora u skladu sa zakonom, za provođenje referenduma, za provođenje opoziva izabranog funkcionera i izbore tijela lokalne samouprave u skladu sa zakonom.
61. Odlukom o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24:00 sata, odnosno na dan prije raspisivanja Općih izbora 2018. godine (u skladu s članom 4.2 Izbornog zakona BiH) utvrđeno je da je ukupan broj birača u Bosni i Hercegovini upisanih u Centralni birački spisak **3.381.963**, te je pojedinačno utvrđen i broj birača po izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori. U ukupan broj je uključeno i 27.317 birača iz Brčko distrikta BiH koji nemaju određenu entitetsku biračku opciju, a koju su mogli odrediti u narednom periodu, odnosno do 24. 07. 2018. godine.
62. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, na osnovi člana 3.6 stav (2) tačka e) od 30. 08. 2018. godine, zaključen je Centralni birački spisak koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, te je utvrđen ukupan broj birača upisanih u izvode iz Centralnog biračkog spiska **3.352.933**, kao i pojedinačan broj birača prema izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori, a objavljena je i na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.
63. Navedeni podaci korišteni su za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska po biračkim mjestima, a koji su se koristili na dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.
64. Na dan Općih izbora u Centralni birački spisak ukupno je upisano **3.355.659** birača i to 2.055.123 birača u Federaciji BiH, 1.234.728 birača u Republici Srpskoj i 65.808 birača u Brčko distriktu BiH.

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	Procenat
Federacija BiH	2.055.123	61.24%
Republika Srpska	1.234.728	36.80%
Brčko distrikt BiH	65.808	1.96%
Ukupno	3.355.659	100.00%

65. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak u Brčko distriktu BiH (65.808) njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
66. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
67. Prema spolnoj strukturi na Centralnom biračkom spisku na Dan izbora 07. 10. 2018. godine nalazilo se 50,11% žena i 49,89% muškaraca.

Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	<30	>=30	M	F	M<30	M>=30	F<30	F>=30
FBiH	2.055.123	3.79264	1.675.859	1.017.533	1.037.590	194.507	823.026	184.757	852.833
RS	1.234.728	1.89502	1.045.226	623.014	611.714	97.694	525.320	91.808	519.906
BD BiH	65.808	10.848	54.960	33.479	32.329	5.442	28.037	5.406	26.923
BiH	3.355.659	579.614	2.776.045	1.674.026	1.681.633	297.643	1.376.383	281.971	1.399.662

Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na Dan Općih izbora 07. 10. 2018. godine sa odazivom

Kategorija	Broj birača	Odaziv
Redovni birači	3.242.680	1.745.305
Birači koji glasaju lično	12.037	104
Birači koji glasaju u odsustvu	8.261	2.883
Birači registrirani za glasanje putem pošte	76.682	50.252
Birači registrirani za glasanje putem mobilnog tima	12.188	10.261
Birači registrirani za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP)	1.085	801
Ukupan broj nepotvrđenih glasačkih listića	2.726	3.233 potvrđenih ³
UKUPNO	3.355.659	1.812.839

³ U periodu od dana zaključivanja Centralnog biračkog spiska do dana izbora 2.726 birača su upisani u Centralni birački spisak. Broj od 3.233 osobe koje su glasale nepotvrđenim glasačkim listićima uključuje: birače koji su registrirani izvan BiH, a na dan izbora bili u BiH kao i birače iz Brčko distrikta BiH koji su dostavili uvjerenje o entitetskom državljanstvu na biračko mjesto za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem.

1.3.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači)

68. Upis birača koji glasaju na redovnom biračkom mjestu vrši se sistemom "pasivne registracije". Sve osobe kojima se izda važeća lična karta države BiH automatski su upisane u Centralni birački spisak. Na osnovi odredbi člana 3.5 Izbornog zakona BiH, nadležno tijelo koje vodi registar građana dostavlja podatke za ažuriranje Centralnog biračkog spiska u skladu sa Zakonom o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka.
69. Za potrebe preuzimanja podataka u okviru projekta "Pasivna registracija birača u BiH" razvijen je aplikativni dio softvera, čija je osnovna svrha da olakša postupak prijenosa podataka, određivanje biračkih mjesta i izradu izvoda iz konačnog biračkog spiska.
70. Stanje Centralnog biračkog spiska i broj birača, te svi ostali neophodni podaci, utvrđuju se na osnovi podataka koji se, u skladu sa Jedinstvenom metodologijom i programom obrade i vođenja evidencija Centralnog biračkog spiska, odnosno aktom kojim je utvrđena saradnja Centralne izborne komisije BiH i Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine, preuzimaju svakog prvog ponedjeljka u mjesecu ili u zavisnosti od potrebe.
71. Za potrebe provođenja Općih izbora 2018. godine izvršeno je ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska u četiri (4) termina, koji su na osnovi Izbornog zakona BiH utvrđeni Pravilnikom, kako slijedi:

Prvi presjek izvršen je na dan prije raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine, sa stanjem u 24,00 sata i korišten je za izradu Privremenih izvoda iz Centralnog biračkog spiska i provjeru prebivališta kandidata u skladu sa članom 4.2 stav (1) tačka 1. Izbornog zakona BiH.

Drugi presjek izvršen je na dan 24. 07. 2018. godine i korišten je u svrhu određivanja biračkih mjesta i pravljenja specifikacija za štampanje glasačkih listića (75 dana prije dana održavanja izbora).

Treći presjek izvršen je na dan 23. 08. 2018. godine i korišten je za izradu Izvoda iz konačnog biračkog spiska koji je distribuiran na biračka mjesta (45 dana prije dana izbora).

Četvrti presjek izvršen je na dan 07. 10. 2018. godine, odnosno na dan izbora, s ciljem utvrđivanja biračkog prava glasača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima.

1.3.3 Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak

72. Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak vrši se sistemom aktivne registracije i za Opće izbore 2018. godine počeo je sa danom raspisivanja izbora i trajao je do 24. 07. 2018. godine. Dostava prijavnog obrasca PRP-1 sa pratećom dokumentacijom Centralnoj izbornoj komisiji BiH mogla se vršiti putem pošte na poštanski pretinac 450 i 451, putem faksa, elektronskom poštom (e-mail)

ili lično putem protokola Centralne izborne komisije BiH. Upis izbjeglih osoba iz BiH koji imaju biračko pravo je kontinuirani proces koji se vrši tokom cijele godine.

73. U svrhu dostupnosti obrazaca za prijavu kao i informiranja birača, danom raspisivanja Općih izbora 2018. godine, 08. 05. 2018. godine, obrasci prijave, sa pratećim Vodičem za prijavu birača za glasanje izvan BiH i obavještenjima objavljeni su na web-stranici Centralne izborne komisije BiH www.izbori.ba, a dostupne su bile i dvije infolinije za pomoć biračima.
74. Za potrebe informiranja građana BiH, koji borave u inozemstvu, o načinu upisa birača i glasanja izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, pripremljeno je i dana, 29. 05. 2018. godine, putem Ministarstva vanjskih poslova BiH proslijeđeno ambasadama i konzulatima BiH u inozemstvu ukupno 18.000 prijavnih obrazaca PRP-1, 3.600 Vodiča za glasanje izvan BiH sa obavještenjem o načinu i rokovima za registraciju za glasanje putem pošte, na jezicima u službenoj upotrebi u BiH, a partnerima, udruženjima građana i međunarodnim organizacijama u inozemstvu je upućeno ukupno 220 setova sa informativnim materijalom (prijavni obrasci PRP-1, Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu u kojima se planira glasanje za Opće izbore 2018. godine i Vodič za prijavu birača za glasanje izvan BiH na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.
75. Dana 17. 05. 2018. godine svim biračima koji su bili upisani u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine upućeno je ukupno 64.019 komada personaliziranih potvrdnih obrazaca PRP-2, lično na adrese birača putem "JP BH Pošta D.O.O. Sarajevo."
76. Centralna izborna komisija BiH je zaprimila⁴ oko 100.000 podnesaka u vezi sa podnošenjem prijava za upis birača za glasanje izvan BiH, od čega 10.400 putem faksa i lično, 14.000 putem poštanskog pretinca, te oko 70.000 e-mail poruka sa prijavama za glasanje putem pošte, dostavom podataka o novim adresama, zahtjevima za slanje obrazaca za registraciju, zahtjevima za provjeru podataka, te određeni broj duplih akata i dopuna dokumentacije.
77. Svi zainteresirani za glasanje izvan BiH imali su mogućnost da se informiraju o statusu svojih prijava putem web-stranice Centralne izborne komisije BiH. Uspostavljene su dežurne infolinije u svrhu pomoći i pružanja neophodnih informacija biračima izvan BiH kao i u zemlji, a putem e-mail adresa upućeno je oko 4.500 odgovora i pojašnjenja na upite vezano za registraciju birača. Osoblje zaduženo za rad na registraciji birača za glasanje izvan BiH dostavljalo je i obavijesti putem e-maila o uočenim nedostacima u prijavama i rokovima za njihovo otklanjanje.
78. Nakon provedenog procesa upisa birača za glasanje izvan BiH, te unosa i obrade dostavljenih podataka, Odlukom Centralne izborne komisije BiH o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, od 30. 08. 2018. godine, sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, između ostalog, utvrđen je broj od 77.814

⁴ Od dana raspisivanja izbora do isteka roka za podnošenje prijava 24. 07. 2018. godine.

birača⁵ upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, od čega 76.729 birača koji glasaju putem pošte i 1.085 birača koji glasaju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.

79. Prethodno je, dana 13. 08. 2018. godine, donesena Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, kao i Odluka o odbijanju upisa u Centralni birački spisak podnosilaca prijava, kojom je ukupno **9.136 prijava** birača odbijeno za upis u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, iz razloga jer nisu ispunjeni uvjeti propisani članom 3.15. stav (1), (2) i (3) Izbornog zakona BiH.
80. U Tabeli 4. su navedeni razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine.

Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH

Nedostatak u prijavi	Broj prijava
Maloljetno lice	4
Nedostaje validan dokaz o identitetu	3.496
Nedostaje validan dokaz o državljanstvu	143
Nedostaje dokaz o prebivalištu u BiH	2.367
Nedostaje obrazac	551
Nije potpisan obrazac	304
Nije identičan potpis na PRP 1/2 i dokumentu	55
Nečitka prijava	137
Nema pravo glasa	186
Nedostaje dokaz o entitetskom državljanstvu (Brčko distrikt BiH)	62
Više nedostataka	410
Nedostaje adresa izvan BiH	52
Podnesen zahtjev za registraciju u BiH	8
Podnesene prijave više osoba sa iste adrese	1.361
UKUPNO	9.136

81. Nakon isteka perioda za podnošenje žalbi, odlukama Centralne izborne komisije BiH od 20. 08. 2018. godine i 30. 08. 2018. godine usvojene su žalbe 38 podnosilaca prijava za glasanje izvan BiH i navedene osobe su upisane u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH.
82. Konačan broj odbijenih prijava birača za glasanje izvan Bosne i Hercegovine iznosi **9.098.**⁶

⁵ Odlukom o utvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za birače koji će glasati putem mobilnog tima za Opće izbore 2018. godine (akt broj 06-1-07-2-932-1/18 od 21.09.2018.) 47 osoba je preregistrirano da glasaju putem mobilnog tima (čime je broj birača registriranih za glasanje putem pošte 76.682).

1.3.3.1 Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine

83. Prilikom slanja prijavnih obrazaca putem e-maila građani su se susretali sa problemima oko njihove dostave, kao i osiguravanja validne dokumentacije. Problemi su se u znatnoj mjeri odnosili na problematiku prebivališta, odnosno nemogućnost pronalaska osoba na Popisu iz 1991. godine (greške na podacima popisa iz 1991. u smislu pogrešno upisanih datuma rođenja, tehnički problemi – slova č, ž, š, imena roditelja i sl.). Također, znatan broj dokumenata koji se dostavljaju putem telefaksa su u najvećem broju slučajeva nečitki, što onemogućuje obradu dostavljenih prijava i usložnjava postupak obavješćavanja o nedostacima.
84. Određeni broj građana i pored datih uputa o načinu popunjavanja i slanja prijavnog materijala nije adekvatno popunio i dostavio prijavne obrasce sa priložima (nepotpisani obrasci, istekli i nevažeći dokumenti, nepotpune adrese, adrese u BiH, adrese bez naziva države i sl.), što je također bio jedan od razloga zbog kojeg jedan broj građana nije upisan u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, odnosno ostali su upisani u Centralni birački spisak za glasanje na redovnom biračkom mjestu prema mjestu prebivališta. Također, znatan dio poteškoća u obradi prijava odnosio se na višestruku dostavu prijava birača, dok se u tehničkom smislu znatan dio primjedaba birača odnosio na nemogućnost dostave dokumentacije putem e-mail (zbog neadekvatnog formata pratećeg skeniranog dokumenta dobijali su automatski odgovor da je mailbox prepun i nije u mogućnosti primiti mail). Također, u tehničkom smislu, pojedini elektronski dokumenti nisu mogli biti obrađeni jer se nisu mogli otvoriti i štampati, ponekad su zaštićeni šifrom ili su oštećeni.
85. Iskustva i sa prethodnih izbora pokazuju da se najveći broj prijava putem e-maila dostavlja u posljednjim danima roka za prijavu, što znatno otežava proceduru pripreme i obrade materijala, otežava mogućnost dostave blagovremenog obavješćenja biraču ukoliko je prijava nepotpuna, te zbog kratkoće rokova povećava mogućnost tehničke greške operatera prilikom unosa i obrade podataka.
86. Centralna izborna komisija BiH je tokom kontrole procesa pakiranja glasačkih paketa za birače izvan BiH utvrdila da je za manji broj birača za nivo Predsjedništvo BiH greškom otpremljena pogrešna kombinacija glasačkih listića. Obavješćenjem na svojoj internet-stranici od 28. 08. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je pozvala birače registrirane da glasaju putem pošte da sadržaj glasačkog paketa koji su dobili na svoje kućne adrese uporede sa tipom glasačkih listića u instrukcijskom pismu, te ukoliko ima neslaganja da o tome odmah obavijeste Centralnu izbornu komisiju BiH na e-mail adresu: info@izbori.ba kako bi dobili jasno uputstvo u vezi sa ostvarivanjem biračkog prava.
87. Do dana izbora ukupno 53 koverta su upućene na adrese birača zbog utvrđene pogreške prilikom pakiranja o kojoj su birači na propisani način obavijestili Centralnu izbornu komisiju BiH, kao i zbog uočenih pogrešaka u adresi birača prilikom unosa podataka.

⁶ U skladu s odredbama Izbornog zakona BiH, prijave birača koje su pristigle nakon roka za registraciju se obrađuju nakon izbora, te se u Centralni birački spisak upisuju birači koji ispunjavaju uvjete za upis.

1.3.4 Zloupotreba biračkog prava

88. Procedure za glasanje putem pošte su regulirane Pravilnikom o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini i to posebno u članu 20, članu 29. do 32. i članu 48. do 53, Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska u Poglavlju VI i Pravilnikom o organizaciji Glavnog centra za brojanje, načinu verifikacije i brojanja glasačkih listića.
Podnošenje prijava za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine vršeno je u periodu od dana raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine do 24. 07. 2018. godine.
89. Centralna izborna komisija BiH je prije donošenja odluke o upisu birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, kao i po donošenju ove odluke, primila obavijesti od izbornih komisija i policijskih stanica sa teritorije Bosne i Hercegovine, kao i podneske od više lica o nepravilnostima i povredama pravila izbornog procesa – obavijesti i podnesci birača da nisu podnijeli prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine jer glasaju u svojoj općini prebivališta, a da je nepoznata osoba ili više njih ih prijavila na adrese u inozemstvu bez njihovog znanja za glasanje putem pošte.
90. Prilikom donošenja odluke o utvrđivanju broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, Centralna izborna komisija BiH je svojom odlukom od 13. 08. 2018. godine odbila upis u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, između ostalog, za ukupno 1.361 birača za koje je provjerom utvrđeno da je za više od 7 osoba dostavljena identična adresa za dostavu glasačkog materijala (a da pritom nisu u pitanju članovi iste porodice). U najvećem dijelu navedenih prijava kao destinacija za prijem glasačkog materijala navedena je adresa u Austriji, Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Njemačkoj, Švedskoj, Belgiji, Italiji i Švicarskoj.
91. Zaključkom od 19. 09. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je, u cilju zaštite biračkog prava, odobrila izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Za svakog birača čije ime je na navedenom spisku, a nije dostavio prijavu za glasanje putem pošte, izborne komisije dužne su dostaviti evidenciju Centralnoj izornoj komisiji BiH zaključno sa danom izbora. Dostavljen je i spisak osoba koje su upisane da glasaju putem pošte, a također su evidentirane za glasanje putem mobilnog tima, za izvršavanje nadležne provjere i uzimanje izjave od navedenih osoba od strane izbornih komisija, te dostave podatka Centralnoj izornoj komisiji BiH.
92. Zahtjevom od 28. 09. 2018. godine još je jednom izvršeno podsjećanje načelnika/ gradonačelnika, izbornih komisija, šefova matičnih ureda i centara za birački spisak o svih prethodnim neophodnim radnjama po pitanju označavanja umrlih osoba, osoba na spiskovima za glasanje izvan BiH i na mobilnim timovima i obavještavanju Centralne izborne komisije BiH.
93. Do dana održavanja izbora, sačinjena je evidencija sa ukupno 1.020 imena osoba za koje je dostavljena prijava o mogućim zloupotrebama biračkog prava – pojedinaca, političkih subjekata, izbornih komisija, centara za birački spisak i drugih tijela, među kojima je znatan dio nepotpunih podataka na osnovi kojih se nije mogao sa sigurnošću utvrditi

identitet birača ili podaci o podnosiocu prijave. Na osnovi dostavljenih podataka od općinskih/gradskih izbornih komisija i centara za birački spisak, kao i podataka nadležnih tijela, sačinjena je evidencija sa ukupno 648 imena osoba, koja je dostavljena Glavnom centru za brojanje u cilju zaštite biračkog prava ovih osoba.

94. Svi birači čije ime se nalazilo na izvodu za glasanje izvan BiH imali su mogućnost glasati u općini prebivališta na biračkom mjestu za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićima, a redoslijedom brojanja kategorija glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje utvrđeno je prvenstvo prebrojavanja nepotvrđenih glasačkih listića, čime je spriječena eventualna zloupotreba biračkog prava ove kategorije birača u slučaju pristizanja glasačkog paketa putem pošte.
95. Glasački paketi za koje je evidentirana prijava o zloupotrebi biračkog prava do početka obrade glasačkog materijala putem pošte, izuzeti su u Glavnom centru za brojanje od daljnje procedure obrade. U skladu sa članom 6.8 stav (1) Izbornog zakona BiH i članom 213. stav (1) Zakona o krivičnom postupku BiH, Centralna izborna komisija BiH je obavijestila Tužilaštvo BiH o povredama pravila izbornog procesa za koja postoje osnovi sumnje obilježja krivičnog djela iz Posebnog dijela – XV GLAVA PETNAESTA – KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA Krivičnog zakona BiH, kojem je dostavila na nadležno postupanje naprijed navedene obavijesti i podneske sa obrazloženjem.

1.3.5 Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe

96. U skladu sa članom 1.1 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH pod raseljenim licima se podrazumijevaju državljani BiH čiji je status raseljenog lica utvrdilo nadležno tijelo za pitanja raseljenih lica u skladu sa zakonom.
97. Raseljena lica koja imaju biračko pravo imala su mogućnost da se, popunjavanjem obrasca PBO-2 do 24. 07. 2018. godine, izjasne da li žele glasati lično u općini prebivališta iz 1991. godine ili u odsustvu u općini u kojoj imaju boravište.
98. U skladu sa Zaključkom br. 5 Vijeća ministara BiH sa 108. sjednice održane 19. 07. 2017. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je zaduženo da u saradnji sa Centralnom izbornom komisijom BiH i entitetskim ministarstvima nadležnim za pitanja raseljenih osoba i izbjeglica (Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske) i Odjelom za javni registar Brčko distrikta BiH poduzme sve neophodne mjere za izradu tačnog Centralnog biračkog spiska, a posebno mjere za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska za glasanje raseljenih lica.
99. S tim u vezi, u 2017. godini formirana je **Ad hoc radna grupa – priprema preporuka i prijedloga mjera na izradi tačnog i ažurnog biračkog spiska za raseljena lica**, u saradnji sa ostalim tijelima, u čijem sastavu su bili članovi Centralne izborne komisije BiH, predstavnik Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, predstavnik Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, zamjenik ministra Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i predstavnici Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH.

100. U cilju izrade tačnog Centralnog biračkog spiska za raseljena lica zaključeno je da će Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koordinirati aktivnosti nadležnih entitetskih ministarstava i Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH na otklanjanju nedostataka i nepotpunih podataka kod raseljenih lica (administrativno raščišćavanje), radi sačinjavanja valjanih biračkih spiskova za raseljena lica i o tome obavještavati Centralnu izbornu komisiju BiH. Predstavnicima radne grupe dostavljen je CD sa podacima za **20.212 neuparenih raseljenih lica** u svim općinama BiH, kako bi se mogla izvršiti provjera za te osobe.
101. U okviru rada radne grupe u 2017. izvršena je analiza dostavljenih podataka o nedostacima i nepotpunim podacima kod raseljenih lica, izvršen je obilazak općina i kantona u Federaciji BiH, u cilju prikupljanja svih relevantnih podataka, odnosno "snimanja" stanja na terenu, te je dat nalog da se uočeni nedostaci provjere (neusklađenosti zbog promjene prezimena nakon udaje, lica čija je godina rođenja 1914–1917., u smislu evidentiranja smrti, razlike u datumu, mjesecu ili godini rođenja itd.).
102. Istaknuti su i problemi, odnosno nivo nadležnosti (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dobija podatke od Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica dobija podatke od kantonalnih ministarstava, a kantonalna ministarstva od općina/gradova). U nekim općinama službe su ukinute, a referati pripojeni nekom drugom referatu, zbog čega se podaci ne ažuriraju. Zbog poplava oprema je uništena i otpisana, a da podaci prethodno nisu spašeni, što će znatno otežati i usporiti provjere netačnih podataka za lica koja imaju status raseljenog.
103. U skladu sa zaključcima Ad hoc radne grupe:
- Podatke o promjenama u evidencijama raseljenih lica Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavlja Centralnoj izbornoj komisiji BiH najkasnije do dana raspisivanja izbora, zbog čega treba nastaviti sa ažuriranjem podataka i otklanjanju neusklađenosti u podacima lica koja imaju status raseljenog lica, sve do raspisivanja narednih izbora.
 - Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH, kontinuirano nastavljaju sa ažuriranjem podataka sve dok spiskovi ne budu maksimalno ažurirani. Ažurirane podatke će jednom mjesečno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Informaciju o navedenom dostavljati i Centralnoj izbornoj komisiji BiH.
 - Centralna izborna komisija BiH će, na osnovi svojih nadležnosti i zakonskih okvira, pratiti navedene aktivnosti i svim biračima koji imaju status raseljenog lica i koji ispunjavaju Zakonom propisane uvjete, omogućiti da ostvare svoje biračko pravo.

1.3.5.1 Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. godine

104. U skladu s članom 4. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, dostavlja podatke o promjenama u evidencijama raseljenih lica, uključujući i ispravke nepotpunih podataka (slovne greške u imenu ili prezimenu, greške u broju u JMB i slično), kvartalno u neizbornoj godini, a u izbornoj godini jednom mjesečno do roka određenog u stavu (2) ovog člana za promjenu biračke opcije raseljenog lica.
105. Centralna izborna komisija BiH je svojim aktima od 17. 04., 10. 05. i 07. 06. 2018. godine uputila zahtjev, odnosno urgencije Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH za dostavu ažuriranih podataka o raseljenim licima, u skladu s odredbom člana 3.6 stav (2) tačka b) Izbornog zakona BiH.
106. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je dana 12. 06. 2018. godine dostavilo objedinjene podatke, te je u pratećem aktu navedeno da ovo Ministarstvo nema nadležnosti za utvrđivanje statusa raseljenih lica u BiH, nego ima koordinirajuću ulogu za objedinjavanje podataka dostavljenih od nadležnih entitetskih tijela i Vlade Brčko distrikta BiH, tako da se svi podaci u elektronskom obliku prosljeđuju u izvornom obimu i kvaliteti. U tabeli su dostavljeni podaci za 91.813 raseljenih lica u statusu, i to: 31.998 sa trenutnim mjestom boravka u Federaciji BiH, 59.461 sa trenutnim mjestom boravka u Republici Srpskoj i 354 sa mjestom boravka u Brčko distriktu BiH.
107. Centralna izborna komisija BiH je 13. 06. 2018. godine dostavila Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH zahtjev za provjeru dostavljenih podataka jer je analizom utvrđeno da su jedinstveni matični brojevi osoba neispravni, što se ogleda u njihovoj nepotpunosti, te činjenici da određeni broj JMB sadrži samo nule, neki su pogrešno uneseni, dok određeni broj JMB nije unesen. Dostavljena je i tabela sa podacima za 55.388 osoba kod kojih su uočene predmetne nepravilnosti.
108. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je aktom dana 19. 07. 2018. godine dostavilo očitovanje, u kojem su istakli da ostaju pri konsolidiranim prethodno dostavljenim podacima nadležnih institucija, da cijene da u ovom trenutku nije moguće postići bolji kvalitet podataka, te da ukazuju da se očigledno radi o greškama, ili u analizi Centralne izborne komisije BiH iz 2016. godine kada su im dostavljeni podaci za 20.212 osoba ili u novim podacima, kada je broj znatno uvećan.
109. Centralna izborna komisija BiH je 25. 07. 2018. godine Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavila ponovno podatke na nadležno postupanje i provjeru u cilju ažuriranja podataka Centralnog biračkog spiska za ukupno 14.475 osoba za koje su utvrđeni nepotpuni ili neispravni podaci u smislu jedinstvenog matičnog broja osoba (odnosno, JMB osoba su nepotpuni; određeni broj JMB sadrži samo nule; pojedini JMB su pogrešno uneseni, dok za određeni broj osoba JMB nije uopće unesen).
110. Navedeno je i da u preostalim podacima, koji su ispravni u pogledu JMB, uočene su također pojedinačne nedosljednosti i neispravnosti koje se odnose na druge podatke (ime roditelja, naziv općine i sl.), te da smo u mogućnosti, nakon izvršene detaljne analize, dostaviti specificirane i ove podatke.

1.3.6 Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH

111. Na osnovi člana 1.5 Izbornog zakona BiH kojim je propisano da državljani BiH koji privremeno žive u inozemstvu imaju pravo glasati lično dolaskom na odgovarajuće biračko mjesto u BiH ili u diplomatsko-konzularnom predstavništvu BiH u inozemstvu ili poštom, Centralna izborna komisija BiH je na prijedlog Ministarstva vanjskih poslova BiH dana 07. 03. 2018. godine donijela Odluku o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organiziranje glasanja za Opće izbore 2018. godine, a kojom je predviđeno da se glasanje planira u ukupno 22 države.
112. Podzakonskim aktima Centralne izborne komisije BiH je predviđeno određivanje biračkog mjesta za lično glasanje u DKP-u BiH ako je za glasanje prijavljeno najmanje 50 birača, odnosno, izuzetno, i ukoliko za to postoje opravdani razlozi, Centralna izborna komisija BiH može donijeti odluku o glasanju u DKP-u BiH i sa manjim brojem prijavljenih birača, pri čemu će se cijeniti finansijski aspekt i tehničke mogućnosti neophodne za određivanje biračkog mjesta u svakom DKP-u BiH.
113. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH od 10. 09. 2018. godine utvrđeno je da će se na Općim izborima 2018. godine za državljane Bosne i Hercegovine koji privremeno žive u inozemstvu i imaju biračko pravo, organizirati glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, kako slijedi: Ambasada BiH u Beču – Austrija (123 birača); Počasni konzulat BiH u Gracu – Austrija (179 birača); Ambasada BiH u Kanberi – Australija (45 birača); Ambasada BiH u Berlinu – Njemačka (57 birača); Generalni konzulat BiH u Frankfurtu – Njemačka (26 birača); Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Njemačka (103 birača); Generalni konzulat BiH u Minhenu – Njemačka (230 birača); Ambasada BiH u Oslu – Norveška (179); Ambasada BiH u Beogradu – Srbija (60 birača); Generalni konzulat BiH u Čikagu – SAD (83 birača).

Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. godine sa odazivom

Naziv DKP BiH	Broj upisanih birača za glasanje u DKP	Glasali u DKP	% Glasali u DKP
Ambasada BiH u Beču – Republika Austrija	123	83	67,48%
Počasni konzulat BiH u Gracu – Republika Austrija	179	119	66,48%
Ambasada BiH u Kanberi – Australija	45	32	71,11%
Ambasada BiH u Berlinu – Savezna Republika Njemačka	57	41	71,93%
Generalni konzulat BiH u Frankfurtu – Savezna Republika Njemačka	26	18	69,23%
Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Savezna Republika Njemačka	103	88	85,44%
Generalni konzulat BiH u Minhenu – Savezna Republika Njemačka	230	180	78,26%

Ambasada BiH u Oslu – Kraljevina Norveška	179	135	75,42%
Ambasada BiH u Beogradu – Republika Srbija	60	36	60,00%
Generalni konzulat BiH u Čikagu – Sjedinjene Američke Države	83	69	83,13%
UKUPNO	1.085	801	73,82%

114. Svim biračima koji su se izjasnili za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, a ono nije provedeno, prema odredbama Izbornog zakona BiH glasački materijal je blagovremeno dostavljen na adrese koje su građani naveli u svojim prijavama, kako bi im bilo omogućeno glasanje putem pošte i da bi time ostvarili svoje biračko pravo.

1.3.7 Ažuriranje podataka o umrlim osobama

115. Članom 2.9 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH odgovorna za tačnost, ažurnost i ukupni integritet Centralnog biračkog spiska za teritoriju Bosne i Hercegovine. Odgovornosti i obaveze nadležnih tijela u vođenju službenih evidencija na osnovi kojih se vodi i ažurira Centralni birački spisak utvrđene su članom 3.5 Izbornog zakona BiH. Nadalje, članom 3.6 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH u vođenju Centralnog biračkog spiska obavještava nadležna tijela o uočenim nedostacima i poduzima odgovarajuće mjere i radnje radi otklanjanja nepravilnosti i uspostavljanja tačnosti i ažurnosti Centralnog biračkog spiska.
116. Prilikom vršenja pripremni radnji i aktivnosti na organizaciji Općih izbora u BiH 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je uputila akt od 25. 01. 2018. godine svim načelnicima/gradonačelnicima i izbornim komisijama osnovne izborne jedinice, kojim ih je podsjetila na obavezu kontinuiranog poduzimanja mjera iz svoje nadležnosti u cilju ažurnosti evidencija Centralnog biračkog spiska, te da intenziviraju rad na provjeri i poduzimanju nadležnih radnji na ažuriranju podataka, kako se imena umrlih osoba ne bi nalazila u evidenciji Centralnog biračkog spiska. Za potrebe provjere i analize stanja u evidenciji Centralnog biračkog spiska dostavljena je elektronska forma u kojoj je naloženo izbornim komisijama da dostave podatak o imenima umrlih osoba za koje je provjerom utvrđeno da su još uvijek u evidenciji Centralnog biračkog spiska, u dostavljenom roku.
117. Do ostavljenog roka, ukupno 106 općina je dostavilo tražene podatke, a iz 37 općina traženi podaci nisu dostavljeni, te im je upućena urgencija da dostave podatke do 28. 03. 2018. godine (do ostavljenog roka 11 izbornih komisija nije dostavilo tražene podatke).
118. Nadalje, svim načelnicima/gradonačelnicima i općinskim/gradskim izbornim komisijama u BiH, dostavljen je zahtjev za poduzimanje svih zakonom predviđenih radnji u cilju brisanja umrlih sa Centralnog biračkog spiska, te zatraženo da do 28. 03. 2018. godine dostave informaciju o poduzetim radnjama (do ostavljenog roka informaciju o poduzetim radnjama nije dostavilo 65 izbornih komisija).

119. Na osnovi dostavljenih podataka, rezultat naprijed navedenih aktivnosti je prikazan u narednoj tabeli.

Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska

Status	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 06. 04. 2018.	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 07. 05. 2018.	Razlika	Napomena
Podaci dobijeni sa terena o broju umrlih na CBS-u	6.562	6.564	2	Naknadno dostavljena 2 JMB sa terena
Nemaju pravo glasa (uklonilo nadležno tijelo s CBS-a)	3.795	4.552	757	U međuvremenu sa biračkog spiska brisano 757 osoba
Imaju pravo glasa (trebaju se ukloniti s CBS-a)	2.541	1.861	680	Smanjen broj umrlih na BS za 680
Nije dostavljen ispravan JMB za provjeru	226	151	75	Za 75 osoba naknadno aplikativno upareni JMB

120. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu od 30. 08. 2018. godine, zaključen je i potvrđen Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini koji će se održati 07. 10. 2018. godine.
121. U izvodima iz Centralnog biračkog spiska ukupno 1.703 osobe označene su oznakom “*”, u skladu s članom 23. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Navedenim članom je propisano da će Centralna izborna komisija BiH za sve birače za koje centar za birački spisak u saradnji s nadležnim matičnim uredom utvrdi da se njihova imena nalaze na zaključenom izvodu iz Centralnog biračkog spiska, a provjerama je utvrđeno da se radi o umrloj osobi, za koju je nadležni matični ured izdao izvod iz Matične knjige umrlih, u rubrici za potpis birača iz člana 15. stav (1) tačka g) ovog pravilnika staviti oznaku: “*“.
122. Centralna izborna komisija BiH je aktom od 25. 09. 2018. godine obavijestila općinske/gradske izborne komisije da nakon zaključenja izvoda iz Centralnog biračkog spiska na dostavljenim (odštampanim) izvodima u rubrici za potpis birača, ukoliko u saradnji sa nadležnim matičnim uredom utvrde da se radi o umrlom licu, stave oznaku “*” i ovjere potpisom i pečatom izborne komisije.

1.3.8 Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata

123. U skladu sa članom 3.1 stav (4) Izbornog zakona BiH, političkim subjektima koji su ovjereni za učešće na izborima i kojima je ovjerena kandidatska lista za učešće na izborima u skladu s ovim Zakonom osigurat će se, na njihov zahtjev, izvod iz Centralnog biračkog spiska za nivo vlasti odnosno izbornu jedinicu u kojoj učestvuju na izborima, u

elektronskoj formi ili ispisu. S tim u vezi, postupljeno je po 23 zahtjeva političkih subjekata za dostavu izvoda iz konačnih biračkih spiskova i izrađeni su i dostavljeni traženi izvodi u elektronskom obliku.

1.4 Koordinacija rada općinskih/gradskih izbornih komisija (OIK/GIK)

124. Izborne komisije osnovnih izbornih jedinica (u daljnjem tekstu: općinske/gradske izborne komisije – OIK/GIK) imenuju se u skladu s odredbama Poglavlja 2 Izbornog zakona BiH i Uputstvom o utvrđivanju kvalifikacija, broja i imenovanju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini, a imenuju ih skupštine općina/općinska vijeća, uz saglasnost Centralne izborne komisije BiH⁷.
125. U skladu sa Odlukom o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18) sve 143 izborne komisije broje ukupno 561 člana.
126. Na dan održavanja Općih izbora 2018. godine sve izborne komisije osnovne izborne jedinice su bile popunjene. Od ukupno 561 člana njih 297 (52,94%) su muškarci i 264 (47,06%) žene⁸.
127. Starosna struktura članova izbornih komisija je sljedeća: 210 (37,43%) su mlađi od 30 godina, 114 (20,32%) su starosti od 30 do 40 godina; 130 (23,17%) od 40 do 50 godina i 107 (19,07%) su stariji od 50 godina.
128. U 2018. godini po pitanju imenovanja/razrješenja članova OIK/GIK i rada OIK/GIK Centralna izborna komisija BiH je pripremila ukupno 142 materijala, od čega se 93 odnosilo na razrješenja i imenovanja članova OIK/GIK u predmetima 42 izborne komisije i 49 informacija/izvještaja/analiza.
129. U predmetima razrješenja i imenovanja članova OIK/GIK, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini dala saglasnost za sljedeće:

Razrješenja članova izbornih komisija:

- razriješeno je 29 predsjednika i članova izborne komisije u 23 općine (od čega 7 predsjednika izborne komisije u 7 općina (Ključ, Bugojno, Maglaj, Olovo, Istočno Novo Sarajevo, Orašje i Kupres (RS) i 4 člana u 3 općine (Velika Kladuša, Maglaj i Kakanj, na njihov lični zahtjev)
- data je prethodna saglasnost za razrješenje predsjednika izborne komisije (Istočni Drvar), nakon čega je i razriješen.

Imenovanja članova izbornih komisija:

- data je saglasnost na imenovanje 41 člana izborne komisije u 26 općina,

⁷ Član 2.12 Izbornog zakona BiH.

⁸ Podatak od 17. 08. 2018. godine.

- data je saglasnost na imenovanje 5 predsjednika izbornih komisija u 5 općina (Ključ, Novi Travnik, Ljubinje, Bugojno i Orašje),
 - data je saglasnost na imenovanje 4 zamjenska člana u 3 općine,
 - Po službenoj dužnosti su imenovani: 1 zamjenski predsjednik iz reda članstva izborne komisije (Krupa na Uni) i 20 zamjenskih članova u 13 općina (Bileća, Jezero, Kupres (FBiH), Berkovići, Živinice, Goražde, Srebrenica, Kupres (RS), Krupa na Uni, Pale (FBiH), Velika Kladuša, Istočni Mostar i Istočno Novo Sarajevo), jer nadležno tijelo nije izvršilo imenovanje članova navedenih izbornih komisija u roku propisanom članom 2.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, a slijedilo je raspisivanje Općih izbora 2018. godine.
 - Nije data saglasnost za imenovanje 14 članova izbornih komisija, a najčešći razlog je bio da su imenovani članovi izbornih komisija kandidati za izbore (član 2.3 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH) ili nisu ispunjavali uvjete (član 2.2 stav (2) Izbornog zakona BiH), te da sastav izborne komisije nije bio u skladu sa članom 2.14 stav (1) Izbornog zakona BiH.
130. Sve izborne komisije u Bosni i Hercegovini su uradile finansijske planove za 2018. godinu i dostavile ih nadležnim službama u općinama/gradovima za pripremu budžeta općine/grada za 2018. godinu, što je rezultat blagovremeno poduzetih aktivnosti Centralne izborne komisije BiH (juni–novembar 2017. godine). Pripremljene su 3 informacija o osiguranju i realizaciji sredstava za provođenje Općih izbora 2018. godine.
131. U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11. 10. 2018. godine, i zahtjevom, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12. 11. 2018. godine, urađene su dvije sveobuhvatne Analize o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima njihovih odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora. Tražene podatke, nakon više urgencija putem e-maila i telefona, sve izborne komisije su dostavile 04. 12. 2018. godine.
132. U 2018. godini vršena je kontinuirana korespondencija sa izbornim komisijama u BiH u smislu dostavljanja odgovora na upite izbornih komisija, političkih subjekata i građana, te priprema i dostava akata koji se odnose na realizaciju zaključaka Centralne izborne komisije BiH i obavještenja o nadležnom postupanju izbornih komisija u vezi sa tehničkim segmentom provođenja izbornih aktivnosti i primjeni podzakonskih akata Centralne izborne komisije BiH.
133. U izvještajnom periodu održavana je stalna komunikacija sa izbornim komisijama, putem telefona i putem e-maila u cilju davanja pojašnjenja i savjeta o primjeni podzakonskih akata, kao i dostave podataka i informacija o svim tehničkim pitanjima u toku izbornog procesa. Izbornim komisijama su dostavljani svi relevantni dokumenti i informacije, kao što su naredbe Centralne izborne komisije BiH, provedbeni akti koje donosi Centralna izborna komisija BiH, operativni dokumenti kao što Vremenski plan rada izbornih komisija za Opće izbore 2018. godine (Izborni dan), Planovi za dostavu i povrat izbornog materijala, instrukcije o postupanju i sl. Pripremljena je i dostavljena dokumentacija izbornim komisijama koja je neophodna za postupak dodjele pozicija političkih subjekata u biračkim odborima (liste političkih subjekata koji imaju pravo učešća u dodjeli pozicija

za sve potrebne kombinacije za dodjelu). Pripremljeni su i materijali za ručnu dodjelu birača biračkom mjestu po zahtjevu izbornih komisija.

134. U toku 2018. godine poslovi **koordinacije centara za birački spisak** odnosili su se na praćenje rada i ažuriranje podataka vezanih za centre (evidencija o dostavljenim sedmičnim izvještajima, evidencija uposlenika, stanje u centrima itd.) vršena je stalna komunikacija sa centrima putem telefona i putem e-maila (provjera veza, dostavljanje spiskova nepridruženih osoba, dostava podataka i informacija itd.).
135. Nadalje, vršena je analiza, praćenje i pružanje tehničke pomoći uposlenicima Centra prilikom izvršavanja propisanih nadležnosti, koje se odnose na određivanje biračkih mjesta, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu, te registraciju birača i promjenu biračke opcije, odnosno rad na aplikacijama:
- *u aplikaciji za Pasivnu registraciju birača*: određivanje biračkih mjesta u toku koje je izvršena analiza biračkih mjesta putem statističkih izvještaja o biračkim mjestima, promjena naziva, lokacija, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu i štampanje Odluka o određivanju biračkih mjesta; potom, aktivnosti u vezi sa promjenom biračke opcije raseljenih lica, u toku koje je izvršena analiza i obrada 243 zahtjeva raseljenih lica za promjenu biračke opcije, koji su se nakon unosa i obrade koju su uradili uposlenici centara za birački spisak našli među nepridruženim biračima
 - *u aplikaciji za Konsolidaciju Centralnog biračkog spiska*: otvaranje pristupnih šifri uposlenicima centara za birački spisak za rad na aplikaciji; potpodjela biračkih mjesta, formiranje mobilnih timova, odnosno evidencija osoba koje će glasati putem mobilnog tima, označavanje umrlih na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska (“*”).
136. Tokom obavljanja navedenih poslova pripremljeno 73 akta (dopisi, analize, izvještaji itd.), razmijenjeno više od 10.000 e-mailova, i obavljeno oko 4.000 telefonskih razgovora.

1.5 Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine

137. U skladu sa članom 2.9 i Poglavljem 4. Izbornog zakona BiH – Ovjera i kandidiranje za izbore, Centralna izborna komisija BiH ovjerava političke subjekte za učešće na svim nivoima neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini, te potvrđuje i ovjerava kandidatske liste. Na osnovi navedenog zakonskog okvira proces ovjere političkih subjekata i kandidatskih listi odvijao se u tri (3) međusobno uvjetovane vremenske aktivnosti.

1.5.1 Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata

138. Obrasce za prijavu za učešće na Općim izborima 2018. godine preuzele su ukupno 83 političke stranke i 49 nezavisnih kandidata. U skladu s odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH, Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine i člana 2. stav (1) tačka 1. Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju 7.

oktobra 2018. godine, rok za podnošenje prijave političkih stranaka i nezavisnih kandidata istekao je 25. 5. 2018. godine u 16.00 sati.

139. Centralnoj izbornoj komisiji BiH podneseno je ukupno 72 prijave političkih stranaka i 39 prijave nezavisnih kandidata.

Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine

Politički subjekti	Prijavljeno	Ovjereno	Odbijeno	Razlog odbijanja
Političke stranke	72	69	3	Pokret most 21 – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru Bošnjački pokret nije dostavljen potreban broj potpisa podrške niti dovoljan iznos novčanog iznosa takse za ovjeru Kongresna narodna stranka zaštite prava boraca i građana – pravde i morala BiH nije dostavila dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru)
Nezavisni kandidati	39	34	5	Svetozar Pudarić – prijava nije podnesena u skladu sa članom 8.1 stav (2) IZ BiH Sejfudin Tokić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške Luka Stanić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru, potpisi podrške niti finansijski izvještaj Sead Nuhbegović – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške Milan Bešlić – potpisi podrške nisu podneseni u skladu sa članom 4.4 stav (1) IZ BiH

Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima

Tijelo vlasti	Broj prijava političkih stranaka	Broj prijava nezavisnih kandidata
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine	20	2
Predsjednik i potpredsjednik Republike Srpske	25	22
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	43	-
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	50	-
Narodna skupština Republike Srpske	47	5
Skupštine Kantona	54	10

1.5.1.1 Provjera potpisa podrške i obrada kandidatskih obrazaca

140. Provjera dostavljenih potpisa podrške uz prijavu za ovjeru političkih subjekata, u skladu sa odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH i člana 9. Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine, vršila se na osnovi statističkog uzorka od 10% od ukupnog broja podnesenih potpisa podrške birača upisanih u Centralni birački spisak, odnosno ukoliko nakon provjere uzorka nije utvrđen i validiran dovoljan broj potpisa, provjeravani su svi dostavljeni potpisi.
141. Prilikom provođenja navedenog postupka Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesena su ukupno 537.580 potpisa podrške na propisanim obrascima od kojih je uneseno ukupno 69.601, od kojih je 56.258 zadovoljilo uvjete iz člana 4.4. Izbornog zakona BiH.

1.5.2 Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata

142. U skladu s članom 4.12 Izbornog zakona BiH, do isteka roka za podnošenje prijave za ovjeru koalicija 19. 06. 2018. godine, utvrđenog Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti, podneseno je ukupno 38 prijava za ovjeru koalicija. Prijava za ovjeru listi nezavisnih kandidata nije bilo. Rok za ovjeru istekao je 26. 06. 2018. godine, a ovjereno je ukupno 36 koalicija.
143. Za dvije koalicije je izvršeno spajanje predmeta u jedan postupak (HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990 – HSP BIH (Kod 02391) i HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990– HSP BIH (Kod 02394), a jedna koalicije je dostavila zahtjev za povlačenje prijave za ovjeru za učešće na Općim izborima 2018. godine (HNL – HSS STJEPANA RADIĆA (kod 02404).

1.5.3 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima

144. U skladu s odredbama člana 4.21 Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija istekao je 09. 07. 2018. godine u 16.00 sati. Do isteka predviđenog roka Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesene su kandidatske liste 58 političkih stranaka i 36 koalicija za učešće na Općim izborima 2018. godine, što ukupno čini 808 kandidatskih listi sa 7.600 kandidata.
145. Od ukupnog broja podnesenih kandidatskih listi i kandidata, Centralna izborna komisija BiH je za Opće izbore 2018. godine ovjerila ukupno 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata.
146. Od ukupno 7.497 kandidata žena je 3.119 (41, 60%), a muškaraca 4.378 (58, 40%).
147. Starosna struktura kandidata je sljedeća: 1.420 (18, 94%) kandidata su mlađi od 30 godina, dok 6.077 (81,06%) kandidata imaju 30 i više godina.
148. Kvalifikacijska struktura kandidata je sljedeća: VKV – 30 kandidata; VSS – 4.428; NK – 16; SSS – 2.628; VŠS – 318; VK – 15; MR – 1; dok 61 kandidata nije naveo stručnu spremu.

1.5.4 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati

149. U skladu sa odredbama člana 4.24 stav (1) Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) tačka 3. Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine istekao je 08. 08. 2018. godine u 16.00 sati.
150. Podnesene su ukupno 73 kandidatske liste za dodjelu kompenzacijskih mandata sa ukupno 842 kandidata od 41 ovjerene političke stranke, odnosno koalicije. Sve podnesene kandidatske liste ispunile su uvjete za ovjeru.

Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine po tijelima vlasti

Naziv tijela vlasti	Broj podnesenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata	Broj kandidata na listama
Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine	23	275
Narodna skupština Republike Srpske	18	337
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH	21	144
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske	11	86

1.5.5 Ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine

151. Na osnovi člana 5.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 12. 07. 2018. godine izvršila ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkim listićima u zgradi Centralne izborne komisije BiH, sa početkom u 12:00 sati.
152. Elektronski je ždrijebano ukupno 132 politička subjekta, od toga 62 političke stranke, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata. Proces ždrijebanja je zaustavljen kod političkog subjekta broj 72 zbog tehničke greške, a nastavljen je manuelno, odnosno izvlačenjem kuglica u kojima su bili nazivi stranaka. Ždrijebanje je završeno uspješno bez primjedbi na proces ždrijebanja.

1.6 Obuka i edukacija izborne administracije

153. Centralna izborna komisija BiH u skladu s članom 2.2 stav (5) Izbornog zakona BiH ima obavezu i potrebu da educira članove tijela za provođenje izbora i sve učesnike iz oblasti izbora. U tom cilju je osnovan Centar za edukaciju Centralne izborne komisije BiH koji je otvoren 09. 10. 2017. godine, a predviđeno je da se tim putem realizira edukacija članova tijela za provođenje izbora.
154. Centralna izborna komisija BiH je u decembru 2017. godine usvojila Plan i program edukacije članova tijela za provođenje izbora, koji predstavlja opći godišnji plan kojim su detaljno razrađene aktivnosti koje će se provoditi u Centru. Na osnovi navedenog Plana, u 2018. godini su realizirane sljedeće obuke:
 - a) **”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima“.** Dana 04. 05. 2018. godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH održan je jednodnevni seminar za političke stranke i nezavisne кандидате na temu ”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”. Učesnici seminara su upoznati sa temama: Registracija političkih stranaka i nezavisnih kandidata za učešće na izborima; Registracija koalicija i listi nezavisnih kandidata za učešće na izborima i podnošenje i ovjera kandidatskih listi i kandidata. Pozivi na seminar upućeni su predstavnicima ovjerenih političkih stranaka za Opće izbore 2014. godine i Lokalne izbore 2016. godine, kao i novosnovanim političkim strankama, i to na e-mail adrese 109 političkih stranaka. Ukupno 54 učesnika potvrdilo je učešće u ime 41 političke stranke. Edukaciji je prisustvovalo ukupno 52 učesnika.

Edukacija se odvijala prema planiranom programu edukacije, a predstavnici političkih stranaka su aktivno učestvovali u edukaciji i konstruktivno postavljali pitanja iz navedenih tema, sa posebnim osvrtom na primjere iz prakse. Učesnici edukacije su nakon završetka predavanja učestvovali u provjeri znanja i odgovarali su na pripremljenih 10 pitanja.

Rezultati evaluacije seminara su pokazali da su učesnici ocijenili sadržaj prezentacija kao i prezentacije sa prosječnom ocjenom 4,5. Većina učesnika je izrazila zadovoljstvo uspješnom organizacijom edukacije, u smislu da su razriješili određene nedoumice koje su imali u vezi sa registracijom za učešće na izborima. Nakon održane edukacije pripremljena su najčešća pitanja sa odgovorima, radi njihove objave na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi političkim subjektima olakšali pristup

odgovorima na najznačajnija pitanja u vezi sa procedurom ovjere i kandidiranja na izborima.

Fotografija 1. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate

- b) **Predizborna edukativna konferencija “U susret Općim izborima 2018. godine** organizirana je u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini.⁹ Dvodnevna predizborna konferencija održana je 19. i 20. juna 2018. godine na Ilidži, Sarajevo, a prisustvovalo je oko 200 učesnika – predstavnika općinskih/gradskih izbornih komisija iz više od 120 općina/gradova u BiH, Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH), članova i osoblja CIK BiH i predstavnika Vijeća Evrope i predstavljala je priliku za izbornu administraciju da se upozna s izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, da iznese dileme i nedoumice, te razmijene svoja mišljenja i iskustva. Tokom konferencije odgovoreno je na mnoge dileme i pitanja OIK/GIK i identificirane su oblasti koje zahtijevaju intervencije u podzakonskim aktima. Učesnici konferencije su upoznati sa izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, vremenskim planom izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, s procedurom imenovanja biračkih odbora, s propisanim procedurama akreditacije posmatrača, prijema izbornog materijala i aktivnostima na izborni dan, pravilnim objedinjavanjem izbornih rezultata, te s trenutnim izazovima u izbornom procesu i mogućim rješenjima za identificirane izazove.

⁹ Ukupna vrijednost Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini je bila u iznosu od maksimalno 67,329.99 Eura, a ukupno je utrošeno 114.679,20 KM (58.634,54 EUR).

Fotografija 2. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“

- c) **Obuka „Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača“** – U skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora, edukacija uposlenika centara za birački spisak, održana je u prostorijama Centralne izborne komisije BiH 11. i 12. 04. 2018. godine. Pozvano je 19 uposlenika centara za birački spisak iz 14 općina. Naknadno je, na zahtjev Općine Kiseljak, omogućeno prisustvo još dva nova uposlenika Centra za birački spisak. Edukaciji u dva termina je prisustvovalo 17 polaznika iz 11 općina. Uz asistenciju i nadzor koordinatora za rad sa centrima za birački spisak, obavljen je praktičan rad za korištenje programa za razmjenu elektronske pošte – Web-mail i aplikacije za Pasivnu registraciju birača.

Posebna pažnja je posvećena funkcionalnostima aplikacije za *Pasivnu registraciju birača*: pretraga po registru birača; raspoređivanje neraspoređenih birača; unos i obrada zahtjeva za određivanje biračke opcije raseljenih lica; rad na određivanju biračkih mjesta; štampanje odluka o određivanju biračkih mjesta; izlistavanje statističkih izvještaja; ažuriranje Centralnog biračkog spiska i dodjela biračkim mjestima (update base).

Dana 09. 07. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH održana je naknadna obuka jednog uposlenika centra za birački spisak iz Općine Han-Pijesak koji je imenovan nakon edukacije održane u aprilu mjesecu 2018. godine, a u skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora gdje je planirana i edukacija uposlenika centra za birački spisak “po potrebi”.

- d) **Obuka za rad na aplikaciji “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“** – **praktični dio** – Jednodnevna edukacija na kojoj je predstavljena nova aplikacija “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska” održana je u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH, dana 26. 07. 2018. godine u dva termina, i to: prvi termin 9:30 –11:00 sati i drugi termin 11:30 –13:00 sati. Edukacija je bila

namijenjena za uposlenike centara za birački spisak ili osoblje koje će raditi na spomenutoj aplikaciji iz cijele Bosne i Hercegovine.

Edukaciji se odazvalo ukupno 138 osoba, iz 121 općine i to: 117 uposlenika centara za birački spisak, 8 IT administratora, 11 članova/predsjednika izborne komisije i 2 sekretara izborne komisije.

Fotografija 3. Obuka za rad na aplikaciji
“Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska” – *praktični dio*

- e) **Obavezna obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora** – provedena je u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH. Obuke su održane u periodu od 27. 08. do 05. 09. 2018. godine na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (27. 08.), Banja Luka (28. 08.), Tuzla (29. 08.), Brčko (30. 08.), Sarajevo (31. 08.), Trebinje (03. 09.), Mostar (04. 09.) i Livno (05. 09.).

U okviru edukacije obuhvaćene su i obrađene teme koje su od važnosti za rad biračkih odbora u BiH: krivična i prekršajna odgovornost članova biračkih odbora, sastav biračkih odbora i pojedinačne nadležnosti, procedure rada biračkih odbora prije dana izbora i na sam dan izbora, brojanje glasačkih listića i popunjavanje obrazaca, procedure rada na biračkom mjestu za glasanje u odsustvu, procedure rada na biračkom mjestu ovlaštenom za izdavanje nepotvrđenih glasačkih listića, procedure rada mobilnih timova i pakovanje materijala. Od ukupno 561 člana izbornih komisija, obuci i/ili testiranju nije prisustvovalo 65 članova. Za navedenu obuku pripremljeno je 24 različita uzorka testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika. Izvršeno je fakultativno testiranje polaznika, procjena rezultata i dostava rezultata testiranja članovima izbornih komisija.

U skladu sa Odlukom o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine (broj: 05-1-02-3-789-1/18 od 23. 08. 2018. godine), Centralna izborna komisija BiH je pripremila Listu pitanja (100 pitanja) i Listu odgovora (100 odgovora) za pripremu za testiranje članova biračkih odbora, kao i uzorke A, B i C testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika.

Za potrebe navedene edukacije, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, uz aktivno učešće službenika Sekretarijata, pripremljen je edukativni spot “Proces brojanja glasačkih listića i evidentiranje izbornih rezultata”.¹⁰

- f) **Obuka kontrolora izbornih rezultata** provedena je, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (17. 09.), Banja Luka (18. 09.), Doboj (19. 09.), Sarajevo (20. 09.) i Mostar (21. 09.). Obuku su provodili službenici Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, uz podršku vanjskih saradnika informatičke struke. Obrađene su sljedeće teme: aplikacija za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata (power point prezentacija), informiranje polaznika obuke o održavanju i načinu testnog unosa i kontrole izbornih rezultata i na kraju, demonstracija rada na aplikaciji za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata.

Fotografija 4. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018.godine

- g) **Edukacija članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP BiH)** je provedena u periodu od 11. 09. 2018. godine do 21. 09. 2018. godine¹¹ u skladu sa članom 18. stav (1) i (3) Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora.¹² Predsjednici i članovi biračkih odbora u DKP BiH i njihovi zamjenici su obučeni o načinu glasanja i brojanju

¹⁰ Spot je dostupan na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=FBJnzUJHXOo>.

¹¹ Ambasada BiH u Beču i Počasni konzulat u Gracu (11. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Berlinu (13. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Minhenu (18. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Štutgartu (19. 09. 2018.); Ambasada BiH u Frankfurtu (20. 09. 2018.); Ambasada BiH u Kanberi – obuka putem Skypea (28. 09. 2018.); Ambasada BiH u Oslu – obuka putem Skypea (02. 10. 2018.); Ambasada BiH u Beogradu obuka putem Skypea (02. 10. 2018.); Generalni konzulat BiH u Čikagu obuka putem Skypea (18. 09. 2018 i 19. 10. 2018.).

¹² Nakon što je Centralna izborna komisija BiH donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u DKP BiH u skladu sa članom 15. Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora, Ministarstvo vanjskih poslova BiH je imalo obavezu da u roku od 10 dana od dana obaveštenja o donesenoj Odluci dostavi Centralnoj izbornoj komisiji BiH prijedlog članova biračkih odbora i njihovih zamjenika u naprijed navedenim DKP-ima BiH koji su određeni za biračko mjesto za glasanje državljana BiH, vodeći računa da predloženi kandidati ispunjavaju uvjete propisane članom 2.2 stav (1) Izbornog zakona BiH i članom 6. Pravilnika. Također, u biračkom odboru obavezno se osigurava zastupljenost članova iz svakog konstitutivnog naroda.

koverti s glasačkim listićima.¹³ Nakon provedene obuke Centralna izborna komisija BiH je izvršila provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima u DKP BiH dodijelila certifikate (60 članova biračkog odbora iz 10 DKP-ova BiH). Također tokom obuke predsjednicima biračkih odbora uručen je neosjetljivi izborni materijal (zapisnik o radu biračkog odbora, glasačka kutija, paravan glasačka kabina, set obrazaca za biračko mjesto, kandidatske liste, kutija sa neosjetljivim materijalom).

Nadalje, u skladu sa članom 27. Pravilnika o provođenju izbora u BiH, Centralna izborna komisija BiH je izvršila primopredaju osjetljivog izbornog materijala Ministarstvu vanjskih poslova BiH, dana 20. 09. 2018. godine za dalju distribuciju prema DKP-ima BiH, kao i dio neosjetljivog.

- h) Za potrebe izborne administracije i posmatrača izbornog procesa, u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine pripremljena su i štampana dva priručnika: 30.000 primjeraka **Priručnika za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu; i 2.000 primjeraka **Priručnika za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku. Priručnici su distribuirani općinskim izbornim komisijama za daljnju distribuciju članovima biračkih odbora u BiH, odnosno posmatračima izbornog procesa.

Pripremljena su i štampana dva praktikuma: 600 primjeraka **Praktikuma za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini;** na bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku i engleskom jeziku i 500 primjeraka **Praktikuma za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu. Praktikum su distribuirani općinskim izbornim komisijama za upotrebu tokom obuke biračkih odbora odnosno političkim strankama.

Priručnici i praktikumi su dostupni na web-stranici www.izbori.ba.

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.
(na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH)

¹³ Imajući u vidu da je u izvodu iz Centralnog biračkog spiska za glasanje u svim DKP-ima koji su određeni za glasanje na Općim izborima 2018. godine upisano do 300 birača, u skladu s odredbama Pravilnika, birački odbori u svim DKP-ima BiH su se sastojali od predsjednika i njegovog zamjenika, i dva člana i njihovih zamjenika.

Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku)

Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku

Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka

1.6.1 Ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

155. Kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućila dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, Centralna izborna komisija BiH u saradnji sa Udruženjem slijepih Kantona Sarajevo¹⁴ implementirala projekat pod nazivom “Ozvučavanje zakona” koji je finansijski podržalo Vijeće Evrope. Projektom su ozvučena dva zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH – Izborni zakon BiH i Zakon o finansiranju političkih stranaka.
156. Audioverzije zakona su dostupne na web-stranici Centralne izborne komisije BiH¹⁵ i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo, a CD-ovi sa audioverzijama zakona su distribuirani krovnim organizacija/saveza za slijepe i slabovidne osobe (Savez slijepih FBiH, Savez slijepih RS, kantonalna udruženja itd.). Ukupna vrijednost projekta je 5.719,90 EUR ili 11.200 KM.

Slika 5. CD-ovi s audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

1.6.2 Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini”

157. Projekat “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini“, koji implementira UNDP BiH, trogodišnji je projekat (2017–2020) čiji glavni cilj je osnažiti liderstvo i učešće žena u političkom životu. Glavni partneri projekta su Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Centralna izborna komisija BiH, Gender centar Federacije BiH, Gender centar Republike Srpske, Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH i UN Women. Kroz projekat će se jačati angažiranje žena u javni život i njihova pozicija u procesu odlučivanja te osigurati da im je pružena realna i jednaka šansa kao i muškarcima na Općim izborima (2018) i dugoročno, na narednim lokalnim izborima 2020. godine, kroz zagovaranje jednakih prava žena i njihovo učešće u politici.

¹⁴ Saradnja Centralne izborne komisije BiH i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo je regulirana Memorandumom o razumijevanju koji je potpisan 13. 07. 2018. godine (akt broj 04-2-50-4-694-1/18).

¹⁵ <http://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=40&Lang=3&Tag=372>.

Aktivnosti koje su realizirane u 2018. godini uključuju između ostalog: formiran je Projektni odbor u čiji sastav su ušle i predstavnice Centralne izborne komisije BiH; kreirana je Mapa puta za jednakopravnost spolova na izabranim funkcijama; Plan akcije sa šest koraka; izrađena je Metoologija i kriterij odabira liderki; metodologija i kriterij odabira jedinica lokalne samouprave; selekcija 10 jedinica lokalne samouprave; posjeta izabranim jedinicama lokalne samouprave; analiza potreba za adaptaciju javnih prostora pri jedinicama lokalne samouprave, trening novinara/novinarki; dok je medijska kampanja u 2018. godini suspendirana. Nadalje, UN Women je pripremila Studiju početnog stanja o preprekama za učešće žena u politici u Bosni i Hercegovini u kojoj su definirane kratkoročne, srednjoročne i dugoročne aktivnosti.¹⁶

1.7 Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja

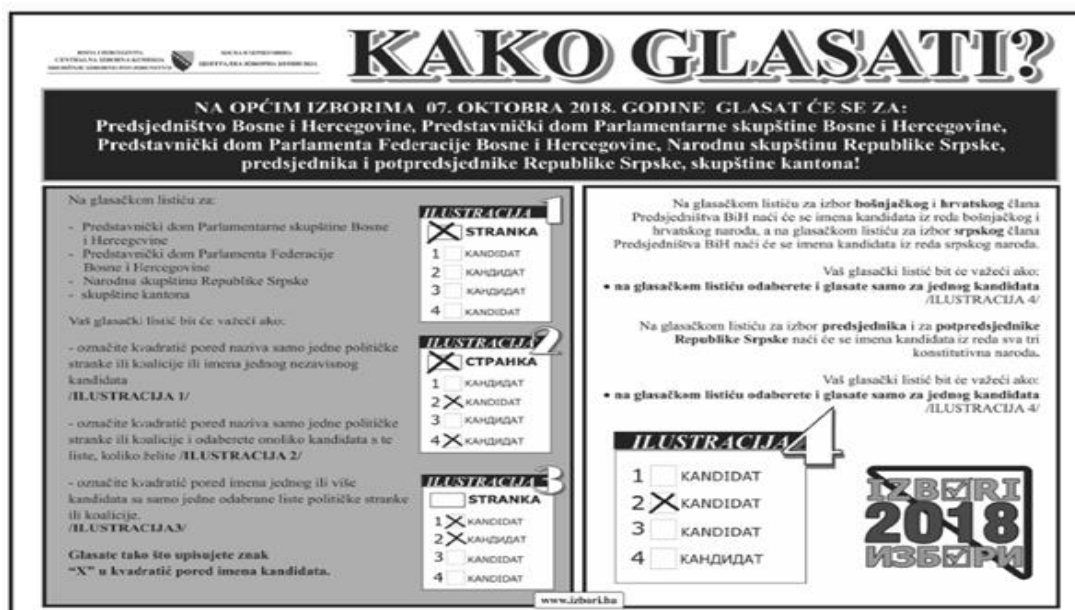
1.7.1 Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima

158. U skladu sa zakonskom obavezom utvrđenom članom 2.9 stav (1) tačka 12. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela edukativnu i motivacijsku kampanju za birače u BiH i birače koji žive izvan Bosne i Hercegovine, a imaju biračko pravo, s ciljem njihovog pravovremenog informiranja o svim relevantnim segmentima izbornog procesa i što veće izlaznosti birača na predstojećim izborima.

Kampanja – izbor biračke opcije – S ciljem informiranja birača i omogućavanja pravovremenog izbora biračke opcije, pripremljena su dva TV-Telopa, koji su se emitirali na javnim i privatnim TV-medijima u BiH: 1) *TV-Telop – birači koji žive izvan BiH* i 2) *TV-Telop – birači koji imaju status raseljene osobe*. Ova kampanja trajala je od dana objave izbora do 24. 07. 2018. godine kada je istekao rok za registraciju birača izvan BiH i izbora biračke opcije za raseljene osobe. Štampani oglas “Izbor biračke opcije” objavljen je 5 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

Kampanja “Kako glasati” – Cilj edukativne kampanje “Kako glasati” bio je upoznavanje birača sa svim nivoima vlasti za koje se provode Opći izbori 2018. godine, te o načinu ispravnog popunjavanja glasačkog listića. Ova kampanja trajala je od 15. 09. 2018. godine do 07. 10. 2018. godine. Štampani oglas “Kako glasati” objavljen je 4 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

¹⁶ Izvor: Materijali pripremljeni i prezentirani na Drugom sastanku Projektnog odbora održanom 29. 01. 2019. godine u prostorijama UNDP BiH u Sarajevu.

Slika 6. Štampani oglas “Kako glasati”

Slika 7. TV-spot

Motivacijska kampanja – Cilj motivacijske kampanje je bio da se birači animiraju da u što većem broju izađu na biračka mjesta i ostvare svoje biračko pravo. Pripremljen je TV-spot i radiodžingl koji je emitiran na svim javnim TV-stanicama i većini privatnih TV-stanica. Motivacijski TV-spot i radiodžingl emitiran je od 15. 09. 2018. godine do 07. 10. 2018. godine, namijenjen je svim biračima.

Strategija edukativne i motivacijske kampanje za potrebe izbora provedena je putem elektronskih medija, štampanih medija te produkcijskih plakata za isticanje na biračkim mjestima. Zbog pravovremene informiranosti birača i svih aktera u izbornom procesu, na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH također je objavljivana edukativno-informativni materijal.

Slika 8. Motivacijski spot

1.7.2 Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine

159. Na osnovi Odluke o realizaciji edukacije i informiranju birača izvan Bosne i Hercegovine Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 10. 05. do 02. 07. 2018. godine organizirala i provela edukaciju i informiranje birača izvan BiH za Opće izbore 2018. godine u državama u kojim se nalazi značajan broj državljana BiH, odnosno izbjeglica i osoba koje privremeno borave izvan BiH (Slovenija, Švicarska, Italija, Njemačka, Francuska, Sjedinjene Američke Države, Austrija, Australija). Tokom posjete DKP BiH, delegacije Centralne izborne komisije BiH predale su sljedeće materijale službenim osobama u elektronskoj formi i čvrstoj kopiji: Vodič za prijavu birača koji borave van Bosne i Hercegovine, Obrazac prijave za glasanje izvan BiH – PRP 1, 3. Obrazac –PRP 2, Poster “Kako glasati“, Poster “Zloupotreba biračkog prava“ Poster “Biračko mjesto“. Birači koji glasaju putem pošte ili lično u DKP BiH upoznati su sa rokom za registraciju birača iz inozemstva (24. 07. 2018. godine), sa procedurama za registraciju za glasanje izvan BiH i sa uvjetima i načinom ostvarivanja biračkog prava.
160. Na osnovi naprijed navedenog, Centralna izborna komisija BiH je na 41. sjednici, održanoj dana 16. 08. 2018. godine, donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, broj: 05-1-02-2-219-4/18. U cilju unapređenja procesa, slične aktivnosti neophodno je nastaviti i u neizbornoj godini kako bi se omogućila dugotrajnija obuka. Korisno bi bilo i uspostavljanje kancelarija DKP/Ambasadi za pomoć biračima prilikom registracije za glasanje putem DKP ili pošte.

1.8 Sigurnosni aspekti Općih izbora 2018. godine

161. Centralna izborna komisija BiH je u drugoj polovini maja mjeseca 2018. godine obavijestila Ministarstvo sigurnosti BiH, relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je 08. 05. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini.

162. U skladu s odredbama člana 14. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine, članom 62. stav (1) Zakona o upravi, a u vezi sa članom 2.1 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji propisuje da su “sva tijela vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni pomagati tijelima nadležnim za provođenje izbora”, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine je dana 05. 07. 2018. godine donijelo Odluku o imenovanju Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u Bosni i Hercegovini¹⁷.
163. Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH su činili predstavnici Direkcije za koordinaciju policijskih tijela (predsjedavajući), Centralne izborne komisije BiH, Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu, Granične policije BiH; Obavještajno-sigurnosne agencije BiH, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Policije Brčko distrikta BiH i Ministarstva sigurnosti BiH.
164. Zadatak Radne grupe je bio praćenje realizacije aktivnosti vezanih za osiguranje objekata i distribucije izbornog materijala, razmjena informacija sa nadležnim policijskim agencijama u BiH o mogućim protupravnim ponašanjima u vezi sa Izbornim zakonom BiH sa Centralnom izbornom komisijom BiH, te ostvarivanje kontinuirane saradnje sa drugim Operativnim štabovima za sigurnost Općih izbora u BiH koje su formirale policijske agencije za vršenje poslova iz svoje nadležnosti, a u cilju postizanja maksimalnog stepena sigurnosnih uvjeta za neometano održavanje izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.
165. Odlukom Predsjedavajućeg Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH, a u vezi sa zaključkom Radne grupe sa sastanka održanog 27. 07. 2018. godine, formiran je Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.” broj 20-03-04-4-1186-19/18 od 07. 08. 2018. godine koji je okupljao policijska tijela u BiH, predstavnike Centralne izborne komisije BiH, SIPA-e, Granične policije BiH, OSA BiH, i predstavnika OSCE BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
166. Na dan održavanja Općih izbora, 07. 10. 2018. godine sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i Operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim proslijeđivane Centralnoj izornoj komisiji BiH.
167. Operativni štab “Opći izbori 2018” sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko distrikta BiH, od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira, dok je 8 zavedeno za “ostali incidenti” od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega su policijske agencije poduzele potrebne radnje na dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH¹⁸. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova

¹⁷ Akt Ministarstva sigurnosti BiH, broj 12-01-04-7-4406-16/18 od 05. 07. 2018.

¹⁸ Informacije dostavljene putem e-maila 07. 10. 2018. godine u dva termina (19:47 i 21:04 h).

Republike Srpske (Štab akcije “Izbori 2018.”) na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata¹⁹.

168. Policijski službenici ministarstava unutrašnjih poslova i sigurnosnih agencija su u periodu od septembra do kraja decembra 2018. godine obavljali poslove fizičkog osiguranja zgrade Centralne izborne komisije BiH, skladišta Centralne izborne komisije BiH, Glavnog centra za brojanje te osiguranje distribucije i pratnje konvoja s izbornim materijalom i pratnje izbornog materijala do Glavnog centra za brojanje. Operacije na terenu je koordinirao Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.” na čelu sa Direkcijom za koordinaciju policijskih tijela.
169. Opća je ocjena da su izbori protekli u mirnoj atmosferi bez obzira na prijetnje upućene članovima Centralne izborne komisije BiH, pogotovo one upućene putem društvenih mreža.

1.9 Donacija transparentnih glasačkih kutija

170. Na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, Misija OSCE-a u BiH u saradnji sa ambasadama Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH, osigurala je 10.000 transparentnih glasačkih kutija i 60.000 sigurnosnih pečata za kutije čime je Bosna i Hercegovina napravila veliki iskorak i pridružila se zemljama koje na transparentniji način provode izbore.²⁰
171. Pored nabavke transparentnih glasačkih kutija, u skladu sa Dodatkom Memorandumu o razumijevanju potpisanom dana, 31. 08. 2018. godine između Centralne izborne komisije BiH i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi – Misija u BiH (OSCE BiH), OSCE BiH je Centralnoj izbornoj komisiji BiH pružila pomoć u: oblasti informacijskih tehnologija, u svrhu komunikacije i izrade tabelarnog prikaza rezultata općinskih izbornih komisije (OIK) i njihovog dostavljanja CIK-u BiH; obuke službenika OIK-a za verifikaciju izbornih rezultata; izradi jednoobrazne i poboljšane metodologije provođenja obuke; obukama članova OIK-a i nadzor nad obukom članova biračkih odbora; izradi edukativnog videozapisa o procedurama brojanja glasova i verifikacije rezultata, te pravilnom popunjavanju odgovarajućih obrazaca na biračkim mjestima.

¹⁹ Objedinjena informacija MUP RS dostavljena 07. 10. 2018. u 20.14 h. Broj protokola CIK BiH: 04-50-4-992-13/18.

²⁰ Primopredaja transparentnih glasačkih kutija i sigurnosnih pečata izvršena je dana 26. 09. 2018. godine između predstavnika Misije OSCE u BiH i predsjednika Centralne izborne komisije BiH, o čemu je sačinjen zapisnik o primopredaji. Sa datumom primopredaje vlasništvo nad transparentnim glasačkim kutijama je preneseno na Centralnu izbornu komisiju BiH (Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine). Odlukom Centralne izborne komisije BiH, broj: 07-1-16-2-823-1/18 od 31. 08. 2018. godine je utvrđeno da se transparentne glasačke kutije predaju na korištenje izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica koje se obavezuju da postupaju, čuvaju i vode evidenciju o transparentnim glasačkim kutijama po instrukciji Centralne izborne komisije BiH.

Fotografija 5. Donirane transparentne glasačke kutije

Fotografija 6. Potpisivanje Dodatka Memorandumu o razumijevanju između
CIK BiH i OSCE BiH

1.10 Rad Glavnog centra za brojanje

172. Postupajući prema odredbi člana 2.9 stav (1) tačka 2 i člana 5.22 stav (2) i (3) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je:

- na 15. sjednici održanoj 26. 04. 2018. godine, donijela je Odluku o uspostavljanju Glavnog centra za brojanje za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine, koji su održani u nedjelju, 07. oktobra 2018. godine,
- na 36. sjednici održanoj 26. 07. 2018. godine, usvojila Pravilnik o organizaciji i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine i donijela Odluku o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje
- na 51. sjednici održanoj 13. 09. 2018. godine, donijela Odluku o izmjeni Odluke o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine.

173. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovali su i vanjski saradnici, njih ukupno 423, koji su bili raspoređeni u 3 (tri) smjene, na bazi 24-satnog radnog dana. Radilo se uglavnom o osobama sa stečenim iskustvom na istim poslovima, izabranim na javnom konkursu.

174. Za Opće izbore 2018. godine u Glavnom centru za brojanje je realiziran pilot-projekat "Videonadzor Glavnog centra za brojanje", procijenjene vrijednosti 15.000 KM. Cjelokupni proces brojanja je sniman 24 sata, sa 8 kamera od kojih su 4 pokrivale prostor brojanja, a 4 prostor verifikacije i pripreme materijala. Pored kamera korišten je serverski sistem za pohranjivanje podataka NAS, koji su se snimali sve vrijeme rada Glavnog centra za brojanje.

Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom

175. Realizacija navedenog pilot-projekta je pored povećanja transparentnosti u radu Glavnog centra za brojanje omogućila da se sa centralnog mjesta svaka sporna situacija može ponovo pregledati i utvrditi činjenično stanje.
176. Pilot-projekat je opravdao potrebu da se uvede videonadzor u Glavni centar za brojanje te otvorio nove mogućnosti korištenja videonadzora u poboljšanju procedura i analizi poslovnih procesa u Glavnom centru za brojanje.

Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH

177. Manji problemi u realizaciji pilot-projekta desili su se zbog nedostatka prostora za pohranu snimaka i ukoliko se uvede videonadzor potrebno je osigurati dodatno tehničko osoblje koje će biti zaduženo za održavanje i pohranu snimaka.
178. U periodu od 07. do 26. oktobra 2018. godine u Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno **67.706** ^{21*} glasačkih paketa, odnosno **268.946** glasačkih listića sljedećih kategorija:

Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje

Kategorija	Verificirano ima potpis	Odbijeno zbog pogrešne kombinacije glasačkih listića u fazi sortiranja	Pripremljeno za brojanje koverata
Glasačkih paketa birača izvan BiH (Pošta)	50.469	139	50.330
Glasačkih paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima (Potvrđeni)	3.262	28	3.234
Glasačkih paketa birača koji su glasali putem mobilnog tima (Mobilni timovi)	10.281	16	10.265
Glasačkih paketa birača koji su glasali u odsustvu (Odsustvo)	2.893	9	2.884
Glasačkih paketa birača koji su glasali u diplomatsko-konzularnim predstavništvima (DKP)	801	0	801
Ukupno GCB	67.706	192	67.514

Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama

	Ukupno	Važeći glasački listići	Nevažeći glasački listići
Pošta	200.363	196.964	3.399
Potvrđeni	12.841	11.537	1.304
Odsustvo	11.525	9.117	2.408
DKP	3.194	3.004	190
Mobilni timovi	41.023	39.109	1.914
Ukupno glasačkih listića	268.946	259.731	9.215

179. U Glavnom centru za brojanje izvršena je provjera za **631 osobu** koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavile prigovor/prijavu da je došlo do zloupotrebe biračkog prava prilikom registracije birača putem pošte. Nakon izvršenih provjera verificiranih glasačkih paketa, **373 osobe** sa navedenog spiska su identificirane i utvrđeno je sljedeće:
- za 103 osobe koje se navode u dostavljenom spisku nije uručen glasački materijal;

²¹ *Razlike u odnosu na rezultate su nastale jer u pojedinim glasačkim paketima nisu dostavljeni svi listići. Bazirano na osnovi verificiranih glasačkih paketa (koverata). U rezultatima je stanje glasačkih listića.

- 192 osobe su glasale na nepotvrđenim glasačkim listićima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje);
 - 16 osoba je glasalo putem mobilnog tima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje) i
 - 62 osobe nisu glasale nepotvrđenim glasačkim listićima, ali nakon izvršene verifikacije je utvrđeno da su glasački paketi sa podacima osoba koje su prijavile zloupotrebu, dostavljeni u Glavni centar za brojanje.
180. Ukupno neuруčenih paketa biračima izvan Bosne i Hercegovine je bilo 6.685 ili 10%.
181. Prema odlukama Centralne izborne komisije BiH u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta na 118 nivoa.
182. Za praćenje rada Glavnog centra za brojanje Centralna izborna komisija BiH akreditirala je ukupno 832 posmatrača u ime političkih subjekata, udruženja građana i međunarodnih organizacija i institucija.
183. U periodu od 07. 10. 2018. do 27. 01. 2018. godine u Glavnom centru za brojanje, boravio je 81 posmatrač: 71 posmatrač u ime 16 različitih političkih stranaka, 7 posmatrača u ime 2 udruženja građana i 3 posmatrača predstavnika međunarodnih organizacija.
184. Za rad sa posmatračima u Glavnom centru za brojanje, u svakoj radnoj smjeni, bile su zadužene po tri osobe. Pored videonadzora koji je bio emitiran na displeju u prostoru za odmor, posmatrači su imali i neposredan uvid u svaki dio procesa u Glavnom centru za brojanje. Opća ocjena koja se može iznijeti u pogledu rada sa posmatračima političkih stranaka jeste da je ovaj proces karakterizirao dobar nivo saradnje, neposredna komunikacija i otklanjanje svih nejasnoća u toku samog rada.
185. Glavni centar za brojanje svakodnevno su posjećivali predstavnici štampanih i elektronskih medija o čemu je vođenja posebna evidencija, a ukupno 21 medijska kuća izvještavala je o radu Glavnog centra za brojanje. Novinari su se direktno javljali u program i izvještavali iz Glavnog centra za brojanje ili su informacije tražili putem telefona ili prilikom posjeta. Svakoј medijskoј kući su date tražene informacije i profesionalan odnos prema medijima doprinijeli su transparentnosti i javnosti u radu Glavnog centra za brojanje.
186. Višegodišnji problem u radu Glavnog centra za brojanje je osiguranje X ray uređaja i metal detektor vrata koji koriste služba osiguranja Glavnog centra za brojanje. Prethodna dva izborna ciklusa, Glavni centar za brojanje je ovu opremu posuđivao od Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, a ovim uređajima je istekao upotrebnі vijek. Za naredne izborne ciklus potrebno je da se osiguraju sredstva za nabavku ove opreme, odnosno definira koja sigurnosna agencija će u navedenom periodu osigurati uređaj iz svojih rezervi. Nadalje, potrebno je osigurati i mobilni videonadzor koji bi se koristio pored nadgledanja prebrojavanja u svrhu sigurnosti Glavnog centra za brojanje.

1.11 Posmatrači izbornog procesa

187. U skladu sa članom 17.3, 17.4 i 17.5 stav (2) Izbornog zakona BiH i Uputstvom o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 41/18), Centralna izborna komisija BiH nadležna je za akreditiranje izbornih posmatrača političkih subjekata koji će posmatrati rad Centralne izborne komisije BiH i rad Glavnog centra za brojanje, međunarodnih posmatrača i posmatrača udruženja građana.
188. Za Opće izbore 2018. godine Centralna izborna komisija BiH akreditirala je ukupno 23 politička subjekta za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH i Glavnog centra za brojanje, 14 udruženja građana i 44 međunarodne organizacije.
189. Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 6.207 posmatrača i to 5.384 posmatrača iz 14 udruženja; 689 posmatrača iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatrača iz 23 politička subjekta.
190. Zbog neispunjavanja jednog od kriterija za akreditaciju (članstvo u biračkim odborima, kandidatura na predstojećim izborima, nosilac mandata) Centralna izborna komisija BiH je odbila zahtjev za akreditiranje za ukupno 171 posmatrača političkih subjekata i udruženja.
191. Zahtjev za akreditiranje posmatrača jednog (1) udruženja Centralna izborna komisija BiH je odbila u cijelosti, s obzirom na to da je u postupku provjere ispunjavanja uvjeta za akreditiranje utvrđeno da je navedeno udruženje uključeno u aktivnosti u ime ovjerene političke stranke.
192. Prema podacima koji su dostavile 143 općinske/gradske izborne komisije, akreditirano je ukupno 58.083 posmatrača političkih subjekata za posmatranje rada izbornih komisija, centara za birački spisak i rada na biračkim mjestima.
193. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatrača.
194. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, 115 je akreditiralo izborne posmatrače kod općinskih/gradskih izbornih komisija. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirala je politička stranka SDA – Stranka demokratske akcije i to ukupno 5.194 kod 95 općinskih/gradskih izbornih komisija.
195. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini ugostila međunarodne posmatrače, predstavnike tijela za provođenje izbora iz Republičke izborne komisije Srbije, Državnog izbornog povjerenstva Hrvatske, Centralne izborne komisije Ruske Federacije, Vrhovnog izbornog vijeća Turske, Centralne izborne komisije Moldavije, Državne izborne komisije Republike Koreje, Centralne izborne komisije Bugarske i Državne izborne komisije Sjeverne Makedonije.
196. S ciljem što lakšeg praćenja izbornog procesa u BiH, Centralna izborna komisija BiH je 08. 10. 2018. godine, u Velikoj sali Parlamentarne skupštine BiH organizirala obuku za međunarodne posmatrače, na kojoj su posmatrači upoznati s njihovim pravima i

obavezama pri praćenju izbornog procesa, a praktičnim pokazom je simuliran rad biračkog odbora na dan izbora.

Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora

Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine

Fotografija 11. Simulacija rada na biračkog mjestu

197. Posmatrači koji su akreditirani za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH mogli su posmatrati i štampanje glasačkih listića. Prema evidenciji samo jedan posmatrač iz političke stranke SDS je dana 26. 09. 2018. godine u štampariji Atlantik bb Banja Luka zajedno sa predstavnicima 5 TV-kuća i 3 novinske agencije, posmatrao proces uništavanja grafičkih ploča i škarta koji je nastao prilikom štampanja ili dorade glasačkih listića.

1.11.1 Ocjena međunarodnih posmatrača

198. Međunarodna posmatračka misija Ureda OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR) – ODIHR IPM je 03. 09. 2018. godine otvorila ured u Sarajevu u kojem je bilo stacionirano 16 stručnjaka, dok su 22 dugoročna posmatrača raspoređena širom zemlje. Misija je ostala u Bosni i Hercegovini do 19. 10. 2018. godine kako bi pratila postizborna dešavanja. Na dan izbora je bilo raspoređeno 316 posmatrača iz 43 zemlje, uključujući 249 dugoročno i kratkoročno angažiranih posmatrača koje je postavio ODIHR, kao i delegaciju od 27 članova iz Parlamentarne skupštine OSCE-a, delegaciju od 23 člana iz Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, delegaciju od 9 članova Evropskog parlamenta te delegaciju od 8 članova iz Parlamentarne skupštine NATO-a.
199. Međunarodni posmatrači ODIHR IPM su posmatrali otvaranje na 128 biračkih mjesta, a glasanje na 1.232 biračka mjesta širom zemlje. Brojanje glasova je posmatrano na 126 biračkih mjesta. Proces izrade zbirnih rezultata je posmatran u 95 općinskih izbornih komisija (OIK).²²

²² BOSNIA AND HERZEGOVINA GENERAL ELECTIONS 7 October 2018 ODIHR Election Observation Mission Final Report, Varšava, 25. januar 2019., str.5.
<https://www.osce.org/odihr/elections/bih/409905?download=true>

200. Opća je ocjena međunarodnih posmatrača da se “Centralna izborna komisija BiH bavila svojim osnovnim zadacima i adekvatno upravljala izborima. CIK BiH je, međutim, često kritizirana zbog tehničkih priprema za izbore. Također se suočava s izazovima zbog nedostatka administracije i ograničenog budžeta.”²³
201. Posmatrači Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope jedina su međunarodna misija koja je nadgledala kantonalne izbore u Bosni i Hercegovini i fokusirali su se samo na te izbore. Na Dan izbora bilo je prisutno 18 promatrača iz 17 zemalja i bili su na 150 biračkih mjesta. Također su obišli glavni centar, gdje se vrši brojanje, tako da su vidjeli novu tehnologiju koja je primijenjena ovaj put (videonadzor). Prema ocjeni posmatrača Kongresa lokalnih i regionalnih tijela vlasti Vijeća Evrope izborni dan je protekao u najboljem redu, a izbori bili jako dobro pripremljeni.²⁴

1.12 Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine

202. Na dan izbora birači su glasali na 5.804. biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.
203. Na dežurne telefonske linije u sjedištu Centralne izborne komisije BiH gdje je formiran call-centar zaprimane su poruke prvenstveno o tehničkim i proceduralnim pitanjima, kao i nedostacima druge vrste općinskih izbornih komisija u Bosni i Hercegovini koje su uočene na dan izbora, te se hitno reagiralo i vršene su intervencije.
204. Uz stalno osoblje Centralne izborne komisije BiH, dodatno je angažirano po 10 osoba u dvije smjene, a koji su pratili unos podataka o otvaranju biračkih mjesta i odazivu birača, te su bili raspoređeni na dežurnim telefonima, a u slučaju bilo kakvih tehničkih nedostataka reagirali su prema koordinatorima za rad sa općinskim izbornim komisijama. Na dežurnim telefonima zaprimljeno je više stotina poziva birača, izbornih komisija, predstavnika političkih subjekata, NVO sektora i dr.
205. Na dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine, na dežurne infolinije 033/251 331 i 033/251 332, zaprimljeno je ukupno 283 poziva koji su se odnosili na: provjera biračkog mjesta (162 poziva); zloupotreba ličnih podataka i dokumenata (neovlaštene prijave) – 25 poziva; registrirani poštom žele glasati na nepotvrđenim glasačkim listićima (13); nepravilnosti na biračkim mjestima (10); oduzeto pravo glasa (4); zahtjev za mobilni tim (4); ostalo: prigovor na rad mobilnih timova, neposjedovanje validnih identifikacionih dokumenata, umrli na biračkom spisku, pozivi izvan BiH – zašto nisu primili glasačke pakete (65 poziva). Putem e-maila odgovoreno je na 63 upita.
206. U vezi sa pozivima koji su zaprimljeni na izborni dan, zahtjevi za mobilni tim su se odnosili na osobe koje su se neposredno pred izbore povrijedili ili razboljeli i nisu u mogućnosti pristupiti glasanju na redovnom biračkom mjestu; prigovori su se odnosili na nemogućnost glasanja birača zbog isteklih dokumenata, promjene dokumenata u

²³ Ibid, str. 3.

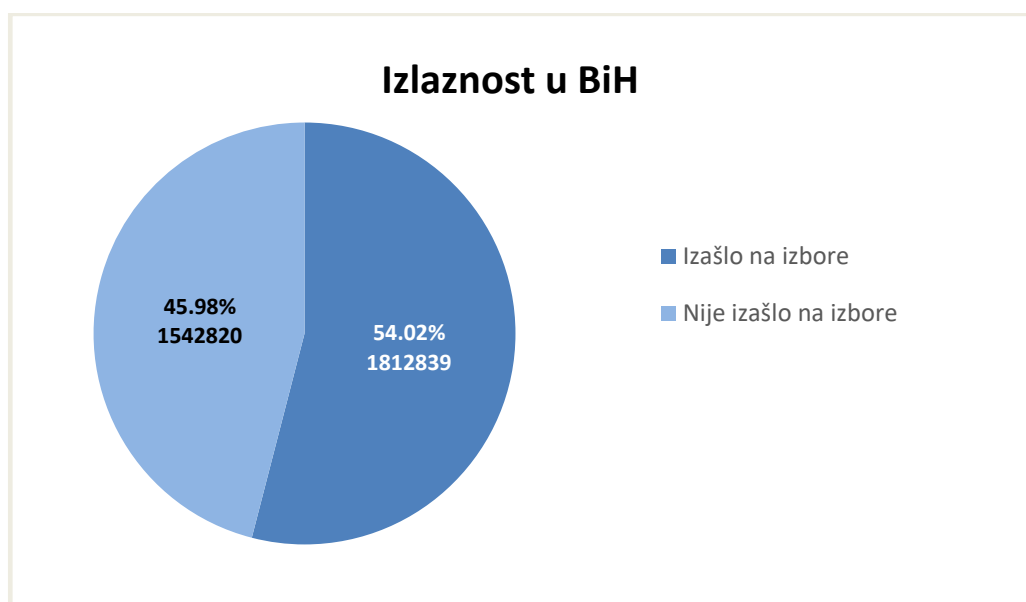
²⁴ Iz Intervjua Stewart Dickson, Šef misije Kongresa <https://faktor.ba/vijest/trebalo-bi-razdvojiti-kantonalne-i-opce-izbore-u-bih/6549>.

međuvremenu, uočene nepravilnosti birača na biračkom mjestu, nemogućnost pronalaska birača na biračkom mjestu itd. U poslijepodnevnom satima putem e-maila su počeli stizati zahtjevi za provjeru da li je iskorišteno pravo glasa lica koja nisu izašla na svoja biračka mjesta, do 20:30 h stiglo je 145 zahtjeva. Pitanja vezana za glasanje izvan BiH odnosila su se u najvećem broju na birače čije prijave za glasanje izvan BiH su odbijene, prijava zloupotrebe ličnih dokumenata, mogućnost glasanja nepotvrđenim glasačkim listićima, te o kašnjenju u prijemu pošiljki sa glasačkim materijalom.

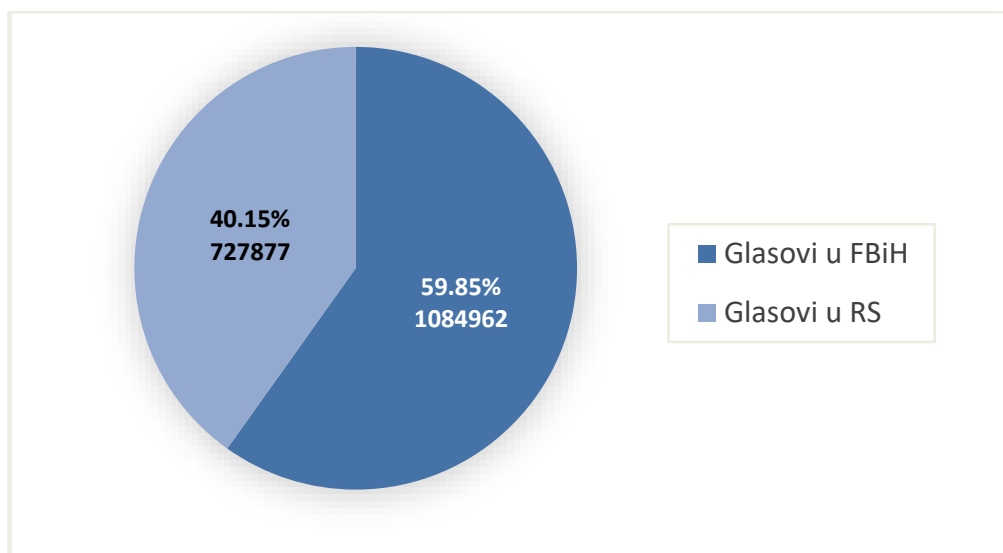
207. Stručno osoblje Centralne izborne komisije BiH je kontinuirano pružalo informacije općinskim/gradskim izbornim komisijama, političkim subjektima i građanima koji su se obraćali putem telefona i e-maila. Također, stručno osoblje bilo je na raspolaganju i akreditiranim posmatračima u ime političkih subjekata i međunarodnih organizacija, za pružanje tehničkih pojašnjenja i statističkih podataka o provođenju izbora, pri čemu je naročito bila izražena saradnja sa međunarodnom posmatračkom misijom OSCE/ODIHR.

1.13 Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine

208. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača sa pravom glasa od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%.
209. Najveći odaziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad kojoj je od ukupno upisanih 1130 birača na izbore izašlo 912 birača ili 80,70%, dok je najmanji odaziv birača u odnosu na broj upisanih zabilježen u općini Usora u kojoj je od ukupno upisanih 5877 birača na izbore izašlo 1775 ili 30,20%.

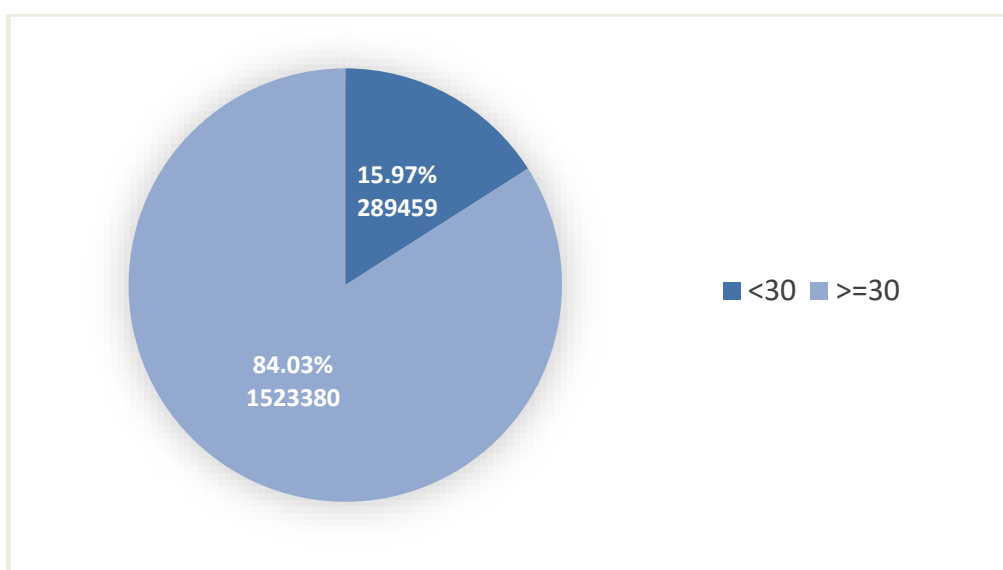

Grafikon 1. Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine

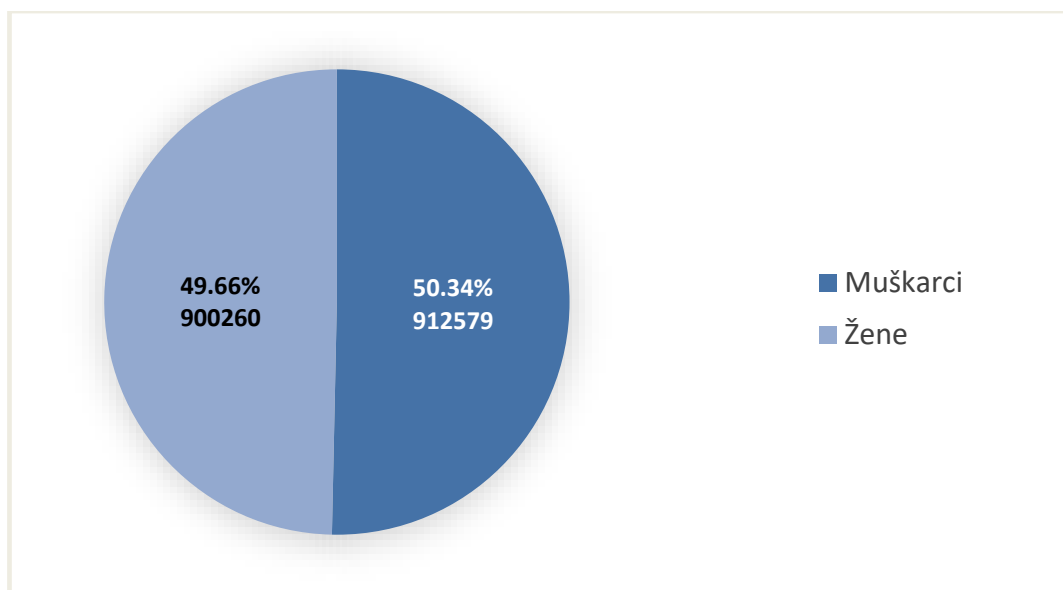
Grafikon 2. Odaziv birača po entitetima

210. Starosna struktura birača koji su glasali je sljedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina starosti, a 15,97% birača su mlađi od 30 godina.

Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali

211. Prema spolnoj strukturi na Općim izborima je glasalo 50, 34% muškaraca i 49, 66% žena.

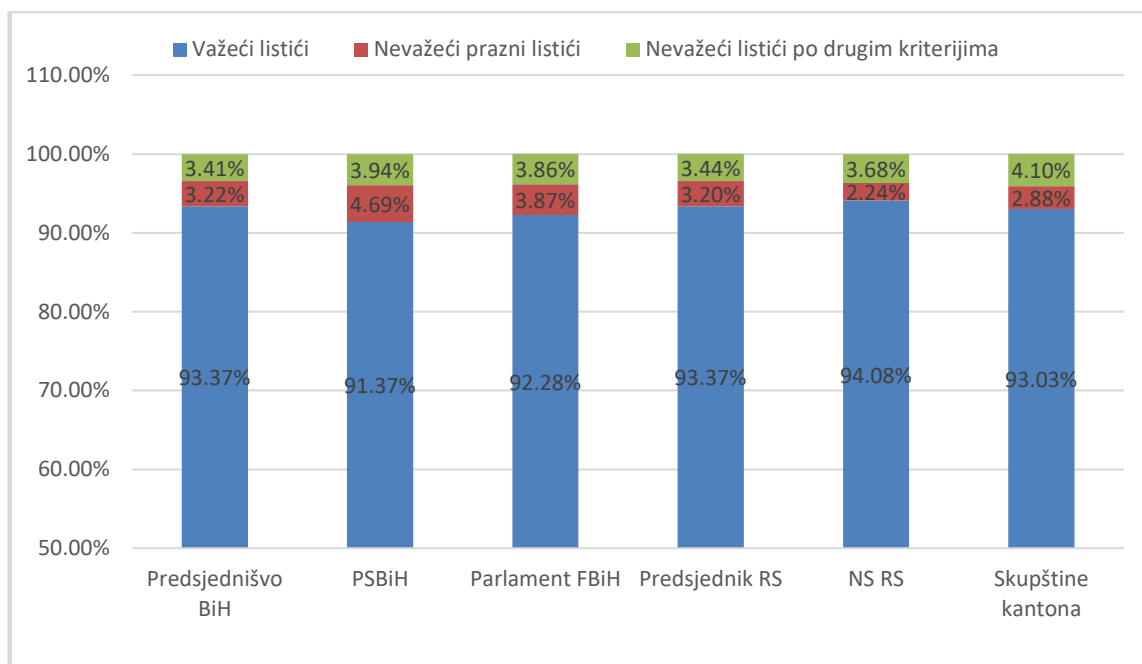
Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali

1.14 Nevažeći glasački listići

212. Osnovna karakteristika svih do sada provedenih izbora u Bosni i Hercegovini je povećan broj nevažećih glasačkih listića u odnosu na izborni standard koji se kretao od 3,41% za izbor članova Predsjedništva BiH do 4,10% za skupštine kantona.
213. Najveći broj nevažećih glasačkih listića je u postupku izbora zastupnika u kantonalnim skupštinama gdje je riječ o izuzetno velikom broju kandidata i glasačkom listiću većih dimenzija.

Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	Ukupno važećih listića [%]	Nevažeći prazni listići [%]	Nevažeći listići po drugim kriterijima [%]
Predsjedništvo BiH	93.37%	3.22%	3.41%
Parlamentarna skupština BiH	91.37%	4.69%	3.94%
Parlament Federacije BiH	92.28%	3.87%	3.86%
Predsjednik /potpredsjednici Republike Srpske	93.37%	3.20%	3.44%
Narodna skupština Republike Srpske	94.08%	2.24%	3.68%
Skupštine kantona	93.03%	2.88%	4.10%

Grafikon 5. Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima

214. Biračka mjesta koja su identificirana sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića su prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	BM	Glasalo	Važeći listići	Ukupno nevažeći sve kategorije	Prazni listići	Nevažeći listići
Predsjedništvo BiH	083B061	459	137	322	0	322
Parlamentarna skupština BiH	057A010	391	191	200	135	65
Parlament FBiH	167A015	545	413	132	100	32
Predsjednik RS	012B006	601	512	89	43	46
Narodna skupština RS	088B005	543	461	82	54	28
Skupštine kantona	117A002	439	363	76	33	43

215. Razlozi zbog kojih se javljaju nevažeći glasački listići su u velikoj mjeri: iskazivanje nezadovoljstva; neinformiranost i nedovoljna upućenost u način glasanja i pretvaranje važećih u nevažeće glasačke listiće.

1.15 Utvrđivanje izbornih rezultata

216. Prvi preliminarni rezultati Općih izbora 2018. godine su objavljeni u ponoć na dan izbora 07. 10. 2018. godine i nakon toga su osvježavani na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH u skladu s članom 5.29a Izbornog zakona BiH – dva puta u toku naredna

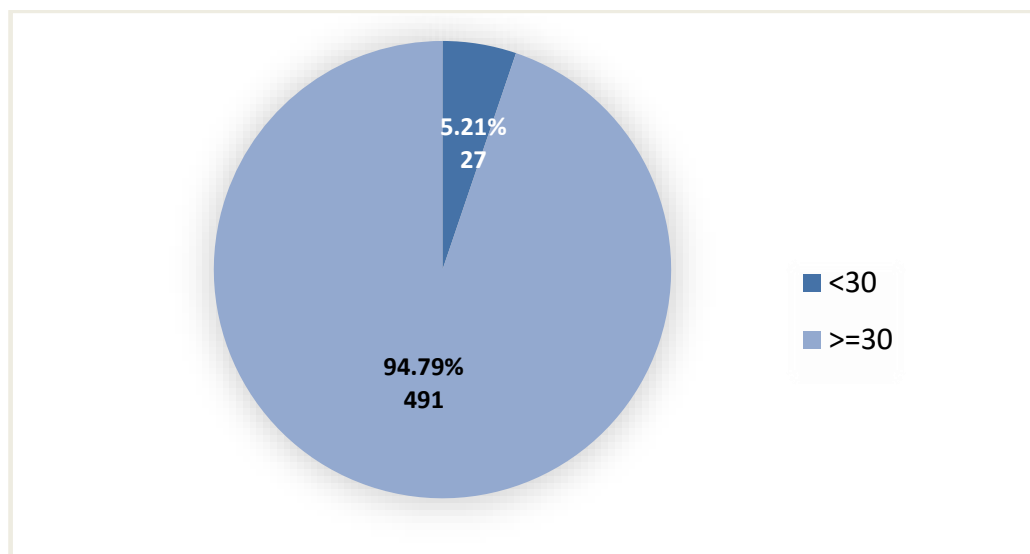
24 sata; u narednih pet dana svaka 24 sata; narednih dana svakih 48 sati, sve do objavljivanja konačnih, službenih i kompletnih rezultata izbora.

217. Nakon objedinjavanja i kontrole rezultata Centralna izborna komisija BiH je u zakonom utvrđenom roku (30 dana od dana objavljivanja izbora) na 81. sjednici održanoj 06. 11. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini, koji su održani 7. oktobra 2018. godine.

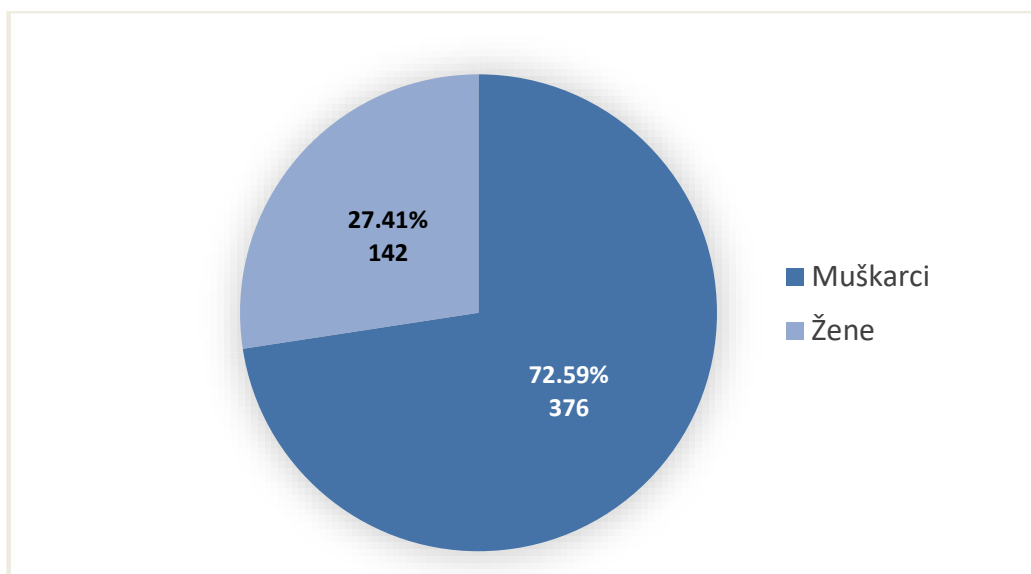
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine

	Ukupno mandata	Redovni mandati	Kompenzacijski mandati
Predsjedništvo BiH	3	3	0
Parlamentarna skupština BiH	42	30	12
Parlament FBiH	98	73	25
Predsjednik RS	3	3	0
Narodna skupština RS	83	63	20
Skupštine kantona	289	289	0
Ukupno	518	461	57

218. Od ukupno izabranih 518 kandidata na Općim izborima 2018. godine 491 (94,79%) kandidata imaju 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% su mlađi od 30 godina starosti.

Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata

Grafikon 7. Spolna struktura izabranih kandidata

219. Spolna struktura izabranih kandidata je sljedeća: 376 izabranih kandidata ili 72,59% su muškarci, a 142 ili 27,41% su žene.
220. Nakon provedenih Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je pripremila i dodijelila uvjerenja o dodjeli mandata za 518 izabranih zvaničnika, te jednak broj izjava o prihvatanju/odbijanju mandata, potvrda o prijemu uvjerenja o dodjeli mandata i izjava o imovinskom stanju.
221. Nakon što je 12 zvaničnika izabranih na Općim izborima 07. 10. 2018. godine odbilo prihvatiti osvojeni mandat, proveden je postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, te je doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.

Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine

Tijelo vlasti	Broj odbijenih mandata
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	2
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	1
Narodna skupština Republike Srpske	3
Skupštine kantona u Federaciji BiH	6
UKUPNO	12

1.16 Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića

222. Centralna izborna komisija BiH je naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa 93 biračka mjesta iz 20 općina/gradova po pojedinim nivoima vlasti i to na nekim biračkim mjestima po političkim subjektima i kandidatima, a na nekim biračkim mjestima po kandidatima istog političkog subjekta.
223. Ponovna brojanja glasačkih listića sa 15 biračkih mjesta rezultirala su promjenama u vezi sa dodjelom mandata ili promjenom redoslijeda kandidata na listi.
224. Usvojeni zahtjevi tri akreditirana posmatrača i naređeno brojanje glasačkih listića na tri biračka mjesta u Širokom Brijegu za nivo Skupština Kantona 8 po kandidatima političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka.
- Ponovno brojanje rezultiralo gubitkom mandata za Antoniju Banožić, a mandat je dobio Jelić Mirko.
225. Usvojeni zahtjevi četiri akreditirana posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa četiri biračka mjesta u Cazinu za Predstavnički dom PSBiH, Predstavnički dom PFBiH i skupštinu Kantona 1 po političkim subjektima i kandidatima.
- Nakon ponovnog brojanja po političkim subjektima za Predstavnički dom PFBiH nije bilo promjena u odnosu na broj mandata.
 - Unutar liste SDP-a za Predstavnički dom PFBiH došlo do promjene iz izborne jedinice jedan osim direktnog mandata kompenzacijski mandat dobio Atlagić Mile.
 - Unutar liste SDA-a za Predstavnički dom PFBiH iz izborne jedinice 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
 - Unutar liste SDA za skupštinu Kantona 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
226. Usvojen zahtjev HDZ 1990 i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa 3 biračka mjesta u Livnu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta HDZ 1990.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Džaja Ante izgubio mandat, a Stanić Drago dobio mandat.
227. Usvojen zahtjev Narodne stranke radom za boljitak i naređeno ponovno brojanje na jednom biračkom mjestu u Livnu i jednom biračkom mjestu u Tomislavgradu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta Narodna stranka Radom za boljitak.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Balaban Milan izgubio mandat, a Tomić Josip dobio mandat.
228. Usvojen zahtjev grupe birača iz Mostara i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića na jednom biračkom mjestu u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po političkim subjektima i kandidatima.

- Nakon ponovnog brojanja kandidat političkog subjekta SDP iz izborne jedinice 9 izgubio kompenzacijski mandat (Lana Prlić).
229. Centralna izborna komisija BiH po službenoj dužnosti naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po kandidatima političkog subjekta SDP.
- Nakon ponovnog brojanja direktni mandat izgubio Zoran Mikulić, a direktni mandat osvojila Lana Prlić.
230. Usvojen zahtjev akreditiranog posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Goraždu za skupštinu Kantona 5 po kandidatima političkog subjekta SDA.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Agović Adis izgubio mandat, a mandat je dobila Delizaimović Alma.

1.17 Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju

231. Na osnovi člana 15.8 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da su kandidati izabrani na svim nivoima vlasti dužni u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u Službenom glasniku BiH, na posebnom obrascu, predati Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpisanu izjavu o imovinskom stanju.
232. Na osnovi člana 15.8 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da je izabrani član tijela vlasti na svim nivoima dužan da Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnese izvještaj o imovinskom stanju u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran, kao i u slučaju prestanka mandata.
233. Odredbom člana 19.10 stav (1) tačka a) i b) Izbornog zakona BiH propisano je da će se novčanom kaznom u iznosu od 300,00 KM do 3.000,00 KM kazniti za povrede kandidat izabran na svim nivoima vlasti ako u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u "Službenom glasniku BiH", odnosno u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran na posebnom obrascu, ne preda potpisanu izjavu o imovinskom stanju iz člana 15.8 stav (1) i (2) ovog Zakona.
234. Odredbama člana 15.9 Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH omogućava da obrasci koji sadrže izjave o ukupnom imovinskom stanju budu dostupni javnosti. Centralna izborna komisija BiH nije odgovorna za tačnost podataka koji se odnose na podatke sadržane u obrascu.
235. U trenutku pisanja ovog Izvještaja u toku je bio prijem i obrada obrazaca Izjave o imovinskom stanju izabranih zvaničnika na početku/isteku mandata nakon provedenih Općih izbora 2018. godine.

1.18 Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima

236. Pravilnikom o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim

izborima 2018. godine utvrđen je novčani iznos takse za ovjeru prijave političkog subjekta za učešće na Općim izborima 2018. godine²⁵.

237. Novčani iznos takse za ovjeru političke stranke ne uplaćuju pojedinačno za svako tijelo, već uplaćeni iznos takse za ovjeru za više tijelo vlasti važi i za niže nivoe tijela vlasti, osim u slučaju kandidiranja za izbor članova Predsjedništva BiH.
238. Centralna izborna komisija BiH izvršila je povrat novčanog iznosa za taksu za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima koji su osvojili 1/3 glasova od ukupnog broja glasova koje je osvojio izabrani član Predsjedništva BiH, predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske na izborima ili više od 3% od ukupnog broja važećih glasova za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH, Narodnu skupštinu Republike Srpske i za skupštine kantona u Federaciji BiH, samostalno ili kao članice koalicije.
239. Ukupno 52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat ispunili su uvjete za povrat uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru prijave. Ukupan iznos vraćenih sredstava je u iznosu od 989.000 KM.
240. Visina vraćenog novčanog iznosa političkim strankama odgovara najvišem nivou vlasti za koji je politička stranka ispunila uvjete za povrat, u skladu sa članom 4.16 Izbornog zakona BiH i članom 4. stav (1) Pravilnika.

1.19 Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora

241. Centralna izborna komisija BiH je uradila detaljnu Analizu o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora.²⁶
242. Sve 143 izborne komisije su dostavile podatke za **5.839** biračkih mjesta (redovno, odsustvo, lično, nepotvrđeni i mobilni tim). Na osnovi dostavljenih podataka od izbornih komisija utvrđeno je sljedeće:
- Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana i to: predsjednika (5.839), zamjenika predsjednika (5.801), članova (21.285) i zamjenika članova biračkih odbora (20.052).

²⁵ **Političke stranke:** 20.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 20.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 14.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 10.000 KM za izbore za zastupnike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

Nezavisni kandidati: 10.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 10.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 7.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 5.000 KM za izbore za poslanike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

²⁶ U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11. 10. 2018. godine, i zahtjevom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12. 11. 2018. godine.

- Politički subjekti, ovjereni za učešće na Općim izborima 2018. godine, od ukupno potrebnih **54.248**²⁷ članova i njihovih zamjenika predložili su ukupno **22.554** člana i **19.630** zamjenika člana, što je za **12.064 (22,23%)** manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj. Važno je napomenuti da od svih predloženih kandidata **42.184** su ispunila uvjete za imenovanje.²⁸
- Izborne komisije su se, nakon imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, suočile sa problemom njihovog odustajanja od članstva u biračkim odborima. Prije edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 5.121 osoba; nakon edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 4.771 osoba, a dan uoči izbora ili na dan izbora odustalo je ukupno 749 osoba. U odnosu na ukupan broj imenovanih predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika, ukupno je odustalo **2.180** predsjednika i njihovih zamjenika, te **8.458** članova i njihovih zamjenika, odnosno od ukupnog broja svih imenovanih **52.931** odustalo je **10.641 (20,10%)**.
- Najveća odustajanja od članstva u biračkom odboru, u odnosu na ukupan broj imenovanih članova biračkih odbora, bio je u sljedećim osnovnim izbornim jedinicama: Stari Grad Sarajevo – 414, (81,50%), Travnik – 413 (55,96%), Kalesija – 281 (54,04%), Zavidovići – 319 (53,70%) i Mostar – 739 (50,69%).
- Najčešći razlozi odustajanja bili su: neprisustvo edukaciji za članove biračkih odbora, visina naknade za rad u biračkom odboru, lični razlozi, kao i iz izbornim komisijama nepoznatih razloga.
- Najveći broj izbornih komisija je vršio popunjavanje nedostajućih članova biračkih odbora upućivanjem zahtjeva političkim subjektima za dostavljanje novih kandidata, popunjavanjem biračkih odbora iz evidencija izborne komisije o osobama koje su bile članovi biračkih odbora i imenovanjem lica koja su bila predviđena kao zamjenici u njima i drugim biračkim odborima.
- Izborne komisije su zbog odustajanja od članstva u biračkim odborima imenovala iz svoje rezerve ukupno **16.572** predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika i to: predsjednika (1.569), zamjenika predsjednika (1.858). članova (5.451) i zamjenika članova (7.694).
- O novoimenovanim predsjednicima i članovima biračkih odbora, kao i njihovim zamjenicima, izborne komisije su, uglavnom, obavještavale putem oglasne ploče i web-stranice tijela uprave, dostavljanjem rješenja političkim subjektima (e-mailom, lično, putem pošte) i oglašavanjem na biračkim mjestima.

1.20 Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine

243. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo

²⁷ Broj dobijen izračunom (5.839 x 2 (predsjednik i zamjenik predsjednika) + 21.285 x 2 (član i zamjenik člana)).

²⁸ Prijedlozi političkih subjekata koji nisu ispunili uvjete za imenovanje u članstvo biračkog odbora ili nedostavljeni prijedlozi su sastavni dio broja članova koje su imenovala izborne komisije iz svoje rezerve.

novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine. Nadalje, gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.

244. Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, a nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika navedenih gradova i općina. Na istoj sjednici je doneseno i Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike navedenih gradova i općina, kojim su utvrđene ključne izborne aktivnosti i rokovi za provođenje.
245. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Također, CIK BiH ovjerila je ukupno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija, tako da se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
246. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28. 01. 2019. godine, a odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170.892 birača.

Tabela 16. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore

R/br.	Općina/Grad	Redovni	Odsustvo/ lično	Pošta	Ukupno
1.	Doboj	61.679	746	1.303	63.728
2.	Trebinje	29.418	44	1.075	30.537
3.	Bužim	15.057	10	75	15.142
4.	Domaljevac-Šamac	3.380	58	1.163	4.601
5.	Bosanski Petrovac	6.536	81	47	6.664
6.	Drvar	6.218	244	354	6.816
7.	Ribnik	6.201	14	53	6.268
8.	Bosansko Grahovo	2.493	76	372	2.941
9.	Kakanj	33.923	203	69	34.195
	UKUPNO	164.905	1.476	4.511	170.892

247. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
248. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17. 02. 2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina, a

preliminarni, nezvanični i nekompletni rezultati izbora objavljeni su 17. 02. 2019. godine na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.

249. Centralna izborna komisija BiH je dana 25. 02. 2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05. 03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboja, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06. 03. 2019. godine Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.

2. PROVOĐENJE POSREDNIH IZBORA ZA ZAKONODAVNA TIJELA VLASTI

250. U skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH i Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH, izvršena je ovjera kandidatskih listi i kandidata za posredne izbore.

2.1 Vijeće naroda Republike Srpske

251. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29. 11. 2018. godine kandidatske liste za izbor delegata u Vijeće naroda Republike Srpske na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 26 kandidatskih listi na kojima se nalaze 80 kandidata za delegate u Vijeću naroda Republike Srpske i to:

- Za izbor delegata iz reda srpskog naroda dostavljeno je 11 kandidatskih listi na kojima se nalazi 30 kandidata. Ukupno su ovjerena 24 kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno za 7 predloženih kandidata da imaju mandat vijećnika te je izvršeno njihovo uklanjanje s kandidatskih listi, a ovlašteni predlagači dostavili jednog zamjenskog kandidata.
- Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjerene su 3 kandidatske liste na kojima se nalazi 16 kandidata.
- Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je 8 kandidatskih listi na kojima se nalazi 26 kandidata. Ukupno je ovjereno 25 predloženih kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno da jedan predloženi kandidat ima mandat vijećnika, te je izvršeno njegovo uklanjanje s kandidatske liste.
- Za izbor delegata iz reda ostalih ovjerene su 4 kandidatske liste na kojima se nalazi 8 kandidata.

252. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06. 12. 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal za izbor delegata u Vijeće naroda RS.

253. Na osnovi dostavljenih rezultata glasanja provedenog u Narodnoj skupštini Republike Srpske, Centralna izborna komisija BiH je na 94. sjednici, održanoj dana 07. 12. 2018. godine, donijela Odluku o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS iz reda bošnjačkog, hrvatskog i srpskog naroda, te i iz reda Ostalih, broj: 06-1-07-1-727/18.

254. Postupajući u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH, a u vezi sa članom 11.13 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je na 96. sjednici, održanoj 11. 12. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS, broj: 06-1-07-1-727/18.

255. U skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 10. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je izradila i dostavila uvjerenja o dodjeli mandata za 28 delegata u Vijeću naroda RS koji su na konstitutivnoj sjednici održanoj 12. 12. 2018. godine uredno popunili i potpisali izjave o prihvatanju mandata delegata u Vijeću naroda RS.

2.2 Dom naroda Parlamenta Federacije BiH

256. Skupština Tuzlanskog i Skupština Zeničko-dobojskog kantona u Federaciji BiH dostavile su dana 28. 12. 2018 godine kandidatske liste za izbor delegata za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i to 6 kandidatskih listi sa ukupno 14 kandidata iz Skupštine Tuzlanskog kantona i 11 kandidatskih listi sa ukupno 28 kandidata iz Skupštine Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 17. Ovjerene liste /kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Tuzlanski kanton	3/8	1/2	1/2	1/2	
Zeničko-dobojski kanton	7/20	3/7	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda ostalih.

257. Preostalih osam kantonalnih skupština dostavilo je kandidatske liste za posredne izbore tokom mjeseca januara i februara 2019. godine.

Tabela 18. Ovjerene liste/kandidati iz osam kantona FBiH

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Bosansko-podrinjski kanton – Goražde	10/17	1/1	1/2	4/4	BPK Goražde ne bira delegate iz reda ostalih.
Hercegovačko-neretvanski kanton	2/8	3/10	2/2	1/1	HNK ne bira delegate iz reda ostalih.
Kanton 10	1/1	6/13	2/4	-	
Srednjobosanski kanton	4/8	4/11	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda ostalih.
Zapadnohercegovački kanton	-	4/9	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda bošnjačkog i jedan kandidat iz reda srpskog naroda.
Unsko-sanski kanton	5/9	2/2	-	1/2	Biraju se i dva delegata iz reda srpskog naroda.
Kanton Sarajevo	6/20	1/2	2/2	2/2	Biraju se tri delegata iz reda srpskog naroda.
Posavski kanton	5/5	2/6	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda srpskog naroda.

258. Zaključno sa 04. 02. 2019. godine, Centralna izborna komisija BiH ovjerila je ukupno 184 kandidata za učešće na posrednim izborima za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.

259. Centralna izborna komisija BiH je donijela deset odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz kantona, kako slijedi:
1. Unsko-sanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-35/19 od 31. 01. 2019. godine,
 2. Posavski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-37/19 od 31. 01. 2019. godine,
 3. Tuzlanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-22/19 od 24. 01. 2019. godine,
 4. Zeničko-dobojski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-56/19 od 08. 02. 2019. godine,
 5. Bosansko-podrinjski kanton – Goražde, Odluka broj: 06-1-07-1-50/19 od 31. 01. 2019. godine,
 6. Srednjobosanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-49/19 od 07. 02. 2019. godine,
 7. Hercegovačko-neretvanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-52/19 od 08. 02. 2019. godine,
 8. Zapadnohercegovački kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-25/19 od 24. 01. 2019. godine,
 9. Kanton Sarajevo, Odluka broj: 06-1-07-1-45/19 od 04. 02. 2019. godine,
 10. Kanton 10, Odluka broj: 06-1-07-1-57/19 od 08. 02. 2019. godine.
260. Centralna izborna komisija BiH je na 16. sjednici, održanoj dana 11. 02. 2019. godine, donijela četiri dopunske odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda i reda Ostalih u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH: Odluke broj: 06-1-07-1-61/19; 06-1-07-1-62/19; 06-1-07-1-63/19 i 06-1-07-1-64/19.
261. Dana 14. 02. 2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj: 06-1-07-1-134-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine.
262. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je na 26. sjednici, održanoj dana 05. 03. 2019. godine, donijela tri Odluke, broj: 06-1-07-1-93/19, 06-1-07-1-94/19 i 06-1-07-1-95/19, o dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

2.3 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH

2.3.1 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske

263. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29. 11. 2018. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izornoj komisiji BiH. Ukupno je ovjereno 8 kandidatskih listi za izbor delegata iz reda srpskog naroda na kojima se nalazi 20 kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
264. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06. 12. 2018. godine, Centralnoj izornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal o provedenim posrednim izborima za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
265. Nakon provjere dostavljenog materijala o provedenom postupku, Centralna izborna komisija BiH je na 94. sjednici, održanoj dana 07. 12. 2018. godine, donijela Odluku o

utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, broj: 06-1-07-1-726/18.

2.3.2 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH

266. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH dostavio je dana 20. 02. 2019. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Federacije BiH u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 13 kandidatskih listi.
267. Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjereno je pet (5) listi na kojima se nalazi 12 kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
268. Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je osam (8) listi na kojima se nalazi 31 kandidat za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, a ovjereno je sedam (7) kandidatskih listi i ukupno 30 kandidata. Centralna izborna komisija BiH odbila je jednu kandidatsku listu, s obzirom na to da nije ispunila uvjete iz člana 9.12c Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH.
269. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je, dana 20. 02. 2019. godine, dostavio Centralnoj izbornoj komisiji BiH akt, broj: 02/6-02-287/19 od 20. 02. 2019. godine, te je u njegovom prilogu cjelokupan izborni materijal u vezi sa provedenim posrednim izborima za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH, sa konstituirajuće sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije BiH održane 20. 02. 2019. godine.
270. Dana, 20. 02. 2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj 06-1-07-1-82/19, o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno dana 25. 02. 2019 godine Odluku, broj 06-1-07-1-179-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine.

3. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA

271. U svim fazama izbornih aktivnosti koje je poduzela Centralna izborna komisija BiH s ciljem pripreme i održavanja Općih izbora, učesnici u izbornom procesu su podnosili prigovore i žalbe i druga pravna sredstva propisana Izbornim zakonom BiH za zaštitu izbornih prava. Na osnovi odredbi Izbornog zakona BiH zaštitu izbornog prava osiguravaju izborne komisije (općinske izborne komisije, gradske izborne komisije, Izborna komisija Brčko distrikta BiH i Centralna izborna komisija BiH) i Apelacioni odjel Suda BiH. Svi prigovori podnose se u pisanoj formi na obrascu koji propiše Centralna izborna komisija BiH. Izborna komisija u svojoj općini/gradu/distriktu ima prvostepenu nadležnost za odlučivanje o svim pitanjima koja nisu eksplicitno dodijeljena Centralnoj izornoj komisiji BiH i Apelacionom odjelu Suda BiH. Centralna izborna komisija BiH ima drugostepenu nadležnost za odlučivanje o ulozenim žalbama na odluke svih izbornih komisija.
272. Centralna izborna komisija BiH ima i prvostepenu nadležnost za odlučivanje po prigovorima ulozenim zbog povrede pravila izbornog procesa, izbornih prava, povrede pravila Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH, učinjene od političkog subjekta. Apelacioni odjel Suda BiH nadležan je da rješava po žalbama na odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalbe se podnose Apelacionom odjelu Suda BiH u roku od dva dana od dana prijema odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalba se podnosi putem Centralne izborne komisije BiH, a Apelacioni odjel Suda BiH dužan je donijeti odluku po žalbi u roku od tri dana od dana prijema žalbe.
273. **Žalbe na odluku o izboru predsjednika Centralne izborne komisije BiH** – Na odluku Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o izboru predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine je podnesena 1 žalba Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja je Sud BiH žalbu odbio kao neosnovanu.
274. **Žalbe na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije** – Na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije je podneseno 22 žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja Sud BiH je 22 žalbe odbio kao neosnovane.
275. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere prijave političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine, ukupno je izjavljeno 12 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je 4 žalbe uvažila i ovjerila prijave podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 8 žalbi, koje je odbilo kao neosnovane.
276. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe na Općim izborima 2018. godine su izjavljene 3 žalbe Sudu BiH, od kojih je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i jednu (1) žalbu uvažio.
277. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno

odbijanju ovjere kandidatskih listi političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine ukupno je izjavljeno 6 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je jednu (1) žalbu uvažila i ovjerila kandidatske liste podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 5 žalbi, od kojih je 4 žalbe odbio kao neosnovane i jednu (1) žalbu odbacio kao neblagovremenu.

278. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH** – Centralna izborna komisija BiH je odlukom odbila upis 9.136 birača za glasanje izvan BiH zbog toga što podnositelj prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine uz prijavu nije dostavio potrebnu dokumentaciju kao što su dokaz o identitetu, državljanstvu, prebivalištu i drugih razloga. Drugi razlozi zbog kojih je Centralna izborna komisija BiH odbila upis podnosioca prijave za glasanje izvan BiH su ti što u prijavi nisu navedeni svi potrebni podaci koji se odnose na adresu stanovanja izvan Bosne i Hercegovine i kontakt-podatke: ulica, broj, grad, poštanski broj, država, broj telefona i e-mail adresu, te da se na adresi koju su podnosioci prijave označili, nalazi veći broj drugih lica, također podnosioca za upis u Centralni birački spisak, zatim da su prijave napisane rukopisom jednog lica i da označena adresa stanovanja podnosioca prijave je ustvari adresa pravnog lica.
- Na odluku o odbijanju upisa podnosioca prijave u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, podnosioci prijave čija je prijava odbijena izjavili su 1.015 žalbi Sudu BiH preko Centralne izborne komisije BiH.
- Centralna izborna komisija BiH kao prvostepeno tijelo je 63 žalbe uvažila i podnosiocima žalbi upisala u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, po 2 podnesene žalbe je Centralna izborna komisija BiH donijela odluke kojim je poništen upis dvije osobe u Centralnom biračkom spisku, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 950 žalbi, od kojih je svih 950 žalbi odbio kao neosnovane ili odbacio kao neblagovremene.
279. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju zahtjeva za akreditiranje** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je zahtjev udruženja za akreditiranje odbijen, podnesena je žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.
280. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o izrečenim sankcijama kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim su izrečene sankcije kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju u skladu sa Izbornim zakonom BiH su podnesene 3 žalbe Sudu BiH koje je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i 1 odbacio kao neblagovremenu.
281. **Mandati** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata i dodjeli mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu uložene su 2 žalbe Sudu BiH. Odlučujući po žalbama Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane.
282. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine izjavljena je 1 žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbacio kao nedopuštenu.

283. **Postupak imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine** – U postupku imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine u jednoj od faza izbornih aktivnosti politički subjekti podnosili su prigovore i žalbe. Imenovanje biračkih odbora vrše izborne komisije osnovnih izbornih jedinica na način i po postupku propisanom odredbama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja članova, postupak ždrijebanja i imenovanja, obuke, provjere znanja i certificiranja članova biračkih odbora i mobilnih timova za glasanje, u kome su utvrđeni kriteriji koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora. Na odluku izborne komisije kojom je odlučeno po prigovoru uložene su 2 žalbe Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Žalbeni navodi su se odnosili na to da su navodno izborne komisije kršile odredbe provedbenih akata prilikom imenovanja članova biračkih odbora na način da nisu poštovali kriterije koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora, i da izborna komisija nije vodila računa o rokovima za dostavu rješenja o imenovanju biračkih odbora. Postupajući po žalbama Centralna izborna komisija BiH je donijela 2 odluke kojim je 1 žalbu odbila kao neosnovanu, a 1 kao neblagovremenu. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

284. **Postupci u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH** – Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarinih tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izbornoj komisiji BiH je podnesen jedan (1) prigovor od političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH na osnovi dokaznog materijala odbila kao neosnovan. Sudu BiH nije izjavljena žalbe.

Međutim, Centralna izborna komisija BiH prilikom rješavanja prigovora koji se odnose na povrede izbornog procesa putem društvenih mreža i online medija ne može na pouzdan način utvrditi činjenicu kada je dostavljeni dokazni materijal objavljen, niti se sa sigurnošću može utvrditi ko je objavio taj materijal, s obzirom da određene domene su izvan jurisdikcije Bosne i Hercegovine, što predstavlja prepreku za utvrđivanje odgovornosti političkih subjekata i onih protiv kojeg je dostavljen prigovor. Na taj način ova oblast nije zakonski dovoljno precizirana, niti trenutno postoje primjeri dobre prakse koji bi omogućili da se uspješno vode postupci protiv nedozvoljenih radnji u izbornom procesu, a koje se ostvaruju putem društvenih mreža i online medija, te se može zaključiti da se radi o svojevrsnoj "sivoj zoni".

285. **Postupci u vezi s povredom izbornog prava u periodu izborne kampanje političkih subjekata** – Najveći broj prigovora i žalbi vezan je za period izborne kampanje političkih subjekata, u kojem politički subjekti na zakonom utvrđen način upoznaju birače i javnost sa svojim programom i kandidatima za Opće izbore i koji prema odredbama Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH predstavlja period od 30 dana prije dana održavanja izbora. Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine, utvrđeno je da izborna kampanja zvanično počinje dana 07. 09. 2018. godine. Pravila ponašanja političkih subjekata u periodu izborne kampanje propisana su u Poglavlju 7. Izbornog zakona BiH, a predstavljanje političkih subjekata putem elektronskih medija propisano je u Poglavlju 16. Izbornog zakona BiH. Kršenja pravila propisanih ovim poglavljima su pratila i ove izbore. Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne kampanje su se odnosile na ometanje skupova drugih političkih stranaka, obećavanje novčane nagrade s ciljem dobijanja podrške birača, skidanje, uništavanje i lijepljenje izbornih plakata, postavljanje

bilborda prije početka izborne kampanje, korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje.

U ovom periodu politički subjekti podnijeli su 26 prigovora Centralnoj izbornoj komisiji BiH po kojima je nadležna postupati Centralna izborna komisija BiH, po kojima je doneseno: 11 odluka kojima se izriče novčana kazna političkim subjektima i kandidatima, sedam odluka kojim se odbijaju kao neosnovani, dva prigovora koji se odbacuju kao podneseni od neovlaštenog lica, pet prigovora koji se odbacuju kao neblagovremeni i jedan zaključak o obustavi postupka. Na 14 izjavljenih žalbi Sudu BiH, 13 žalbi je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane i jednu žalbu je uvažio.

Jedanaest se žalbi, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane, odnosilo na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim je utvrđena odgovornost političkih subjekata i kandidata ili njihovih pristalica za kršenje pravila ponašanja u izbornoj kampanji iz člana 7.3 stav (1) tačka 7. Izbornog zakona BiH – korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje, a nesporno utvrđene činjenice na kojima se temelje žalbene odluke su:

- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a kojom je političkog konkurenta označio prijetnjom po mir i sigurnost naroda, entiteta i njegovih institucija i koja je usmjerena na upoznavanje birača i javnosti upotrebom jezika na nedozvoljen način, a govor prenosi jasan neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha i netoleranciju;
- odgovornost koalicije jer kao organizator predizbornog skupa nije smjela dozvoliti da prisutni na skupu kao i njihove pristalice ističu plakat sa sadržajem koji je nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu pristalice koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a koja je služila podizanju tenzija u narodu i raspirivanju mržnje-poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu njenog predsjednika na predizbornom skupu koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom govora usmjerenog negativnom označenju kandidata druge političke stranke čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjave kandidata na radiju i na javnom skupu-tribini u periodu izborne kampanje, koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom izražavanja navodeći porijeklo kandidata druge političke stranke, čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata na predizbornom skupu u periodu izborne kampanje, a koja je služila podizanju tenzija među narodom i raspirivanju međunarodne mržnje, vrijeđajući pripadnike jednog naroda, nazivajući ih pogrdnim imenima – poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjavu kandidata objavljenu putem Facebooka – internetske društvene mreže koja je pristupačna ogromnom broju građana i ima veliki broj korisnika u periodu izborne kampanje, koristeći se jezikom koji

navodi na raspirivanje međunacionalne mržnje, koji prenosi jasan i neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha, ksenofobiju i netoleranciju.

Nadalje, Centralna izborna komisija BiH je donijela 9 odluka po žalbama izjavljenim na prvostepene odluke izbornih komisija i to: 6 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, jedna odbačena kao neblagovremena i 2 žalbe su uvažene. Na predmetne odluke Centralne izborne komisije BiH su izjavljene 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

286. **Postupci u vezi s kršenjem izborne šutnje** – Politički subjekti su podnosili prigovore zbog kršenja izborne šutnje za koje povrede su, prema odredbama Izbornog zakona BiH, nadležne odlučivati izborne komisije i Centralna izborna komisija BiH. Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne šutnje su se odnosile na obilazak biračkih mjesta kandidata na izborima, prisustvo kandidata na biračkom mjestu ili njegovoj okolini, navodno pojavljivanje u televizijskim i radijskim programima kandidata na predstojećim izborima i društvenim mrežama, slanje SMS poruka, izlaganje ili dijeljenje biračima promotivnog materijala.

Zbog kršenja izborne šutnje Centralnoj izornoj komisiji BiH izjavljeno je 8 prigovora, po kojima je Centralna izborna komisija BiH donijela 6 odluka kojima se prigovor odbija kao neosnovan i 2 odluke o izricanju novčane kazne političkim subjektima. Na odluke Centralne izborne komisije BiH, izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, od kojih je Sud BiH 3 odbio kao neosnovane, a jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izornoj komisiji BiH. U ponovnom postupku je Centralna izborna komisija BiH donijela odluku o izricanju novčane kazne političkom subjektu i njenom kandidatu na koju nije izjavljena žalba Sudu BiH.

287. **Povrede biračkog prava na dan izbora** – Na prvostepene odluke izbornih komisija, kojim je odlučeno po prigovorima podnesenim zbog povreda na biračkom mjestu, uloženo je 12 žalbi Centralnoj izornoj komisiji BiH. Odlučujući po žalbama, Centralna izborna komisija BiH je donijela 10 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, a 2 žalbe su uvažene i vraćene nadležnoj izornoj komisiji na ponovno odlučivanje.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Centralna izborna komisija BiH je po uloženoj žalbi na rješenje izborne komisije koja je odlučivala u prvostepenom postupku po prigovoru na rad člana mobilnog tima, donijela odluku kojom je uvažila žalbu, poništila rješenje izborne komisije i izrekla novčanu kaznu članu mobilnog tima.

Uloženu žalbu Sudu BiH, Apelacioni odjel Suda BiH je odbio kao neosnovanu.

288. **Zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine** – Centralnoj izornoj komisiji BiH su podnesena tri zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH je jednom odlukom djelimično uvažila zahtjev i za dio sredstava uplaćenih na dan 01. 06. 2018. godine na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine odobrila povrat, a drugi dio zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na dan 25. 05. 2018. godine odbacila kao nedopušten. Centralna izborna komisija BiH je po druga dva zahtjeva donijela odluke kojima se podnesci odbacuju. Na jednu odluku kojom se podnesak odbacuje je uložena žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

289. **Zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom** – U cilju pravilnog objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata u osnovnim izbornim jedinicama izborne komisije su podnijele 48 zahtjeva Centralnoj izbornoj komisiji BiH za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na 395 biračkih mjesta. Centralna izborna komisija BiH je donijela 162 naredbe kojim je odobrila izbornim komisijama otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na traženim biračkim mjestima.

Centralna izborna komisija BiH je donijela naredbu kojom se nalaže svim izbornim komisijama u Bosni i Hercegovini da u skladu sa članom 5.27 Izbornog zakona BiH pravilno utvrde rezultate izbora na području svoje osnovne izborne jedinice na svim biračkim mjestima na kojima birački odbor nije pravilno utvrdio izborne rezultate.

290. **Postupci u rješavanju zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića** – Centralnoj izbornoj komisiji BiH, prije donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, su podnesena 32 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH je donijela 32 zaključka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su preuranjeni. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

Nakon donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH ukupno je podneseno 82 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH, odlučujući po zahtjevima, donijela je 25 zaključaka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su neblagovremeni, 21 odluku o ponovnom brojanju glasačkih listića i 36 odluka i zaključaka kojim je zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića odbila kao neosnovan, odnosno kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su podneseni od neovlaštene osobe ili nepotpuni. Ponovno brojanje glasačkih listića vršeno je u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, i prema odlukama brojanje je vršeno za 90 biračkih mjesta.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljeno je 18 žalbi Sudu BiH od kojih je Centralna izborna komisija BiH 3 žalbe uvažila i naredila ponovno brojanje glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje, a Sud BiH je 14 žalbi odbio kao neosnovane i jednu (1) odbacio kao neblagovremenu.

Na Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o I izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o II izmjeni Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljeno je 7 žalbi, Centralna izborna komisija BiH je dvije žalbe odbacila jer su podnesene od neovlaštenog lica, a Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane, 2 žalbe odbacio kao nedopuštene i jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izbornoj komisiji BiH na ponovno odlučivanje. Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku u ponovnom postupku na koju nije uložena žalba Sudu BiH.

Na Odluku o III izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

291. **Postupci potvrđivanja i objavljivanja rezultata Općih izbora 2018. godine** – Centralna izborna komisija BiH, u skladu s odredbom člana 5.32 Izbornog zakona BiH nakon

završetka ponovnog brojanja glasačkih listića i istekom roka za podnošenje žalbe, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, potvrđuje izborne rezultate za organe na svakom pojedinom nivou vlasti, u roku od 30 dana od dana održavanja izbora. Centralna izborna komisija BiH je, na 81. sjednici održanoj 06. 11. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, broj: 05-1-07-1-1327-1/18 od 06. 11. 2018. godine u kojoj je u članu 2. navedeno:

- stav (2) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđen primjenom člana 10.1 stav (3) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti Odluke donesene 05. 11. 2018. godine o III izmjeni odluke broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine i
- u stavu (3) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Narodnu skupštinu Republike Srpske, utvrđen primjenom člana 11.1 stav (2) Izbornog zakona BiH, bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti odluke donesene 05. 11. 2018. godine o izmjeni stava (1) alineja 1 odluke o II izmjeni odluke, broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine.

Na Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine je izjavljena 1 žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

292. Apelacija/zahtjev podneseni Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine u 2018. godini

I – Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine je podnesena apelacija i to:

Svetozar Pudarić iz Sarajeva je podnio žalbu Apelacionom odjelu Sud BiH na Odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je odbijena njegova prijava kao nezavisnog kandidata za učešće na Općim izborima 2018. godine za izbore za člana Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda. Nakon donošenja rješenja Suda BiH kojom je odbijena žalba, i podnesene apelacije Ustavnom sudu BiH, Ustavni sud BiH je donio odluku broj AP-3464/18 od 17. 07. 2018.godine kojom je odbacio apelaciju Svetozara Pudarića kao nedozvoljenu.

II – Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine su podnesena tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti i to:

1. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18) je 27 zastupnika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH dana 27. 12. 2018. godine dostavilo Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva.

Centralna izborna komisija BiH je predmetno Uputstvo donijela na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2, 6, 10. i 12, a u vezi sa članom 9.12 do 9.12i, članom 9.14, članom 10.10 do 10.18, članom 11.10 do 11.16 i 13.10 do 13.12 Izbornog zakona BiH.

Ustavni sud BiH je donio rješenje objavljeno u Službenom glasniku BiH, broj: 54/17 od 28. 07. 2017.godine kojim su odredba člana 10.12 stav (2) Izbornog zakona BiH u dijelu: "Svakom konstitutivnom narodu se daje jedno mjesto u svakom kantonu." i

odredba člana 20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH prestale da važe od 29. 07. 2017. godine.

S obzirom na to da po rješenju Ustavnog suda BiH navedene izmjene Izbornog zakona BiH nije usvojilo i implementiralo nadležno zakonodavno tijelo zbog neusaglašenih stavova političkih subjekata, a da bi se mogao izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i da bi Centralna izborna komisija BiH mogla, u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornim zakonom BiH, potvrditi i posredne izbore za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH u 2018. godini i završiti Opće izbore, kao prethodno pitanje neophodno je odrediti broj delegata koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona, što je i nadležnost Centralne izborne komisije BiH utvrđena u članu 10.12 Izbornog zakona BiH.

Odredbom člana 10.12 Izbornog zakona BiH je u stavu (1) utvrđeno da je broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz zakonodavnog tijela svakog kantona, proporcionalan broju stanovnika kantona prema posljednjem popisu. Centralna izborna komisija BiH određuje, nakon svakog popisa, broj delegata koji se biraju iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona.

Neophodno je usaglasiti član 21. stav (3) važećeg Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 38/14, 90/16 i 8/17) koji je glasio: "Broj delegata koji se bira iz skupština kantona je propisan članom 20.16A Izbornog zakona BiH" sa navedenim rješenjem Ustavnog suda BiH, što je učinjeno predmetnim Uputstvom kojim je u članu 1. izmijenjen član 21. stav (3) u kojem je Centralna izborna komisija BiH utvrdila preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona.

Preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona utvrđen je u skladu sa odredbom člana 10.12 stav (1) i (2) i člana 20.16A stav (2) Izbornog zakona BiH.

U stavu (2) člana 10.12 Izbornog zakona BiH je utvrđeno da za svaki kanton, broj stanovnika iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih se dijeli brojevima 1, 3, 5, 7 itd. sve dok je to potrebno za raspodjelu. Brojevi koji se dobiju kao rezultat ovih dijeljenja predstavljaju količnike svakog konstitutivnog naroda i ostalih u svakom kantonu. Svi količnici konstitutivnih naroda se redaju zasebno po veličini, tako što se najveći količnik svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih stavlja na prvo mjesto. Najveći količnik za svaki konstitutivni narod u svakom kantonu se briše sa liste količnika tog konstitutivnog naroda. Preostala mjesta se daju konstitutivnim narodima i ostalim, jedno po jedno, od najvećeg prema najmanjem prema preostalim količnicima na listi."

Imajući u vidu naprijed navedeno rješenje Ustavnog suda BiH u članu 20.16A Izbornog zakona BiH stav (2) sada glasi: "*Do organiziranja novog popisa, kao osnova koristi se popis iz 1991. godine tako da svaki kanton bira sljedeći broj delegata:*" i odredbe člana 10.12 stav (1) i (2) Izbornog zakona BiH i da je Ustavni sud BiH u odnosu na odredbe člana 10.12 Izbornog zakona BiH u preostalom dijelu, kako je i naprijed citirana ova odredba, naveo "da je zakonodavac odredio da je broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda Ostalih proporcionalan broju stanovnika prema posljednjem popisu" proizilazi nesporna činjenica da ne postoji opravdanost predmetnog zahtjeva, odnosno da je ispitivanje merituma zahtjeva nepotrebno.

Posljednji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini je organiziran u 2013. godini ("Službeni glasnik BiH", broj 60/16).

Termin posljednji popis proteže se kroz odredbe Izbornog zakona BiH i jedina osnova za djelovanje Centralne izborne komisije BiH po ovim pitanjima i jeste isključivo primjena posljednjeg popisa, što je popis stanovništva BiH iz 2013. godine. A po prirodi stvari samo ovaj popis iz 2013. godine je prema ustavnom i teritorijalnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine i kantona.

Odredbom člana 2. predmetnog Uputstva je primijenjena i odredba Ustava Federacije BiH kojom je utvrđeno *”da će u Domu naroda biti najmanje jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin iz svakog kantona koji imaju najmanje jednog takvog zastupnika u svom zakonodavnom tijelu”*.

U odredbi člana 3. predmetnog Uputstva je promjena koja se odnosi na Dom naroda Federacije BiH zasnovana na paritetu kao ustavnom principu koji je prenesen na Izborni zakon BiH, a Centralna izborna komisija BiH je na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2. Izbornog zakona BiH nadležna za donošenje administrativnih propisa za provedbu Izbornog zakona BiH.

”Po zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH donio odluku kojom se predmetni zahtjev odbacuje kao nedopušten zbog nenadležnosti Ustavnog suda BiH.”

U predmetnoj odluci Ustavni sud BiH je istakao da prema članu 2.9 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je nezavisno tijelo koje podnosi izvještaj Parlamentarnoj skupštini BiH i čija ovlaštenja iz nje proizilaze, a tačkom od 1. do 17. člana 2.9 Izbornog zakona BiH taksativno su propisana ovlaštenja Centralne izborne komisije BiH, pa je tako između ostalih, tačkom 2. stava (1) člana 2.9 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH nadležna da donosi administrativne propise za provođenje Izbornog zakona BiH. Shodno tome, Ustavni sud BiH smatra da osporeno Uputstvo o izmjeni i dopunama po svom karakteru zapravo i jeste administrativni propis koji je Centralna izborna komisija BiH donijela s ciljem provođenja Izbornog zakona BiH i posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini.

2. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (”Službeni glasnik BiH“, broj 91/18) je predsjedavajuća Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH dana 29. 01. 2019. godine dostavila Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva, koji je Ustavni sud BiH odbacio kao nedopušten.
3. Sud Bosne i Hercegovine je dana 04. 02. 2019. godine dostavio Ustavnom sudu BiH tužbu Kantona Sarajevo od 09. 01. 2019. godine i tužbu: Naše stranke, Socijaldemokratske partije BiH i Demokratske fronte, kojim su pokrenuti upravni sporovi pred tim sudom protiv Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine uz obrazloženje da je cijenio da se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva. Zahtjeve za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH odbacio kao nedozvoljene.

293. **Posredni izbori** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda Ostalih, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17, članom 10.12 stav (1) i članom 10.16, a u vezi člana 10.10 Izbornog zakona BiH uložene su dvije žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17. Izbornog zakona BiH, člana 37. stav (3) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine i člana 2, 3. i 4. Kriterija i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine uloženo je šest žalbi Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

294. **Opoziv** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je utvrđeno da je postupak opoziva načelnika Općine Ribnik sproveden u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH je podnesena žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.
295. **Prijevremeni izbori** – Na osnovi člana 14.3 stav (1) Izbornog zakona BiH i odluka Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata gradonačelnicima Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnicima Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik.

Na zaključak Centralne izborne komisije BiH, kojim je odbačen zahtjev nezavisnog kandidata o povlačenju njegove kandidature za načelnika općine, nezavisni je kandidat uložio žalbu Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

Centralnoj izornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio prigovor na odluku Gradske izborne komisije Doboj o odbijanju zahtjeva za akreditiranje posmatrača, koji je Centralna izborna komisija BiH uvažila, poništila dio odluke Gradske izborne komisije Doboj i vratila na ponovno odlučivanje. Gradska izborna komisija Doboj je postupila po uputama iz odluke Centralne izborne komisije BiH i donijela dopunu odluke koja je bila predmet ove pravne stvari i na nju nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio žalbu na odluke Općinske izborne komisije Bužim kojim su njegovi prigovori na odluku o imenovanju biračkih odbora odbačeni kao neblagovremeni, a jedan je prigovor odbijen kao neosnovan koji se odnosi na nepravilnosti u provođenju izbornog procesa, koju je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovanu i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarnih tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izornoj komisiji BiH je podnesen jedan prigovor političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića na svim redovnim biračkim mjestima u osnovnoj izornoj jedinici Bužim za nivo načelnika Općine Bužim, koji je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik uložena je jedna žalba Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

296. U svim fazama izbornog procesa ukupno je izjavljeno 1.073 žalbe Apelacionom odjeljenju Suda BiH od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno. Jedanaest žalbi po kojima je odlučivalo Apelacioni odjel Suda BiH se odnosi na odluke u vezi sa revizijom finansiranja političkih stranaka iz jednog od prethodnih izbornih ciklusa.

Tabela 19. Tabelarni pregled žalbi

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažених žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
OPĆI IZBORI 2018. GODINE					
1.	1	imenovanje predsjednika Centralne izborne komisije BiH		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	22	imenovanje izbornih komisija		22 žalbe odbijene – neosnovane	
3.	12	ovjera prijava političkih subjekata	prvostepeni postupak 4 uvažene i ovjerene prijave podnositelja žalbi	8 žalbi odbijeno – neosnovane	1 apelacija odbačena – nedopuštena
4.	3	promjena naziva političke stranke u izborne svrhe		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
5.	6	ovjera kandidatskih listi političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 uvažena i ovjerena kandidatska lista podnositelja žalbe	4 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
6.	1015	odbijanje upisa u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH	prvostepeni postupak 63 uvažene i izvršen upis podnositelja žalbe, a u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH i po 2 žalbe poništen upis dvije osobe u CBS	950 žalbi odbijeno – neosnovane	
7.	1	zahtjevi za akreditiranje		1 žalba odbijena – neosnovana	
8.	3	podnošenje izjava o imovinskom stanju		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
9.	2	prestanak mandata i dodjela mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu		2 žalbe odbijene – neosnovane	
10.	1	utvrđivanje i objava broja birača upisanih u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH		1 žalba odbačena – nedopuštena	
11.	2	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena		

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
12.	14	izborna kampanja a) jezik mržnje i b) kampanja		a) jezik mržnje 11 žalbi odbijeno – neosnovane b) kampanja 2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
13.	11	izborna kampanja – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 6 žalbi odbijeno – neosnovane, 1 žalba odbačena – neblagovremena i 2 žalbe usvojene	2 žalbe odbijene – neosnovane	
14.	4	izborna šutnja		3 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
15.	18	povreda biračkog prava na dan izbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 10 žalbi odbijeno – neosnovane i 3 žalbe uvažene	5 žalbi odbijene – neosnovane	
16.	1	povrat uplaćenih sredstava na ime takse		1 žalba odbijena – neosnovana	
17.	18	ponovno brojanje glasačkih listića	prvostepeni postupak 3 žalbe uvažene	14 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
18.	3	utvrđivanje i objava rezultata		3 žalbe odbijeno – neosnovane	
19.	3	I izmjena utvrđenih rezultata		3 žalbe odbijene – neosnovane	
20.	7	II izmjena utvrđenih rezultata	prvostepeni postupak 2 žalbe odbačene – podnesene od neovlaštenog lica	2 žalbe odbijene – neosnovane, 2 žalbe odbačena – nedopuštene i 1 žalba uvažena	
21.	2	III izmjena utvrđenih rezultata		2 žalbe odbijene – neosnovane	
22.	1	potvrđivanje rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	
POSREDNI IZBORI					
1.	2	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda ostalih		2 žalbe odbijene – neosnovane	

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
2.	6	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda srpskog naroda		6 žalbi odbijeno – neosnovane	
PRIJEVREMENI IZBORI					
1.	1	povlačenje kandidature		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	1	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovana		
3.	1	utvrđivanje i objava rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	
OPOZIV					
1.	1	postupak opoziva načelnika		1 žalba odbijena – neosnovana	
REVIZIJA					
1.	12	revizija finansiranja političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 žalba uvažena	10 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena nedozvoljena	
UKUPNO: 1174 ŽALBE					
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA BiH RIJEŠILA 101 ŽALBU					
SUD BIH RIJEŠIO 1073 ŽALBE i to: - 1069 žalbe neosnovane ili odbačene - 4 žalbe uvažene					

3.1 Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore

297. Koalicija “Pod lupom” koja okuplja više nevladinih organizacija dana 23. 10. 2018. godine putem e-maila dostavila je Centralnoj izbornoj komisiji BiH dopis sa pregledom propusta u radu biračkih odbora, zabilježenih nepravilnosti na biračkim mjestima i prijavljenih “kritičnih situacija” na dan održavanja Općih izbora 2018. godine sa zahtjevom za poduzimanje odgovarajućih radnji i izricanjem sankcije.

298. Postavljanje ovakvih zahtjeva te postupanje po zahtjevima upitno je iz više razloga:

- Centralna izborna komisija BiH akreditirala je promatrače iz 14 udruženja, a niti jedan promatrač nije akreditiran kao promatrač koalicije “Pod lupom”, niti je mogao biti s obzirom na to da je jedan od uvjeta i taj da je udruženje registrirano u odgovarajućim registrima, a kao dokaz prilikom akreditacije dostavlja se i Izvod iz registra.

- S obzirom na to da ovo udruženje ima neformalni karakter i kao takvo nema svojstvo promatrača, ono nije u mogućnosti pojavljivati se kao subjekt u izbornom procesu te postavljati zahtjeve prema izbornim komisijama. Također, u više Zapisnika o radu biračkih odbora (ZARBO) evidentirano je da su uložene primjedbe promatrača “Pod lupom“, iako kao što je ranije navedeno nema registriranih promatrača pod ovim udruženjem.
- Dostavljeni zahtjev nije se mogao smatrati prigovorom jer član 6.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisuje da prigovor izornoj komisiji mogu podnijeti birač i politički subjekt, a nikako udruženje građana. Ovaj stav zauzeo je i Sud BiH u svojoj odluci, broj S1 3 IŽ 031262 IŽ od 17. 12. 2018. godine, kojim je odbio zahtjev Udruženja za borbu protiv korupcije Transparency International BiH izjavljenom na odluku Centralne izborne komisije BiH. Tražeći od Centralne izborne komisije BiH poduzimanje radnji i sankcioniranje, ova koalicija nije postupila u okviru ovlaštenja propisanih Izbornim zakonom BiH.
- Članom 17.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da posmatrač može stavljati obrazložene primjedbe na rad tijela nadležnih za provođenje izbora utvrđenih ovim zakonom u pisanoj formi koje se prilažu u zapisnik o radu tijela nadležnog za provođenje izbora, na osnovi čega **politički subjekt** može uložiti prigovor nadležnom tijelu. Da bi Centralna izborna komisija BiH razmatrala prigovor, on mora biti podnesen od ovlaštene osobe (političkog subjekta) te ova situacija mora biti evidentirana u Zapisniku o radu biračkih odbora (ZARBO). U svim situacijama u kojima je Centralna izborna komisija BiH postupala ili po zahtjevu ovlaštenog podnosioca ili po službenoj dužnosti prilikom donošenja odluka razmatrani su i prigovori koji su evidentirani u zapisnike pa tako i prigovori posmatrača.
- U svom dopisu ova koalicija govori o 446 “kritičnih situacija“. Nijedan propis kojim je reguliran izborni proces u Bosni i Hercegovini ne poznaje pojam “kritične situacije“. Veći broj istaknutih “kritičnih situacija“ predstavljaju samo konstataciju o povredama na biračkim mjestima, koje se odmah otklanjaju na način da se iste ukažu predsjedniku biračkog odbora ili izornoj komisiji osnovne izborne jedinice. S obzirom na to da je opća ocjena međunarodnih posmatrača da je Centralna izborna BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme (Vidi tačku 200) te da je *Operativni štab “Opći izbori 2018.”* evidentirao 19 prijava o incidentu, a Ministarstvo unutrašnjih poslova RS evidentirao 7 situacija remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata situaciju (vidi tačku 167.), nazivati situacije kao što su nedostatak jednog glasačkog listića, neobjavljivanja članova biračkih odbora na biračkim mjestima unatoč poznatoj činjenici o problemima vezanim za imenovanje članova biračkih odbora pa i na sam dan izbora, svojevrijednog prekršivanja glasačkih listiće izvan kabine ili nepopunjavanja jednog od četiri glasačka listića i tako dalje te tretirati ih kao “kritične situacije“ Centralna izborna komisija BiH smatra tendencioznim, neprofesionalnim i ne doprinosi provođenju fer i poštenih izbora.

299. Centralna izborna komisija BiH nakon svakih izbora radi analizu rada biračkih odbora. Prilikom izrade ove analize o radu biračkih odbora, a protiv svih članova biračkih odbora kod kojih se utvrde neregularnosti bit će pokrenuti prekršajni postupci prilikom čega će

Centralna izborna komisija BiH izricati novčane kazne i administrativne zabrane rada u izbornim administracijama.

3.1.1 Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija “Pod lupom“

300. Centralnoj izbornoj komisiji BiH od kolacije “Pod lupom“, koja okuplja više nevladinih organizacija, putem e-maila dostavljen je Zahtjev za ponovno brojanje nevažećih glasačkih listića za izbor članova Predsjedništva BiH, kako bi se utvrdili razlozi nevaženja glasačkih listića posebno u kategoriji listića koji su “nevažeći po drugim kriterijima“. Kao obrazloženje zahtjeva naveden je “enormno visoki procenat nevažećih glasačkih listića za izbor člana Predsjedništva BiH“.

301. Dostavljeni zahtjev Centralna izborna komisija BiH nije razmatrala iz sljedećih razloga:

- Nisu ispunjeni uvjeti iz člana 5.30 stav (4) Izbornog zakona BiH, gdje je propisano da Centralna izborna komisija BiH može razmatrati zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: da je zahtjev podnesen u pisanoj formi i da ga je potpisao akreditirani posmatrač, grupa od 50 ili više birača koji su glasali na istom biračkom mjestu, nezavisni kandidat, predsjednik političke stranke, nosilac liste nezavisnih kandidata ili bilo koji od predsjednika političkih stranaka koje su formirale koaliciju, ili općinska izborna komisija; da su u zahtjevu tačno navedene činjenice koje opravdavaju ponovno brojanje, uključujući članove ovog zakona koji nisu poštovani ili su prekršeni; da je u zahtjevu naveden približan broj glasačkih listića za koje se vjeruje da nisu ispravni; da je u zahtjevu navedeno kako bi ova povreda zakona utjecala na izborne rezultate i da je zahtjev podnesen Centralnoj izbornoj komisiji BiH u roku od tri dana od dana kada je Centralna izborna komisija BiH objavila izborne rezultate. Podneseni zahtjev nije potpisala ovlaštena osoba, ne sadrži činjenice koje bi opravdale ponovno brojanje, ne sadrži navode o članovima Izbornog zakona BiH koji nisu poštivani ili su prekršeni te navode kako bi ove povrede zakona utjecale na izborne rezultate.
- Uzimajući u obzir navedeno, Centralna izborna komisija BiH podneseni zahtjev smatra paušalnim i proizvoljnim s obzirom na to da se jedino obrazloženje zahtjeva odnosi samo na statističke navode o nevažećem broju listića, uspoređujući ih sa brojem nevažećih listića iz ranijeg perioda, a isticanih u javnim nastupima Centralne izborne komisije BiH. Zahtjev sadrži samo navode koji se temelje na pretpostavkama i predstavljaju tvrdnju u vidu zapažanja koje ničim nije dokazano. Sve odluke kojim je Centralna izborna komisija BiH odbacivala ovakve zahtjeve kao paušalne i proizvoljne potvrdio je i Sud BiH u žalbenom postupku svojim odlukama, broj S1 3 IŽ 030887 IŽ, S1 3 IŽ 030889 IŽ, S1 3 IŽ 030901 18 IŽ, S1 3 IŽ 030902 18 IŽ i S1 3 IŽ 030907 18 IŽ od 30. 10. 2018. godine. Dalje, Sud BiH u obrazloženju svoje odluke, broj S1 3 IŽ 030904 18 IŽ od 30. 10. 2018. godine, navodi da je se u ovom konkretnom predmetu većina žalbenih navoda bazirala i argumentirala nekim dokumentom koji je sačinila Koalicija “Pod lupom“, odnosno njeni promatrači. Sud navodi da je pored irelevantnosti tih podataka za postupak eventualnog ponovnog brojanja, kapacitet izbornog promatrača definiran članom 17.9 i članom 5.30 Izbornog zakona BiH, a sve preko toga nije u njihovom domenu.

- Također, zahtjev nije ni podnesen na način propisan Uputstvom o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim izbornim komisijama (“Službeni glasnik BiH“, broj 37/14) kojim je propisano da se komunikacija između Centralne izborne komisije BiH i strana u postupku odvija putem telefaks-aparata i izravno.

4. FINANSIJSKE I LOGISTIČKO-OPERATIVNE AKTIVNOSTI

302. U budžetu institucija BiH za 2018. godinu predviđena sredstava za Opće izbore 2018. godine iznose 8.1462.000 KM.
303. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine iznose 7.930.897,65 KM od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
304. Centralna izborna komisija BiH se više puta obraćala nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine za osiguranje sredstava za nabavku transparentnih glasačkih kutija (budžetski zahtjev za 2014. godinu, 2016, 2017. i 2018. godinu)²⁹. Ova sredstava nisu odobrena u budžetu institucija Bosne i Hercegovine.
305. U okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. u Bosni i Hercegovini utrošeno je 114.679,20 KM (58.634, 54 EUR).
306. Za potrebu organiziranja Općih izbora 2018. godine, a na osnovi Odluka Centralne izborne komisije BiH, izvršene su nabavke opreme roba i usluga za koje je provedeno ukupno 12 otvorenih i 12 konkurentskih i 3 pregovaračka postupka, što je ukupno 27 postupaka.
307. Nadalje, za potrebe organiziranja Općih izbora 2018. godine angažirano je i dodatno osoblje na određeno vrijeme: referenti za obradu podataka – 7 izvršilaca; saradnik za rad s političkim subjektima – 2; saradnik na poslovima koordinacije i obrade podataka – 1; referent za rad s političkim strankama – 1; referent na infoliniji – 2; referent na prijemu i obradi mailova i faksova – 4; zaposlenik na prijemu, skladištenju i distribuciji izbornog materijala – 12; saradnik za postupanje po zahtjevima za upis birača u CBS izvan BiH – 3; saradnik za pravne poslove i upravno rješavanje – 3 izvršioca.
308. U Glavnom centru za brojanje angažirana su 423 izvršioca koji su bili uposleni po ugovoru o djelu.
309. Skladište Centralne izborne komisije BiH, koje predstavlja posebnu organizacionu cjelinu, nalazi se na posebnoj lokaciji, odvojeno od sjedišta Centralne izborne komisije BiH, na adresi Kasindolskog bataljona 14 Istočno Sarajevo. U 2018. godini u skladištu Centralne izborne komisije BiH su obavljane dodatne aktivnosti u vezi s pripremom i organiziranjem Općih izbora 2018. godine, prijem i kontrola obrazaca za biračka mjesta; prijem i kontrola glasačkih listića koji su distribuirani iz štamparije u skladište; prijem i daljnja distribucija transparentnih glasačkih kutija i sigurnosnih pečata; distribucija materijala za izborne komisije koja je obavljena u četiri ciklusa – dva dostavna i dva povratna ciklusa, i uskladištenje kompletnog materijala u skladištu Centralne izborne komisije BiH iz kojeg je distribuiran izborni materijal u Glavni centar za brojanje gdje se vršilo brojanje neprebrojanih glasačkih listića.

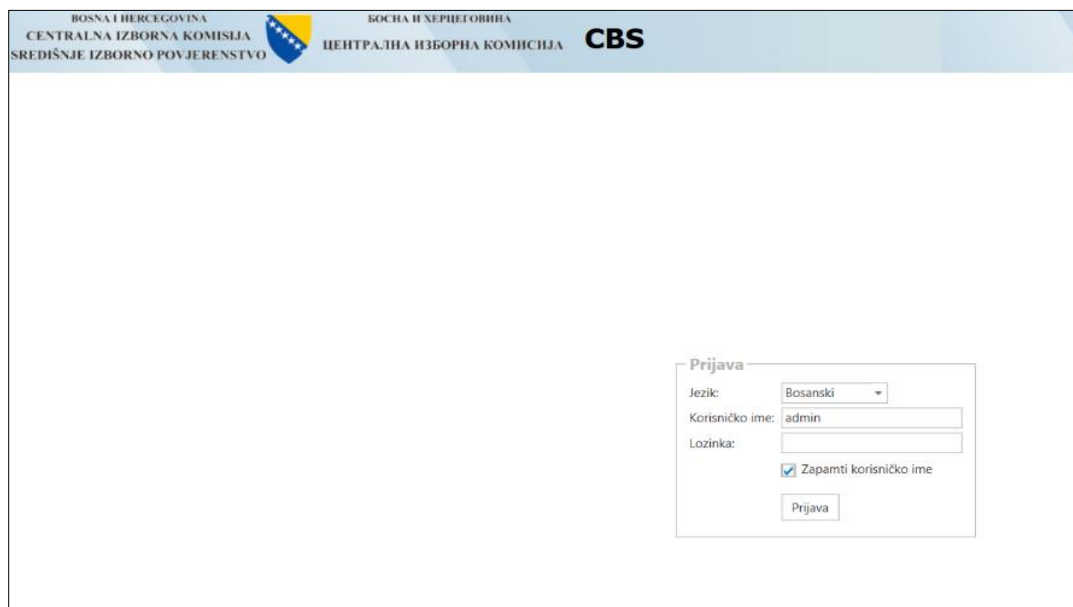
²⁹ Budžetski zahtjev za 2014. godinu: 936.000,00 KM; 2016. godine traženo 950.000,00KM ; 2017. godine traženo 4000.000,00 KM i u budžetskom zahtjevu za 2018. godinu traženo 385.000,00 KM.

5. INFORMATIČKO-TEHNIČKA PODRŠKA

310. U 2018. godini, s ciljem unaprjeđenja izbornog procesa izvršena je nadogradnja aplikacija i softvera koji koristi Centralna izborna komisija BiH: 1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak, 2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, i 3. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija i GEO informacionog sistema.

5.1 Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak

311. Centralna izborna komisija BiH u izbornom procesu koristi informatičke alate sublimirane u Jedinstveni izborni informacioni sistem BiH JIIS-BiH. Funkcionalnosti ovog sistema se stalno proširuju uvođenjem novih i nadogradnjom postojećih modula sistema. Projektom "Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak" inoviran je u tehničkom i tehnološkom smislu, proces dobijanja i obrade podataka iz Centralnog biračkog spiska (CBS) u realnom vremenu. Razvijeni su novi moduli, odnosno, aplikacije i systemska rješenja koja to omogućuju. Finansiranje projekta omogućeno je kroz dugogodišnje ulaganje definirano Projektom JIIS BiH.
312. Implementirana je systemska platforma koja će dohvat podataka vršiti automatizirano, sigurno i upravljivo, izolirano od baze podataka, koristeći web-servise³⁰. Aplikacija sadrži 1. Integracijski modul, 2. Modul podataka i 3. Aplikativni modul. Kreirana aplikacija za vođenje Centralnog biračkog spiska je web-aplikacija sa višejezičnom funkcionalnošću. Kroz formu pristupa omogućen je izbor višejezičnog okruženja, kao i jasna razgraničenost pristupa korisnika.

Slika 9. Forma za pristup

³⁰ Aplikativno rješenje omogućava integraciju u JIIS, kao web-aplikacije ili aplikacije koje koriste mikroservise. Podaci koji se unose i obrađuju putem aplikativnog rješenja su smješteni u vlastitoj bazi, dok se zajednički kontrolni podaci nalaze u centralnoj bazi (repozitoriju). Kompletно rješenje podjeljeno u module u odnosu na funkcionalnost i područje primjene.

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Prijevremeni
2019MUNIP1

Izbori | Kreiranje BS | Raseljena lica | Provjere u IDDEEA-i | Šifarnici | Administracija | Izvještaji

Statusi prenosa podataka (IDDEEA)

Grupa Podataka	Šifra prepisa	Datum pokretanja WS	Datum završetka WS	Uspješno izvršenje importa	Vrijeme izvršenja importa	Broj slogova
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2414	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 16:34:09	8158
BIRACKA_MJESTA	2417	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 21:01:58	58563
NOM_BIR_MJESTA	2416	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:59:32	5375
IZBORNE_JEDINICE	2415	29.01.2019 00:00:00	29.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:57:44	173
BIRACI	2413	25.08.2018 04:11:26	25.08.2018 04:11:28	☐		
BIRACI	2412	25.08.2018 04:00:06	25.08.2018 04:11:25	☐		
BIRACKA_MJESTA	2410	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:03:37	☐		
ULICE_SIF	2411	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:02:06	☐		
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2409	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:00:51	☐		
NOM_BIR_MJESTA	2407	25.08.2018 02:00:04	25.08.2018 02:00:31	☐		

Strana 1 od 7 (65 podataka)

1

2

3

4

5

6

7

Slika 10. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka

</

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori
Biračka mjesta OIK
Kreiranje BS
Mobilni timovi
Raseljena lica
Mjesne zajednice
Provjere u IDDEA-i
Šifarnici
Administracija
Izvještaji

Biračke statistike

Birački spisak:*

Nivo vlasti:

☐ Označi sve

☐ 000 - Nedefinisano-Brcko Distrik
☐ 100 - Općinski nivoi vlasti
☐ 200 - Skupština kantona
☐ 300 - Narodna skupština RS
☐ 400 - Parlament Federacije BiH
☐ 500 - Parlament BiH

Nivo izborne jedinice:

☐ Označi sve

Izborne jedinice u kojima glasa:

☐ Označi sve

☐ 0 - INI
☐ 000 - CENTRALNA IZBORNA KO
☐ 001 - VELIKA KLADUŠA
☐ 002 - CAZIN
☐ 003 - BIHAĆ
☐ 004 - BOSANSKA KRUPA

Izborne jedinice

☐ Označi sve

☐ 005-BUŽIM
☐ 020-DOMALJEVAC - ŠAMAC
☐ 030-BOSANSKI PETROVAC
☐ 038-DOBOJ
☐ 057-DRVAR
☐ 061-RIBNIK

Izvještaji

☒ Broj birača po opštinama i biračkim opcijama
☐ Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i polu
☐ Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i starosti
☐ Broj birača grupisan po opštini i tipu birača
☐ Broj birača grupisan po nivoima vlasti
☐ Broj birača po biračkim mjestima
☐ Broj birača koji glasaju putem pošte
☐ Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka
☐ Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka i izornoj jedinici za koju glasaju

Kreiraj izvještaj

PDF

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori
Biračka mjesta OIK
Kreiranje BS
Mobilni timovi
Raseljena lica
Mjesne zajednice
Provjere u IDDEA-i

Mjesne zajednice

Novo	Šifra	Naziv
	1000023	MZ "DOBRINJA A"

Šifra:

1000023

Naziv:*

MZ "DOBRINJA A"

Ćirilični naziv:

МЗ "ДОБРИЊА А"

Nadređena jedinica:

NOVI GRAD SARAJEVO

Važi:

☒

Ažuriraj

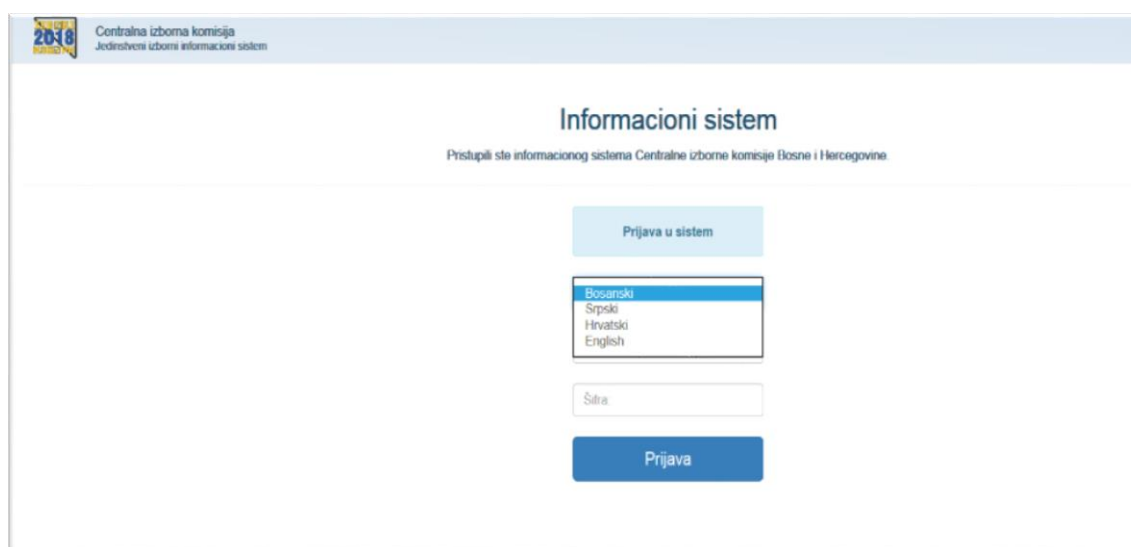
Odustani

Slika 11. Grafički prikazi dijelova aplikacije

104

5.2 Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora

313. Analizama urađenim u 2017. godini koje su se odnosile na unos, obradu i kontrolu rezultata izbora ukazala se potreba za novim pristupom tehničkoj obradi rezultata glasanja na izborima.
314. Uzimajući u obzir iskustva sa Lokalnih izbora 2016. godine koja su se pokazala kao dobra, postojala je potreba da se ista logika primijeni i za provođenje Općih izbora 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH donijela je Pravilnik o provođenju izbora koji se odnosi na promjenu procesa unosa i obrade rezultata izbora, a sve u cilju bržeg i transparentnijeg dobijanja rezultata za Lokalne izbore u BiH 2016. Ova izmjena u bitnome zahtijeva redizajn i promjenu funkcionalnosti nekih modula JIIS BiH zbog promjene poslovnog procesa, odnosno izradu potpuno novih funkcionalnosti. U osnovi projekat se odnosio na modul unosa podataka izbornih komisija koji predstavlja jedinstven unos rezultata, njihovu kontrolu, te utvrđivanje i potvrđivanje rezultata, koji uključuje i izvještajni dio putem zvanične web-stranice Centralne izborne komisije BiH.
315. Glavni cilj projekta, koji je realiziran uz finansijsku podršku Misije OSCE-a u BiH, bio je izraditi novi modul za unos podataka o rezultatima izbora koji se provodi u OIK-ima, a kao integralni dio JIIS BiH. Modul je morao zadovoljiti provođenje novog poslovnog procesa koji jedinstveno tretira unos rezultata glasanja sa biračkih mjesta. Umjesto dosadašnja dva kruga unosa, prvi unos u OIK-u koji je provjeravan samo po jednom tipu validacijske greške, i drugi, kontrolni unos u Glavnom centru za brojanje, integriran je samo jedan unos koji se kontrolira i potom validira.
316. Projekat je obuhvatio četiri (4) modula: 1. Modul za unos rezultata u OIK-ima, 2. Modul za validaciju rezultata u OIK-ima, 3. Modul za ispravku rezultata – OIK i 4. Modul za glavnu kontrolu rezultata sa kontrolnim brojanjem.
317. Nove funkcionalnosti omogućavaju on-line pristup sistemu s mogućnošću odabira jezika za korištenje.

2018 Centralna izborna komisija
Jedinstveni izborni informacijski sistem

Informacioni sistem

Pristupili ste informacionog sistema Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine.

Prijava u sistem

Bosanski
Srpski
Hrvatski
English

Šifra

Prijava

Slika 12. Prikaz forme za pristup modulu

318. Nakon pristupa JIIS BiH omogućen je pregled unosa podataka na biračkim mjestima izbornim komisijama, što uključuje vrijeme otvaranja biračkog mjesta, odaziv na biračkom mjestu, vrijeme zatvaranja, te rezultata sa biračkog mjesta.

Status rezultata

Naziv općine: 020 - DOMALJEVAC - ŠAMAC

Izbor za: NAČELNIK/GRADONAČELNIK

Izvršaj glave kontrole: [Generiraj](#)

Praćenje statusa unosa izbornih rezultata

Ukupno biračkih mjesta	Broj završenih biračkih mjesta	Broj aktivnih biračkih mjesta	Broj biračkih mjesta koja čekaju da se aktiviraju
7	7	0	0

Broj biračkog mjesta	Naziv biračkog mjesta	Tip biračkog mjesta	Ukupno birača	Hyperlink
020A001	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	497	Pregled
020A002	DOMALJEVAC, HKC	Redovno BM	622	Pregled
020A003	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	602	Pregled
020A004	RA7IK	Redovno RM	308	Pregled

Slika 13. Forma za praćenje unosa rezultata

319. O svim podacima koje su unijeli korisnici sistema, omogućeno je praćenje rada, vremena i uporedbe unesenih podataka kako bi se spriječilo eventualno pogrešno unošenje i pojačala tačnost unosa podataka.

Formular rezultata Pregled

Naziv: [Sjedinio](#)

OBRAZAC ZA ZBIRNE / ZBROJNE REZULTATE ZR (VEĆINSKI GLAS)

NAČELNIK/GRADONAČELNIK

Nivo: BUŽIM 005

Šifra općine: 005

Šifra biračkog mjesta: 005A001

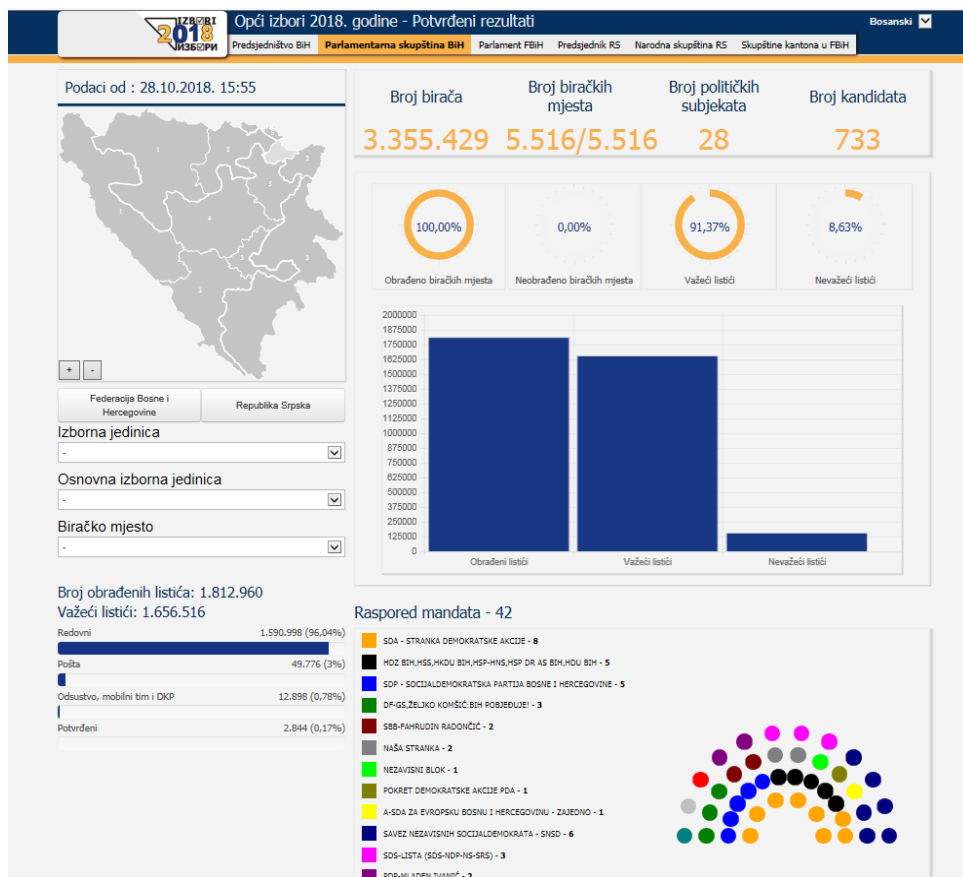
ZBIR / ZBROJ GLASOVA		OK unos	OK rok ili validacija
1)	Ukupan broj potpisa na izvodu iz Centralnog biračkog spiska / Središnjeg biračkog popisa (red / redak 6 iz Obrascu za brojno stanje)	355	355
2)	Broj glasačkih listića u glasačkim kutijama	355	355
3)	Test tačnosti / točnosti red / redak 1 + red / redak 2: ako nisu niti upisati razliku	0	0
A)	Nevažeći neoznačeni glasački listići	0	0
B)	Nevažeći ostali glasački listići	3	3
C)	Ukupan broj nevažećih glasačkih listića (red / redak A + red / redak B)	3	3
D)	Ukupan broj važećih glasova	352	352
E)	Ukupan broj svih glasačkih listića (red / redak C + red / redak D)	355	355

Slika 14. Forma za kontrolu unesenih podataka

320. U slučajevima gdje se za određena biračka mjesta kontrolom utvrdi da ima neslaganja u podacima, Centralna izborna komisija BiH omogućava OIK-u da pravilno utvrdi rezultate na biračkom mjestu.

Slika 15. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu

321. Pored navedenih funkcionalnosti omogućeno je da svi uneseni podaci budu obrađeni i prilagođeni za objavu na zvaničnoj web-stranici Centralne izborne komisije BiH, te snimljeni u odgovarajućim sadržajima u formatima doc. xlsx. pdf i dr. i distribuirani dalje korisnicima.

Slika 16. Prikaz rezultata

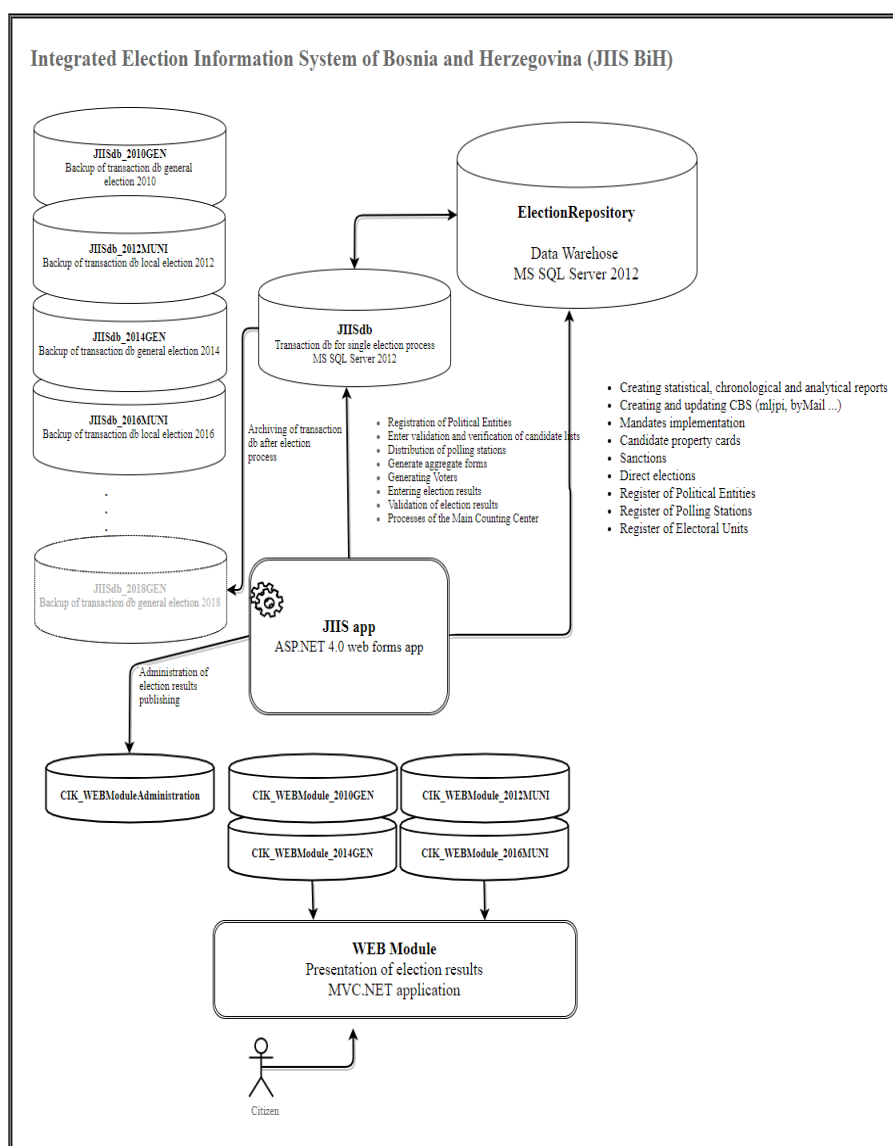
5.3 Geoinformacioni sistem (GIS)

322. Centralna izborna komisija BiH obavljaajući poslove iz svoje nadležnosti, koji su definirani Izbornim zakonom BiH unaprjeđuje i podiže kvalitet svog rada, koristeći Jedinstveni izborni informacioni sistem (JIIS) koji se dopunjava novim komponentama. Na osnovi planskih dokumenata i obavljene preliminarne interne analize trenutnog stanja informacionog sistema u okviru Centralne izborne komisije BiH, potrebno je bilo nadograditi postojeći informacioni sistem sa softverom koji omogućava vizuelno praćenje svih relevantnih informacija vezano za izborne procese a prema geografskom elementima. Ova komponenta predstavlja geoinformacioni sistem (GIS) i njena implementacija predstavlja nastavak realizacije usvojenog projekta JIIS, prema utvrđenom sadržaju i programu, a za potrebe rada Centralna izborna komisija BiH. GIS omogućava prezentaciju i praćenje prostornih informacija na karti, što osigurava novu, vizuelnu dimenziju analize podataka – otkrivanje uzoraka utemeljenih na geografskoj lokaciji.
323. Proces provođenja izbora zbog svoje kompleksnosti zahtijeva sve dostupne alate i informacije, kako bi sve aktivnosti bile provedene precizno i pravovremeno. Velik dio izbornog procesa vezan je uz geografsku lokaciju, od planiranja izbornih jedinica, određivanja biračkih mjesta u odnosu na broj i lokaciju birača, obrade i objave izbornih rezultata, sve do analize izbornih rezultata i praćenje trendova kroz godine.
324. Geografske informacije su neodvojiv dio svih statističkih podataka. Geografska područja imaju granice, nazive i druge informacije pomoću kojih ih je moguće locirati i povezati sa statističkim informacijama. Ta prostorna veza posebno je važna za izborne podatke. Karte, kao način prezentacije, najefikasniji su alat za vizuelizaciju prostornih uzoraka. Kada su pažljivo dizajnirane i reprezentirane, one predstavljaju više od dekorativnog sadržaja u statističkom prikazu. One mogu pomoći korisnicima da lakše identificiraju pojave, te jasnije naglase distribuciju uzoraka koji nisu uočljivi kroz tabelarni prikaz i dijagrame.
- Cilj projekta je da se centralizacijom svih izbornih i prostornih podataka, unapređenjem JIIS modula i pristupom prostornim podacima drugih javnih institucija, omogući prezentacija izbornih podataka, inteligentna analiza i potpuno izvještavanje, vizuelizacija putem on-line interaktivne karte, kao i editiranje i pretraživanje podataka.
- Iz navedenih razloga je i donesena odluka o nabavci usluga softvera Geoinformacioni sistem (GIS) i nakon provedenog postupka u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama su realizirane aktivnosti implementacija GIS sistema izbornog procesa (osim za Republiku Srpsku), dorada postojećeg JIIS sistema kroz implementaciju specificiranih modula i novih alata i provedena potrebna edukacija korisničkog i tehničkog osoblja.
- Po zahtjevu Centralne izborne komisije BiH za dostavu potrebnih podataka (granice općina u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, naseljena mjesta u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, ortofoto snimke za određena područja i dr.), Centralnoj izornoj komisiji BiH su dostavili tražene prostorne i druge podatke Agencija za statistiku BiH, Vlada Brčko distrikta BiH – Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko pravne poslove, Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove i Grad Mostar, a samo tražene prostorne podatke nije dostavila Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Republike Srpske.
325. Uspostava Geoinformacionog sistema Centralne izborne komisije BiH je u javnom interesu, a da bi se omogućilo građanstvu Bosne i Hercegovine savremen i vizueliziran pristup informacijama izbornih procesa u Bosni i Hercegovini, potrebno je utvrditi stepen

objave prostornih podataka na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi se od institucija koji su vlasnici dostavljenih podataka tražila saglasnost za javnu objavu. Ova aktivnost zahtjeva i novo radno mjesto u Sekretarijatu Centralne izborne komisije BiH na kojem bi novozaposleni upravljao i održavao Geoinformacioni Sistem.

5.4 Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija

326. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela projekat "Nabavka software za Geoinformacioni sistem". Projekat je imao dvije komponente, 1. GIS i 2. Izrada poveznice GISA i JIISA. U isto vrijeme ukazala se potreba i prilika da se u komponenti JIIS urade aktivnosti koje će konačno otvoriti priliku za konsolidaciju JIISA uvođenjem repozitorija podataka vezano za izborne procese koji nisu isključivo transakcijske prirode, odnosno objedinjavanje rezultata izbornog ciklusa.

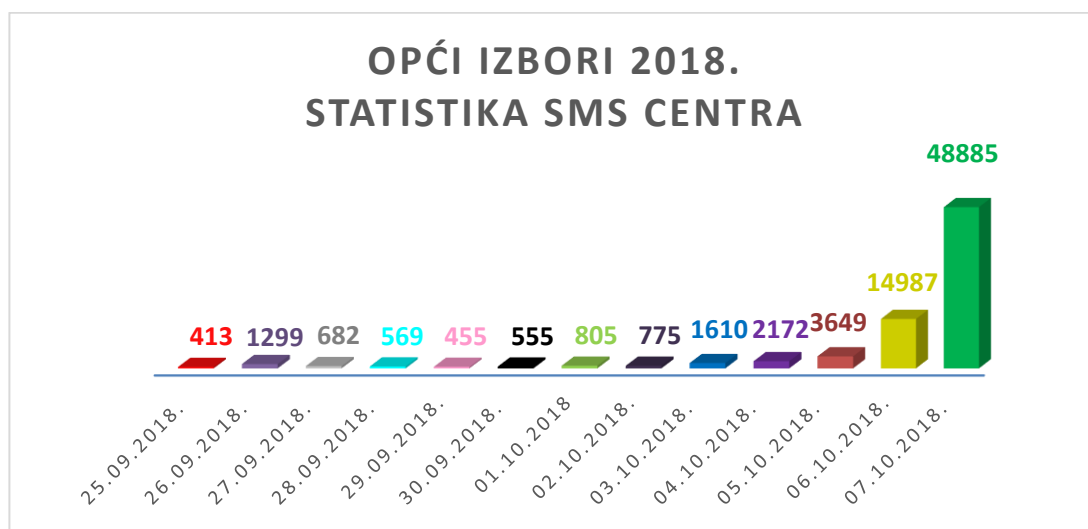

Slika 17. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH)

327. JIIS trenutno radi na način da se svi poslovni procesi CIK BiH, uključujući procese vezane direktno za izbore i one koji nisu vezani direktno za izbore, a u nadležnosti su CIK BiH, i aktivni su tokom neizborne godine, izvršavaju na jednoj bazi JIISdb (transakcijska baza podataka). Zapravo se baza podataka JIISdb treba koristiti samo za provođenje jednih izbora i potom arhivirati. Proces koji nisu trebali biti u transakcijskoj bazi i nisu direktno bili vezani za provođenje izbora su: vođenje imovinskih kartona, implementacija mandata, provođenje posrednih izbora, birački odbori, evidencija sankcija i Haga itd. Na taj način su pravili "zagušenje" na transakcijskoj bazi, a u isto vrijeme onemogućili kreiranje prvenstveno hronoloških, a potom i statističkih izvještaja. Da bi se ovo izbjeglo, koncipiran je novi dizajn sistema (Slika 17) koji se implementirao kroz komponentu GIS projekta.
328. Projektom je realiziran repozitorij podataka (Election Repository – ER) u kojem se nalaze arhivski podaci izbora i svi ostali podaci koji se kreiraju u procesima koji nisu dio transakcijske baze, odnosno izbornog procesa objedinjavanja rezultata izbora. Kreiran je novi modul za upravljanje repozitorijem i rekonectirane su aplikacije koje rade nad repozitorijem. Time je transakcijski dio JIIS potpuno oslobođen ostalih procesa i konačno omogućeno izvještavanje nad dužom vremenskom serijom arhivskih podataka izbornih procesa.
329. U okviru projekta realizirane su sljedeće aktivnosti:
1. Arhiviran JIISdb i brisani nepotrebn objekti iz baze JIISdb (table, view, store procedure, funkcije i triggeri): od ukupnog broja store procedura 1444 izbrisano 140; od 215 view-ova izbrisano 207; od 266 tabela izbrisano 74; od 4 postojeće funkcije 1 izbrisana
 2. Izbrisani (truncate procedure) svi podaci sa JIISdb (osim korisnika kako bi se mogli provoditi izbori)
 3. Uspostavljen ER gdje se nalazi JIISdb i napunjen sa podacima izbora: 2010, 2012, 2014, 2016, 2018. godine.
 4. ER kao izvor izbornih podataka za GIS
 5. Implementiran administracijski panel za upravljanje Election Reposotory; kreiranje novih izbora; upravljati osnovnim šifarnicima; pokretanje mehanizma za arhiviranje podataka
 6. Prilagođeni moduli JIIS-a za rad sa Election Repository bazom podataka: Modul za implementaciju i vođenje mandata; Modul za implementaciju imovinskih kartona; Modul za provođenje posrednih izbora; Modul za implementaciju i vođenje mandata za posredne izbore; Modul za sankcije i Hag; Modul za akreditiranje posmatrača
 7. Prilagođen, testiran Web-modul za prikaz izbornih rezultata za Opće izbore. Web-modul uspješno podržao objavu izbornih rezultata
 8. Postavljanje na produkciju izmjena na JIIS-u i testiranje
 9. Isporučen objedinjen source kod JIIS.
330. Ovim realiziranim aktivnostima projekat je uspješno završio, što je i potvrđeno provođenjem prijevremenih lokalnih izbora u 2019. godini. Potrebno je posebno napomenuti da se aktivnosti na konsolidaciji trebaju nastaviti kako bi Jedinstveni informacioni sistem dao punu podršku izbornom procesu i radu Centralne izborne komisije BiH.

5.5 Probni izbori (Dry run)

331. U svrhu provođenja Općih izbora 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je 24. i 25. 09. 2018. godine, prema instrukciji koju je dostavila svim izbornim komisijama, organizirala i provela prve probne (testne) izbore. Probni izbori imali su za cilj testiranje svih funkcionalnosti aplikacije JIIS BiH “Unos izbornih rezultata“, kao i provjeru uvezanosti postojećih informatičkih komunikacijskih veza GIK/OIK–CIK BiH. Za testiranje aplikacije korišteni su testni obrasci koji su dostavljeni svim izbornim komisijama i sa njih su unošeni podaci u navedenu aplikaciju.
332. Tokom testiranja izborne komisije između ostalog izvršile su sljedeće radnje: Unos korisnika aplikacije i logovanje; Otvaranje odnosno zatvaranje biračkih mjesta i odaziv birača; Unos rezultata glasanja za sve nivoe za koje su se provodili izbori; Otklanjanje validacijskih grešaka u unosu rezultata glasanja; Štampanje zahtjeva za otvaranje vreće radi pravilnog utvrđivanja rezultata glasanja kao i drugih izvještaja. Također su kreirani korisnički nalozi (unos, kontrolor, supervizor). Kreirani korisnički nalozi bili su u upotrebi i na izborni dan. Nakon provedenih finalnih probnih izbora aplikacija JIIS BiH “Unos izbornih rezultata“ bila je u potpunosti operativna i spremna za aktivnosti na dan izbora.
333. Nakon provedenih prvih probnih izbora, 01. 10. 2018. godine održani su finalni probni izbori sa početkom u 09:00 sati, a trajali su do 02. 10. 2018. sa završetkom u 16:00 sati. Ovom prilikom je izvršeno sveobuhvatno testiranje Aplikacije za unos i obradu izbornih rezultata, a u čemu je pored Kontrolora za unos i obradu izbornih rezultata Centralne izborne komisije BiH učestvovalo i osoblje i kontrolori izbornih rezultata osnovne izborne jedinice u BiH.
334. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska na web-stranici u 2018. godini iznosio je 1.621.298.

Slika 18. Statistika SMS centra

335. Ukupan broj SMS poruka za provjeru lokacije biračkog mjesta za Opće izbore 2018. godine zabilježen u vremenskom periodu od 25. 09. 2018. od 11:37 h do 08. 10. 2018. do 00:00 h je 76.856.

5.6 Grafička priprema dokumentacije

336. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provodila i aktivnosti grafičke izrade i pripreme dokumenata, brošura, priručnika, plakata, postera, loga Općih izbora 2018. godine, glasačkih listića, reklama, obrazaca, certifikata za izabrane zvaničnike, Informativne kampanje za Opće izbore 2018 (TV-spotovi, radiodžinglovi, reklame) akreditacija i drugih akata koji su se uglavnom odnosili na poslove na organizaciji i pripremi materijala za Opće izbore 2018. godine.

Slika 19. Ilustracije i grafičke pripreme

6. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE

337. U skladu s odredbama člana 15.1 stav (1) Izbornog zakona BiH i člana 12. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, sve političke stranke i nezavisni kandidati koji su učestvovali na Općim izborima 2018. godine imali su obavezu da u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u “Službenom glasniku BiH” Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesu finansijski izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora (postizborni finansijski izvještaj)³¹, odnosno do 6. 12. 2018. godine.
338. Na Općim izborima 2018. godine učestvovalo je 69 političkih stranaka (58 samostalno i 11 stranaka u koalicijama), 36 koalicija političkih stranaka i 34 nezavisna kandidata.
339. Od ukupno 69 političkih stranaka, koje su učestvovale na izborima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj je podnijelo 57 stranaka³², što čini 82,61 % od ukupnog broja stranaka.
340. Finansijski izvještaj nije podnijelo 12 političkih stranaka, što čini 17,39% stranaka koje su učestvovale na izborima.
341. U zakonom propisanom roku (30 dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u službenom glasniku BiH) Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 45 političkih stranaka ili 65,22%, dok je 12 političkih stranaka izvještaje podnijelo sa zakašnjenjem od 1 do 14 dana.

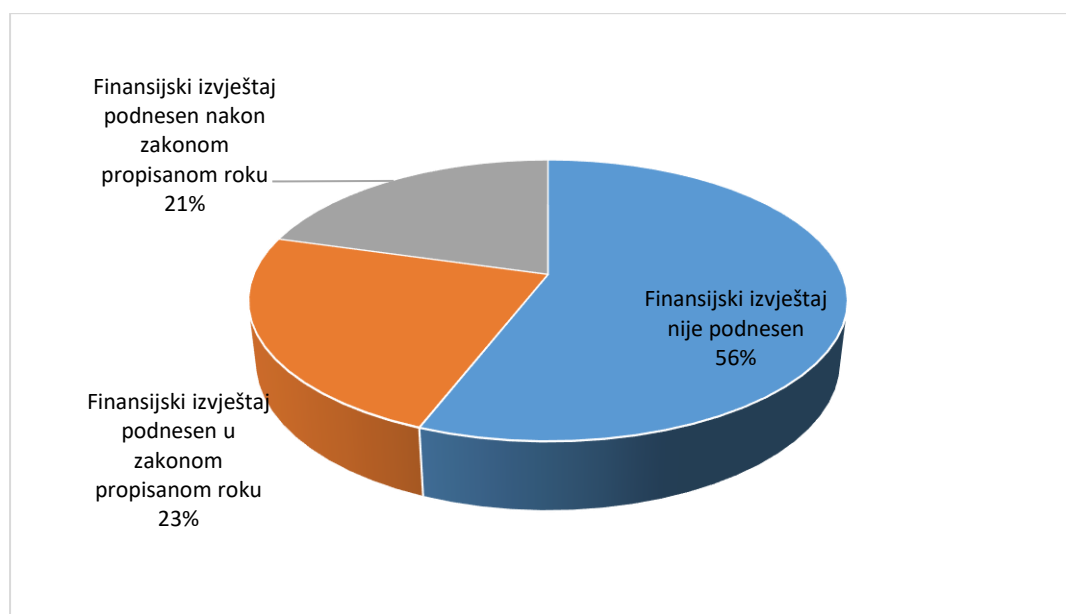
³¹ Postizborni finansijski izvještaj sadrži sljedeće podatke: a) raspoloživu gotovinu političkog subjekta; b) sve prihode i rashode, zasnovane na članarini, transparentnim priložima iz inozemstva, priložima fizičkih i pravnih lica, priložima u obliku robe i usluga, prihodima na vlastitu imovinu i poduzetničke aktivnosti, u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, kreditima, pozajmicama, donacijama, olakšicama, povratu novca, ostalim materijalnim troškovima i ostalim izvorima prihoda; c) identitet lica ili izvora uplate i doprinosa u naturi, kao i identitet lica koje je primilo takvu uplatu koja premašuje iznos od stotinu (100) konvertibilnih maraka, zajedno sa datumom i iznosom takve uplate; d) ukupan iznos svih dospjelih dugovanja i ukupan iznos isplata po sljedećim osnovama: troškovi štampanja plakata i plakatiranja, troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopćenja i sl. u javnim glasilima, troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova i troškovi štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog materijala koji se šalje biračima; e) iznos i vrstu neizmirenih dugova i obaveza kojeuguje podnosilac izvještaja ili koje treća lica duguju podnosiocu izvještaja, a u slučaju da su takvi dugovi i obaveze izmireni za manji iznos od njihovog prijavljenog iznosa ili vrijednosti, i izjavu koja se odnosi na okolnosti i uvjete pod kojima su takvi dugovi ili obaveze otpisani.

³² Podaci su sa danom 20. 12. 2018. godine, kada su dati na uvid javnosti, skupa sa postizbornim finansijskim izvještajima koje su političke stranke do tog dana podnijele CIK BiH.

Grafikon 8. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja političkih stranaka

342. Od ukupno 34 nezavisna kandidata koji su učestvovali na izborima, postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 15 kandidata ili 44,12%, dok 19 kandidata, odnosno 55,88% izvještaj nisu podnijeli³³.
343. U zakonom propisanom roku (30 dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u službenom glasniku BiH) Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 9 kandidata, dok je 6 kandidata izvještaj podnijelo sa zakašnjenjem 1–13 dana.

Grafikon 9. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja nezavisnih kandidata

³³ Isto kao prethodno.

6.1 Troškovi izborne kampanje

344. U skladu sa članom 15.1 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH troškovi izborne kampanje su klasificirani na: troškove štampanja plakata i plakatiranja, troškove štampanja predizbornih oglasa, proglasa, saopćenja i sl. u javnim glasilima, troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova i troškove štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog materijala koji se šalje biračima.

6.2 Limit na troškove kampanje

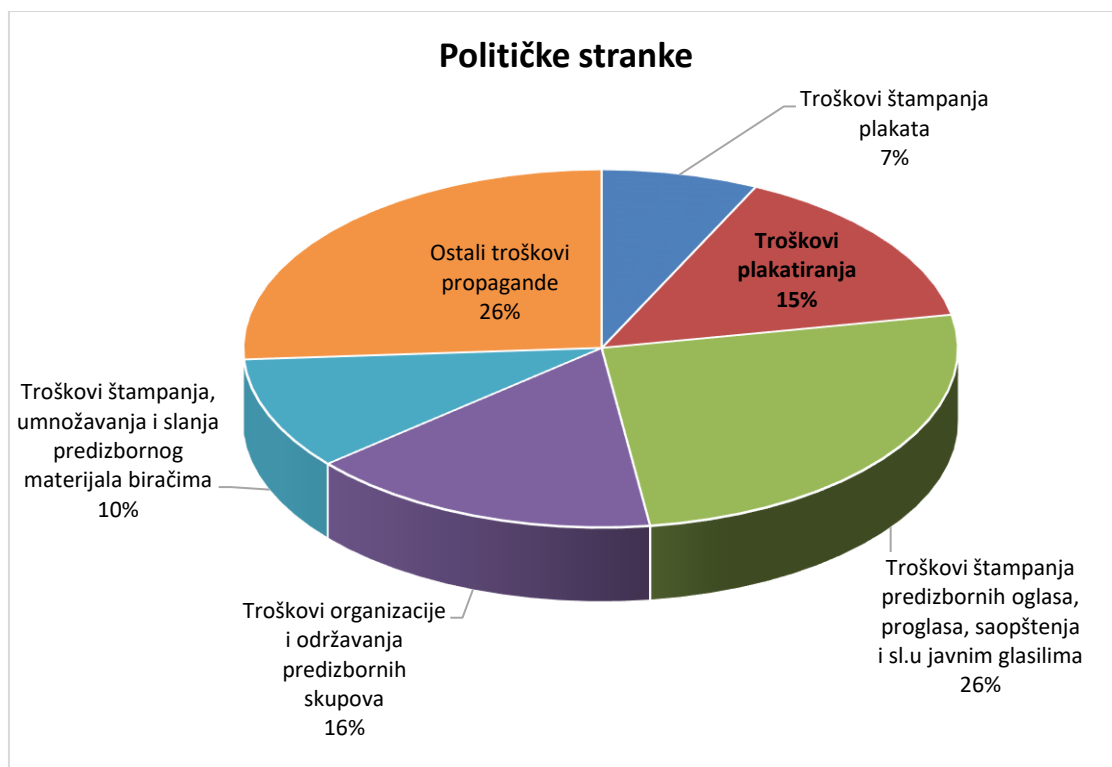
345. Za finansiranje izborne kampanje u skladu sa članom 15.10 Izbornog zakona BiH politički subjekti u okviru zakonom propisanog limita mogli su potrošiti 67.973.685,90 KM, od čega političke stranke 59.455.478,60 KM i nezavisni kandidati 8.518.207,30 KM.
346. Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazale su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM.
347. Nezavisni kandidati su u svojim finansijskim izvještajima prijavili troškove izborne kampanje u iznosu od 9.889,00 KM.
348. Uvidom u podatke o ostvarenim troškovima izborne kampanje, koje su iskazale političke stranke u postizbornim finansijskim izvještajima, utvrđeno je da je jedna politička stranka, **Srpska demokratska stranka**, prekoračila limit propisan u članu 15.10 Izbornog zakona BiH za iznos od 163.163,90 KM.

6.3 Struktura troškova izborne kampanje

349. Strukturu troškova izborne kampanje političkih stranaka, koje su podnijele postizborni finansijski izvještaj, čine:

Troškovi štampanja plakata	677.785,29	7,08%
Troškovi plakatiranja	1.430.829,95	14,94%
Troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglasa, saopćenja i sl. u javnim glasilima	2.472.635,87	25,82%
Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	1.528.907,04	15,96%
Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima	973.250,72	10,16%
Ostali troškovi propagande ³⁴	2.493.938,70	26,04%
UKUPNO	9.577.347,57	100,00%

³⁴ Izbornim zakonom BiH nije predviđena kategorija ostalih troškova. Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka će, nakon što izvrši kontrolu i reviziju postizbornih finansijskih izvještaja, u izvještajima revizije navesti nalaze revizije i dati mišljenje u vezi sa spomenutim troškovima.

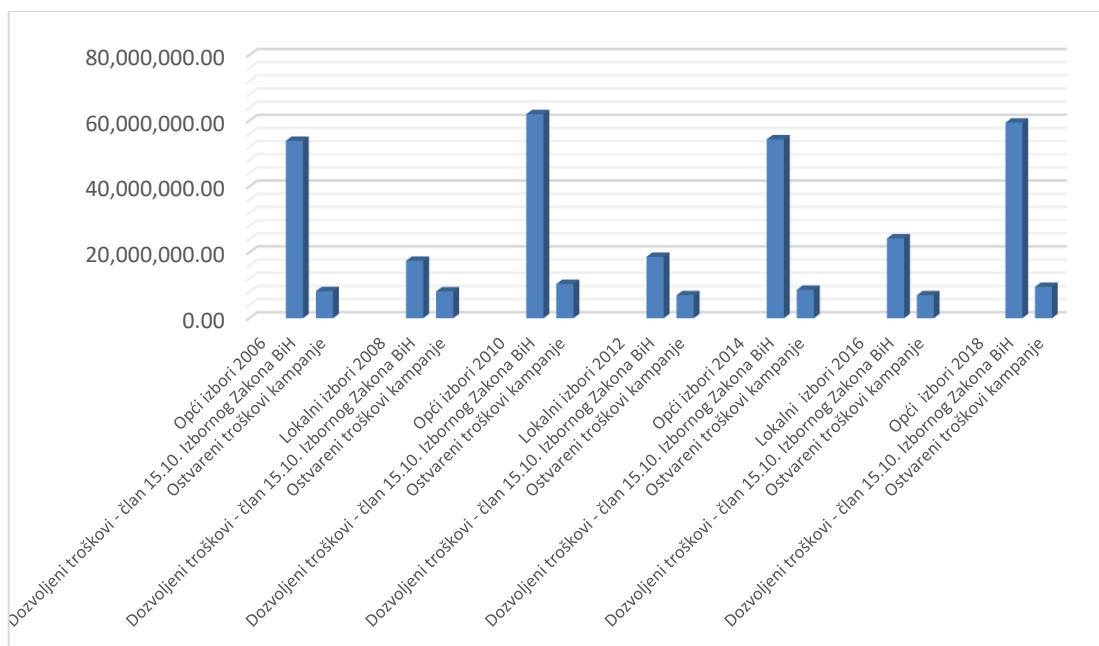

Grafikon 10. Grafički prikaz strukture troškova izborne kampanje političkih stranaka

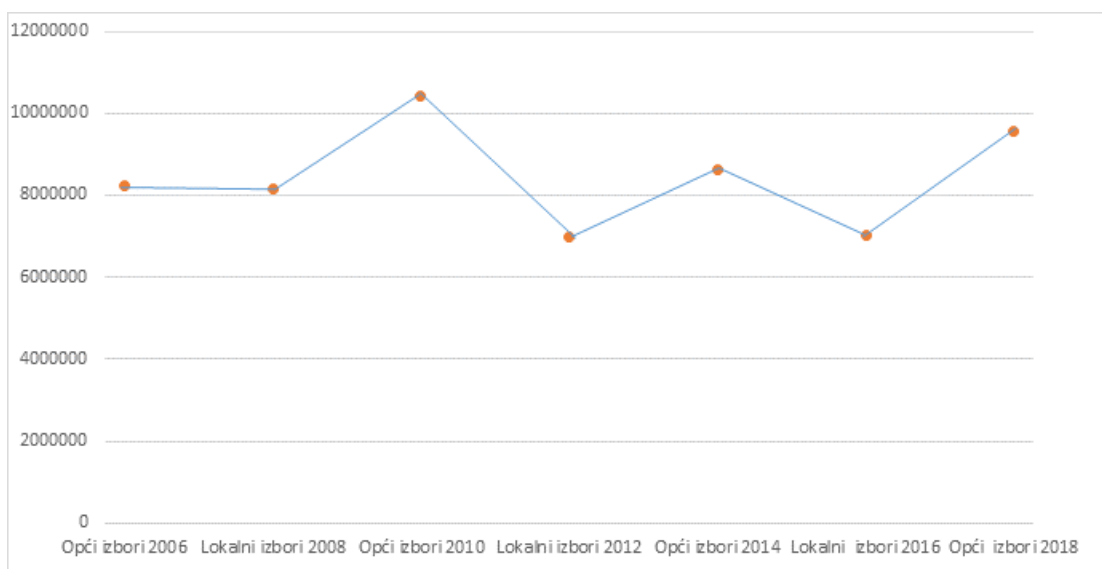
350. Troškove izborne kampanje u svojim finansijskom izvještajima prijavila su tri nezavisna kandidata u ukupnom iznosu od 9.889,00 KM.

6.4 Uporedni pregled troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godina

351. Za finansiranje troškova izborne kampanje, za izbore koji su provedeni 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016. i 2018. godine, političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od **59.024.914,95 KM**.
352. Za finansiranje kampanje za Opće izbore 2006. godine političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od 8.236.564,58 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2008. godine 8.156.606,92 KM, finansiranje kampanje za Opće izbore 2010. godine 10.423.425,31 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2012. godine 6.994.309,42 KM, za finansiranje kampanje za Opće izbore 2014. godine 8.632.256,37 KM, za Lokalne izbore 2016. godine 7.004.404,78 KM i prema podacima iz finansijskih izvještaja političkih stranka, koje su podnijele izvještaj, za finansiranje izborne kampanje za Opće izbore 2018. godine utrošeno je 9.577.347,57 KM.

Grafikon 11. Grafički prikaz troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine

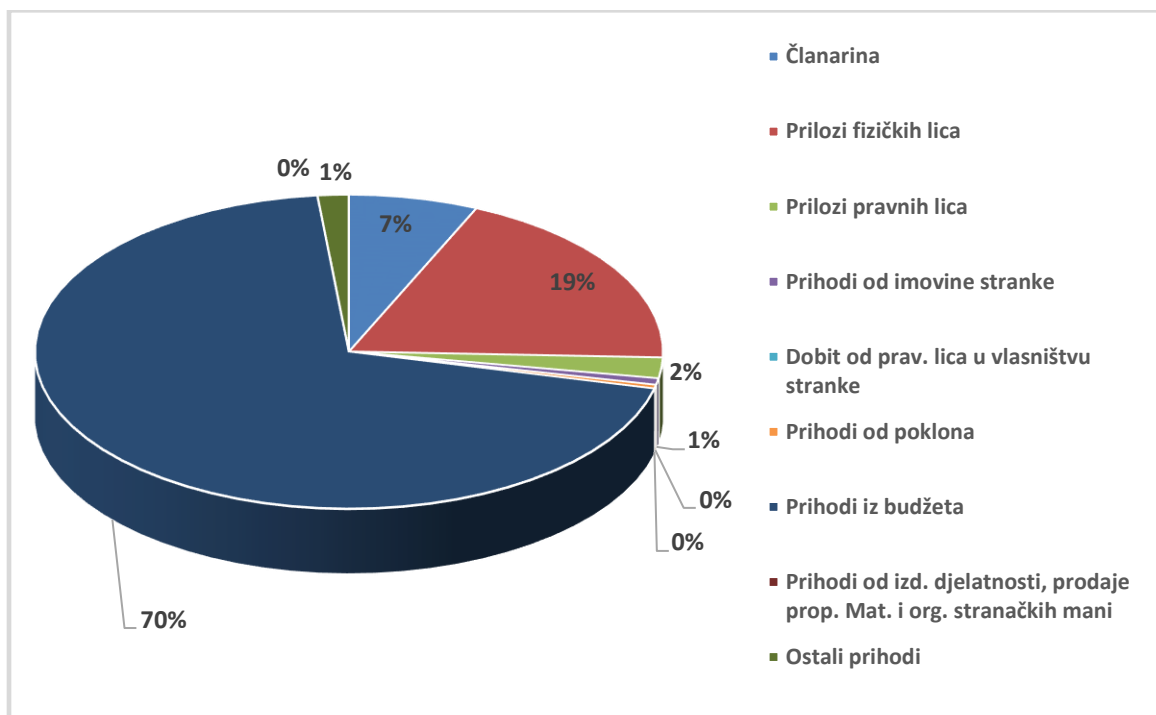

Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine

6.5 Izvori finansiranja političkih stranaka

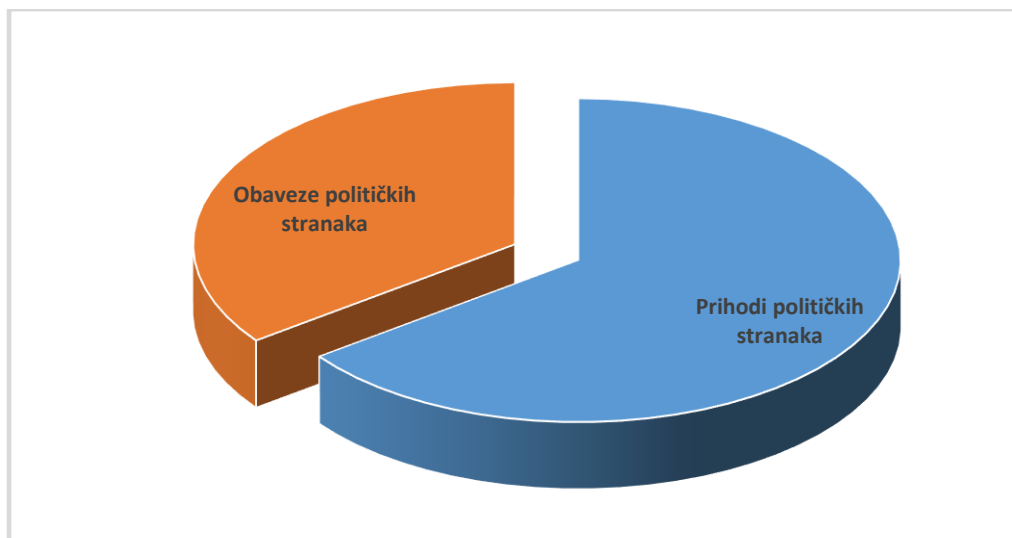
353. U periodu od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata Općih izbora 2018. godine političke stranke su u finansijskim izvještajima iskazale ukupne prihode u iznosu od **15.660.190,23 KM**, čiju strukturu čine

Članarina	1.041.103,14	6,65%
Prilozi fizičkih lica	2.964.127,30	18,93%
Prilozi pravnih lica	333.150,00	2,14%
Prihodi od imovine stranke	104.846,66	0,67%
Dobit od prav. lica u vlasništvu stranke	0,00	0,00%
Prihodi od poklona	60.595,59	0,39%
Prihodi iz budžeta	10.904.095,82	69,63%
Prihodi od izd. djelatnosti, prodaje prop. materijala i org. stranačkih manifestacija	0,00	0,00%
Ostali prihodi	250.271,72	1,60%
UKUPNO	15.660.190,23	100,00%

Grafikon 13. Grafički prikaz izvora finansiranja političkih stranaka

354. Istovremeno, političke stranke su na dan izvještajnog perioda (06. 11. 2018. godine) iskazale obaveze u iznosu od **8.507.198,04 KM**.
355. Na osnovi podataka iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, u ovom izvještajnom periodu stranke su se finansirale iz vlastitih izvora (prihoda političkih stranaka) u procentu od 64, 83 %, dok su za finansiranje koristile tuđe izvore (obaveze političkih stranaka – zajmovi, lizing, dobavljači, obaveze prema zaposlenim i sl.) u procentu od 35,17 %, kao što je predstavljeno na narednom grafikonu.

Grafikon 14. Odnos prihoda i dugova političkih stranaka

356. Političke stranke i nezavisni kandidati su u skladu sa članom 4. stav (2) Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18) otvorili transakcijske račune sa kojih su uplatili taksu za ovjeru i isti račun su bili obavezni namjenski koristiti za izbornu kampanju tokom Općih izbora 2018. godine.

7. POTEŠKOĆE I IZAZOVI KOJI SU VJEŠTAČKI PROIZVEDENI DA BI SE OTEŽALO PROVOĐENJE OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

357. Centralna izborna komisija BiH je tokom procesa pripreme i provođenja Općih izbora 2018. godine bila izložena velikom pritisku koji je imao za cilj diskreditaciju izbornog procesa u Bosni i Hercegovini. Ovaj pritisak bio je ponajviše vršen od strane političkih stranaka, zatim medija, članova akademske zajednice, nevladinih organizacija, pa i samih birača. Ova institucija u medijima se označavala kao jedina odgovorna za „nepovjerenje javnosti u izborni proces u BiH“ iako su poduzete sve aktivnosti kako bi Opći izbori 2018. godine bili održani.
358. Cijeli proces priprema te provođenja izbora su obilježili kontinuirani napadi na ovu instituciju ponajviše od strane medija koji su plasirali u javnost niz različitih dezinformacija i potpunih laži o radu Centralne izborne komisije BiH. U javnosti su plasirane neosnovane informacije o navodnom miješanju ruskih IT stručnjaka u izborni proces u BiH, a zatim i lažne vijesti o nestanku 35 tona papira za štampanje glasačkih listića iz skladišta Centralne izborne komisije BiH.
359. Iako je članom 2.1 stav Izbornog zakona BiH propisano da su svi organi vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni da pomažu organima nadležnim za provođenje izbora, organizaciju i provođenje ovih izbora obilježilo je i nekorektno i vaninstitucionalno djelovanje nekih institucija.
360. Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini više puta istupao je u medijima sa navodima vezanim za odgovornost Centralne izborne komisije BiH zbog nedovoljnog poduzimanja aktivnosti na sprječavanju zloupotreba i manipulacija koje se odnose na promjenu “biračke opcije”. Sve aktivnosti oko promjene biračke opcije i postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača u isti Centralna izborna komisija BiH provodi u skladu sa odredbama poglavlja 3. Izbornog zakona BiH - Birački spisak, te Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska zbog čega iznošenje ovakvih paušalnih i neosnovanih tvrdnji znatno utječe na dezinformiranje javnosti i ne doprinosi organizaciji fer i poštenih izbora. Tokom priprema i provođenja Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH dokumentirala je i dostavila Tužiteljstvu BiH na daljnje postupanje sve slučajeve vezane za zloupotrebu biračke opcije.
361. Ambasador BiH u Norveškoj Nedim Makarević smatra da je Centralna izborna komisija BiH napravila niz propusta prilikom registracije birača za glasanje putem pošte što je rezultiralo velikim brojem odbacivanja prijava. Centralna izborna komisija BiH provela je kampanju *Upis birača u Centralni birački spisak* koja je imala za cilj da se birači koji glasaju izvan BiH upoznaju sa načinom i rokovima za prijavu za glasanje izvan BiH. Za potrebe kampanje upisa birača u Centralni birački spisak izrađeni su TV spotovi i radio-džinglovi, te se štampani oglasi u dnevnoj štampi, u terminima najvećeg tiraža. U posljednja dva izborna ciklusa izrađen je promotivni video-materijal za ovu kategoriju birača, sa detaljnim objašnjenjem biračima kako se prijaviti da bi glasali putem pošte, te načinom na koji se popunjavaju prijavni obrasci (PRP 1 i PRP 2), koji je postavljen na web stranicu institucije.
362. Dosta pažnje izazvale su izjave direktora Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Arifa Nanića o velikoj razlici u broju osoba koje se nalaze

na Centralnom biračkom spisku i broju osoba koje imaju važeću ličnu kartu. S obzirom da se Centralni birački spisak formira na osnovu niza evidencija koje vode nadležni organi, da broj osoba ovisi o ažurnosti i tačnosti podataka tih organa te da veliki broj građana Bosne i Hercegovine koji imaju pravo glasa ne žive u Bosni i Hercegovini nije moguće staviti znak jednakosti između broja osoba koje se nalaze na Centralnom biračkom spisku i broja osoba sa važećom ličnom kartom.

363. Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine i Savez za bolju budućnost BiH podnijeli su dana 06.10.2018. godine Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpuno identične zahtjeve za odgađanje izbora usljed nepostojanja zakonskih uslova za provođenje izbora. Kao obrazloženje svojih zahtjeva između ostalog navode da na lokacijama pojedinih biračkih mjesta odnosno u cijelim izbornim jedinicima nisu provedene procedure imenovanja biračkih odbora u skladu sa odredbama iz člana 2.19 Izbornog zakona BiH, odnosno da nije ispoštovan rok od 30 dana prije održavanja izbora, u kojem roku je trebalo imenovati predsjednika, članove i zamjenike biračkih odbora, te da nije poznato po kojim kriterijima je izvršeno imenovanje zamjenskih članova, niti je osigurano pravo na prigovor.
364. S obzirom da su politički subjekti imenovali 12.064 manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj, a da je ove izbore karakterisao i veliki broj odustanaka (10.641) od kojih veliki broj uoči ili na sam Dan izbora izborne administracije suočile su se sa velikim problemima prilikom imenovanja članova biračkih odbora. S obzirom da stranke nisu predložile dovoljan broj kandidata, da su kandidati političkih stranaka odustajali od rada u biračkim odborima, Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije morale su učiniti velike napore kako bi se birački odbori popunili u cijelosti te na taj način osigurali uslovi za održavanje izbora.
365. Paralelno sa organizacijom Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH pripremala je i odluku na osnovu koje se trebala utvrditi struktura i broj delegata u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH. S obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine³⁵ i u roku od šest mjeseci donio izmjene i dopune, Izbornog zakona BiH, između ostalih, i člana 20.16A kojim je bilo propisan broj i struktura delegata u Domu naroda Federacije BiH po kantonima, Centralna izborna komisija BiH je u skladu sa svojim nadležnostima pristupila pripremi i donošenju ove odluke. Ova aktivnost privukla je veliku pažnju, a Centralna izborna komisija BiH je radi ovoga prozivana i za „državni udar“, tražena je i njihova smjena, a neki od članova su zbog ove odluke dobili i krivičnu prijavu.
366. Federalni zavod za statistiku, u dva navrata, Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavljao je “obavezujuće” stručno mišljenje o tumačenju statističkih podataka, a koji se odnosi na popis stanovništva u Bosni Hercegovini iako takvo mišljenje Centralna izborna komisija BiH nije tražila. Navedenim mišljenjem ovaj zavod iznosi niz razloga zbog kojih bi Centralna izborna komisija BiH trebala da primjenjuje Popis iz 1991. godine namećući Centralnoj izbornoj komisiji BiH mišljenje da prilikom donošenja odluke o izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH Centralna izborna komisija BiH mora primjenjivati Popis iz 1991. godine iako je donošenje ove odluke isključivo u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH. Tokom priprema odluke naknadno su zatraženi podaci od Federalnog zavoda za statistiku o ukupnom broju stanovnika i nacionalnom izjašnjavanju u

³⁵ Rješenjem Ustavnog suda BiH objavljenom u Službenom glasniku BiH broj: 54/17 od 28.07.2017.godine odredbe člana 20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH, prestale su da važe od 29.07.2017.godine.

Federaciji Bosne i Hercegovine, po kantonim, a prema Popisu iz 1991. godine ali ove podatke Federalni zavod za statistiku nije dostavio u onoj formi koja bi mogla biti korisna za potrebe Centralne izborne komisije BiH zbog čega je Centralna izborna komisija BiH morala da koristi podatke iz svojih evidencija izrađenih od strane OSCE Misije u Bosni i Hercegovini i Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu.

367. Skupština Bosansko – podrinjskog kantona na 16. vanrednoj sjednici održanoj 06. novembra 2018. godine, donijela je nekoliko zaključaka o provođenju Ustava Federacije Bosne i Hercegovine o zastupljenosti predstavnika konstitutivnih naroda iz kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine kojima odbacuje prijedlog Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o primjeni Popisa iz 2013. godine pri izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, tražeći da se u slučaju donošenja odluke osnovane na Popisu iz 2013. godine utvrdi odgovornost ove institucije, da se od Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine zatraži smjena Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, te da se od Tužiteljstva Bosne i Hercegovine zatraži istraga o radu ove institucije uz napomenu da u slučaju primjene ovoga popisa ova skupština neće izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.
368. Potpredsjednici Federacije Bosne i Hercegovine Milan Dunović i Melika Mahmutbegović dana 19. novembra dostavili su Centralnoj izbornoj komisiji BiH **upozorenje** kojim su osim navoda vezanih za argumente vezane za potrebu primjene Popisa iz 1991. godine prilikom donošenja odluke o popuni Doma naroda Parlamenta FBiH naveli da bi svako drugo rješenje bilo čin rušenja ustavnog poretka Federacije BiH, a zbog čega će oni biti primorani poduzeti mjere u cilju zaštite istog.
369. Članom 2.9 Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizilaze. Vaninstitucionalnim djelovanje te otvorenim prijetnjama vršen je direktan utjecaj na proces donošenja odluka ove institucije te ugrožena i onemogućavana neovisnost u radu.
370. Iako je odluka donijela dosta kontraverzi važno je napomenuti da bi nedonošenje ove odluke dovelo do blokade rada institucija u Bosni i Hercegovini s obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine u prošlom sazivu nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i donio Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH, da potrebne izmjene i dopune ne bi mogao donijeti Parlament Bosne i Hercegovine u novom sazivu jer nije bilo moguće formirati novi saziv Doma naroda Parlamenta BiH, da to ne može ni učiniti niti novi saziv Predstavničkog doma i stari saziv Doma naroda jer prema mišljenju OHR-a, u nekim ranijim slučajevima, nakon što se održe novi izbori i potvrde rezultati izbora „stari“ Dom naroda nema više demokratski mandat za donošenje zakona te da to može učiniti samo novi dom.
371. Ispravnost ove odluke u odnosu na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 91/18). potvrdio je i Ustavni sud BiH svojim odlukama, broj U - 24/18, U-1/19 i U-3/19 iz marta 2019. godine, kojim je odbacio zahtjeve kao nedopuštene kako je i obrazloženo u paragrafu 292 tačka 2 ovog izvještaja.

372. Iako je Centralna izborna komisija BiH bila izložena nizu neosnovanih napada, te nije dobila potrebnu podršku u radu, ova institucija uspješno je provela sve aktivnosti vezane za provođenje Općih izbora 2018. godine. Kao potvrdu svoga uspješnog rada navodimo činjenicu da je Sud BiH postupajući po žalbama na odluke ove institucije u 99,63 % slučajeva potvrdio odluke Centralne izborne komisije BiH, zatim ocjenu promatračke misije OSCE/ODIHR-a koja je ocijenila da je Centralna izborna komisija BiH uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno provela izbore, iako je radila u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke aspekte izbora te suočavanja sa izazovima zbog nedovoljnog budžeta i broja uposlenika.

8. ZAKLJUČAK

373. Kao i u prethodnom periodu Centralna izborna komisija BiH želi preporučiti da je u narednom periodu neophodno posvetiti pažnju daljnjem unapređenju izbornog zakonodavstva uz aktivan angažman njenih članova, u radu dvije Interresorne radne grupe (Interresorne radne grupe za izmjenu i dopunu izbornog zakonodavstva i Interresorne radne grupe za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini) koji bi svojim znanjem i iskustvom mogli doprinijeti davanju preporuka za usvajanje kvalitetnih zakonskih rješenja.
374. **Preporuke za unaprjeđenja izbornog zakonodavstva i izbornog procesa će biti šire elaborirane u Izvještaju o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH u 2018. godini koji će biti dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH.**

Broj: 04-2-07-10-461-1/19

Predsjednik

Sarajevo, 29. 05. 2019. godine

Branko Petrić

IZVJEŠTAJ O PROVOĐENJU ZAKONA IZ NADLEŽNOSTI CENTRALNE IZBORNE KOMISIJE BIH U 2018. GODINI

Sarajevo, maj 2019. godine

IZVJEŠTAJ
O PROVOĐENJU ZAKONA
IZ NADLEŽNOSTI
CENTRALNE IZBORNE
KOMISIJE BiH
U 2018. GODINI

Sarajevo, maj 2019. godine

© Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine 2019.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine dozvoljava reproduciranje ovog materijala uz navođenje vlasnika autorskih prava i u neizmijenjenom sadržaju. Zahtjevi u vezi s autorskim pravima se mogu poslati Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine putem e-maila kontakt@izbori.ba ili na adresu Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Danijela Ozme br. 7

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Tel. +387 (0) 33 / 251-300

Faks: +387 (0) 33 / 251-329

E-mail: kontakt@izbori.ba

Internetska adresa: www.izbori.ba

Izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.

SADRŽAJ

Uvod.....	13
Sažetak.....	15
O Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine	23

DIO I - PROVOĐENJE IZBORNOG ZAKONA BIH

1. Priprema i provođenje neposrednih i posrednih izbora.....	27
1.1. Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH	27
1.2. Normativna djelatnost	28
1.3. Ostali akti Centralne izborne komisije BiH	36
1.4. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini	38
1.4.1. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH u 2018. godini	39
1.4.2. Ostale aktivnosti.....	39
1.4.2.1. Prezentacije kompanija	40
1.4.2.2. Radne posjete	42
1.4.3. Preporuke Ad hoc radne grupe.....	42
1.5. Objava Općih izbora 2018. godine.....	43
1.6. Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine	43
1.6.1. Ažuriranje Centralnog biračkog spiska	43
1.6.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači)	45
1.6.3. Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak	46
1.6.3.1. Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine	48
1.6.4. Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe	51
1.6.5. Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. godine.....	52
1.6.6. Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.....	53
1.6.7. Ažuriranje podataka o umrlim osobama	54
1.6.8. Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata	56
1.6.9. Aktivnosti na pripremi i provođenju postupka opoziva načelnika.....	56
1.6.10. Aktivnosti na pripremi izbora za tijela lokalne uprave i samouprave.....	56
1.6.11. Redovne aktivnosti na vođenju Centralnog biračkog spiska	57
1.7. Koordinacija rada izbornih komisija	57
1.7.1. Popunjenost izbornih komisija, imenovanje i razrješenje članova izbornih komisija	57
1.7.2. Izrada analize o radu izbornih komisija u 2017. godini	59
1.8. Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine	61
1.8.1. Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata	61
1.8.2. Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata	63
1.8.3. Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima	63
1.8.4. Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati	64
1.8.5. Žrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine	64
1.9. Obuka i edukacija izborne administracije	64
1.10. Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja.....	72
1.10.1. Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima	72

1.10.2. Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine.....	73
1.11. Sigurnosni aspekt Općih izbora 2018. godine.....	74
1.12. Rad Glavnog centra za brojanje	75
1.13. Posmatrači izbornog procesa.....	79
1.13.1. Ocjena međunarodnih posmatrača	83
1.14. Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.....	83
1.15. Odziv birača na Općim izborima 2018. godine.....	84
1.16. Nevažeci glasački listići	86
1.17. Utvrđivanje izbornih rezultata.....	88
1.18. Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića	92
1.19. Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju	93
1.19.1. Dostupnost izjava o imovinskom stanju javnosti.....	94
1.20. Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima	95
1.21. Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora.....	95
1.22. Posredni izbori za zakonodavna tijela vlasti	97
1.22.1. Vijeće naroda Republike Srpske	97
1.22.2. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.....	98
1.22.3. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH	99
1.22.3.1. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske.....	99
1.22.3.2. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH.....	100
1.23. Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine	100
2. Zaštita izbornog prava.....	102
2.1. Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore.....	116
2.1.1. Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija “Pod lupom“	117
3. Ostale aktivnosti.....	119
3.1. Finansijske aktivnosti	119
3.2. Budžet Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu.....	119
3.3. Korekcija budžeta.....	119
3.3.1. Donacije (korigirani budžet za 2018. godinu).....	119
3.4. Logističko-operativne aktivnosti.....	123
3.4.1. Opće informacije i normativi	123
3.4.2. Logističke i operativne aktivnosti	124
3.4.3. Redovne operativne aktivnosti	126
4. Informatičko-tehnička podrška radu Centralne izborne komisije BiH	128
4.1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak	128
4.2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora	131
4.3. Geoinformacioni sistem (GIS)	134
4.4. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija	135
4.5. Probni izbori (Dry run).....	137
4.6. Održavanje Internet-portala Centralne izborne komisije BiH.....	138
4.7. Grafička priprema dokumentacije	139
5. Poteškoće i izazovi koji su vještački proizvedeni da bi se otežalo provođenje Općih izbora 2018. godine.....	142
6. Zaključna razmatranja	145

DIO II - PROVOĐENJE ZAKONA O FINANSIRANJU POLITIČKIH STRANAKA

1. Godišnji izvještaj o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka.....	149
1.1. Uvod.....	149
1.2. Pravni okvir.....	149

1.2.1. Pravni okvir za finansijsko izvještavanje političkih stranaka	152
1.3. Aktivnosti Centralne izborne komisije BiH u izvještajnom periodu	153
1.3.1. Prijem finansijskih izvještaja političkih stranaka	153
1.3.2. Revizija i kontrola finansijskih izvještaja	171
2. Sankcioniranje političkih stranaka.....	179
2.1. Prijave Centralne izborne komisije BiH nadležnom tužilaštvu i drugim tijelima nadležnim za provođenje zakona.....	180
2.2. Osnivanje i upis političkih stranaka u sudski registar, prestanak rada političkih stranaka i brisanje iz sudskog registra	180
3. Ostale aktivnosti.....	182
4. Zaključna razmatranja	183
PRILOZI.....	185

DIO III - PROVOĐENJE ZAKONA O VIJEĆU MINISTARA BIH

1. Provođenje Zakona o Vijeću ministara BiH i Zakona o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije	209
1.1. Provjera kandidata za Vijeće ministara BiH	209
1.2. Provjera kandidata za zamjenika direktora Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije	209
2. Zaključna razmatranja	209

DIO IV - CENTAR ZA EDUKACIJU CENTRALNE IZBORNE KOMISIJE BIH

1. Aktivnosti Centra za edukaciju	213
2. Zaključna razmatranja	220

DIO V - MEĐUNARODNA SARADNJA, SEMINARI I EDUKACIJE

1. Međunarodna saradnja, seminari i edukacije	223
1.1. Učešće na posmatračkim misijama, međunarodnim konferencijama i seminarima	223
1.2. Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora	225
1.3. Aktivnosti realizovane uz finansijsku podršku Vijeća Evrope	226
1.3.1. Konferencija “U susret Općim izborima 2018.”	227
1.4. Saradnja sa OSCE BiH.....	230
1.5. Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini“ i inicijativi VoICE.NET.....	231
1.6. Obuka i stručno usavršavanje zaposlenih.....	232
2. Zaključna razmatranja	233

DIO VI - JAVNOST RADA CENTRALNE IZBORNE KOMISIJE BIH

1. Javnost rada Centralne izborne komisije BiH	237
2. Zaključna razmatranja	239

DIO VII – PREPORUKE

1. Preporuke.....	243

ANEKS - Popis materijalnih propisa koje Centralna izborna komisija BiH direktno primjenjuje u provođenju svojih nadležnosti.....	247

POPIS TABELA

I. Provođenje Izbornog zakona BiH

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora, 07.10.2018. godine	44
Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora, 07.10.2018. godine.....	44
Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na Dan Općih izbora 07.10.2018. godine sa odzivom.....	45
Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH.....	48
Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. godine sa odzivom.....	54
Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska.....	55
Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine.....	61
Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima vlasti	62
Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine	64
Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje	78
Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama	78
Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića.....	87
Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića	88
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine	88
Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine.....	90
Tabela 16. Pregled broja prestanaka mandata po nivou vlasti	91
Tabela 17. Razlozi za utvrđivanje prestanka mandata	91
Tabela 18. Ovjerene liste/kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona	98
Tabela 19. Ovjerene liste/kandidati iz osam kantona FBiH.....	98
Tabela 20. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore .	101
Tabela 21. Tabelarni pregled žalbi.....	112
Tabela 22. Struktura naloga u toku 2018. godine	121
Tabela 23. Struktura naloga iz blagajne u toku 2018. godine	122
Tabela 24. Zaposleni na određeno vrijeme	127

II. Provođenje Zakona o finansiranju političkih stranaka

Tabela 25. Pregled izvora finansiranja političkih stranaka u 2017. godini	154
Tabela 26. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u 2017. godini (prema podacima koje su stranke iskazale u godišnjim finansijskim izvještajima)	155
Tabela 27. Budžetska izdvajanja za političke subjekte u 2017. godini.....	165
Tabela 28. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta političkim strankama po nivoima vlasti u periodu 2004 -2017. godine	167
Tabela 29 . Pregled deset političkih stranaka s najvećim prihodom iz budžeta u periodu 2004-2017. godine	169

Tabela 30. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta političkim strankama po nivoima vlasti (državni nivo, entitetski nivoi i Brčko distrikt BiH)	170
Tabela 31. Struktura troškova izborne kampanje za Opće izbore 2018. godine	175
Tabela 32. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u vrijeme izborne kampanje za Opće izbore 2018.	177
Tabela 33. Prijave podnesene u periodu od 2009./2018. godine.....	180

POPIS GRAFIKONA

I. Provođenje Izbornog zakona BiH

Grafikon 1. Odziv birača na Općim izborima 2018. godine	85
Grafikon 2. Odziv birača po entitetima	85
Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali	86
Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali	86
Grafikon 5. Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima	87
Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata	89
Grafikon 7. Spolna struktura izabranih kandidata.....	89

II. Provođenje Zakona o finansiranju političkih stranaka

Grafikon 8. Prikaz strukture budžetskih izdvajanja za političke subjekte u 2017. godini	165
Grafikon 9. Trend prihoda koje su političke stranke ostvarile iz budžeta.....	166
Grafikon 10. Struktura troškova izborne kampanje	176
Grafikon 11. Uporedni pregled troškova izborne kampanje	176
Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006-2018. godine	177
Grafikon 13. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u vrijeme izborne kampanje	178
Grafikon 14. Odnos vlastitih izvora finansiranja i dugova političkih stranaka.....	178

POPIS SLIKA

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH)	70
Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku)	71
Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku.....	71
Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i finansiranje političkih stranaka	71
Slika 5. Štampani oglas “Kako glasati“	72
Slika 6. TV-spot	73
Slika 7. Motivacijski spot.....	73
Slika 8. Forma za pristup.....	129
Slika 9. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka	129

Slika 10. Grafički prikazi dijelova aplikacije	131
Slika 11. Prikaz forme za pristup modulu	132
Slika 12. Forma za praćenje unosa rezultata	132
Slika 13. Forma za kontrolu unesenih podataka	133
Slika 14. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu	133
Slika 15. Prikaz rezultata.....	134
Slika 16. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH)	136
Slika 17. Statistika SMS centra	138
Slika 18. Broj pregleda web-stranice	139
Slika 19. Zvanični telop manifestacije “Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora“	140
Slika 20. Telop i baner predizborne Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“	140
Slika 21. Glasački listići, uputstva kako glasati	141
Slika 22. Grafičke pripreme	141
Slika 23. Publikacija “Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima” ..	228
Slika 24. CD-ovi sa audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka.....	229
Slika 25. Članci objavljeni u izdanju VOICE.NET	232

POPIS FOTOGRAFIJA

Fotografija 1. Prezentacija kompanije Scytle.....	40
Fotografija 2. Prezentacija kompanije Dominion Voting	41
Fotografija 3. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate	65
Fotografija 4. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“	66
Fotografija 5. Obuka za rad na aplikaciji “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ – praktični dio	67
Fotografija 6. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018. godine.....	69
Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom	76
Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH	77
Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora.....	81
Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine.....	81
Fotografija 11. Učesnici seminara za posmatrače izbornog procesa	82
Fotografija 12. Simulacija rada na biračkog mjestu.....	82
Fotografija 13. Učesnici i predavači IIIDEM obuke.....	214
Fotografija 14. Trening-sesija	215
Fotografija 15. Predavanje o procesu prebrojavanja glasova u Indiji	215
Fotografija 16. Seminar “Finansiranje političkih stranaka“	216
Fotografija 17. Učenici i profesori srednjih škola iz Mostara sa predavačima iz CIK BiH.....	217
Fotografija 18. Predavanje za učesnike i profesore srednjih škola iz Mostara	217
Fotografija 19. Seminar “Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”	218
Fotografija 20. Učesnici i predavači predavanja za studente Pravnog fakulteta iz Zenice.....	219
Fotografija 21. Predavanje za studente Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici na temu “Izbori: zakonodavstvo, proces, institucije”	219

Fotografija 22. Seminar "Zloupotreba administrativnih resursa tokom izbornih procesa: ključni izazovi za demokratske izbore	223
Fotografija 23. Učesnici 27. Godišnje konferencije ACEEEO, Vilnius, septembar 2018.....	224
Fotografija 24. Članovi posmatračke misije u posjeti Palama	225
Fotografija 25. Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora, Sarajevo, 01. 02. 2018.	226
Fotografija 26. Učesnici Konferencije "U susret Općim izborima 2018."	227
Fotografija 27. Pozdravno obraćanje dr. Irene Hadžić, predsjednice CIK BiH	228
Fotografija 28. Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju s OSCE BiH.....	230
Fotografija 29. Primopredaja transparentnih glasačkih kutija	231
Fotografija 30. Konferencije za medije.....	238

Uvod

1. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Centralna izborna komisija BiH) nadležna je za provođenje "Anexa III Dejtonskog mirovnog sporazuma, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16), Zakona o financiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH", br. 95/12 i 41/16), učestvuje u provođenju Izbornog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12 i 109/12), Izbornog zakona Brčko distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 17/08 i 43/08), Zakona o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji BiH ("Službene novine FBiH", broj 19/08), Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08) te Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na izbore.
2. Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine, član 2.9 stav (1) tačka 16¹, utvrđeno je da Centralna izborna komisija BiH podnosi godišnji izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH) o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini, provođenju Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izborni zakon BiH) i inicira izmjene tog zakona, dok je Zakonom o finansiranju političkih stranaka, član 17², propisano da je Centralna izborna komisija BiH obavezna svake godine Parlamentarnoj skupštini BiH podnijeti izvještaj o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka.
3. Osim navedenih zakona, u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH je i provođenje dijela Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine³, kojim je Centralna izborna komisija BiH nadležna da ocjenjuje, na osnovi dostavljenih informacija i podataka iz službene evidencije, da li kandidat za predsjedavajućeg, ministra i zamjenika ministra u Vijeću ministara BiH ispunjava uvjete za imenovanje. Također, Zakonom o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, član 13⁴, Centralna izborna komisija BiH vrši provjeru kandidata za direktora i zamjenika direktora Agencije.
4. Ovaj izvještaj obuhvata najznačajnije aktivnosti koje se odnose na provođenje zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH za period od 1. januara do 31. decembra 2018. godine. U izvještajnom periodu na 101 održanoj sjednici Centralne izborne komisije BiH raspravljalo se i odlučivalo o nizu pitanja i zadataka koji su se odnosili na organizaciju Općih izbora 2018. godine, provođenje posrednih izbora za zakonodavne organe vlasti, provođenje prijevremenih izbora za načelnike općina, aktivnosti na pripremi izbora za tijela lokalne uprave i samouprave, praćenje rada i stanja popunjenosti izbornih komisija, edukaciju izborne administracije, nadogradnju i testiranje Jedinostvenog izbornog informacionog sistema (JIIS BiH), redovne aktivnosti na vođenju evidencije Centralnog biračkog spiska i izjava o imovinskom stanju, odlučivanje po zahtjevima i žalbama političkih subjekata; razmatranje finansijskih izvještaja političkih stranaka; utvrđivanje prestanka mandata izabranih zvaničnika i dodjelu mandata sljedećim kvalificiranim kandidatima s listi političkih subjekata; plan i program edukacije izborne administracije (općinskih/gradskih izbornih komisija i osoblja zaposlenog u centrima za birački spisak); donošenje odluka o svim nabavkama za

¹ "Službeni glasnik BiH", broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16.

² "Službeni glasnik BiH", broj: 95/12 i 41/16.

³ "Službeni glasnik BiH", broj: 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 87/07, 94/07 i 24/08.

⁴ "Službeni glasnik BiH", broj: 103/09 i 58/13.

potrebe projekata finansiranih od Vijeća Evrope, provođenje tenderskih i drugih postupaka za nabavku i potpisivanje ugovora s izabranim ponuđačima i tako dalje.

5. Izvještaj o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH u 2018. godini, podijeljen je na 7 dijelova koji čine jednu cjelinu.
6. Od prvog do trećeg dijela izlaže se materijal koji se odnosi na dosljednu primjenu zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH.
7. Četvrti dio izvještaja odnosi se na Centar za edukaciju Centralne izborne komisije BiH i plan i programa edukacije članova tijela za provođenje izbora.
8. Peti dio izvještaja odnosi se na međunarodnu saradnju, seminare i edukacije koje Centralna izborna komisija BiH redovno održava, nastojeći da kroz razmjenu iskustava s izbornim komisijama drugih zemalja radi na unapređenju svog rada.
9. Šesti dio se odnosi na javnost rada Centralne izborne komisije BiH kao nezavisnog tijela koje treba transparentno i na nepristrasan način provesti sve zakone iz svoje nadležnosti.
10. U sedmom dijelu su ponuđene preporuke čiju realizaciju Centralna izborna komisija BiH nastoji potaći kod relevantnih institucija BiH kako bi budući rad u provođenju izbornog procesa bio što kvalitetniji.
11. Centralna izborna komisija BiH je na svojoj 38. sjednici održanoj 29. maja 2019. godine, razmotrila i utvrdila tekst ovog izvještaja koji se podnosi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Sažetak

12. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH se primarno fokusirala na provođenje Općih izbora 2018. i na dosljednu primjenu svih zakona iz svoje nadležnosti. Neke od novina u izbornom procesu 2018. godine uključivale su upotrebu transparentnih glasačkih kutija, videonadzora u Glavnom centru za brojanje, nadogradnju aplikacija i softvera Centralni birački spisak, doradu funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, konsolidacija Jedinstvenog izbornog informacionog sistema BiH, izradu repositorija i GEO informacionog sistema. Uloženi su dodatni napor u koordinaciju aktivnosti sa nadležnim institucijama u vezi sa brisanjem umrlih osoba sa biračkog spiska, a imena umrlih osoba koja su ostala na Centralnom biračkom spisku su označana posebnim znakovima. U cilju zaštite izbornog prava izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica dozvoljeno je da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Izvršeno je ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućila dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Također, za potrebe izborne administracije pripremljena su dva nova praktikuma “Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini” i “Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka”. Za obuku biračkih odbora izrađena je jednoobrazna i poboljšana metodologija i vršen je nadzor nad obukom članova biračkih odbora; pripremljen je edukativni video o procedurama brojanja glasova i verifikacije rezultata te pravilnom popunjavanju obrazaca na biračkim mjestima, a aktivnosti vezane za edukacija birača izvan zemlje su počele već u januaru 2018. godine.
13. Dana, 23. 07. 2018. godine posredstvom Ministarstva komunikacija i prometa BiH, Vijeću ministara Bosne i Hercegovine dostavljen je Drugi šestomjesečni izvještaj Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka broj 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH. Ad hoc radna grupa je zadužena za nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u BiH.
14. Centralna izborna komisija BiH je, na svojoj 10. sjednici održanoj 29. marta 2018. godine, donijela zaključak kojim se utvrđuje tekst Izvještaja o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH koji se podnosi Parlamentarnoj skupštini BiH.⁵ Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je obavijestio Centralnu izbornu komisiju BiH da će Kolegij Predstavničkog doma zbog nedovoljne entitetske većine prilikom glasanja obaviti naknadne konsultacije o Izvještaju.⁶ Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH je usvojio izvještaj na svojoj 41. sjednici održanoj 27. 7. 2018. godine.⁷
15. U izvještajnom periodu Centralna izborna komisija BiH je pripremila i usvojila sljedeće dokumente: Program obuke zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu; Izvještaj monitoringa provođenja Akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019. za period maj 2015. – decembar 2017. godine i Akcioni plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za period 2018–2019. godina; Izvještaj o provođenju preporuka iz Revidiranog Plana integriteta Centralne izborne komisije BiH (decembar 2017. – decembar 2018); Izvještaj monitoringa provođenja Revidiranog akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019. za period 2018–2019.

⁵ Akt broj 04-2-07-10-299-1/18 i 04-2-07-10-299-2/18 od 29. 3. 2018.

⁶ Akt broj 01-50-1-15-62/18 od 05. 07. 2018.

⁷ Akt broj 02-50-6—16-41/18 od 27. 7. 2018. godine.

godina (Izvještajni period: januar 2018. – decembar 2018); Srednjoročni plan rada Centralne izborne komisije BiH za period 2019–2021. godina; Program rada Centralne izborne komisije BiH za 2019. godinu; Izvještaj o provođenju Komunikacijske strategije Centralne izborne komisije BiH u 2017. godini.

16. Na zahtjev DEI-a nadopunjen je Konačni izvještaj o provođenju preporuka iz Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine u 2016. godini, u dijelu koji se odnosi na imovinske kartone izabраних званичника.
17. Na zahtjev Direkcije za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH Centralna izborna komisija BiH je imenovala predstavnika za buduću suradnju u implementaciji Agende 2030. Na Samitu o održivom razvoju, 25. 09. 2015. države članice Ujedinjenih nacija (UN) usvojile su Program održivog razvoja do 2030. koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja s ciljem iskorjenjivanja siromaštva, neravnopravnosti i nepravde kao i rješavanja klimatskih promjena do 2030.
18. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine objavila da će Opći izbori u BiH biti održani 07. 10. 2018. godine i usvojila kalendar izbornih aktivnosti.
19. Opći izbori su raspisani za: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, Narodnu skupštinu Republike Srpske i Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.
20. Ukupan broj birača na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska na dan održavanja Općih izbora 2018. godine je bio 3.355.659, od čega u Federaciji BiH 2.055.123 birača, u Republici Srpskoj 1.234.728 birača, a u Brčko distriktu BiH 65.808 birača, od čega njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
21. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na dan izbora je sljedeća: 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
22. Na Dan izbora 07.10.2018. godine na Centralnom biračkom spisku nalazilo se 1.681.633 (50,11%) žena i 1.674.026 (49,89%) muškaraca.
23. U izvještajnom periodu Centralna izborna komisija BiH je donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.
24. Na Općim izborima 2018. godine ukupno je učestvovalo 128 političkih subjekata: 58 političkih stranaka, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata.
25. Za Opće izbore 2018. godine ovjerene su 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata: 3.119 (41, 60%) žena i 4.378 (58, 40%) muškaraca.
26. Starosna struktura ovjerenih kandidata je sljedeća: 1.420 (18,94%) kandidata su mlađi od 30 godina dok 6.077 (81,06%) imaju 30 i više godina.
27. Za dodjelu kompenzacijskih mandata 41 ovjerena politička stranka, odnosno koalicija, podnijele su ukupno 73 kandidatske liste sa ukupno 842 kandidata i sve su ispunile uvjete za ovjeru.

28. Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana biračkih odbora (5.839. predsjednika; 5.801 zamjenika predsjednika; 21.285 članova i 20.052 zamjenika članova biračkih odbora). U odnosu na ukupan broj imenovanih ukupno je odustalo njih 10.641 ili 20,10%, nakon čega je vršeno ponovno popunjavanje biračkih odbora nedostajućim članovima uglavnom novim kandidatima političkih subjekata, ali i iz rezerve izbornih komisija.
29. U 2018. godini pored obavezne obuke za izbornu administraciju (članove izbornih komisija i uposlenike centara za birački spisak) realizirane su i edukativne sesije za predstavnike političkih stranaka o načinu registracije političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima. Obuke za izbornu administraciju su se fokusirale na Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača; aplikaciji Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska – praktični dio; zatim dvije obuke koje su provedene u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH - obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora i obuka kontrolora izbornih rezultata; te edukaciju članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.
30. U cilju informiranja birača provedena je i edukativna i motivacijska kampanja. Cilj edukativne kampanje je bio upoznavanje birača sa izborom biračke opcije i kako glasati, dok je cilj motivacijske kampanje bio animiranje birača da ostvare svoje biračko pravo.
31. Na dan izbora birači su glasali na 5.804 biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.
32. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%. Najveći odziv u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad 80,70 %, dok je najmanji odziv birača zabilježen u općini Usora 30,20 %.
33. Od ukupnog broja birača koji su glasali na Općim izborima 50, 34% je muškaraca i 49, 66% žena, a starosna struktura birača koji su glasali je sljedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina, dok 15,97% birača su mlađi od 30 godina.
34. U oblasti sigurnosti izbornog procesa Centralna izborna komisija BiH je pravovremeno obavijestila sva relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je raspisala Opće izbore 2018. godine, nakon čega je Ministarstvo sigurnosti BiH imenovalo Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH. Odlukom Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH formiran je Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.” koji je okupljao policijska tijela u BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
35. Na dan održavanja Općih izbora, 07. 10. 2018. godine sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim prosljeđivane Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Operativni štab “Opći izbori 2018” sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH, od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira, dok je 8 zavedeno kao “ostali incidenti” od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega

su policijske agencije poduzele potrebne radnje na njihovom dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (Štab akcije "Izbori 2018.") na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata.

36. Izborni proces je posmatralo 6.207 posmatrača koje je akreditirala Centralna izborna komisija BiH (5.384 posmatrača iz 14 udruženja; 689 posmatrača iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatrača iz 23 politička subjekta) i 58.083 posmatrača koje su akreditirale općinske/gradske izborne komisije. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatrača. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, njih 115 je akreditiralo izborne posmatrače kod općinskih/gradskih izbornih komisija.
37. Opća je ocjena međunarodnih posmatrača da je "Centralna izborna komisija BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme. Općenito, viši nivoi izborne administracije su efikasno sprovodili izbore. Na dan izbora, birački odbori su radili transparentno, ali su se suočavali sa određenim poteškoćama u praćenju procedura, posebno tokom brojanja".
38. U periodu izbornih aktivnosti, učesnici izbornog procesa podnosili su prigovore i žalbe koji se odnose na: rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi; odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine; odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine; prigovore o imenovanju članova biračkih odbora; postupke u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH kojim je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija; povrede izbornog prava u periodu kampanje političkih subjekata; postupci u vezi sa kršenjem izborne šutnje; povrede biračkog prava na dan izbora; zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općnim izborima 2018; zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom; zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića; odluke o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, opoziv načelnika općine, posredne izbore, prijevremene izbore i reviziju finansiranja političkih stranaka.
39. U svim fazama izbornog procesa ukupno je izjavljeno 1.073 žalbi Apelacionom odjeljenju Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH) od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno.
40. U 2018. godini podnesena je Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine jedna apelacija i tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti akta Centralne izborne komisije BiH, koji su odbačeni kao nedozvoljeni.
41. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska u 2018. godini iznosio je 1.621.298, dok je ukupan broj SMS poruka za provjeru lokacije biračkog mjesta za Opće izbore 2018. godine bio 76.856.

42. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovala su 423 vanjska saradnika raspoređena u tri smjene.
43. U Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno 67.706 glasačkih paketa sljedećih kategorija: 50.469 glasačkih paketa birača izvan BiH, 801 glasački paket birača koji su glasali u DKP BiH, 2.893 glasačka paketa birača koji su glasali u odsutnosti, 10.281 glasački paket birača koji su glasali putem mobilnog tima i 3.262 glasačka paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićem. Prema odlukama, u Glavnom centru za brojanje, vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta za 118 nivoa.
44. Procenat nevažećih glasačkih listića po različitim osnovama, ne uključujući prazne glasačke listiće, kretao se od 3, 41 % za izbor članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine do 4, 1 % za skupštine kantona.
45. Dana, 06. 11. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je u zakonom propisanom roku (30 dana od dana održavanja izbora) donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 78/18). Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 82/18, a Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini u "Službenom glasniku BiH", broj 83/18.
46. Na Općim izborima 2018. godine od 518 potvrđenih mandata za 376 (72,59%) su pripali muškarcima, a 142 (27,41%) ženama.
47. Starosna struktura izabranih kandidata je sljedeća: 491 (94,79%) izabranih kandidata imaju 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% su mlađi od 30 godina starosti.
48. Nakon provedenih Općih izbora 2018. i potvrđivanja rezultata izbora, 12 izabranih zvaničnika (2 za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH; 1 za Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH; 3 za Narodnu skupštinu Republike Srpske i 6 za Skupštine kantona u Federaciji BiH) odbilo je prihvatiti osvojeni mandat te je proveden postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, i doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.
49. Na Općim izborima 2018. godine korištene su transparentne glasačke kutije, koje je Centralnoj izbornoj komisiji BiH donirala Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE BiH), a čiju nabavku su finansirali ambasade Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH.⁸ Ukupno je nabavljeno 10. 000 transparentnih glasačkih kutija, 10.000 poklopaca za glasačke kutije i 60.000 sigurnosnih plombi – pečata.
50. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnom kandidatu koji su ispunili uvjete za povrat novčanog iznosa takse (52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat) bit će vraćeno 982.000 KM, a jednom nezavisnom kandidatu 7.000 KM što čini ukupno 989.000 KM.
51. Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazale su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM, a nezavisni kandidati u iznosu od 9.889,00 KM. Za uplatu taksi za ovjeru i za izbornu kampanju tokom

⁸ Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine.

Općih izbora 2018. godine političke stranke i nezavisni kandidati su otvorili posebni transakcijski račun.

52. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine. Nadalje, gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.
53. Nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Gradova Doboj i Trebinje i načelnike Općina Bosanski Petrovac, Bosansko Grahovo, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik.
54. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Ukupno je ovjereno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija te se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
55. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28. 01. 2019. godine, a Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170.892 birača.
56. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
57. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17. 02. 2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina.
58. Centralna izborna komisija BiH je dana 25. 02. 2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05. 03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboj, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06. 03. 2019. godine Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.
59. Centralna izborna komisija BiH je provela i posredne izbore za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske i Federacije BiH, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i Vijeće naroda Republike Srpske, a u narednom periodu trebaju se provesti posredni izbori za predsjednika i potpredsjednika Federacije BiH.
60. U skladu sa Zakonom o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2018. godinu⁹ Centralnoj izbornoj komisiji BiH je odobren ukupan budžet u iznosu od 11.463.000, od čega za neposrednu potrošnju 3.001.000 KM i za

⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 8/18.

održavanje Općih izbora 2018. godine 8.462.000 KM. Iz donacije Vijeća Evrope “Program predizborne pomoći za Opće izbore u Bosni i Hercegovini“ potrošeno je 114.679,20 KM (58.634,54 EUR).

61. Ukupan korigirani budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu, s prenesenim neiskorištenim sredstvima iz 2017. godine na višegodišnjem kapitalnom ulaganju i namjenskim sredstvima inozemnih donacija, iznosi ukupno 12.052.68 KM.
62. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine su iznosili 7.930.897,65 KM od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
63. U oblasti javnih nabavki u izvještajnom periodu provedeno je ukupno 27 postupaka od čega 12 otvorenih, 12 konkurentskih i 3 pregovaračka postupka bez objave obavještenja o nabavci.
64. U periodu januar–decembar 2018. godine na protokolu u pisarnici u djelovodnik predmeta i akata, zaključen na kraju 2018. godine zavedeno je 1.515 predmeta; u upisnik prvostepenih predmeta upravnog postupka je zavedeno 764 predmeta; u upisnik drugostepenih predmeta upravnog postupka su zavedena 23 predmeta; u djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu je zaveden jedan (1) akt, u organizacione jedinice Sekretarijata je putem internih knjiga zaduženo 14.955 akata.
65. U skladu sa članom 17. Zakona o finansiranju političkih stranaka, Parlamentarnoj skupštini BiH je podnesen Izvještaj o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka u 2016. godini, broj: 03-07-6-912-2/18 od 19. 09. 2018. godine, koji se dijeli kao skupštinski štampani materijal.
66. Centralna izborna komisija BiH je izvršila pregled i kontrolu godišnjeg finansijskog izvještaja političkih stranaka za 2017. godinu za 121 političku stranku.
67. Do kraja 2018. godine izdata su 34 izvještaja o pregledu godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu koji su, u skladu sa odredbama člana 10. stav (3), (4) i (5) Zakona o finansiranju političkih stranaka i odredbama člana 10. stav (2) Pravilnika o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka, u formi preliminarne dostavljeni političkim strankama na očitovanje.
68. Tokom 2018. godine izvršene su provjere za jednog kandidata za funkciju zamjenika ministra civilnih poslova u Vijeću ministara BiH i 9 kandidata za zamjenika direktora Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije.
69. U okviru međunarodne saradnje, sačinjena je informacija o svim dosada poduzetim i realiziranim aktivnostima, iz svoje nadležnosti, na implementaciji preporuka Grupe zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije – GRECO, iz Evaluacijskog izvještaja za Bosnu i Hercegovinu iz trećeg kruga evaluacije Bosne i Hercegovine – Transparentnost finansiranja političkih stranaka.
70. Centralna izborna komisija BiH je i u 2018. godini nastavila aktivni angažman u Udruženju evropskih izbornih zvaničnika (ACEEEO), učešćem u radu 27. Godišnje konferencije i Generalne skupštine ACEEEO-a, kao i učešćem na sastancima Udruženja svjetskih izbornih tijela (A-WEB), a nastavljena je saradnja s tijelima za provođenje izbora te učestvovanje na konferencijama, seminarima/radionicama, i posmatračkim misijama. Predstavnici Centralne izborne komisije BiH su u 2018. godini učestvovali na jednom međunarodnom seminaru, jednoj međunarodnoj konferenciji, i u dvije izborne posmatračke misije.

71. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH je realizirala projekat predizborne pomoći Vijeća Evrope u Bosni i Hercegovini za Opće izbore 2018. godine. Cilj projekta je bio: 1) podrška izradi pet publikacija: "Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima"; Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini; Praktikum za financiranje izborne kampanje i političkih stranaka; 2) organizacija predizborne konferencije o obavezama općinskih/gradskih izbornih komisija u pripremama direktnih izbora 2018. godine ("U susret Općim izborima 2018. godine"). Ukupna vrijednost projekta je u iznosu od maksimalno 67,329.99EUR, od čega je realizirano 114.679,20 KM (58.634,54 EUR).
72. U 2018. godini u Centru za edukciju Centralne izborne komisije BiH održan je jedan međunarodni seminar; dva seminara za političke stranke, jedno predavanje za učenike i profesore srednjih škola, jedno predavanje za studente Univerziteta i završni sastanak za međunarodne posmatrače.
73. Tokom 2018. godine nastavljena je saradnja s nevladinim sektorom, a posebno s Udruženjem izbornih zvaničnika u BiH.
74. Centralna izborna komisija BiH je u izvještajnom periodu održala 101 sjednicu na kojima je doneseno 1.385 odluka i 502 zaključka, od čega 1.364 odluke i 500 zaključaka su doneseni jednoglasno; 14 konferencija za novinare, izdala 105 saopćenja za javnost.
75. Pisani mediji u BiH su u 2018. godini objavili više od 3.000 članaka o radu Centralne izborne komisije BiH.

O Centralnoj izbornoj komisiji

Bosne i Hercegovine

Vizija

Pružanje podrške demokratskim procesima u Bosni i Hercegovini i razvoju društva bez korupcije.

Misija

Centralna izborna komisija BiH provodi izborni proces, obavlja finansijsku kontrolu političkih stranaka i ocjenjuje da li kandidati ispunjavaju uvjete za imenovanje predsjedavajućeg, ministara i zamjenika ministara u Vijeću ministara BiH, kao i kandidata za direktora i zamjenika direktora u Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije i tako doprinosi jačanju demokratskih procesa u Bosni i Hercegovini.

Naše vrijednosti

Vladavina zakona: U svojim aktivnostima izborna administracija postupa isključivo prema važećem zakonodavstvu.

Nezavisnost i nepristrasnost: Centralna izborna komisija BiH je nezavisno tijelo koje provodi svoje aktivnosti na nezavisan način bez bilo kakvih političkih utjecaja ili miješanja, unutar zakonom propisanih nadležnosti. Kao nezavisno tijelo odgovorno za provođenje slobodnih i poštenih izbora, kao i drugih zakona iz svoje nadležnosti, Centralna izborna komisija BiH provodi svoje aktivnosti na nepristrasan način, ne učestvuje u političkim raspravama i ne demonstrira političku naklonost.

Transparentnost i javnost rada: Izborni procesi i aktivnosti Centralne izborne komisije BiH su u potpunosti transparentni, a sve informacije su dostupne javnosti. Centralna izborna komisija BiH njeguje princip razmjene informacija sa svim ključnim akterima.

Odgovornost: Centralna izborna komisija BiH i njeno osoblje obavljaju svoje dužnosti na odgovoran način i redovno objavljuje izvještaje o radu.

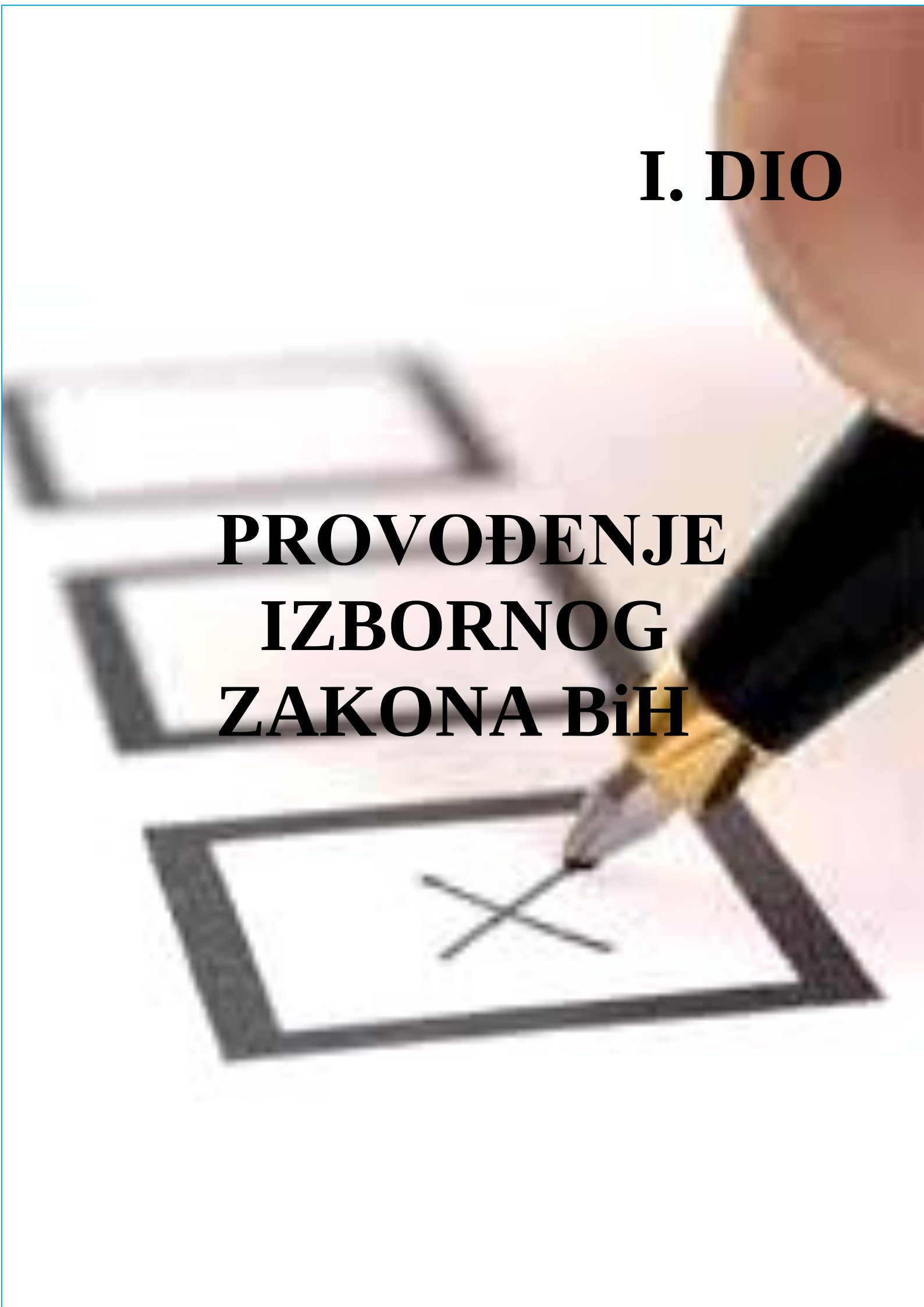
Profesionalni integritet: Centralna izborna komisija BiH će održavati svoju profesionalnu kompetentnost kroz razvoj stručnih, efikasnih, motiviranih i profesionalnih ljudskih resursa.

Naši ciljevi

- ❖ Zadržati status nezavisne institucije koja doprinosi demokratizaciji društva u Bosni i Hercegovini;
- ❖ doprinos izgradnji institucionalnih kapaciteta Bosne i Hercegovine;
- ❖ jačanje pluralističke demokratije, ljudskih prava i sloboda i vladavina zakona;
- ❖ osiguranje tačnosti biračkih spiskova i identifikacije birača;
- ❖ povećanje svjesnosti birača;
- ❖ razvoj ljudskih resursa kroz ciljanu edukaciju;
- ❖ korištenje savremenih informacionih tehnologija;
- ❖ unapređenje saradnje sa svim ključnim akterima;
- ❖ razvoj efikasnih mehanizama za monitoring i evaluaciju.

I. DIO

**PROVOĐENJE
IZBORNOG
ZAKONA BiH**

1. Priprema i provođenje neposrednih i posrednih izbora

1.1. Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH

76. Koristeći se ovlaštenjem i obavezom iz člana 2.9 stav (1) tačka 16. Izbornog zakona BiH, kojim Centralna izborna komisija BiH, između ostalog, ima mogućnost inicirati izmjene Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u svrhu pronalaženja rješenja i pripreme Općih izbora 2018. godine na razmatranje i usaglašavanje dostavila Interresornoj radnoj grupi za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine materijal s prijedlozima izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH o kojima je postignuta saglasnost svih sedam članova Centralne izborne komisije BiH, kako bi se unaprijedile izborne procedure i pravila glasanja.
- Interresorna radna grupa za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, u kojoj su i tri člana Centralne izborne komisije BiH, kojom je predsjedavao Branko Petrić, sadašnji predsjednik Centralne izborne komisije BiH, u svom radu je imala poteškoće s obzirom na to da radnim sastancima po uredno primljenim pozivima pojedini članove Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine iz drugih institucija nisu prisustvovali, tako da u većini slučajeva zbog nedostatka kvoruma su radni sastanci odgađani.
77. Centralna izborna komisija BiH se u pripremi prijedloga izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH rukovodila preporukama relevantnih međunarodnih organizacija koji su posmatrale izbore u Bosni i Hercegovini (OSCE/ODIHR, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope).
78. Po zahtjevu Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala mišljenje sa obrazloženjem na članove 2.10, 2.19, 5.10, 6.2, 14.1 i 17.9 u prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
79. Po zahtjevu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala mišljenje sa obrazloženjem u vezi sa članovima 2.9, 2.10, 2.13, 2.20, 5.1, 5.3, 5.7, 5.8, 5.10, 5.18, 5.19, 5.20, 5.22, 5.23, 5.25, 5.30 na prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
80. U samom izbornom periodu je Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH donio zaključak broj: 01-50-1-15-62/18 (veza: 01,02-50-19-1190/18) od 05. 07. 2018. godine kojim se zadužuje Centralna izborna komisija BiH da svojim podzakonskim aktom propiše da se na biračkom mjestu na kojem se utvrdi da je više od 5% nevažećih glasačkih listića izbori ponavljaju. S obzirom na to da je navedeni prijedlog u zaključku u suprotnosti sa članom 2.10 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala odgovor na predmetni zaključak kojim je između ostalog istakla da bi Centralna izborna komisija BiH donijela podzakonski akt na način kako je navedeno u predmetnom zaključku, neophodno je izmijeniti i odredbe Izbornog zakona BiH

1.4. Normativna djelatnost

81. Priprema i usvajanje normativnih akata, kao kontinuirani zadatak Centralne izborne komisije BiH, ogleda se u izradi podzakonskih akata donesenih na osnovi zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH.

Akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni u službenim glasilima

- Uputstvo o izmjenama i dopunama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 10/18)
- Odluku o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 17/18)
- Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organizovanje glasanja za Opće izbore 2018.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 17/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju Općih izbora 2018.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska ("Službeni glasnik BiH", broj 62/18)
- Pravilnik o provođenju izbora Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 62/18)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 69/18)
- Pravilnik o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora ("Službeni glasnik BiH", broj 62/18)

- Pravilnik o organizaciji rada i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 54/18)
- Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju, 07. 10. 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o izmjenama Uputstva o dodjeli i prestanku mandata (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopuni Uputstva o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopunama i izmjenama Uputstva o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 41/18)
- Odluka o logu Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Odluka o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24,00 sati (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učestvovanje na Općim izborima koji se održavaju 07. oktobra 2018.godine („Službeni glasnik BiH“, broj 57/18)
- Odluka o izmjeni odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018.godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj 69/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 78/18)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 82/18)

- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 83/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Vijeću naroda Republike Srpske ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike grada Doboj i grada Trebinje i načelnike općine Bosanski Petrovac, općine Bosansko Grahovo, općine Bužim, općine Domaljevac-Šamac, općine Drvar, općine Kakanj i općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika Općine Bosansko Grahovo, načelnika Općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika Općine Domaljevac-Šamac, načelnika Općine Drvar, načelnika Općine Kakanj i načelnika Općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učešće na prijevremenim izborima za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Doboj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Trebinje, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosansko Grahovo, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)

- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosanski Petrovac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bužim, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Domaljevac-Šamac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Drvar, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Kakanj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za birače koji glasaju putem mobilnog tima za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 12/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)

- Odluka o potvrđivanju i objavi broja birača upisanih u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina sa stanjem na dan 17. 02. 2019. godine u 24.00 sata ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)
- Kriterij i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 16/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Trebinje održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosanski Petrovac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosansko Grahovo održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Domaljevac-Šamac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Drvar održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Kakanj održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Ribnik održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 19/19)

Ostali akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni u službenim glasilima

- Poslovnik Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18)
- Odluka o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 69/18)

- Odluka o razrješenju predsjednice Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, broj 71/18)
- Odluka o izboru predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, broj 71/18).

Akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni na internet-stranici www.izbori.ba

- Zaključak o utvrđivanju tehničkog prečišćenog teksta Izbornog zakona Bosne i Hercegovine – Izborni zakon Bosne i Hercegovine – tehnički prečišćeni tekst
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o izmjenama odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o I izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o II izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o III izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o IV izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Instrukcija o načinu unosa, obrade i kontrole izbornih rezultata za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala na Općim izborima 2018. godine

- Instrukcija o načinu upisivanja serijskih brojeva pečata glasačke kutije u Obrazac za brojno stanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru
- Odluka o visini naknada za rad biračkih odbora u Bosni Hercegovini na provođenju Općih izbora 2018. godine
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda srpskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz bošnjačkog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda hrvatskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda Ostalih
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboja, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboja, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Doboja
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Trebinje
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Drvar
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Domaljevac-Šamac
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Bosansko Grahovo

- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik održanih dana 17. 02. 2019. godine
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zapadno-hercegovačkog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Tuzlanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Unsko-sanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Posavskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona Sarajevo
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Srednjobosanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Hercegovačko-neretvanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Bosansko-podrinjskog kantona Goražde
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zeničko-dobojskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona 10
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda ostalih u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda bošnjačkog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda hrvatskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH

- Odluke o dodjeli mandata delegatu u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

Akti Centralne izborne komisije BiH koji se ne objavljuju u službenim glasilima i Internet-stranici www.izbori.ba

- Pravilnik o načinu i trajanju angažovanja dodatnog osoblja za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine
- Odluka o izgledu glasačkih listića i sadržaju vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o izradi sita (alata) za izradu vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uništenju sita sa vodenim žigom.

Odluke Centralne izborne komisije BiH u vezi sa vođenjem Centralnog biračkog spiska

82. U skladu s nadležnošću o vođenju Centralnog biračkog spiska, a vezi s odredbom člana 1.7 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, Centralna izborna komisija BiH je, na osnovi podataka dostavljenih od nadležnih tijela o osobama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ili su izdržale kaznu zatvora zbog ozbiljnih povreda humanitarnog prava koju je izrekao Sud BiH, Sud Republike Srpske ili Sud Federacije BiH i Sud Brčko distrikta BiH ili koje se nisu povinovale naredbi da se pojave pred Sudom BiH, Sudom Republike Srpske ili Sudom Federacije BiH i Sudom Brčko distrikta BiH u izvještajnom periodu, donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.

1.5. Ostali akti Centralne izborne komisije BiH

83. Centralna izborna komisija BiH je na svojoj 79. sjednici održanoj 5. 11. 2018. donijela Zaključak kojim se daje saglasnost na Program obuke uposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH za 2019. godinu. (akt broj 04-2-07-10-1324-2/18). Navedeni Program obuke je dostavljen Agenciji za državnu službu BiH (akt br. 04-2-07-10-1324-3/18 od 06. 11. 2018.).
84. Centralna izborna komisija BiH je na 10. sjednici održanoj 29. marta 2018. godine donijela zaključak kojim se utvrđuje tekst Izvještaja o provođenju zakona u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH i koji se podnosi Parlamentarnoj skupštini BiH (akt broj 04-2-07-10-299-1/18 i 04-2-07-10-299-2/18 od 29. 03. 2018.) Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je obavijestio Centralnu izbornu komisiju BiH da će Kolegij Predstavničkog doma zbog nedovoljne entitetske većine prilikom glasanja obaviti naknadne konsultacije o Izvještaju (akt broj 01-50-1-15-62/18 od 05. 07. 2018.). Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH je usvojio izvještaj na svojoj 41. sjednici održanoj 27.07.2018. godine (akt broj 02-50-6—16-41/18 od 27. 07. 2018. godine).

85. Izvještaj monitoringa provođenja Akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015-2019. za period maj 2015. – decembar 2017. godine i Akcioni plan Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za period 2018–2019. godina, usvojen je na 2. sjednici Centralne izborne komisije BiH održanoj 18. 01. 2018. godine (akt broj: 04- 07-10-1054-4 /17), a dostavljen je Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije.¹⁰
86. Dana, 28. 03. 2018. godine Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, na njen zahtjev¹¹ je dostavljena Procjena stvarnih efekata provednih aktivnosti iz Akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019. za period 2016–2017. godina (Akt broj: 04- 07 -10-1054-7/17 od 28. 03. 2018. godine).
87. Centralna izborna komisija BiH je na svojoj 99. sjednici održanoj 20. 12. 2018. godine usvojila Izvještaj o provođenju preporuka iz Revidiranog plana integriteta Centralne izborne komisije (decembar 2017. – decembar 2018) (akt broj: 04-07-10-1160-9 /17) i dostavljen je APIK-u, akt broj: 04-2-07-10-1160-10 /17). Rezultati monitoringa i evaluacije su pokazali da je Centralna izborna komisija BiH u izvještajnom periodu od ukupno 12 preporuka u potpunosti realizirala 4 preporuke (33%), dok su 2 preporuke (16,7%) djelimično provedene. Dvije preporuke nisu provedene, a njihovo provođenje, između ostalog, ne zavisi samo od Centralne izborne komisije BiH.¹²
88. Izvještaj monitoringa provođenja Revidiranog akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019. za period 2018–2019. godina (Izvještajni period: januar 2018. – decembar 2018.) usvojen je na 99. sjednici Centralne izborne komisije BiH održanoj 20. 12. 2018. (akt broj: 04-07-10-1054- 8 /17) i dostavljen je APIK-u (akt broj: 04-07-10-1054- 9 /17, 20. 12. 2018.).
89. Centralna izborna komisija BiH je na svojoj 92. sjednici održanoj 05. 12. 2018. godine usvojila Srednjoročni plan rada Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine za period 2019–2021. godina (akt broj: 07-1-07-1-1263-4/18). Ministarstvo finansija i trezora BiH je dalo mišljenje kojim konstatira da je Srednjoročni plan rada Centralne izborne komisije BiH za period 2019–2021. pripremljen u skladu s metodološkim smjernicama navedenim Odlukom o postupku srednjoročnog planiranja, praćenja i izvještavanja u institucijama i Uputstvom o metodologiji u postupku srednjoročnog planiranja, praćenja i izvještavanja u institucijama BiH koje je donijelo Vijeće ministara BiH (akt broj 07-1-07-1-1263-4/18).
90. Centralna izborna komisija BiH je na svojoj 92. sjednici održanoj dana 05. 12. 2018. godine usvojila Program rada Centralne izborne komisije BiH za 2019. godinu (akt broj 04-2-07-10-1282-3/18) na koji je prethodno Ministarstvo finansija i trezora BiH (MFT BiH) dalo saglasnost (akt broj 05-02-2-9953-2/18 od 31. 10. 2018. godine). Usvojeni dokument je dostavljen MFT BiH (akt broj: 04-2-07-10-1282-4/18 od 05. 12. 2018.)

¹⁰ Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije je dana 20. 12. 2017. godine dala pozitivno mišljenje na prijedlog Akcionog plana Centralne izborne komisije BiH za provođenje Strategije za period 2018–2019. godina (akt broj 06-07-4-643-39/17).

¹¹ Akt APIK-a, broj 06-07-4-169-1/18 (V.G.) od 09. 03. 2018. godine.

¹² Osiguranje udaljene lokacije za oporavak informacionog sistema (Disaster Recovery Site – DRS) i 2) popunjavanje jednog radnog mjesta u Odsjeku za predrevizijske i administrativne poslove/Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka, a u skladu sa preporukama GRECO-a.

91. Na zahtjev Direkcije za evropske integracije (DEI) nadopunjen je Konačni izvještaj o provođenju preporuka iz Izvještaja o napretku Bosne i Hercegovine u 2016. godini, u dijelu koji se odnosi na imovinske kartone izabranih zvaničnika (akt CIK BiH broj: 04-2-50-2-896- 8/17 od 27. 03. 2018. godine). Na zahtjev Direkcije za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH Centralna izborna komisija BiH je imenovala predstavnika za buduću saradnju u implementaciji Agende 2030. Na Samitu o održivom razvoju, 25. 09. 2015., države članice Ujedinjenih nacija (UN) usvojile su Program održivog razvoja do 2030. koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja s ciljem iskorjenjivanja siromaštva, neravnopravnosti i nepravde kao i rješavanja klimatskih promjena do 2030.¹³
93. Izvještaj o provođenju Komunikacijske strategije Centralne izborne komisije BiH usvojen je na 2. sjednici održanoj 18. 01. 2018. godine.¹⁴

1.4. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini

94. U 2018. godini nastavljene su aktivnosti Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacijskih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini.
95. Vijeće ministara BiH je na 108. sjednici, održanoj 19. 07. 2017. godine donijelo zaključak br. 3 kojim je obavezalo Ministarstvo komunikacija i prometa BiH da u saradnji sa Centralnom izbornom komisijom BiH nastavi pratiti inovacije u oblasti informatičkih i komunikacionih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini, i o tome dva puta godišnje izvještava Vijeće ministara BiH, s isticanjem preporuka za postupanje.
96. U skladu sa navedenim zaključkom Vijeća ministara BiH formirana je Ad hoc radna grupa za izvršenje zaključka br. 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ad hoc radna grupa), u koju su u ime Ministarstva komunikacija i prometa BiH imenovani: Zoran Andrić, pomoćnik ministra u Sektoru za promet, i Irida Varatanović, šefica Odsjeka za informatizaciju u Sektoru za komunikacije i informatizaciju, a u ime Centralne izborne komisije BiH: dr. Suad Arnautović i Branko Petrić, članovi Centralne izborne komisije BiH. Na prvom sastanku Ad hoc radne grupe održanom 14. 08. 2017. godine članovi Ad hoc radne grupe su za predsjedavajućeg jednoglasno izabrali dr. Suada Arnautovića, člana Centralne izborne komisije BiH. Na istom sastanku je dogovoreno da administrativno-tehničke poslove za Ad hoc radnu grupu obavlja Sekretarijat Centralne izborne komisije BiH.

¹³ Vijeće ministara BiH je zadužilo Direkciju za ekonomsko planiranje za izradu Akcionog plana i Mape puta za postizanje održivog razvoja u BiH kao i za praćenje aktivnosti u svim oblastima te izradu relevantnih analiza koje se odnose na postizanje ciljeva. Formiranjem radne grupe sastavljene od predstavnika relevantnih institucija svih nivoa vlasti u BiH započet je proces koji u sebi sadrži sve aktivnosti za usklađivanje i planiranje ciljeva održivog razvoja za BiH. Tokom juna 2019. godine na političkom forumu visoke razine za održivi razvoj trebao bi biti predstavljen "Dobrovoljni nacionalni izvještaj za Bosnu i Hercegovinu" za čiju pripremu su neophodni inputi nadležnih institucija.

¹⁴ Akt broj: 04-1-50-2-190-2/16 od 18. 01. 2018. godine.

97. Ad hoc radna grupa je sačinila i na sastanku održanom 06.12.2017. godine jednoglasno usvojila Prvi šestomjesečni Izvještaj Ad hoc Radne grupe za izvršenje zaključka br. 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacionih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini (period juli–decembar 2017. godine), te putem Ministarstva komunikacija i prometa BiH dostavila Izvještaj Vijeću ministara BiH, na razmatranje i usvajanje preporuka za postupanje, a u skladu sa Poslovnikom o radu Vijeća ministara BiH.
98. Vijeće ministara BiH je na 142. sjednici, održanoj 15. 05. 2017. godine, razmotrilo **Prvi šestomjesečni izvještaj** Ad hoc Radne grupe za izvršenje zaključka br. 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH – nastavak praćenja inovacija u oblasti informatičkih i komunikacionih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini (period juli–decembar 2017. godine), te s tim u vezi donijelo zaključak¹⁵ kojim se usvaja Prvi šestomjesečni izvještaj i zadužuje Ad hoc radna grupa da se uključi u rad Interresorne grupe za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini.
99. Prema informacijama dobijenim od Ministarstva civilnih poslova BiH¹⁶, zaduženog u ime Vijeća ministara BiH da uspostavi Interresornu radnu grupu za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini, proces imenovanja članova ove radne grupe još nije okončan. Po uspostavi ove radne grupe članovi Ad hoc radne grupe će se aktivno uključiti u izradu Strategije i Akcionog plana.

1.4.1. Aktivnosti Ad hoc radne grupe za izvršenje zaključka 3 sa 108. sjednice Vijeća ministara BiH u 2018. godini

100. Ad hoc radna grupa je u periodu od januara do juna mjeseca 2018. godine održala četiri sastanka: 5. sastanak (31. 01. 2018. godine), 6. sastanak (06. 02. 2018.), 7. sastanak (14. 02. 2018.) i 8. sastanak (20. 03. 2018.) godine. Sastanke Ad hoc radne grupe je sazivao i vodio dr. Suad Arnautović, predsjedavajući Ad hoc radne grupe.
101. Osim sastanaka Ad hoc radne grupe, u istom periodu održana su dva radna sastanka na kojima su razmijenjena mišljenja u vezi sa tehničkim unapređenjem izbornog procesa, organizirano održavanje prezentacija na kojima su predstavnici domaćih i međunarodnih IT kompanija imali priliku predstaviti svoje proizvodne programe, te su realizirane dvije radne posjete sa ciljem upoznavanja sa proizvodima međunarodnih kompanija koje se bave tehnologijama primjenljivim u izbornom procesu.

1.4.2. Ostale aktivnosti

102. **Sastanak sa Agencijom za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine (IDDEEA BiH)** - Dana, 27. 03. 2018. predstavnici Centralne izborne komisije BiH (među kojima su i dva člana Ad hoc radne grupe) su održali sastanak sa predstavnicima Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH

¹⁵ <http://www.vijeceministara.gov.ba>

¹⁶ Akt Ministarstva civilnih poslova BiH, broj 06-30-2-2153-2/17 od 18. 01. 2018. godine.

u prostorijama IDDEEA-e u Banjoj Luci. Jedna od tema sastanka bila je razmjena mišljenja u vezi sa Prijedlogom izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH, koji se odnosi na uvođenje novih tehnologija u izborni proces, odnosno kojim se predlažu tri tehnička unapređenja izbornog procesa: brojanje glasova (glasačkih listića) putem optičkih skenera, videonadzor na biračkim mjestima i identifikacija birača otiskom prsta. Usaglašeno je da je potrebno formirati ekspertski tim koji bi bio sastavljen od predstavnika Centralne izborne komisije BiH i IDDEEA-e, a koji će raditi na potrebnim tehničkim rješenjima.

103. **Sastanak sa Lutrijom Bosne i Hercegovine** – Dana, 22. 12. 2017. godine članovi Ad hoc radne grupe održali su sastanak sa predstavnicima Lutrije Bosne i Hercegovine u prostorijama Lutrije BiH u Sarajevu. Tema sastanka bila je razmjena iskustava u vezi sa funkcioniranjem optičkih skenera i softvera za žrijebanje.

1.4.2.1. Prezentacije kompanija

104. U cilju analize tržišta uređaja i sistema koji se koriste u izbornom procesu u svijetu, u izvještajnom periodu svoje proizvode i usluge članovima Ad hoc radne grupe predstavile su kompanije: Scytel, MIBO komunikacije i Dominion Voting.
105. **Kompanija Scytel** – Na sastanku Ad hoc radne grupe održanom 06. 02. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH, regionalni direktor IT kompanije *Scytel*, Alin Bittel, održao je prezentaciju članovima Ad hoc radne grupe. Osim članova Ad hoc radne grupe, prezentaciji su prisustvovali i članovi Centralne izborne komisije BiH, kao i predstavnik OSCE-a u BiH. U prezentaciji su predstavljena rješenja kompanije *Scytel* za modernizaciju izbora.

Fotografija 1. Prezentacija kompanije Scytel

106. **Kompanija MIBO komunikacije** – Na sastanku Ad hoc radne grupe održanom 20. 03. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH, Marko Boštjančič, generalni direktor kompanije, sa saradnicima je održao prezentaciju u kojoj je predstavljena kompanija

MIBO komunikacije. Naglašeno je da kompanija nudi najnovija tehničko-tehnološka rješenja u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija i da je specijalizirana za najsloženija rješenja u IKT oblasti. Također, kompanija MIBO komunikacije nudi profesionalna rješenja, mrežna i komunikaciona, aplikativna, infastrukturna, poslovna, sigurnosna, zatim različite usluge integracije, nadzora, podrške, projektovanja, dizajna, razvoja, savjetovanja, upravljanja projektima, implementacije i instalacije, analize sistema, edukacije, laboratorijske usluge, kao i proizvode u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija.

107. **Kompanija Dominion Voting** – Dana 26. 06. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH, dva predstavnika kanadske IT kompanije *Dominion Voting*, Dallas Newby i Rade Đermanović su održali prezentaciju *Funkcioniranje uređaja za optičko skeniranje glasačkih listića*.¹⁷ Prezentaciji su osim članova Ad hoc radne grupe prisustvovali predsjednica i članovi Centralne izborne komisije BiH, članovi nekoliko općinskih izbornih komisija, predstavnici bh. kompanija iz IT sektora i predstavnici medija. Prezentiran je optički skenerski čitač koji se koristi širom svijeta. Istaknute su napredna sigurnost i višestruki načini slanja rezultata, kao i da se radi o vrlo sigurnom i transparentnom sistemu. Uređaj je lagan, kompaktan i izuzetno pouzdan, a također je i lagan za skladištenje, održavanje i podešavanje. Naglašeno je da uređaj može skenirati dvostrane glasačke listiće veličine do 72 cm i da obrađuje preko 2000 listića dnevno. Dominion Voting je kompanija sa sjedištima u Denveru (USA) i Torontu (Kanada) koju je certificirala Komisije za pomoć pri izborima Sjedinjenih Američkih Država.

Fotografija 2. Prezentacija kompanije Dominion Voting

¹⁷ O prezentaciji izvijestili su pored TV-kuća i sljedeći mediji: Oslobođenje, Dnevni list, Nezavisne novine, Blic, Glas Srpske te internet-portali: <https://vijesti.ba/clanak/411141/optickim-skeniranjem-rezultati-izbora-bili-bi-poznati-za-sat-vremena>
<https://www.klix.ba/vijesti/bih/bih-bi-2020-mogla-uvesti-opticko-skeniranje-listica-rezultati-izbora-bi-bili-poznati-za-sat/180626049>
<http://ba.n1info.com/a268921/Vijesti/Vijesti/Opticko-skeniranje-listica-2020.-do-tada-hemijiske-olovke.html>
<https://ba.voanews.com/a/4454941.html>
<https://www.faktor.ba/vijest/do-rezultata-za-sat-cik-predstavio-skupi-ureaj-ali-to-se-nee-koristiti-kod-nas-301168>
[https://tuzlanski.ba/infoteka/bih-bi-2020-mogla-uvesti-opticko-skeniranje-listica-rezultati-izbora-bi-bili-poznati-za-sat/.](https://tuzlanski.ba/infoteka/bih-bi-2020-mogla-uvesti-opticko-skeniranje-listica-rezultati-izbora-bi-bili-poznati-za-sat/)

1.4.2.2. Radne posjete

108. Na osnovi zaključka sa 4. sastanka Ad hoc radne grupe održanog 06. 12. 2017. godine, realizirane su dvije radne posjete kompanijama koje se bave informacionim tehnologijama: kompaniji Muehlbauer i kompaniji Dominion Voting, s ciljem neposrednog uvida u proizvode i usluge tih kompanija.
109. U skladu sa zaključkom Ad hoc radne grupe od 14. 02. 2018. godine realizirana je radna posjeta sjedištu IT kompanije Muehlbauer u Rodingu (Njemačka) u periodu od 07. 02. do 10. 02. 2018. godine. Članovima Ad hoc radne grupe prezentirana su najnovija rješenja iz domena elektronskog glasanja i praktična primjena opreme koju kompanija ima u svojoj ponudi. Ova kompanija pruža usluge štampe pasoša, vozačkih dozvola i ličnih karata za IDDEEA BiH.
110. U periodu od 03. 06. do 09. 06. 2018. godine predsjedavajući Ad hoc radne grupe službeno je boravio u Torontu (Kanada) u okviru programa posjete Izornoj komisiji Provincije Ontario radi posmatranja 42. Općih izbora za Provinciju Ontario koji su održani dana 07. 06. 2018. godine, a na kojima su primijenjeni novi alati i metode prilikom odvijanja izbornog procesa. Također, iskorištena je pogodnost da se posjeti sjedište kanadske IT kompanije Dominion Voting u Torontu (Kanada) koja se bavi automatizacijom i digitalizacijom izbornih procesa u svijetu. Tom prilikom eksperti kompanije na licu mjesta demonstrirali su uređaje i prezentirali najnovije tehnologije koje se koriste u izborima u svijetu. Predstavnicima kompanije je sugerirano da organiziraju predstavljanje širem auditoriju u Centralnoj izornoj komisiji BiH dana 26. 06. 2018. godine, što je i prihvaćeno.

1.4.3. Preporuke Ad hoc radne grupe

111. Ad hoc radna grupa će nastaviti aktivnosti na praćenju inovacija u oblasti informatičkih i komunikacionih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i o tome dva puta godišnje izvještavati Vijeće ministara BiH s isticanjem preporuka za postupanje.
112. Uzimajući u obzir sve navedene aktivnosti Ad hoc radne grupe u izvještajnom periodu, ova radna grupa putem Ministarstva komunikacija i prometa BiH je u izvještajnom periodu dala preporuke Vijeću ministara BiH da usvoji sljedeće zaključke:
 - 1) Usvaja se Drugi šestomjesečni izvještaj Ad hoc radne grupe za praćenje inovacija u oblasti informatičkih i komunikacionih tehnologija primjenjivih u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i zadužuje se Ad hoc radna grupa da nastavi planirane aktivnosti u 2018. godini
 - 2) Predlaže se Centralnoj izornoj komisiji BiH da u saradnji sa Ministarstvom komunikacija i prometa BiH provede pilot-projekt “Uvođenje optičkog skeniranja papirnatih listića“ na odabranim lokacijama u svrhu testiranja predloženog rješenja za tehnološko unaprjeđenje izbornog procesa u Bosni i Hercegovini, na narednim redovnim ili prijevremenim izborima nakon Općih izbora 2018. godine kada se stvore tehnički i materijalno-finansijski uvjeti
 - 3) Ad hoc radna grupa smatra da je potrebno hitno pristupiti izradi Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za

provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini

1.5. Objava Općih izbora 2018. godine

113. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine, u skladu s članom 1.14 i članom 2.9 stav (1) tačka 2.a Izbornog zakona BiH, donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine¹⁸, kao i Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u Bosni i Hercegovini koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine (u daljnjem tekstu: Uputstvo o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti). Opći izbori 2018. godine se održavaju za sljedeće nivoe vlasti: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, Narodnu skupštinu Republike Srpske i Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

1.6. Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine

1.6.1. Ažuriranje Centralnog biračkog spiska

114. Postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača u isti propisan je poglavljem 3. Izbornog zakona BiH – Birački spisak, te Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Centralni birački spisak je evidencija o državljanima BiH koji imaju biračko pravo u skladu s Izbornim zakonom BiH i formira se, vodi i koristi za potrebe organizacije i provođenja izbora u skladu sa zakonom, za provođenje referenduma, za provođenje opoziva izabranog funkcionera i izbore tijela lokalne samouprave u skladu sa zakonom.
115. Odlukom o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24:00 sata, odnosno na dan prije raspisivanja Općih izbora 2018. godine (u skladu s članom 4.2 Izbornog zakona BiH) utvrđeno je da je ukupan broj birača u Bosni i Hercegovini upisanih u Centralni birački spisak **3.381.963**, te je pojedinačno utvrđen i broj birača po izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori. U ukupan broj je uključeno i 27.317 birača iz Brčko distrikta BiH koji nemaju određenu entitetsku biračku opciju, a koju su mogli odrediti u narednom periodu, odnosno do 24. 07. 2018. godine.
116. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, na osnovi člana 3.6 stav (2) tačka e) od 30. 08. 2018. godine, zaključen je Centralni birački spisak koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, te je utvrđen ukupan broj birača upisanih u izvode iz Centralnog biračkog spiska **3.352.933**, kao i pojedinačan broj birača prema izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori, a objavljena je i na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.

¹⁸ “Službeni glasnik BiH“, broj 29/18.

117. Navedeni podaci korišteni su za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska po biračkim mjestima, a koji su se koristili na dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.
118. Na dan Općih izbora u Centralni birački spisak ukupno je upisano **3.355.659** birača i to 2.055.123 birača u Federaciji BiH, 1.234.728 birača u Republici Srpskoj i 65.808 birača u Brčko distriktu BiH.

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	Procenat
Federacija BiH	2.055.123	61.24%
Republika Srpska	1.234.728	36.80%
Brčko distrikt BiH	65.808	1.96%
Ukupno	3.355.659	100.00%

119. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak u Brčko Distriktu BiH (65.808) njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
120. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
121. Prema spolnoj strukturi na Centralnom biračkom spisku na Dan izbora 07. 10. 2018. godine nalazilo se 50,11% žena i 49,89% muškaraca.

Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	<30	>=30	M	F	M<30	M>=30	F<30	F>=30
FBiH	2.055.123	3.79264	1.675.859	1.017.533	1.037.590	194.507	823.026	184.757	852.833
RS	1.234.728	1.89502	1.045.226	623.014	611.714	97.694	525.320	91.808	519.906
BD BiH	65.808	10.848	54.960	33.479	32.329	5.442	28.037	5.406	26.923
BiH	3.355.659	579.614	2.776.045	1.674.026	1.681.633	297.643	1.376.383	281.971	1.399.662

Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na dan Općih izbora
07. 10. 2018. godine sa odzivom

Kategorija	Broj birača	Odziv
Redovni birači	3.242.680	1.745.305
Birači koji glasaju lično	12.037	104
Birači koji glasaju u odsustvu	8.261	2.883
Birači registrirani za glasanje putem pošte	76.682	50.252
Birači registrirani za glasanje putem mobilnog tima	12.188	10.261
Birači registrirani za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP)	1.085	801
Ukupan broj nepotvrđenih glasačkih listića	2.726	3.233 ¹⁹ potvrđenih
UKUPNO	3.355.659	1.812.839

122. Najveći odziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad u kojoj je od ukupno upisanih 1.130 birača na izbore izašlo 912 birača ili 80,70 %, dok je najmanji odziv birača u odnosu na broj upisanih zabilježen u općini Usora u kojoj je od ukupno upisanih 5.877 birača na izbore izašlo 1.775 ili 30,20 %.

1.6.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači)

123. Upis birača koji glasaju na redovnom biračkom mjestu vrši se sistemom "pasivne registracije". Sve osobe kojima se izda važeća lična karta države BiH automatski su upisane u Centralni birački spisak. Na osnovi odredbi člana 3.5 Izbornog zakona BiH, nadležno tijelo koje vodi registar građana dostavlja podatke za ažuriranje Centralnog biračkog spiska u skladu sa Zakonom o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka.
124. Za potrebe preuzimanja podataka u okviru projekta "Pasivna registracija birača u BiH" razvijen je aplikativni dio softvera, čija je osnovna svrha da olakša postupak prijenosa podataka, određivanje biračkih mjesta i izradu izvoda iz konačnog biračkog spiska.
125. Stanje Centralnog biračkog spiska i broj birača, te svi ostali neophodni podaci, utvrđuju se na osnovi podataka koji se, u skladu sa Jedinstvenom metodologijom i programom obrade i vođenja evidencija Centralnog biračkog spiska, odnosno aktom kojim je utvrđena saradnja Centralne izborne komisije BiH i Agencije za identifikacione dokumente,

¹⁹ U periodu od dana zaključivanja Centralnog biračkog spiska do Dana izbora 2.726 birača su upisani u Centralni birački spisak. Broj od 3.233 osobe koje su glasale nepotvrđenim glasačkim listićima uključuje: birače koji su registrirani izvan BiH, a na Dan izbora bili u BiH, kao i birače iz Brčko distrikta BiH koji dostavili uvjerenje o entitetskom državljanstvu na biračko mjesto za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem.

evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine, preuzimaju svakog prvog ponedjeljka u mjesecu ili u zavisnosti od potrebe.

126. Za potrebe provođenja Općih izbora 2018. godine izvršeno je ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska u četiri (4) termina, koji su na osnovi Izbornog zakona BiH utvrđeni Pravilnikom, kako slijedi:

Prvi presjek izvršen je na dan prije raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine, sa stanjem u 24,00 sata i korišten je za izradu Privremenih izvoda iz Centralnog biračkog spiska i provjeru prebivališta kandidata u skladu sa članom 4.2 stav (1) tačka 1. Izbornog zakona BiH

Drugi presjek izvršen je na dan 24. 07. 2018. godine i korišten je u svrhu određivanja biračkih mjesta i pravljenja specifikacija za štampanje glasačkih listića (75 dana prije dana održavanja izbora)

Treći presjek izvršen je na dan 23. 08. 2018. godine i korišten je za izradu Izvoda iz konačnog biračkog spiska koji je distribuiran na biračka mjesta (45 dana prije dana izbora)

Četvrti presjek izvršen je na dan 07. 10. 2018. godine, odnosno na dan izbora, s ciljem utvrđivanja biračkog prava glasača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima.

1.6.3. Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak

127. Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak vrši se sistemom aktivne registracije i za Opće izbore 2018. godine počeo je sa danom raspisivanja izbora i trajao je do 24.07.2018. godine. Dostava prijavnog obrasca PRP-1 sa pratećom dokumentacijom Centralnoj izbornoj komisiji BiH mogla se vršiti putem pošte na poštanski pretnac 450 i 451, putem faksa, elektronskom poštom (e-mail) ili lično putem protokola Centralne izborne komisije BiH. Upis izbjeglih osoba iz BiH koji imaju biračko pravo je kontinuirani proces koji se vrši tokom cijele godine.
128. U svrhu dostupnosti obrazaca za prijavu kao i informiranja birača, danom raspisivanja Općih izbora 2018. godine, 08. 05. 2018. godine, obrasci prijave, sa pratećim Vodičem za prijavu birača za glasanje izvan BiH i obavještenjima objavljeni su na web-stranici Centralne izborne komisije BiH www.izbori.ba, a dostupne su bile i dvije infolinije za pomoć biračima.
129. Za potrebe informiranja građana BiH koji borave u inozemstvu način upisa birača i glasanja izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, pripremljeno je i dana, 29. 05. 2018. godine, putem Ministarstva vanjskih poslova BiH proslijeđeno ambasadama i konzulatima BiH u inozemstvu ukupno 18.000 prijavnih obrazaca PRP-1, 3.600 Vodiča za glasanje izvan BiH sa obavještenjem o načinu i rokovima za registraciju za glasanja putem pošte, na jezicima u službenoj upotrebi u BiH, a partnerima, udruženjima građana i međunarodnim organizacijama u inozemstvu je upućeno ukupno 220 setova sa informativnim materijalom (prijavni obrasci PRP-1, Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu u kojima se planira glasanje za Opće izbore 2018.

godine i Vodič za prijavu birača za glasanje izvan BiH na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

130. Dana 17. 05. 2018. godine svim biračima koji su bili upisani u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine upućeno je ukupno 64.019 komada personaliziranih potvrdnih obrazaca PRP-2, lično na adrese birača putem "JP BH Pošta D.O.O. Sarajevo."
131. Centralna izborna komisija BiH je zaprimila²⁰ oko 100.000 podnesaka u vezi sa podnošenjem prijave za upis birača za glasanje izvan BiH od čega 10.400 putem faksa i lično, 14.000 putem poštanskog pretinca, te oko 70.000 e-mail poruka sa prijavama za glasanje putem pošte, dostavom podataka o novim adresama, zahtjevima za slanje obrazaca za registraciju, zahtjevima za provjeru podataka, te određeni broj duplih akata i dopuna dokumentacije.
132. Svi zainteresirani za glasanje izvan BiH imali su mogućnost da se informiraju o statusu svojih prijave putem web-stranice Centralne izborne komisije BiH. Uspostavljene su dežurne infolinije u svrhu pomoći i pružanja neophodnih informacija biračima izvan BiH kao i u zemlji, a putem e-mail adresa upućeno je oko 4.500 odgovora i pojašnjenja na upite vezano za registraciju birača. Osoblje zaduženo za rad na registraciju birača za glasanje izvan BiH dostavljalo je i obavijesti putem e-maila o uočenim nedostacima u prijavama i rokovima za otklanjanje.
133. Nakon provedenog procesa upisa birača za glasanje izvan BiH, te unosa i obrade dostavljenih podataka, Odlukom Centralne izborne komisije BiH o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, od 30. 08. 2018. godine, sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, između ostalog, utvđen je broj od 77.814 birača²¹ upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, od čega 76.729 birača koji glasaju putem pošte i 1.085 birača koji glasaju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.
134. Prethodno je, dana 13. 08. 2018. godine, donesena Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, kao i Odluka o odbijanju upisa u Centralni birački spisak podnosilaca prijave, kojom je ukupno **9.136 prijave** birača odbijeno za upis u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, iz razloga jer nisu ispunjeni uvjeti propisani članom 3.15. stav (1), (2) i (3) Izbornog zakona BiH.
135. U Tabeli 4. su navedeni razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine.

²⁰ Od dana raspisivanja izbora do isteka roka za podnošenje prijave 24. 07. 2018. godine.

²¹ Odlukom o utvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za birače koji će glasati putem mobilnog tima za Opće izbore 2018. godine (akt broj 06-1-07-2-932-1/18 od 21. 09. 2018.) 47 osoba je preregistrirano da glasaju putem mobilnog tima (čime je broj birača registriranih za glasanje putem pošte 76.682).

Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak
za glasanje izvan BiH

Nedostatak u prijavi	Broj prijava
Maloljetna osoba	4
Nedostaje validan dokaz o identitetu	3.496
Nedostaje validan dokaz o državljanstvu	143
Nedostaje dokaz o prebivalištu u BiH	2.367
Nedostaje obrazac	551
Nije potpisan obrazac	304
Nije identičan potpis na PRP 1/2 i dokumentu	55
Nečitka prijava	137
Nema pravo glasa	186
Nedostaje dokaz o entitetskom državljanstvu (Brčko distrikt BiH)	62
Više nedostataka	410
Nedostaje adresa izvan BiH	52
Podnesen zahtjev za registraciju u BiH	8
Podnesene prijave više osoba sa iste adrese	1.361
UKUPNO	9.136

136. Nakon isteka perioda za podnošenje žalbi, odlukama Centralne izborne komisije BiH od 20. 08. 2018. Godine i 30. 08. 2018. Godine usvojene su žalbe 38 podnosilaca prijava za glasanje izvan BiH navedene osobe su upisane u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH.

137. Konačan broj odbijenih prijava birača za glasanje izvan BiH iznosi **9.098**.²²

1.6.3.1. Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine

138. Prilikom slanja prijavnih obrazaca putem e-maila građani su se susretali sa problemima oko dostave kao i osiguravanja validne dokumentacije. Problemi su se u znatnoj mjeri odnosili na problematiku prebivališta, odnosno nemogućnost pronalaska osoba na Popisu iz 1991. Godine (greške na podacima popisa iz 1991. U smislu pogrešno upisanih datuma rođenja, tehnički problem – slova č, ž, š i imena roditelja i sl.). Također, znatan broj dokumenata koji se dostavljaju putem telefaksa su u najvećem broju slučajeva nečitki, što onemogućuje obradu dostavljenih prijava i usložnjava postupak obavješćavanja o nedostacima.

²² U skladu s odredbama Izbornog zakona BiH, prijave birača koje su pristigle nakon roka za registraciju se obrađuju nakon izbora, te se u Centralni birački spisak upisuju birači koji ispunjavaju uvjete za upis.

139. Određeni broj građana i pored datih uputa o načinu popunjavanja i slanja prijavnog materijala, nije adekvatno popunio i dostavio prijavne obrasce sa priložima (nepotpisani obrasci, istekli i nevažeći dokumenti, nepotpune adrese, adrese u BiH, adrese bez naziva države 49ake.), što je također bio jedan od razloga zbog kojeg jedan broj građana nije upisan u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, odnosno ostali su upisani u Centralni birački spisak za glasanje na redovnom biračkom mjestu prema mjestu prebivališta. Također, znatan dio poteškoća u obradi prijava odnosio se na višestruku dostavu prijava birača, dok se u tehničkom smislu znatan dio primjedaba birača odnosio na nemogućnost dostave dokumentacije putem e-mail (zbog neadekvatnog formata pratećeg skeniranog dokumenta dobijali su automatski odgovor da je mailbox prepun i nije u mogućnosti primiti mail). Također, u tehničkom smislu, pojedini elektronski dokumenti nisu mogli biti obrađeni jer se nisu mogli otvoriti i štampati, ponekad su zaštićeni šifrom ili su oštećeni.
140. Iskustva I sa prethodnih izbora pokazuju da se najveći broj prijava putem e-maila dostavlja u posljednjim danima roka za prijavu, što znatno otežava proceduru pripreme i obrade materijala, otežava mogućnost dostave blagovremenog obavještenja biraču ukoliko je prijava nepotpuna, te zbog kratkoće rokova povećava mogućnost tehničke greške operatera prilikom unosa i obrade podataka.
141. Centralna izborna komisija BiH je tokom kontrole procesa pakiranja glasačkih paketa za birače izvan BiH utvrdila da je za manji broj birača za nivo Predsjedništvo BiH greškom otpremljena pogrešna kombinacija glasačkih listića. Obavještenjem na svojoj internet-stranici od 28. 08. 2018. Godine Centralna izborna komisija BiH je pozvala birače registrirane da glasaju putem pošte da sadržaj glasačkog paketa koji su dobili na svoje kućne adrese uporede sa tipom glasačkih listića u instrukcijskom pismu, te ukoliko ima neslaganja da o tome odmah obavijeste Centralnu izbornu komisiju BiH na e-mail adresu: info@izbori.ba kako bi dobili jasno uputstvo u vezi sa ostvarivanjem biračkog prava.
142. Do dana izbora ukupno 53 koverta su upućene na adrese birača zbog utvrđene pogreške prilikom pakiranja o kojoj su birači na propisani način obavijestili Centralnu izbornu komisiju BiH, kao i zbog uočenih pogrešaka u adresi birača prilikom unosa podataka.

1.6.4. Zloupotreba biračkog prava

143. Procedure za glasanje putem pošte su regulirane Pravilnikom o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini i to posebno u članu 20, članu 29. Do 32. I članu 48. Do 53, Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska u Poglavlju VI i Pravilnikom o organizaciji Glavnog centra za brojanje, načinu verifikacije i i brojanja glasačkih listića. Podnošenje prijava za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine vršeno je u periodu od dana raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine do 24. 07. 2018. godine.
144. Centralna izborna komisija BiH je prije donošenja odluke o upisu birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, kao i po donošenju ove odluke, primila obavijesti od izbornih komisija i policijskih stanica sa teritorije Bosne i Hercegovine, kao i podneske od više osoba o nepravilnostima i povredama pravila izbornog procesa – obavijesti i podnesci birača da nisu podnijeli prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, jer glasaju u svojoj općini prebivališta, a da je nepoznata osoba ili više njih ih prijavila na adrese u inozemstvu bez njihovog znanja za glasanje putem pošte.

145. Prilikom donošenja odluke o utvrđivanju broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, Centralna izborna komisija BiH je svojom odlukom od 13. 08. 2018. Godine odbila upis u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, između ostalog, za ukupno 1.361 birača za koje je provjerom utvrđeno da je za više od 7 osoba dostavljena identična adresa za dostavu glasačkog materijala (a da pritom nisu u pitanju članovi iste porodice). U najvećem dijelu navedenih prijava kao destinacija za prijem glasačkog materijala navedena je adresa u Austriji, Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Njemačkoj, Švedskoj, Belgiji, Italiji i Švicarskoj.
146. Zaključkom od 19. 09. 2018. Godine Centralna izborna komisija BiH je, u cilju zaštite biračkog prava, odobrila izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Za svakog birača čije ime je na navedenom spisku, a nije dostavio prijavu za glasanje putem pošte, izborne komisije dužne su dostaviti evidenciju Centralnoj izornoj komisiji BiH zaključno sa danom izbora. Dostavljen je i spisak osoba koje su upisane da glasaju putem pošte, a također su evidentirane za glasanje putem mobilnog tima, za izvršavanje nadležne provjere i uzimanje izjave od navedenih osoba od strane izbornih komisija, te dostave podatka Centralnoj izornoj komisiji BiH.
147. Zahtjevom od 28.09.2018. godine još je jednom izvršeno podsjećanje načelnika/ gradonačelnika, izbornih komisija, šefova matičnih ureda i centara za birački spisak o svih prethodnim neophodnim radnjama po pitanju označavanja umrlih osoba, osoba na spiskovima za glasanje izvan BiH i glasanje putem mobilnih timova i obavještanju Centralne izborne komisije BiH.
148. Do dana održavanja izbora, sačinjena je evidencija sa ukupno 1.020 imena osoba za koje je dostavljena prijava o mogućim zloupotrebama biračkog prava, od pojedinaca, političkih subjekata, izbornih komisija, centara za birački spisak i drugih tijela, među kojima je znatan dio nepotpunih podataka na osnovi kojih se nije mogao sa sigurnošću utvrditi identitet birača ili podaci o podnosiocu prijave. Na osnovi dostavljenih podataka općinskih/gradskih izbornih komisija i centara za birački spisak, kao i podataka nadležnih tijela, sačinjena je evidencija sa ukupno 648 imena osoba, koja je dostavljena Glavnom centru za brojanje u cilju zaštite biračkog prava ovih osoba.
149. Svi birači čije ime se nalazilo na izvodu za glasanje izvan BiH imali su mogućnost glasati u općini prebivališta na biračkom mjestu za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićima, a redoslijedom brojanja kategorija glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje utvrđeno je prvenstvo prebrojavanja nepotvrđenih glasačkih listića, čime je spriječena eventualna zloupotreba biračkog prava ove kategorije birača u slučaju pristizanja glasačkog paketa putem pošte.
150. Glasački paketi za koje je evidentirana prijava o zloupotrebi biračkog prava do početka obrade glasačkog materijala putem pošte, izuzeti su u Glavnom centru za brojanje od daljnje procedure obrade. U skladu sa članom 6.8 stav (1) Izbornog zakona BiH članom 213. Stav (1) Zakona o krivičnom postupku BiH, Centralna izborna komisija BiH je obavijestila Tužilaštvo BiH o povredama pravila izbornog procesa za koja postoje osnovi sumnje obilježja krivičnog djela iz Posebnog dijela – XV GLAVA PETNAESTA – KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA

Krivičnog zakona BiH, kojem je dostavila na nadležno postupanje naprijed navedene obavijesti i podneske sa obrazloženjem.

1.6.5. Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe

151. U skladu sa članom 1.1 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH pod raseljenim osobama se podrazumijevaju državljani BiH čiji je status raseljene osobe utvrdilo nadležno tijelo za pitanja raseljenih osoba u skladu sa zakonom.
152. Raseljene osobe koje imaju biračko pravo imale su mogućnost da se, popunjavanjem obrasca PBO-2 do 24. 07. 2018. Godine, izjasne da li žele glasati lično u općini prebivališta iz 1991. Godine ili u odsustvu u općini u kojoj imaju boravište.
153. U skladu sa Zaključkom br. 5 Vijeća ministara BiH sa 108. Sjednice održane 19. 07. 2017. Godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je zaduženo da u saradnji sa Centralnom izbornom komisijom BiH entitetskim ministarstvima nadležnim za pitanja raseljenih osoba i izbjeglica (Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske) i Odjelom za javni registar Brčko distrikta BiH poduzme sve neophodne mjere za izradu tačnog Centralnog biračkog spiska, a posebno mjere za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska za glasanje raseljenih osoba.
154. S tim u vezi, u 2017. godini formirana je **Ad hoc radna grupa – priprema preporuka i prijedloga mjera na izradi tačnog i ažurnog biračkog spiska za raseljene osobe**, u saradnji sa ostalim tijelima, u čijem sastavu su bili članovi Centralne izborne komisije BiH, predstavnik Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, predstavnik Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, zamjenik ministra Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i predstavnici Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja, Vlade Brčko distrikta BiH.
155. U cilju izrade tačnog Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe zaključeno je da će Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koordinirati aktivnosti nadležnih entitetskih ministarstava i Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH na otklanjanju nedostataka i nepotpunih podataka kod raseljenih osoba (administrativno rasčišćavanje), radi sačinjavanja valjanih biračkih spiskova za raseljene osobe i o tome obavještavati Centralnu izbornu komisiju BiH. Predstavicima radne grupe dostavljen je CD sa podacima za **20.212 neuparenih raseljenih osoba** u svim općinama BiH, kako bi se mogla izvršiti provjera za te osobe.
156. U okviru rada radne grupe u 2017. Izvršena je analiza dostavljenih podataka o nedostacima i nepotpunim podacima kod raseljenih osoba, izvršen je obilazak općina i kantona u Federaciji BiH, u cilju prikupljanja svih relevantnih podataka, odnosno "snimanja" stanja na terenu, te je dat nalog da se uočeni nedostaci provjere (neusklađenosti zbog promjene prezimena nakon udaje, osobe čija je godina rođenja 1914–1917., u smislu evidentiranja smrti, razlike u datumu, mjesecu ili godini rođenja itd.).
157. Istaknuti su i problemi, odnosno nivoi nadležnosti (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dobija podatke od Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjela za raseljena lica,

izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica dobija podatke od kantonalnih ministarstava, a kantonalna ministarstva od općina/gradova). U nekim općinama službe su ukinute, a referati pripojeni nekom drugom referatu, zbog čega se podaci ne ažuriraju. Zbog poplava oprema je uništena i otpisana, a da podaci prethodno nisu spašeni, što će znatno otežati i usporiti provjere netačnih podataka za osobe koja imaju status raseljene osobe.

158. U skladu sa zaključcima Ad hoc radne grupe:

- Podatke o promjenama u evidencijama raseljenih osoba Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavlja Centralnoj izbornoj komisiji BiH najkasnije do dana raspisivanja izbora, zbog čega treba nastaviti sa ažuriranjem podataka i otklanjanju neusklađenosti u podacima osoba koja imaju status raseljene osobe, sve do raspisivanja narednih izbora.
- Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH, kontinuirano nastavljaju sa ažuriranjem podataka sve dok spiskovi ne budu maksimalno ažurirani. Ažurirane podatke će jednom mjesečno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Informaciju o navedenom dostavljati i Centralnoj izbornoj komisiji BiH.
- Centralna izborna komisija BiH će na osnovi svojih nadležnosti i zakonskih okvira pratiti navedene aktivnosti i svim biračima koji imaju status raseljene osobe i koji ispunjavaju Zakonom propisane uvjete, omogućiti da ostvare svoje biračko pravo.

1.6.5.1. Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. Godine

159. U skladu s članom 4. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH na zahtjev Centralne izborne komisije BiH dostavlja podatke o promjenama u evidencijama raseljenih osoba, uključujući i ispravke nepotpunih podataka (slovne greške u imenu ili prezimenu, greške u broju u JMB i slično), kvartalno u neizbornoj godini, a u izbornoj godini jednom mjesečno do roka određenog u stavu (2) ovog člana za promjenu biračke opcije raseljene osobe.

160. Centralna izborna komisija BiH je svojim aktima od 17. 04., 10. 05. i 07. 06. 2018. Godine uputila zahtjev odnosno urgencije Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH za dostavu ažuriranih podataka o raseljenim osobama, u skladu s odredbom člana 3.6 stav (2) tačka b) Izbornog zakona BiH.

161. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je dana 12. 06. 2018. Godine dostavilo objedinjene podatke, te je u pratećem aktu navedeno da ovo Ministarstvo nema nadležnosti za utvrđivanje statusa raseljenih osoba u BiH, nego ima koordinirajuću ulogu za objedinjavanje podataka dostavljenih od nadležnih entitetskih tijela i Vlade Brčko distrikta BiH, tako da se svi podaci u elektronskom obliku prosljeđuju u izvornom obimu i kvaliteti. U tabeli su dostavljeni podaci za 91.813 raseljenih osoba u statusu i to: 31.998 sa trenutnim mjestom boravka u Federaciji BiH, 59.461 sa trenutnim mjestom boravka u Republici Srpskoj i 354 sa mjestom boravka u Brčko distriktu BiH.

162. Centralna izborna komisija BiH je 13.06.2018. godine dostavila Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH zahtjev za provjeru dostavljenih podataka jer je analizom utvrđeno da su jedinstveni matični brojevi osoba neispravni što se ogleda u njihovoj nepotpunosti, te činjenici da određeni broj JMB sadrži samo nule, neki su pogrešno uneseni, dok određeni broj JMB nije unesen. Dostavljena je i tabela sa podacima za 55.388 osoba kod kojih su uočene predmetne nepravilnosti.
163. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je aktom dana 19. 07. 2018. godine dostavilo očitovanje, u kojem su istakli da ostaju pri konsolidiranim prethodno dostavljenim podacima nadležnih institucija, da cijene da u ovom trenutku nije moguće postići bolji kvalitet podataka, te da ukazuju da se očigledno radi o greškama, ili u analizi Centralne izborne komisije BiH iz 2016. godine kada su im dostavljeni podaci za 20.212 osoba ili u novim podacima, kada je broj znatno uvećan.
164. Centralna izborna komisija BiH je 25. 07. 2018. godine Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavila ponovno podatke na nadležno postupanje i provjeru u cilju ažuriranja podataka Centralnog biračkog spiska za ukupno 14.475 osoba za koje su utvrđeni nepotpuni ili neispravni podaci u smislu jedinstvenog matičnog broja osoba (odnosno, JMB osoba su nepotpuni; određeni broj JMB sadrži samo nule; pojedini JMB su pogrešno uneseni, dok za određeni broj osoba JMB nije uopće unesen.
165. Navedeno je i da u preostalim podacima, koji su ispravni u pogledu JMB, uočene su također pojedinačne nedosljednosti i neispravnosti koje se odnose na druge podatke (ime roditelja, naziv općine i sl.), te da smo u mogućnosti, nakon izvršene detaljne analize, dostaviti specificirane i ove podatke.

1.6.6. Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH

166. Na osnovi člana 1.5 Izbornog zakona BiH kojim je propisano da državljani BiH koji privremeno žive u inozemstvu imaju pravo glasati lično dolaskom na odgovarajuće biračko mjesto u BiH ili u diplomatsko-konzularnom predstavništvu BiH u inozemstvu ili poštom, Centralna izborna komisija BiH je na prijedlog Ministarstva vanjskih poslova BiH dana 07. 03. 2018. godine donijela Odluku o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organiziranje glasanja za Opće izbore 2018. godine, a predviđeno je da se glasanje planira u ukupno 22 države.
167. Podzakonskim aktima Centralne izborne komisije BiH je predviđeno određivanje biračkog mjesta za lično glasanje u DKP-u BiH ako je za glasanje prijavljeno najmanje 50 birača, odnosno, izuzetno, i ukoliko za to postoje opravdani razlozi, Centralna izborna komisija BiH može donijeti odluku o glasanju u DKP-u i sa manjim brojem prijavljenih birača, pri čemu će se cijeliti finansijski aspekt i tehničke mogućnosti neophodne za određivanje biračkog mjesta u svakom DKP-u BiH.
168. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH od 10. 09. 2018. Godine utvrđeno je da će se na Općim izborima 2018. godine za državljane Bosne i Hercegovine koji privremeno žive u inozemstvu i imaju biračko pravo, organizirati glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, kako slijedi: Ambasada BiH u Beču – Austrija (123 birača); Počasni konzulat BiH u Gracu – Austrija (179 birača); Ambasada BiH u Kanberi –

Australija (45 birača); Ambasada BiH u Berlinu – Njemačka (57 birača); Generalni konzulat BiH u Frankfurtu – Njemačka (26 birača); Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Njemačka (103 birača); Generalni konzulat BiH u Minhenu – Njemačka (230 birača); Ambasada BiH u Oslu – Norveška (179); Ambasada BiH u Beogradu – Srbija (60 birača); Generalni konzulat BiH u Čikagu – SAD (83 birača).

169. Svim biračima koji su se izjasnili za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, a da nije provedeno, prema odredbama Izbornog zakona BiH, glasački materijal je blagovremeno dostavljen na adrese koje su građani naveli u svojim prijavama, kako bi im bilo omogućeno glasanje putem pošte i da bi time ostvarili svoje biračko pravo.

Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. Godine sa odzivom

Naziv DKP BiH	Broj upisanih birača za glasanje u DKP	Glasali u DKP	% Glasali u DKP
Ambasada BiH u Beču – Republika Austrija	123	83	67,48%
Počasni konzulat BiH u Gracu – Republika Austrija	179	119	66,48%
Ambasada BiH u Kanberi – Australija	45	32	71,11%
Ambasada BiH u Berlinu – Savezna Republika Njemačka	57	41	71,93%
Generalni konzulat BiH u Frankfurtu Savezna Republika Njemačka	26	18	69,23%
Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Savezna Republika Njemačka	103	88	85,44%
Generalni konzulat BiH u Minhenu – Savezna Republika Njemačka	230	180	78,26%
Ambasada BiH u Oslu – Kraljevina Norveška	179	135	75,42%
Ambasada BiH u Beogradu – Republika Srbija	60	36	60,00%
Generalni konzulat BiH u Čikagu – Sjedinjene Američke Države	83	69	83,13%
UKUPNO	1.085	801	73,82%

1.6.7. Ažuriranje podataka o umrlim osobama

170. Članom 2.9 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH odgovorna za tačnost, ažurnost i ukupni integritet Centralnog biračkog spiska za teritoriju Bosne i Hercegovine. Odgovornosti i obaveze nadležnih tijela u vođenju službenih evidencija na osnovi kojih se vodi i ažurira Centralni birački spisak utvrđene su članom 3.5 Izbornog zakona BiH. Nadalje, članom 3.6 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH u vođenju Centralnog biračkog spiska obavještava nadležna tijela o uočenim nedostacima i preduzima

odgovarajuće mjere i radnje radi otklanjanja nepravilnosti i uspostavljanja tačnosti i ažurnosti Centralnog biračkog spiska.

171. Prilikom vršenja pripremni radnji i aktivnosti na organizaciji Općih izbora u BiH 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je uputila akt od 25.01.2018. godine svim načelnicima/gradonačelnicima i izbornim komisijama osnovne izborne jedinice, kojim ih je podsjetila na obavezu kontinuiranog poduzimanja mjera iz svoje nadležnosti u cilju ažurnosti evidencija Centralnog biračkog spiska, te da intenziviraju rad na provjeri i poduzimanju nadležnih radnji na ažuriranju podataka, kako se imena umrlih osoba ne bi nalazila u evidenciji Centralnog biračkog spiska. Za potrebe provjere i analize stanja u evidenciji Centralnog biračkog spiska, dostavljena je elektronska forma u kojoj je naloženo izbornim komisijama da dostave podatak o imenima umrlih osoba za koje je provjerom utvrđeno da su još uvijek u evidenciji Centralnog biračkog spiska, u dostavljenom roku.
172. Do ostavljenog roka, ukupno 106 općina je dostavilo tražene podatke, a iz 37 općina traženi podaci nisu dostavljeni, te im je upućena urgencija da dostave podatke do 28. 03. 2018. godine (do ostavljenog roka 11 izbornih komisija nije dostavilo tražene podatke).
173. Nadalje, svim načelnicima / gradonačelnicima i općinskim / gradskim izbornim komisijama u BiH, dostavljen je zahtjev za poduzimanje svih zakonom predviđenih radnji u cilju brisanja umrlih sa Centralnog biračkog spiska, te zatraženo da do 28. 03. 2018. godine dostave informaciju o poduzetim radnjama (do ostavljenog roka informaciju o poduzetim radnjama nije dostavilo 65 izbornih komisija).
174. Na osnovi dostavljenih podataka, rezultat naprijed navedenih aktivnosti je prikazan u narednoj tabeli.

Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska

Status	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 06. 04. 2018.	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 07. 05. 2018.	Razlika	Napomena
Podaci dobijeni sa terena o broju umrlih na CBS-u	6.562	6.564	2	Naknadno dostavljena 2 JMB sa terena
Nemaju pravo glasa (uklonila nadležna tijela s CBS)	3.795	4.552	757	U međuvremenu sa biračkog spiska brisano 757 osoba
Imaju pravo glasa (Treba se ukloniti s CBS)	2.541	1.861	680	Smanjen broj umrlih na BS za 680
Nije dostavljen ispravan JMB za provjeru	226	151	75	Za 75 osoba naknadno aplikativno upareni JMB

175. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu od 30.08.2018. godine, zaključen je i potvrđen Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini koji će se održati 07. 10. 2018. godine.
176. U izvodima iz Centralnog biračkog spiska ukupno 1.703 osobe označene su oznakom “*”, u skladu s članom 23. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Navedenim članom je propisano da će Centralna izborna komisija BiH za sve birače za koje centar za birački spisak u saradnji s nadležnim matičnim uredom utvrdi da se njihova imena nalaze na zaključenom izvodu iz Centralnog biračkog spiska, a provjerama je utvrđeno da se radi o umrloj osobi, za koju je nadležni matični ured izdao izvod iz Matične knjige umrlih, u rubrici za potpis birača iz člana 15. stav (1) tačka g) ovog pravilnika staviti oznaku: “**”
177. Centralna izborna komisija BiH je aktom od 25.09.2018. godine obavijestila općinske/ gradske izborne komisije da, nakon zaključenja izvoda iz Centralnog biračkog spiska, na dostavljenim (odštampanim) izvodima u rubrici za potpis birača, ukoliko u saradnji sa nadležnim matičnim uredom utvrde da se radi o umrloj osobi, stave oznaku “**” i ovjere potpisom i pečatom izborne komisije.

1.6.8. Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata

178. U skladu sa članom 3.1 stav (4) Izbornog zakona BiH, političkim subjektima koji su ovjereni za učešće na izborima i kojima je ovjerena kandidatska lista za učešće na izborima u skladu s ovim Zakonom osigurat će se, na njihov zahtjev, izvod iz Centralnog biračkog spiska za nivo vlasti odnosno izbornu jedinicu u kojoj učestvuju na izborima, u elektronskoj formi ili ispisu. S tim u vezi, postupljeno je po 23 zahtjeva političkih subjekata za dostavu izvoda iz konačnih biračkih spiskova i izrađeni 56-ke dostavljeni traženi izvodi u elektronskom obliku.

1.6.9. Aktivnosti na pripremi i provođenju postupka opoziva načelnika

179. U izvještajnom periodu za potrebe provođenja postupka opoziva općinskog načelnika pripremljeni su i dostavljeni izvodi iz Centralnog biračkog spiska za općine Ribnik i Rudo.

1.6.10. Aktivnosti na pripremi izbora za tijela lokalne uprave i samouprave

180. Centralni birački spisak se formira, vodi i koristi, između ostalog, i za potrebe izbora tijela lokalne samouprave u skladu sa zakonom, pri čemu Centralna izborna komisija BiH utvrđuje izvod iz Centralnog biračkog spiska za provođenje ovih izbora. U toku 2018. Godine u 11 općina u BiH održani su izbori u mjesnim zajednicama za tijela lokalne uprave i samouprave, i to: Bratunac, Zenica, Bosanski Petrovac, Istočno Novo Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Trnovo, Prnjavor, Petrovo, Višegrad i Donji Žabar. Za svake pojedinačne izbore Centralna izborna komisija BiH je svojom odlukom utvrdila izgled i sadržaj izvoda iz Centralnog biračkog spiska prema zadnjem presjeku istog, kao i broj birača za konkretne izbore. Dostavljeni su nadležnom tijelu, poštujući odredbe Zakona o zaštiti ličnih podataka.

1.6.11. Redovne aktivnosti na vođenju Centralnog biračkog spiska

181. U okviru redovnih aktivnosti u toku 2018. Godine vršena je dostava presjeka Centralnog biračkog spiska od strane Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA). Odsjek za informaciono-komunikacijske tehnologije vršio je generiranje biračkog spiska dostavljenih podataka, kao i dostavu izvještaja i statističkih podataka o broju upisanih birača u Centralni birački spisak.
182. Po osnovi pravosnažnih sudskih rješenja o oduzimanju, odnosno vraćanju poslovne sposobnosti, vršeno je redovno ažuriranje predmetnih podataka u relevantnoj bazi podataka. U 2018. godini Centralnoj izbornoj komisiji BiH je dostavljeno ukupno 106 rješenja vezanih za poslovnu sposobnost, te su podaci obrađeni.
183. Redovne aktivnosti obuhvaćaju i evidentiranje podataka na osnovi rješenja o ispisu iz državljanstva BiH koji redovno dostavlja Ministarstvo civilnih poslova BiH, Sektor za državljanstva, potom izdavanje Uvjerenja osobama da su upisani u Centralni birački spisak, te usmena i pisana korespondencija sa strankama. U 2018. godini dostavljeno je ukupno 3670 rješenja o ispisu i promjenama u rješenjima o državljanstvu BiH, te su provjereni podaci o tome u Centralnom biračkom spisku.
184. U toku 2018. Godine, do raspisivanja Općih izbora 2018. Godine kao i nakon izbora, vrši se redovno ažuriranje prispjelih izmjena adresa za glasače koji borave u inozemstvu i prijem prijava za upis birača koji borave u inozemstvu u Centralni birački spisak. Vršena je korespondencija sa strankama usmenim i pisanim putem u vezi sa navedenim.

1.7. Koordinacija rada izbornih komisija

185. Poslovi koordinacije rada sa izbornim komisijama podrazumijevaju stalnu komunikaciju putem telefona i putem e-maila sa izbornim komisijama u cilju davanja pojašnjenja i savjeta o primjeni podzakonskih akata, kao i dostave podataka i informacija o svim tehničkim pitanjima u toku izbornog procesa. Izbornim komisijama su u izvještajnom periodu dostavljane svi relevantni dokumenti i informacije, kao što su naredbe Centralne izborne komisije BiH, provedbeni akti koje donosi Centralna izborna komisija BiH, operativni dokumenti kao što su Vremenski plan rada izbornih komisija za Opće izbore 2018. godine (Izborni dan), Planovi za dostavu i povrat izbornog materijala, instrukcije o postupanju i sl. Pripremljena je i dostavljena dokumentacija izbornim komisijama koja je neophodna za postupak dodjele pozicija političkih subjekata u biračkim odborima (liste političkih subjekata koji imaju pravo učešća u dodjeli pozicija za sve potrebne kombinacije za dodjelu). Pripremljeni su i materijal za ručnu dodjelu birača biračkom mjestu po zahtjevu izbornih komisija.

1.7.1. Popunjenost izbornih komisija, imenovanje i razrješenje članova izbornih komisija

186. U skladu sa Odlukom o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 17/18) sve 143 izborne komisije osnovne izborne jedinice broje ukupno 561 člana.

187. Na dan 10.12.2018. godine imenovano je ukupno 560 članova, odnosno u jednoj (1) izbornoj komisiji nedostaje jedan (1) član.

Popis stanovništva iz 1991. godine

UKUPNO	HRVATI		BOŠNJACI		SRBI		OSTALI	
4.377.053	760.872	17,38%	1.902.956	43,48%	1.366.104	31,21%	347.121	7,93%

Nacionalna struktura imenovanih članova općinskih/gradskih izbornih komisija

UKUPNO	HRVATI		BOŠNJACI		SRBI		OSTALI	
560	106	18,93%	208	37,14%	220	39,29%	26	4,64%

Spolna struktura imenovanih članova općinskih/gradskih izbornih komisija

UKUPNO	MUŠKARCI		ŽENE	
560	296	52,86%	264	47,14%

Kvalifikaciona struktura imenovanih članova općinskih/gradskih izbornih komisija

UKUPNO	VSS		VŠS		SSS		MR	
560	502	59,64%	45	8,04%	13	2,32%	0	0,00%

Starosna struktura imenovanih članova općinskih/gradskih izbornih komisija

UKUPNO	Mlađi od 30 godina		Od 30 do 40 godina		Od 40 do 50 godina		Stariji od 50 godina	
560	211	37,68%	113	20,18%	129	23,04%	107	19,11%

188. **Razrješenje članova izbornih komisija** – Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini dala saglasnost na razrješenje dužnosti ukupno 29 predsjednika i članova izbornih komisija u 23 općine. Od navedenog broja razriješeno je dužnosti 7 predsjednika izborne komisije u 7 općina (Ključ, Bugojno, Maglaj, Olovo, Istočno Novo Sarajevo, Orašje i Kupres (RS) i 4 člana u 3 općine (Velika Kladuša, Maglaj i Kakanj, na njihov lični zahtjev.
189. Centralna izborna komisija BiH je dala prethodnu saglasnost za razrješenje predsjednika izborne komisije (Istočni Drvar), nakon čega je i razriješen.
190. **Imenovanje članova izbornih komisija** - Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini:
- dala saglasnost na imenovanje 41 člana izborne komisije u 26 općina
 - dala saglasnost na imenovanje 5 predsjednika izbornih komisija u 5 općina (Ključ, Novi Travnik, Ljubinje, Bugojno i Orašje)

- dala saglasnost na imenovanje 4 zamjenska člana u 3 općine
 - imenovala po službenoj dužnosti 1 zamjenskog predsjednika iz reda članstva izborne komisije (Krupa na Uni) i 20 zamjenskih članova u 13 općina (Bileća, Jezero, Kupres (FbiH), Berkovići, Živinice, Goražde, Srebrenica, Kupres (RS), Krupa na Uni, Pale (FbiH), Velika Kladuša, Istočni Mostar i Istočno Novo Sarajevo), jer nadležno tijelo nije izvršilo imenovanje članova navedenih izbornih komisija u roku propisanom članom 2.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, a slijedilo je raspisivanje Općih izbora 2018. godine.
191. Centralna izborna komisija BiH **nije dala saglasnost** za imenovanje 14 članova izbornih komisija, a najčešći razlog je bio da su imenovani članovi izbornih komisija kandidati za izbore (član 2.3 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH) ili nisu ispunjavali uvjete (član 2.2 stav (2) Izbornog zakona BiH), te da sastav izborne komisije nije bio u skladu s članom 2.14 stav (1) Izbornog zakona BiH.
192. U izvještajnom periodu pripremljeno je ukupno 142 materijala za sjednice Centralne izborne komisije BiH i to 93 u vezi sa razrješenjem i imenovanjem članova izbornih komisija (izvještaji i prijedlozi rješenja) u predmetima 42 izborne komisije i 49 informacija, izvještaja i analiza, koje se odnose na stanje popunjenosti izbornih komisija, osiguranje finansijskih sredstava za Opće izbore 2018. godine, analizu izvještaja o radu izbornih komisija u 2017. godini, analizu o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora, analizu zaključaka sa predizborne konferencije, odluku o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini.
193. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini pripremila 147 odgovora na upite općinskih izbornih komisija, općinskih vijeća/skupština općine, pravnih i fizičkih osoba.

1.7.2. Izrada analize o radu izbornih komisija u 2017. godini

194. Odredbom člana 5. Uputstva o načinu rada i izvještavanja izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (broj: 05-1-02-2-628-1/16 od 26. 5. 2016. godine), utvrđeno je da je izborna komisija obavezna do 31. januara tekuće godine dostaviti Centralnoj izbornoj komisiji BiH izvještaj o radu za prethodnu godinu i najmanje jednom mjesečno izvještavati Centralnu izbornu komisiju BiH prema obrascu (MIOROIJ).
195. S tim u vezi, Centralna izborna komisija BiH je aktom, broj: 06-1-07-1-1229-1/17 od 27. 12. 2017. godine zatražila od svih izbornih komisija da najkasnije do 31. 01. 2018. godine, dostave izvještaj o radu izborne komisije u 2017. godini. Tražene podatke nije dostavilo 19 izbornih komisija i to: Prnjavor, Doboj Jug, Petrovo, Čelić, Teočak, Istočni Drvar, Ključ, Živinice, Srebrenica, Bratunac, Livno, Gornji Vakuf-Uskoplje, Kiseljak, Han-Pijesak, Rogatica, Istočni Stari Grad, Široki Brijeg, Neum i Usora.
196. Na osnovi dostavljenih podataka urađena je sveobuhvatna analiza koja je sadržavala presjek stanja o svakoj nadležnosti izborne komisije, zaključke i preporuke za poboljšanje rada izbornih komisija.

1.7.3. Stanje arhive izbornih komisija

197. Zbog uočenih propusta u radu pojedinih izbornih komisija, Centralna izborna komisija BiH je aktom, broj: 06-1-07-1-1155-1/17 od 21. 11. 2017. godine, od svih izbornih komisija zatražila dostavu podataka o stanju arhive izbornih komisija od 1996. godine, kao i o podacima koje su izborne komisije dužne trajno čuvati. Nakon obrade podataka iz upitnika svim izbornim komisijama dostavljene su upute za uređenje i korištenje arhive, akt broj: 06-1-07-1-156-1/18 od 16. 02.2018. godine.

1.7.4. Analiza o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora

198. U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11. 10. 2018. godine, i zahtjevom, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12. 11. 2018. godine, urađene su dvije sveobuhvatne Analize o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanja biračkih odbora. Tražene podatke, nakon više urgencija putem e-maila i telefona, sve izborne komisije su dostavile 04.12.2018. godine.

1.7.5. Koordinacija rada centara za birački spisak

199. U toku 2018. godine poslovi koordinacije centara za birački spisak odnosili su se na praćenje rada i ažuriranje podataka vezanih za centre (evidencija o dostavljenim sedmičnim izvještajima, evidencija uposlenika, stanje u Centrima itd.). vršena je stalna komunikacija putem telefona i putem e-maila sa centrima (provjera veza, dostavljanje spiskova nepridruženih osoba, dostava podataka i informacija itd.).
200. Nadalje, vršena je analiza, praćenje i pružanje tehničke pomoći uposlenicima Centra prilikom izvršavanja propisanih nadležnosti, koje se odnose na određivanje biračkih mjesta, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu, te registraciju birača i promjenu biračke opcije, odnosno rad na aplikacijama:
- u aplikaciji za *Pasivnu registraciju birača*: određivanje biračkih mjesta u toku koje je izvršena analiza biračkih mjesta putem statističkih izvještaja o biračkim mjestima, promjena naziva, lokacija, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu i štampanje Odluka o određivanju biračkih mjesta; potom, aktivnosti u vezi sa promjenom biračke opcije raseljenih osoba, u toku koje je izvršena analiza i obrada 243 zahtjeva raseljenih osoba za promjenu biračke opcije, koji su se nakon unosa i obrade uposlenika centara za birački spisak našli među nepridruženim biračima
 - u aplikaciji za *Konsolidaciju Centralnog biračkog spiska*: otvaranje pristupnih šifri uposlenicima centara za birački spisak za rad na aplikaciji; potpodjela biračkih mjesta, formiranje mobilnih timova, odnosno evidencija osoba koje će glasati putem mobilnog tima, označavanje umrlih na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska (“*“).
201. Tokom obavljanja naprijed navedenih poslova pripremljena su 73 akta (dopisi, analize, izvještaji itd.), razmijenjeno više od 10.000 e-mailova, i obavljeno oko 4.000 telefonskih razgovora.

1.8. Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine

202. U skladu sa članom 2.9 i Poglavljem 4. Izbornog zakona BiH – Ovjera i kandidiranje za izbore, Centralna izborna komisija BiH ovjerava političke subjekte za učešće na svim nivoima neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini, te potvrđuje i ovjerava kandidatske liste. Na osnovi navedenog zakonskog okvira proces ovjere političkih subjekata i kandidatskih listi odvijao se u tri (3) međusobno uvjetovane vremenske aktivnosti.

1.8.1. Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata

203. Obrasce za prijavu za učešće na Općim izborima 2018. godine preuzele su ukupno 83 političke stranke i 49 nezavisnih kandidata. U skladu s odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH, Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine i člana 2. Stav (1) tačka 1. Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju 7. oktobra 2018. godine, rok za podnošenje prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata istekao je 25. 05. 2018. godine u 16.00 sati.
204. Centralnoj izornoj komisiji BiH podneseno je ukupno 72 prijave političkih stranaka i 39 prijava nezavisnih kandidata.

Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine

Politički subjekti	Prijavljeno	Ovjereno	Odbijeno	Razlog odbijanja
Političke stranke	72	69	3	Pokret most 21 – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru Bošnjački pokret nije dostavljen potreban broj potpisa podrške niti dovoljan iznos novčanog iznosa takse za ovjeru. Kongresna narodna stranka zaštite prava boraca i građana – pravde i morala BiH nije dostavila dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru)

Politički subjekti	Prijavljeno	Ovjereno	Odbijeno	Razlog odbijanja
Nezavisni kandidati	39	34	5	Svetozar Pudarić – prijava nije podnesena u skladu sa članom 8.1 stav (2) IZ BiH Sejfudin Tokić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške Luka Stanić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru, potpisi podrške niti finansijski izvještaj Sead Nuhbegović – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške Milan Bešlić – potpisi podrške nisu podneseni u skladu sa članom 4.4 stav (1) IZ BiH.

Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima vlasti

Tijelo vlasti	Broj prijava političkih stranaka	Broj prijava nezavisnih kandidata
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine	20	2
Predsjednik i potpredsjednik Republike Srpske	25	22
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	43	-
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	50	-
Narodna skupština Republike Srpske	47	5
Skupštine Kantona	54	10

1.8.1.1. Provjera potpisa podrške i obrada kandidatskih obrazaca

205. Provjera dostavljenih potpisa podrške uz prijavu za ovjeru političkih subjekata, u skladu sa odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH i člana 9. Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine, vršila se na osnovi statističkog uzorka od 10% od ukupnog broja podnesenih potpisa podrške birača

upisanih u Centralni birački spisak, odnosno ukoliko nakon provjere uzorka nije utvrđen i validiran dovoljan broj potpisa, provjeravani su svi dostavljeni potpisi.

206. Prilikom provođenja navedenog postupka Centralnoj izbornoj komisiji BiH podneseno je ukupno 537.580 potpisa podrške na propisanim obrascima od kojih je uneseno ukupno 69.601, a od ovog broja je 56.258 potpisa zadovoljilo uvjete iz člana 4.4. Izbornog zakona BiH.

1.8.2. Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata

207. U skladu s članom 4.12 Izbornog zakona BiH, do isteka roka za podnošenje prijave za ovjeru koalicija 19.06.2018. godine, utvrđenog Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti, podneseno je ukupno 38 prijava za ovjeru koalicija. Prijava za ovjeru listi nezavisnih kandidata nije bilo. Rok za ovjeru istekao je 26.06.2018. godine, a ovjereno je ukupno 36 koalicija.
208. Za dvije koalicije je izvršeno spajanje predmeta u jedan postupak (HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990 – HSP BIH (Kod 02391) i HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990– HSP BIH (Kod 02394), a jedna koalicije je dostavila zahtjev za povlačenje prijave za ovjeru za učešće na Općim izborima 2018. godine (HNL – HSS STJEPANA RADIĆA (kod 02404).

1.8.3. Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima

209. U skladu s odredbama člana 4.21 Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija istekao je 09. 07. 2018. godine u 16.00 sati. Do isteka predviđenog roka, Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesene su kandidatske liste 58 političkih stranaka i 36 koalicija za učešće na Općim izborima 2018. godine, što ukupno čini 808 kandidatskih listi sa 7.600 kandidata.
210. Od ukupnog broja podnesenih kandidatskih listi i kandidata, Centralna izborna komisija BiH je za Opće izbore 2018. godine ovjerila ukupno 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata.
211. Od ukupno 7.497 kandidata žena je 3.119 (41, 60%), a muškaraca 4.378 (58, 40%).
212. Starosna struktura kandidata je sljedeća: 1.420 (18, 94%) kandidata su mlađi od 30 godina dok 6.077 (81,06%) kandidata imaju 30 i više godina.
213. Kvalifikacijska struktura kandidata je sljedeća: VKV – 30 kandidata; VSS - 4.428; NK – 16; SSS – 2.628; VŠS – 318; VK – 15; MR – 1; dok 61 kandidat nije naveo stručnu spremu.

1.8.4. Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati

214. U skladu sa odredbama člana 4.24 stav (1) Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) tačka 3. Uputstva o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine istekao je 08.08.2018. godine u 16.00 sati.
215. 41 ovjerena politička stranka, odnosno koalicije, podnijele su ukupno 73 kandidatske liste za dodjelu kompenzacijskih mandata sa ukupno 842 kandidata. Sve podnesene kandidatske liste ispunile su uvjete za ovjeru.

Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine po tijelima vlasti

Naziv tijela vlasti	Broj podnesenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata	Broj kandidata na listama
Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine	23	275
Narodna skupština Republike Srpske	18	337
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH	21	144
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske	11	86

1.8.5. Žrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine

216. Na osnovi člana 5.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 12.07.2018. godine izvršila žrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkim listićima u zgradi Centralne izborne komisije BiH, sa početkom u 12:00 sati.
217. Elektronski je žrijebano ukupno 132 politička subjekta, od toga 62 političke stranke, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata. Proces žrijebanja je zaustavljen kod političkog subjekta broj 72 zbog tehničke greške, a nastavljen je manuelno, odnosno izvlačenjem kuglica u kojima su bili nazivi stranaka. Žrijebanje je završeno uspješno bez primjedbi na proces žrijebanja.

1.9. Obuka i edukacija izborne administracije

218. Centralna izborna komisija BiH u skladu s članom 2.2 stav (5) Izbornog zakona BiH ima obavezu i potrebu educirati članove tijela za provođenje izbora i sve učesnike iz oblasti izbora. U tom cilju je osnovan Centar za edukaciju Centralne izborne komisije BiH koji je

otvoren 09. 10. 2017. godine, a predviđeno je da se tim putem realizira edukacija članova tijela za provođenje izbora.

219. Centralna izborna komisija BiH je u decembru 2017. godine usvojila Plan i program edukacije članova tijela za provođenje izbora, koji predstavlja opći godišnji plan kojim su detaljno razrađene aktivnosti koje će se provoditi u Centru. Na osnovi navedenog Plana, u 2018. godini su realizirane sljedeće obuke:

- a) **”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima“.** Dana 04. 05. 2018. godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH održan je jednodnevni seminar za političke stranke i nezavisne kandidate na temu ”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”. Učesnici seminara su upoznati sa slijedećim temama: Registracija političkih stranaka i nezavisnih kandidata za učešće na izborima; Registracija koalicija i listi nezavisnih kandidata za učešće na izborima i podnošenje i ovjera kandidatskih listi i kandidata. Pozivi na seminar upućeni su predstavnicima ovjerenih političkih stranaka za Opće izbore 2014. godine i Lokalne izbore 2016. godine kao i novosnovanim političkim strankama, i to na e-mail adrese 109 političkih stranaka. Ukupno 54 učesnika potvrdilo je učešće u ime 41 političke stranke. Edukaciji je prisustvovalo ukupno 52 učesnika.

Edukacija se odvijala prema planiranom programu edukacije, a predstavnici političkih stranaka su aktivno uzeli učešće u edukaciji i konstruktivno postavljali pitanja iz navedenih tema, sa posebnim osvrtom na primjere iz prakse. Učesnici edukacije su nakon završetka predavanja učestvovali u provjeri znanja i odgovarali su na pripremljenih 10 pitanja.

Rezultati evaluacije seminara su pokazali da su učesnici ocijenili sadržaj prezentacija kao i prezentacije sa prosječnom ocjenom 4,5. Većina učesnika je izrazila zadovoljstvo uspješnom organizacijom edukacije, u smislu da su razriješili određene nedoumice koje su imali u vezi sa registracijom za učešće na izborima. Nakon održane edukacije pripremljena su najčešća pitanja sa odgovorima, radi objave na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi političkim subjektima olakšali pristup odgovorima na najznačajnija pitanja u vezi sa procedurom ovjere i kandidiranja na izborima.

Fotografija 3. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate

- b) **Predizborna edukativna konferencija “U susret Općim izborima 2018. godine** organizirana je u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini.²³ Dvodnevna predizborna konferencija održana je 19. i 20. juna 2018. godine na Ilidži, Sarajevo, a prisustvovalo je oko 200 učesnika – predstavnika općinskih / gradskih izbornih komisija iz više od 120 općina/gradova u BiH, Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH), članova i osoblja CIK BiH i predstavnika Vijeća Evrope i predstavljala je priliku za izbornu administraciju da se upozna s izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, da iznese dileme i nedoumice, te razmijene svoja mišljenja i iskustva. Tokom konferencije odgovoreno je na mnoge dileme i pitanja OIK/GIK i identificirane su oblasti koje zahtijevaju intervencije u podzakonskim aktima. Učesnici konferencije su upoznati sa izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, vremenskim planom izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, s procedurom imenovanja biračkih odbora, s propisanim procedurama akreditacije posmatrača, prijema izbornog materijala i aktivnostima na izborni dan, pravilnim objedinjavanjem izbornih rezultata, te s trenutnim izazovima u izbornom procesu i mogućim rješenjima za identificirane izazove.

Fotografija 4. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“

- c) **Obuka Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača** – U skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora, edukacija uposlenika centara za birački spisak, održana je u prostorijama Centralne izborne komisije BiH 11. i 12. 04. 2018. godine. Pozvano je 19 uposlenika centara za birački spisak iz 14 općina. Naknadno je, na zahtjev Općine Kiseljak, omogućeno prisustvo još dva nova uposlenika centra za birački spisak. Edukaciji u dva termina je prisustvovalo 17 polaznika iz 11 općina. Uz asistenciju i nadzor koordinatora za rad sa centrima za birački spisak, obavljen je praktičan

²³ Ukupna vrijednost Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini je bila u iznosu od maksimalno 67,329.99 eura, a ukupno je utrošeno 114.679,20 KM (58.634, 54 EUR).

rad za korištenje programa za razmjenu elektronske pošte – web-mail i aplikacije za Pasivnu registraciju birača.

Posebna pažnja je posvećena funkcionalnostima aplikacije za *Pasivnu registraciju birača*: pretraga po registru birača; raspoređivanje neraspoređenih birača; unos i obrada zahtjeva za određivanje biračke opcije raseljenih osoba; rad na određivanju biračkih mjesta; štampanje odluka o određivanju biračkih mjesta; izlistavanje statističkih izvještaja; ažuriranje Centralnog biračkog spiska i dodjela biračkim mjestima (update base).

Dana 09. 07. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH održana je naknadna obuka jednog uposlenika centra za birački spisak iz Općine Han-Pijesak koji je imenovan nakon edukacije održane u aprilu mjesecu 2018. godine, a u skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora gdje je planirana i edukacija uposlenika centra za birački spisak “po potrebi”.

- d) Obuka za rad na aplikaciji **“Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska”** – **praktični dio** – Jednodnevna edukacija na kojoj je predstavljena nova aplikacija “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska” održana je u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH, dana 26. 07. 2018. godine u dva termina, i to: prvi termin od 9:30 do 11:00 sati i drugi termin od 11:30 do 13:00 sati. Edukacija je bila namijenjena za uposlenike centara za birački spisak ili osoblje koje će raditi na spomenutoj aplikaciji iz cijele Bosne i Hercegovine.

Edukaciji se odazvalo ukupno 138 osoba, iz 121 općine i to: 117 uposlenika centara za birački spisak, 8 IT administratora, 11 članova/predsjednika izborne komisije i 2 sekretara izborne komisije.

Fotografija 5. Obuka za rad na aplikaciji
“Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska” – *praktični dio*

- e) **Obavezna obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora** – provedena je u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH. Obuke su održane u periodu od 27.08. do 05. 09. 2018. godine na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (27. 08.), Banja Luka (28. 08.), Tuzla (29. 08.), Brčko (30. 08.), Sarajevo (31. 08.), Trebinje (03. 09.), Mostar (04. 09.) i Livno (05. 09.).

U okviru edukacije obuhvaćene su i obrađene teme koje su od važnosti za rad biračkih odbora u BiH: krivična i prekršajna odgovornost članova biračkih odbora, sastav biračkih odbora i pojedinačne nadležnosti, procedure rada biračkih odbora prije dana izbora i na sam dan izbora, brojanje glasačkih listića i popunjavanje obrazaca, procedure rada na biračkom mjestu za glasanje u odsustvu, procedure rada na biračkom mjestu ovlaštenom za izdavanje nepotvrđenih glasačkih listića, procedure rada mobilnih timova i pakovanje materijala. Od ukupno 561 člana izbornih komisija, obuci i/ili testiranju nije prisustvovalo 65 članova. Za navedenu obuku pripremljeno je 24 različita uzorka testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika. Izvršeno je fakultativno testiranje polaznika, procjena rezultata i dostava rezultata testiranja članovima izbornih komisija.

U skladu sa Odlukom o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine (broj: 05-1-02-3-789-1/18 od 23. 08. 2018. godine), Centralna izborna komisija BiH je pripremila Listu pitanja (100 pitanja) i Listu odgovora (100 odgovora) za pripremu za testiranje članova biračkih odbora, kao i uzorke A, B i C testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika.

Za potrebe navedene edukacije, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, uz aktivno učešće službenika Sekretarijata, pripremljen je edukativni spot “Proces brojanje glasačkih listića i evidentiranje izbornih rezultata”.²⁴

- f) **Obuka kontrolora izbornih rezultata** provedena je, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (17. 09.), Banja Luka (18. 09.), Doboj (19. 09.), Sarajevo (20. 09.) i Mostar (21. 09.). Obuku su provodili službenici Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, uz podršku vanjskih saradnika informatičke struke. Obrađene su sljedeće teme: aplikacija za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata (power point prezentacija), informiranje polaznika obuke o održavanju i načinu testnog unosa i kontrole izbornih rezultata i na kraju, demonstracija rada na aplikaciji za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata.

²⁴ Spot je dostupan na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=FBJnzUJHXOo>

Fotografija 6. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018. godine

- g) **Edukacija članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP BiH)** je provedena u periodu od 11.09.2018. godine do 21.09.2018. godine ²⁵ u skladu sa članom 18. stav (1) i (3) Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora.²⁶ Predsjednici i članovi biračkih odbora u DKP BiH i njihovi zamjenici su obučeni o načinu glasanja i brojanju koverti s glasačkim listićima.²⁷ Nakon provedene obuke Centralna izborna komisija BiH je izvršila provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima u DKP BiH dodijelila certifikate (60 članova biračkog odbora iz 10 DKP-ova BiH). Također tokom obuke predsjednicima biračkih odbora uručen je neosjetljivi izborni materijal (zapisnik o radu biračkog odbora, glasačka kutija, paravan glasačka kabina, set obrazaca za biračko mjesto, kandidatske liste, kutija sa neosjetljivim materijalom).

²⁵ Ambasada BiH u Beču i Počasni konzulat u Gracu (11. 09.2018.); Generalni konzulat BiH u Berlin (13.09.2018.); Generalni konzulat BiH u Minhenu (18.09.2018.); Generalni konzulat BiH u Štutgartu (19.09.2018.); Ambasada BiH u Frankfurtu (20.09.2018.); Ambasada BiH u Kanberi – obuka putem Skypea (28.09.2018.); Ambasada BiH u Oslu – obuka putem Skypea (02.10.2018.); Ambasada BiH u Beogradu obuka putem Skypea (02.10.2018.); Generalni konzulat BiH u Čikagu obuka putem Skypea (18.09.2018. i 19.10.2018.).

²⁶ Nakon što je Centralna izborna komisija BiH donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u DKP BiH u skladu sa članom 15. Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora, Ministarstvo vanjskih poslova BiH je imalo obavezu da u roku od 10 dana od dana obavještenja o donesenoj Odluci dostavi Centralnoj izbornoj komisiji BiH prijedlog članova biračkih odbora i njihovih zamjenika u naprijed navedenim DKP-ima BiH koji su određeni za biračko mjesto za glasanje državljana BiH, vodeći računa da predloženi kandidati ispunjavaju uvjete propisane članom 2.2 stav (1) Izbornog zakona BiH i članom 6. Pravilnika. Također, u biračkom odboru obavezno se osigurava zastupljenost članova iz svakog konstitutivnog naroda.

²⁷ Imajući u vidu da je u izvodu iz Centralnog biračkog spiska za glasanje u svim DKP-ima koji su određeni za glasanje na Općim izborima 2018. godine upisano do 300 birača, u skladu s odredbama Pravilnika, birački odbori u svim DKP-ima BiH su se sastojali od predsjednika i njegovog zamjenika, i dva člana i njihovih zamjenika.

Nadalje, u skladu sa članom 27. Pravilnika o provođenju izbora u BiH, Centralna izborna komisija BiH je izvršila primopredaju osjetljivog izbornog materijala Ministarstvu vanjskih poslova BiH, dana 20.09.2018. godine za dalju distribuciju prema DKP-ima BiH, kao i dio neosjetljivog.

- e) Za potrebe izborne administracije i posmatrača izbornog procesa, u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine pripremljena su i štampana dva priručnika: 30.000 primjeraka **Priručnika za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu; i 2.000 primjeraka **Priručnika za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku. Priručnici su distribuirani općinskim izbornim komisijama za daljnju distribuciju članovima biračkih odbora u BiH, odnosno posmatračima izbornog procesa.

Pripremljena su i štampana dva praktikuma: 600 primjeraka **Praktikuma za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini;** na bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku i engleskom jeziku, i 500 primjeraka **Praktikuma za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu. Praktikum su distribuirani općinskim izbornim komisijama za upotrebu tokom obuke biračkih odbora, odnosno političkim strankama.

Priručnici i praktikumi su dostupni na web-stranici www.izbori.ba.

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018 (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH)

Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.
(na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku)

Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini
na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku

Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i finansiranje političkih stranaka

1.10. Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja

1.10.1. Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima

220. U skladu sa zakonskom obavezom utvrđenom članom 2.9 stav (1) tačka 12. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela edukativnu i motivacijsku kampanju za birače u BiH i birače koji žive izvan Bosne i Hercegovine, a imaju biračko pravo, s ciljem njihovog pravovremenog informiranja o svim relevantnim segmentima izbornog procesa i što veće izlaznosti birača na predstojećim izborima.

Kampanja – izbor biračke opcije – S ciljem informiranja birača i omogućavanja pravovremenog izbora biračke opcije, pripremljena su dva TV-Telopa, koji su se emitirali na javnim i privatnim TV-medijima u BiH: 1) *TV-Telop – birači koji žive izvan BiH* i 2) *TV-Telop – birači koji imaju status raseljene osobe*. Ova kampanja trajala je od dana objave izbora do 24.07.2018. godine kada je istekao rok za registraciju birača izvan BiH i izbora biračke opcije za raseljene osobe. Štampani oglas “Izbor biračke opcije” objavljen je 5 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

Kampanja “Kako glasati” – Cilj edukativne kampanje “Kako glasati” bio je upoznavanje birača sa svim nivoima vlasti za koje se provode Opći izbori 2018. godine, te o načinu ispravnog popunjavanja glasačkog listića. Ova kampanja trajala je od 15.09.2018. godine do 07.10.2018. godine. Štampani oglas “Kako glasati” objavljen je 4 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

KAKO GLASATI?

NA OPĆIM IZBORIMA 07. OKTOBRA 2018. GODINE GLASAT ĆE SE ZA:
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnu skupštinu Republike Srpske,
predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, skupštine kantona!

Na glasačkom listiću za:

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine
- Narodna skupština Republike Srpske
- skupštine kantona

Vaš glasački listić biće važeći ako:

- označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije ili imena jednog nezavisnog kandidata (ILUSTRACIJA 1)
- označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije i odaberete onoliko kandidata s te liste, koliko težište (ILUSTRACIJA 2)
- označite kvadratić pored imena jednog ili više kandidata sa samo jedne odabrane liste političke stranke ili koalicije (ILUSTRACIJA 3)

Glasate tako što upijujete znak "X" u kvadratić pored imena kandidata.

ILUSTRACIJA 1

STRANKA

1 KANDIDAT
2 KANDIDAT
3 KANDIDAT
4 KANDIDAT

ILUSTRACIJA 2

STRANKA

1 KANDIDAT
2 KANDIDAT
3 KANDIDAT
4 KANDIDAT

ILUSTRACIJA 3

STRANKA

1 KANDIDAT
2 KANDIDAT
3 KANDIDAT
4 KANDIDAT

Na glasačkom listiću za izbor bošnjačkog i hrvatskog člana Predsjedništva BiH naći će se imena kandidata iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda, a na glasačkom listiću za izbor srpskog člana Predsjedništva BiH naći će se imena kandidata iz reda srpskog naroda.

Vaš glasački listić biće važeći ako:

- na glasačkom listiću odaberete i glasate samo za jednog kandidata (ILUSTRACIJA 4)

Na glasačkom listiću za izbor predsjednika i za potpredsjednike Republike Srpske naći će se imena kandidata iz reda sva tri konstitutivna naroda.

Vaš glasački listić biće važeći ako:

- na glasačkom listiću odaberete i glasate samo za jednog kandidata (ILUSTRACIJA 4)

ILUSTRACIJA 4

1 KANDIDAT
2 KANDIDAT
3 KANDIDAT
4 KANDIDAT

IZBORI 2018

www.izbori.ba

Slika 5. Štampani oglas “Kako glasati”

Slika 6. TV-spot

Motivacijska kampanja – Cilj motivacijske kampanje je bio da se birači animiraju da u što većem broju izađu na biračka mjesta i ostvare svoje biračko pravo. Pripremljen je TV-spot i radiodžingl koji je emitiran na svim javnim TV-stanicama i većini privatnih TV-stanica. Motivacijski TV-spot i radiodžingl emitiran je od 15.09.2018. godine do 07.10.2018. godine i namijenjen je svim biračima.

Strategija edukativne i motivacijske kampanje za potrebe izbora provedena je putem elektronskih medija, štampanih medija te produkcijskih plakata za isticanje na biračkim mjestima. Zbog pravovremene informiranosti birača i svih aktera u izbornom procesu, na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH također je objavljivan edukativno-informativni materijal.

Slika 7. Motivacijski spot

1.10.2. Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine

221. Na osnovi Odluke o realizaciji edukacije i informiranju birača izvan Bosne i Hercegovine Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 10.05. do 02.07.2018. godine organizirala i

provela edukaciju i informiranje birača izvan BiH za Opće izbore 2018. godine u državama u kojim se nalazi značajan broj državljana BiH, odnosno izbjeglica i osoba koje privremeno borave izvan BiH (Slovenija, Švicarska, Italija, Njemačka, Francuska, Sjedinjene Američke Države, Austrija, Australija). Tokom posjete DKP BiH, delegacije Centralne izborne komisije BiH predale su sljedeće materijale službenim osobama u elektronskoj formi i čvrstoj kopiji: Vodič za prijavu birača koji borave van Bosne i Hercegovine, Obrazac prijave za glasanje izvan BiH – PRP 1, 3. Obrazac –PRP 2, Poster “Kako glasati“, Poster “Zloupotreba biračkog prava“, Poster “Biračko mjesto“. Birači koji glasaju putem pošte ili lično u DKP BiH upoznati su sa rokom za registraciju birača iz inozemstva (24.07.2018. godine), sa procedurama za registraciju za glasanje izvan BiH i sa uvjetima i načinom ostvarivanja biračkog prava. Na osnovi naprijed navedenog, Centralna izborna komisija BiH je na 41. sjednici, održanoj dana 16.08.2018. godine, donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, broj: 05-1-02-2-219-4/18. U cilju unapređenja procesa slične aktivnosti je neophodno nastaviti i u neizbornoj godini kako bi se omogućila dugotrajnija obuka. Korisno bi bilo i uspostavljanje kancelarija DKP/Ambasadi za pomoć biračima prilikom registracije za glasanje putem DKP ili pošte.

1.11. Sigurnosni aspekt Općih izbora 2018. godine

222. Centralna izborna komisija BiH je u drugoj polovini maja mjeseca 2018. godine obavijestila Ministarstvo sigurnosti BiH, relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je 08.05.2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini.
223. U skladu s odredbama člana 14. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine, članom 62. stav (1) Zakona o upravi, a u vezi sa članom 2.1. stav (3) Izbornog zakona BiH, koji propisuje da su “sva tijela vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni pomagati tijelima nadležnim za provođenje izbora”, Ministarstvo sigurnosti BiH je dana 05.07.2018. godine donijelo *Odluku o imenovanju Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u Bosni i Hercegovini*²⁸.
224. Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH su činili predstavnici Direkcije za koordinaciju policijskih tijela (predsjedavajući), Centralne izborne komisije BiH, Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu, Granične policije BiH; Obavještajno-sigurnosne agencije BiH, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Policije Brčko distrikta BiH i Ministarstva sigurnosti BiH.
225. Zadatak Radne grupe je bio praćenje realizacije aktivnosti vezanih za osiguranje objekata i distribucije izbornog materijala, razmjena informacija sa nadležnim policijskim agencijama u BiH o mogućim protupravnim ponašanjima u vezi sa Izbornim zakonom BiH sa Centralnom izbornom komisijom BiH, te ostvarivanje kontinuirane suradnje sa drugim Operativnim štabovima za sigurnost Općih izbora u BiH formiranim od policijskih agencija

²⁸ Akt Ministarstva sigurnosti BiH, broj 12-01-04-7-4406-16/18 od 05.07.2018.

za vršenje poslova iz svoje nadležnosti, a u cilju postizanja maksimalnog stepena sigurnosnih uvjeta za neometano održavanje izbornog procesa u BiH.

226. Odlukom Predsjedavajućeg Radne grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH, a u vezi sa zaključkom Radne grupe sa sastanka održanog 27.07.2018. godine, formiran je *Operativni štab akcije "Opći izbori 2018."* broj 20-03-04-4-1186-19/18 od 07.08.2018. godine koji je okupljao policijska tijela u BiH, predstavnike Centralne izborne komisije BiH, SIPA-e, Granične policije BiH, OSA BiH, i predstavnika OSCE BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
227. Na dan održavanja Općih izbora, 07.10.2018. godine sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH, i Operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim prosljeđivane Centralnoj izbornoj komisiji BiH.
228. Operativni štab "Opći izbori 2018" sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko distrikta BiH od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira dok je 8 zavedeno kao "ostali incidenti" od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega su policijske agencije poduzele potrebne radnje na njihovom dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH.²⁹ Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (Štab akcije "Izbori 2018.") na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata.³⁰
229. Policijski službenici ministarstava unutrašnjih poslova i sigurnosnih agencija su u periodu od septembra do kraja decembra 2018. godine obavljali poslove fizičkog osiguranja zgrade Centralne izborne komisije BiH, skladišta Centralne izborne komisije BiH, Glavnog centra za brojanje te osiguranje distribucije i pratnje konvoja s izbornim materijalom i pratnje izbornog materijala do Glavnog centra za brojanje. Operacije na terenu je koordinirao Operativni štab akcije "Opći izbori 2018." na čelu sa Direkcijom za koordinaciju policijskih tijela.
230. Opća je ocjena da su izbori protekli u mirnoj atmosferi bez obzira na prijetnje upućene članovima Centralne izborne komisije BiH, pogotovo one upućene putem društvenih mreža.

1.12. Rad Glavnog centra za brojanje

231. Postupajući prema odredbi člana 2.9 stav (1) tačka 2 i člana 5.22 stav (2) i (3) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je:
- na 15. sjednici održanoj 26.04.2018. godine, donijela je Odluku o uspostavljanju Glavnog centra za brojanje za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine, koji su održani u nedelju, 07. oktobra 2018. godine

²⁹ Informacije dostavljene putem emaila 07.10.2018. godine u dva termina (19:47 i 21:04 h).

³⁰ Objedinjena informacija MUP RS dostavljena 07.10.2018. u 20.14 h. Broj protokola CIK BiH: 04-50-4-992-13/18.

- na 36. sjednici održanoj 26.07.2018. godine, usvojila Pravilnik o organizaciji i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine i donijela Odluku o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje
- na 51. sjednici održanoj 13.09.2018. godine, donijela Odluku o izmjeni Odluke o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine.

232. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovali su i vanjski saradnici, njih ukupno 423, koji su bili raspoređeni u 3 (tri) smjene, na bazi 24-satnog radnog dana. Radilo se uglavnom o osobama sa stečenim iskustvom na istim poslovima, izabranim na javnom konkursu.

233. Za Opće izbore 2018. godine u Glavnom centru za brojanje je realizovan pilot-projekat "Videonadzor Glavnog centra za brojanje" procijenjene vrijednosti 15.000 KM. Cjelokupni proces brojanja je sniman 24 sata, sa 8 kamera od kojih su 4 pokrivala prostor brojanja, a 4 prostor verifikacije i pripreme materijala. Pored kamera korišten je serverski sistem za pohranjivanje podataka NAS koji su se snimali sve vrijeme rada Glavnog centra za brojanje.

Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom

234. Realizacija navedenog pilot-projekta je pored povećanja transparentnosti u radu Glavnog centra za brojanje omogućila da se sa centralnog mjesta svaka sporna situacija može ponovo pregledati i utvrditi činjenično stanje.

235. Pilot-projekat je opravdao potrebu da se uvede videonadzor u Glavni centar za brojanje te otvorio nove mogućnosti korištenja videonadzora u poboljšanju procedura i analizi poslovnih procesa u Glavnom centru za brojanje.

Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH

236. Manji problemi u realizaciji pilot-projekta desili su se zbog nedostatka prostora za pohranu snimaka i ukoliko se uvede videonadzor potrebno je osigurati dodatno tehničko osoblje koje će biti zaduženo za održavanje i pohranu snimaka.
237. U periodu od 07. do 26. oktobra 2018. godine u Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno **67.706** ³¹*glasačkih paketa, odnosno **268.946** glasačkih listića sljedećih kategorija:

³¹ *Razlike u odnosu na rezultate su nastale jer u pojedinim glasačkim paketima nisu dostavljeni svi listići. Bazirano na osnovi verificiranih glasačkih paketa (koverata). U rezultatima je stanje glasačkih listića.

Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje

Kategorija	Verificirano ima potpis	Odbijeno zbog pogrešne kombinacije glasačkih listića u fazi sortiranja	Pripremljeno za brojanje koverata
Glasačkih paketa birača izvan BiH (Pošta)	50.469	139	50.330
Glasačkih paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima (Potvrđeni)	3.262	28	3.234
Glasačkih paketa birača koji su glasali putem mobilnog tima (Mobilni timovi)	10.281	16	10.265
Glasačkih paketa birača koji su glasali u odsustvu (Odsustvo)	2.893	9	2.884
Glasačkih paketa birača koji su glasali u diplomatsko-konzularnim predstavništvima (DKP)	801	0	801
Ukupno GCB	67.706	192	67.514

Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama

	Ukupno	Važeći glasački listići	Nevažeći glasački listići
Pošta	200.363	196.964	3.399
Potvrđeni	12.841	11.537	1.304
Odsustvo	11.525	9.117	2.408
DKP	3.194	3.004	190
Mobilni timovi	41.023	39.109	1.914
Ukupno glasačkih listića BiH	268.946	259.731	9.215

238. U Glavnom centru za brojanje izvršena je provjera **za 631 osobu** koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavile prigovor/prijavu da je došlo do zloupotrebe biračkog prava prilikom registracije birača putem pošte. Nakon izvršenih provjera verificiranih glasačkih paketa, **373 osobe** sa navedenog spiska su identificirane i utvrđeno je sljedeće:

- za 103 osobe koje se navode u dostavljenom spisku nije uručen glasački materijal
- 192 osobe su glasale na nepotvrđenim glasačkim listićima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje)
- 16 osoba je glasalo putem mobilnog tima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje) i
- 62 osobe nisu glasale nepotvrđenim glasačkim listićima, ali nakon izvršene verifikacije je utvrđeno da su glasački paketi sa podacima osoba koje su prijavile zloupotrebu, dostavljeni u Glavni centar za brojanje.

239. Ukupno neuруčenih paketa biračima izvan Bosne i Hercegovine je bilo 6.685 ili 10%.
240. Prema odlukama Centralne izborne komisije BiH u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta za 118 nivoa.
241. Za praćenje rada Glavnog centra za brojanje Centralna izborna komisija BiH akreditirala je ukupno 832 posmatrača u ime političkih subjekata, udruženja građana i međunarodnih organizacija i institucija.
242. U periodu od 07.10.2018. do 27.01.2018. godine u Glavnom centru za brojanje, boravio je 81 posmatrač: 71 posmatrač u ime 16 različitih političkih stranaka, 7 posmatrača u ime 2 udruženja građana i 3 posmatrača predstavnika međunarodnih organizacija.
243. Za rad sa posmatračima u Glavnom centru za brojanje, u svakoj radnoj smjeni, bile su zadužene po tri osobe. Pored videonadzora koji je bio emitiran na displeju u prostoru za odmor posmatrači su imali i neposredan uvid u svaki dio procesa u Glavnom centru za brojanje. Opća ocjena koja se može iznijeti u pogledu rada sa posmatračima političkih stranaka jeste da je ovaj proces karakterizirao dobar nivo saradnje, neposredna komunikacija i otklanjanje svih nejasnoća u toku samog rada.
244. Glavni centar za brojanje svakodnevno su posjećivali predstavnici štampanih i elektronskih medija o čemu je vođena posebna evidencija, a ukupno 21 medijska kuća izvještavala je o radu Glavnog centra za brojanje. Novinari su se direktno javljali u program i izvještavali iz Glavnog centra za brojanje ili su informacije tražili putem telefona ili prilikom posjeta. Svakoј medijskoј kući su date tražene informacije i profesionalan odnos prema medijima doprinijeli su transparentnosti i javnosti u radu Glavnog centra za brojanje.
245. Višegodišnji problem u radu Glavnog centra za brojanje je osiguranje X ray uređaja i metal detektor vrata koji koriste služba osiguranja Glavnog centra za brojanje. Prethodna dva izborna ciklusa, Glavni centar za brojanje je ovu opremu posuđivao od Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, a ovim uređajima je istekao upotrebnі vijek. Za naredne izborne cikluse potrebno je da se osiguraju sredstva za nabavku ove opreme, odnosno definira koja sigurnosna agencija će u navedenom periodu osigurati uređaj iz svojih rezervi. Nadalje, potrebno je osigurati i mobilni videonadzor koji bi se koristio pored nadgledanja prebrojavanja u svrhu sigurnosti Glavnog centra za brojanje.

1.13. Posmatrači izbornog procesa

246. U skladu sa članom 17.3, 17.4 i 17.5 stav (2) Izbornog zakona BiH i Uputstvom o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 41/18), Centralna izborna komisija BiH nadležna je za akreditiranje izbornih posmatrača političkih subjekata koji će posmatrati rad Centralne izborne komisije BiH i rad Glavnog centra za brojanje, međunarodnih posmatrača i posmatrača udruženja građana.
247. Za Opće izbore 2018. godine Centralna izborna komisija BiH akreditirala je ukupno 23 politička subjekta za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH i Glavnog centra za brojanje, 14 udruženja građana i 44 međunarodne organizacije.

248. Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 6.207 posmatrača i to 5.384 posmatrača iz 14 udruženja; 689 posmatrača iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatrača iz 23 politička subjekta.
249. Zbog neispunjavanja jednog od kriterija za akreditaciju (članstvo u biračkim odborima, kandidatura na predstojećim izborima, nosilac mandata) Centralna izborna komisija BiH je odbila zahtjev za akreditiranje za ukupno 171 posmatrača političkih subjekata i udruženja.
250. Zahtjev za akreditiranje posmatrača jednog (1) udruženja Centralna izborna komisija BiH je odbila u cijelosti, s obzirom na to da je u postupku provjere ispunjavanja uvjeta za akreditiranje, utvrđeno da je navedeno udruženje uključeno u aktivnosti u ime ovjerene političke stranke.
251. Prema podacima koji su dostavile 143 općinske/gradske izborne komisije, akreditirano je ukupno 58.083 posmatrača političkih subjekata za posmatranje rada izbornih komisija, centara za birački spisak i rada na biračkim mjestima.
252. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatrača.
253. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, 115 je akreditiralo izborne posmatrače kod općinskih/gradskih izbornih komisija. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirala je politička stranka SDA – Stranka demokratske akcije i to ukupno 5.194 kod 95 općinskih/gradskih izbornih komisija.
254. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini ugostila međunarodne posmatrače, predstavnike tijela za provođenje izbora iz Republičke izborne komisije Srbije, Državnog izbornog povjerenstva Hrvatske, Centralne izborne komisije Ruske Federacije, Vrhovnog izbornog vijeća Turske, Centralne izborne komisije Moldavije, Državne izborne komisije Republike Koreje, Centralne izborne komisije Bugarske i Državne izborne komisije Sjeverne Makedonije.

Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora

255. S ciljem što lakšeg praćenja izbornog procesa u BiH, Centralna izborna komisija BiH je 08.10.2018. godine, u Velikoj sali Parlamentarne skupštine BiH organizirala obuku za međunarodne posmatrače, na kojoj su posmatrači upoznati s njihovim pravima i obavezama pri praćenju izbornog procesa, a praktičnim pokazom je simuliran rad biračkog odbora na dan izbora.

Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine

Fotografija 11. Učesnici seminara za posmatrače izbornog procesa

Fotografija 12. Simulacija rada na biračkom mjestu

256. Posmatrači koji su akreditirani za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH mogli su posmatrati i štampanje glasačkih listića, i prema evidenciji, samo jedan posmatrač iz političke stranke SDS je dana 26.09.2018. godine u štampariji Atlantik bb Banja Luka zajedno sa predstavnicima 5 TV-kuća i 3 novinske agencije posmatrao proces uništavanja grafičkih ploča i škarta koji je nastao prilikom štampanja ili dorade glasačkih listića.

1.13.1. Ocjena međunarodnih posmatrača

257. Međunarodna posmatračka misija Ureda OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR) – ODIHR IPM je 03.09.2018. godine otvorila ured u Sarajevu u kojem je bilo stacionirano 16 stručnjaka, dok su 22 dugoročna posmatrača raspoređena širom zemlje. Misija je ostala u Bosni i Hercegovini do 19.10.2018. godine kako bi pratila postizborna dešavanja. Na dan izbora je bilo raspoređeno 316 posmatrača iz 43 zemlje, uključujući 249 dugoročno i kratkoročno angažiranih posmatrača koje je postavio ODIHR, kao i delegaciju od 27 članova iz Parlamentarne skupštine OSCE-a, delegaciju od 23 člana iz Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, delegaciju od 9 članova Evropskog parlamenta te delegaciju od 8 članova iz Parlamentarne skupštine NATO-a.
258. Međunarodni posmatrači ODIHR IPM su posmatrali otvaranje na 128 biračkih mjesta, a glasanje na 1.232 biračka mjesta širom zemlje. Brojanje glasova je posmatrano na 126 biračkih mjesta. Proces izrade zbirnih rezultata je posmatran u 95 općinskih izbornih komisija (OIK).³²
259. Opća je ocjena međunarodnih posmatrača da se Centralna izborna komisija BiH bavila svojim osnovnim zadacima i adekvatno upravljala izborima. CIK BiH je, međutim, često kritizirana zbog tehničkih priprema za izbore. Također se suočava s izazovima zbog nedostatka administracije i ograničenog budžeta.³³
260. Posmatrači Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope jedina su međunarodna misija koja je nadgledala kantonalne izbore u Bosni i Hercegovini i fokusirali su se samo na te izbore. Na Dan izbora bilo je prisutno 18 posmatrača iz 17 zemalja i bili su na 150 biračkih mjesta. Također su obišli glavni centar, gdje se vrši brojanje, tako da su vidjeli novu tehnologiju koja je primijenjena ovaj put (videonadzor). Prema ocjeni posmatrača Kongresa lokalnih i regionalnih tijela vlasti Vijeća Evrope izborni dan je protekao u najboljem redu, a izbori bili jako dobro pripremljeni.³⁴

1.13. Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine

261. Na dan izbora birači su glasali na 5.804. biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta

³² BOSNIA AND HERZEGOVINA GENERAL ELECTIONS 7 October 2018 ODIHR Election Observation Mission Final Report, Varšava, 25. januar 2019., str. 5
<https://www.osce.org/odihr/elections/bih/409905?download=true>

³³ *Ibid.*, str. 3.

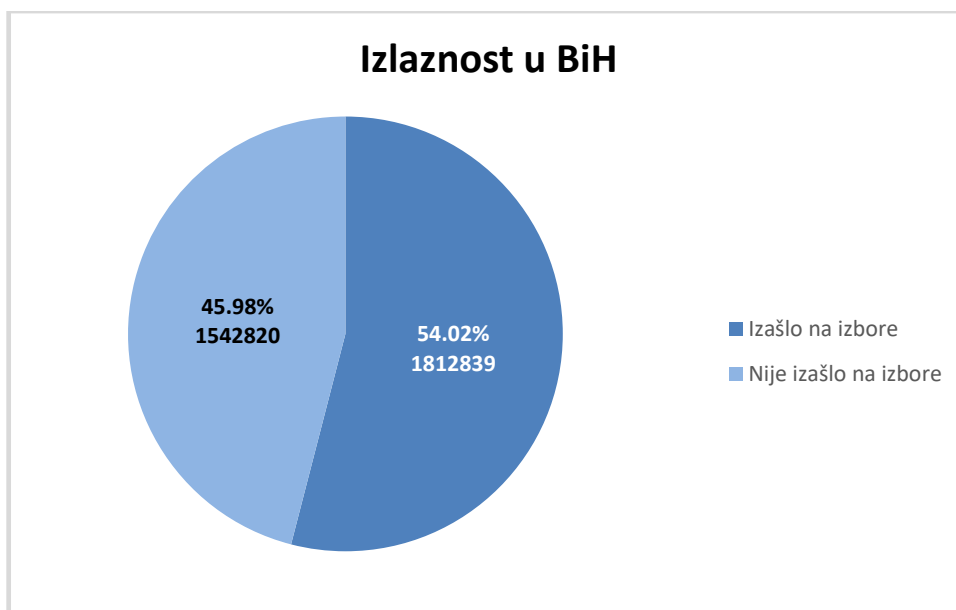
³⁴ Iz Intervjua Stewart Dickson, Šef misije Kongresa, <https://faktor.ba/vijest/trebalo-bi-razdvojiti-kantonalne-i-opce-izbore-u-bih/6549>.

za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.

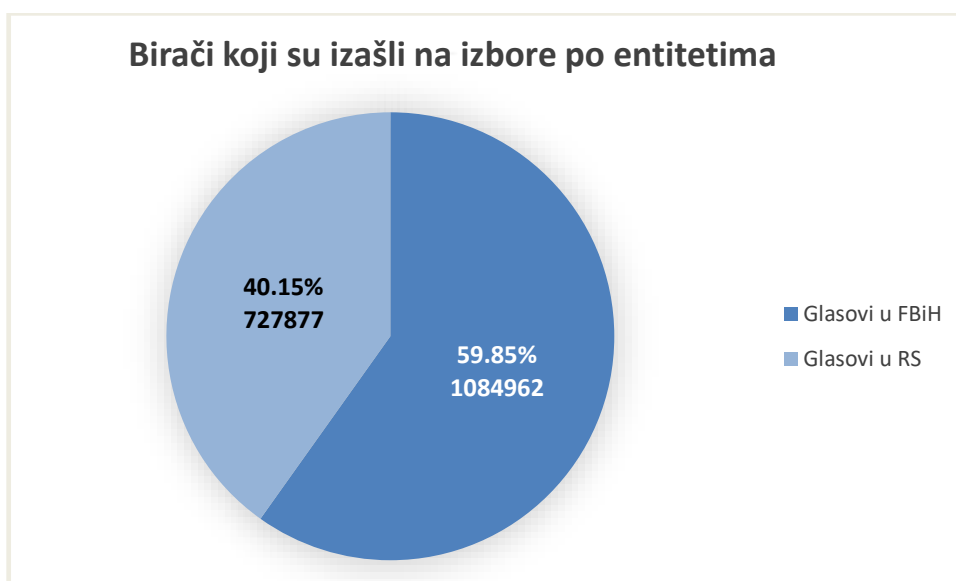
262. Na dežurne telefonske linije u sjedištu Centralne izborne komisije BiH gdje je formiran pozivni centar zaprimane su poruke prvenstveno o tehničkim i proceduralnim pitanjima, kao i nedostacima druge vrste koje su prijavile općinske izborne komisije u Bosni i Hercegovini koji su uočeni na dan izbora, te se po tome hitno reagiralo i vršene su intervencije.
263. Uz stalno osoblje Centralne izborne komisije BiH dodatno je angažirano po 10 osoba u dvije smjene, a koji su pratili unos podataka o otvaranju biračkih mjesta i odzivu birača, te su bili raspoređeni na dežurnim telefonima, a u slučaju bilo kakvih tehničkih nedostataka reagirali su prema koordinatorima za rad sa općinskim izbornim komisijama. Na dežurnim telefonima zaprimljeno je više stotina poziva birača, izbornih komisija, predstavnika političkih subjekata, NVO sektora i dr.
264. Na dan održavanja Općih izbora 07.10.2018. godine, na dežurne infolinije 033/251 331 i 033/251 332, zaprimljeno je ukupno 283 poziva, koji su se odnosili na: provjera biračkog mjesta (162 poziva); zloupotreba ličnih podataka i dokumenata (neovlaštene prijave) – 25 poziva; registrirani poštom – žele glasati na nepotvrđenim glasačkim listićima (13); nepravilnosti na biračkim mjestima (10); oduzeto pravo glasa (4); zahtjev za mobilni tim (4); ostalo: prigovor na rad mobilnih timova, neposjedovanje validnih identifikacionih dokumenata, umrli na biračkom spisku, pozivi izvan BiH – zašto nisu primili glasačke pakete (65 poziva). Putem e-maila, odgovoreno je na 63 upita.
265. U vezi sa pozivima koji su zaprimljeni na izborni dan, zahtjevi za mobilni tim su se odnosili na osobe koje su se neposredno pred izbore povrijedile ili razboljele i nisu u mogućnosti pristupiti glasanju na redovnom biračkom mjestu; prigovori su se odnosili na nemogućnost glasanja birača zbog isteklih dokumenata, promjene dokumenata u međuvremenu, uočene nepravilnosti birača na biračkom mjestu, nemogućnost pronalaska birača na biračkom mjestu itd. U poslijepodnevnim satima putem e-maila su počeli stizati zahtjevi za provjeru da li je iskorišteno pravo glasa osoba koje nisu izašla na svoja biračka mjesta, do 20:30 h, stiglo je 145 zahtjeva. Pitanja vezana za glasanje izvan BiH odnosila su se u najvećem broju na birače čije prijave za glasanje izvan BiH su odbijene, prijava zloupotrebe ličnih dokumenata, mogućnost glasanja nepotvrđenim glasačkim listićima te o kašnjenju u prijemu pošiljki sa glasačkim materijalom.
266. Stručno osoblje Centralne izborne komisije BiH je kontinuirano pružalo informacije općinskim/gradskim izbornim komisijama, političkim subjektima i građanima koji su se obraćali putem telefona i e-maila. Također, stručno osoblje bilo je na raspolaganju i akreditiranim posmatračima u ime političkih subjekata i međunarodnih organizacija, za pružanje tehničkih pojašnjenja i statističkih podataka o provođenju izbora, pri čemu je naročito bila izražena saradnja sa međunarodnom posmatračkom misijom OSCE/ODIHR.

1.14. Odziv birača na Općim izborima 2018. godine

267. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača sa pravom glasa, od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%.

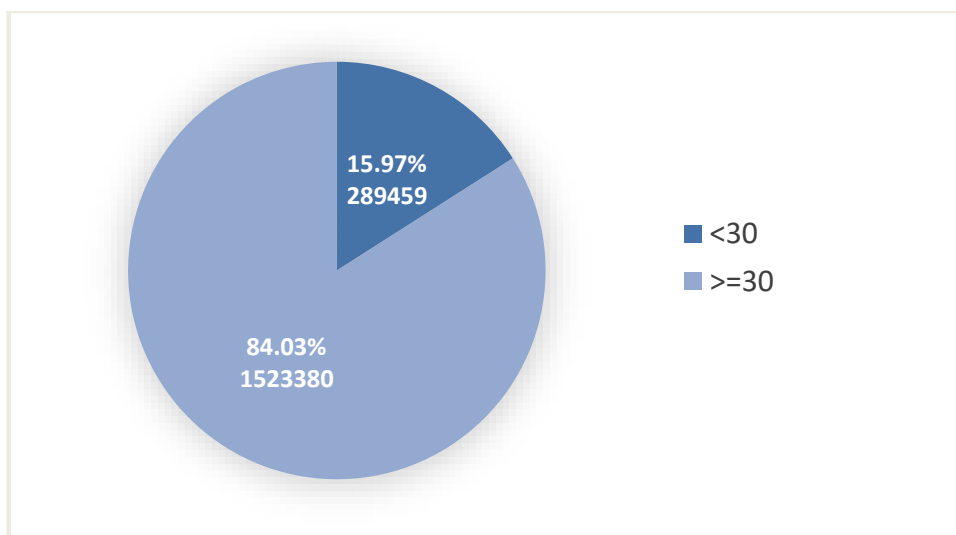

Grafikon 1. Odziv birača na Općim izborima 2018. godine

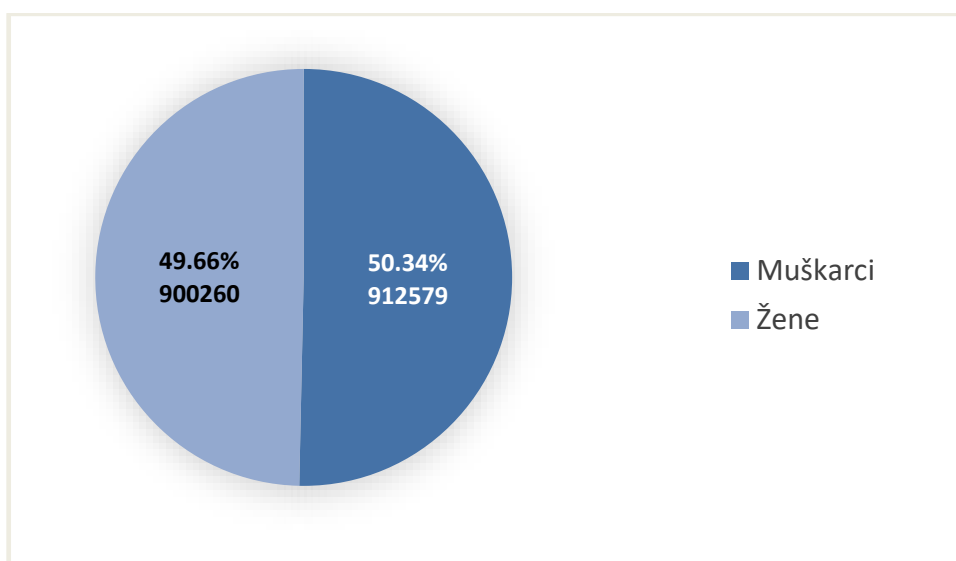
Grafikon 2. Odziv birača po entitetima

268. Starosna struktura birača koji su izašli na izbore je slijedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina starosti, a 15,97% birača su mlađi od 30 godina.

Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali

269. Prema spolnoj strukturi na Općim izborima je glasalo 50,34% muškaraca i 49,66% žena.

Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali

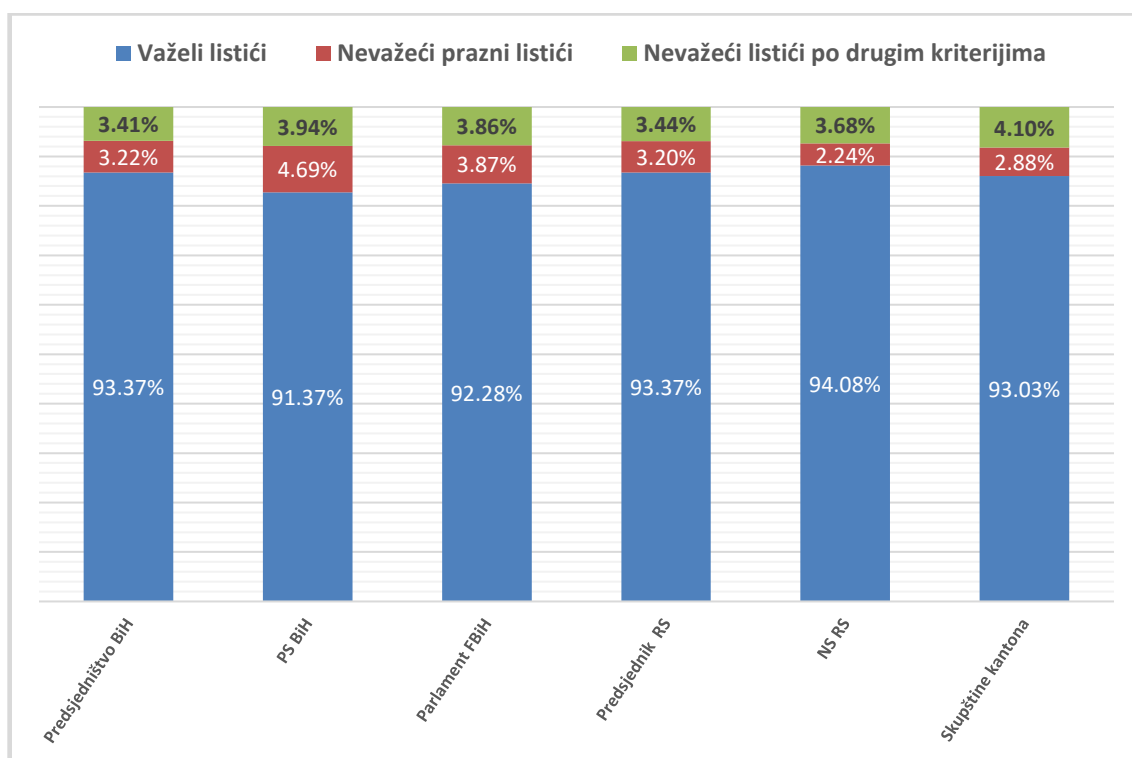
1.15. Nevažeći glasački listići

270. Osnovna karakteristika svih do sada provedenih izbora u Bosni i Hercegovini je povećan broj nevažećih glasačkih listića u odnosu na izborni standard koji se kretao od 3,41 % za izbor članova Predsjedništva BiH do 4,10 % za skupštine kantona.

271. Najveći broj nevažećih glasačkih listića je u postupku izbora zastupnika u kantonalnim skupštinama gdje je riječ o izuzetno velikom broju kandidata i glasačkom listiću većih dimenzija.

Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	Ukupno važećih listića [%]	Nevažeći prazni listići [%]	Nevažeći listići po drugim kriterijima [%]
Predsjedništvo BiH	93.37%	3.22%	3.41%
Parlamentarna skupština BiH	91.37%	4.69%	3.94%
Parlament Federacije BiH	92.28%	3.87%	3.86%
Predsjednik /potpredsjednici Republike Srpske	93.37%	3.20%	3.44%
Narodna skupština Republike Srpske	94.08%	2.24%	3.68%
Skupštine kantona	93.03%	2.88%	4.10%

Grafikon 5 Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima

272. Biračka mjesta koja su identificirana sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića su prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	BM	Glasalo	Važeći listići	Ukupno nevažeći sve kategorije	Prazni listići	Nevažeći listići
Predsjedništvo BiH	083B061	459	137	322	0	322
Parlamentarna skupština BiH	057A010	391	191	200	135	65
Parlament FBiH	167A015	545	413	132	100	32
Predsjednik RS	012B006	601	512	89	43	46
Narodna skupština RS	088B005	543	461	82	54	28
Skupštine kantona	117A002	439	363	76	33	43

273. Razlozi zbog kojih se javljaju nevažećih glasački listići su u velikoj mjeri: iskazivanje nezadovoljstva; neinformiranost i nedovoljna upućenost u način glasanja i pretvaranje važećih u nevažeće glasačke listiće.

1.17. Utvrđivanje izbornih rezultata

1.17.1. Implementacija rezultata provedenih neposrednih Općih izbora 2018. godine

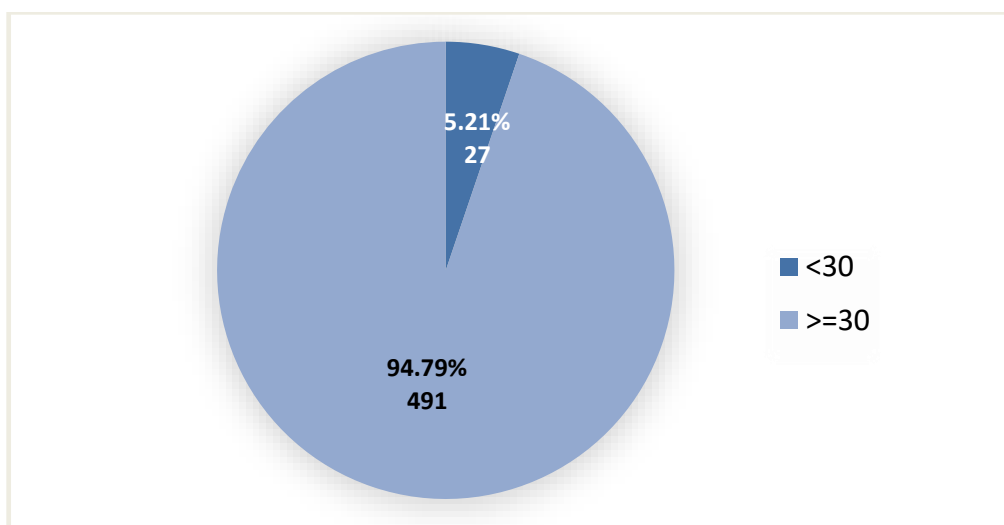
274. Prvi preliminarni rezultati Općih izbora 2018. godine su objavljeni u ponoć na dan izbora 07.10.2018. godine i nakon toga su osvježavani na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH u skladu s članom 5.29a Izbornog zakona BiH – dva puta u toku naredna 24 sata; u narednih pet dana svaka 24 sata; narednih dana svakih 48 sati, sve do objavljivanja konačnih, službenih i kompletnih rezultata izbora.

275. Nakon objedinjavanja i kontrole rezultata Centralna izborna komisija BiH je u zakonom utvrđenom roku (30 dana od dana objavljivanja izbora), na 81. sjednici održanoj 06.11. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini, koji su održani 7. oktobra 2018. godine.

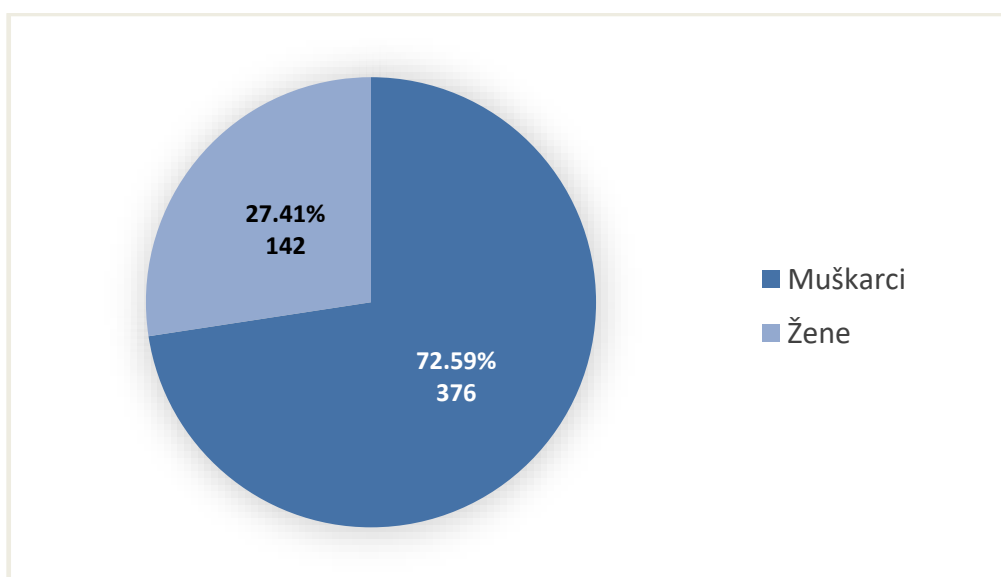
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine

	Ukupno mandata	Redovni mandati	Kompenzacijski mandati
Predsjedništvo BiH	3	3	0
Parlamentarna skupština BiH	42	30	12
Parlament FBiH	98	73	25
Predsjednik RS	3	3	0
Narodna skupština RS	83	63	20
Skupštine kantona	289	289	0
Ukupno	518	461	57

276. Od ukupno izabranih 518 kandidata na Općim izborima 2018. godine 491 (94,79%) kandidata imaju 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% su mlađi od 30 godina starosti.

Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata

Grafikon 7. Spolna struktura izabranih kandidata

277. Spolna struktura izabranih kandidata je sljedeća: 376 izabranih kandidata ili 72,59% su muškarci, a 142 ili 27,41% su žene.

278. Nakon provedenih Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je pripremila i dodijelila uvjerenja o dodjeli mandata za 518 izabranih zvaničnika, te jednak broj izjava o prihvatanju/odbijanju mandata, potvrda o prijemu uvjerenja o dodjeli mandata i izjava o imovinskom stanju.

279. Nakon što je 12 zvaničnika izabranih na Općim izborima 07.10.2018. godine odbilo prihvatiti osvojeni mandat, proveden je postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, te je doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.

Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine

Tijelo vlasti	Broj odbijenih mandata
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	2
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	1
Narodna skupština Republike Srpske	3
Skupštine kantona u Federaciji BiH	6
UKUPNO	12

1.17.2. Prestanci i dodjele mandata

280. U izvještajnom periodu po pitanju utvrđivanja prestanka mandata izabranim članovima tijela vlasti kojim mandat dodjeljuje Centralna izborna komisija BiH i dodjele mandata sljedećim kvalificiranim kandidatima, odbijanja mandata i dodjele mandata sljedećim kvalificiranim kandidatima, obrađeno je 228 predmeta.
281. U toku 2018. godine, od pokrenuta 193 upravna postupaka, doneseno je 228 upravnih akata, te 912 popratnih akata i 193 uvjerenja o dodjeli mandata, koji su upućeni izabranim zvaničnicima, kao i tijelima vlasti u Bosni i Hercegovini.
282. Od toga broja svi upravni postupci pokrenuti su u smislu utvrđivanja prestanka mandata u općinskim (gradskim) vijećima/skupštinama općina (grada), načelnicima općina/opština, Skupštini Grada Istočno Sarajevo, Gradskom vijeću Grada Sarajeva, skupštinama kantona, Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, Narodnoj skupštini Republike Srpske, Vijeću naroda Republike Srpske i Domu naroda Parlamentarne Skupštine BiH.
283. Zvaničnicima kojima je prestao mandat, te sljedećim kvalificiranim kandidatima koji su prihvatili zamjenske mandate, dostavljene su ukupno 193 izjave o imovinskom stanju.

Tabela 16. Pregled broja prestanaka mandata po nivou vlasti

Tijelo vlasti	Broj prestanaka mandata
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	0
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	1
Dom naroda Parlamenta Federacije BiH	25
Narodna skupština Republike Srpske	1
Vijeće naroda Republike Srpske	0
Skupštine kantona	0
Gradsko vijeće Grada Sarajeva	1
Skupština Grada Istočno Sarajevo	3
Načelnik općine	7
Općinsko vijeće/skupština općine	155
Ukupno	193

Tabela 17. Razlozi za utvrđivanje prestanka mandata

Razlozi	Broj prestanaka mandata
Po zahtjevu stranke	146
Zbog smrti	4
Zbog promjene prebivališta	0
Opoziv	1
Po službenoj dužnosti	42
<i>(Odbijanje mandata narednih kandidata)³⁵</i>	<i>(23)</i>
Ukupno	193

284. U 2018. godini obrađeno je 108 akata koji se odnose na odgovore na upite i obavijesti.

1.17.2.1. Provjera prebivališta za izabrane zvaničnike

285. U skladu sa planiranom polugodišnjom provjerom svih izabranih zvaničnika koji su osvojili mandat ili koji su dobili zamjenski mandat na Općim izborima 2014. godine i na Lokalnim

³⁵ Odbijanje mandata sljedećih kvalificiranih kandidata koji su odlukom dobili mandat, a nakon što je utvrđen prestanak mandata po nekom od navedenih razloga.

izborima 2016. godine, u skladu sa odredbom člana 1.10 stav (1) tačka 7. Izbornog zakona BiH, u julu 2018. godine izvršene su provjere da li se svi izabrani zvaničnici nalaze u okviru izborne jedinice u kojoj su izabrani, odnosno u kojoj su dobili zamjenski mandat. Navedenom provjerom je utvrđeno da se svi izabrani funkcioneri i svi zvaničnici koji su dobili zamjenski mandat nalaze u okviru izborne jedinice u kojoj su osvojili mandat. Prilikom obrade svakog predmeta o utvrđivanju prestanka mandata izabranog zvaničnika, vrši se provjera sljedećeg kvalificiranog kandidata i u smislu trenutnog prebivališta.

1.18. Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića

286. Centralna izborna komisija BiH je naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa 93 biračka mjesta iz 20 općina/gradova po pojedinim nivoima vlasti i to na nekim biračkim mjestima po političkim subjektima i kandidatima, a na nekim biračkim mjestima po kandidatima istog političkog subjekta.
287. Ponovna brojanja glasačkih listića sa 15 biračkih mjesta rezultirala su promjenama u vezi sa dodjelom mandata ili promjenom redoslijeda kandidata na listi.
288. Usvojeni zahtjevi tri akreditirana posmatrača i naređeno brojanje glasačkih listića na tri biračka mjesta u Širokom Brijegu za nivo Skupština Kantona 8 po kandidatima političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka.
- Ponovno brojanje rezultiralo gubitkom mandata za Antoniju Banožić, a mandat je dobio Jelić Mirko.
289. Usvojeni zahtjevi četiri akreditirana posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa četiri biračka mjesta u Cazinu za Predstavnički dom PSBiH, Predstavnički dom PFBiH i skupštinu Kantona 1 po političkim subjektima i kandidatima.
- Nakon ponovnog brojanja po političkim subjektima za Predstavnički dom PFBiH nije bilo promjena u odnosu na broj mandata.
 - Unutar liste SDP-a za Predstavnički dom PFBiH došlo do promjene iz izborne jedinice jedan osim direktnog mandata kompenzacijski mandat dobio Atlagić Mile.
 - Unutar liste SDA-a za Predstavnički dom PFBiH iz izborne jedinice 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
 - Unutar liste SDA za skupštinu Kantona 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
290. Usvojen zahtjev HDZ 1990 i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa 3 biračka mjesta u Livnu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta HDZ 1990.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Džaja Ante izgubio mandat, a Stanić Drago dobio mandat.
291. Usvojen zahtjev Narodne stranke radom za boljitak i naređeno ponovno brojanje na jednom biračkom mjestu u Livnu i jednom biračkom mjestu u Tomislavgradu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta Narodna stranka Radom za boljitak.

- Nakon ponovnog brojanja kandidat Balaban Milan izgubio mandat, a Tomić Josip dobio mandat.
292. Usvojen zahtjev grupe birača iz Mostara i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića na jednom biračkom mjestu u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po političkim subjektima i kandidatima.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat političkog subjekta SDP iz izborne jedinice 9 izgubio kompenzacijski mandat (Lana Prlić).
293. Centralna izborna komisija BiH po službenoj dužnosti naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po kandidatima političkog subjekta SDP.
- Nakon ponovnog brojanja direktni mandat izgubio Zoran Mikulić, a direktni mandat osvojila Lana Prlić.
294. Usvojen zahtjev akreditovanog posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Goraždu za skupštinu Kantona 5 po kandidatima političkog subjekta SDA.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Agović Adis izgubio mandat, a mandat je dobila Delizaimović Alma.

1.19. Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju

295. Na osnovi člana 15.8 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da kandidati izabrani na svim nivoima vlasti, dužni su u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u Službenom glasniku BiH, na posebnom obrascu, predati Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpisanu izjavu o imovinskom stanju. Na osnovi člana 15.8 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da izabrani član tijela vlasti na svim nivoima dužan je da Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnese izvještaj o imovinskom stanju u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran, kao i u slučaju prestanka mandata.
297. Odredbom člana 19.10 stav (1) tačka a) i b) Izbornog zakona BiH propisano je da će se novčanom kaznom u iznosu od 300,00 KM do 3.000,00 KM kazniti za povrede kandidat izabran na svim nivoima vlasti ako u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u "Službenom glasniku BiH", odnosno u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran na posebnom obrascu, ne preda potpisanu izjavu o imovinskom stanju iz člana 15.8 stav (1) i (2) ovog Zakona.
298. Odredbama člana 15.9 Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH omogućava da obrasci koji sadrže izjave o ukupnom imovinskom stanju budu dostupni javnosti. Centralna izborna komisija BiH nije odgovorna za tačnost podataka koji se odnose na podatke sadržane u obrascu.
299. U svrhu provođenja navedenih odredbi Centralnoj izbornoj komisiji BiH 12.02.2018. godine, dostavljen je Izvještaj u vezi sa nedostavljanjem izjava izabranih članova tijela vlasti u BiH – član 15.8 stav (1) i (2) Izbornog zakona BiH (Lokalni izbori 2016. godine).

Centralna izborna komisija BiH je na 53. sjednici, održanoj 26.10.2017. godine donijela Zaključak o pokretanju postupka za 65 izabranih zvaničnika koji nisu dostavili obrazac Izjave o imovinskom stanju nakon prestanka mandata 2016. godine, kao i za dva izabrana zvaničnika.

300. Postupajući po zaključcima sa 53. sjednice Centralne izborne komisije BiH, pokrenut je postupak za utvrđivanje činjeničnog stanja za navedene zvaničnike (67), odnosno zahtjev za dostavu izjašnjenja o svim relevantnim činjenicama, a ostavljena je mogućnost i ličnog dolaska u prostorije Centralne izborne komisije BiH radi davanja izjave.
301. Po isteku navedenog roka i nakon dostavljanja izjašnjenja i dodatne dokumentacije, te obustave postupka za 43 zvaničnika, u slučaju dvadeset četiri (24) izabrana zvaničnika kojim je istekao odnosno počeo mandat, a koji nisu dostavili izjašnjenje, kao ni obrazac Izjave o imovinskom stanju, Centralna izborna komisija je dana 15.02.2018. godine donijela Odluku kojom se izriče novčana kazna u iznosu od 300,00 KM.
302. Nakon dostavljanja Odluka navedenim izabranim zvaničnicima, upućena je Opomena o obavezi uplate novčanih sredstava u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti Odluke, na račun Ministarstva finansija i trezora BiH.
303. Uplatu novčanih sredstava do 20.12.2018. godine, izvršila su tri (3) izabrana zvaničnika, dok će se za dvadeset i jednog (21) izabranog zvaničnika, izvršenje naplate provesti sudskim putem.
304. Trenutno je u toku prijem i obrada obrazaca Izjave o imovinskom stanju izabranih zvaničnika na početku/isteku mandata nakon provedenih Općih izbora 2018. godine.

1.19.1. Dostupnost izjava o imovinskom stanju javnosti

305. Dana 16.04.2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je na svojoj internet-stranici objavila na uvid javnosti podatke iz imovinskog kartona načelnika/gradonačelnika izabranih na Lokalnim izborima 2016. godine (početak mandata), za ukupno 141 izabranog načelnika/gradonačelnika.
306. Nakon prijema obrazaca Izjava o imovinskom stanju izabranih zvaničnika na početku mandata – Lokalni izbori 2016. godine, obrade i pokrenutih postupka, 3.170 imovinskih kartona vijećnika/odbornika provedeno je kroz aplikaciju JIIS, trenutno se radi na provjeri unesenih podataka, nakon čega će isti biti objavljeni na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.
307. Centralna izborna komisija BiH prosljedila je odgovor na "GRECO Upitnik", dana 18.09. 2018. godine, a vezano za izvršenje preporuka "GRECO" – imovinski kartoni izabranih zvaničnika.
308. Predstavnici CIK BiH su prisustvovali na trećem sastanku Prvog pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost, Evropska unija – BiH Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju održanom 27. novembra 2018. godine u Banjoj Luci, dostavljen je i Izvještaj o odredbama Izbornog zakona BiH koji se odnosi na dostavu obrazaca Izjave o imovinskom stanju izabranih zvaničnika, odnosno zvaničnika kojim mandat prestaje/ističe.

1.20. Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima

309. Pravilnikom o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine utvrđen je novčani iznos takse za ovjeru prijave političkog subjekta za učešće na Općim izborima 2018. godine³⁶.
310. Novčani iznos takse za ovjeru političke stranke ne uplaćuju pojedinačno za svako tijelo, već uplaćeni iznos takse za ovjeru za više tijelo vlasti važi i za niže nivoe tijela vlasti, osim u slučaju kandidiranja za izbor članova Predsjedništva BiH.
311. Centralna izborna komisija BiH izvršila je povrat novčanog iznosa za taksu za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima koji su osvojili 1/3 glasova od ukupnog broja glasova koje je osvojio izabrani član Predsjedništva BiH, predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske na izborima ili više od 3% od ukupnog broja važećih glasova za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH, Narodnu skupštinu Republike Srpske i za skupštine kantona u Federaciji BiH, samostalno ili kao članice koalicije.
312. Ukupno 52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat ispunili su uvjete za povrat uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru prijave. Ukupan iznos vraćenih sredstava je u iznosu od 989.000 KM.
313. Visina vraćenog novčanog iznosa političkim strankama, odgovara najvišem nivou vlasti za koji je politička stranka ispunila uvjete za povrat, u skladu sa članom 4.16 Izbornog zakona BiH i članom 4. stav (1) Pravilnika.

1.21. Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora

314. Centralna izborna komisija BiH je uradila detaljnu Analizu o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora.³⁷
315. Svih 143 izborne komisije su dostavile podatke za **5.839** biračkih mjesta (redovno, odsustvo, lično, nepotvrđeni i mobilni tim). Na osnovi dostavljenih podataka od izbornih komisija utvrđeno je sljedeće:

³⁶ **Političke stranke:** 20.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 20.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 14.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 10.000 KM za izbore za zastupnike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

Nezavisni kandidati: 10.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 10.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 7.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 5.000 KM za izbore za zastupnike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

³⁷ U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11.10.2018. godine i zahtjevom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12.11.2018. godine.

- Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana i to: predsjednika (5.839), zamjenika predsjednika (5.801), članova (21.285) i zamjenika članova biračkih odbora (20.052).
- Politički subjekti, ovjereni za učešće na Općim izborima 2018. godine, od ukupno potrebnih **54.248** ³⁸ članova i njihovih zamjenika predložili su ukupno **22.554** člana i **19.630** zamjenika člana, što je za **12.064 (22,23%)** manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj. Važno je napomenuti da od svih predloženih kandidata **42.184** su ispunila uvjete za imenovanje.³⁹
- Izborne komisije su se, nakon imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora kao i njihovih zamjenika, suočile sa problemom njihovog odustajanja od članstva u biračkim odborima. Prije edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 5.121 osoba; nakon edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 4.771 osoba, a dan uoči izbora ili na dan izbora odustalo je ukupno 749 osoba. U odnosu na ukupan broj imenovanih predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika, ukupno je odustalo **2.180** predsjednika i njihovih zamjenika, te **8.458** članova i njihovih zamjenika, odnosno od ukupnog broja svih imenovanih **52.931** odustalo je **10.641 (20,10%)**.
- Najveća odustajanja od članstva u biračkom odboru, u odnosu na ukupan broj imenovanih članova biračkih odbora, bila su u sljedećim osnovnim izbornim jedinicama: Stari Grad Sarajevo – 414, (81,50%), Travnik – 413 (55,96%), Kalesija – 281 (54,04%), Zavidovići – 319 (53,70%) i Mostar – 739 (50,69%).
- Najčešći razlozi odustajanja bili su: neprisustvo edukaciji za članove biračkih odbora, visina naknade za rad u biračkom odboru, lični razlozi, kao i izbornim komisijama nepoznatim razlozima.
- Najveći broj izbornih komisija je vršio popunjavanje nedostajućih članova biračkih odbora upućivanjem zahtjeva političkim subjektima za dostavljanje novih kandidata, popunjavanje biračkih odbora iz evidencija izborne komisije o osobama koje su bile članovi biračkih odbora i imenovanjem osoba koje su bile predviđena kao zamjenici u istim i drugim biračkim odborima.
- Izborne komisije su zbog odustajanja od članstva u biračkim odborima imenovale iz svoje rezerve ukupno **16.572** predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika i to: predsjednika (1.569), zamjenika predsjednika (1.858), članova (5.451) i zamjenika članova (7.694).
- O novoimenovanim predsjednicima i članovima biračkih odbora, kao i njihovim zamjenicima, izborne komisije su uglavnom obavještavale putem oglasne ploče i web-stranice tijela uprave, dostavljanjem rješenja političkim subjektima (e-mailom, lično, putem pošte) i oglašavanjem na biračkim mjestima.

³⁸ Broj dobijen izračunom (5.839x2 (predsjednik i zamjenik predsjednika)+21.285x2 (član i zamjenik člana)).

³⁹ Prijedlozi političkih subjekata koji nisu ispunili uvjete za imenovanje u članstvo biračkog odbora ili nedostavljeni prijedlozi su sastavni dio broja članova koje su imenovale izborne komisije iz svoje rezerve.

1.22. Posredni izbori za zakonodavna tijela vlasti

316. U skladu odredbama Izbornog zakona BiH i Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH, izvršena je ovjera kandidatskih listi i kandidata za posredne izbore.

1.22.1. Vijeće naroda Republike Srpske

317. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29. 11. 2018. godine kandidatske liste za izbor delegata u Vijeće naroda Republike Srpske na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 26 kandidatskih listi na kojima se nalaze 80 kandidata za delegate u Vijeću naroda Republike Srpske i to:

- Za izbor delegata iz reda srpskog naroda dostavljeno je 11 kandidatskih listi na kojima se nalazi 30 kandidata. Ukupno su ovjerena 24 kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno za 7 predloženih kandidata da imaju mandat vijećnika te je izvršeno njihovo uklanjanje s kandidatskih listi, a ovlašteni predlagači dostavili jednog zamjenskog kandidata.
- Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjerene su 3 kandidatske liste na kojima se nalazi 16 kandidata.
- Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je 8 kandidatskih listi na kojima se nalazi 26 kandidata. Ukupno je ovjereno 25 predloženih kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno da jedan predloženi kandidat ima mandat vijećnika, te je izvršeno njegovo uklanjanje s kandidatske liste.
- Za izbor delegata iz reda ostalih ovjerene su 4 kandidatske liste na kojima se nalazi 8 kandidata.

318. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06.12. 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal za izbor delegata u Vijeće naroda RS.

319. Na osnovi dostavljenih rezultata glasanja provedenog u Narodnoj skupštini Republike Srpske, Centralna izborna komisija BiH, na 94. sjednici, održanoj dana 07. 12. 2018. godine, donijela je Odluku o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS iz reda bošnjačkog, hrvatskog i srpskog naroda, te i iz reda Ostalih, broj: 06-1-07-1-727/18.

320. Postupajući u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH, a u vezi sa članom 11.13 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je na 96. sjednici, održanoj 11.12.2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS, broj: 06-1-07-1-727/18.

321. U skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 10. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je izradila i dostavila uvjerenja o dodjeli mandata za 28 delegata u Vijeću naroda RS koji su na konstitutivnoj sjednici održanoj 12.12.2018. godine uredno popunili i potpisali izjave o prihvatanju mandata delegata u Vijeću naroda RS.

1.22.2. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH

322. Skupština Tuzlanskog i Skupština Zeničko-dobojskog kantona u Federaciji BiH dostavile su dana 28.12.2018. godine kandidatske liste za izbor delegata za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i to 6 kandidatskih listi sa ukupno 14 kandidata iz Skupštine Tuzlanskog kantona i 11 kandidatskih listi sa ukupno 28 kandidata iz Skupštine Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 18. Ovjerene liste /kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Tuzlanski kanton	3/8	1/2	1/2	1/2	
Zeničko-dobojski kanton	7/20	3/7	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda

323. Preostalih osam kantonalnih skupština dostavilo je kandidatske liste za posredne izbore tokom mjeseca januara i februara 2019. godine.

Tabela 19. Ovjerene liste /kandidati iz osam kantona FBiH

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Bosansko-podrinjski kanton – Goražde	10/17	1/1	1/2	4/4	BPK Goražde ne bira delegate iz reda ostalih.
Hercegovačko-neretvanski kanton	2/8	3/10	2/2	1/1	HNK ne bira delegate iz reda ostalih.
Kanton 10	1/1	6/13	2/4	-	
Srednjobosanski kanton	4/8	4/11	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda ostalih.
Zapadnohercegovački kanton	-	4/9	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda bošnjačkog i jedan kandidat iz reda srpskog naroda.
Unsko-sanski kanton	5/9	2/2	-	1/2	Biraju se i dva delegata iz reda srpskog naroda.
Kanton Sarajevo	6/20	1/2	2/2	2/2	Biraju se tri delegata iz reda srpskog naroda.
Posavski kanton	5/5	2/6	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda srpskog naroda.

324. Zaključno sa 04.02.2019. godine, Centralna izborna komisija BiH ovjerila je ukupno 184 kandidata za učešće na posrednim izborima za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.
325. Centralna izborna komisija BiH je donijela deset odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz kantona, kako slijedi:
1. Unsko-sanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-35/19 od 31. 01. 2019. godine,
 2. Posavski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-37/19 od 31. 01. 2019. godine,
 3. Tuzlanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-22/19 od 24. 01. 2019. godine,
 4. Zeničko-dobojski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-56/19 od 08. 02. 2019. godine,
 5. Bosansko-podrinjski kanton Goražde, Odluka broj: 06-1-07-1-50/19 od 31. 01. 2019. godine,
 6. Srednjobosanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-49/19 od 07. 02. 2019. godine,
 7. Hercegovačko-neretvanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-52/19 od 08. 02. 2019. godine,
 8. Zapadnohercegovački kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-25/19 od 24. 01. 2019. godine,
 9. Kanton Sarajevo, Odluka broj: 06-1-07-1-45/19 od 04. 02. 2019. godine,
 10. Kanton 10, Odluka broj: 06-1-07-1-57/19 od 08. 02. 2019. godine.
326. Centralna izborna komisija BiH je na 16. sjednici, održanoj dana 11.02.2019. godine, donijela četiri dopunske odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda i reda Ostalih u Domu naroda Palamenta Federacije BiH: Odluke broj: 06-1-07-1-61/19; 06-1-07-1-62/19; 06-1-07-1-63/19 i 06-1-07-1-64/19.
327. Dana 14.02.2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj: 06-1-07-1-134-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine.
328. Centralna izborna komisija BiH je na 26. sjednici, održanoj dana 05.03.2019. godine, donijela tri Odluke, broj: 06-1-07-1-93/19, 06-1-07-1-94/19 i 06-1-07-1-95/19, o dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

1.22.3. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH

1.22.3.1. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske

329. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29.11.2018. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je ovjereno **8** kandidatskih listi za izbor delegata iz reda srpskog naroda na kojima se nalazi **20** kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
330. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06.12.2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal o provednim posrednim izborima za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
331. Nakon provjere dostavljenog materijala o provedom postupku Centralna izborna komisija BiH, na 94. sjednici, održanoj dana 07.12.2018. godine, donijela je Odluku o utvrđivanju

rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, broj: 06-1-07-1-726/18.

1.22.3.2. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH

332. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH dostavio je dana 20.02.2019. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Federacije BiH u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 13 kandidatskih listi.
333. Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjereno je pet (5) listi na kojima se nalazi 12 kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
334. Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je osam (8) listi na kojima se nalazi 31 kandidat za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, a ovjereno je sedam (7) kandidatskih listi i ukupno 30 kandidata. Centralna izborna komisija BiH odbila je jednu kandidatsku listu, s obzirom na to da nije ispunila uvjete iz člana 9.12c Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH.
335. Nadalje, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je, dana 20.02.2019. godine, dostavio Centralnoj izbornoj komisiji BiH akt, broj: 02/6-02-287/19 od 20.02.2019. godine, te u prilogu istog cjelokupan izborni materijal u vezi sa provedenim posrednim izborima za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH, sa konstituirajuće sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije BiH održane 20.02.2019. godine.
336. Dana, 20.02.2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj 06-1-07-1-82/19, o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno dana 25.02.2019 godine Odluku, broj 06-1-07-1-179-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine.

1.23. Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine

337. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17.02.2019. godine. Nadalje, gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17.02.2019. godine.
338. Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, a nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika navedenih gradova i

općina. Na istoj sjednici je doneseno i Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike navedenih gradova i općina, kojim su utvrđene ključne izborne aktivnosti i rokovi za provođenje.

339. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Također, CIK BiH ovjerila je ukupno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija, tako da se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
340. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28.01.2019. godine, a odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170 892 birača.

Tabela 20. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore

R/br.	Općina/Grad	Redovni	Odsustvo/ lično	Pošta	Ukupno
1.	Doboj	61.679	746	1.303	63.728
2.	Trebinje	29.418	44	1.075	30.537
3.	Bužim	15.057	10	75	15.142
4.	Domaljevac-Šamac	3.380	58	1.163	4.601
5.	Bosanski Petrovac	6.536	81	47	6.664
6.	Drvar	6.218	244	354	6.816
7.	Ribnik	6.201	14	53	6.268
8.	Bosansko Grahovo	2.493	76	372	2.941
9.	Kakanj	33.923	203	69	34.195
	UKUPNO	164.905	1.476	4.511	170.892

341. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
342. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17.02.2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina, a preliminarni, nezvanični i nekompletni rezultati izbora objavljeni su 17.02.2019. godine na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.
343. Centralna izborna komisija BiH je dana 25.02.2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05.03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboj, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06.03. Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.

2. Zaštita izbornog prava

344. U svim fazama izbornih aktivnosti koje je poduzela Centralna izborna komisija BiH ciljem pripreme i održavanja Općih izbora, učesnici u izbornom procesu su podnosili prigovore i žalbe i druga pravna sredstva propisana Izbornim zakonom BiH za zaštitu izbornih prava. Na osnovi odredbi Izbornog zakona BiH zaštitu izbornog prava osiguravaju izborne komisije (općinske izborne komisije, gradske izborne komisije, Izborna komisija Brčko distrikta BiH i Centralna izborna komisija BiH) i Apelacioni odjel Suda BiH. Svi prigovori podnose se u pisanoj formi na obrascu koji propiše Centralna izborna komisija BiH. Izborna komisija u svojoj općini/gradu/distriktu ima prvostepenu nadležnost za odlučivanje o svim pitanjima koja nisu eksplicitno dodijeljena Centralnoj izornoj komisiji BiH i Apelacionom odjelu Suda BiH. Centralna izborna komisija BiH ima drugostepenu nadležnost za odlučivanje o ulozenim žalbama na odluke svih izbornih komisija.
345. Centralna izborna komisija BiH ima i prvostepenu nadležnost za odlučivanje po prigovorima ulozenim zbog povrede pravila izbornog procesa, izbornih prava, povrede pravila Poglavlja 16. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, učinjene od političkog subjekta. Apelacioni odjel Suda BiH nadležan je da rješava po žalbama na odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalbe se podnose Apelacionom odjelu Suda BiH u roku od dva dana od dana prijema odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalba se podnosi putem Centralne izborne komisije BiH, a Apelacioni odjel Suda BiH dužan je donijeti odluku po žalbi u roku od tri dana od dana prijema žalbe.
346. **Žalbe na odluku o izboru predsjednika Centralne izborne komisije BiH** – Na odluku Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o izboru predsjednika Centralne izborne komisije BiH je podnesena 1 žalba Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja je Sud BiH žalbu odbio kao neosnovanu.
347. **Žalbe na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije** – Na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije je podneseno 22 žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja Sud BiH je 22 žalbe odbio kao neosnovane.
348. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere prijave političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine ukupno je izjavljeno 12 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je 4 žalbe uvažila i ovjerila prijave podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 8 žalbi, koje je odbio kao neosnovane.
349. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe na Općim izborima 2018. godine su izjavljene 3 žalbe Sudu BiH, od kojih je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i jednu (1) žalbu uvažio.
350. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere kandidatskih listi političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine

ukupno je izjavljeno 6 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je jednu (1) žalbu uvažila i ovjerila kandidatske liste podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 5 žalbi, od kojih je 4 žalbe odbio kao neosnovane i jednu žalbu odbacio kao neblagovremenu.

351. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH** – Centralna izborna komisija BiH je odlukom odbila upis 9.136 birača za glasanje izvan Bosne i Hercegovine zbog toga što podnosilac prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine uz prijavu nije dostavio potrebnu dokumentaciju kao što su dokaz o identitetu, državljanstvu, prebivalištu i drugih razloga. Drugi razlozi zbog kojih je Centralna izborna komisija BiH odbila upis podnosioca prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine su ti što u prijavi nisu navedeni svi potrebni podaci koji se odnose na adresu stanovanja izvan Bosne i Hercegovine i kontakt-podatke: ulica, broj, grad, poštanski broj, država, broj telefona i e-mail adresu, te da se na adresi koju su podnosioci prijave označili, nalazi veći broj drugih osoba, također podnosioca za upis u Centralni birački spisak, zatim da su prijave napisane rukopisom jedne osobe i da označena adresa stanovanja podnosioca prijave je ustvari adresa pravne osobe. Na odluku o odbijanju upisa podnosioca prijave u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, podnosioci prijave čija je prijava odbijena izjavili su 1.015 žalbi Sudu BiH preko Centralne izborne komisije BiH. Centralna izborna komisija BiH kao prvostepeno tijelo je 63 žalbe uvažila i podnosiocima žalbi upisala u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, po 2 podnesene žalbe je Centralna izborna komisija BiH donijela odluke kojim je poništen upis dvije osobe u Centralnom biračkom spisku, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 950 žalbi, od kojih je svih 950 žalbi odbio kao neosnovane ili odbacio kao neblagovremene.
352. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju zahtjeva za akreditiranje** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je zahtjev udruženja za akreditiranje odbijen, je podnesena žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.
353. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o izrečenim sankcijama kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim su izrečene sankcije kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju u skladu sa Izbornim zakonom BiH su podnesene 3 žalbe Sudu BiH koje je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i 1 odbacio kao neblagovremenu.
354. **Mandati** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata i dodjeli mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu uložene su 2 žalbe Sudu BiH. Odlučujući po žalbama Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane.
355. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine izjavljena je jedna (1) žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbacio kao nedopuštenu.
356. **Postupak imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine** – U postupku imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine u jednoj od faza

izbornih aktivnosti politički subjekti podnosili su prigovore i žalbe. Imenovanje biračkih odbora vrše izborne komisije osnovnih izbornih jedinica na način i po postupku propisanom odredbama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja članova, postupak žrijebanja i imenovanja, obuke, provjere znanja i certificiranja članova biračkih odbora i mobilnih timova za glasanje, u kome su utvrđeni kriteriji koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora. Na odluku izborne komisije kojom je odlučeno po prigovoru uložene su 2 žalbe Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Žalbeni navodi su se odnosili na navodno kršenje odredbi provedbenih akata izbornih komisija prilikom imenovanja članova biračkih odbora na način da nisu poštovali kriterije koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora i da izborna komisija nije vodila računa o rokovima za dostavu rješenja o imenovanju biračkih odbora.

Postupajući po žalbama Centralna izborna komisija BiH je donijela 2 odluke kojim je 1 žalbu odbila kao neosnovanu, a 1 kao neblagovremenu. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

357. **Postupci u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH** – Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarne tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izbornoj komisiji BiH je podnesen jedan (1) prigovor od političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH na osnovi dokaznog materijala odbila kao neosnovan. Sudu BiH nije izjavljena žalbe.

Centralna izborna komisija BiH prilikom rješavanja prigovora koji se odnose na povrede izbornog procesa putem društvenih mreža i online medija ne može na pouzdan način utvrditi činjenicu kada je dostavljen dokazni materijal objavljen, niti se sa sigurnošću može utvrditi ko je objavio taj material, s obzirom na to da su određene domene izvan jurisdikcije Bosne i Hercegovine, što predstavlja prepreku za utvrđivanje odgovornosti političkih subjekata i onih protiv kojeg je dostavljen prigovor. Na taj način ova oblast nije zakonski dovoljno precizirana, niti trenutno postoje primjeri dobre prakse koji bi omogućili da se uspješno vode postupci protiv nedozvoljenih radnji u izbornom procesu, a koje se ostvaruju putem društvenih mreža i online medija, te se može na žalost zaključiti da se radi o svojevrsnoj "sivoj zoni".

358. **Postupci u vezi s povredom izbornog prava u periodu izborne kampanje političkih subjekata** – Najveći broj prigovora i žalbi vezan je za period izborne kampanje političkih subjekata, u kojem politički subjekti na zakonom utvrđen način upoznaju birače i javnost sa svojim programom i kandidatima za Opće izbore i koji prema odredbama Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH predstavlja period od 30 dana prije dana održavanja izbora. Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine, utvrđeno je da izborna kampanja zvanično počinje dana 07. 09.2018. godine. Pravila ponašanja političkih subjekata u periodu izborne kampanje propisana su u Poglavlju 7. Izbornog zakona BiH, a predstavljanje političkih subjekata putem elektronskih medija propisano je u Poglavlju 16. Izbornog zakona BiH. Kršenja pravila propisanih ovim poglavljima su pratila i ove izbore.

Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne kampanje su se odnosile na ometanje skupova drugih političkih stranaka, obećavanje novčane nagrade s ciljem dobijanja podrške birača, skidanje, uništavanje i lijepljenje izbornih plakata, postavljanje bilborda prije početka izborne kampanje, korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje.

U ovom periodu politički subjekti podnijeli su 26 prigovora Centralnoj izbornoj komisiji BiH, po kojima je nadležna postupati Centralna izborna komisija BiH, po kojima je doneseno: 11 odluka kojima se izriče novčana kazna političkim subjektima i kandidatima, sedam odluka kojim se odbijaju kao neosnovani, dva prigovora koji se odbacuju kao podneseni od neovlaštene osobe, pet prigovora koji se odbacuju kao neblagovremeni i jedan zaključak o obustavi postupka. Na 14 izjavljenih žalbi Sudu BiH, 13 žalbi je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane i jednu žalbu je uvažio.

Jedanaest žalbi, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane, odnosilo se na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim je utvrđena odgovornost političkih subjekata i kandidata ili njihovih pristalica za kršenje pravila ponašanja u izornoj kampanji iz člana 7.3 stav (1) tačka 7. Izbornog zakona BiH – korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje, a nesporno utvrđene činjenice na kojima se temelje žalbene odluke su:

- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a kojom je političkog konkurenta označio prijetnjom po mir i sigurnost naroda, entiteta i njegovih institucija i koja je usmjerena na upoznavanje birača i javnosti upotrebom jezika na nedozvoljen način, a govor prenosi jasan neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha i netoleranciju;
- odgovornost koalicije jer kao organizator predizbornog skupa nije smjela dozvoliti da prisutni na skupu kao i njihove pristalice ističu plakat sa sadržajem koji je nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu pristalice koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a koja je služila podizanju tenzija u narodu i raspirivanju mržnje-poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu njenog predsjednika na predizbornom skupu koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom govora usmjerenog negativnom označenju kandidata druge političke stranke čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjave kandidata na radiju i na javnom skupu-tribini u periodu izborne kampanje, koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom izražavanja navodeći porijeklo kandidata druge političke stranke, čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata na predizbornom skupu u periodu izborne kampanje, a koja je služila podizanju tenzija među narodom i raspirivanju međunacionalne mržnje, vrijeđajući pripadnike jednog naroda, nazivajući ih pogrđnim imenima – poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjavu kandidata objavljenu putem Facebooka – internetske društvene mreže koja je pristupačna ogromnom broju građana i ima veliki broj korisnika u periodu izborne kampanje, koristeći se jezikom koji navodi na raspirivanje međunacionalne mržnje, koji prenosi jasan i neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha, ksenofobiju i netoleranciju.

Nadalje, Centralna izborna komisija BiH je donijela 9 odluka po žalbama izjavljenih na prvostepene odluke izbornih komisija i to: 6 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, jedna odbačena kao neblagovremena i 2 žalbe su uvažene. Na predmetne odluke Centralne izborne komisije BiH su izjavljene 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

359. **Postupci u vezi s kršenjem izborne šutnje** – Politički subjekti su podnosili prigovore zbog kršenja izborne šutnje za koje povrede su, prema odredbama Izbornog zakona BiH, nadležne odlučivati izborne komisije i Centralna izborna komisija BiH. Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne šutnje su se odnosile na obilazak biračkih mjesta kandidata na izborima, prisustvo kandidata na biračkom mjestu ili njegovoj okolini, navodno pojavljivanje u televizijskim i radijskim programima kandidata na predstojećim izborima i društvenim mrežama, slanje SMS poruka, izlaganje ili dijeljenje biračima promotivnog materijala.

Zbog kršenja izborne šutnje Centralnoj izbornoj komisiji BiH izjavljeno je 8 prigovora, po kojima je Centralna izborna komisija BiH donijela 6 odluka kojima se prigovor odbija kao neosnovan i 2 odluke o izricanju novčane kazne političkim subjektima. Na odluke Centralne izborne komisije BiH, izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, od kojih je Sud BiH 3 odbio kao neosnovane, a jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izbornoj komisiji BiH. U ponovnom postupku je Centralna izborna komisija BiH donijela odluku o izricanju novčane kazne političkom subjektu i njenom kandidatu na koju nije izjavljena žalba Sudu BiH.

360. **Povrede biračkog prava na dan izbora** – Na prvostepene odluke izbornih komisija, kojim je odlučeno po prigovorima podnesenim zbog povreda na biračkom mjestu, uloženo je 12 žalbi Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Odlučujući po žalbama, Centralna izborna komisija BiH je donijela 10 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, a 2 žalbe su uvažene i vraćene nadležnoj izbornoj komisiji na ponovno odlučivanje.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Centralna izborna komisija BiH je, također, po uloženoj žalbi na rješenje izborne komisije koja je odlučivala u prvostepenom postupku po prigovoru na rad člana mobilnog tima, donijela odluku kojom je uvažila žalbu, poništila rješenje izborne komisije i izrekla novčanu kaznu članu mobilnog tima.

Uloženu žalbu Sudu BiH, Apelacioni odjel Suda BiH je odbio kao neosnovanu.

361. **Zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine** – Centralnoj izbornoj komisiji BiH su podnesena tri zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH je jednom odlukom djelimično uvažila zahtjev i za dio sredstava uplaćenih na dan 01.06.2018. godine na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine odobrila povrat, a drugi dio zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na dan 25.05.2018. godine odbacila kao nedopušten. Centralna izborna komisija BiH je po druga dva zahtjeva donijela odluke kojima se podnesci odbacuju.

Na jednu odluku kojom se podnesak odbacuje je uložena žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

362. **Zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom** – U cilju pravilnog objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata u osnovnim izbornim jedinicama izborne komisije su podnijele 48 zahtjeva Centralnoj izbornoj komisiji BiH za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na 395 biračkih mjesta. Centralna izborna komisija BiH je

donijela 162 naredbe kojim je odobrila izbornim komisijama otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na traženim biračkim mjestima.

Centralna izborna komisija BiH je donijela naredbu kojom se nalaže svim izbornim komisijama u Bosni i Hercegovini da u skladu sa članom 5.27 Izbornog zakona BiH pravilno utvrde rezultate izbora na području svoje osnovne izborne jedinice na svim biračkim mjestima na kojima birački odbor nije pravilno utvrdio izborne rezultate.

363. **Postupci u rješavanju zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića** – Centralnoj izornoj komisiji BiH, prije donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, su podnesena 32 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH je donijela 32 zaključka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su preuranjeni. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

Nakon donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, Centralnoj izornoj komisiji BiH ukupno je podneseno 82 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH, odlučujući po zahtjevima, donijela je 25 zaključaka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su neblagovremeni, 21 odluku o ponovnom brojanju glasačkih listića i 36 odluka i zaključaka kojim je zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića odbila kao neosnovan, odnosno kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su podneseni od neovlaštene osobe ili nepotpuni. Ponovno brojanje glasačkih listića vršeno je u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, i prema odlukama brojanje je vršeno za 90 biračkih mjesta.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljeno je 18 žalbi Sudu BiH od kojih je Centralna izborna komisija BiH 3 žalbe uvažila i naredila ponovno brojanje glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje, a Sud BiH je 14 žalbi odbio kao neosnovane i jednu (1) odbacio kao neblagovremenu.

Na Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o I izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o II izmjeni Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine izjavljeno je 7 žalbi, Centralna izborna komisija BiH je dvije žalbe odbacila jer su podnesene od neovlaštene osobe, a Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane, 2 žalbe odbacio kao nedozvoljene i jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izornoj komisiji BiH na ponovno odlučivanje. Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku u ponovnom postupku na koju nije uložena žalba Sudu BiH.

Na Odluku o III izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine izjavljene su 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

364. **Postupci potvrđivanja i objavljivanja rezultata Općih izbora 2018. godine** – Centralna izborna komisija BiH, u skladu s odredbom člana 5.32 Izbornog zakona BiH nakon završetka ponovnog brojanja glasačkih listića i istekom roka za podnošenje žalbe, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, potvrđuje izborne rezultate za tijela na svakom pojedinom nivou vlasti, u roku od 30 dana od dana održavanja izbora. Centralna izborna komisija BiH je na

81. sjednici održanoj 06.11.2018. godine donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, broj: 05-1-07-1-1327-1/18 od 06. 11. 2018. godine u kojoj je u članu 2. navedeno:

- stav (2) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđen primjenom člana 10.1 stav (3) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti Odluke donesene 05. 11. 2018. godine o III izmjeni odluke, broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine i
- u stavu (3) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Narodnu skupštinu Republike Srpske, utvrđen primjenom člana 11.1 stav (2) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti odluke donesene 05. 11. 2018. godine o izmjeni stava (1) alineja 1 odluke o II izmjeni odluke, broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine.

Na Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine je izjavljena 1 žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

365. Apelacije/ zahtjevi podneseni Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine u 2018. godini –

I - Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine je podnesena apelacija i to:

Svetozar Pudarić iz Sarajeva je podnio žalbu Apelacionom odjelu Sud BiH na Odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je odbijena njegova prijava kao nezavisnog kandidata za učešće na Općim izborima 2018.godine za izbore za člana Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda. Nakon donošenja rješenja Suda BiH kojom je odbijena žalba, i podnesene apelacije Ustavnom sudu BiH, Ustavni sud BiH je donio odluku, broj AP-3464/18 od 17.07.2018.godine kojom je odbacio apelaciju Svetozara Pudarića kao nedozvoljenu.

II – Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine su podnesena tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti i to:

1. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18) je 27 zastupnika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine dana 27.12.2018. godine dostavilo Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva.

Centralna izborna komisija BiH je predmetno Uputstvo donijela na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2, 6, 10. i 12, a u vezi sa članom 9.12 do 9.12i, članom 9.14, članom 10.10 do 10.18, članom 11.10 do 11.16 i 13.10 do 13.12 Izbornog zakona BiH.

Ustavni sud BiH je donio rješenje objavljeno u Službenom glasniku BiH broj: 54/17 od 28.07.2017.godine kojim su odredba člana 10.12 stav (2) Izbornog zakona BiH u dijelu: "Svaki konstitutivni narod se daje jedno mjesto u svakom kantonu." i odredba člana

20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH prestale da važe od 29.07.2017.godine.

S obzirom na to da po rješenju Ustavnog suda BiH navedene izmjene Izbornog zakona Bosne i Hercegovine nije usvojilo i implementiralo nadležno zakonodavno tijelo zbog neusaglašenih stavova političkih subjekata, a da bi se mogao izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i da bi Centralna izborna komisija BiH mogla u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornim zakonom BiH potvrditi i posredne izbore za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH u 2018. godini i završiti Opće izbore, kao prethodno pitanje neophodno je odrediti broj delegata koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona, što je i nadležnost Centralne izborne komisije BiH utvrđena u članu 10.12 Izbornog zakona BiH.

Odredbom člana 10.12 Izbornog zakona BiH je u stavu (1) utvrđeno da broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz zakonodavnog tijela svakog kantona, proporcionalan je broju stanovnika kantona prema posljednjem popisu. Centralna izborna komisija BiH određuje, nakon svakog popisa, broj delegata koji se biraju iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona.

Neophodno je usaglasiti član 21. stav (3) važećeg Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 38/14, 90/16 i 8/17) koji je glasio: "Broj delegata koji se bira iz skupština kantona je propisan članom 20.16A Izbornog zakona BiH" sa navedenim rješenjem Ustavnog suda BiH što je učinjeno predmetnim Uputstvom kojim je u članu 1. izmjenjen član 21. stav (3) u kojem je Centralna izborna komisija BiH utvrdila preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona.

Preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona utvrđen je u skladu sa odredbom člana 10.12 stav (1) i (2) i člana 20.16A stav (2) Izbornog zakona BiH.

U stavu (2) člana 10.12 Izbornog zakona BiH je utvrđeno da za svaki kanton, broj stanovnika iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih se dijeli brojevima 1, 3, 5, 7, itd. sve dok je to potrebno za raspodjelu. Brojevi koji se dobiju kao rezultat ovih dijeljenja predstavljaju količnike svakog konstitutivnog naroda i ostalih u svakom kantonu. Svi količnici konstitutivnih naroda se redaju zasebno po veličini tako što se najveći količnik svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih stavlja na prvo mjesto. Najveći količnik za svaki konstitutivni narod u svakom kantonu se briše sa liste količnika tog konstitutivnog naroda. Preostala mjesta se daju konstitutivnim narodima i ostalim, jedno po jedno, od najvećeg prema najmanjem prema preostalim količnicima na listi."

Imajući u vidu naprijed navedeno rješenje Ustavnog suda BiH u članu 20.16A Izbornog zakona BiH stav (2) sada glasi: "*Do organiziranja novog popisa, kao osnova koristi se popis iz 1991. godine tako da svaki kanton bira sljedeći broj delegata:*" i odredbe člana 10.12 stav (1) i (2) Izbornog zakona BiH i da je Ustavni sud BiH u odnosu na odredbe člana 10.12 Izbornog zakona BiH u preostalom dijelu, kako je i naprijed citirana ova odredba, naveo "da je zakonodavac odredio da je broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda Ostalih proporcionalan broju stanovnika prema posljednjem popisu" proizilazi nesporna činjenica da ne postoji opravdanost predmetnog zahtjeva, odnosno da je ispitivanje merituma zahtjeva nepotrebno.

Posljednji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini je organiziran u 2013. godini ("Službeni glasnik BiH", broj 60/16).

Termin posljednji popis proteže se kroz odredbe Izbornog zakona BiH i jedina osnova za djelovanje Centralne izborne komisije BiH po ovim pitanjima i jeste isključivo primjena posljednjeg popisa, što je popis stanovništva BiH iz 2013. godine. A po prirodi stvari samo ovaj popis iz 2013. godine je prema ustavnom i teritorijalnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine i kantona.

Odredbom člana 2. predmetnog Uputstva je primjenjena i odredba Ustava Federacije BiH kojom je utvrđeno *”da će u Domu naroda biti najmanje jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin iz svakog kantona koji imaju najmanje jednog takvog zastupnika u svom zakonodavnom tijelu”*.

U odredbi člana 3. predmetnog Uputstva je promjena koja se odnosi na Dom naroda Federacije BiH zasnovana na paritetu kao ustavnom principu koji je prenesen na Izborni zakon BiH, a Centralna izborna komisija BiH je na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2. Izbornog zakona BiH nadležna za donošenje administrativnih propisa za provođenje Izbornog zakona BiH.

”Po zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH donio odluku kojom se predmetni zahtjev odbacuje kao nedopušten zbog nenadležnosti Ustavnog suda BiH.”

U predmetnoj odluci Ustavni sud BiH je istakao da prema članu 2.9 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je nezavisno tijelo koje podnosi izvještaj Parlamentanoj skupštini BiH i čija ovlaštenja iz nje proizile, a tačkom od 1. do 17. člana 2.9 Izbornog zakona BiH taksativno su propisana ovlaštenja Centralne izborne komisije BiH, pa je tako između ostalih, tačkom 2. stava (1) člana 2.9 Izbornog zakona BiH Centralna izborna komisija BiH nadležna donositi administrativne propise za provođenje Izbornog zakona BiH. Shodno tome, Ustavni sud BiH smatra da osporeno Uputstvo o izmjeni i dopunama po svom karakteru zapravo i jeste administrativni propis koji je Centralna izborna komisija BiH donijela s ciljem provođenja Izbornog zakona BiH i posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini.

2. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (*”Službeni glasnik BiH”*, broj 91/18) je predsjedateljica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH dana 29.01.2019. godine dostavila Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva, koji je Ustavni sud BiH odbacio kao nedopušten.
3. Sud BiH je dana 04. 02. 2019. godine dostavio Ustavnom sudu BiH tužbu Kantona Sarajevo od 09.01.2019. godine i tužbu: Naše stranke, Socijaldemokratske partije BiH i Demokratske fronte, kojim su pokrenuti upravni sporovi pred tim sudom protiv Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine uz obrazloženje da je cijenio da se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva. Zahtjeve za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH odbacio kao nedozvoljene.

366. **Posredni izbori** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda ostalih, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17, članom 10.12 stav (1) i članom 10.16, a u vezi člana 10.10 Izbornog zakona

BiH uložene su dvije žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

Na odluku Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17. Izbornog zakona BiH, člana 37. stav (3) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine i člana 2, 3. i 4. Kriterija i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine uloženo je šest žalbi Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

367. **Opoziv** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je utvrđeno da je postupak opoziva načelnika Općine Ribnik sproveden u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH je podnesena žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

368. **Prijevremeni izbori** - Na osnovi člana 14.3 stav (1) Izbornog zakona BiH i odluka Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata gradonačelnicima Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnicima Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik.

Na zaključak Centralne izborne komisije BiH kojim je odbačen zahtjev nezavisnog kandidata o povlačenju njegove kandidature za načelnika općine je nezavisni kandidat uložio žalbu Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio prigovor na odluku Gradske izborne komisije Doboj o odbijanju zahtjeva za akreditiranje posmatrača, koji je Centralna izborna komisija BiH uvažila, poništila dio odluke Gradske izborne komisije Doboj i vratila na ponovno odlučivanje. Gradska izborna komisija Doboj je postupila po uputama iz odluke Centralne izborne komisije BiH i donijela dopunu odluke koja je bila predmet ove pravne stvari i na nju nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio žalbu na odluke Općinske izborne komisije Bužim kojim su njegovi prigovori na odluku o imenovanju biračkih odbora odbačeni kao neblagovremeni, a jedna prigovor odbijen kao neosnovan koji se odnosi na nepravilnosti u provođenju izbornog procesa, koju je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovanu i na nju nije ulagana žalba Sudu BiH.

Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarne tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izbornoj komisiji BiH je podnesen jedan prigovor od političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića na svim redovnim biračkim mjestima u osnovnoj izbornoj jedinici

Bužim za nivo načelnika Općine Bužim, koji je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik uložena je jedna žalba Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

369. **Revizija** – Na 40 odluka Centralne izborne komisije BiH, kojima su izrečene novčane kazne jer je utvrđeno da pojedini politički subjekti nisu podnijeli godišnje finansijske izvještaje, ili da nisu revizorima Službe za reviziju finansiranja političkih stranaka Centralne izborne komisije BiH omogućili pristup prostorijama stranke radi obavljanja detaljnijeg pregleda finansijskog izvještaja, uloženo je šest žalbi Apelacionom odjelu Suda BiH, po kojim je Centralna izborna komisija BiH, kao prvostepeno tijelo uvažila i obustavila postupak, a u postupku odlučivanja je Sud BiH pet žalbi odbio kao neosnovane.

Centralna izborna komisija BiH je u prvostepenom postupku uvažila jednu žalbu, 10 žalbi je Apelacioni odjel Suda BiH odbilo kao neosnovane, a jedna žalba je odbačena kao nedozvoljena.

370. **U svim fazama izbornog procesa ukupno su izjavljene 1.073 žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno.** Jedanaest žalbi po kojima je odlučivao Apelacioni odjel Suda BiH se odnosi na odluke u vezi sa revizijom finansiranja političkih partija iz jednog od prethodnih izbornih ciklusa.

Tabela 21. Tabelarni pregled žalbi

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvaženih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
OPĆI IZBORI 2018. GODINE					
1.	1	imenovanje predsjednika Centralne izborne komisije BiH		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	22	imenovanje izbornih komisija		22 žalbe odbijene – neosnovane	
3.	12	ovjera prijava političkih subjekata	prvostepeni postupak 4 uvažene i ovjerene prijave podnositelja žalbi	8 žalbi odbijeno – neosnovane	1 apelacija odbačena – nedopuštena

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
4.	3	promjena naziva političke stranke u izborne svrhe		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
5.	6	ovjera kandidatskih listi političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 uvažena i ovjerena kandidatska lista podnosioca žalbe	4 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
6.	1015	odbijanje upisa u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH	prvostepeni postupak 63 uvažene i izvršen upis podnosioca žalbe, a u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH i po 2 žalbe poništen upis dvije osobe u CBS	950 žalbi odbijeno – neosnovane	
7.	1	zahtjevi za akreditiranje		1 žalba odbijena – neosnovana	
8.	3	podnošenje izjava o imovinskom stanju		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
9.	2	prestanak mandata i dodjela mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu		2 žalbe odbijene – neosnovane	
10.	1	utvrđivanje i objava broja birača upisanih u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH		1 žalba odbačena – nedopuštena	
11.	2	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena		

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
12.	14	izborna kampanja a) jezik mržnje i b) kampanja		a) jezik mržnje 11 žalbi odbijeno – neosnovane b) kampanja 2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
13.	11	izborna kampanja – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 6 žalbi odbijeno – neosnovane, 1 žalba odbačena – neblagovremena i 2 žalbe usvojene	2 žalbe odbijene – neosnovane	
14.	4	izborna šutnja		3 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
15.	18	povreda biračkog prava na dan izbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 10 žalbi odbijeno – neosnovane i 3 žalbe uvažene	5 žalbi odbijene – neosnovane	
16.	1	povrat uplaćenih sredstava na ime takse		1 žalba odbijena – neosnovana	
17.	18	ponovno brojanje glasačkih listića	prvostepeni postupak 3 žalbe uvažene	14 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
18.	3	utvrđivanje i objava rezultata		3 žalbe odbijeno – neosnovane	
19.	3	I izmjena utvrđenih rezultata		3 žalbe odbijene – neosnovane	
20.	7	II izmjena utvrđenih rezultata	prvostepeni postupak 2 žalbe odbačene – podnesene od neovlaštenog lica	2 žalbe odbijene – neosnovane, 2 žalbe odbačena – nedopuštene i 1 žalba uvažena	
21.	2	III izmjena utvrđenih rezultata		2 žalbe odbijene – neosnovane	
22.	1	potvrđivanje rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
POSREDNI IZBORI					
1.	2	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda ostalih		2 žalbe odbijene – neosnovane	
2.	6	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda srpskog naroda		6 žalbi odbijeno – neosnovane	
PRIJEVREMENI IZBORI					
1.	1	povlačenje kandidature		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	1	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovana		
3.	1	utvrđivanje i objava rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	
OPOZIV					
1.	1	postupak opoziva načelnika		1 žalba odbijena – neosnovana	
REVIZIJA					
1.	2	revizija finansiranja političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 žalba uvažena	10 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena nedozvoljena	
UKUPNO: 1174 ŽALBE					
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA BiH RIJEŠILA 101 ŽALBU					
SUD BIH RIJEŠIO 1073 ŽALBE i to: - 1069 žalbe neosnovane ili odbačene - 4 žalbe uvažene					

2.1. Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore

371. Koalicija “Pod lupom” koja okuplja više nevladinih organizacija dana 23.10.2018. godine putem e-maila dostavila je Centralnoj izbornoj komisiji BiH dopis sa pregledom propusta u radu biračkih odbora, zabilježenih nepravilnosti na biračkim mjestima i prijavljenih “kritičnih situacija” na dan održavanja Općih izbora 2018. godine sa zahtjevom za poduzimanje odgovarajućih radnji i izricanjem sankcije.

372. Postavljanje ovakvih zahtjeva te postupanje po zahtjevima upitno je iz više razloga:

- Centralna izborna komisija BiH akreditirala je posmatrače iz 14 udruženja, a niti jedan posmatrač nije akreditiran kao posmatrač koalicije “Pod lupom“, niti je mogao biti s obzirom na to da je jedan od uvjeta i taj da je udruženje registrirano u odgovarajućim registrima, a kao dokaz prilikom akreditacije dostavlja se i Izvod iz registra.
- S obzirom na to da ovo udruženje ima neformalni karakter i kao takvo nema svojstvo posmatrača, ono nije u mogućnosti pojavljivati se kao subjekt u izbornom procesu te postavljati zahtjeve prema izbornim komisijama. Također, u više Zapisnika o radu biračkih odbora (ZARBO) evidentirano je da su uložene primjedbe posmatrača “Pod lupom“, iako kao što je ranije navedeno nema registriranih posmatrača pod ovim udruženjem.
- Dostavljeni zahtjev nije se mogao smatrati prigovorom jer članom 6.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da prigovor izornoj komisiji mogu podnijeti birač i politički subjekt, a nikako udruženje građana. Ovaj stav zauzeo je i Sud BiH u svojoj odluci, broj S1 3 IŽ 031262 IŽ od 17. 12. 2018. godine, kojim je odbio zahtjev Udruženja za borbu protiv korupcije Transparency International BiH izjavljenoj na odluku Centralne izborne komisije BiH. Tražeći od Centralne izborne komisije BiH poduzimanje radnji i sankcioniranje ova koalicija nije postupila u okviru ovlaštenja propisanih Izbornim zakonom BiH.
- Članom 17.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da posmatrač može stavljati obrazložene primjedbe na rad tijela nadležnih za provođenje izbora utvrđenih ovim zakonom u pisanoj formi koje se prilažu u zapisnik o radu tijela nadležnog za provođenje izbora, na osnovi čega **politički subjekt** može uložiti prigovor nadležnom tijelu. Da bi Centralna izborna komisija BiH razmatrala prigovor, on mora biti podnesen od ovlaštene osobe (političkog subjekta) te ova situacija mora biti evidentirana u Zapisniku o radu biračkih odbora (ZARBO). U svim situacijama u kojima je Centralna izborna komisija BiH postupala ili po zahtjevu ovlaštenog podnosioca ili po službenoj dužnosti prilikom donošenja odluka razmatrani su i prigovori koji su evidentirani u zapisnike pa tako i prigovori posmatrača.
- U svom dopisu ova koalicija govori o 446 “kritičnih situacija“. Nijedan propis kojim je reguliran izborni proces u Bosni i Hercegovini ne poznaje pojam “kritične situacije“. Veći broj istaknutih “kritičnih situacija“ predstavljaju samo konstataciju o povredama na biračkim mjestima koje se odmah otklanjaju na način da se ukaže na njih predsjedniku biračkog odbora ili izornoj komisiji osnovne izborne jedinice. S obzirom na to da je opća ocjena međunarodnih posmatrača da je Centralna izborna BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme

(Vidi tačku 259) te da je *Operativni štab "Opći izbori 2018."* evidentirao 19 prijava o incidentu, a Ministarstvo unutrašnjih poslova RS evidentirao 7 situacija remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata (vidi tačku 228), nazivati situacije kao što su nedostatak jednog glasačkog listića, neobjavljivanja članova biračkih odbora na biračim mjestima unatoč poznatoj činjenici o problemima vezanim za imenovanje članova biračkih odbora pa i na sam dan izbora, svojevrijednog prekršivanja glasačkih listića izvan kabine ili nepopunjavanja jednog od četiri glasačka listića i tako dalje, te tretirati ih kao "kritične situacije", Centralna izborna komisija BiH smatra tendencioznim, neprofesionalnim i ne doprinosi provođenju fer i poštenih izbora.

373. Centralna izborna komisija BiH nakon svakih izbora radi analizu rada biračkih odbora. Prilikom izrade ove analize o radu biračkih odbora, protiv svih članova biračkih odbora kod kojih se utvrde neregularnosti bit će pokrenuti prekršajni postupci prilikom čega će Centralna izborna komisija BiH izricati novčane kazne i administrativne zabrane rada u izbornim administracijama.

2.1.1. Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija "Pod lupom"

374. Centralnoj izbornoj komisiji BiH od koalicije "Pod lupom" koja okuplja više nevladinih organizacija putem e-maila dostavljen je Zahtjev za ponovno brojanje nevažećih glasačkih listića za izbor članova Predsjedništva BiH kako bi se utvrdili razlozi nevaženja glasačkih listića, posebno u kategoriji listića koji su "nevažeći po drugim kriterijima". Kao obrazloženje zahtjeva naveden je "enormno visoki procenat nevažećih glasačkih listića za izbor člana Predsjedništva BiH".

375. Dostavljeni zahtjev Centralna izborna komisija BiH nije razmatrala iz sljedećih razloga:

- Nisu ispunjeni uvjeti iz člana 5.30 stav (4) Izbornog zakona BiH gdje je propisano da Centralna izborna komisija BiH može razmatrati zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: da je zahtjev podnesen u pisanoj formi i da ga je potpisao akreditirani posmatrač, grupa od 50 ili više birača koji su glasali na istom biračkom mjestu, nezavisni kandidat, predsjednik političke stranke, nosilac liste nezavisnih kandidata ili bilo koji od predsjednika političkih stranaka koje su formirale koaliciju, ili općinska izborna komisija; da su u zahtjevu tačno navedene činjenice koje opravdavaju ponovno brojanje, uključujući članove ovog zakona koji nisu poštovani ili su prekršeni; da je u zahtjevu naveden približan broj glasačkih listića za koje se vjeruje da nisu ispravni; da je u zahtjevu navedeno kako bi ova povreda zakona utjecala na izborne rezultate i da je zahtjev podnesen Centralnoj izbornoj komisiji BiH u roku od tri dana od dana kada je Centralna izborna komisija BiH objavila izborne rezultate. Podneseni zahtjev nije potpisan od ovlaštene osobe, ne sadrži činjenice koje bi opravdale ponovno brojanje, ne sadrži navode o članovima Izbornog zakona BiH koji nisu poštovani ili su prekršeni te navode kako bi ove povrede zakona utjecale na izborne rezultate.
- Uzimajući u obzir navedeno Centralna izborna komisija BiH podneseni zahtjev smatra paušalnim i proizvoljnim, s obzirom na to da se jedino obrazloženje zahtjeva odnosi samo na statističke navode o nevažećem broju listića uspoređujući ih sa brojem nevažećih listića iz ranijem perioda, a isticanih u javnim nastupima Centralne izborne komisije BiH. Zahtjev sadrži samo navode koji se temelje na pretpostavkama i

predstavljaju tvrdnju u vidu zapažanja koje ničim nije dokazano. Sve odluke kojim je Centralna izborna komisija BiH odbacivala ovakve zahtjeve kao paušalne i proizvoljne potvrdio je i Sud BiH u žalbenom postupku svojim odlukama, broj S1 3 IŽ 030887 IŽ, S1 3 IŽ 030889 IŽ, S1 3 IŽ 030901 18 IŽ, S1 3 IŽ 030902 18 IŽ i S1 3 IŽ 030907 18 IŽ od 30. 10. 2018. godine. Dalje, Sud BiH u obrazloženju svoje odluke, broj S1 3 IŽ 030904 18 IŽ od 30. 10. 2018. godine, navodi da se u ovom konkretnom predmetu većina žalbenih navoda bazirala i argumentirala nekim dokumentom koji je sačinila Koalicija “Pod lupom“, odnosno njeni posmatrači. Sud navodi da je pored irelevantnosti tih podataka za postupak eventualnog ponovnog brojanja, kapacitet izbornog posmatrača definiran članom 17.9 i članom 5.30 Izbornog zakona BiH, a sve preko toga nije u njihovom domenu.

- Također, zahtjev nije ni podnesen na način propisan Uputstvom o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim izbornim komisijama (“Službeni glasnik BiH“, broj 37/14) kojim je propisano da se komunikacija između Centralne izborne komisije BiH i strana u postupku odvija putem telefaks-aparata i direktno.

3. Ostale aktivnosti

3.1. Finansijske aktivnosti

376. Redovne aktivnosti Centralne izborne komisije BiH u oblasti materijalno-finansijskih poslova u izvještajnom periodu uključuju: vođenje poslovnih knjiga: glavne knjige i dnevnika (redovnog budžeta, programa posebne namjene: Opći izbori 2018. godine, Jedinstveni izborni informacijski sistem JIIS, Donacija Vijeća Evrope – zbornik radova, Donacija Vijeća Evrope – LEAD obuke i Donacija Vijeća Evrope 2018. godina i pomoćnih knjiga (knjiga osnovnih sredstva, sitnog inventara i materijala), praćenje izvršenja budžeta; vođenje blagajničkog poslovanja; obračuni i isplate plaća i naknada, refundacija po osnovi bolovanja; izrade izvještaja nadležnim tijelima poreske uprave (specifikacije obračuna poreza i doprinosa, MIP, MOP, GOP i GIP 1022 obrasci) fondovima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH i sl.

3.2. Budžet Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu

377. U skladu sa Zakonom o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza za 2018. godinu (“Službeni glasnik BiH”, broj 8/18) Centralnoj izbornoj komisiji BiH je odobren ukupan budžet u iznosu od **11.463.000 KM**, od čega za neposrednu potrošnju 3.001.000 KM a za održavanje Općih izbora 2018. godine 8.462.000 KM.
378. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine iznose 7.930.897,65 KM, od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
379. Centralna izborna komisija BiH se više puta obraćala nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine za osiguranje sredstava za nabavku transparentnih glasačkih kutija (budžetski zahtjev za 2014. godinu; 2016, 2017. i 2018. godinu)⁴⁰. Tražena sredstava nisu odobrena u budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza.

3.3. Korekcija Budžeta

380. **Višegodišnja kapitalna ulaganja** – (korigirani budžet za 2018. godinu). Odlukom o odobravanju izvedbenog projekta Jedinstvenog izbornog informacionog sistema Bosne i Hercegovine koji se uvrstio u program višegodišnjih kapitalnih ulaganja za period 2010–2012. godine, broj 24/11 od 14. 3. 2011. godine, odobreno je ukupno 3.255.147,00 KM. Prenesena neutrošena sredstva iz 2017. godine, višegodišnjih kapitalnih ulaganja na programu posebnih namjena – Jedinstveni izborni informacijski sistem u BiH korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu za iznos od 448.382,87 KM.

3.3.1. Donacije (korigirani budžet za 2018. godinu)

a) Donacija Vijeća Evrope – “Zbornik radova”

381. U skladu sa ugovorom između Vijeća Evrope i Centralne izborne komisije BiH, broj: DGII.048.17.PO556775 od 25.08.2017. godine uplaćena su na JRT sredstva u iznosu od 5.903,77 EUR-a (11.546,77 KM) dana 14.09.2017. godine, što predstavlja 70% ukupno odobrenih sredstva kao potporu za troškove prikupljanja radova o pitanjima i zaključcima

⁴⁰ Budžetski zahtjev za 2014. godinu: 936.000,00 KM; 2016. godine traženo 950.000,00 KM; 2017. godine traženo 4000.000,00 KM i u budžetskom zahtjevu za 2018. godinu traženo 385.000,00 KM.

koji potječu s Konferencije “Lokalni izbori 2016. – naučene lekcije (“Zbornik radova”) Ministarstvo finansija i trezora BiH je u okviru budžeta Centralne izborne komisije BiH otvorilo program posebne namjene pod nazivom Donacija Vijeća Evrope: “Zbornik radova”. Tokom 2017. godine na ovom programu je utrošeno ukupno 8.505,66 KM, te je ostalo neutrošeno 3.041,11 KM koja su prenesene u 2018. godinu. Vijeće Evrope je uplatilo 02.02. 2018. godine drugu tranšu sredstava u iznosu od 313,88 Eura te je Ministarstvo finansija i trezora BiH izvršilo unos sredstva u iznosu od 613,90 KM, nakon čega je bilo raspoloživo ukupno 3.655,01 KM.

382. Program posebnih namjena: Donacija Vijeća Evrope - “Zbornik radova” korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu u iznosu od 3.655,01 KM.

b) Donacija Vijeća Evrope – “LEAD obuke”

383. U skladu sa ugovorom između Vijeća Evrope i Centralne izborne komisije BiH, broj: DGII.049.17.PO557155 od 25. 08. 2017. godine uplaćena su na JRT sredstva u iznosu od 15.398,06 EUR-a (30.115,99 KM) dana 14.09.2017. godine što predstavlja 70% ukupno odobrenih sredstva za potporu za troškove provođenja koordinacije Obrazovanja rukovodstva i razvoj programa obuke za članove Centralne izborne komisije BiH, rukovodeće osoblje i relevantno osoblje za obuku (“LEAD obuke”). Ministarstvo finansije i trezora BiH je otvorilo program posebne namjene za korištenje ovih sredstava po nazivom: Donacija Vijeća Evrope LEAD OBUKE. Tokom 2017. godine na ovom programu je utrošeno ukupno 28.524,10 KM, te je ostalo neutrošeno 1.591,89 KM. S obzirom na to da sredstva nisu u cijelosti utrošena, Centralna izborna komisija BiH je dostavila zahtjev za prijenos neutrošenih sredstva iz 2017. godine u iznosu od 1.591,89 KM u 2018. godinu.
384. Vijeće Evrope je uplatilo dana 09.02.2018. godine drugu tranšu sredstava u iznosu od 1.150,46 Eura, te je Ministarstvo finansija i trezora BiH izvršilo unos sredstava u iznosu od 2.250,10 KM.
385. Program posebnih namjena: Donacija Vijeća Evrope – “LEAD obuke” korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu u iznosu 3.841,99 KM.

c) Donacija Vijeća Evrope 2018. godine

386. U skladu sa ugovorom između Vijeća Evrope i Centralne izborne komisije BiH, broj: 14/18 FIMS PO 5824467 i broj: 04-2-16-1-1152-7/17 od 11.05.2018. godine, uplaćeno je 53.863,99 EUR-a (105.348,81 KM) dana 27. 06. 2018. godine što predstavlja 80% ukupno odobrenog iznosa (131.686,01 KM) za potporu za troškove provođenja “Predizbornog programa pomoći za Bosne i Hercegovinu za Opće izbore 2018. godine.” Ministarstvo finansija i trezora BiH je otvorilo program posebne namjene za korištenje ovih sredstava pod nazivom: Donacija Vijeća Evrope 2018. godine.
387. Program posebnih namjena: Donacija Vijeća Evrope 2018. godine korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu u iznosu 105.348,81 KM.

d) Domaći transferi

388. U skladu s članom 1.2a Izbornog zakona BiH u budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine se osiguravaju sredstva za osiguranje vršenja ovlaštenja Centralne izborne komisije BiH koje regulira član 2.9. Međutim u skladu s članom 1.2b, kada

načelniku općine prestane mandat, sredstva za provođenje novih izbora osiguravaju se u budžetu općina.

e) Prijevremeni izbori februar 2019. godine

389. Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj dana 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, broj: 05-1-07-1-1469-1/18, a na 97. sjednici održanoj dana 13. 12. 2018. godine donijela Odluku o budžetu za provođenje prijevremenih izbora, broj: 07-1-16-1-1492-1/18, koji će se održati 17. februara 2019. godine.
390. Za provođenje izbora neophodno je bilo osigurati dodatna finansijska sredstva u okviru Budžeta Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu u iznosu od 120.000,00 KM koje su obavezi da uplate općine i gradovi u kojima se provode prijevremeni izbori za načelnika odnosno gradonačelnika. Općina Domaljevac/Šamac je uplatila iznos od 19.000,00 KM i Općina Kakanj iznos od 9.500,00 KM na Jedinствен račun trezora 20.08.2018. godine, shodno članu 1.2a stav (6) Izbornog zakona BiH. Uplaćena sredstva na programu posebnih namjena – Prijevremeni izbori februar 2019. godine korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2017. godinu u iznosu od 28.500,00 KM.
391. Svi programi posebnih namjena zajedno korigiraju budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu za 589.728,68 KM.
392. Ukupan korigirani budžet Centralne izborne komisije BiH za 2018. godinu, sa prenesenim neiskorištenim sredstvima iz 2017. godine na višegodišnjem kapitalnom ulaganju i namjenskim sredstvima inozemnih donacije iznosi ukupno 12.052.728,68 KM.

Tabela 22. Struktura naloga u toku 2018. godine

	Nalozi za knjiženje	Računi	Izvještaj o plaćenim računima	Nalozi za plaćanje	Prijave dobavl. /spoljnih saradnika	Ugovori o djelu	Komisije
REDOVNA	134	666	134	134	14	1	8
PPN: OPĆI IZBORI 2018.godine	60	201	60	60	397	639	4
PPN: JHS	7	8	7	8	5	4	-
PPN: DVE 2018	13	28	13	13	2	-	-
PPN: DVE:Opremanje Cze CIK BiH	2	2	2	2	-	-	-
UKUPNO	216	905	216	216	418	644	12

Tabela 23. Struktura naloga iz blagajne u toku 2018. godine

BLAGAJNE	Nalozi za naplatu/ isplatu	Blagajnički izvještaji	Nalozi za podizanje gotovine- čekova	Obračun putnih naloga	Prilozi blagajne
Redovna blagajna	68	68	10	46	278
Blagajna PPN – Opći izbori 2018	50	50	5	179	1256
Blagajna PPN – Donacija VE 2018	3	3	1	-	-
UKUPNO	121	121	16	225	1534

393. Pored redovnih aktivnosti, Centralna izborna komisija BiH je realizirala i druge značajne poslove kako slijedi:

- a) završne radnje inventariranja na dan 31.12.2017. godine;
- b) izrada Završnog računa i izvršenje budžeta za 2017. godinu u skladu sa Zakonom o finansiranju institucija BiH (“Službeni glasnik BiH”, broj: 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 i 32/13);
- c) izrada akata obavezujućih po Zakonu o Budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2018. godinu (“Službeni glasnik BiH”, broj 94/16);
 - namjenska struktura kapitalnih izdataka za 2018. godinu
 - dinamika rashoda po mjesecima u 2018. godini
 - namjenska struktura programa posebnih namjena – Opći izbori 2018. godine, Jedinstveni izborni informacioni sistem BIH/JIIS, Donacija Vijeće Evrope – “Zbornik radova”, Donacija Vijeće Evrope – LEAD obuke, Donacija Vijeće Evrope 2018. godine i Prijevremeni izbori februar 2019. godine
 - interne procedure stvaranja obaveza;
- d) u skladu sa Zakonom o Budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2018. godinu, izrada i dostava Ministarstvu finansija i trezora BiH:
 - 1) Izvještaj o izvršenju budžeta za period I–III 2018. godine – Instrukcija br. 05-02-2-397-1/18 od 04.04.2018. godine,
 - 2) Izvještaj o izvršenju budžeta za period I–VI 2018. godine – Instrukcija br. 05-02-2-6662-1/18 od 29.06.2018. godine i
 - 3) Izvještaj o izvršenju budžeta za period I–IX 2018. godine – Instrukcija br. 05-02-2-9135-1/18 od 28.09.2018. godine;
- e) podaci – tabele prioriteta Dokumenta okvirnog budžeta za period od 2019. do 2021. godine u skladu s Instrukcijom za budžetske korisnike br. 1 (priprema Dokumenta okvirnog budžeta za period od 2019. do 2021. godine) i budžetskog kalendara za pripremu budžeta institucija BiH za 2019. godinu tokom 2018. godine, broj: 05-02-1-13266-1/18 od 31.01.2018. godine.

- f) izrada i dostava Ministarstvu finansija i trezora BiH projekcije budžeta Centralne izborne komisije BiH za 2019. godinu, zahtjev za dodjelu sredstava iz budžeta za 2019. godinu u skladu sa Instrukcijom za budžetske korisnike Ministarstva finansija i trezora BiH br. 2 Instrukcijom sa uputstvima za pripremu zahtjeva za dodjelu sredstava iz budžeta za 2018. godinu (projekcija budžeta za 2019. godinu), broj: 05-16-2-6735-1/18 od 04.07.2018. godine;
- g) praćenje finansiranja i trošenja sredstava s programa posebnih namjena i izvještavanje donatora i Ministarstva finansija i trezora BiH;
- h) praćenje troškova reprezentacije;
- i) izrada Srednjoročnog plana rada Centralne izborne komisije BiH za period 2019–2021. godina.

3.4. Logističko-operativne aktivnosti

3.4.1. Opće informacije i normativi

394. Tokom 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je izvršila logističke poslove i specifične nabavke za potrebe pripreme i provođenja Općih izbora 2018. godine, i druge redovne nabavke potrebne za izvršavanje poslova iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH, predviđene Privremenim Planom nabavki Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine za period januar–mart 2018. godine, broj: 07-2-16-3-45-1/18 od 18. 01. 2018. godine i Planom nabavki za 2018. godinu, broj: 07-2-16-3-95-1/18 od 01. 02. 2018. godine.
395. Pravni okvir za provođenje postupaka javnih nabavki čine sljedeći zakoni i propisi u skladu sa kojim je Centralna izborna komisija BiH izvršila nabavke: Zakon o javnim nabavkama⁴¹, Uputstvo za pripremu modela tenderske dokumentacije i ponuda⁴², Zakon o Pravobranilaštvu Bosne i Hercegovine⁴³, Odluka o privremenom finansiranju institucija Bosne i Hercegovine⁴⁴, Zakon o Budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2018. godinu⁴⁵, Pravilnik o postupku direktnog sporazuma⁴⁶, Interni pravilnik o postupku direktnog sporazuma u Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine⁴⁷, Pravilnik o uspostavljanju i radu komisije za javne nabavke⁴⁸, Svi podzakonski akti doneseni od Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Agencije za javne nabavke, Zakon o obligacionim odnosima⁴⁹, Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija⁵⁰, Zakon o građenju⁵¹, Posebne uzanse o građenju⁵² Pravilnik o javnim nabavkama Centralne izborne komisije BiH⁵³ idrugi zakoni i propisi.
396. S Agencijom za javne nabavke i Pravobranilaštvom Bosne i Hercegovine, kao kontrolnim i koordinacionim tijelima za oblast javnih nabavki, stalno je kontaktirano, razmjenjivana pisana komunikacija i praćena realizacija zakonskih odredaba kojima se regulira oblast javnih

⁴¹ “Službeni glasnik BiH“, broj 39/14.

⁴² “Službeni glasnik BiH“, br. 90/14 i 20/15.

⁴³ “Službeni glasnik BiH“ br. 8/02, 10/02, 44/04 i 102/09.

⁴⁴ “Službeni glasnik BiH“ broj 2/18 od 09. 01. 2018. godine.

⁴⁵ “Službeni glasnik BiH“, broj 8/18 od 02. 02. 2018. godine.

⁴⁶ “Službeni glasnik BiH“, broj 90/14.

⁴⁷ Broj: 07-2-02-2-144-1/15 od 12. 02. 2015. godine.

⁴⁸ “Službeni glasnik BiH“, broj 103/14.

⁴⁹ “Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85 i 57/89, “Službeni list RBiH“, br. 2/92,13/93 i 13/94.

⁵⁰ “Službeni list SFRJ“, br. 33/77, 12/87, 30/90 i 3/93.

⁵¹ “Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/02.

⁵² “Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/02.

⁵³ “Službeni list SFRJ“, broj: 18/77.

nabavki. Sve ostvarene nabavke i provedeni postupci kvalitetno su dokumentirani uz pribavljanje i evidentiranje potrebnih mišljenja, saglasnosti, komisijskih zapisnika i druge potrebne dokumentacije. Postupak nabavke čija je vrijednost bila procijenjena na iznos veći od 6.000,00 KM provodile su komisije za javne nabavke koje su imenovane odlukom Centralne izborne komisije BiH (rad ovih komisija je reguliran Pravilnikom o načinu glasanja i odlučivanja Komisije za javne nabavke Centralne izborne komisije BiH⁵⁴). Komisija donosi Poslovnik Komisije za javne nabavke.

3.4.2. Logističke i operativne aktivnosti

397. Operativno-logističke aktivnosti predstavljaju strukturiran sistem određenih međusobno povezanih komponenti koje su predstavljale suštinu operativnih radnji Centralne izborne komisije BiH tokom 2018. godine uz aktivnosti koje su se odnosile na logističku pripremu i organizaciju Općih izbora 2018. godine.
398. Nabavka je realizirana u skladu sa odredbama Zakona o javnim nabavkama, provedbenim aktima koje je na osnovi ovog zakona donijelo Vijeće ministara BiH i Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine, i Pravilnikom o postupku direktnog sporazuma.
399. Na osnovi odluka Centralne izborne komisije BiH Odluka predsjednice/predsjednika Centralne izborne komisije BiH i generalnog sekretara Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH izvršene su nabavke opreme, roba i usluga neophodnih za blagovremeno i stručno provođenje aktivnosti za pripremu i održavanje Općih izbora 2018. godine, kako slijedi:

Postupci planirani iz programa posebnih namjena i neposredne potrošnje za 2018. godinu:

- usluge štampanja i pakiranja glasačkih listića – otvoreni postupak,
- nabavka materijala (kancelarijskog materijala, tonera i kompjuterskog materijala i sitnog kancelarijskog materijala za biračka mjesta) (tri lota) – otvoreni postupak,
- nabavka ambalažnog materijala (dva lota) – otvoreni postupak
- usluge štampanja i pakiranja izbornog materijala (obrazaca, oznaka za biračka mjesta i koverata i certifikata za dodjelu mandata i izrada fascikli sa suhim žigom) (četiri lota) – otvoreni postupak,
- usluge poštanske dostave izbornog materijala (na adrese u inozemstvo i dostava izbornog materijala biračima za glasanje putem pošte) – pregovarački postupak bez objave obavještenja o nabavci (dva lota),
- usluge izrade i presnimavanje videospota i audiodžingla (tri lota) – konkurentski zahtjev,
- usluge transporta izbornog materijala – otvoreni postupak,
- nabavka usluga – održavanje infosistema i razvoj novih aplikacija i produženje i isporuka redovnih licenci – otvoreni postupak,
- nabavka usluga – nadogradnja softvera za biračke odbore – direktni sporazum
- usluge oglašavanja u dnevnoj štampi (tri lota) – otvoreni postupak,
- usluge zakupa opreme (dva lota) (Zakup računara i zakup kopir-aparata i mrežnih printera – konkurentski postupak,
- usluge štampanje; priručnika za rad izbornih komisija, priručnika za rad biračkih odbora i priručnika za posmatrače – konkurentski postupak,
- usluge interneta i usluge povećanja jačine brzine interneta – konkurentski postupak i Zakup poslovnog prostora za smještaj Glavnog centra za brojanje.

⁵⁴ Broj: 07-2-02-2-397-1/15 od 16. 04. 2015. godine.

- nabavka goriva – konkurentski postupak,
 - ugostiteljske usluge – Aneks II Dio B,
 - usluge izdavanja aviokarata – konkurentski zahtjev.
400. Provedeno je ukupno 12 otvorenih postupaka 12 konkurentskih postupaka i 3 pregovaračka postupka bez objave obavještenja o nabavci što je ukupno 27 postupka.
401. Postupci planirani iz kapitalnih izdataka za 2018. godinu uključuju: nabavku računarske opreme – 4 blejd servera - otvoreni postupak; nabavku računarske i elektronske opreme opreme – (4 lota) - otvoreni postupak; nabavke opreme za prijenos podataka i glasa – direktni sporazum; nabavku fotografskog aparata – direktni sporazum i nabavku klima-sistema – konkurentski zahtjev.
402. Iz višegodišnjih kapitalnih ulaganja provedene su nabavke finansirane iz sredstava osiguranih za višegodišnja kapitalna ulaganja u Projekat JIIS BiH:
- nabavka softvera “Nadogradnja JIIS-a BiH“ (Jedinstvenog izbornog informacionog sistema BiH) za koju je ugovor, broj: 07-2-16-3-359-19/16, sa odabranim ponuđačem zaključen dana 19.05.2017. godine, realizirana je i softver isporučen dana 15.03.2018. godine;
 - nabavka usluga edukacije osoblja u IKT odsjeku za potrebe osposobljenosti rada na projektima JIIS za koju je ugovor, broj: 07-2-16-3-1163-10/18, sa odabranim ponuđačem zaključen 08.01.2018. godine, realizirana je 01.06.2018. godine i
 - nabavka softvera – GEO informacioni sistem, za koju je ugovor, broj: 07-2-16-3-1006-19/17, sa odabranim ponuđačem zaključen 29.12.2017. godine, realizirana je i softver isporučen dana 07.12.2018. godine.
403. Za potrebe provedbe aktivnosti iz Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini provedene su sljedeće nabavke: nabavka usluga izrade promotivnog materijala – direktni sporazum; - nabavka usluga prevođenja na engleski jezik – direktni sporazum; - nabavka ugostiteljskih usluga – Aneks II dio B; nabavka usluga lektoriranja – konkurentski zahtjev; usluge pismenog prevođenja – konkurentski zahtjev i usluge štampanja i DTP publikacija (2 lota knjige i praktikuma i priručnika) – otvoreni postupak.
404. Ostale nabavke i to: usluge štampanja obrazaca za registraciju političkih stranaka; usluge štampanja PRP-1 i PRP-2 obrazaca, nabavka sitnog inventara i autogume; press clipping; usluge medija (pretplate); mail filtering; registracija i osiguranje službenih motornih vozila; pranje vozila; montaža i demontaža pregradnih zidova i vrata u GCB; nabavka usluga tekućeg održavanja elektroinstalacija u GCB; usluge uspostave bežičnog linka u GCB; usluge smještaja delegacija za posmatrače, instalacija računarske mreže u GCB, usluge podrške SMS centru, usluge kurirske, ekspresne dostave (brza pošta), usluge dekoracije, usluge zakupa 4 plazma monitora sa stalcima za VGA umrežavanje videosistema, zakup backdrop konstrukcije sa štapom, zakup motornog vozila sa vozačem za prijevoz delegacija, usluge povezivanja SMS-SMPP i ostale nabavke koje su realizirane primjenom postupka direktnog sporazuma jer je vrijednost nabavke bila manja od 6.000 KM.
405. Nabavku transparentnih glasačkih kutija i sigurnosnih pečata koja je finansirana iz donatorskih sredstava međunarodnih organizacija, izvršila je OSCE BiH, o čemu je potpisan Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine. Primopredaja 10.000 transparentnih glasačkih kutija, 10.000 poklopaca za glasačke kutije i 60.000 sigurnosnih plombi – pečata izvršena je dana 26.09.2018. godine između predstavnika Misije

OSCE u BiH i predsjednika Centralne izborne komisije BiH, o čemu je sačinjen zapisnik o primopredaji. Sa datumom primopredaje vlasništvo nad transparentnim glasačkim kutijama je prenešeno na Centralnu izbornu komisiju BiH.

406. Odlukom Centralne izborne komisije BiH, broj: 07-1-16-2-823-1/18 od 31. 08. 2018. godine, je utvrđeno da se transparentne glasačke kutije predaju na korištenje izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica koje se obavezuju da postupaju, čuvaju i vode evidenciju o transparentnim glasačkim kutijama po instrukciji Centralne izborne komisije BiH. Navedenom odlukom je utvrđeno da će komisije osnovnih izbornih jedinica postupiti sa metalnim glasačkim kutijama, zaprimljenim u prethodnim godinama, po instrukciji Centralne izborne komisije BiH.

3.4.3. Redovne operativne aktivnosti

3.4.3.1. Aktivnosti iz oblasti rada i radnih odnosa

407. Redovne operativne aktivnosti Centralne izborne komisije BiH obuhvatile su i personalne poslove i zapošljavanje državnih službenika i zaposlenika, odnosno obrada podataka za sve službenike i zaposlenike koji su bili zaposleni u prethodnoj godini u Centralnoj izbornoj komisiji BiH (broj radnih sati provedenih na poslu; broj sati provedenih na bolovanju, godišnjem odmoru, porodijskom odsustvu itd.; pregled plaćenih doprinosa i poreza iz plaće i na plaću).
- a) Personalni poslovi u 2018. godini su se realizirali kroz sljedeće aktivnosti: priprema podataka za mjesečne i godišnji izvještaj Zavodu za statistiku; kontinuirana prijava novih zaposlenika i državnih službenika tokom cijele godine u porezne uprave, slanje upita i odgovora na upite Agenciji za državnu službu BiH, dostavljanje odjelu za MFP podataka o zaposlenim i sve promjene koje su značajne za obračun plaće, kao i pripremanje zbirnih radnih lista iz svih organizacionih jedinica radi obračuna plaća; vršenje potrebnog testiranja kandidata koji su primljeni na određeno za rad u GCB; izvršena je i kompletna procedura zapošljavanja i popuna radnih mjesta na određeno vrijeme,
- b) redovne mjesečne aktivnosti vezane za obračun plaća i kompletiranje zbirnih radnih lista.
408. U 2018. godine tri državna službenika nalaze na korištenju neplaćenog odsustva (u trajanjima do dvije godine, jedne godine i 4 godine).
409. Jedan zaposlenik koji je obavljao poslove referenata za kurirske poslove interno je premješten na poslove zaposlenika na pomoćnim poslovima u skladištu Centralne izborne komisije BiH, po osnovi izrečene disciplinske mjere raspored na niže poslove počev od 01.08.2018. godine.
410. U ovom izvještajnom periodu radni odnos je zasnovalo 5 državnih službenika u Sekretarijatu po postupku provedenom putem Agencije za državnu službu BiH. Državni službenici su postavljeni na upražnjena radna mjesta rukovodećeg državnog službenika – generalnog sekretara Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, počev od 17.09.2018. godine, stručnog savjetnika za razvoj aplikacija i baza podataka, počev od 01.07.2018. godine, samostalnog računovođe, počev od 05.11.2018. godine, stručnog savjetnika za poslove upravnog rješavanja, počev od 16.07.2018. godine, i stručnog savjetnika za normativno-pravne poslove, počev od 01.11.2018. godine.

411. U 2018. godini ukupno 35 osoba je angažirano na određeno vrijeme radi povećanog obima posla na pripremi i provođenju Općih izbora i sa njima je zaključen ugovor o radu. Struktura zaposlenih na određeno vrijeme je data u tabeli 24.
412. U Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine angažira su 423 izvršioca po ugovoru o djelu.
413. Za sve izvršiocyte zaposlene na određeno vrijeme pripremljene su poreske prijave za PIO i zdravstveno osiguranje, dok je za osobe angažirane po ugovoru o djelu u Glavnom centru za brojanje, obrađen i izvršen unos u sistem.

Tabela 24. Zaposleni na određeno vrijeme

Red br.	Naziv pozicije	Broj izvršilaca
1.	Saradnik za rad sa političkim subjektima	2
2.	Saradnik na poslovima koordinacije i obrade podataka	1
3.	Saradnik za postupanje po zahtjevima za upis birača u CBS izvan BiH	3
4.	Referent na infoliniji	2
5.	Referent za rad sa političkim strankama	1
6.	Referent na prijemu i obradi e-mailova i faksova	4
7.	Referent za obradu podataka	7
8.	Saradnik za pravne poslove i upravno rješavanje	3
9.	Zaposlenik na prijemu, skladištenju i distribuciji izbornog materijala	12
	UKUPNO	35

3.4.3.2. Aktivnosti koje se odnose na protokol

414. Aktivnosti koje se odnose na protokol se odnose na poslove prijema, razvrstavanja, dostavljanja pošte na signiranje, zavođenje, otprema i arhiviranje dokumentacije i korespondencije predmeta (upis, sređivanje i čuvanje dokumenata koji se arhiviraju), vođenje evidencije pečata Centralne izborne komisije BiH i kurirski poslovi.
415. U periodu januar–decembar 2018. godine na protokolu u pisarnici u djelovodnik predmeta i akata, zaključen na kraju 2018. godine, a koji se vodi u elektronskom obliku, zavedeno je 1.515 predmeta; u upisnik prvostepenih predmeta upravnog postupka je zavedeno 764 predmeta; u upisnik drugostepenih predmeta upravnog postupka su zavedena 23 predmeta; u djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu je zaveden jedan (1) akt, u organizacione jedinice Sekretarijata je putem internih knjiga zaduženo 14.955 akata.

3.4.3.3. Aktivnosti koje se odnose na poslove u skladištu Centralne izborne komisije BiH

416. Skladište Centralne izborne komisije BiH se nalazi na posebnoj lokaciji, odvojeno od sjedišta Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, na adresi Kasindolskog bataljona br. 14 u Istočnom Sarajevu. U redovnom radu skladište služi za smještaj zaliha izbornog materijala, opreme i inventara Centralne izborne komisije BiH i Sekretarijata, redovne arhive, izborne dokumentacije i iskorištenog glasačkog materijala s prethodnih izbora koji se čuvaju u skladu s odlukama koje donosi Centralna izborna komisija BiH.
417. U 2018. godini u skladištu Centralne izborne komisije BiH, pored redovnih aktivnosti, obavljane su dodatne aktivnosti i to: priprema i organiziranje Općih izbora 2018. godine; prijem i kontrola kancelarijskog materijala; prijem i kontrola obrazaca za biračka mjesta; prijem i kontrola glasačkih listića koji su distribuirani iz štamparije u skladište; distribucija materijala za izborne komisije koja je obavljena u četiri ciklusa – dva dostavna i dva povratna ciklusa i uskladištenje kompletnog materijala u skladištu Centralne izborne komisije BiH, iz kojeg je distribuiran izborni materijal u Glavni centar za brojanje gdje se vršilo brojanje neprebrojanih glasačkih listića.
- Pored navedenih poslova aktivnosti su se odnosile na vođenja skladišne kartoteke i druge odgovarajuće evidencije, skupljanje papira za reciklažu, zatim reciklaža, i izlaz osnovnih sredstava iz magacina i drugog materijala, slaganje arhivske građe.

Operativno-logističke aktivnosti predstavljaju sistem struktuiran od određenih međusobno povezanih komponenti. Ukupan sistem logistike u jednom sistemu čine sljedeće komponente: obrada ponuda; skladištenje i priprema za isporuku materijala, pakiranje i transport koji je realiziran u 2018. godini.

4. Informatičko-tehnička podrška radu Centralne izborne komisije BiH

418. Najvažnija aktivnost u smislu informatičko-tehničke podrške, osim već spomenute aktivnosti oko pripreme presjeka Centralnog biračkog spiska, predstavlja tehnička priprema Jedinog izbornog informacionog sistema (JIIS BiH) u svim segmentima.
419. U izvještajnom periodu s ciljem unaprjeđenja izbornog procesa realizirane su sljedeće aktivnosti u oblasti nadogradnje aplikacija i softvera koji koristi Centralna izborna komisija BiH: 1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak, 2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora i 3. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repositorija i GEO informacionog sistema.

4.1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak

420. Centralna izborna komisija BiH u svom radu, kada se govori o izbornom procesu, koristi informatičke alate sublimirane u Jedinom izbornom informacionom sistemu BiH. Funkcionalnosti ovog sistema se stalno proširuju uvođenjem novih i nadogradnjom postojećih modula sistema. Projektom "Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak" inoviran je u tehničkom i tehnološkom smislu, proces dobijanja i obrade podataka iz Centralnog biračkog spiska (CBS) u realnom vremenu. To je podrazumjevalo razvoj novih modula, odnosno, aplikacije i sistemskih rješenja koja će to omogućiti. Finansiranje projekta omogućeno je kroz dugogodišnje ulaganje definirano Projektom JIIS BiH.

421. Implementirana je sistemska platforma koja će dohvat podataka vršiti automatizirano, sigurno i upravljivo, izolirano od baze podataka, koristeći web-servise⁵⁵. Aplikacija sadrži 1. Integracijski modul, 2. Modul podataka i 3. Aplikativni modul. Kreirana aplikacija za vođenje Centralnog biračkog spiska je web-aplikacija sa višejezičnom funkcionalnošću. Kroz formu pristupa omogućen je izbor višejezičnog okruženja kao i jasna razgraničenost pristupa korisnika.

Slika 8. Forma za pristup

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Prijevremen
2019MUNIP1

Izbori

Kreiranje BS

Raseljena lica

Provjere u IDDEEA-i

Šifarnici

Administracija

Izveštaji

Statusi prenosa podataka (IDDEEA)

Grupa Podataka	Šifra prepisa	Datum pokretanja WS	Datum završetka WS	Uspješno izvršenje importa	Vrijeme izvršenja importa	Broj slogova
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2414	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 16:34:09	8158
BIRACKA_MJESTA	2417	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 21:01:58	58563
NOM_BIR_MJESTA	2416	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:59:32	5375
IZBORNE_JEDINICE	2415	29.01.2019 00:00:00	29.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:57:44	173
BIRACI	2413	25.08.2018 04:11:26	25.08.2018 04:11:28	☐		
BIRACI	2412	25.08.2018 04:00:06	25.08.2018 04:11:25	☐		
BIRACKA_MJESTA	2410	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:03:37	☐		
ULICE_SIF	2411	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:02:06	☐		
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2409	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:00:51	☐		
NOM_BIR_MJESTA	2407	25.08.2018 02:00:04	25.08.2018 02:00:31	☐		

Strana 1 od 7 (65 podataka)

1

2

3

4

5

6

7

Slika 9. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka

⁵⁵ Aplikativno rješenje omogućava integraciju u JIIS, kao web-aplikacije ili aplikacije koje koriste mikroservise. Podaci koji se unose i obrađuju putem aplikativnog rješenja su smješteni u vlastitoj bazi, dok se zajednički kontrolni podaci nalaze u centralnoj bazi (repozitoriju). Kompletно rješenje podjeljeno u module u odnosu na funkcionalnost i područje primjene.

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

СРЕДЊИШЊЕ ИЗБОРНО ПОВЈЕРЕНСТВО

CBS

Prijevremeni izbori za 9 općina - 005, 020, 030, 038, 057, 061, 084, 2019MUNIP1

Izbori

Biračka mjesta OIK

Kreiranje BS

Mobilni timovi

Raseljena lica

Mjesne zajednice

Provjere u IDDEEA-i

Šifarnici

Administracija

Izveštaji

Ermin Kos

Postavke

Štampa biračkog spiska

Izveštaji

Statusi izveštaja

☐ Preliminarni birački spisak
 ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)
 ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birače za Brčko Distrikt (opći izbori)
 ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično
 ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu
 ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte
 ☐ Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama
 ☐ Izvod iz konačnog cbs-a za birače koji glasaju u DKP-a
 ☐ Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertiranim glasačkim

Izborne jedinice:

☐ Označi sve

☐ 0 - INI
 ☐ 000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
 ☐ 001 - VELIKA KLADUŠA
 ☐ 002 - CAZIN
 ☐ 003 - BIHAĆ
 ☐ 004 - BOSANSKA KRUPA
 ☐ 005 - BUŽIM
 ☐ 006 - KRUPA NA UNI

Osvježi

Izveštaj	Datum pokretanja	Status	Poruka
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte	12.02.2019 23:28:52	Završen	[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9
Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama	12.02.2019 09:55:11	Završen	[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20
Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertiranim glasačkim	12.02.2019 08:36:44	Završen	[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12
Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasaju u DKP-a	09.02.2019 08:07:27	Završen	[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0
Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)	05.02.2019 13:37:31	Završen	[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično	05.02.2019 08:56:15	Završen	[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu	05.02.2019 08:55:05	Završen	[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1
Preliminarni birački spisak	01.02.2019 22:48:27	Završen	[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

СРЕДЊИШЊЕ ИЗБОРНО ПОВЈЕРЕНСТВО

CBS

Izbori

Biračka mjesta OIK

Kreiranje BS

Mobilni timovi

Raseljena lica

Mjesne zajednice

Provjere u IDDEEA-i

Šifarnici

Administracija

Izveštaji

Biračke statistike

Birački spisak:*

Nivo vlasti:

☐ Označi sve

☐ 000 - Nedefinisano-Brcko Distrikt
 ☐ 100 - Općinski nivoi vlasti
 ☐ 200 - Skupština kantona
 ☐ 300 - Narodna skupština RS
 ☐ 400 - Parlament Federacije BiH
 ☐ 500 - Parlament BiH

Nivo izborne jedinice:

☐ Označi sve

Izborne jedinice u kojima glasa:

☐ Označi sve

☐ 0 - INI
 ☐ 000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
 ☐ 001 - VELIKA KLADUŠA
 ☐ 002 - CAZIN
 ☐ 003 - BIHAĆ
 ☐ 004 - BOSANSKA KRUPA

Izborne jedinice

Izveštaji

☐ Označi sve

☐ 005-BUŽIM
 ☐ 020-DOMALJEVAC - ŠAMAC
 ☐ 030-BOSANSKI PETROVAC
 ☐ 038-DOBOJ
 ☐ 057-DRVAR
 ☐ 061-RIBNIK

☒ Broj birača po opštinama i biračkim opcijama
 ☐ Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i polu
 ☐ Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i starosti
 ☐ Broj birača grupisan po opštini i tipu birača
 ☐ Broj birača grupisan po nivoima vlasti
 ☐ Broj birača po biračkim mjestima
 ☐ Broj birača koji glasaju putem pošte
 ☐ Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka
 ☐ Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka i izornoj jedinici za koju glasaju

Kreiraj izvještaj

PDF

BOSNA I HERCEGOVINA

CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori
Biračka mjesta OIK
Kreiranje BS
Mobilni timovi
Raseljena lica
Mjesne zajednice
Provjere u IDDEE

Mjesne zajednice

Novo	Šifra	Naziv
	1000023	MZ "DOBRINJA A"

Šifra:

1000023

Naziv:*

MZ "DOBRINJA A"

Ćirilичni naziv:

MЗ "ДОБРИЊА А"

Nadređena jedinica:

NOVI GRAD SARAJEVO

Važi:

☒

Ažuriraj

Odustani

Slika 10. Grafički prikazi dijelova aplikacije

4.2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora

422. Analizama urađenim u 2017. godini koje su se odnosile na unos, obradu i kontrolu rezultata izbora ukazala se potreba za novim pristupom tehničkoj obradi rezultata glasanja na izborima.
423. Uzimajući u obzir iskustva sa Lokalnih izbora 2016. godine koja su se pokazala kao dobra, postojala je potreba da se ista logika primijeni i za provođenje Općih izbora 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH donijela je Pravilnik o provođenju izbora koji se odnosi na promjenu procesa unosa i obrade rezultata izbora, a sve u cilju bržeg i transparentnijeg dobijanja rezultata za Lokalne izbore u BiH 2016. Ova izmjena u bitnome zahtjeva redizajn i promjenu funkcionalnosti nekih modula JIIS BiH zbog promjene poslovnog procesa, odnosno, izradu potpuno novih funkcionalnosti. U osnovi projekat se odnosio na modul kako da izborne komisije unose podatke, a koji predstavlja jedinstven unos rezultata, njihovu kontrolu, te utvrđivanje i potvrđivanje rezultata, koji uključuje i izvještajni dio putem zvanične web-stranice Centralne izborne komisije BiH.
424. Glavni cilj projekta, koji je realiziran uz finansijsku podršku Misije OSCE-a u BiH, bio je izraditi novi modul za unos podataka o rezultatima izbora koji se provodi u OIK-ima, a kao integralni dio JIIS BiH. Modul je morao zadovoljiti provođenje novog poslovnog procesa koji jedinstveno tretira unos rezultata glasanja sa biračkih mjesta. Umjesto dosadašnja dva kruga unosa, prvi unos u OIK-u koji je provjeravan samo po jednom tipu validacijske greške i drugi, kontrolni unos u Glavnom centru za brojanje, integriran je samo jedan unos koji se kontrolira i potom validira.

425. Projekat je obuhvatio četiri (4) modula: 1. Modul za unos rezultata u OIK-ima, 2. Modul za validaciju rezultata u OIK-ima, 3. Modul za ispravku rezultata – OIK i 4. Modul za glavnu kontrolu rezultata sa kontrolnim brojanjem.
426. Nove funkcionalnosti omogućavaju on-line pristup sistemu sa mogućnošću odabira jezika za korištenje.

Slika 11. Prikaz forme za pristup modulu

427. Nakon pristupa JIIS BiH omogućen je pregled unosa podataka na biračkim mjestima izbornih komisija što uključuje vrijeme otvaranja biračkog mjesta, odziv na biračkom mjestu, vrijeme zatvaranja te rezultata sa biračkog mjesta.

Broj biračkog mjesta	Naziv biračkog mjesta	Tip biračkog mjesta	Ukupno birača	Hyperlink
020A001	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	497	Pregled
020A002	DOMALJEVAC, HKC	Redovno BM	622	Pregled
020A003	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	602	Pregled
020A004	RAZIK	Redovno BM	308	Pregled

Slika 12. Forma za praćenje unosa rezultata

428. O svim podacima koje je unio bilo koji korisnik sistema, omogućeno je praćenje rada, vremena i uporedbe unesenih podataka, kako bi se spriječilo eventualno pogrešno unošenje i pojačala tačnost unosa podataka.

Centralna izborna komisija
Jedinstveni izborni informacijski sistem

Moj profil Odjava

Prijavljeni ste kao Em

Hide menu

- Praćenje validacija - OIK
- Praćenje unosa - OIK
- Postavi Vrijednost Tolerancije
- Izveštaj o otvorenim biračkim mjestima
- Izveštaj o zatvorenim biračkim mjestima
- Izveštaj odziv
- Izveštaji za unesene rezultate
- Unos rezultata CIK
- Pregled rezultata CIK
- Uredi validaciju CIK
- Izveštaji za web rezultate
- Gen OIK
- Pregled odziva
- Izmijeniti OBS
- Raspodjela kompenzacijske mandata
- Ručno Dodjeljivanje kompenzacijske mandata

Formular rezultata Pregled

Nazad **Sjedeći**

OBRACZ ZA ZBIRNE / ZBROJNE REZULTATE ZR (VEĆINSKI GLAS)

NAČELNIK/GRADONAČELNIK

Nivo	BUŽIM 005	Šifra općine 005	Šifra biračkog mjesta 005A001
ZBIR / ZBROJ GLASOVA			
1)	Ukupan broj potpisa na izvodu iz Centralnog biračkog spiska / Središnjeg biračkog popisa (red / redak 5 iz Oblasca za brojno stanje)		355
2)	Broj glasačkih listića u glasačkim kutijama		355
3)	Test tačnosti / točnosti red / redak 1 = red / redak 2; ako nisu isti upisati razliku		0
A)	Nevažeci neoznačeni glasački listići		0
B)	Nevažeci ostali glasački listići		3
C)	Ukupan broj nevažecih glasačkih listića (red / redak A + red / redak B)		3
D)	Ukupan broj važecih glasova		352
E)	Ukupan broj svih glasačkih listića (red / redak C + red / redak D)		355

Slika 13. Forma za kontrolu unesenih podataka

429. U slučajevima gdje se za određena biračka mjesta kontrolom utvrdi da ima neslaganja u podacima, Centralna izborna komisija BiH omogućava OIK-u da pravilno utvrdi rezultate na biračkom mjestu.

Centralna izborna komisija
Jedinstveni izborni informacijski sistem

Moj profil Odjava

Prijavljeni ste kao Em

Hide menu

- Praćenje validacija - OIK
- Praćenje unosa - OIK
- Postavi Vrijednost Tolerancije
- Izveštaj o otvorenim biračkim mjestima
- Izveštaj o zatvorenim biračkim mjestima
- Izveštaj odziv
- Izveštaji za unesene rezultate
- Unos rezultata CIK
- Pregled rezultata CIK
- Uredi validaciju CIK
- Izveštaji za web rezultate
- Gen OIK
- Pregled odziva
- Izmijeniti OBS
- Raspodjela kompenzacijske mandata
- Ručno Dodjeljivanje kompenzacijske mandata
- Pregled Raspodjela mandata
- Ponovno brojanje za OIK
- Uredi Raspodjela Parametri
- Biračka mjesta greškom

Kontrolno brojanje

Evidencija biračkih mjesta na kojima je donijeta odluka o kontrolnom brojanju

Unesite broj odluke

Izaberite izbornu jedinicu

Izaberite Biračko mjesto

Izaberite nivo

Izaberite Razlog

Spremite podatke i pripremite sistem za ponovno brojanje

Potvrdi

Pregled biračkih mjesta na kojima je donijeta odluka o kontrolnom brojanju

Izaberite nivo

Izaberite biračko mjesto

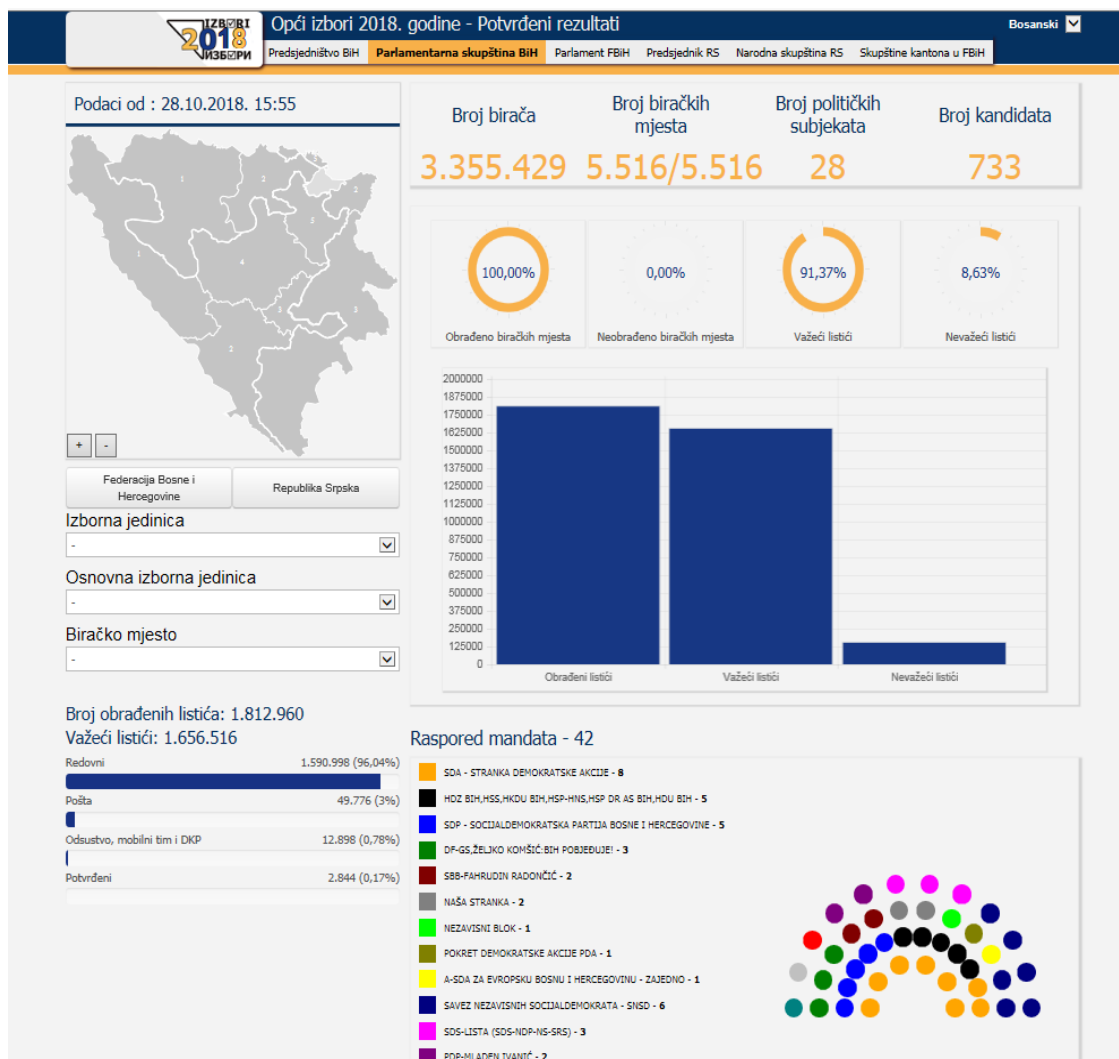
Generiši izvještaj

Izvještaj

Za odabrani upit nisu pronađeni podaci

Slika 14. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu

430. Pored navedenih funkcionalnosti omogućeno je da svi uneseni podaci budu obrađeni i prilagođeni za objavu na zvaničnoj web-stranici Centralne izborne komisije BiH, te snimljeni u odgovarajućim sadržajima u formatima doc. xlsx. pdf i dr. i distribuirani dalje korisnicima.

Slika 15. Prikaz rezultata

4.3. Geoinformacioni sistem (GIS)

431. Centralna izborna komisija BiH obavljaajući poslove iz svoje nadležnosti, koji su definirani Izbornim zakonom BiH unapređuje i podiže kvalitet svog rada, koristeći Jedinstveni izborni informacioni sistem koji se dopunjava novim komponentama. Na osnovi planskih dokumenata i obavljene preliminarne interne analize trenutnog stanja informacionog sistema u okviru Centralne izborne komisije BiH, potrebno je bilo nadograditi postojeći informacioni sistem sa softverom koji omogućava vizuelno praćenje svih relevantnih informacija vezano za izborne procese, a prema geografskom elementima. Ova komponenta predstavlja geoinformacioni sistem (GIS) i njena implementacija predstavlja nastavak realizacije usvojenog projekta JIIS, prema utvrđenom sadržaju i programu, a za potrebe rada Centralne izborne komisije BiH. GIS omogućava prezentaciju i praćenje prostornih informacija na karti, što osigurava novu, vizuelnu dimenziju analize podataka – otkrivanje uzoraka zasnovanih na geografskoj lokaciji.
432. Proces provođenja izbora zbog svoje kompleksnosti zahtijeva sve dostupne alate i informacije, kako bi sve aktivnosti bile provedene precizno i pravovremeno. Velik dio izbornog procesa vezan je uz geografsku lokaciju, od planiranja izbornih jedinica, određivanja biračkih mjesta u odnosu na broj i lokaciju birača, obrade i objave izbornih rezultata, sve do analize izbornih rezultata i praćenje trendova kroz godine.

433. Geografske informacije su neodvojiv dio svih statističkih podataka. Geografska područja imaju granice, nazive i druge informacije pomoću kojih ih je moguće locirati i povezati sa statističkim informacijama. Ta prostorna veza posebno je važna za izborne podatke. Karte, kao način prezentacije, najefikasniji su alat za vizuelizaciju prostornih uzoraka. Kada su pažljivo dizajnirane i reprezentirane, one predstavljaju više od dekorativnog sadržaja u statističkom prikazu. One mogu pomoći korisnicima da lakše identificiraju pojave, te jasnije naglase distribuciju uzoraka koji nisu uočljivi kroz tabelarni prikaz i dijagrame.

Cilj projekta je da se centralizacijom svih izbornih i prostornih podataka, unapređenjem JIIS modula i pristupom prostornim podacima drugih javnih institucija, omogući prezentacija izbornih podataka, inteligentna analiza i potpuno izvještavanje, vizuelizacija putem on-line interaktivne karte, kao i mijenjanje i pretraživanje podataka.

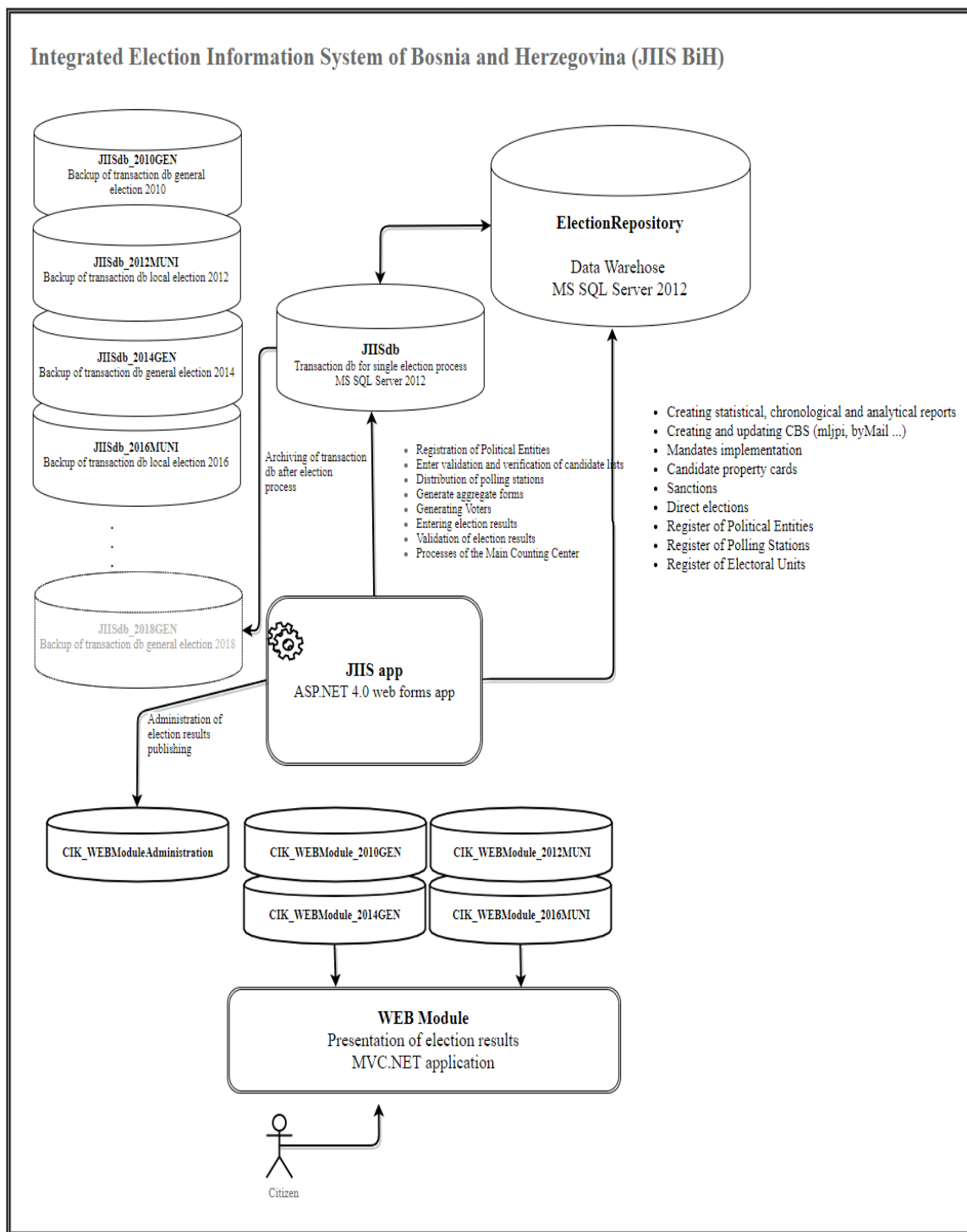
Iz navedenih razloga je i donesena odluka o nabavci usluga softvera Geoinformacioni sistem (GIS) i nakon provedenog postupka u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama su realizirane aktivnosti implementacija GIS sistema izbornog procesa (osim za Republiku Srpsku), dorada postojećeg JIIS sistema kroz implementaciju specificiranih modula i novih alata i provedena potrebna edukacija korisničkog i tehničkog osoblja.

Po zahtjevu Centralne izborne komisije BiH za dostavu potrebnih podataka (granice općina u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, naseljena mjesta u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, orto i fotosnimke za određena područja i dr.), Centralnoj izbornoj komisiji BiH su dostavili tražene prostorne i druge podatke Agencija za statistiku BiH, Vlada Brčko distrikta BiH – Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove, Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove i Grad Mostar, a samo tražene prostorne podatke nije dostavila Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Republike Srpske.

434. Uspostava Geoinformacionog sistema Centralne izborne komisije BiH je u javnom interesu, a da bi se omogućilo građanstvu Bosne i Hercegovine savremen i vizueliziran pristup informacijama izbornih procesa u Bosni i Hercegovini potrebno je utvrditi stepen objave prostornih podataka na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi se od institucija koji su vlasnici dostavljenih podataka, tražila saglasnost za javnu objavu. Ova aktivnost zahtjeva i novo radno mjesto u Sekretarijatu Centralne izborne komisije BiH na kojem bi novozaposleni upravljao i održavao Geoinformacioni sistem.

4.4. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija

435. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela projekat "Nabavka software za Geoinformacioni sistem". Projekat je imao dvije komponente, 1. GIS i 2. Izrada poveznice GISa i JIISa. U isto vrijeme ukazala se potreba i prilika da se u komponenti JIIS urade aktivnosti koje će konačno otvoriti priliku za konsolidaciju JIISa uvođenjem repozitorija podataka vezano za izborne procese koji nisu isključivo transakcijske prirode, odnosno objedinjavanje rezultata izbornog ciklusa.

Slika 16. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH)

436. JIIS trenutno radi na način da se svi poslovni procesi CIK BiH, uključujući procese vezane direktno za izbore i one koji nisu vezani direktno za izbore, a u nadležnosti su CIK BiH, i aktivni su tokom neizborne godine, izvršavaju na jednoj bazi JIISdb (transkacijska baza podataka). Zapravo se baza podataka JIISdb treba koristiti samo za provođenje jednih izbora i potom arhivirati. Proces koji nisu trebali biti u transakcijskoj bazi i nisu direktno bili vezani za provođenje izbora su: vođenje imovinskih kartona, implementacija mandata, provođenje posrednih izbora, birački odbori, evidencija sankcija i Haga itd. Na taj način su pravili "zagušenje" na transakcijskoj bazi, a u isto vrijeme onemogućili kreiranje prvenstveno

hronoloških, a potom i statističkih izvještaja. Da bi se ovo izbjeglo, koncipiran je novi dizajn sistema (Slika 16) koji se implementirao kroz komponentu GIS projekta.

437. Projektom je realiziran repozitorij podataka (Election Repository – ER) u kojem se nalaze arhivski podaci izbora i svi ostali podaci koji se kreiraju u procesima koji nisu dio transakcijske baze, odnosno izbornog procesa objedinjavanja rezultata izbora. Kreiran je novi modul za upravljanje repozitorijem i rekonectirane su aplikacije koje rade nad repozitorijem. Time je transakcijski dio JIIS potpuno oslobođen ostalih procesa i konačno omogućeno izvještavanje nad dužom vremenskom serijom arhivskih podataka izbornih procesa.

438. U okviru projekta realizirane su sljedeće aktivnosti:

1. Arhiviran JIISdb i brisani nepotrebn objekti iz baze JIISdb (table, view, store procedure, funkcije i triggeri): od ukupnog broja store procedura 1444 izbrisano 140; od 215 view-ova izbrisano 207; od 266 tabela izbrisano 74; od 4 postojeće funkcije 1 izbrisana.
2. Izbrisani (truncate procedure) svi podaci sa JIISdb (osim korisnika kako bi se mogli provoditi izbori)
3. Uspostavljen ER gdje se nalazi JIISdb i napunjen sa podacima izbora: 2010., 2012., 2014., 2016., 2018. godine.
4. ER kao izvor izbornih podataka za GIS
5. Implementiran administracijski panel za upravljanje Election Repository; kreiranje novih izbora; upravljati osnovnim šifranicama; pokretanje mehanizma za arhiviranje podataka
6. Prilagođeni moduli JIIS-a za rad sa Election Repository bazom podataka: Modul za implementaciju i vođenje mandata; Modul za implementaciju imovinskih kartona; Modul za provođenje posrednih izbora; Modul za implementaciju i vođenje mandata za posredne izbore; Modul za sankcije i Hag; Modul za akreditiranje posmatrača
7. Prilagođen, testiran web-modul za prikaz izbornih rezultata za Opće izbore. Web-modul uspješno podržao objavu izbornih rezultata
8. Postavljanje na produkciju izmjena na JIIS-u i testiranje
9. Isporučen objedinjen source kod JIIS.

439. Ovim realiziranim aktivnostima projekat je uspješno završio, što je i potvrđeno provođenjem prijevremenih lokalnih izbora u 2019. godini. Potrebno je posebno napomenuti da se aktivnosti na konsolidaciji trebaju nastaviti kako bi Jedinstveni izborni informacioni sistem dao punu podršku izbornom procesu i radu Centralne izborne komisije BiH.

4.5. Probni izbori (Dry run)

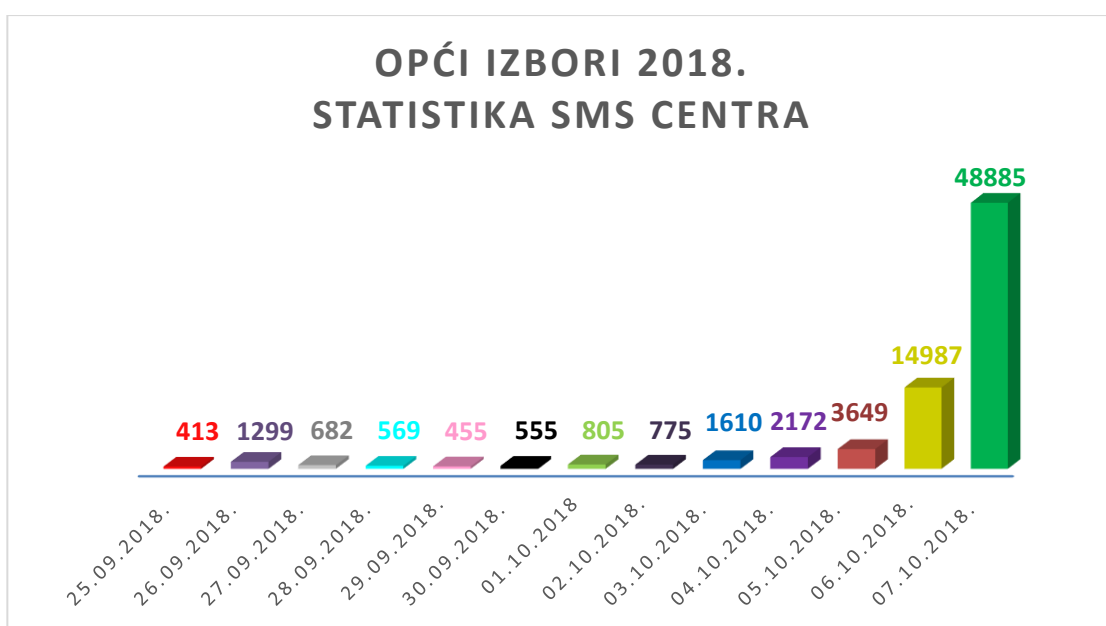
440. U svrhu provođenja Općih izbora 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je 24. i 25. 09. 2018. godine, prema instrukciji koju je dostavila svim izbornim komisijama, organizirala i provela prve probne (testne) izbore. Probni izbori imali su za cilj testiranje svih funkcionalnosti aplikacije JIIS BiH “Unos izbornih rezultata“, kao i provjeru uvezanosti postojećih informatičkih komunikacijskih veza GIK/OIK–CIK BiH. Za testiranje aplikacije korišteni su testni obrasci koji su dostavljeni svim izbornim komisijama i sa njih su unošeni podaci u navedenu aplikaciju.

441. Tokom testiranja izborne komisije između ostalog izvršile su sljedeće radnje: Unos korisnika aplikacije i logiranje; Otvaranje odnosno zatvaranje biračkih mjesta i odaziv birača; Unos rezultata glasanja za sve nivoe za koje su se provodili izbori; Otklanjanje validacijskih

grešaka u unosu rezultata glasanja; Štampanje zahtjeva za otvaranje vreće radi pravilnog utvrđivanja rezultata glasanja kao i drugih izvještaja.

Također su kreirani korisnički nalozi (unos, kontrolor, supervizor). Kreirani korisnički nalozi bili su u upotrebi i na izborni dan. Nakon provedenih finalnih probnih izbora aplikacija JIIS BiH “Unos izbornih rezultata“ bila je u potpunosti operativna i spremna za aktivnosti na dan izbora.

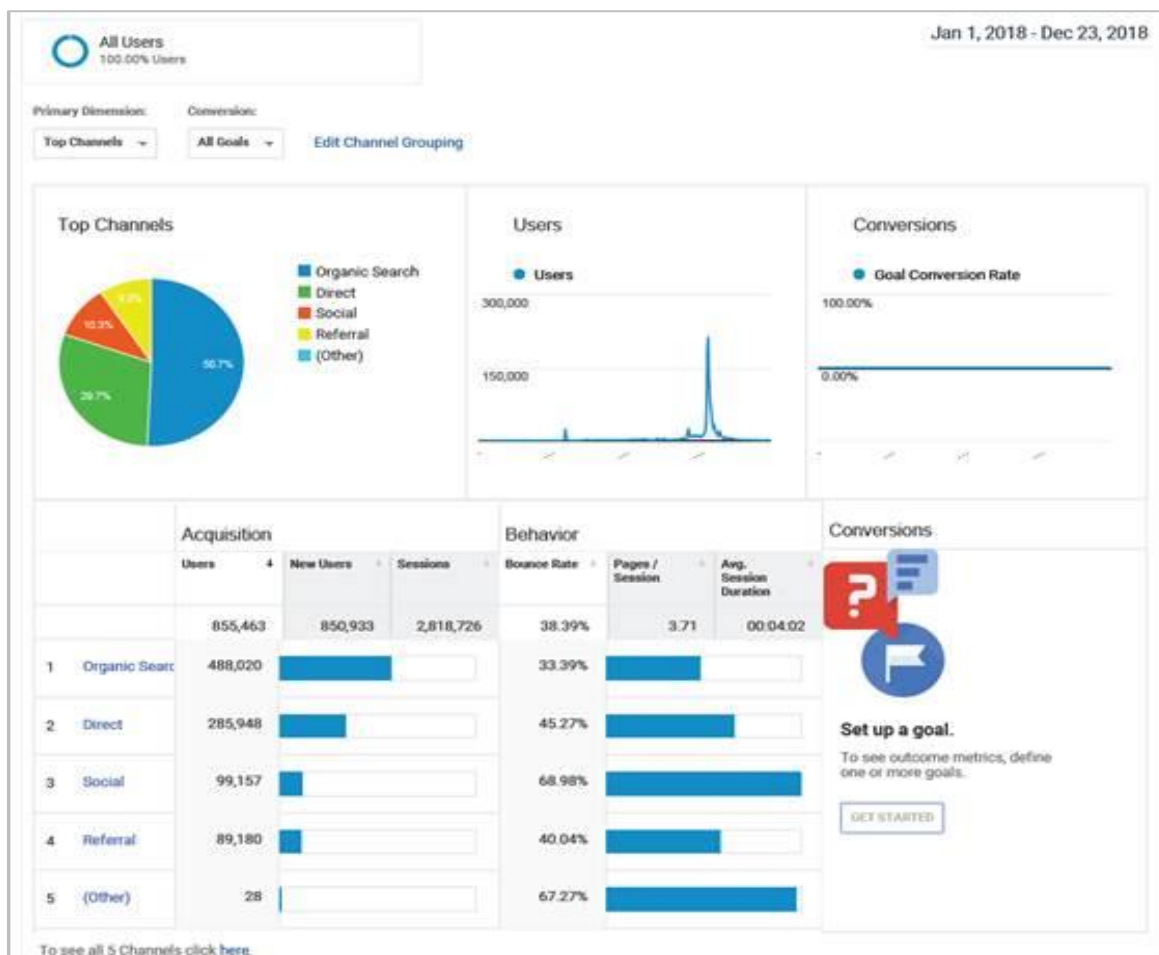
442. Nakon provedenih prvih probnih izbora, 01.10.2018. godine održani su finalni probni izbori sa početkom u 09:00 sati, a trajali su do 02.10.2018. sa završetkom u 16:00 sati. Ovom prilikom je izvršeno sveobuhvatno testiranje Aplikacije za unos i obradu izbornih rezultata, a u čemu je pored Kontrolora za unos i obradu izbornih rezultata Centralne izborne komisije BiH učestvovalo i osoblje i kontrolori izbornih rezultata osnovne izborne jedinice u BiH.
443. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska na web-stranici u 2018. godini iznosio je 1.621.298.

Slika 17. Statistika SMS centra

4.6. Održavanje internet-portala Centralne izborne komisije BiH

444. U izvještajnom periodu na web-stranici Centralne izborne komisije BiH objavljeno je 1.972 dokumenta, 379 saopćenja za javnost i obavještenja za 99 sjednica na 4 jezika.
445. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska na web-stranici u 2018. godini iznosio je 1.621.298.
446. Prema statističkim podacima o posjećenosti na google web-servisu za 2018. godinu ukupan broj pregleda na web-stranici Centralne izborne komisije BiH u 2018. je iznosio 2.818.726.

Slika 18. Broj pregleda web-stranice

4.7. Grafička priprema dokumentacije

447. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provodila i aktivnosti grafičke izrade i pripreme dokumenata, brošura, priručnika, plakata, postera, loga Općih izbora 2018. godine, glasačkih listića, reklama, obrazaca, certifikata za izabrane zvaničnike, Informativne kampanje za Opće izbore 2018 (TV-spotovi, radiodžinglovi, reklame) akreditacija i drugih akata koji su se uglavnom odnosili na poslove na organizaciji i pripremi materijala za Opće izbore 2018. godine.
448. Organizirana je cjelokupna grafička podrška za manifestaciju promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora – “Promocija učešća mladih na izborima” koja je održana 01. 02. 2018. godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH.

Slika 19. Zvanični telop manifestacije
“Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora”

449. Za potrebe održavanja predizborne Konferencije “U susret Općim izborima 2018.” pripremljen je telop i baner.

Slika 20. Telop i baner predizborne Konferencije “U susret Općim izborima 2018.”

Slika 21. Glasački listići, uputstva kako glasati

Slika 22. Grafičke pripreme

5. Poteškoće i izazovi koji su vještački proizvedeni da bi se otežalo provođenje Općih izbora 2018. godine

450. Centralna izborna komisija BiH je tokom procesa pripreme i provođenja Općih izbora 2018. godine bila izložena velikom pritisku koji je imao za cilj diskreditaciju izbornog procesa u Bosni i Hercegovini. Ovaj pritisak bio je ponajviše vršen od strane političkih stranaka, zatim medija, članova akademske zajednice, nevladinih organizacija, pa i samih birača. Ova institucija u medijima se označavala kao jedina odgovorna za „nepovjerenje javnosti u izborni proces u BiH“ iako su poduzete sve aktivnosti kako bi Opći izbori 2018. godine bili održani.
451. Cijeli proces priprema te provođenja izbora su obilježili kontinuirani napadi na ovu instituciju ponajviše od strane medija koji su plasirali u javnost niz različitih dezinformacija i potpunih laži o radu Centralne izborne komisije BiH. U javnosti su plasirane neosnovane informacije o navodnom miješanju ruskih IT stručnjaka u izborni proces u BiH, a zatim i lažne vijesti o nestanku 35 tona papira za štampanje glasačkih listića iz skladišta Centralne izborne komisije BiH.
452. Iako je članom 2.1 stav Izbornog zakona BiH propisano da su svi organi vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni da pomažu organima nadležnim za provođenje izbora, organizaciju i provođenje ovih izbora obilježilo je i nekorektno i vaninstitucionalno djelovanje nekih institucija.
453. Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini više puta istupao je u medijima sa navodima vezanim za odgovornost Centralne izborne komisije BiH zbog nedovoljnog poduzimanja aktivnosti na spriječavanju zloupotreba i manipulacija koje se odnose na promjenu “biračke opcije”. Sve aktivnosti oko promjene biračke opcije i postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača u isti Centralna izborna komisija BiH provodi u skladu sa odredbama poglavlja 3. Izbornog zakona BiH - Birački spisak, te Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska zbog čega iznošenje ovakvih paušalnih i neosnovanih tvrdnji znatno utječe na dezinformiranje javnosti i ne doprinosi organizaciji fer i poštenih izbora. Tokom priprema i provođenja Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH dokumentirala je i dostavila Tužiteljstvu BiH na daljnje postupanje sve slučajeve vezane za zloupotrebu biračke opcije.
454. Ambasador BiH u Norveškoj Nedim Makarević smatra da je Centralna izborna komisija BiH napravila niz propusta prilikom registracije birača za glasanje putem pošte što je rezultiralo velikim brojem odbacivanja prijava. Centralna izborna komisija BiH provela je *kampanju Upis birača u Centralni birački spisak* koja je imala za cilj da se birači koji glasaju izvan BiH upoznaju sa načinom i rokovima za prijavu za glasanje izvan BiH. Za potrebe kampanje upisa birača u Centralni birački spisak izrađeni su TV spotovi i radio-džinglovi, te se štampani oglasi u dnevnoj štampi, u terminima najvećeg tiraža. U posljednja dva izborna ciklusa izrađen je promotivni video-materijal za ovu kategoriju birača, sa detaljnim objašnjenjem biračima kako se prijaviti da bi glasali putem pošte, te načinom na koji se popunjavaju prijavni obrasci (PRP 1 i PRP 2), koji je postavljen na web stranicu institucije.
455. Dosta pažnje izazvale su izjave direktora Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Arifa Nanića o velikoj razlici u broju osoba koje se nalaze na Centralnom biračkom spisku i broju osoba koje imaju važeću ličnu kartu. S obzirom da se Centralni birački spisak formira na osnovu niza evidencija koje vode nadležni organi, da broj osoba ovisi o ažurnosti i tačnosti podataka tih organa te da veliki broj građana Bosne i Hercegovine koji imaju pravo glasa ne žive u Bosni i Hercegovini nije moguće staviti znak jednakosti

između broja osoba koje se nalaze na Centralnom biračkom spisku i broja osoba sa važećom ličnom kartom.

456. Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine i Savez za bolju budućnost BiH podnijeli su dana 06.10.2018. godine Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpuno identične zahtjeve za odgađanje izbora usljed nepostojanja zakonskih uslova za provođenje izbora. Kao obrazloženje svojih zahtjeva između ostalog navode da na lokacijama pojedinih biračkih mjesta odnosno u cijelim izbornim jedinicima nisu provedene procedure imenovanja biračkih odbora u skladu sa odredbama iz člana 2.19 Izbornog zakona BiH, odnosno da nije ispoštovan rok od 30 dana prije održavanja izbora, u kojem roku je trebalo imenovati predsjednika, članove i zamjenike biračkih odbora, te da nije poznato po kojim kriterijima je izvršeno imenovanje zamjenskih članova, niti je osigurano pravo na prigovor.
457. S obzirom da su politički subjekti imenovali 12.064 manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj, a da je ove izbore karakterisao i veliki broj odustanaka (10.641) od kojih veliki broj uoči ili na sam Dan izbora izborne administracije suočile su se sa velikim problemima prilikom imenovanja članova biračkih odbora. S obzirom da stranke nisu predložile dovoljan broj kandidata, da su kandidati političkih stranaka odustajali od rada u biračkim odborima, Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije morale su učiniti velike napore kako bi se birački odbori popunili u cijelosti te na taj način osigurali uslovi za održavanje izbora.
458. Paralelno sa organizacijom Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH pripremala je i odluku na osnovu koje se trebala utvrditi struktura i broj delegata u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH. S obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine⁵⁶ i u roku od šest mjeseci donio izmjene i dopune, Izbornog zakona BiH, između ostalih, i člana 20.16A kojim je bilo propisan broj i struktura delegata u Domu naroda Federacije BiH po kantonima, Centralna izborna komisija BiH je u skladu sa svojim nadležnostima pristupila pripremi i donošenju ove odluke. Ova aktivnost privukla je veliku pažnju, a Centralna izborna komisija BiH je radi ovoga prozivana i za „državni udar“, tražena je i njihova smjena, a neki od članova su zbog ove odluke dobili i krivičnu prijavu.
459. Federalni zavod za statistiku, u dva navrata, Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavljao je “obavezujuće” stručno mišljenje o tumačenju statističkih podataka, a koji se odnosi na popis stanovništva u Bosni Hercegovini iako takvo mišljenje Centralna izborna komisija BiH nije tražila. Navedenim mišljenjem ovaj zavod iznosi niz razloga zbog kojih bi Centralna izborna komisija BiH trebala da primjenjuje Popis iz 1991. godine namećući Centralnoj izbornoj komisiji BiH mišljenje da prilikom donošenja odluke o izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH Centralna izborna komisija BiH mora primjenjivati Popis iz 1991. godine iako je donošenje ove odluke isključivo u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH. Tokom priprema odluke naknadno su zatraženi podaci od Federalnog zavoda za statistiku o ukupnom broju stanovnika i nacionalnom izjašnjavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine, po kantonima, a prema Popisu iz 1991. godine ali ove podatke Federalni zavod za statistiku nije dostavio u onoj formi koja bi mogla biti korisna za potrebe Centralne izborne komisije BiH zbog čega je Centralna izborna komisija BiH morala da koristi podatke iz svojih evidencija izrađenih od strane OSCE Misije u Bosni i Hercegovini i Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu.

⁵⁶ Rješenjem Ustavnog suda BiH objavljenom u Službenom glasniku BiH broj: 54/17 od 28.07.2017.godine odredbe člana 20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH, prestale su da važe od 29.07.2017.godine.

460. Skupština Bosansko – podrinjskog kantona na 16. vanrednoj sjednici održanoj 06. novembra 2018. godine, donijela je nekoliko zaključaka o provođenju Ustava Federacije Bosne i Hercegovine o zastupljenosti predstavnika konstitutivnih naroda iz kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine kojima odbacuje prijedlog Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o primjeni Popisa iz 2013. godine pri izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, tražeći da se u slučaju donošenja odluke osnovane na Popisu iz 2013. godine utvrdi odgovornost ove institucije, da se od Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine zatraži smjena Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, te da se od Tužiteljstva Bosne i Hercegovine zatraži istraga o radu ove institucije uz napomenu da u slučaju primjene ovoga popisa ova skupština neće izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.
461. Potpredsjednici Federacije Bosne i Hercegovine Milan Dunović i Melika Mahmutbegović dana 19. novembra dostavili su Centralnoj izbornoj komisiji BiH **upozorenje** kojim su osim navoda vezanih za argumente vezane za potrebu primjene Popisa iz 1991. godine prilikom donošenja odluke o popuni Doma naroda Parlamenta FBiH naveli da bi svako drugo rješenje bilo čin rušenja ustavnog poretka Federacije BiH, a zbog čega će oni biti primorani poduzeti mjere u cilju zaštite istog.
462. Članom 2.9 Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizilaze. Vaninstitucionalnim djelovanje te otvorenim prijetnjama vršen je direktan utjecaj na proces donošenja odluka ove institucije te ugrožena i onemogućavana neovisnost u radu.
463. Iako je odluka donijela dosta kontraverzi važno je napomenuti da bi nedonošenje ove odluke dovelo do blokade rada institucija u Bosni i Hercegovini s obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine u prošlom sazivu nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i donio Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH, da potrebne izmjene i dopune ne bi mogao donijeti Parlament Bosne i Hercegovine u novom sazivu jer nije bilo moguće formirati novi saziv Doma naroda Parlamenta BiH, da to ne može ni učiniti niti novi saziv Predstavničkog doma i stari saziv Doma naroda jer prema mišljenju OHR-a, u nekim ranijim slučajevima, nakon što se održe novi izbori i potvrde rezultati izbora „stari“ Dom naroda nema više demokratski mandat za donošenje zakona te da to može učiniti samo novi dom.
464. Ispravnost ove odluke u odnosu na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 91/18). potvrdio je i Ustavni sud BiH svojim odlukama, broj U - 24/18, U-1/19 i U-3/19 iz marta 2019. godine, kojim je odbacio zahtjeve kao nedopuštene kako je i obrazloženo u paragrafu 365 tačka 2 ovog izvještaja.
465. Iako je Centralna izborna komisija BiH bila izložena nizu neosnovanih napada, te nije dobila potrebnu podršku u radu, ova institucija uspješno je provela sve aktivnosti vezane za provođenje Općih izbora 2018. godine. Kao potvrdu svoga uspješnog rada navodimo činjenicu da je Sud BiH postupajući po žalbama na odluke ove institucije u 99,63 % slučajeva potvrdio odluke Centralne izborne komisije BiH, zatim ocjenu promatračke misije OSCE/ODIHR-a koja je ocijenila da je Centralna izborna komisija BiH uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno provela izbore, iako je radila u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke aspekte izbora te suočavanja sa izazovima zbog nedovoljnog budžeta i broja uposlenika.

6. Zaključna razmatranja

466. Fokus aktivnosti Centralne izborne komisije BiH u 2018. godini je bio na: pripremi i provođenju Općih izbora 2018. godine; aktivnostima za pripremu izbora za tijela lokalne uprave i samouprave u 11 općina u Bosni i Hercegovini; aktivnostima u vezi sa provođenjem postupka opoziva načelnika u 2 općine (Ribnik i Rudo); vođenju i ažuriranju Centralnog biračkog spiska; popunjavanju izbornih komisija, imenovanju i razrješenju članova izbornih komisija, analizi rada općinskih / gradskih izbornih komisija; edukaciji izborne administracije; edukaciji predstavnika političkih stranaka, nadogradnji JIIS BiH; aktivnosti u vezi s dostavom i objavljivanjem imovinskih kartona izabраних званиčnika; provođenju prijevremenih izbora te provođenju posrednih izbora za zakonodavne tijela vlasti.
467. Nastavljene su aktivnosti na tehničkoj pripremi Jedinog izbornog informacionog sistema (JIIS BiH). Izvršena je nadogradnja aplikacija i softvera koje koristi Centralna izborna komisija BiH: 1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak, 2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, i 3. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija i GEO informacionog sistema.
468. U narednom period Centralna izborna komisija BiH će posebnu pažnju posvetiti aktivnostima vezanim za unaprjeđenje izbornog zakonodavstva kroz rad u dvije Interresorne radne grupe s posebnim fokusom na istraživanja uvođenja adekvatnih novih tehnologija u izborni proces, procjenu kvaliteta biračkih spiskova i unaprjeđenje zakonodavstva po odlukama Ustavnog suda BiH.

II. DIO

PROVOĐENJE ZAKONA O FINANSIRANJU POLITIČKIH STRANAKA

IZVJEŠTAJI

stranke

1. Godišnji izvještaj o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka

1.1. Uvod

469. Centralna izborna komisija BiH, u skladu s odredbama člana 14. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH", broj: 95/12 i 41/16), nadležna je za provođenje odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka. Nadležna je da odluči da li su politička stranka ili drugo lice prekršili odredbe ovog zakona, kao i da izrekne sankcije bilo kojoj političkoj stranci zbog nepridržavanja navedenih odredbi ili da poduzme odgovarajuće administrativne mjere u okviru svoje opće nadležnosti, u skladu sa zakonom.

470. Svaku sumnju o krivičnom djelu koje se može dovesti u vezu s finansiranjem političkih stranaka i finansiranjem izborne kampanje, Centralna izborna komisija BiH je, u skladu s članom 14. stav (4) ovog zakona, obavezna prijaviti nadležnom tužilaštvu i drugim tijelima nadležnim za provođenje zakona.

471. Centralna izborna komisija BiH je u skladu s članom 10. stav (1) Zakona o finansiranju uspostavila Službu za reviziju finansiranja političkih stranaka (u daljnjem tekstu: Služba za reviziju), koja pregleda i kontrolira finansijske izvještaje koje podnesu političke stranke i obavlja reviziju finansiranja političkih stranaka u skladu s ovim zakonom.⁵⁷ Naknadnom izmjenom Zakona o finansiranju 2010. godine promijenjen je naziv Službe za reviziju finansijskog poslovanja u Službu za reviziju finansiranja političkih stranaka.

Revizija finansijskih izvještaja političke stranke uključuje izvještaje sjedišta stranke i najmanje dvije niže organizacione cjeline koje odabere Služba za reviziju.

472. Na osnovi provedenih aktivnosti Centralne izborne komisije BiH u oblasti pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka, te izrečenih sankcija političkim strankama, pripremljen je izvještaj o implementaciji odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka u 2018. godini.

1.2. Pravni okvir

473. Finansiranje političkih stranaka u Bosni i Hercegovini je uređeno:

- Zakonom o finansiranju političkih stranaka,
- Poglavljem 15. Izbornog zakona BiH, finansiranje izborne kampanje.

U skladu s odredbama člana (3) stav (1) Zakona o finansiranju, politička stranka može se finansirati iz: članarina, dobrovoljnih priloga pravnih i fizičkih osoba, izdavačke djelatnosti, prodaje propagandnog materijala i organiziranja stranačkih manifestacija, prihoda od imovine u vlasništvu političke stranke, budžeta BiH u skladu s članom 7. ovog zakona, entitetskih budžeta, kantonalnih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH, te budžeta drugih jedinica lokalne uprave i samouprave u skladu sa zakonom i dobiti od poduzeća koja su u vlasništvu političke stranke.

⁵⁷ Služba za reviziju je uspostavljena Odlukom Centralne izborne komisije BiH o uspostavljanju Službe za reviziju finansijskog poslovanja, broj: 01-07-653/05 od 10. 3. 2005. godine, u skladu s tada važećim Zakonom o finansiranju političkih stranaka "Službeni glasnik BiH", br. 22/00.

Poduzeće u vlasništvu političke stranke može se baviti samo djelatnošću vezanom za kulturu ili izdavačku djelatnost.

Godišnji prihod političke stranke ostvaren od imovine u vlasništvu političke stranke i dobiti od poduzeća koja su u vlasništvu političke stranke ne smije prelaziti 20% iznosa ukupnog godišnjeg prihoda stranke.

- (1) Političke stranke se finansiraju iz budžeta Bosne i Hercegovine u skladu s članom 7. Zakona o finansiranju političkih stranaka, entitetskih budžeta, kantonalnih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH, te budžeta drugih jedinica lokalne uprave i samouprave u skladu sa zakonom.

U skladu s odredbama člana 7. Zakona o finansiranju političkih stranaka u budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine sredstva se osiguravaju za finansiranje političkih stranaka, odnosno koalicija političkih stranaka i nezavisnih kandidata zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini BiH i parlamentarnih grupa, odnosno klubova zastupnika i delegata u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ukupna sredstva koja se izdvajaju za finansiranje spomenutih političkih subjekata ne mogu prelaziti iznos od 0,2% budžeta BiH u kalendarskoj godini.

Političkim strankama, odnosno koalicijama političkih stranaka, sredstva se raspodjeljuju na način da se:

- 30% sredstava dijeli jednako svim političkim strankama, odnosno koalicijama političkih stranaka koje su osvojile mandate,
- 60% sredstava dijeli prema broju zastupničkih, odnosno delegatskih mandata, koje svaka politička stranka, koalicija političkih stranaka, odnosno nezavisni kandidat ima u trenutku dodjele mandata,
- 10% od ukupnog iznosa raspoređuje parlamentarnim grupama srazmjerno broju zastupničkih, odnosno delegatskih mjesta koja pripadaju manje zastupljenom spolu.

Zajednička komisija za administrativne poslove Parlamentarne skupštine BiH će svojim aktima detaljnije regulirati raspodjelu sredstava iz ovog člana, kontrolu trošenja i druga finansijska pitanja u vezi s provođenjem ovog zakona.

- (2) U Republici Srpskoj, u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Republike, grada i općine ("Službeni glasnik RS", broj 65/08), sredstva se izdvajaju iz budžeta za:
 - finansiranje dijela troškova redovnog rada političkih stranaka, koalicija, nezavisnih zastupnika, odnosno vijećnika,
 - pokriće dijela troškova izborne kampanje političkih stranaka, koalicija, nezavisnih lista i nezavisnih kandidata kojima su potvrđene izborne liste za izbor zastupnika, odnosno vijećnika i
 - pokriće dijela troškova rada zastupničkih, delegatskih, odnosno vijećničkih klubova i grupa.
- a) Sredstva izdvojena za finansiranje troškova redovnog rada političkih stranaka, koalicija, nezavisnih zastupnika, odnosno vijećnika, ne mogu biti manja od 0,2% ukupnih budžetskih prihoda iz prethodne godine, a raspoređuju se na način:

- 20% sredstava se raspoređuju u jednakim iznosima svim političkim strankama i koalicijama koje imaju zastupnike u skupštini i nezavisnim zastupnicima i
 - 80% se raspoređuje srazmjerno broju osvojenih mandata, koje politička stranka, koalicija, nezavisni zastupnik, odnosno odbornik ima u skupštini.
- b) Sredstva za izbornu kampanju osiguravaju se u budžetu za godinu u kojoj se održavaju izbori u iznosu ne manjem od 0,05% ukupnih budžetskih prihoda iz prethodne godine. Način raspodjele sredstava vrši se u skladu s izbornim propisima.
- c) Sredstva za rad zastupničkih, delegatskih, odnosno vijećničkih klubova i grupa, dodjeljuju se radi pokrića:
- paušalnih troškova za rad u izbornim jedinicama zastupnika, odnosno vijećnika,
 - putnih troškova u inozemstvo, ako organizator nije Narodna skupština RS ili Vijeće naroda RS, odnosno skupština jedinice lokalne samouprave,
 - troškova nabavke materijala – goriva, štampe, službenih glasnika i publikacija,
 - troškova smještaja i ishrane zastupnika, delegata, odnosno vijećnika, u vrijeme kada se ne održavaju sjednice skupštine ili vijeća i
 - ostale troškove u vezi s radom zastupnika, delegata, odnosno vijećnika u klubovima i grupama.
- (3) Federacija BiH nije donijela poseban zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta, pa sredstva za finansiranje političkih subjekata izdvaja u skladu sa Zakonom o izvršenju Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kao “tekuće transfere neprofitnim organizacijama – za političke stranke i koalicije”, koji se donosi svake godine. Sredstva se izdvajaju u iznosu od 0,2% u odnosu na ukupne prihode, bez primitaka i koriste se po programu koji donosi Vlada.

Sredstva namijenjena za finansiranje političkih subjekata raspoređuju se tako da:

- 40% od predviđenog iznosa pripada političkim subjektima, koji su zastupljeni u Parlamentu Federacije BiH u jednakim iznosima, a
- 60% prema broju zastupnika u domovima Parlamenta, na dan dodjele mandata.

Ukoliko je ugovorom između članica koalicije reguliran način raspodjele novčanih sredstava koja pripadaju koaliciji, Vlada sredstva raspoređuje na osnovi odredbi ugovora.

- (4) Zakonom o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 29/04 i 14/07) propisano je da se sredstva iz budžeta Brčko distrikta BiH izdvajaju za: predizbornu kampanju političkih stranaka koje učestvuju na izborima za Skupštinu Brčko distrikta BiH i redovan rad političkih stranaka zastupljenih u Skupštini Brčko distrikta BiH.
- a) Sredstva za predizbornu kampanju političkih stranaka osiguravaju se u godini u kojoj se održavaju redovni izbori za Skupštinu Brčko distrikta BiH i to u iznosu 0,03% prihoda u budžetu Brčko distrikta BiH ili 60.000 KM zavisno od toga koji je iznos niži.

- b) Sredstva za redovan rad političkih stranaka izdvajaju se po godišnjoj osnovi od 0,1% od prihoda u budžetu Brčko distrikta BiH ili 200.000 KM, zavisno od toga koji od ova dva iznosa je niži.

Sredstva izdvojena za redovan rad političkih stranaka i njihovih zastupničkih klubova u Skupštini Brčko distrikta BiH raspoređuju na taj način da se:

- 30% sredstava raspoređuje u jednakim iznosima svim zastupničkim klubovima političkim strankama zastupljenim u Skupštini Brčko distrikta BiH, a
- 70% od ukupnog iznosa raspoređuje srazmjerno broju zastupničkih mjesta koje svaka politička stranka ima u Skupštini Brčko distrikta BiH u trenutku raspodjele.

1.2.1. Pravni okvir za finansijsko izvještavanje političkih stranaka

474. U Zakonu o finansiranju političkih stranaka, u članu 12. stav (1), propisano je da političke stranke vode evidenciju o svojim prihodima i rashodima i dužne su da Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnose finansijski izvještaj za svaku kalendarsku godinu (računovodstvenu godinu).
475. Političke stranke, u skladu s odredbom člana 12. stav (3) ovog Zakona, podnose poseban finansijski izvještaj za period izborne propagande na način kako je utvrđeno Izbornim zakonom BiH. Političke stranke i nezavisni kandidati koji učestvuju na izborima za tijela vlasti Bosne i Hercegovine na svim nivoima dužni su, u skladu s članom 15.1 stav (1) Izbornog zakona BiH, u vrijeme podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijeti finansijski izvještaj za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru i finansijski izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora, u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u “Službenom glasniku BiH”.
476. Izvještaji koje podnose političke stranke i nezavisni kandidati koji učestvuju na izborima za tijela vlasti sadrže: sve prihode i rashode, zasnovane na članarini, transparentnim priložima iz inozemstva, priložima fizičkih i pravnih osoba, priložima u obliku robe i usluga (prilozi u naturi), prihodima na vlastitu imovinu i poduzetničke aktivnosti, u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, kreditima, pozajmicama, donacijama, olakšicama, povratu novca, ostalim materijalnim troškovima i ostalim izvorima prihoda za period izvještavanja koje odredi Centralna izborna komisija BiH.
477. Politička stranka je, u skladu s odredbom iz člana 12. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, obavezna u svom finansijskom izvještaju uključiti sve koristi ostvarene od aktivnosti subjekata koji su na bilo koji način povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom.
478. U skladu s odredbama člana 13. stav (6) Zakona o finansiranju, politička stranka je dužna javno prikazati porijeklo i način utroška sredstava prikupljenih tokom protekle kalendarske godine (računovodstvene godine). Završni račun i finansijski izvještaj u kojem se posebno navode izvori prihoda, podaci o fizičkim i pravnim osobama koje su dale dobrovoljne priloge te podaci o namjeni, odnosno aktivnostima za koje su sredstva utrošena, javni su dokumenti i objavljuju se na web-stranici političke stranke.
479. Centralna izborna komisija BiH donosi propise za provođenje odredbi kojima se bliže utvrđuju sadržaj, forma, način i drugi detalji izvještavanja.

480. Centralna izborna komisija BiH je donijela dva podzakonska akta, kojima je utvrdila sadržaj, formu, način i druge detalje finansijskog izvještavanja:
- a) Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka⁵⁸ i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka⁵⁹ i
 - b) Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih subjekata⁶⁰ i
 - c) Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima nezavisnih kandidata⁶¹.
481. Kontrola i revizija finansiranja političkih stranaka uređena je: Pravilnikom o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka⁶², koji je također donijela Centralna izborna komisija BiH.

1.3. Aktivnosti Centralne izborne komisije BiH u izvještajnom periodu

482. U okviru provođenja Zakona o finansiranju političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini poduzela niz aktivnosti i realizirala ključne zadatke kojima je utvrđivana zakonitost finansiranja političkih stranaka, postignuta transparentnost finansiranja i realizirala je ključne radnje koje reguliraju legalitet finansiranja političkih stranaka.

1.3.1. Prijem finansijskih izvještaja političkih stranaka

483. Političke stranke, u skladu s odredbom iz člana 12. stav (4) Zakona o finansiranju, finansijski izvještaj podnose do 31.3. naredne godine, u formi koju je propisala Centralna izborna komisija BiH.
484. Centralna izborna komisija BiH je razvila aplikaciju “FI CIKBiH“, putem koje političke stranke finansijske izvještaje podnose u elektronskoj formi.
485. U skladu sa svojim ovlaštenjima iz člana 12. Zakona o finansiranju, da provodi i izvršava odredbe ovog zakona, Centralna izborna komisija BiH je:
- a) izvršila prijem godišnjih finansijskih izvještaja za 2017. godinu koje je podnijelo 127 političkih stranaka. Izvještaj za 2017. godinu, od ukupno 147 političkih stranaka, koliko ih je sa 31. 12. 2017. godine bilo na evidenciji Centralne izborne komisije BiH, u zakonom propisanom roku (do 31. 03. 2018. godine) podnijelo je 87 stranka, sa kašnjenjem od 2 do 13 dana izvještaj su podnijele 22 stranke, dok je 18 političkih stranaka izvještaj podnijelo nakon što im je Centralna izborna komisija BiH uputila urgenciju za dostavljanje, čime im je u skladu sa odredbom iz člana 14. stav (3) Zakona o finansiranju političkih stranaka dala priliku da prije izricanja kazne ili poduzimanja

⁵⁸ “Službeni glasnik BiH“, broj 96/13, koji je stupio na snagu dana 18.12.2013. godine, kada je stavljen van snage Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka (“Službeni glasnik BiH”, broj 61/06).

⁵⁹ “Službeni glasnik BiH“, broj 89/16.

⁶⁰ “Službeni glasnik BiH“, broj 96/13, koji je stupio na snagu dana 18.12.2013. godine, kada je stavljen van snage Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih subjekata (“Službeni glasnik BiH”, broj 61/06).

⁶¹ “Službeni glasnik BiH“, broj 10/18.

⁶² “Službeni glasnik BiH“, broj 103/08.

administrativne mjere, dobrovoljno postupe i podnesu finansijske izvještaje. Izvještaj nije podnijelo 20 politička stranka. Devet političkih stranaka je na njihov zahtjev brisano iz sudskog registra u 2018. godini, među kojima je šest stranaka koje su podnijele izvještaj za 2017. godinu i tri stranke koje izvještaj nisu podnijele.

Političke stranke u 2017. godini su se finansirale iz sljedećih izvora: članarina u procentu od 7,66%, priloga fizičkih osoba u procentu 6,11%, priloga pravnih osoba u procentu 0,36%, prihoda od imovine političkih stranaka u procentu 2,80%, prihoda od poklona i usluga što ih stranka nije imala obavezu platiti u procentu 0,98%, prihoda iz budžeta u procentu 80,99% i ostalih prihoda u procentu 1,09% od ukupno ostvarenih prihoda.

Tabela 25. Pregled izvora finansiranja političkih stranaka u 2017. godini

(1) Prihodi	Iznos u KM	Struktura
Članarina	1.727.501,19	7,66 %
Prilozi fizičkih osoba	1.378.234,99	6,11 %
Prilozi pravnih osoba	80.785,35	0,36 %
Prihodi od imovine političkih stranaka	630.319,71	2,80 %
Prihodi od poklona i usluga što ih stranka nije imala obavezu platiti	221.975,95	0,98 %
Prihodi iz budžeta	18.260.382,29	80,99 %
Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje prop. materijala i organiziranja stran. manifestacija	2.893,80	0,01%
Ukupan prihod	22.302.093,28	98,91 %
(2) Ostali prihodi i drugo	246.081,23	1,09 %
UKUPNI IZVORI FINANSIRANJA	22.548.174,51	100,00 %

Tabela 26. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u 2017. godini (prema podacima koje su stranke iskazale u godišnjim finansijskim izvještajima)

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st. nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12 (4 -11)	13	14	15	16	17	18	19	20
1	090	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	87.135,26	719.307,42	40.800,00	56.110,00	41.980,84	3.400.338,26	0,00	58.626,2	4.404.297,94	2%	16%	1%	1%	1%	77%	1%	100%
2	008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	257.058,79	61.231,95	3.750,00	541.393,64	5.851,44	1.603.688,17	0,00	18.161,3	2.491.135,30	10%	2%	0%	22%	0%	64%	1%	100%
3	515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	622.605,15	0,00	0,00	1.000,00	5,00	1.657.205,07	0,00	3.724,2	2.284.539,44	27%	0%	0%	0%	0%	73%	0%	100%
4	027	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH	85.057,82	37.916,30	11.400,00	75,73	0,00	1.775.605,87	0,00	759,6	1.910.815,30	4%	2%	1%	0%	0%	93%	0%	100%
5	1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	50.725,17	110.785,86	54,00	0,00	13.512,48	1.618.813,81	0,00	19.895,4	1.813.786,68	3%	6%	0%	0%	1%	89%	1%	100%
6	018	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	277.561,18	85.432,67	2.910,00	7.382,50	3.015,69	1.122.439,99	0,00	17.878,3	1.516.620,37	18%	6%	0%	0%	0%	74%	1%	100%
7	1698	DEMOKRATSKA FRONTA	17.251,45	48.974,54	0,00	0,00	10.860,00	1.119.060,35	0,00	31.989,0	1.228.135,37	1%	4%	0%	0%	1%	91%	3%	100%
8	461	DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ	57.283,00	64.600,00	0,00	0,00	100,00	490.194,00	0,00	21.689,0	633.866,00	9%	10%	0%	0%	0%	77%	3%	100%
9	440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	57.174,75	17.674,00	1.000,00	0,00	0,00	520.526,21	0,00	9.355,92	605.730,88	9%	3%	0%	0%	0%	86%	2%	100%
10	769	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990	554,00	6.300,00	0,00	0,00	1.200,00	530.695,70	0,00	7.448,6	546.198,25	0%	1%	0%	0%	0%	97%	1%	100%
11	001	BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA-Sefer Halilović	24.632,74	0,00	0,00	0,00	21.612,32	476.985,73	0,00	6.834,6	530.065,42	5%	0%	0%	0%	4%	90%	1%	100%
12	877	NAŠA STRANKA	4.630,20	200,00	0,00	0,00	2.304,00	504.411,75	0,00	0,00	511.545,95	1%	0%	0%	0%	0%	99%	0%	100%

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
13	074	SOCIJALISTIČKA PARTIJA	46.311,30	64.960,00	4.500,00	0,00	0,00	381.541,95	0,00	0,00	497.313,25	9%	13%	1%	0%	0%	77%	0%	100%
14	1718	NARODNI DEMOKRATSKI POKRET	4.793,00	9.000,00	1.420,00	0,00	89.461,00	357.744,00	0,00	0,00	462.418,00	1%	2%	0%	0%	19%	77%	0%	100%
15	004	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	13.278,65	14.023,19	0,00	1,51	0,00	426.122,36	0,00	0,00	453.425,71	3%	3%	0%	0%	0%	94%	0%	100%
16	882	STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI	0,00	32.280,09	0,00	0,00	1,00	342.623,82	0,00	0,09	374.905,00	0%	9%	0%	0%	0%	91%	0%	100%
17	1701	LABURISTIČKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE	6.534,35	14.436,00	0,00	4,14	1.094,32	248.357,94	0,00	0,00	270.426,75	2%	5%	0%	0%	0%	92%	0%	100%
18	036	BOSS - BOSANSKA STRANKA-MIRNES AJANOVIĆ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	182.965,33	0,00	1.500,0	184.465,33	0%	0%	0%	0%	0%	99%	1%	100%
19	502	NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	0,00	400,00	0,00	6.573,01	0,00	168.072,14	0,00	0,00	175.045,15	0%	0%	0%	4%	0%	96%	0%	100%
20	513	STRANKA PENZIONERA / UMIROVLJENIKA BIH	82.641,38	50,00	0,00	0,00	1.050,00	55.629,16	843,00	1.604,1	141.817,62	58%	0%	0%	0%	1%	39%	1%	99%
21	1728	LIBERALNA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	121.381,44	0,00	0,00	121.381,44	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
22	1190	STRANKA DIJASPORE BOSNE I HERCEGOVINE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	120.825,37	0,00	0,00	120.825,37	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
23	1694	NAPREDNA SRPSKA-NS	0,00	300,00	0,00	0,00	0,00	90.412,82	0,00	0,00	90.712,82	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
24	016	SRPSKA RADIKALNA STRANKA RS	0,00	0,00	0,00	0,00	580,78	67.139,76	0,00	22.887,8	90.608,29	0%	0%	0%	0%	1%	74%	25%	100%
25	734	HRVATSKA STRANKA PRAVA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	89.384,93	0,00	0,00	89.384,93	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
26	1972	UJEDINJENA SRPSKA	10.140,00	39.200,00	2.500,00	0,00	0,00	28.261,28	0,00	0,00	80.101,28	13%	49%	3%	0%	0%	35%	0%	100%
27	2072	GRADANSKI SAVEZ	370,00	7.111,84	0,00	0,00	600,00	58.251,32	0,00	7.839,0	74.172,17	0%	10%	0%	0%	1%	79%	11%	100%

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
28	1882	TUZLANSKA ALTERNATIVA	10.283,00	0,00	0,00	0,00	0,00	62.979,00	0,00	0,00	73.262,00	14%	0%	0%	0%	0%	86%	0%	100%
29	1270	HRVATSKA SELJAČKA STRANKA STJEPANA RADIĆA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	71.891,16	0,00	1,5	71.892,62	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
30	1730	SRPSKA RADIKALNA STRANKA DR. VOJISLAV ŠEŠELJ	5.655,00	100,00	0,00	0,00	1.800,00	54.303,14	0,00	0,00	61.858,14	9%	0%	0%	0%	3%	88%	0%	100%
31	005	HRVATSKA KRŠĆANSKA DEMOKRATSKA UNIJA	0,00	0,00	0,00	8.618,90	1.200,00	48.535,83	0,00	0,00	58.354,73	0%	0%	0%	15%	2%	83%	0%	100%
32	366	HRVATSKA STRANKA PRAVA	0,00	0,00	0,00	2.000,00	0,00	34.601,55	0,00	0,00	36.601,55	0%	0%	0%	5%	0%	95%	0%	100%
33	279	PARTIJA UJEDINJENIH PENZIONERA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	34.890,57	0,00	0,00	34.890,57	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
34	1989	UNIJA SOCIJALDEMOKRATA BH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	33.324,51	0,00	0,00	33.324,51	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
35	1714	HRVATSKI SAVEZ HKDU-HRAST	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	30.730,00	0,00	2.400,0	33.130,03	0%	0%	0%	0%	0%	93%	7%	100%
36	028	DEMOKRATSKA NARODNA ZAJEDNICA	0,00	330,00	0,00	0,00	0,00	31.205,27	0,00	0,00	31.535,27	0%	1%	0%	0%	0%	99%	0%	100%
37	455	LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA BIH	400,00	700,00	0,00	0,00	4.006,08	25.433,29	0,00	50,0	30.589,37	1%	2%	0%	0%	13%	83%	0%	100%
38	730	SOCIJALDEMOKRATSKA UNIJA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	27.126,20	0,00	0,00	27.126,20	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
39	1872	POKRET USPJEŠNA SRPSKA	0,00	8.550,00	0,00	0,00	0,00	15.224,69	0,00	0,00	23.774,69	0%	36%	0%	0%	0%	64%	0%	100%
40	1703	HRVATSKA NEZAVISNA LISTA	0,00	0,00	894,20	0,00	0,00	22.152,00	0,00	4,3	23.050,47	0%	0%	4%	0%	0%	96%	0%	100%
41	1188	POSAVSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	22.070,36	0,00	41,6	22.111,92	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
42	561	NARODNA DEMOKRATSKA STRANKA ⁶³	0,00	0,00	0,00	0,00	6.731,00	15.350,00	0,00	0,00	22.081,00	0%	0%	0%	0%	30%	70%	0%	100%
43	2310	NARODNA STRANKA ⁶⁴	0,00	21.500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21.500,00	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
44	020	GRADANSKA DEMOKRATSKA STRANKA BIH	0,00	365,80	0,00	7.160,00	0,00	10.010,60	0,00	0,00	17.536,40	0%	2%	0%	41%	0%	57%	0%	100%
45	1971	SAVEZ ZA STARI GRAD	30,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16.119,94	0,00	1.000,0	17.149,94	0%	0%	0%	0%	0%	94%	6%	100%
46	866	STRANKA UDRUŽENIH NEZAVISNIH DEMOKRATA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15.177,10	0,00	1.000,7	16.177,76	0%	0%	0%	0%	0%	94%	6%	100%
47	1178	HRVATSKA STRANKA PRAVA DR. ANTE STARČEVIĆ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14.850,00	0,00	1.000,0	15.850,00	0%	0%	0%	0%	0%	94%	6%	100%
48	1950	BRČANSKI DEMOKRATSKI POKRET BRČKO DISTRIKTA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14.486,80	0,00	1.000,0	15.486,80	0%	0%	0%	0%	0%	94%	6%	100%
49	1699	PRVA BOSANSKO-HERCEGOVAČKA STRANKA	100,00	0,00	0,00	0,00	2.400,00	10.070,00	0,00	100,0	12.670,00	1%	0%	0%	0%	19%	79%	1%	100%
50	1200	SRPSKA NAPREDNA STRANKA	1.870,00	0,00	0,00	0,00	1.900,00	8.396,75	0,00	0,00	12.166,75	15%	0%	0%	0%	16%	69%	0%	100%
51	732	SRPSKA RADIKALNA STRANKA "9 JANUAR"	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8.055,97	0,00	0,00	8.055,97	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
52	1709	STRANKA ZA BOLJE GORAŽDE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7.911,14	0,00	0,00	7.911,14	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
53	2312	IZVORNA SRPSKA	0,00	795,83	5.000,00	0,00	1.600,00	0,00	0,00	0,00	7.395,83	0%	11%	68%	0%	22%	0%	0%	100%

⁶³ Stranka brisana iz sudskog registra 27.08. 2018. godine

⁶⁴ Stranka brisana iz sudskog registra 08.10. 2018. godine

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
54	017	HRVATSKA STRANKA PRAVA BiH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6.741,00	0,00	0,00	6.741,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
55	1977	RAMSKA DEMOKRATSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6.096,00	0,00	0,00	6.096,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
56	003	STRANKA ZA SREDNJE	0,00	0,00	0,00	0,00	576,00	5.389,00	0,00	0,00	5.965,00	0%	0%	0%	0%	10%	90%	0%	100%
57	1706	SAVEZ ZA NOVU POLITIKU	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	4.236,57	0,00	1.050,0	5.386,57	0%	2%	0%	0%	0%	79%	19%	100%
58	1986	SLOBODNA SRPSKA	0,00	0,00	5.127,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5.127,15	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%
59	1264	NAPREDNA SRPSKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5.079,26	0,00	0,00	5.079,26	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
60	1987	SNAGA CENTRA	0,00	965,00	0,00	0,00	0,00	3.946,00	0,00	0,00	4.911,00	0%	20%	0%	0%	0%	80%	0%	100%
61	2044	NEZAVISNA LISTA	24,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3.800,00	0,00	1.000,0	4.824,00	0%	0%	0%	0%	0%	79%	21%	100%
62	724	POKRET ZA TREBINJE	892,00	0,00	0,00	0,21	300,00	2.394,14	0,00	1.000,0	4.586,35	19%	0%	0%	0%	7%	52%	22%	100%
63	2018	HRVATSKA LISTA ZA LIVNO	0,00	0,00	0,00	0,00	1.200,00	3.380,00	0,00	0,00	4.580,00	0%	0%	0%	0%	26%	74%	0%	100%
64	2078	ČAPLJINSKA NEOVISNA STRANKA - ČAPLJINA U SRCU	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.400,00	0,00	0,00	4.400,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
65	1015	KLADUŠKA STRANKA PRIVREDNOG PROSPERITETA	0,00	720,00	0,00	0,00	0,00	2.142,86	0,00	1.000,0	3.862,86	0%	19%	0%	0%	0%	55%	26%	100%
66	521	HRVATSKA DEMOKRATSKA UNIJA	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	3.346,00	0,00	0,00	3.346,04	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
67	1705	HRVATSKA REPUBLIKANSKA STRANKA	50,00	3.535,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,0	3.685,00	1%	96%	0%	0%	0%	0%	3%	100%
68	073	SELJAČKA STRANKA	0,00	320,00	0,00	0,00	0,00	2.820,98	0,00	0,00	3.140,98	0%	10%	0%	0%	0%	90%	0%	100%
69	2292	PRVA MOSTARSKA PARTIJA	384,00	2.549,50	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	3.033,58	13%	84%	3%	0%	0%	0%	0%	100%

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
70	1804	STRANKA ZA NAŠ GRAD	1.273,00	0,00	0,00	0,00	0,00	546,00	0,00	1.000,0	2.819,00	45%	0%	0%	0%	0%	19%	35%	100%
71	1008	POKRET ZA NAŠ GRAD	12,00	258,00	0,00	0,00	600,00	1.804,33	0,00	0,00	2.674,33	0%	10%	0%	0%	22%	67%	0%	100%
72	1776	HRVATSKA STRANKA PRAVA-PRAVAŠI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.490,00	0,00	0,00	2.490,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
73	1719	UDAR LJEVICE	200,00	2.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	75,0	2.275,00	9%	88%	0%	0%	0%	0%	3%	100%
74	1276	KOMUNISTIČKA PARTIJA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.236,00	0,00	0,00	2.236,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
75	1254	NOVI POKRET BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.050,80	0,00	2.050,80	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
76	1181	DEMOKRATSKA PARTIJA - DRAGAN ČAVIĆ ⁶⁵	0,00	0,00	0,00	0,00	1.440,00	580,00	0,00	0,00	2.020,00	0%	0%	0%	0%	71%	29%	0%	100%
77	1707	REGIONALNI DEMOKRATSKI SAVEZ TUZLA	0,00	0,00	0,00	0,00	1.404,00	200,00	0,00	0,00	1.604,00	0%	0%	0%	0%	88%	12%	0%	100%
78	1241	HRVATSKA STRANKA PRAVA HERCEG-BOSNE	0,00	0,00	0,00	0,00	1.590,00	0,00	0,00	0,00	1.590,00	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	100%
79	879	EKOLOŠKA PARTIJA REPUBLIKE SRPSKE	0,00	0,00	0,00	0,00	600,00	970,75	0,00	0,00	1.570,75	0%	0%	0%	0%	38%	62%	0%	100%
80	2004	JEDINSTVENA NAPREDNA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.432,00	0,00	0,00	1.432,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
81	1217	STRANKA ZA OPĆINU OLOVO	0,00	0,00	0,00	0,00	1.200,00	0,00	0,00	0,06	1.200,06	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	100%
82	1003	NS.DR. MIHAJLO TOVIRAC	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.106,00	0,00	0,00	1.118,00	1%	0%	0%	0%	0%	99%	0%	100%
83	1179	SAVEZ ZA DEMOKRATSKU SRPSKU	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.060,8	1.110,77	5%	0%	0%	0%	0%	0%	95%	100%
84	1290	HSS - Mario Karamatić	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.071,00	0,00	0,00	1.071,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%

⁶⁵ Stranka brisana iz sudskog registra 08.10.2018. godine

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
85	983	POKRET ZA PRNJAVOR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000,0	1.000,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
86	2020	NARODNA STRANKA ZA GRAHOVO	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.000,0	1.000,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
87	026	STRANKA SPAS	0,00	32,00	830,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	962,00	0%	3%	86%	0%	0%	10%	0%	100%
88	2094	AUTOHTONA HRVATSKA STRANKA PRAVA BIH A-HSP BIH	0,00	490,00	0,00	0,00	200,00	0,00	0,00	4,0	694,00	0%	71%	0%	0%	29%	0%	1%	100%
89	2311	PRVA SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	48,00	500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	548,00	9%	91%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
90	2316	BOŠNJAČKI POKRET	0,00	0,00	500,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	500,00	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%
91	032	DEMOKRATSKA STRANKA INVALIDA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	300,00	0,00	0,00	300,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
92	2097	HRVATSKA SELJAČKA STRANKA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	300,0	300,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
93	1722	SNAGA NARODA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	300,0	300,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
94	077	DEMOKRATSKA STRANKA FEDERALISTA	250,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,3	250,34	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
95	1940	GRADANSKA SNAGA ⁶⁶	0,00	240,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	240,00	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
96	1711	DEMOKRATSKA OBITELJSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	220,0	220,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
97	049	ZAVIČAJNI SOCIJALDEMOKRATI - MILE MARČETA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200,00	0,00	0,00	200,00	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	100%
98	2315	KOMUNISTIČKA NARODNA PARTIJA BIH	200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200,00	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%

⁶⁶ Stranka brisana iz sudskog registra 14. 11. 2018. godine.

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
99	1723	SOCIJAL DEMOKRATSKI FRONT BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,0	100,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
100	1291	REFORMSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	45,0	45,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
101	996	EKOLOŠKA DEMOKRATSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	35,0	35,00	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%
102	069	SRPSKI POKRET OBNOVE RS	30,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30,00	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%
103	370	KONGRESNA NARODNA STRANKA ZAŠTITE PRAVA BORACA I GRAĐANA - PRAVDE I MORALA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
104	408	UJEDINJENA HRVATSKA STRANKA PRAVA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
105	574	RADNIČKO-KOMUNISTIČKA PARTIJA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
106	722	NOVA DEMOKRATIJA ⁶⁷	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
107	725	PARTIJA PRIVREDNOG PROGRESA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
108	761	NEZAVISNA DEMOKRATSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
109	762	BH SLOBODNI DEMOKRATI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
110	1004	STRANKA PRAVDE I RAZVOJA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%

⁶⁷ Stranka brisana iz sudskog registra 30. 03. 2018. godine

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
111	1184	TVOJA I MOJA STRANKA U BOSNI I HERCEGOVINI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
112	1250	STRANKA SOCIJALNE SIGURNOSTI SRPSKIH BORACA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
113	1256	NAPREDNA DEMOKRATSKA STRANKA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
114	1257	HRVATSKA ČISTA STRANKA PRAVA BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
115	1262	PRIVREDNI NARODNI POKRET BIH	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
116	1919	POKRET ZA BOLJE BRČKO ĐAPO MIRSAD	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
117	2092	NOVA PARTIJA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
118	930	BOŠNJAČKA SELJAČKA STRANKA ⁶⁸	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
119	2313	POKRET MOST 21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
120	1247	NEOVISNA LISTA "ZA KUPRES"	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
121	1271	STRANKA MLADIH ZA PROMJENE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
122	1721	STRANKA PRAVDE I POVJERENJA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
123	2293	NOVA ALTERNATIVA STRANKA RADA I RAZVOJA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%

⁶⁸ Stranka brisana iz sudskog registra 10.09.2018. godine.

Red br.	Kod	Naziv političke stranke	Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	Nenovčane donacije i računi koje politička stranka nije imala obavezu platiti	Prihodi iz budžeta	Prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagadnog materijala i prihodi od organiziranja stranačkih manifestacija	Ostali prihodi i dr.	UKUPAN PRIHOD	Struktura prihoda							
												Članarine	Prilozi fizičkih osoba	Prilozi pravnih osoba	Prihodi od imovine u vlasn. pol. stranke	Nenovč. donacije i računi koje po. st nije imala obav. platiti	Prihodi iz budžeta	Ostali prihodi i dr.	Ukupno
124	2328	NEZAVISNA BOSANSKOHERCE GOVAČKA LISTA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
125	2314	NEZAVISNI BLOK	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
126	2289	SRPSKA NAPREDNA STRANKA - IZVORNA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
127	1269	RADNIČKA PARTIJA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00								0%
UKUPNO			1.727.501,19	1.378.234,99	80.785,35	630.319,71	221.975,95	18.260.382,29	2.893,80	246.081,2	22.548.174,51	7,7%	6,1%	0,4%	2,8%	1,0%	1,0%	1,1%	100 %

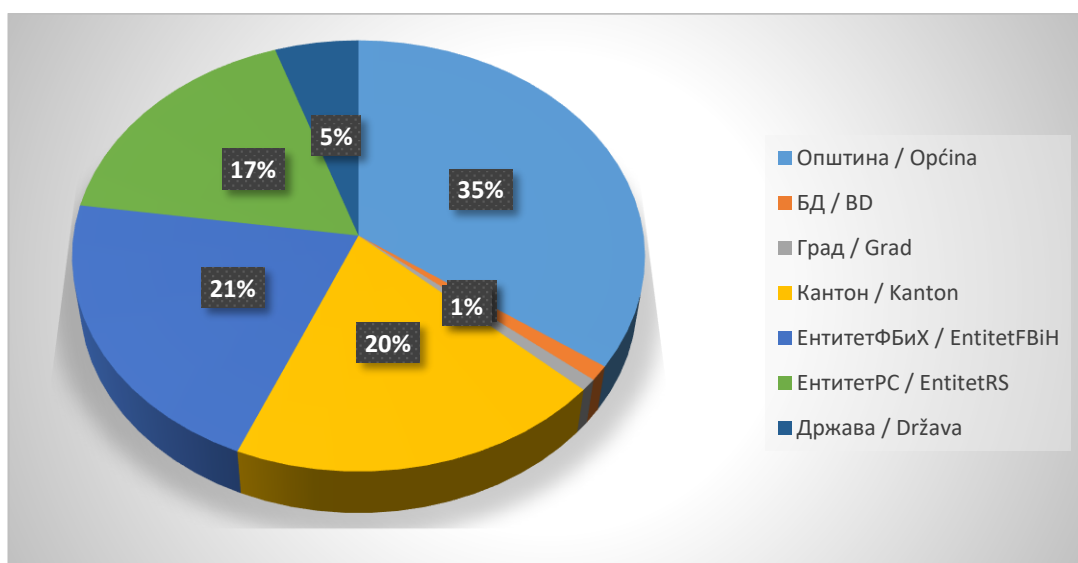
Uvidom u podatke iz prethodne tabele, vidljivo je da je 19,69 % političkih stranaka nije ostvarilo nikakav prihod u 2017. godini, dok je 40,16% stranaka ostvarilo prihod ispod 10.000,00 KM, odnosno 25 političkih stranaka nije ostvarilo prihod, 16 stranaka je ostvarilo prihod ispod 1.000,00 KM, dok je prihod 1.000,00 –10.000,00 KM ostvarilo 35 političkih stranaka.

Prihod 10.000,00–50.000,00 KM ostvarilo je 20 stranaka, te je 9 stranaka ostvarilo prihod 50.000,00–100.000,00 KM. Prihod 100.000,00–500.000,00 KM ostvarilo je 10 političkih stranaka. Prihod od 500.000,00 KM do jedan milion ostvarilo je 5 stranka, 4 stranke su ostvarile prihod 1–2 miliona, dok su 3 stranke ostvarile prihod preko dva, odnosno 2 - 4,5 miliona KM.

- b) Prikupljeni su podaci o sredstvima koja su iz budžeta svih nivoa izvršne vlasti isplaćena političkim subjektima u 2017. godini. Prema podacima, koji su dostavljeni na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, planirana su izdvajanja iz budžeta svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini za finansiranje političkih subjekata u 2017. godini, u iznosu od **19.077.815,30 KM**, dok su isplaćena u procentu od 95,03 % i iznose **18.129.757,85 KM**.

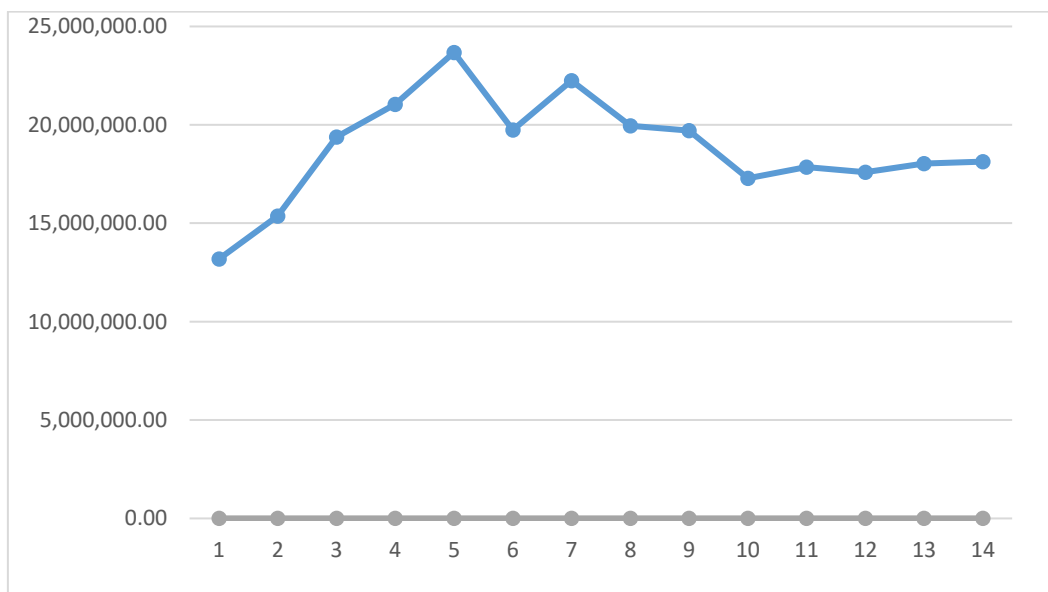
Tabela 27. Budžetska izdvajanja za političke subjekte u 2017. godini

Budžet/nivo vlasti	Iznos isplaćenih sredstava	Struktura finansiranja
Budžeti općina/opština i gradova osnovnih izbornih jedinica	6.310.932,21	34,81%
Budžeti gradova	157.309,72	0,87%
Brčko distrikt BiH	199.999,96	1,10%
Budžeti kantona	3.543.989,16	19,55%
Budžet Federacije BiH	3.799.999,00	20,96%
Budžet Republike Srpske	3.180.000,00	17,54%
Budžet BiH (isplaćeno političkim strankama)	561.730,00	3,10%
Budžet BiH (utrošeno za rad klubova)	375.797,80	2,07%
UKUPNO	18.129.757,85	100,00%

Grafikon 8. Prikaz strukture budžetskih izdvajanja za političke subjekte u 2017. godini

486. U periodu od 2004. do 2017. godine iz budžeta svih nivoa vlasti političkim subjektima su isplaćena **263,23 miliona KM** i to: 2004. godine 13,18 miliona, 2005. godine 15,37 miliona, 2006. godine 19,38 miliona, 2007. godine 21,05 miliona, 2008. godine 23,68 miliona, 2009. godine 19,75 miliona, 2010. godine 22,25 miliona, 2011. godine 19,96 miliona, 2012. godine 19,70 miliona, 2013. godine 17,29 miliona, 2014. godine 17,85 miliona, 2015. godine 17,60 miliona, 2016. godine 18,04 miliona KM i 2017. godine 18,13 miliona KM.
487. Od 2004. do 2008. godine budžetska izdvajanja su konstantno rasla, period od 2009. do 2012. godine karakteriziraju oscilacije iznosa budžetskih sredstava izdvojenih političkim strankama, dok su od 2013. godine ta izdvajanja uglavnom uravnotežena.

Grafikon 9. Trend prihoda koje su političke stranke ostvarile iz budžeta u periodu 2004–2017.

Tabela 28. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta političkim strankama po nivoima vlasti u periodu 2004–2017. godine

Nivo vlasti		Uplaćeno u periodu 2004–2010. godine	Uplaćeno 2011. godine	Uplaćeno 2012. godine	Uplaćeno 2013. godine	Uplaćeno 2014. godine	Uplaćeno 2015. godine	Uplaćeno 2016. godine	Uplaćeno 2017. godine	Uplaćeno u periodu 2004–2017. godine
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Općine/opštine i gradovi		57.163.670,98	8.063.452,34	7.631.947,50	6.240.772,48	6.854.170,33	7.024.248,93	6.645.104,11	6.468.241,93	106.091.608,60
Brčko distrikt BiH		1.459.999,39	200.000,00	254.285,66	200.000,00	200.000,00	199.999,97	258.019,03	199.999,96	2.972.304,01
Kantoni		29.068.390,02	4.386.311,72	4.189.296,29	3.349.455,22	3.856.403,97	3.540.079,76	3.414.923,62	3.543.989,16	55.348.849,76
Federacija BiH		19.791.998,00	3.475.152,50	3.500.000,00	3.450.643,00	2.920.671,00	2.775.000,03	3.600.000,03	3.799.999,00	43.313.463,56
Republika Srpska		23.828.197,53	3.200.001,00	3.500.000,00	3.100.001,00	3.099.999,96	3.129.999,96	3.180.000,00	3.180.000,00	46.218.199,45
Država BiH	<i>Uplaćeno strankama</i>	1.696.461,69	292.005,28	285.693,80	571.590,10	350.246,30	570.281,47	534.224,00	375.797,80	4.676.300,44
	<i>Utrošeno za rad klubova</i>	1.657.395,91	339.214,57	343.569,21	374.407,67	570.836,10	359.120,86	406.721,19	561.730,00	4.612.995,51
UKUPNO:		134.666.113,52	19.956.137,41	19.704.792,46	17.286.869,47	17.852.327,66	17.598.730,98	18.038.991,98	18.129.757,85	263.233.721,33

488. Od ukupnog iznosa sredstava koja su u periodu od 2004. do 2017. godine izdvojena iz budžeta za finansiranje političkih stranaka, 76,22% sredstava je raspoređeno na deset političkih stranaka: Stranku demokratske akcije, Socijaldemokratsku partiju BiH, Savez nezavisnih socijaldemokrata, Stranku za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku demokratsku zajednicu BiH, Srpsku demokratsku stranku, Savez za bolju budućnost BiH, Partiju demokratskog progresa, Narodnu stranku Radom za boljitak i Hrvatsku demokratsku zajednicu 1990.
489. Stranka demokratske akcije je primila 18,90%, Socijaldemokratska partija BiH 13,60%, Savez nezavisnih socijaldemokrata 10,57%, Stranka za Bosnu i Hercegovinu 8,28%, Hrvatska demokratska zajednica BiH 8,12%, Srpska demokratska stranka 6,04%, Savez za bolju budućnost BiH 3,58%, Partija demokratskog progresa 2,73%, Hrvatska demokratska zajednica 1990 2,30% i Narodna stranka Radom za boljitak 2,09% od ukupno izdvojenih budžetskih sredstava.

Tabela 29 . Pregled deset političkih stranaka s najvećim prihodom iz budžeta u periodu 2004–2017. godine

Red. br.	Naziv političke stranke	Sredstva uplaćena 2004–2010.	Sredstva uplaćena 2011.	Sredstva uplaćena 2012.	Sredstva uplaćena 2013.	Sredstva uplaćena 2014.	Sredstva uplaćena 2015.	Sredstva uplaćena 2016.	Sredstva uplaćena 2017.	Sredstva uplaćena 2004–2017.	Strukt. budžet. finansir.
1.	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	27.035.397,50	3.446.862,70	3.337.711,30	2.786.967,46	3.036.305,45	3.285.974,87	3.412.610,91	3.400.338,26	49.742.168,45	18,90%
2.	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BiH	18.134.067,37	3.301.948,09	3.173.646,99	2.821.976,12	2.982.209,50	1.838.002,50	1.952.501,75	1.603.688,17	35.808.040,49	13,60%
3.	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	15.052.469,55	1.980.822,01	2.052.049,83	1.571.778,01	2.045.182,03	1.485.061,16	1.986.856,70	1.657.205,07	27.831.424,36	10,57%
4.	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	16.678.629,53	1.219.522,58	951.851,10	853.129,54	905.481,42	518.344,10	252.026,13	426.122,36	21.805.106,76	8,28%
5.	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BiH	10.369.539,90	1.518.250,90	1.640.903,15	1.400.827,81	1.549.879,76	1.439.738,17	1.692.122,41	1.775.605,87	21.386.867,97	8,12%
6.	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	7.840.648,32	1.164.939,16	1.167.021,36	927.532,57	1.196.355,02	1.120.801,47	1.356.989,82	1.122.439,99	15.896.727,71	6,04%
7.	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST – Fahrudin Radončić	34.069,07	925.814,11	917.081,65	1.348.498,58	1.494.114,21	1.496.806,60	1.598.065,05	1.618.813,81	9.433.263,08	3,58%
8.	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	3.340.968,41	575.390,99	582.556,80	473.925,25	617.492,72	501.679,53	579.373,32	520.526,21	7.191.913,23	2,73%
9.	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990	2.185.838,28	519.071,88	591.885,51	466.413,23	587.068,44	529.718,35	630.862,37	530.695,70	6.041.553,76	2,30%
10.	NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	2.385.456,77	673.635,16	612.795,45	625.422,93	717.413,18	288.052,84	329.290,39	168.072,14	5.512.086,02	2,09%
UKUPNO 10 POLITIČKIH STRANAKA		103.057.084,70	15.326.257,58	15.027.503,14	13.276.471,50	15.131.501,73	12.216.126,75	13.790.698,85	12.823.507,58	200.649.151,83	76,22%

490. U okviru budžetskih sredstva izdvojenih političkim strankama u 2017. godini, iz budžeta u Federaciji BiH su isplaćena sredstva u iznosu od 12.333.682,47 KM ili 68,03%, iz budžeta Republike Srpske 4.658.547,62 KM ili 25,70%, iz budžeta Brčko distrikta BiH 199.999,96 KM ili 1,10%, dok su iz budžeta Bosne i Hercegovine izdvojena sredstva u iznosu od 937.527,80 KM ili 5,17%.

Tabela 30. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta političkim strankama po nivoima vlasti (državni nivo, entitetski nivoi i Brčko distrikt BiH)

Red. Broj	Naziv nivoa vlasti	Ukupno uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
1	2	3	4
I	Federacija BiH	12.333.682,47	68,03%
1	Općine i gradovi osnovne izborne jedinice	4.870.384,59	39,49%
2	Gradovi	119.309,72	0,97%
3	Kantoni	3.543.989,16	28,73%
4	Budžet FBiH	3.799.999,00	30,81%
II	Republika Srpska	4.658.547,62	25,70%
1	Općine i gradovi osnovne izborne jedinice	1.440.547,62	30,92%
2	Gradovi	38.000,00	0,82%
3	Budžet RS	3.180.000,00	68,26%
III	Brčko distrikt BiH	199.999,96	1,10%
IV	Državni nivo BiH	937.527,80	5,17%
	UKUPNO:	18.129.757,85	100,00%

491. Iz budžeta općina i gradova, osnovnih izbornih jedinica, u Federaciji BiH političkim subjektima u 2017. godini isplaćena su sredstva u iznosu 4.870.384,59 KM, dok su iz budžeta općina gradova u Republici Srpskoj isplaćena sredstva u iznosu 1.440.547,62 KM⁶⁹.
492. Iz budžeta Grada Sarajevo političkim subjektima isplaćena su sredstva u iznosu 119.309,72 KM, dok je iz Grada Istočno Sarajevo političkim subjektima isplaćen iznos od 38.000,00 KM⁷⁰.
493. Iz budžeta kantona u Federaciji BiH političkim subjektima u 2017. godini isplaćena su sredstva u iznosu 3.543.989,16 KM⁷¹.

⁶⁹ Prilog br. 1. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta općina i gradova, osnovnih izbornih jedinica, političkim strankama u 2017. godini.

⁷⁰ Prilog br. 2. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta gradova političkim strankama u 2017. godini.

⁷¹ Prilog br. 3. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta kantona političkim strankama u 2017. godini.

1.3.2. Revizija i kontrola finansijskih izvještaja

494. Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka koju je, u skladu s članom 10. stav (1) Zakona o finansiranju političkih stranaka uspostavila Centralna izborna komisija BiH, izvršila je pregled, kontrolu i reviziju finansijskih izvještaja koje su podnijele političke stranke. Revizija finansijskih izvještaja političkih stranaka uključuje izvještaje iz državnog i entitetskog sjedišta, uključujući i Brčko distrikt BiH, i najmanje dva regionalna ureda koja izabere služba za reviziju finansiranja političkih stranaka.
495. Provodeći odredbe Zakona o finansiranju političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH provela je sljedeće aktivnosti:
- a) U skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka, okončani su pregledi, kontrola i revizija godišnjih finansijskih izvještaja za 2016. godinu za 124 političke stranke i izdati su izvještaji revizije, u kojima su navedeni revizijski nalazi, mišljenje revizora o finansiranju političke stranke u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i date preporuke revizije.
 - Za 114 političkih stranaka Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka, na bazi kontrole finansijskih izvještaja, dodatne finansijske dokumentacije i dokaza prikupljenih iz eksternih izvora, izdala je Izvještaje o pregledu godišnjeg finansijskog izvještaja za 2016. godinu s nalazima revizije i mišljenjem revizora o finansiranju u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka, te finansiranju izborne kampanje u skladu sa odredbama člana 15.10 Izbornog zakona BiH, političkih stranaka koje su učestvovala na Lokalnim izborima 2016. godine.
 - Za 10 političkih stranaka, kod kojih je u skladu sa odredbom člana 10. stav (8) Zakona o finansiranju izvršena revizija u prostorijama stranaka, izdati su Izvještaji o reviziji godišnjeg finansijskog izvještaja za 2016. godinu i Postizbornog finansijskog izvještaja - Lokalni izbori 2016. godine, sa nalazima revizije i mišljenjem revizora o finansiranju u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i finansiranju izborne kampanje u skladu sa odredbama člana 15.10 Izbornog zakona BiH.
 - Revizorima Službe za reviziju šest političkih stranaka je uskratilo pristup svojim prostorijama radi obavljanja revizije njihovih finansijskih izvještaja, odnosno finansijskog poslovanja u 2016. godini.
496. Izvještaji revizije svih političkih stranaka, s nalazima i mišljenjem revizora o finansiranju političkih stranaka u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka, dati su na uvid javnosti putem oficijelne web-stranice Centralne izborne komisije BiH, a revizijska mišljenja su objavljena i u "Službenom glasniku BiH".
497. Kontrolom i revizijom finansijskih izvještaja političkih stranaka za 2016. godinu, kod 9 političkih stranaka (7,25% od ukupnog broja kontrolisanih stranaka) nije utvrđeno kršenje odredaba Zakona o finansiranju. Kod 63 političke stranke (50,81% od ukupnog broja stranaka) utvrđeni su manji prekršaji: neprijavljivanje nenovćanih donacija male vrijednosti, neizdavanje potvrda o primljenim članarinama i priložima u malim iznosima, neuplaćivanje istih na transakcijski račun centrale stranke, kršenje računovodstvenih propisa, nevođenje ili pogrešno vođenje evidencija o prihodima i rashodima, greške u popunjavanju finansijskih izvještaja i dostavljanje izvještaja nakon zakonom propisanog roka. Kod 40 političkih stranaka (32,26% kontroliranih stranaka), utvrđena su teža kršenja više odredaba Zakona o

finansiranju političkih stranaka. Kod 12 političkih stranaka (9,68% kontroliranih stranaka), utvrđeno je kršenje odredaba Poglavlja 15 Izbornog zakona BiH, devet političkih stranaka nije podnijelo postizborni finansijski izvještaj, dok su tri političke stranke prekoračile limit na troškove izborne kampanje, propisan članom 15.10 Izbornog zakona BiH.

498. Također, veći broj političkih stranaka je, u skladu sa odredbom iz člana 14. stav (3) Zakona o finansiranju političkih stranaka, dobrovoljno otklonio nedostatke, nakon što im je dostavljen preliminarni izvještaj revizije. Stranke su uglavnom ispravljale finansijske izvještaje, prijavile priloge i vratile zabranjene priloge.

499. Političke stranke su kršile odredbe Zakona o finansiranju političkih stranaka na način:

- Finansijska sredstva osigurana za finansiranje političkih stranaka, uglavom sredstva iz budžeta, nisu koristile isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih svojim programom i statutom, čime su prekršile odredbe člana 4. stav (1) Zakona o finansiranju političkih stranaka
- Stranke nisu vodile evidenciju o prijemu članarina i dobrovoljnih priloga, te nisu izdavale potvrde o prijemu članarina i dobrovoljnih priloga, čime su prekršile odredbe člana 5. stav (4) Zakona
- Sredstva od članarina i dobrovoljnih priloga, koja su primana u gotovini, nisu uplaćivana na transakcijski račun političke stranke, iako je Zakonom o finansiranju propisano da ovlaštena osoba u političkoj stranci uplaćuje članarinu i dobrovoljne priloge neposredno na transakcijski račun centrale političke stranke najkasnije u roku od 10 dana od dana prijema uplate, čime su prekršile odredbe člana 5. stav (4) i člana 6. stav (2) Zakona
- Jedna stranka je ostvarila prilog iznad limita utvrđenog članom 6. stav (3) Zakona
- Znatno broj se stranaka, suprotno odredbama člana 8. Zakona, finansirao iz zabranjenih izvora
- Devet političkih stranaka nije podnijelo postizborni finansijski izvještaj, čime su prekršile odredbe člana 15.1 stav (1) Izbornog zakona BiH
- Tri stranke su prekoračile limit na troškove izborne kampanje, propisan članom 15.10 stav (2) Izbornog zakona BiH
- Poslovne knjige nisu vodile u skladu sa važećim propisima, nisu uspostavile pravovremene i tačne evidencije o svojim prihodima, rashodima, obavezama i novčanim tokovima putem transakcijskih računa i blagajne, finansijske izvještaje nisu podnijele u zakonom propisanim rokovima i na način kako je propisala Centralna izborna komisija BiH, čime su prekršile odredbe člana 11. i člana 12. Zakona o finansiranju političkih stranaka
- Jedna politička stranka u svom finansijskom izvještaju nije uključila koristi ostvarene od aktivnosti fondacije koja je povezana sa strankom, čime su prekršile odredbe člana 12. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka.
- Znatno je broj političkih stranaka koje nisu prijavile transakcijske račune kod poslovnih banaka, putem kojih su obavljale finansijske transakcije

- Kod 7 političkih stranaka je utvrđeno da na isplate sredstava fizičkim osobama, koja imaju karakter ličnih primanja, nisu obračunati i uplaćeni porezi i doprinosi u skladu sa poreznim propisima.

- b) Služba za reviziju je, u skladu sa odredbama člana 15. stav (1) Zakona o finansiranju političkih stranaka, a u vezi sa članom 12. stav (6) i članom 18. stav (6) Pravilnika o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka, Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijela informaciju o nepravilnostima koje su utvrđene kontrolom i revizijom finansijskih izvještaja političkih stranaka, a koje su navedene u izvještajima o pregledu i izvještajima o reviziji političkih stranaka za 2016. godinu.

Centralna izborna komisija BiH je u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, u skladu sa odredbom člana 14. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, člana 193. stav (1) Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj: 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16) i člana 18. i 22. Poslovnika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 50/07, 33/09, 24/13 i 32/14) pokrenula postupak protiv 60 političkih stranaka i pet fizičkih osoba.

Nakon provedenog postupka, radi utvrđivanja odgovornosti za kršenje odredaba Zakona o finansiranju političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH je u skladu s članom 15. stav (2), a u okviru svojih nadležnosti i ovlaštenja, novčano sankcionirala 45 političkih stranaka i pet fizičkih osoba, dok je postupak protiv 15 političkih stranaka u toku.

Za šest političkih stranaka koje su uskratile pristup svojim prostorijama, kako bi Služba za reviziju izvršila reviziju njihovog finansijskog poslovanja u skladu sa članom 10. stav (8) Zakona o finansiranju političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH je izrekla administrativnu mjeru, kojom im je uskraćeno pravo da se kandidiraju na narednim izborima.

- c) Centralna izborna komisija BiH je obavijestila entitetske poreske uprave o osnovanoj sumnji da je sedam političkih stranaka izvršilo poreske utaje.
- d) U skladu sa članom 17. Zakona o finansiranju političkih stranaka, Parlamentarnoj skupštini BiH je podnesen Izvještaj o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka u 2016. godini, broj: 03-07-6-912-2/18 od 19. 09. 2018. godine, koji se dijeli kao skupštinski štampani materijal. U izvještaju su navedeni izvori finansiranja, navedeni nalazi revizije i prezentirana kršenja odredaba Zakona o finansiranju političkih stranaka, svake stranke pojedinačno.
- e) Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka izvršila je pregled i kontrolu godišnjeg finansijskog izvještaja političkih stranaka za 2017. godinu za 121 političku stranku.

Nakon izvršenog pregleda i kontrole godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu, te Informacije o preliminarim nalazima kontrole, Centralna izborna komisija BiH je donijela zaključak da se kod 10 političkih stranaka, koje su podnijele finansijski izvještaj, izvrši revizija na terenu (u prostorijama stranaka), u skladu s članom 10. stav (8) Zakona o finansiranju političkih stranaka, kako bi se izrazilo mišljenje da li je finansiranje tih stranaka u skladu sa Zakonom.

- Kod 17 političkih stranaka, koje nisu podnijele finansijski izvještaj, Služba za reviziju će izvršiti reviziju finansijskog poslovanja u 2017. godini na terenu (u prostorijama stranaka), te će izdati revizijske izvještaje sa nalazima revizije i mišljenjem revizora o finansiranju političkih stranaka u skladu sa Zakonom.
- U skladu sa zaključkom Centralne izborne komisije BiH i planom aktivnosti za 2018. i 2019. godinu, u toku su revizijske aktivnosti, te izdavanje izvještaja sa nalazima revizije i mišljenjem revizora o zakonitosti finansiranja političkih stranaka u 2017. godini.
U skladu s Pravilnikom o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka, za 111 političkih stranaka će, na bazi kontrole finansijskih izvještaja, dodatne finansijske dokumentacije koju su dostavile političke stranke i dokaza prikupljenih iz eksternih izvora (podaci o finansiranju političkih stranaka iz bužeta sa svih nivoa vlasti, podaci o prostorima koje općine dodjeljuju političkim strankama na korištenje, podaci o ugovorima sklopljenim između vlade i pravnih osoba donatora političkih stranaka, podaci iz jedinstvenog registra računa kod Centralne banke BiH i drugi raspoloživi dokazi), biti izdati izvještaji o pregledu u kojima se navode nalazi revizije i izražava revizijsko mišljenje o finansiranju stranaka u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka.

Do kraja 2018. godine izdata su 34 izvještaja o pregledu godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu koji su, u skladu sa odredbama člana 10. stav (3), (4) i (5) Zakona o finansiranju političkih stranaka i odredbama člana 10. stav (2) Pravilnika o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka, u formi preliminarne dostavljeni političkim strankama na očitovanje. Nakon što se političke stranke očituju na izvještaj ili eventualno dostave druge dokaze, Služba za reviziju izdaje konačne izvještaje o pregledu godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu s mišljenjem revizora i službenom potvrdom nalaza revizije.

- f) U skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Izbornim zakonom BiH, izvršena je preliminarne kontrola finansijskih izvještaja za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana objave rezultata izbora (postizbornih finansijskih izvještaja) za Opće izbore 2018. godine i izdata je Informacija o dostavljenim postizbornim finansijskim izvještajima sa: pregledom troškova izborne kampanje, analizom troškova koje su politički subjekti mogli ostvariti u skladu sa odredbama člana 15.1 stav (2) i člana 15.10 Izbornog zakona BiH i pregledom izvora finansiranja političkih subjekata u vrijeme izborne kampanje.

Na Općim izborima 2018. godine učestvovalo je 69 političkih stranaka (58 samostalno i 11 stranaka u koalicijama), 36 koalicija političkih stranaka i 34 nezavisna kandidata

- Od ukupno 69 političkih stranaka, koje su učestvovala na izborima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj je podnijelo 57 stranaka⁷², što čini 82,61 % od ukupnog broja stranaka.
- Finansijski izvještaj nije podnijelo 12 političkih stranaka, što čini 17,39% stranaka koje su učestvovala na izborima.

⁷² Podaci su sa danom 20.12.2018. godine, kada su dati na uvid javnosti skupa sa postizbornim finansijskim izvještajima koje su političke stranke do tog dana podnijele CIK BiH.

- Od ukupno 34 nezavisna kandidata koji su učestvovali na izborima, postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 15 kandidata ili 44,12%, dok 19 kandidata, odnosno 55,88% izvještaj nisu podnijeli⁷³.
- Za finansiranje izborne kampanje u skladu sa članom 15.10 Izbornog zakona BiH politički subjekti u okviru zakonom propisanog limita mogli su potrošiti 67.973.685,90 KM, od čega političke stranke 59.455.478,60 KM i nezavisni kandidati 8.518.207,30 KM.
- Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazale su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM.
- Nezavisni kandidati su u svojim finansijskim izvještajima prijavili troškove izborne kampanje u iznosu od 9.889,00 KM.
- Uvidom u podatke o ostvarenim troškovima izborne kampanje, koje su iskazale političke stranke u postizbornim finansijskim izvještajima, utvrđeno je da je jedna politička stranka, **Srpska demokratska stranka**, prekoračila limit propisan u članu 15.10 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine za iznos od 163.163,90 KM.

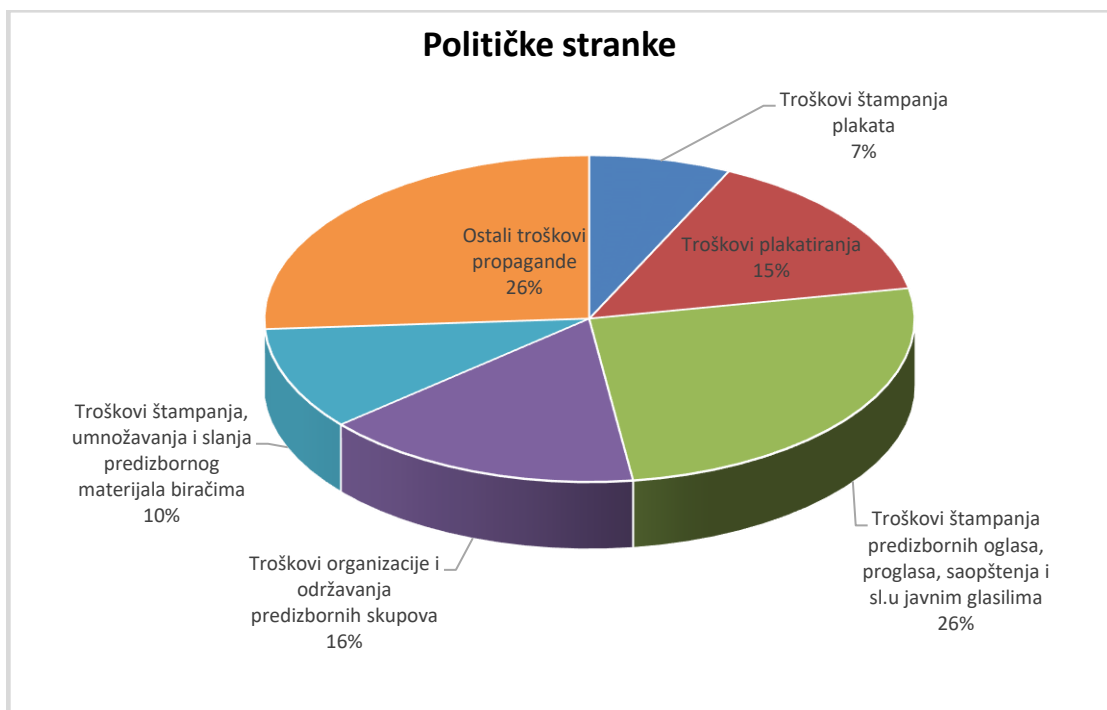
500. Strukturu troškova izborne kampanje političkih stranaka, koja je prikazana je u narednoj tabeli i predstavljena na grafikonu čine:

Tabela 31. Struktura troškova izborne kampanje za Opće izbore 2018. godine

Vrsta troškova	Iznos (KM)	Procenat (%)
Troškovi štampanja plakata	677.785,29	7,08%
Troškovi plakatiranja	1.430.829,95	14,94%
Troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopćenja i sl. u javnim glasilima	2.472.635,87	25,82%
Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	1.528.907,04	15,96%
Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima	973.250,72	10,16%
Ostali troškovi propagande ⁷⁴	2.493.938,70	26,04%
UKUPNO	9.577.347,57	100,00%

⁷³ Isto kao prethodno.

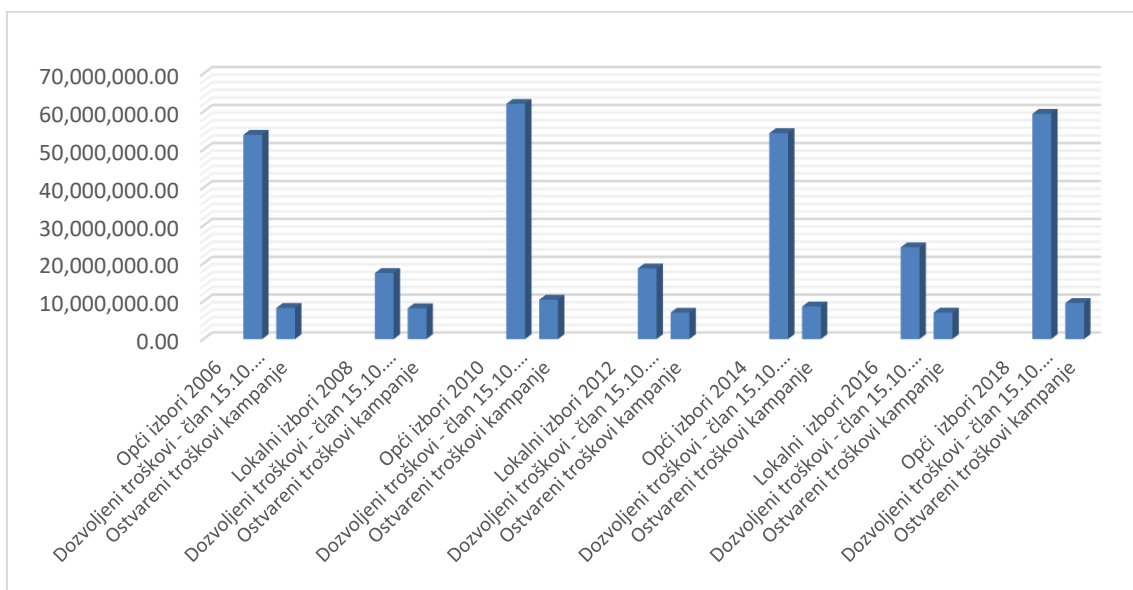
⁷⁴ Izbornim zakonom BiH nije predviđena kategorija ostalih troškova. Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka će, nakon što izvrši kontrolu i reviziju postizbornih finansijskih izvještaja, u izvještajima revizije navesti nalaze revizije i dati mišljenje u vezi sa spomenutim troškovima.

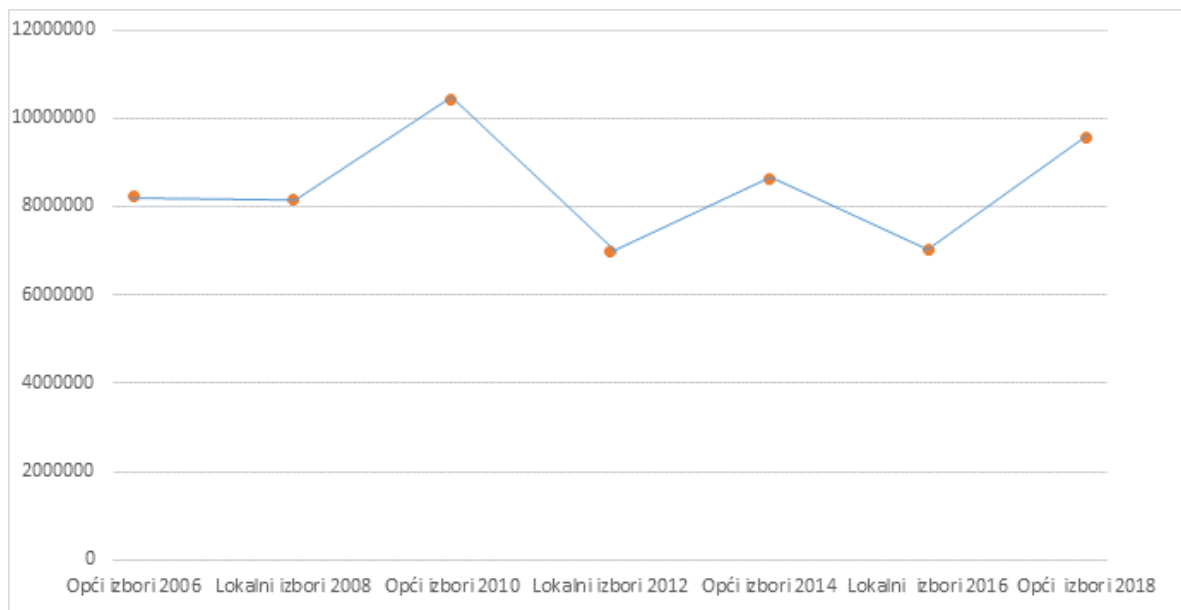
Grafikon 10. Struktura troškova izborne kampanje

501. Za finansiranje troškova izborne kampanje, za izbore koji su provedeni 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016. i 2018. godine, političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od **59.024.914,95 KM**.

Za finansiranje kampanje za Opće izbore 2006. godine političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od 8.236.564,58 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2008. godine 8.156.606,92 KM, finansiranje kampanje za Opće izbore 2010. godine 10.423.425,31 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2012. godine 6.994.309,42 KM, za finansiranje kampanje za Opće izbore 2014. godine 8.632.256,37 KM, za Lokalne izbore 2016. godine 7.004.404,78 KM i prema podacima iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, koje su podnijele izvještaj, za finansiranje izborne kampanje za Opće izbore 2018. godine utrošeno je 9.577.347,57 KM.

Grafikon 11. Uporedni pregled troškova izborne kampanje

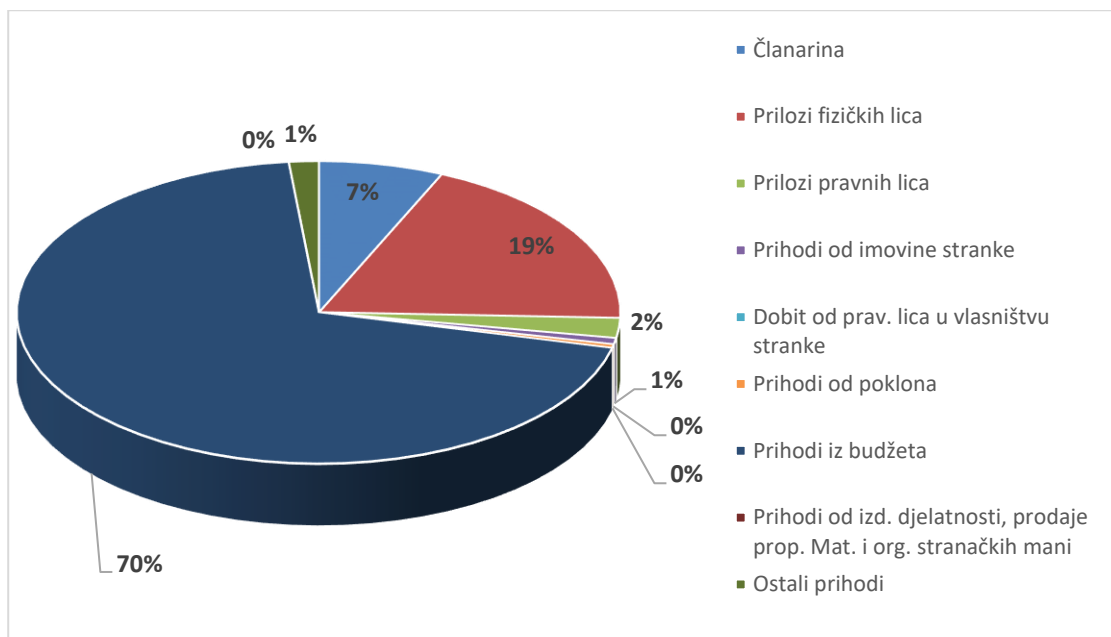

Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine

502. U periodu od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata Općih izbora 2018. godine političke stranke su u finansijskim izvještajima iskazale ukupne prihode u iznosu od **15.660.190,23 KM**, čiju strukturu čine:

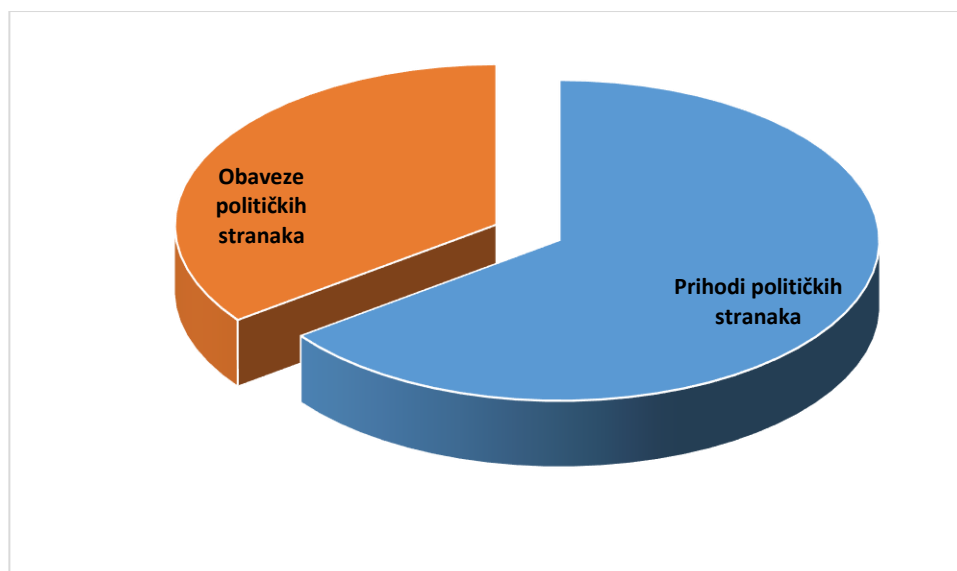
Tabela 32. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u vrijeme izborne kampanje za Opće izbore 2018.

Izvor finansiranja	Iznos (KM)	Procenat (%)
Članarina	1.041.103,14	6,65%
Prilozi fizičkih osoba	2.964.127,30	18,93%
Prilozi pravnih osoba	333.150,00	2,14%
Prihodi od imovine stranke	104.846,66	0,67%
Dobit od prav. osoba u vlasništvu stranke	0,00	0,00%
Prihodi od poklona	60.595,59	0,39%
Prihodi iz budžeta	10.904.095,82	69,63%
Prihodi od izd. djelatnosti, prodaje prop. materijala i org. stranačkih manifestacija	0,00	0,00%
Ostali prihodi	250.271,72	1,60%
UKUPNO	15.660.190,23	100,00%

Grafikon 13. Struktura izvora finansiranja političkih stranaka u vrijeme izborne kampanje

503. Političke stranke su na dan izvještajnog perioda (06.11.2018. godine) iskazale obaveze u iznosu od **8.507.198,04 KM**.
504. Na osnovi podataka iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, u ovom izvještajnom periodu stranke su se finansirale iz vlastitih izvora (prihoda političkih stranaka) u procentu od 64,83 %, dok su za finansiranje koristile tuđe izvore (obaveze političkih stranaka – zajmovi, lizing, dobavljači, obaveze prema zaposlenim i sl.) u procentu od 35,17%, kao što je predstavljeno na narednom grafikonu.

Grafikon 14. Odnos vlastitih izvora finansiranja i dugova političkih stranaka

2. Sankcioniranje političkih stranaka⁷⁵

505. Centralna izborna komisija BiH je, u skladu s članom 14. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, koji se odnose na njena ovlaštenja, izrekla novčane sankcije političkim strankama zbog kršenja odredbi Zakona, kojima su uređeni: izvori finansiranja, trošenje sredstva u skladu sa programom utroška, zabranjeni prilozi, obaveza prijavljivanja priloga, obaveza vođenja poslovnih knjiga, uspostava evidencija o prihodima, rashodima i obavezama, obaveza podnošenja finansijskih izvještaja za svaku kalendarsku godinu i postizbornih finansijskih izvještaja, finansiranje izborne kampanje i limit na troškove izborne kampanje.

506. U toku 2018. godine Centralna izborna komisija BiH izrekla je sljedeće sankcije političkim strankama:

a) Jednoj političkoj stranci je izrečena novčana kazna u iznosu od 3.000,00 KM zbog kršenja Zakona o finansiranju političkih stranaka u 2015. godini.

b) Donesene su 44 odluke⁷⁶ kojima su novčano sankcionirane političke stranke u ukupnom iznosu od 99.300,00 KM zbog kršenja Zakona o finansiranju političkih stranaka u 2016. godini i poglavlja 15. Izbornog zakona BiH u vrijeme Lokalnih izbora 2016. godine.

Novčane sankcije koje je Centralna izborna komisija BiH izrekla u skladu s članom 14. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, prema nepravosnažnim odlukama, kreću se u rasponu od 500,00 KM do 14.900,00 KM.

c) Doneseno je pet odluka o sankcioniranju odgovornih osoba u političkim strankama novčanim kaznama u ukupnom iznosu od 1.800,00 KM. Kazne su u rasponu od 200,00 do 1.000,00 KM.

d) Za šest političkih stranaka koje nisu podnijele godišnji finansijski izvještaj za 2016. godinu i nisu omogućile pristup svojim prostorijama, kako bi Služba za reviziju izvršila reviziju njihovog finansijskog poslovanja, u skladu sa članom 10. stav (8) Zakona o finansiranju političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH je izrekla administrativnu mjeru, kojom im je uskraćeno pravo da se kandidiraju na narednim izborima.

e) U periodu od 2005. do 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela 470 odluka o sankcioniranju političkih stranaka i pet odluka o sankcioniranju fizičkih osoba, od čega je 390 odluka o sankcioniranju novčanim kaznama, 83 odluke administrativnom mjerom, uskraćivanja prava političkim strankama da se kandidiraju na narednim izborima i dvije administrativne mjere kojima je političkim strankama naloženo da dio sredstava uplate u dobrotvorne svrhe.⁷⁷

⁷⁵ Prilog 5. Pregled sankcioniranih političkih stranaka.

⁷⁶ Odluke su donesene 20. 12. 2018. godine, pa su sa 31. 12. 2018. godine 32 odluke nepravosnažne.

⁷⁷ Prilog br. 6 – Pregled izrečenih kazni u periodu 2005–2018. godina.

2.1. Prijave Centralne izborne komisije BiH nadležnom tužilaštvu i drugim tijelima nadležnim za provođenje zakona

507. U skladu sa odredbama člana 14. stav (4) Zakona o finansiranju političkih stranaka, svaku sumnju o krivičnom djelu koje se može dovesti u vezu s finansiranjem političkih stranaka i finansiranjem izborne kampanje Centralna izborna komisija BiH obavezna je prijaviti nadležnom tužilaštvu i drugim tijelima nadležnim za provođenje zakona.
508. Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 2009. do 2018. godine nadležnim tužilaštvima i drugim tijelima nadležnim za provođenje zakona prijavila 74 slučaja, u kojima je kontrolom i revizijom finansijskih izvještaja političkih stranaka potvrđena sumnja na izvršena krivična djela, koja se mogu dovesti u vezu s finansiranjem političkih stranaka i finansiranjem izborne kampanje, te poreske utaje.

Tabela 33. Prijave podnesene u periodu 2009/2018. godine

Godina/broj prijava	Prijave poreskim upravama	Prijave SIPA-i	Prijave tužilaštvu	Prijave uredima za reviziju
2009.	1	1		
2013.			1	
2014.	13	2	12	
2015.	19	1	1	
2016.		5	1	
2017.				8
2018.	7	1	1	
UKUPNO	40	10	16	8

2.2. Osnivanje i upis političkih stranaka u sudski registar, prestanak rada političkih stranaka i brisanje iz sudskog registra

509. U Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstven zakon o političkim organizacijama na nivou države, kao ni jedinstveni i ujednačeni kriteriji kod entitetskih zakona i zakona Brčko distrikta BiH, prema kojima se registriraju političke stranke.
510. Političke stranke se registriraju na 5 osnovnih sudova i jednom okružnom-privrednom sudu (Istočno Sarajevo) u Republici Srpskoj, 10 općinskih sudova u Federaciji BiH i na osnovnom sudu u Brčko distriktu BiH.
511. Registracija političkih stranaka se vrši u skladu sa sljedećim zakonima: u Federaciji BiH se primjenjuje Zakon o političkim organizacijama ("Službeni list SR BiH", broj 27/91) koji je preuzet iz Socijalističke Republike BiH, u Republici Srpskoj se primjenjuje Zakon o političkim organizacijama ("Službeni glasnik RS", broj 15/96 i 17/02) i Brčko distriktu BiH Zakon o političkim organizacijama ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj 12/02, 19/07 i 2/08).
512. Kriterij za osnivanje političke organizacije je različit kod sva tri spomenuta zakona. U Federaciji BiH političku organizaciju može osnovati najmanje 50 punoljetnih građana,

državljana Bosne i Hercegovine, u Republici Srpskoj političku organizaciju može osnovati najmanje 500 punoljetnih građana, samo državljana Republike Srpske, dok u Brčko distriktu BiH političku organizaciju može osnovati najmanje 300 punoljetnih građana, državljana Bosne i Hercegovine. Sva tri zakona sadrže odredbu prema kojoj svaki punoljetni građanin može pod jednakim uvjetima, u skladu sa statutom postati član političke organizacije.

513. Sudovi imaju obavezu da rješenje suda, kojim je odlučeno o prijavi za upis u registar političke stranke, dostavi nadležnom tužilaštvu. Protiv rješenja javni tužilac može, u roku od 15 dana od dana prijema rješenja, izjaviti žalbu nadležnom sudu u Republici Srpskoj, a u Federaciji BiH žalba se izjavljuje Vrhovnom sudu Bosne i Hercegovine.
514. Centralna izborna komisija BiH se obratila nadležnim tužilaštvima upitom da li su im sudovi, u skladu sa odredbama člana 22. važećih Zakona o političkim organizacijama u Federaciji BiH i Republici Srpskoj i odredbama člana 20. važećeg Zakona o političkim organizacijama u Brčko distriktu BiH, dostavili rješenja kojima je odlučeno o prijavi za upis političkih organizacija u registar.
- Na osnovi odgovora tužilaštava, utvrđeno je da u skladu sa spomenutom odredbom Zakona o političkim organizacijama ne postupaju tri suda: Osnovni sud u Banjoj Luci, Općinski sud u Travniku i Općinski sud u Goraždu.
- Na osnovi navedenog, doveden je u pitanje pravni legitimitet 43 političke stranke i to: 37 stranaka koje su registrirane kod Osnovnog suda u Banjoj Luci, tri stranke registrirane kod Općinskog suda u Travniku i tri političke stranke koje su registrirane kod Općinskog suda u Goraždu.
515. Shodno različitim zakonskim propisima o političkim organizacijama, ne postoji ni jedinstveni registar političkih stranaka na nivou države Bosne i Hercegovine.
- Entitetskim zakonima o političkim organizacijama propisano je da nadležni sudovi vode registar o političkim organizacijama, prema sjedištu političke organizacije, dok je Zakonom o političkim organizacijama Brčko distrikta BiH propisano da će Pravosudna komisija Distrikta donijeti detaljne propise o načinu vođenja registra političkih organizacija.
- U Federaciji BiH jedan broj političkih stranaka je upisan u registar političkih organizacija, a jedan broj u Odjel Registra poslovnih subjekata, u Republici Srpskoj jedan broj političkih stranaka je upisan u registar političkih organizacija, a jedan broj u Registar udruženja i fondacija, te u Brčko distriktu BiH političke stranke su upisane u skladu sa Zakonom o registraciji poslovnih subjekata Brčko distrikta BiH, kao firme.
- U Zakon o političkim organizacijama Brčko distrikta BiH ugrađena je odredba da se u postupku registracije političkih organizacija shodno primjenjuju odredbe Zakona o registru poduzeća i poduzetnika, ne uvažavajući sve ostale propisane uvjete za osnivanje političkih organizacija.
516. Provodeći odredbe Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka Centralna izborna komisija BiH je utvrdila da veći broj političkih stranaka, upisanih u registar kod nadležnih sudova, duži period ne izvršava obaveze propisane navedenim zakonima, te da postoji osnovana sumnja da te političke stranke ne obavljaju svoju djelatnost.
517. Odredbama člana 24. stav 1. tačka 4. Zakona o političkim organizacijama koji se primjenjuje u Federaciji BiH, odredbama člana 24. stav 1. tačka 5. Zakona o političkim organizacijama u Republici Srpskoj i odredbama člana 23. stav 1. tačka 3. Zakona o političkim organizacijama u Brčko distriktu BiH propisano je da ***“politička organizacija prestaje sa radom ako ne obavlja djelatnosti utvrđene statutom u periodu dužem od jedne godine”***.

Spomenutim entitetskim zakonima je propisano da okolnosti iz člana 24. stav 1. utvrđuje sud i nakon toga političku organizaciju briše iz registra.

U skladu sa odredbama Zakona o političkim organizacijama u Brčko distriktu BiH, zahtjev za brisanje političke organizacije, zbog razloga iz člana 23. stav 1. tačka 3. podnosi javni tužilac.

Stoga, Centralna izborna komisija BiH smatra da su za političke stranke koje ne dostavljaju finansijske izvještaje propisane Zakonom o finansiranju političkih stranaka i ne prijavljuju se za učešće na izborima za tijela vlasti, tj. ne obavljaju djelatnost, ispunjeni uvjeti za brisanje iz sudskog registra po službenoj dužnosti.

518. Centralna izborna komisija BiH je u periodu od jula 2009. godine do juna 2018. godine nadležnim sudovima u Bosni i Hercegovinu uputila prijedloge za brisanje 172 političke stranke iz sudskog registra zbog sumnje da ne obavljaju svoju djelatnost i da duži period ne izvršavaju svoje obaveze, i to: 2009. godine za 136 političkih stranaka, 2011. godine za 4 političke stranke, 2012. godine za 5 političkih stranaka, 2015. godine za 13 političkih stranaka, 2017. godine za 9 političkih stranaka i 2018. godine za 5 političkih stranaka.
519. Prema službenim evidencijama Centralne izborne komisije BiH, nadležni sudovi su u periodu od 2009. godine do kraja 2018. godine, a na njen zahtjev, iz registra izbrisali ukupno 162 političke stranke.⁷⁸
520. U istom periodu, neke od političkih stranaka su prestale sa radom na osnovi odluke tijela stranke, te su same donijele odluku o njihovom brisanju iz sudskog registra. Nadležni sudovi su, na zahtjev političkih stranaka, iz registra izbrisali 25 političkih stranaka.

3. Ostale aktivnosti

521. Osim provođenja ključnih aktivnosti iz djelokruga Zakona o finansiranju političkih stranaka (prijem i kontrola godišnjih finansijskih izvještaja političkih stranaka, kancelarijske revizije, terenske revizije i sankcioniranje političkih stranaka), Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provodila i druge aktivnosti i radnje, koje također definiraju oblast finansiranja političkih stranaka, kao što su: edukacija političkih stranaka i nezavisnih kandidata u svrhu poštivanja odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka i Poglavlja 15. Izbornog zakona BiH – Finansiranje izborne kampanje, podnošenje finansijskih izvještaja političkih stranaka putem aplikacije “FI CIK BiH“, edukacija nezavisnih kandidata koji su učestvovali na Općim izborima 2018. godine o načinu podnošenja predizbornog i postizbornog finansijskog izvještaja, stalna koordinacija s političkim strankama i davanje pismenih odgovora na njihove upite, uz nastojanje da se u potpunosti ispoštuju principi informiranja javnosti o finansiranju političkih stranaka; saradnja s NVO i drugim organizacijama koje prate primjenu Zakona o finansiranju političkih stranaka, kao i saradnja s međunarodnim ekspertima.
522. Centralna izborna komisija BiH tokom 2018. godine nastojala je pismeno odgovoriti na sve upite političkih stranaka, koji su se odnosili na primjenu odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka i svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, otklanjajući time nedoumice kod političkih stranaka u vezi s tumačenjem samog Zakona.
523. Poštujući ključne principe informiranja javnosti, a posebno princip otvorenosti, kada su u pitanju modaliteti finansiranja političkih stranaka, Centralna izborna komisija BiH je ostvarila

⁷⁸ Prilog 7 – Pregled političkih stranaka koje su brisane iz sudskog registra.

dobru saradnju i s medijima u Bosni i Hercegovini, u pogledu davanja relevantnih informacija koje definiraju oblast finansiranja političkih stranaka.

524. Centralna izborna komisija BiH je, nastojeći da stvori zakonske i institucionalne pretpostavke za uređenje tzv. političkog finansiranja, u 2018. godini ostvarila saradnju i s međunarodnim organizacijama iz oblasti antikorupcionih zakona u koje spada i Zakon o finansiranju političkih stranaka.

525. U okviru međunarodne saradnje, Centralna izborna komisija BiH je sačinila informaciju o svim do sada poduzetim i realiziranim aktivnostima, iz svoje nadležnosti, na implementaciji preporuka Grupe zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije – GRECO, iz Evaluacijskog izvještaja za Bosnu i Hercegovinu iz trećeg kruga evaluacije Bosne i Hercegovine – Transparentnost finansiranja političkih stranaka.

Dio nerealiziranih preporuka GRECO-a zavisi od daljnjih izmjena zakonske regulative u oblasti osnivanja, djelovanja i finansiranja političkih stranaka na entiteskim nivoima, proširenja nadležnosti Centralne izborne komisije BiH i jačanja kapaciteta Službe za reviziju finansiranja političkih stranaka.

526. Centralna izborna komisija BiH je učestvovala u izradi izvještaja o reviziji Bosne i Hercegovine u okviru drugog ciklusa procjene UNCAC-a (2016–2021) implementacije članova 5-14 i 51-59 Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, koju je Bosna i Hercegovina potpisala 16.9.2005. godine i ratificirala 26.10.2006. godine.⁷⁹

527. U okviru aktivnosti iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji Centralna izborna komisija je učestvovala u radu Trećeg Pododbora za pravdu slobodu i sigurnost.⁸⁰

528. Centralna izborna komisija BiH je učestvovala u radionici pod nazivom ”Angažman i vodstvo ključnih aktera u nadzoru političkog finansiranja“ koju je organizirao Regionalni ured Međunarodne fondacije za izborne sisteme (IFES) u Evropi, u Pragu, Češka Republika, 6–7. 12. 2018. godine. Ova radionica je dio Programa jačanja regionalne izborne administracije i političkog procesa (REAPPS), koji je izrađen uz podršku Agencija za međunarodni razvoj SAD-a kako bi se oslovili zajednički izazovi u društvima Centralne i Istočne Evrope i Evroazije.

4. Zaključna razmatranja

529. Centralna izborna komisija BiH je, u skladu s odredbama člana 14. stav 2. Zakona o finansiranju političkih stranaka, nadležna za provođenje odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH provodila je sve aktivnosti koje su propisane odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka i odredbama poglavlja 15. Izbornog zakona BiH, koje se mogu grupirati na sljedeći način: prijem godišnjih finansijskih izvještaja političkih stranaka, prikupljanje podataka o sredstvima koja su iz budžeta svih nivoa isplaćena političkim subjektima, prikupljanje podataka od Centralne banke BiH o transakcijskim računima svih političkih stranaka, prikupljanje podataka o općinskim prostorima koje političke stranke koriste uglavnom bez naknade, kontrola i revizija finansijskih izvještaja, izdavanje revizijskih izvještaja sa nalazima revizije i mišljenjem

⁷⁹ Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (Convention against Corruption, objava ”Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori 05/2006)

⁸⁰ Sastanak je održan 28–29. 11. 2018. godine u Banjoj Luci.

revizora o finansiranju političkih stranaka u skladu sa odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, sankcioniranje političkih stranaka i ostale aktivnosti.

530. Centralna izborna komisija BiH je putem svoje oficijelne web-stranice dala na uvid javnosti brojne informacije i izvještaje o izvorima finansiranja političkih stranaka, podatke o sredstvima koja su političkim strankama isplaćena iz budžeta svih nivoa vlasti u periodu od 2004. do 2017. godine, izvještaje revizije svih političkih stranaka, sa nalazima i mišljenjem revizora o finansiranju političkih stranaka u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka. Revizijska mišljenja iz izvještaja o pregledu i izvještaja o reviziji finansijskih izvještaja političkih stranaka za 2016. godinu objavljena su u Službenom glasniku BiH.

PRILOZI

Prilog 1. Pregled isplaćenih sredstava političkim subjektima u 2017. godini iz budžeta općina/opština i gradova osnovnih izbornih jedinica	186
Prilog 2. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta gradova političkim subjektima u 2017. godini	191
Prilog 3. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta kantona političkim subjektima u 2017. godini	192
Prilog 4. Pregled isplaćenih sredstava političkim subjektima u 2017. godini iz budžeta BiH, entitetskih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH.....	192
Prilog 5. Pregled sankcioniranih političkih stranaka i odgovornih osoba u 2018. godini	195
Prilog 6. Pregled izrečenih kazni političkim strankama u periodu 2005–2018. godina.....	198
Prilog 7. Pregled političkih stranaka koje su brisane iz sudskog registra.....	199

Prilog 1. Pregled isplaćenih sredstava političkim subjektima u 2017. godini iz budžeta
općina/opština i gradova osnovnih izbornih jedinica

Općine i gradovi osnovne izborne jedinice u Federaciji Bosne i Hercegovine

Red. br.	Kod	Naziv općine/grada	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
1	50	TUZLA*	524.793,22	487.020,00	37.773,22	92,80%
2	136	CENTAR SARAJEVO	299.995,00	299.995,00	0,00	100,00%
3	133	NOVI GRAD SARAJEVO	296.414,25	296.414,25	0,00	100,00%
4	91	TRAVNIK	273.204,00	273.204,00	0,00	100,00%
5	139	NOVO SARAJEVO	250.000,08	246.875,04	3.125,04	98,75%
6	131	ILIDŽA	160.516,20	160.516,20	0,00	100,00%
7	127	KONJIC	160.489,20	160.489,20	0,00	100,00%
8	137	STARI GRAD SARAJEVO	158.968,00	158.968,00	0,00	100,00%
9	1	VELIKA KLADUŠA	149.999,86	149.999,86	0,00	100,00%
10	112	VITEZ	140.825,00	140.825,00	0,00	100,00%
11	115	KISELJAK	140.000,00	133.560,80	6.439,20	95,40%
12	32	SANSKI MOST	155.989,00	125.560,00	30.429,00	80,49%
13	125	PROZOR-RAMA	120.000,00	120.000,00	0,00	100,00%
14	126	JABLANICA	121.800,00	119.057,38	2.742,62	97,75%
15	135	VOGOŠĆA	113.400,00	113.400,00	0,00	100,00%
16	65	JAJCE	97.230,00	97.230,00	0,00	100,00%
17	110	GORNJI VAKUF-USKOPLJE	96.600,00	96.600,00	0,00	100,00%
18	109	BUGOJNO	114.000,00	94.240,00	19.760,00	82,67%
19	130	HADŽIĆI	90.000,00	89.986,04	13,96	99,98%
20	111	NOVI TRAVNIK	90.000,00	82.500,00	7.500,00	91,67%
21	75	ŽEPČE	80.000,00	80.000,00	0,00	100,00%
22	42	MAGLAJ	75.000,00	74.549,40	450,60	99,40%
23	39	TEŠANJ	73.667,58	73.667,58	0,00	100,00%
24	22	ORAŠJE	76.000,00	70.375,84	5.624,16	92,60%
25	118	ILIJAS	73.203,00	70.283,47	2.919,53	96,01%
26	172	ČITLUK	68.319,96	68.319,96	0,00	100,00%
27	2	CAZIN	68.000,00	68.000,00	0,00	100,00%
28	77	ZAVIDOVIĆI	69.600,00	63.800,00	5.800,00	91,67%
29	49	SREBRENİK	72.709,36	54.532,02	18.177,34	75,00%
30	79	ŽIVINICE	143.187,50	50.750,00	92.437,50	35,44%
31	124	TOMISLAVGRAD	50.000,00	49.800,00	200,00	99,60%
32	94	KAKANJ	50.000,00	45.833,37	4.166,63	91,67%

Red. br.	Kod	Naziv općine/grada	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
33	171	LJUBUŠKI	40.000,00	40.000,00	0,00	100,00%
34	141	TRNOVO (FBIH)	40.000,00	39.999,72	0,28	100,00%
35	114	FOJNICA	50.892,99	39.312,50	11.580,49	77,25%
36	129	KREŠEVO	30.780,00	39.139,25	-8.359,25	127,16%
37	176	STOLAC	50.000,00	37.500,00	12.500,00	75,00%
38	4	BOSANSKA KRUPA	50.000,00	37.400,00	12.600,00	74,80%
39	17	ODŽAK	36.000,00	35.939,00	61,00	99,83%
40	44	GRAČANICA	36.900,00	35.370,00	1.530,00	95,85%
41	47	LUKAVAC	35.000,00	35.301,00	-301,00	100,86%
42	173	ČAPLJINA	30.000,00	29.400,00	600,00	98,00%
43	59	KLJUČ	34.526,32	25.895,07	8.631,25	75,00%
44	106	LIVNO	23.800,00	23.800,00	0,00	100,00%
45	95	VAREŠ	5.120,05	23.343,55	-18.223,50	455,92%
46	148	POSUŠJE	22.500,00	22.500,00	0,00	100,00%
47	116	VISOKO	28.000,00	21.005,00	6.995,00	75,02%
48	149	GRUDE	17.500,00	17.500,00	0,00	100,00%
49	113	BUSOVAČA	15.000,00	15.000,00	0,00	100,00%
50	167	GORAŽDE	14.999,88	14.999,88	0,00	100,00%
51	36	DOBOJ-ISTOK	13.459,00	13.450,00	9,00	99,93%
52	80	KALESIIJA	12.351,00	12.351,00	0,00	100,00%
53	52	ČELIĆ	12.000,00	11.435,07	564,93	95,29%
54	174	NEUM	11.000,00	11.000,00	0,00	100,00%
55	93	ZENICA*	15.000,00	10.996,60	4.003,40	73,31%
56	78	BANOVIĆI	17.490,00	8.746,00	8.744,00	50,01%
57	183	USORA	8.000,00	8.000,00	0,00	100,00%
58	89	DONJI VAKUF	6.721,02	6.730,02	-9,00	100,13%
59	25	GRADAČAC	56.980,60	5.329,00	51.651,60	9,35%
60	20	DOMALJEVAC - ŠAMAC	5.000,00	5.000,00	0,00	100,00%
61	181	RAVNO	3.900,00	3.900,00	0,00	100,00%
62	37	DOBOJ-JUG	10.000,00	2.323,08	7.676,92	23,23%
63	3	BIHAĆ*	26.128,50	17.670,80	8.457,70	67,63%
64	98	KLADANJ	2.137,50	1.781,25	356,25	83,33%
65	67	DOBRETIĆI	1.339,39	1.339,39	0,00	100,00%
66	55	TEOČAK	575	575	0,00	100,00%
67	5	BUŽIM	0	0	0,00	
68	82	SAPNA	0	0	0,00	
69	107	KUPRES (FBIH)	0	0	0,00	

Red. br.	Kod	Naziv općine/grada	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
70	30	BOSANSKI PETROVAC	0	0	0,00	
71	57	DRVAR	0	0	0,00	
72	96	OLOVO	0	0	0,00	
73	85	GLAMOČ	0	0	0,00	
74	165	FOČA (FBIH)	0	0	0,00	
75	84	BOSANSKO GRAHOVO	0	0	0,00	
76	143	PALE (FBIH)	0	0	0,00	
77	150	ŠIROKI BRIJEG*	0	0	0,00	
78	199A	GRAD MOSTAR*	0	0	0,00	
UKUPNO OPĆINE I GRADOVI OSNOVNE IZBORNE JEDINICE U FEDERACIJI BiH:			5.217.012,46	4.870.384,59	346.627,87	93,36%

* Gradovi osnovne izborne jedinice

Podatke nije dostavila Općina Breza.

Općine i gradovi osnovne izborne jedinice u Republici Srpskoj

Red. br.	Kod	Naziv općine/grada	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
1	034B	BANJA LUKA*	244.649,64	244.649,64	0,00	100,00%
2	29	BIJELJINA	199.997,16	208.302,79	-8.305,63	104,15%
3	9	PRIJEDOR*	100.000,00	100.000,00	0,00	100,00%
4	166	FOČA (RS)	99.999,00	84.691,00	15.308,00	84,69%
5	56	UGLJEVIK	76.000,50	71.864,00	4.136,50	94,56%
6	14	DERVENTA	62.991,18	62.951,90	39,28	99,94%
7	38	DOBOJ*	79.999,97	48.209,05	31.790,92	60,26%
8	11	LAKTAŠI	45.000,00	45.000,00	0,00	100,00%
9	182	TREBINJE*	36.399,97	36.399,97	0,00	100,00%
10	40	STANARI	34.999,00	34.999,00	0,00	100,00%
11	24	MODRIČA	49.999,98	34.016,19	15.983,79	68,03%
12	83	ZVORNIK	77.691,96	31.676,87	46.015,09	40,77%
13	10	GRADIŠKA	60.000,00	30.000,00	30.000,00	50,00%
14	88	ŠIPOVO	22.797,00	28.496,33	-5.699,33	125,00%
15	64	MRKONJIĆ-GRAD	48.600,00	28.350,00	20.250,00	58,33%
16	70	KOTOR-VAROŠ	34.999,99	26.676,99	8.323,00	76,22%
17	185	MILIĆI	17.396,56	26.127,40	-8.730,84	150,19%
18	13	PRNJAVOR	28.270,17	25.199,87	3.070,30	89,14%
19	8	KOZARSKA DUBICA	24.996,00	24.996,00	0,00	100,00%
20	21	ŠAMAC	35.004,00	24.832,33	10.171,67	70,94%
21	132	ISTOČNA ILIDŽA	28.920,00	23.762,44	5.157,56	82,17%
22	16	BROD	30.000,00	18.499,00	11.501,00	61,66%
23	164	GACKO	24.000,00	17.136,00	6.864,00	71,40%
24	74	TESLIĆ	90.000,00	15.015,00	74.985,00	16,68%
25	104	BRATUNAC	15.000,00	15.000,00	0,00	100,00%
26	161	NEVESINJE	15.000,00	13.347,87	1.652,13	88,99%
27	7	NOVI GRAD	16.668,00	10.802,00	5.866,00	64,81%
28	105	SREBRENICA	23.999,76	10.190,38	13.809,38	42,46%
29	170	RUDO	10.000,00	10.000,00	0,00	100,00%
30	140	ISTOČNO NOVO SARAJEVO	30.000,20	8.467,12	21.533,08	28,22%
31	146	ROGATICA	20.000,04	8.333,35	11.666,69	41,67%
32	35	ČELINAC	14.999,99	8.207,13	6.792,86	54,71%
33	147	VIŠEGRAD	14.999,00	7.499,00	7.500,00	50,00%
34	12	SRBAC	15.000,00	7.460,00	7.540,00	49,73%

Red. br.	Kod	Naziv općine/grada	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstva
35	61	RIBNIK	7.000,00	7.000,00	0,00	100,00%
36	169	ČAJNIČE	6.093,50	4.950,00	1.143,50	81,23%
37	68	KNEŽEVO	4.396,42	4.396,42	0,00	100,00%
38	18	VUKOSAVLJE	5.866,64	4.319,98	1.546,66	73,64%
39	45	PETROVO	4.200,00	4.200,00	0,00	100,00%
40	142	TRNOVO (RS)	4.099,68	4.099,68	0,00	100,00%
41	26	PELAGIĆEVO	7.500,00	4.000,00	3.500,00	53,33%
42	101	ŠEKOVIĆI	3.335,00	3.335,00	0,00	100,00%
43	179	LJUBINJE	3.000,00	3.000,00	0,00	100,00%
44	144	PALE (RS)	15.000,00	2.895,00	12.105,00	19,30%
45	54	LOPARE	9.000,00	2.691,00	6.309,00	29,90%
46	33	OŠTRA LUKA	1.980,00	1.980,00	0,00	100,00%
47	163	KALINOVIK	1.810,25	1.810,25	0,00	100,00%
48	123	HAN-PIJESAK	6.500,06	411,67	6.088,39	6,33%
49	103	VLASENICA	3.000,00	300	2.700,00	10,00%
50	121	SOKOLAC	15.000,00	0	15.000,00	0,00%
51	180	BILEĆA	14.000,00	0	14.000,00	0,00%
52	81	OSMACI	4.500,00	0	4.500,00	0,00%
53	177	BERKOVIĆI	2.500,00	0	2.500,00	0,00%
54	138	ISTOČNI STARI GRAD	500	0	500,00	0,00%
55	108	KUPRES (RS)	0	0	0,00	
56	23	DONJI ŽABAR	0	0	0,00	
57	184	KOSTAJNICA	0	0	0,00	
58	158	ISTOČNI MOSTAR	0	0	0,00	
59	168	NOVO GORAŽDE	0	0	0,00	
60	58	ISTOČNI DRVAR	0	0	0,00	
61	6	KRUPA NA UNI	0	0	0,00	
62	66	JEZERO	0	0	0,00	
63	31	PETROVAC	0	0	0,00	
UKUPNO OPĆINE I GRADOVI OSNOVNE IZBORNE JEDINICE U RS:			1.847.660,62	1.440.547,62	407.113,00	77,97%

Prilog 2. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta gradova političkim subjektima u 2017. godini

Kod	Naziv grada	Kod pol. subj.	Naziv političkog subjekta	Ukupno planirano	Ukupno uplaćeno	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
666	GRAD SARAJEVO	877	NAŠA STRANKA	21.966,18	21.966,18	0,00	100,00%
		1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	20.326,67	20.326,67	0,00	100,00%
		008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	15.720,53	15.720,53	0,00	100,00%
		1698	DEMOKRATSKA FRONTA	15.662,34	15.662,34	0,00	100,00%
		1989	UNIJA SOCIJALDEMOKRATA BH	10.319,42	10.319,42	0,00	100,00%
		036	BOSS - BOSANSKA STRANKA-MIRNES AJANOVIĆ	8.186,63	8.186,63	0,00	100,00%
		2072	GRAĐANSKI SAVEZ	8.186,64	8.186,64	0,00	100,00%
		1971	SAVEZ ZA STARI GRAD	8.186,64	8.186,64	0,00	100,00%
		090	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	35.116,33	7.303,34	27.812,99	20,80%
		1285	*NEZAVISNA LISTA - ZA MOJ GRAD	2.287,96	2.287,96	0,00	100,00%
		004	STRANKA ZA BIH	1.163,37	1.163,37	0,00	100,00%
UKUPNO GRAD SARAJEVO				147.122,71	119.309,72	27.812,99	81,10%
888	ISTOČNO SARAJEVO	018	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	13.209,00	13.209,00	0,00	100,00%
		515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	10.836,00	10.836,00	0,00	100,00%
		440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	5.688,00	5.688,00	0,00	100,00%
		461	DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ	5.352,00	5.352,00	0,00	100,00%
		1698	DEMOKRATSKA FRONTA	2.083,00	2.083,00	0,00	100,00%
		1008	POKRET ZA NAŠ GRAD	416,00	416,00	0,00	100,00%
		561	NARODNA DEMOKRATSKA STRANKA	416,00	416,00	0,00	100,00%
UKUPNO GRAD ISTOČNO SARAJEVO				38.000,00	38.000,00	0,00	100,00%
UKUPNA SREDSTVA:				185.122,71	157.309,72	27.812,99	84,98%

Prilog 3. Pregled isplaćenih sredstava iz budžeta kantona političkim subjektima u 2017. godini

Red. br.	Kod	Naziv nivoa vlasti	Ukupno planirano	Ukupno uplaćeno	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
1	209	KANTON SARAJEVO	962.443,15	962.443,15	0,00	100,00%
2	206	SREDNJOBOSANSKI KANTON	800.000,00	800.000,04	-0,04	100,00%
3	204	ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	400.000,00	400.000,00	0,00	100,00%
4	207	HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON	410.679,20	399.616,00	11.063,20	97,31%
5	203	TUZLANSKI KANTON	317.236,50	309.954,07	7.282,43	97,70%
6	208	ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON	207.000,00	210.250,00	-3.250,00	101,57%
7	201	UNSKO-SANSKI KANTON	160.665,30	160.665,30	0,00	100,00%
8	202	POSAVSKI KANTON	160.000,00	160.000,00	0,00	100,00%
9	210	LIVANJSKI KANTON	200.000,00	96.000,00	104.000,00	48,00%
10	205	BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON	79.996,40	45.060,60	34.935,80	56,33%
UKUPNA SREDSTVA IZ BUDŽETA KANTONA:			3.698.020,55	3.543.989,16	154.031,39	95,83%

Prilog 4. Pregled isplaćenih sredstava političkim subjektima u 2017. godini iz budžeta BiH, entitetskih budžeta i budžeta Brčko distrikta BiH

Bosna i Hercegovina

Kod pol. subjekta	Naziv političkog subjekta	Ukupno planirana sredstva	Ukupno izdvojena sredstva	Uplaćena sredstva strankama	Utrošena sredstva za rad klubova
008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	53.750,00	53.598,81	37.550,00	16.048,81
018	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	149.166,70	139.037,43	44.050,00	45.987,43
461	DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ			23.750,00	
1718	NARODNI DEMOKRATSKI POKRET			1.500,00	
440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA			23.750,00	
027	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH	121.250,00	120.771,27	23.750,00	73.271,27
769	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990			23.750,00	
090	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	131.666,70	131.205,59	102.750,00	28.455,59
515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	99.583,30	99.565,79	23.750,00	75.815,79
882	STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI	33.750,00	33.750,00	33.750,00	0,00
1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	63.750,00	63.265,37	61.750,00	1.515,37
1698	DEMOKRATSKA FRONTA	97.500,00	97.427,34	50.550,00	46.877,34
001	BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA-SEFER HALILOVIĆ	33.750,00	33.741,80	33.730,00	11,80
80012	KLUB DELAGATA SRPSKOG NARODA U DN PSBIH (SNSD, DNS I SDS)	50.000,00	49.744,98	6.000,00	35.244,98
				7.000,00	
				1.500,00	
80013	KLUB DELAGATA BOŠNJAČKOG NARODA U DN PSBIH (SDA, DF I SBB BIH)	50.000,00	49.675,24	25.700,00	6.775,24
				8.600,00	
				8.600,00	
80014	KLUB DELAGATA HRVATSKOG NARODA U DN PSBIH (HDZ BIH)	65.833,30	65.744,18	19.950,00	45.794,18
UKUPNA SREDSTVA IZ BUDŽETA BOSNE I HERCEGOVINE		950.000,00	937.527,80	561.730,00	375.797,80

Federacija Bosne i Hercegovine

Kod pol. subjekta	Naziv političkog subjekta	Ukupno planirano	Ukupno uplaćeno	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
090	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	686.337,00	686.337,00	0,00	100,00%
90001	KOALICIJA HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP DR A. STARČEVIĆ, HSP HB	476.335,00	476.335,00	0,00	100,00%
008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	431.335,00	431.335,00	0,00	100,00%
1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	401.335,00	401.335,00	0,00	100,00%
1698	DEMOKRATSKA FRONTA	386.335,00	386.335,00	0,00	100,00%
769	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990	176.333,00	176.333,00	0,00	100,00%
001	BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA-SEFER HALILOVIĆ	161.333,00	161.333,00	0,00	100,00%
877	NAŠA STRANKA	146.332,00	146.332,00	0,00	100,00%
882	STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI	146.332,00	146.332,00	0,00	100,00%
1701	LABURISTIČKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE	146.332,00	146.332,00	0,00	100,00%
004	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	146.332,00	146.332,00	0,00	100,00%
515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	146.332,00	146.332,00	0,00	100,00%
1728	LIBERALNA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE	116.332,00	116.332,00	0,00	100,00%
502	NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	116.332,00	116.332,00	0,00	100,00%
1190	STRANKA DIJASPORE BOSNE I HERCEGOVINE	116.332,00	116.332,00	0,00	100,00%
UKUPNA SREDSTVA IZ BUDŽETA FEDERACIJE BiH:		3.799.999,00	3.799.999,00	0,00	100,00%

Republika Srpska

Kod pol. subjekta	Naziv političkog subjekta	Ukupno planirano	Ukupno uplaćeno	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA	979.731,60	979.731,60	0,00	100,00%
90030	KOALICIJA SDS-PUP-SRS RS	826.581,72	826.581,72	0,00	100,00%
461	DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ	336.098,52	336.098,52	0,00	100,00%
440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	305.570,64	305.570,64	0,00	100,00%
1718	NARODNI DEMOKRATSKI POKRET	244.005,84	244.005,84	0,00	100,00%
074	SOCIJALISTIČKA PARTIJA	244.005,84	244.005,84	0,00	100,00%
90015	KOALICIJA DOMOVINA	195.204,72	195.204,72	0,00	100,00%
1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	48.801,12	48.801,12	0,00	100,00%
UKUPNA SREDSTVA IZ BUDŽETA REPUBLIKE SRPSKE:		3.180.000,00	3.180.000,00	0,00	100,00%

Brčko distrikt BiH

Kod	Naziv političkog subjekta	Ukupno planirana sredstva	Ukupno uplaćena sredstva	Više/manje uplaćeno	% uplate planiranih sredstava
440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	4.516,14	4.516,14	0,00	100,00%
1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH - FAHRUDIN RADONČIĆ	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
2010	HRVATSKA SELJAČKA STRANKA - BRAĆA RADIĆ	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
1950	BRČANSKI DEMOKRATSKI POKRET BRČKO DISTRIKTA BOSNE I HERCEGOVINE	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
074	SOCIJALISTIČKA PARTIJA	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
027	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BOSNE I HERCEGOVINE	19.002,92	19.002,92	0,00	100,00%
090	STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	23.519,04	23.519,04	0,00	100,00%
515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD	23.519,04	23.519,04	0,00	100,00%
004	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	4.516,14	4.516,14	0,00	100,00%
	FIZIČKA OSOBA - NEZAVISNI KANDIDAT	4.516,14	4.516,14	0,00	100,00%
	FIZIČKA OSOBA - NEZAVISNI KANDIDAT	7.243,41	7.243,41	0,00	100,00%
	FIZIČKA OSOBA - NEZAVISNI KANDIDAT	7.243,41	7.243,41	0,00	100,00%
	FIZIČKA OSOBA - NEZAVISNI KANDIDAT	14.486,80	14.486,80	0,00	100,00%
	SDS-NDP	19.002,92	19.002,92	0,00	100,00%
UKUPNA SREDSTVA IZ BUDŽETA BRČKO DISTRIKTA BIH		199.999,96	199.999,96	0,00	100,00%

Prilog 5. Pregled sankcioniranih političkih stranaka i odgovornih osoba u 2018. godini

Novčane kazne za političke stranke

Red. br.	Kod	Naziv političke stranke	Broj i datum odluke	Iznos kazne (KM)
1.	036	BOSS- Bosanska stranka Mirnes Ajanović	03-07-6-308/17 od 22. 02. 2018.	3.000,00
2.	2010	Hrvatska seljačka stranka Braća Radić Brčko distrikt BiH	03-07-6-32/18 od 24. 05. 2018.	2.000,00
3.	2085	Nezavisni demokratski iskorak	03-07-6-29/18 od 24. 05. 2018.	2.000,00
4.	2008	Povratak otpisanih	03-07-6-25/18 od 24. 05. 2018.	2.000,00
5.	2062	Spas, Nezavisna lista za Doboj	03-07-6-31/18 od 24. 05. 2018.	2.000,00
6.	930	Bošnjačka seljačka stranka	03-07-6-33/18 od 24. 05. 2018.	1.000,00
7.	518	Hrvatski pravaški blok BiH	03-07-6-35/18 od 24. 05. 2018.	1.000,00
8.	1247	Neovisna lista "Za Kupres"	03-07-6-28/18 od 24. 05. 2018.	1.000,00
9.	516	Stranka deviznih štediša RS	03-07-6-27/18 od 24. 05. 2018.	1.000,00
10.	018	Srpska demokratska stranka	05-01-07-6-463/18 od 20. 12. 2018.	14.900,00
11.	1698	Demokratska fronta	05-01-07-6-459/18 od 20. 12. 2018.	10.600,00
12.	882	Stranka demokratske aktivnosti	05-01-07-6-480/18 od 20. 12. 2018.	6.200,00
13.	1703	Hrvatska nezavisna lista	05-01-07-6-487/18 od 20. 12. 2018.	5.000,00
14.	074	Socijalistička partija	05-01-07-6-474/18 od 20. 12. 2018.	4.000,00
15.	1182	Savez za bolju budućnost BiH – Fahrudin Radončić	05-01-07-6-452/18 od 20. 12. 2018.	3.500,00
16.	1190	Stranka dijaspore Bosne i Hercegovine	05-01-07-6-454/18 od 20. 12. 2018.	3.000,00
17.	1276	Komunistička partija	05-01-07-6-491/18 od 20. 12. 2018.	2.500,00
18.	1804	Politička stranka "Stranka za naš grad"	05-01-07-6-478/18 od 20. 12. 2018.	2.500,00
19.	730	Socijaldemokratska unija BiH	05-01-07-6-447/18 od 20. 12. 2018.	2.500,00
20.	1718	Narodni demokratski pokret	05-01-07-6-482/18 od 20. 12. 2018.	2.000,00
21.	732	Srpska radikalna stranka "9. januar"	05-01-07-6-449/18 od 20. 12. 2018.	2.000,00
22.	1882	Tuzlanska alternativa	05-01-07-6-485/18 od 20. 12. 2018.	2.000,00
23.	1179	Savez za demokratsku Srpsku	05-01-07-6-494/18 od 20. 12. 2018.	2.000,00
24.	001	Bosanskohercegovačka patriotska stranka – Sefer Halilović	05-01-07-6-462/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
25.	1728	Liberalna stranka Bosne i Hercegovine	05-01-07-6-486/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
26.	1007	Politička organizacija građana "Snaga Bosne"	05-01-07-6-483/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00

Red. br.	Kod	Naziv političke stranke	Broj i datum odluke	Iznos kazne (KM)
27.	1987	Snaga centra	05-01-07-6-489/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
28.	016	Srpska radikalna stranka Republike Srpske	05-01-07-6-450/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
29.	1972	Ujedinjena srpska	05-01-07-6-488/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
30.	1919	Pokret za bolje Brčko-Đapo Mirsad	05-01-07-6-473/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
31.	1003	Nezavisna stranka dr Mihajlo Tovirac	05-01-07-6-495/18 od 20. 12. 2018.	1.500,00
32.	036	BOSS –Bosanska stranka – Mirnes Ajanović	05-01-07-6-477/18 od 20. 12. 2018.	1.100,00
33.	2044	Nezavisna lista	05-01-07-6-490/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
34.	2092	Nova partija	05-01-07-6-468/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
35.	1291	Reformska stranka	05-01-07-6-457/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
36.	1252	Snaga ekonomskog pokreta u BiH	05-01-07-6-493/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
37.	2097	Hrvatska seljačka stranka BiH	05-01-07-6-464/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
38.	1272	Lista za Bugojno	05-01-07-6-484/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
39.	1200	Srpska napredna stranka	05-01-07-6-456/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
40.	003	Stranka za Srednje	05-01-07-6-446/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
41.	1270	Hrvatska seljačka stranka Stjepana Radića	05-01-07-6-481/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
42.	734	Hrvatska stranka prava BiH	05-01-07-6-451/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
43.	1254	Novi pokret Bosne i Hercegovine	05-01-07-6-492/18 od 20. 12. 2018.	500,00
44.	026	Stranka spas	05-01-07-6-475/18 od 20. 12. 2018.	500,00
45.	2020	Narodna stranka za Grahovo	05-01-07-6-471/18 od 20. 12. 2018.	500,00
UKUPNO IZREČENE NOVČANE KAZNE				102.300,00

Novčane kazne za odgovorne osobe u političkim strankama

Red. br.	Kod stranke	Naziv političke stranke	Odgovorna osoba u političkoj stranci	Broj i datum odluke	Iznos kazne za odgovornu osobu
1.	930	Bošnjačka seljačka stranka	Ibrahim Tursunović	03-07-6-33/18 od 24. 05. 2018.	200,00
2.	518	Hrvatski pravaški blok BiH	Željko Koroman	03-07-6-35/18 od 24. 05. 2018.	200,00
3.	1247	Neovisna lista "Za Kupres"	Janja Barišić	03-07-6-28/18 od 24. 05. 2018.	200,00
4.	516	Stranka deviznih štediša RS	Čedo Grbić	03-07-6-27/18 od 24. 05. 2018.	200,00
5.	561	Narodna demokratska stranka	Gojko Topalović	05-01-07-6-472/18 od 20. 12. 2018.	1.000,00
UKUPNO IZREČENE NOVČANE KAZNE					1.800,00

Administrativna mjera – zabrana političkim strankama da se kandidiraju za učešće na narednim izborima

Red. br.	Kod	Naziv političke stranke	Broj i datum odluke
1	520	BOSANSKOHERCEGOVAČKA NARODNA STRANKA	03-07-6-60/18 od 26. 04. 2018.
2	1875	NOVA BOSANSKOHERCEGOVAČKA PATRIOTSKA STRANKA	03-07-6-58/18 od 26. 04. 2018.
3	1010	POKRET ZA SEMBERIJU	03-07-6-56/18 od 26. 04. 2018.
4	2290	SRPSKA ALTERNATIVA	03-07-6-55/18 od 26. 04. 2018.
5	1709	STRANKA ZA BOLJE GORAŽDE	03-07-6-59/18 od 26. 04. 2018.
6	2069	SNAGA NOVE GENERACIJE	03-07-6-57/18 od 26. 04. 2018.

Prilog 6. Pregled izrečenih kazni političkim strankama u periodu 2005–2018. godina

Godina izricanja i iznos novčane kazne		Broj izrečenih kazni	Godina kršenja zakona i iznos novčane kazne za godinu u kojoj je zakon prekršen		Naplaćene kazne	Nenaplać. kazne	Administrativna mjera	
							Zabrana učešća na narednim izborima	Uplata dijela prihoda u dobrotv. svrhe
2005.	56.000,00	40	2004.	56.000,00	37.550,00	18.450,00	-	
2007.	48.700,00	9		48.700,00	46.339,72	2.360,28	7	1
2008.	13.000,00	3	2005.	13.000,00	13.000,00	0,00	4	
2009.	179.670,00	63	2005. 2006. 2007.	179.670,00	125.981,96	53.688,04	-	1
2010.	83.500,00	37	2008.	83.500,00	73.548,44	9.951,56	8	
2011.	89.200,00	1		10.000,00	10.000,00	0,00	11	
		33	2009.	79.200,00	74.123,35	5.076,65		
2012.	59.000,00	19	2010.	59.000,00	48.028,40	10.971,60	8	
2013.	150.600,00	12		47.000,00	46.000,00	1.000,00	3	
		1		25.000,00	25.000,00	0,00		
		30	2011.	78.600,00	75.420,00	3.180,00		
2014.	100.200,00	27	2012.	100.200,00	92.800,00	7.400,00	12	
2015.	65.200,00	21	2013.	65.200,00	62.754,50	2.445,50	6	
2016.	104.800,00	19	2014.	104.800,00	37.700,00	67.100,00	13	
2017.	97.950,00	4		62.500,00	62.500,00	0,00	5	
		21	2015	35.450,00	32.400,00	3.000,00		
2018.	3.000,00	1	2015	3.000,00	3.000,00	0,00		
	12.000,00	8	2016	12.000,00	3.000,00	9.000,00	6	
	87.300,00	36	2016	87.300,00	8.100,00	79.200,00		
2005.-2018.	1.150.120,00	385	2004.-2016.	1.150.120,00	877.296,37	272.823,63	83	2
		Procenat naplaćenih kazni		100,00%	76,28%	23,72%		

Prilog 7. Pregled političkih stranaka koje su brisane iz sudskog registra

Političke stranke brisane iz sudskog registra na prijedlog Centralne izborne komisije BiH

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
1	Posavska demokratska stranka Orašje	Općinski sud Orašje	025-0-Reg-09-000 128 od 1. 9. 2009.
2	Stranka demokratskog dogovora, Bosanski Brod	Osnovni sud Doboj	085-0-RP-09-000 002 od 7. 9. 2009.
3	Demokratska radnička partija BiH, Modriča	Osnovni sud Doboj	085-0-RP-09-000 003 od 7. 9. 2009.
4	Srpski demokratski savez Republike Srpske, Teslić	Osnovni sud Doboj	085-0-RP-09-000 005 od 7. 9. 2009.
5	Nezavisna stranka Republike Srpske, Doboj	Osnovni sud Doboj	085-0-RP-09-000 004 od 7. 9. 2009.
6	Demokratska zajednica BiH, Bosanski Šamac	Osnovni sud Doboj	085-0-RP-09-000 001 od 24. 9. 2009.
7	Stranka ekonomskog prosperiteta RS	Osnovni sud Sokolac	089-0-REG-09-000 329 od 13. 10. 2009.
8	Srpska narodna obnova za Republiku Srpsku	Osnovni sud Sokolac	089-0-REG-09-000 331 od 13. 10. 2009.
9	Brčanska demokratska stranka Brčko Distrikt	Osnovni sud Brčko distrikta BiH	096-0-F1-09-000053 od 19. 10. 2009.
10	Stranka demokratskog centra	Osnovni sud Brčko distrikta BiH	096-0-F1-09-000052 od 19. 10. 2009.
11	Stranka penzionera-umirovljenika BiH OO Tomislavgrad	Općinski sud Livno	068-0-F1-Z-000002 od 17. 11. 2009.
12	Narodna radikalna stranka Zvornik	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 079 od 17. 11. 2009.
13	Srpska radikalna stranka Ugljevik	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 081 od 17. 11. 2009.
14	Srpska raseljenička stranka RS Bijeljina	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 082 od 17. 11. 2009.
15	Radikalna stranka RS Bijeljina	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 083 od 17. 11. 2009.
16	Demokratsko vijeće Bošnjaka Bijeljina	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 086 od 17. 11. 2009.
17	Stranka demokratskog razvoja Bijeljina	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 084 od 17. 11. 2009.
18	Srpska napredna stranka Bijeljina	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-09-000 085 od 17. 11. 2009.
19	Srpska omladinska stranka “Novi naraštaji RS“	Osnovni sud Sokolac	089-0-REG-09-000 330 od 2. 11. 2009.
20	Pokret za dječija prava – Lukavac	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001206 od 6. 11. 2009.
21	Hrvatska stranka prava Tuzla	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001146 od 6. 11. 2009.
22	Hrvatska mladež, Hrvatske zajednice soli	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001148 od 6. 11. 2009.
23	Političko udruženje Unija Bosanskih socijaldemokrata Tuzla	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001144 od 6. 11. 2009.
24	Politička organizacija Demokratska stranka penzionera BiH Tuzla	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001142 od 6. 11. 2009.

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
25	Udruženje za Jugoslovensku demokratsku inicijativu Tuzla	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001141 od 20. 11. 2009.
26	Političko udruženje R BiH, Vijeće Bosanskih Hrvata	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001147 od 20. 11. 2009.
27	PO Stranka udruženja penzionera Kladanj	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-000035 od 23. 11. 2009.
28	Politička organizacija Partija "Nova Bosna" Živinice	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001153 od 20. 11. 2009.
29	Bosanska narodna stranka Živinice	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001145 od 20. 11. 2009.
30	Partija pravnog puta BiH Tuzla	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001152 od 02. 12. 2009.
31	Demokratska stranka istine Srebrenik	Općinski sud Tuzla	032-0-Reg-09-001143 od 20. 11. 2009.
32	Nova snaga Srpske	Osnovni sud Banja Luka	Rp-04/04 od 18. 5. 2009
33	Radnička-građanska partija BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000008 od 25. 12. 2009.
34	Građanska stranka BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000010 od 02. 12. 2009.
35	Radnička partija BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000014 od 21. 12. 2009.
36	Demokratska narodna radnička partija BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000004 od 01. 12. 2009.
37	Demokratska stranka federalista	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000001 od 01. 12. 2009.
38	Bošnjačko liberalna stranka	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000002 od 21. 12. 2009.
39	Liberalno-socijalna partija BiH – LSP BIH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000019 od 23.12.2009.
40	Ekološki pokret „SKAKAVAC“	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000028 od 23.12.2009.
41	Bosanska demokratska unija	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000018 od 03.12.2009.
42	Narodna stranka „BOSNA“	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000029 od 01.12.2009.
43	Narodni front Jugoslavije za BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000007 od 01.12.2009.
44	Stranka narodnog izmirenja	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000026 od 23.12.2009.
45	Hrvatska demokratska stranka BiH HDS BIH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000011 od 23.12.2009.
46	Narodna stranka Bosne i Hercegovine	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000013 od 02.12.2009.
47	Muslimanska bošnjačka organizacija	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000005 od 28.12.2009.
48	Nova demokratska stranka BiH	Općinski sud Zenica	043-0-F1-09-000001 od 23.11.2009.
49	Stranka ujedinjenih Muslimana Republike BiH, Zenica	Općinski sud Zenica	043-0-F1-09-000002 od 23.11.2009.
50	Pokret za promjene BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000016 od 05.2.2010.
51	Politička organizacija Braća Romi	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000025 od 05.1.2010.
52	Republikanska stranka BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000017 od 05.1.2010.
53	Demokratska stranka Roma BiH – DSR BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000009 od 04.1.2010.

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
54	Demokratska stranka BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000015 od 05.1.2010.
55	Božija partija-Islamske knjige razumijevanja pravde, istine i slobode Muhamedove objave (BP IKRA PISMO)	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000012 od 04.1.2010.
56	Konzervativno-radikalna partija	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000006 od 04.01.2010.
57	Stranka prirodnog zakona BiH-SPZBH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000030 od 05.1.2010.
58	Evropska inicijativa za BiH – EI BIH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000031 od 05.1.2010.
59	Studentska stranka BIH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000023 od 26.7.2010.
60	Bosansko-hercegovačka stranka prava 1861 (BHSP-1861)	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000022 od 05.1.2010.
61	Stranka Jugoslovena	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000020 od 05.1.2010.
62	Ekološki pokret udruženja zelenih „ZELENI“	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-069-000021 od 05.1.2010.
63	Narodna demokratska stranka „GAJRET“ Sarajevo	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000024 od 05.1.2010.
64	Stranka žena BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000027 od 01.1.2010.
65	Nezavisna stranka BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000003 od 04.1.2010.
66	Hrvatska čista stranka prava Bosne i Hercegovine	Općinski sud Široki Brijeg	064-0-Reg-09-001004 od 11.2.2010.
67	Nezavisni pravaši	Općinski sud Široki Brijeg	064-0-Reg-09-001206 od 29.1.2010.
68	Brčanska alternativa Brčko Distrikta BiH	Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH	096-0-0-F1-09-00000050 od 20.12.2011.
69	Narodna Bošnjačka stranka	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-09-000021 od 23.11.2012.
70	Politički pokret mladih-Stranka mladih BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-12-000022 od 13.12.2012.
71	Demokratski centar BiH	Općinski sud Mostar	R/2-11 od 10.5.2012.
72	HSP dr. Ante Starčević-Pravaši 21. Stoljeća	Općinski sud Mostar	R/1-12 od 28.1.2013.
73	Zeleni BiH	Općinski sud u Zenici	043-0-F1-13-000001 od 12.12.2013.
74	Bosanskohercegovačka stranka prava	Općinski sud Bihać	017-0-RegPO-12-000002 od 20.2.2013.
75	Stranka omladinske snage – SOS	Osnovni sud Bijeljina	080-0-F1-12-000 105 od 11.7.2013.
76	Jugoslovenska demokratska stranka „Otađbinski front“ Kukolje	Osnovni sud Banja Luka	Ru-2/90 od 16.6.2014.
77	Partija socijaldemokratskog centra BIH	Osnovni sud Banja Luka	Rp-10/02 od 15.8.2014.
78	Narodna radikalna stranka BiH – Omarska	Osnovni sud Banja Luka	Obavijest suda od 29.08.2014. godine Rješenjem broj Ru -18/90 od 22.02.1991- odbijen zahtjev za upis u registar

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
79	Pokret za novo društvo	Osnovni sud Banja Luka	Rp-16/02 od 20.6.2014.
80	Partija društvenog progressa Srpske Republike B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Obavijest suda od 29.08.2014. godine. Predmet je 20.09.2006. godine upućen Općinskom sudu u Sarajevu na daljnji nadležni postupak.
81	Demokratska patriotska stranka RS – Predrag Radić	Osnovni sud Banja Luka	Rp-6/02 od 19.9.2014.
82	Slobodna Srpska partija	Osnovni sud Banja Luka	Rp-6/04 od 16.6.2014.
83	Borački savez Republike Srpske	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/04 od 16.6.2014.
84	Stranka „Za Prijedor“	Osnovni sud Banja Luka	Rp-5/04 od 15.8.2014.
85	Jedinstvena socijalistička partija Jugoslavije-Jajce	Osnovni sud Banja Luka	Ru-14/90 od 16.6.2014.
86	Jugoslovenska demokratska stranka-B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Ru-16/90 od 16.6.2014.
87	Seljačko radnička stranka Bos.Dubica	Osnovni sud Banja Luka	Ru-19/90 od 16.6.2014.
88	Zelena stranka BiH-B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Ru-26/90 od 16.6.2014.
89	Stranka demokratskih reformi BiH B. Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-28/90-1 od 16.6.2014.
90	Srpska demokratska stranka otadžbinski front B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/96 od 16.6.2014.
91	Udruženje učesnika rata 1991.godine Čelinac	Osnovni sud Banja Luka	R-i-1/92 od 16.6.2014.
92	Srpska patriotska stranka B.Luka (SPAS)	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/03 od 15.8.2014.
93	Radnička partija RS B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/93 od 16.6.2014.
94	Socijalistička demokratska partija RS	Osnovni sud Banja Luka	Obavijest Suda od 16.06.2014. godine da ne postoji u registru
95	Nova Srpska ideja RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-5/93 od 15.8.2014.
96	Narodna stranka RS B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/94 od 16.6.2014.
97	Stranka Srpskog jedinstva RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-16/96 od 16.6.2014.
98	Stranka Srpsko-pravoslavne sloge Čelinac	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/94 od 16.6.2014.
99	Stranka Srpskih patriota B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-4/94 od 16.6.2014.
100	Krajiška demokratska stranka B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/95 od 16.6.2014.
101	Stranka ekonomskog preporoda B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/95 od 16.6.2014.
102	Republički odbor-Udruženje ljevice RS, B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/95 od 16.6.2014.
103	Radikalna stranka "Nikola Pašić" B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-5/95 od 16.6.2014.
104	Otađbinska stranka B.Luka, Socijalistička radnička partija Jugoslavija u RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-4/96 od 16.6.2014.

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
105	Nova Radnička stranka RS, B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-6/96 od 16.6.2014.
106	Jugoslovenska ljevica RS, "Jul RS" B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-8/96 od 16.6.2014.
107	Socijalno-liberalna stranka RS, B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-9/96 od 16.6.2014.
108	Srpska stranka Krajina, B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-10/96 od 16.6.2014.
109	Radikalni otadžbinski front Nikola Pašić	Osnovni sud Banja Luka	Rp-11/96 od 16.6.2014.
110	Narodna demokratska jedinstvena stranka B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-12/96 od 16.6.2014.
111	Srpska demokratska stranka-otadžbinski front Banja Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/96 od 16.6.2014.
112	Srpsko pravoslavna sloga Čelinac	Osnovni sud Banja Luka	Rp-14/96 od 16.6.2014.
113	Otađbinski front Srbac	Osnovni sud Banja Luka	Rp-15/96 od 16.6.2014.
114	Demokratski patriotski blok RS, B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-17/96 od 16.6.2014.
115	Demokratska stranka za Banja Luku i Krajinu	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/97 od 16.6.2014.
116	Demokratski preporod Srpske Čelinac	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/97 od 16.6.2014.
117	Savezna stranka Jugoslovena u RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-5/97 od 16.6.2014.
118	Demokratski preporod Srpske Banja Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/97 od 16.6.2014.
119	Stranka građana „Treće doba“ B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Obavijest Suda od 16.6.2014. godine da ne postoji u registru
120	Srpski narodni savez RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/99 od 16.6.2014.
121	Stranka građana „Evropskog Zajedništva“	Osnovni sud Banja Luka	Rp-11/97 od 16.6.2014.
122	Savez komunista-Pokret za Jugoslaviju u BIH	Osnovni sud Banja Luka	Rp-6/93 od 15.8.2014.
123	Otađbinska sloga	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/98 od 16.6.2014.
124	Jugoslovenski komunisti u RS	Osnovni sud Banja Luka	Obavijest Suda od 16.06.2014. godine da ne postoji u registru
125	Patriotska demokratska inicijativa RS	Osnovni sud Banja Luka	Rg-144/98 od 16.6.2014.
126	Socijaldemokrati BIH, RS B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-7/98 od 15.8.2014.
127	Srpski monarhistički savez RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-8/98 od 16.6.2014.
128	Stranka Srpskog osvješćenja	Osnovni sud Banja Luka	Rp-9/98 od 16.6.2014.
129	Socijaldemokratska stranka RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-11/98 od 15.8.2014.
130	Radikalna stranka RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-4/99 od 15.8.2014.
131	Demokratska socijalistička partija B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/00 od 16.6.2014.
132	Ekološka stranka RS „ECOS“ B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-10/00 od 16.6.2014.

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
133	Srpski monarhistički savez-Matice Srba i dijaspora B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-15/00 od 16.6.2014.
134	Stranka narodni front B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/02 od 15.8.2014.
135	Narodna partija socijalista B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-13/02 od 15.8.2014.
136	Savez narodnog preporoda B.Luka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-5/02 od 15.8.2014.
137	Republikanska stranka RS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-11/02 od 16.6.2014.
138	Srpska patriotska stranka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/03 od 15.8.2014.
139	Politička organizacija-Komunistička partija BiH	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/05 od 16.6.2014.
140	Srpska straka Republike Srpske	Osnovni sud Banja Luka	Rp-7/00 od 16.6.2014.
141	Stranka biznisa Srpske	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/08 od 15.8.2014.
142	Stranka demokratskog centra RS, Trebinje	Osnovni sud Trebinje	R:I-01/96 od 11.4.2014.
143	Narodna stranka Srpske	Osnovni sud Trebinje	R:I-02/96 od 11.4.2014.
144	Bosansko demokratska stranka	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-15-000006 od 09.02.2015.
145	Stranka kokuza	Općinski sud Sarajevo	062-0-F1-15-000005 od 26.3.2015.
146	Nezavisna lista BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-15-000003 od 06.3.2015.
147	Hrvatska stranka prava Posavine	Općinski sud Orašje	025-o-Reg-15 000 014 od 20.0.2015.
148	Hrvatski blok BiH	Općinski sud Mostar	R/1-15 od 23.1.2015.
149	Narodna stranka Brčko distrikt BiH	Tužilaštvo Brčko distrikta BiH	096-0-0-F1-15-000007 od 10.2.2015.
150	Brčanska demokratska inicijativa za Bolje Brčko	Tužilaštvo Brčko distrikta BiH	096-0-0-F1-15-000006 od 10.2.2015.
151	Bihaćka građanska alternativa	Općinski sud Bihać	017-0-RegPO-15-000001 od 13.4.2015.
152	Unija socijaldemokrata	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-15-000008 od 22.04.2015.
153	Partija pravog puta	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-17-000006 od 28.03.2017.
154	Nezavisna lista-Za moj grad	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-17-000005 od 23.02.2017.
155	Hrvatska narodna zajednica	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-17-000004 od 22.02.2017.
156	Ekološka partija E-5 Zeleni	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-17-000003 od 20.02.2017.
157	Pokret za Šekoviće	Osnovni sud Sokolac	089-0-F1-15-000 029 od 12.06.2015.
158	Složna narodna stranka	Općinski sud u Bihaću	017-0-RegPo-17-000001 od 26.10.2017.
159	Demokrati Bosne i Hercegovine	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-18-000002 od 09.03.2018.
160	Demokrati BiH	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-18-000002 od 09.03.2018.
161	Vizionarsko demokratska stranka	Općinski sud Sarajevo	065-0-F1-18-000003 od 29.03.2018.
162	Bosanskohercegovačka Hrvatska čista stranka prava	Općinski sud Mostar	R/1-18 od 19.09.2018.

Političke stranke brisane iz sudskog registra na osnovi odluke tijela stranke

Red. broj	Naziv političke stranke	Naziv suda	Broj i datum rješenja o brisanju stranke iz sudskog registra
1	Demokratska srpska stranka	Osnovni sud Brčko Distrikt BiH	096-0-F1-10-000003 od 26.1.2010.
2	Penzionerski demokratski savez	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/03 od 30.8.2010. godine radi udruživanja sa Partijom ujedinjenih penzionera
3	Hrvatski kršćanski domovinski preporod	Općinski sud Široki Brijeg	064-0-Reg-10-000869 od 22.9.2010.
4	Demokratski pokret Srpske - DEPOS	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/06 od 15.11.2010.
5	SDU 2002	Općinski sud u Tuzli	032-0-Reg-11-001456 od 30.11.2011.
6	Hrvatski demokršćani	Općinski sud u Mostaru	R/3-11 od 21.2.2012.
7	Hrvatsko zajedništvo Herceg-Bosne	Općinski sud u Mostaru	R/3-11 od 21.2.2012.
8	Stranka hrvatskog prava	Općinski sud Livno	F1-1 od 16.3.2012.
9	Demokratska stranka naroda Srpske	Osnovni sud u Bijeljini	080-0-F1-11-000 066 od 11.6.2012.
10	Ujedinjena Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević - Pravaši XXI stoljeća	Općinski sud u Mostaru	R/1-12 od 30.1.2013.
11	Stranka za narod BiH	Općinski sud Zenica	043-0-F1-10-000003 od 15.03.2017.
12	Glas nezadovoljnih građana BiH	Općinski sud Travnik	051-0-F1-16-000003 od 07.07.2016.
13	Čista Socijaldemokratska partija BiH	Općinski sud Bihać	017-0-regPO-16-000003 od 04.10.2016.
14	Stranka za mladost, razvoj i budućnost	Osnovni sud Sokolac	089-0-F1-16-000 093 od 10.02.2017.
15	Izvorna Srpska demokratska stranka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/15od 28.04.2017.
16	Novi demokratski pokret	Osnovni sud Sokolac	089-0-F1-18-000 001 od 25.01.2018
17	Nova socijalistička partija	Osnovni sud u Trebinju	095-0-U-17-000-029 (F-I-38/15) od 06.11.2017.
18	PO E-stranka građana Tuzla	Općinski sud u Tuzli	032-0-Reg-17-002486 od 19.02.2018.
19	Stranka regije Livno	Općinski sud u Livnu	068-0-F1-18-000002 od 22.05.2018.
20	Nova demokratija	Osnovni sud Banja Luka	Rp-7/04 od 30.03.2018.
21	Bošnjačka seljačka stranka	Osnovni sud Brčko distr.BiH	096-0-RegZ-18-001839 od 10.09.2018.
22	Narodna demokratska stranka	Osnovni sud Banja Luka	Rp-2/03 od 27.08.2018.
23	Demokratska partija-Dragan Čavić	Osnovni sud Banja Luka	Rp-1/09 od 08.10.2018.
24	Narodna stranka – Ognjen Tadić	Osnovni sud Banja Luka	Rp-3/17 od 08.10.2018.
25	PO Građanska snaga	Općinski sud u Tuzli	032-0-Reg-18-001666 od 14.11.2018.

III. DIO

CIK

**PROVOĐENJE
ZAKONA O
VIJEĆU MINISTARA
BiH**

1. Provođenje Zakona o Vijeću ministara BiH i Zakona o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

1.1. Provjera kandidata za Vijeće ministara BiH

531. U skladu sa Zakonom o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine⁸¹ (u daljnjem tekstu: Vijeće ministara BiH), Centralna izborna komisija BiH nadležna je da ocjenjuje, na osnovi dostavljenih informacija i podataka iz službene evidencije, da li kandidat za predsjedavajućeg, ministra i zamjenika ministra u Vijeću ministara BiH ispunjava uvjete za imenovanje i potvrdu o tome dostavlja tijelu nadležnom za imenovanje.
532. U skladu s članom 10c. spomenutog zakona, Centralna izborna komisija BiH vrši provjere da li kandidati za ministre i zamjenike ministara u Vijeću ministara BiH ispunjavaju sve potrebne uvjete propisane Izbornim zakonom BiH i da se na njih ne odnosi nijedna nespojiva dužnost propisana tim zakonom.
533. Tokom mjeseca januara 2018. godine, u skladu sa članom 10d. Zakona o Vijeću ministara BiH izvršene su provjere predloženog kandidata za funkciju zamjenika ministara Vijeća ministara BiH.
534. Predložen je kandidat za zamjenika ministra civilnih poslova u Vijeću ministara BiH Goran Čosić.
535. Nakon izvršenih provjera predloženog kandidata, u skladu sa odredbama člana 1.6, 1.7, 1.8 stav (4), i 4.2 Izbornog zakona BiH, utvrđeno da kandidat ispunjava zakonom propisane uvjete, o čemu je Centralna izborna komisija BiH izdala odgovarajuću potvrdu.

1.2. Provjera kandidata za zamjenika direktora Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

536. Na osnovi člana 10c. i 10d. Zakona o Vijeću ministara BiH, a u vezi sa članom 13. stav (1) Zakona o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije⁸², Centralna izborna komisija BiH izvršila je provjere za ukupno 9 predloženih kandidata za zamjenika direktora Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije.
537. Nakon izvršenih provjera, u skladu sa odredbama člana 1.6, 1.7, 1.8 stav (4) i (6) i 4.2 Izbornog zakona BiH, utvrđeno da svi kandidati ispunjavaju zakonom propisane uvjete, o čemu je Centralna izborna komisija BiH izdala odgovarajuće potvrde.

2. Zaključna razmatranja

538. Tokom 2018. godine izvršene su provjere za jednog kandidata za funkciju zamjenika ministra civilnih poslova u Vijeću ministara BiH i 9 kandidata za zamjenika direktora Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije.

⁸¹ "Službeni glasnik BiH", broj: 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08.

⁸² "Službeni glasnik BiH", broj: 103/09 i 58/13.

IV. DIO

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

1. Aktivnosti Centra za edukaciju

539. Centar za edukaciju Centralne izborne komisije BiH osnovan je odlukom Centralne izborne komisije BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 103/13) s ciljem edukacije tijela za provođenje izbora i svih učesnika iz oblasti izbora i finansiranja političkih stranaka, kako na nivou Bosne i Hercegovine, tako i na regionalnom i međunarodnom nivou.
540. Osnivanjem Centra za edukaciju Centralna izborna komisija BiH je osigurala stalan i adekvatan prostor za ispunjenje zakonom utvrđene obaveze kontinuirane obuke članova tijela za provođenje izbora. Organiziranjem edukativnih radionica, seminara i predavanja istaknutih izbornih, domaćih i međunarodnih eksperata, kako za članove izborne administracije tako i za predstavnike političkih subjekata, medije, nevladine organizacije i sl. omogućit će se kvalitetnija i kontinuirana obuka, trening i profesionalno usavršavanje svih učesnika u izbornom procesu u BiH.
541. Centar za edukaciju je otvoren na svečanoj ceremoniji 9. oktobra 2017. godine i raspolaže konferencijskom salom kapaciteta 110 mjesta, opremom za videoprojekcije i ozvučenje, opremom za simultano prevođenje, bežičnim pristupom internetu, kafeterijom, te je pogodan za organiziranje konferencija, seminara, okruglih stolova, radionica i predavanja.
542. Nastavni plan i program Centra za edukaciju je pripremljen u okviru projekta podrške Vijeća Evrope aktivnostima Centralne izborne komisije BiH, a predviđen je program obaveznih i fakultativnih obuka, te katalogizacija tema i oblasti edukacije, prilagođenih specifičnim potrebama i namjeni ovog centra, među kojima su:
- usko specijalizirane obuke i treninzi za članove izbornih komisija u BiH, prilagođene vremenskom planu izbornih aktivnosti,
 - obuke predstavnika političkih subjekata iz oblasti primjene Zakona o finansiranju političkih stranaka i oblasti finansiranja izborne kampanje,
 - obuke za predstavnike političkih stranaka iz oblasti prijave i ovjere za učešće na izborima,
 - obuke za predstavnike elektronskih i printanih medija o izbornom procesu u BiH,
 - treninzi trenera za predstavnike nevladinog sektora iz oblasti edukacije birača,
 - održavanje postizbornih konferencija.⁸³
543. U cilju boljeg razumijevanja i primjene Plana i programa edukacije članova tijela za provođenje izbora, kojega je donijela Centralna izborna komisija BiH decembra 2017. godine, kao i olakšanu izradu operativnog plana i programa edukacije tijela za provođenje izbora u BiH, kao obaveznog dijela dokumentacije svakog predavača u 2018. godini je uz podršku OSCE BiH pripremljena Jedinstvenoj metodologiji za izradu nastavnog plana i programa obuke članova biračkih odbora u Bosni i Hercegovini koja je namijenjena prevashodno predavačima/trenerima.
544. U izvještajnom periodu u Centru za edukaciju održane su sljedeće edukativne aktivnosti:

⁸³ Plan i program edukacije članova tijela za provođenje izbora je dostupan na web-stranici Centra za edukaciju: <http://educentar.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=728&Lang=3>.

Trening-program za članove Centralne izborne komisije BiH i menadžersko osoblje Sekretarijata CIK BiH u organizaciji Izborne komisije Indije i Indijskog međunarodnog instituta za demokratiju i izborni menadžment (IIIDEM)

545. U periodu od 21. do 26. marta 2018. godine Izborna komisija Indije i Indijski međunarodni institut za demokratiju i izborni menadžment (IIIDEM) su organizirali i proveli trening-program za članove Centralne izborne komisije BiH i menadžersko osoblje Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH. Trening-program koji je uključivao 9 različitih tematskih cjelina, odnosno izbornih operacija je bio koncipiran po principu naizmjeničnog predstavljanja prakse u Bosni i Hercegovini i u Indiji.
546. Teme koje su prezentirane su uključivale: Izbornu arhitekturu – Uloga tijela za provođenje izbora u provođenju slobodnih i poštenih izbora; Registraciju birača – online registracija i statističke alatke za poboljšanje tačnosti biračkog spiska (u Indiji); Planiranje u izborima – strateški i operativni plan i upravljanje rizicima; Razvoj strategija za edukaciju birača; Razvoj izbornog (biračkog) osoblja uključujući nasumični odabir i izborni proces na biračkim mjestima; Političke stranke i tijela za provođenje izbora; Upotreba tehnologije na izborima – SAMADHAN, SUVIDHA, SUGAM, WEBCAST (Kako se mogu koristiti besplatni softveri, Glasanje putem web-a PPT modificirano, Zašto glasanje putem weba (za postizanje transparentnosti i poboljšanje procesa); Elektronsko glasanje – EVM/VVPAT glasanje putem interneta i prebrojavanje glasova i prijenos rezultata.
547. Trening-program je realiziran u skladu sa Memorandumom o razumijevanju kojeg su u januaru 2017. godine potpisali predstavnici Centralne izborne komisije BiH i Izborne komisije Indije.

Fotografija 13. Učesnici i predavači IIIDEM obuke

Fotografija 14. Trening-sesija

Fotografija 15. Predavanje o procesu prebrojavanja glasova u Indiji

548. **Seminar “Finansiranje političkih stranaka”** – Dana, 07. 03. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je je održala jednodnevni seminar za predstavnike političkih stranaka pod nazivom “Finansiranje političkih stranaka” Teme seminara su bile: izvori finansiranja političkih stranaka, finansiranje izborne kampanje i podnošenje finansijskih izvještaja. Cilj seminara je bio da se predstavnicima političkih stranaka, odnosno osobama ovlaštenim za podnošenje finansijskih izvještaja omogući stjecanje, odnosno proširenje znanja o propisanim izvorima finansiranja političkih stranaka i finansiranju izborne kampanje, rokovima, sadržaju i načinu podnošenja finansijskih izvještaja, te o nadležnostima Centralne izborne komisije BiH u provođenju Zakona o finansiranju političkih stranaka. Tokom seminara poseban akcenat je stavljen na podnošenje finansijskih izvještaja političkih stranaka za 2017. godinu za šta rok istječe 31. 03. 2018. godine.

Fotografija 16. Seminar “Finansiranje političkih stranaka“

549. **Predavanje za učenike i profesore srednjih škola iz Mostara** – Dana, 27.04.2018. godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH održano 90-minutno interaktivno predavanje za oko 100 učenika i profesora srednjih škola iz Mostara. Bila je ovo i prilika da Centralna izborna komisija BiH i na ovaj način promovira značaj učešća mladih na izborima. Predstavljen je dosadašnji rad Centralne izborne komisije BiH na motiviranju mladih da izađu na izbore sa ciljem da upravo od mladih čujemo prijedloge za poboljšanje tog segmenta izbornog procesa. Posjeta je planirana i organizirana u okviru Sajma srednjih škola Grada Mostara, a pokrovitelj posjete je Misija OSCE-a u BiH.

Fotografija 17. Učenici i profesori srednjih škola iz Mostara sa predavačima iz CIK BiH

Fotografija 18. Predavanje za učesnike i profesore srednjih škola iz Mostara

550. **Seminar “Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”** – Centralna izborna komisija BiH je 04.05.2018.godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH u Sarajevu održala jednodnevni seminar za političke subjekte pod nazivom “Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima” kojem je prisustvovalo više od 70 predstavnika političkih subjekata. Cilj seminara je bio upoznavanje političkih subjekata (političkih stranaka i potencijalnih nezavisnih kandidata) s obavezama i rokovima u podnošenju prijave za ovjeru učešća na neposrednim izborima, kao i postupanje Centralne izborne komisije BiH prilikom provođenja procesa provjera podnesenih prijava, kandidatskih listi i kandidata.

Fotografija 19. Seminar “Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”

551. **Interaktivno predavanje za studente Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici na temu “Izbori: zakonodavstvo, proces, institucije”** - Dana, 22. 05.2018. godine Centralna izborna komisija BiH je u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH održala interaktivno predavanje za studente Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici. Tema predavanja je bila “Izbori: zakonodavstvo, proces, institucije”. Uvodno izlaganje je održala dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije BiH, a Marijana Žuljević, šefica Odsjeka za izbore, prezentirala je karakteristike izbornog sistema i procesa u Bosni i Hercegovini. Bila je ovo i prilika da Centralna izborna komisija BiH i na ovaj način promovira značaj učešća mladih na izborima. Studentima iz Zenice na predavanju su se pridružili i studenti Međunarodnog univerziteta Sarajevo.

Fotografija 20. Učesnici i predavači predavanja za studente Pravnog fakulteta iz Zenice

Fotografija 21. Predavanje za studente Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici na temu "Izbori: zakonodavstvo, proces, institucije"

2. Zaključna razmatranja

552. Otvaranjem Centra za edukaciju Centralne izborne komisije BiH i izradom Plana i programa edukacije članova tijela za provođenje izbora omogućava se izvršenje obaveza iz zakona koje implementira Centralna izborna komisija BiH, doprinosi provođenju misije institucije i postizanja njenih strateških ciljeva. Nadalje, osigurava se kontinuitet edukacija koje realizira Centralna izborna komisija BiH i doprinosi očuvanju održivosti njenih strateških ciljeva.
553. Tematske oblasti koje obuhvata Plan i program edukacije članova tijela za provođenje izbora su glavne tematske oblasti od interesa, primarno, za članove tijela za provođenje izbora, ali isto tako i za izbornu administraciju u Bosni i Hercegovini i šire, te političke stranke, nezavisne kandidate, građane, medije, nevladine organizacije, učenike, studente univerziteta.

A photograph of two hands, one from a person with a darker skin tone and one from a person with a lighter skin tone, gently cupping a small, translucent blue and white globe of the Earth. The hands are positioned in the foreground, with the fingers slightly curled around the globe. The background is a soft, out-of-focus light blue. The text is overlaid on the image in a bold, black, serif font.

V. DIO

**MEĐUNARODNA
SARADNJA,
SEMINARI
I EDUKACIJE**

1. Međunarodna saradnja, seminari i edukacije

1.1. Učešće na posmatračkim misijama, međunarodnim konferencijama i seminarima

554. Na poziv Centralne izborne komisije Ruske Federacije, u periodu od 16. do 19. marta 2018. godine dva predstavnika Centralne izborne komisije BiH su posmatrali predsjedničke izbore.
555. Od 05. do 08. juna 2018. godine predstavnik Centralne izborne komisije BiH je posmatrao okružne izbore u Ontariju, Kanada.
556. U periodu od 09. do 11. aprila 2018. godine na poziv Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope (PACE), Venecijanske komisije i Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope, predstavnica Centralne izborne komisije BiH je boravila u Tirani, Albanija, gdje je učestvovala u radu Zajedničkog parlamentarnog seminara o "Zloupotrebi administrativnih resursa tokom izbornih procesa: ključni izazovi za demokratske izbore" koji se održao 10. i 11. aprila 2018. godine. Seminar je održan za Parlament Albanije i Parlament Bosne i Hercegovine.
- Predstavnica Centralne izborne komisije BiH je drugog dana seminara održala prezentaciju na temu "Pravni mehanizmi za sprječavanje i djelovanje na zloupotrebu administrativnih resursa tokom izbornih procesa" – studija slučaja Bosne i Hercegovine“.

Tokom boravka u Albaniji dr. Hadžiabdić je u ime Centralne izborne komisije BiH potpisala Memorandum o razumijevanju sa Centralnom izbornom komisijom Albanije. Odlukom broj 01-50-1-541-37/18 sa 44. sjednice Predsjedništva Bosne i Hercegovine održane 15. 02. 2018. godine odobreno je potpisivanje predmetnog Memoranduma o razumijevanju.

Fotografija 22. Seminar "Zloupotreba administrativnih resursa tokom izbornih procesa: ključni izazovi za demokratske izbore"

557. U periodu od 4. do 8. septembra 2018. godine delegacija Centralne izborne komisije BiH je na poziv Udruženja evropskih izbornih zvaničnika (ACEEEO) učestvovala na Godišnjoj konferenciji ACEEEO-a koja je održana u Vilniju, Litvanija. Konferencija je bila posvećena temi “Garantiranje privatnosti birača, sigurnosti i integriteta“ sa posebnom radionicom o pitanjima cyber-sigurnosti. Dr. Irena Hadžić je 05.09.2018. godine učestvovala u radu Radne grupe o izbornom pravu.
558. U skladu sa tradicijom organizirana je i izložba najnovijih izbornih tehnologija u okviru koje su kompanije koje se bave izbornim rješenjima predstavili svoje proizvode sa naglaskom na zaštitu informacija o biračima i svih digitalnih podataka koji se koriste na izborima; osiguravanje tehnologije za glasanje iz perspektive kibernetičke sigurnosti; i komunikaciju povjerenja prema biračima, neovisnost izbora, važnost sprječavanja prijevare.
559. Na konferenciji je usvojena Deklaracija o sigurnosti, privatnosti i integritetu izbora⁸⁴ sa preporukama⁸⁵ 27. godišnje konferencije ACEEEO-a.

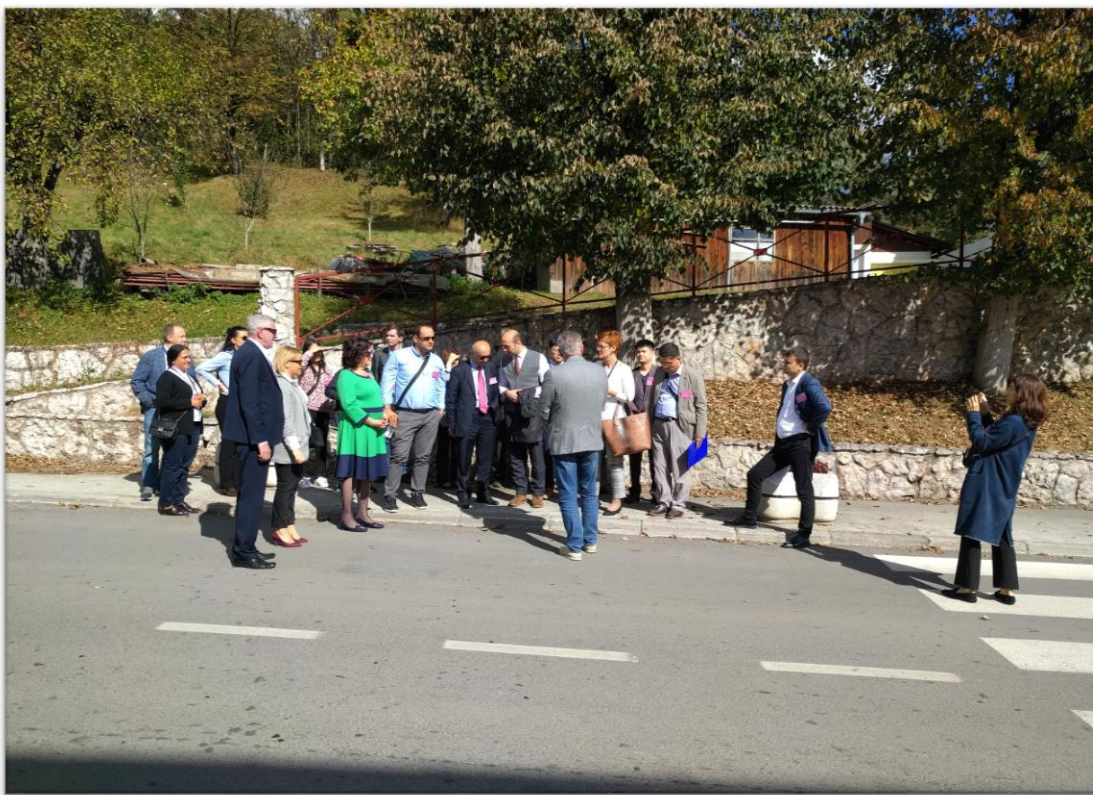
Fotografija 23. Učesnici 27. Godišnje konferencije ACEEEO, Vilnius, septembar 2018.

560. Dana, 07.10.2018. godine Centralna izborna komisija BiH i Centralna izborna komisija Bugarske su potpisale Memorandum o razumijevanju.
561. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini ugostila međunarodne posmatrače, predstavnike tijela za provođenje izbora iz Republičke izborne komisije Srbije, Državnog

⁸⁴<http://www.aceeoo.org/en/events/27th-annual-conference-and-general-assembly-meeting-5-7-september-2018-vilnius-lithuania-0>

⁸⁵ Preporuke 27. Konferencije ACEEEO su sljedeće: - Tijela za provođenje izbora trebaju biti spremna primijeniti najnovije tehnologije i naučiti najmodernije metode kako bi osigurala sigurnost izbora. Državne institucije trebaju pružiti neophodnu finansijsku i tehničku podršku za ovaj stalno razvijajući proces. -Tijela za provođenje izbora trebaju biti spremna razmijeniti i steći znanja po pitanju sigurnosti izbora. Najbolje prakse i moguće prijetnje trebaju biti predmet razmjene između tijela za provođenje izbora. - Prikupljanje i obrada podataka predstavljaju veliku prijetnju privatnosti birača. Društvene mreže moraju nametnuti stroge i efikasne mjere kako bi se osigurala sigurnost i privatnost podataka birača. Tijela za provođenje izbora moraju biti strožija prilikom procjene ispunjenja ovih zahtjeva. Osiguravanje privatnosti birača je poseban izazov u digitalnom dobu. Tijela za provođenje izbora i drugi ključni akteri trebaju izraditi i primijeniti norme i standarde koji su prilagođeni rastućoj prijetnji izazvanoj digitalnim platformama. Edukacija birača je veoma bitna, posebno u vezi sa privatnost birača. Nove medijske platforme zahtijevaju nove stavove i kompetentnost u ime birača kako bi se sačuvala privatnost ličnih podataka. Integritet izbora je ugrožen novim prijetnjama u digitalnom dobu. Ovo može rezultirati u rastućem nepovjerenju birača prema izborima i glavnim akterima. Tijela za provođenje izbora i drugi ključni akteri moraju promovirati povjerenje u izbore i institucije. U digitalnom dobu integritet izbora nije samo ugrožen direktnim napadima na izborni proces, nego i širenjem lažnih vijesti i drugim tehnikama koje za cilj imaju iskriviti digitalnu percepciju birača. Zbog toga bi tijela za provođenje izbora trebala proširiti istragu prilikom ocjene opasnosti od gubitka integriteta.

izbornog povjerenstva Hrvatske, Centralne izborne komisije Ruske Federacije, Vrhovnog izbornog vijeća Turske, Centralne izborne komisije Moldavije, Državne izborne komisije Republike Koreje, Centralne izborne komisije Bugarske, Centralne izborne komisije Sjeverne Makedonije.

Fotografija 24. Članovi posmatračke misije u posjeti Palama

1.2. Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora

562. Centralna izborna komisija BiH je u saradnji sa predstavnicima Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH), Vijeća mladih Federacije BiH, Centra za omladinski razvoj iz Brčkog (PRONI) i Udruženja mladih "Motus Adulescenti" iz Istočnog Sarajeva dana, 1. februara 2018. godine, povodom promocije inicijative za obilježavanje Svjetskog dana izbora u Bosni i Hercegovini, organizirala radionicu "Povećajmo učešće mladih u izbornom procesu". Radionica je organizirana u novootvorenom Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH. Cilj radionice je bio animiranje mladih za aktivno učešće u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini.
563. Na radionici je bilo prisutno 40 učesnika: predstavnika Ministarstva civilnih poslova BiH, omladinskih organizacija, Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH), članovi Centralne izborne komisije BiH i osoblje Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH i medija. Učesnicima manifestacije su se prigodnim uvodnim obraćanjima obratili dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica Centralne izborne komisije komisije BiH i Adnan Husić, pomoćnik ministara i član Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH.
564. Učesnici su informirani o historijatu inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora i naglašeno je da je promoviranje Svjetskog dana izbora prilika da se naša javnost animira, a pažnja fokusira na najznačajnija pitanja izbornog procesa. U godini u kojoj se održavaju Opći

izbori u Bosni i Hercegovini smo željeli ovu manifestaciju posvetiti mladim biračima i tematici njihovog učešća, odnosno apstinencije na izborima ne samo kao birača, već i kao potencijalnih kandidata. Cilj je motivirati mlade da koriste kako aktivno tako i pasivno biračko pravo, a putem interaktivne radionice se željelo sagledati kakva je situacija sa mladim biračima u Bosni i Hercegovini, koje su aktivnosti dosada poduzete u cilju povećanja njihovog učešća na izborima i šta je moguće uraditi u narednom periodu.

565. U radnom dijelu radionice predstavnici UIZBiH, Vijeća mladih FBiH, Centra za omladinski razvoj iz Brčkog (PRONI) i Udruženja mladih "Motus Adulescenti" su izložili pet tematskih prezentacija koje su se odnosile na povećanje učešća mladih u izbornom procesu, uključujući prethodne, sadašnje i aktivnosti planirane u narednom periodu. Istaknuto je da je Centralna izborna komisija BiH otvorena za saradnju sa omladinskim organizacijama na zajedničkim projektima koje bi one inicirale i osmislile, a na raspolaganje im je stavljen prostor Centra za edukaciju Centralne izborne komisije BiH. Također, općinske/gradske izborne komisije u BiH su pozvane da na prigodan način promoviraju inicijativu da se prvi četvrtak u februaru obilježava kao Svjetski dan izbora.

Fotografija 25. Promocija inicijative za proglašenje Svjetskog dana izbora, Sarajevo, 01. 02. 2018.

1.3. Aktivnosti realizirane uz finansijsku podršku Vijeća Evrope

566. U periodu od 23. marta 2018. godine do 30. novembra 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je realizirala projekat Predizborne pomoći Vijeća Evrope u Bosni i Hercegovini za Opće izbore 2018. godine. Cilj projekta je bio: 1) podrška izradi pet publikacija: "Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima"; Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini; Praktikum za financiranje izborne kampanje i

političkih stranaka; 2) organizacija predizborne konferencije o obavezama općinskih/gradskih izbornih komisija u pripremama direktnih izbora 2018. godine ("U susret Općim izborima 2018. godine"). Ukupna vrijednost projekta je u iznosu od maksimalno 67,329.99 eura, a ukupno je utrošeno 114.679,20 KM (58.634, 54 EUR).

1.3.1. Konferencija "U susret Općim izborima 2018."

567. Dvodnevna predizborna konferencija pod nazivom "U susret Općim izborima 2018." održana je 19. i 20. juna 2018. godine na Ilidži, Sarajevo, a prisustvovalo je oko 200 učesnika – predstavnika općinskih/gradskih izbornih komisija iz više od 120 općina/gradova u BiH, Udruženja izbornih zvaničnika u Bosni i Hercegovini (UIZBiH), članova i osoblja CIK BiH i predstavnika Vijeća Evrope i predstavljala je priliku za izbornu administraciju da se upozna s izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, da iznese dileme i nedoumice, te da razmijene svoja mišljenja i iskustva. Tokom konferencije odgovoreno je na mnoge dileme i pitanja OIK/GIK i identificirane su oblasti koje zahtijevaju intervencije u podzakonskim aktima.
568. Učesnici konferencije su upoznati sa izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, vremenskim planom izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, s procedurom imenovanja biračkih odbora, s propisanim procedurama akreditacije posmatrača, prijema izbornog materijala i aktivnostima na izborni dan, pravilnim objedinjavanjem izbornih rezultata, te s trenutnim izazovima u izbornom procesu i mogućim rješenjima za identificirane izazove.

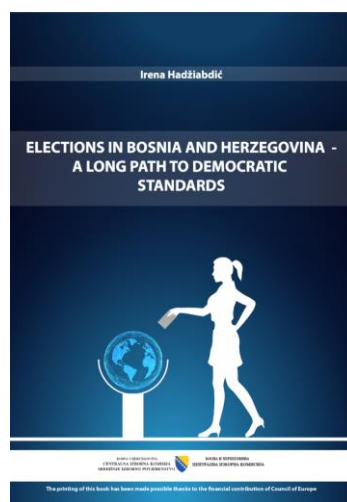
Fotografija 26. Učesnici Konferencije "U susret Općim izborima 2018."

Fotografija 27. Pozdravno obraćanje dr. Irene Hadžiabdić, predsjednice CIK BiH

1.3.2. Publikacije

569. Pripremljena je štampana publikacija *“Izborni u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima”* autorice dr. Irene Hadžiabdić. Publikacija je štampana u 600 primjeraka s tvrdim uvezom, na bosanskom i engleskom jeziku.

Slika 23. Publikacija *“Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima”*

570. Pripremljena su i štampana dva priručnika: 30.000 primjeraka *Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.* na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu; i 2.000 primjeraka *Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.* na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku.
571. Pripremljena su i štampana dva praktikuma: 600 primjeraka *Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini;* na bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku i engleskom jeziku i 500 primjeraka *Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka* na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija praktikuma dostupna u elektronskom obliku.

1.3.3. Ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

572. Centralna izborna komisija BiH u saradnji sa Udruženjem slijepih Kantona Sarajevo implementirala projekat pod nazivom “Ozvučavanje zakona” koji je finansijski podržalo Vijeće Evrope. Projektom su ozvučena dva zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH – Izborni zakon BiH i Zakon o finansiranju političkih stranaka. Cilj projekta je bio da se slijepim i slabovidnim osobama omogući dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Audioverzije zakona su dostupne na web-stranici Centralne izborne komisije BiH⁸⁶ i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo, a CD-ovi sa audioverzijama zakona su distribuirani krovnim organizacija/saveza za slijepe i slabovidne osobe (Savez slijepih FBiH, Savez slijepih RS, kantonalna udruženja itd.). Ukupna vrijednost projekta koji je završen krajem septembra 2018. godine je 5.719,90 EUR ili 11.200 KM.
573. Saradnja Centralne izborne komisije BiH i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo je regulirana Memorandumom o razumijevanju koji je potpisan 13. 07. 2018. godine (akt broj 04-2-50-4-694-1/18).

Slika 24. CD-ovi sa audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

⁸⁶ <http://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=40&Lang=3&Tag=372>

1.4. Saradnja sa OSCE BiH

574. Dana, 31.08.2018. godine je formaliziran nastavak višegodišnje saradnje između Centralne izborne komisije BiH i Misije OSCE-a u BiH. Dodatak Memorandumu o razumijevanju u ime Centralne izborne komisije BiH je potpisala dr. Irena Hadžiabdić, a u ime Misije OSCE-a u BiH Nj.E. ambasador Bruce Berton.
575. U skladu sa Dodatkom Memorandumu o razumijevanju potpisanom dana, 31.08.2018. godine između Centralne izborne komisije BiH i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi – Misija u BiH (OSCE BiH) OSCE BiH je Centralnoj izbornoj komisiji BiH pružila pomoć u sljedećem: a) Pružanje pomoći u oblasti informacijske tehnologije, u svrhu komunikacije i izrade tabelarnog prikaza rezultata općinskih izbornih komisija (OIK) i njihovog dostavljanja CIK-u BiH, kao i obuke službenika OIK-a za verifikaciju izbornih rezultata, b) Nabavka i donacija prozirnih glasačkih kutija i sigurnosnih plombi, c) Izrada jednoobrazne i poboljšanje metodologije provođenja obuke d) Obuka članova OIK-a i nadzor nad obukom članova biračkih odbora, e) Izrada edukativnog videozapisa o procedurama brojanja glasova i verifikacije rezultata, te pravilnom popunjavanju odgovarajućih obrazaca na biračkim mjestima, f) Nabavka i donacija opreme za emitiranje sjednica CIK-a BiH u direktnom prijenosu (u toku).

Fotografija 28. Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju s OSCE BiH

576. Istog dana u Centru za edukaciju CIK BiH održana je ceremonija primopredaje novih transparentnih glasačkih kutija između Centralne izborne komisije BiH i Misije OSCE-a u BiH. Na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, Misija OSCE-a u BiH u saradnji sa ambasadama Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH, osigurala je 10.000 transparentnih glasačkih kutija i 60.000 sigurnosnih pečata za kutije čime je Bosna i Hercegovina napravila veliki iskorak i pridružila se zemljama koje na transparentniji način provode izbore.

577. Ceremoniji su prisustvovali predstavnici donatora Nj.E. Guri Rusten, ambasadorica Kraljevine Norveške u BiH, Nj.E. Maureen Cormack, ambasadorica SAD-a u BiH, gđa Ruth Wiseman, otpravnica poslova u Ambasadi UK u BiH te gđin. Alberto Comito, zamjenik ambasadora Italije u BiH.

Fotografija 29. Donirane transparentne glasačke kutije

1.5. Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini” i inicijativi VoICE.NET

578. Projekat “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini”, koji implementira UNDP BiH je trogodišnji projekat (2017–2020) čiji glavni cilj je osnažiti liderstvo i učešće žena u političkom životu. Glavni partneri projekta su Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Centralna izborna komisija BiH, Gender centar Federacije BiH, Gender centar Republike Srpske, Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH i UN Women. Kroz projekat će se jačati angažiranje žena u javni život i njihova pozicija u procesu odlučivanja te osigurati da im je pružena realna i jednaka šansa kao i muškarcima na Općim izborima (2018) i dugoročno, na narednim lokalnim izborima 2020. godine, kroz zagovaranje jednakih prava žena i njihovo učešće u politici.
579. Aktivnosti koje su realizirane u 2018. godini uključuju između ostalog: formiran je Projektni odbor u čiji sastav su ušle i predstavnice Centralne izborne komisije BiH; kreirana je Mapa puta za jednakopravnost spolova na izabranim funkcijama; Plan akcije sa šest koraka; izrađena je Metoologija i kriterij odabira liderki; metodologija i kriterij odabira jedinica lokalne samouprave; selekcija 10 jedinica lokalne samouprave; posjeta izabranim jedinicama lokalne samouprave; analiza potreba za adaptaciju javnih prostora pri jedinicama lokalne samouprave, trening novinara/novinarki; dok je medijska kampanja suspendirana. Nadalje, UN Women je pripremila Studiju početnog stanja o preprekama za učešće žena u politici u Bosni i Hercegovini u kojoj su definirane kratkoročne, srednjoročne i dugoročne aktivnosti.

580. Centralna izborna komisija BiH sudjeluje u svjetskoj inicijativi VoICE.NET⁸⁷ (informiranje birača, komunikacijska i obrazovna mreža), te su u izvještajnom periodu objavljena dva članka na temu: "Edukativna i motivacijska kampanja – Birači izvan BiH" koji je objavljen 03.01.2018. godine i 2. "Izbor birača putem obrazovnih institucija" Projekt Udruženja izbornih zvaničnika u Bosni i Hercegovini (UIZBIH) "Prvi put birač – izađi i glasaj" objavljen je 05.10.2018. godine.

Slika 25. Članci objavljeni u izdanju VoICE.NET

1.6. Obuka i stručno usavršavanje zaposlenih

581. Centralna izborna komisija BiH donošenjem godišnjeg Programa obuke zaposlenih u Sekretarijatu Centralne izborne komisije BiH nastoji osigurati daljnje usavršavanje kako bi njihove vještine i znanje pratili napredak u relevantnim oblastima rada. Također, osiguranje obuke predstavlja i jedan od načina za motiviranje zaposlenika i povećanje ukupne efikasnosti poslovanja.
582. Obuke zaposlenih u Centralnoj izbornoj komisiji BiH su usklađene sa strateškim ciljevima institucije, kao i individualnim i timskim ciljeva proisteklim iz operativnih zadataka. Dinamika realizacije stručnog obrazovanja zaposlenih je bila usklađena s dinamikom aktivnosti Centralne izborne komisije BiH i raspoloživim budžetom.
583. S ciljem profesionalnog razvoja i usavršavanja državnih službenika/zaposlenika osoblje Centralne izborne komisije BiH je tokom 2018. godine učestvovalo na specijalističkim seminarima i obukama od kojih izdvajamo: Diplomatski protokol; Edukacija kontakt tački; Govor tijela (webinar); Praktična primjena Excels (webinar); Upravljanje vremenom (webinar); Konsekutivno i simultano prevodjenje; Kontinuirana edukacija za certificirane računovođe i ovlaštene revizore; Moć uvjeravanja publike i medija i TV-trening; Pisanje akata i jezik u javnoj upravi; Proaktivna transparentnost u institucijama BiH; Procjena učinaka propisa; Razvijanje samosvijesti; Specijalistički kurs engleskog jezika B2.2; Stjecanje uvjeta za penzioniranje državnih službenika (prema propisima Republike Srpske); Strateško planiranje (e-kurs); Strateško planiranje javnih politika; Upravljanje informacijskom sigurnošću; Upravljanje konfliktima; Upravljanje vremenom; Upravni postupak i upravni spor; Uvod u e-upravu (e-kurs); Vještine komunikacije sa strankama.

⁸⁷ <http://voicenet.in/>

2. Zaključna razmatranja

584. Centralna izborna komisija BiH je i u 2018. godini značajan dio svojih aktivnosti usmjerila na uspostavljanje međunarodne saradnje i razmjenu iskustava kroz aktivno učešće na konferencijama, seminarima i raznim oblicima edukacija, što omogućava upoznavanje s najaktuelnijim trendovima u razvoju izbornih sistema i primjene zakona iz oblasti finansiranja političkih stranaka. Učešćem na međunarodnim konferencijama Centralna izborna komisija BiH nastoji dati puni doprinos u afirmaciji Bosne i Hercegovine kroz uspostavljanje saradnje s tijelima za provođenje izbora drugih zemalja, nastavak saradnje s, IFES-om, OSCE-om, Vijećem Evrope, International IDEA, kao i aktivnim učešćem na konferencijama i sastancima tijela Udruženja evropskih izbornih zvaničnika (ACEEEO) i Udruženja svjetskih izbornih tijela (A-WEB) i drugih međunarodnih organizacija.
585. U 2018. godini potpisani su Memorandumi o razumijevanju s Izbornom komisijom Albanije, Centralnom izbornom komisijom Bugarske i Dodatak Memoranduma o razumijevanju sa OSCE-om BiH.
586. Predstavnici Centralne izborne komisije BiH su u 2018. godini učestvovali na jednom međunarodnom seminaru, jednoj međunarodnoj konferenciji, i dvije izborne posmatračke misije.
587. U 2018. godini je implementiran projekat “Program predizborne pomoći Vijeća Evrope Bosni i Hercegovini za Opće izbore 2018. godine“ koji je obuhvatio organizaciju predizborne konferencije, i štampanje pet publikacija.
588. Tokom 2018. godine nastavljena je saradnja s nevladinim sektorom, a posebno s Udruženjem izbornih zvaničnika u BiH u organizaciji predizborne konferencije, i Udruženjem slijepih Kantona Sarajevo sa kojim je potpisan i Memorandum o razumijevanju za implementaciju projekta ozvučavanja zakona.
589. Državni službenici Centralne izborne komisije BiH su tokom 2018. godine učestvovali na obavezujućim edukacijama koje je organizirala Agencija za državnu službu BiH, Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, kao i obukama koje su organizirale specijalističke kompanije.
590. Kao i dosada, za Centralnu izbornu komisiju BiH međunarodna saradnja predstavlja veoma važan segment u radu te će i ubuduće nastaviti intenzivno ostvarivati međunarodne kontakte.

VI. DIO

**JAVNOST RADA
CENTRALNE
IZBORNE
KOMISIJE
BiH**

1. Javnost rada Centralne izborne komisije BiH

591. Centralna izborna komisija BiH javnost rada smatra veoma važnim segmentom svoga funkcioniranja i zbog toga posebnu pažnju u ovom izvještaju posvećujemo upravo tome. Centralna izborna komisija BiH svoju zakonsku obavezu, kada je u pitanju javnost rada i sloboda pristupa informacijama, ispunjava kroz dosljednu primjenu osnovnih principa javnog informiranja, kao što su: otvorenost, istinitost i odgovornost, koordinacija, blagovremenost i korisnost. U informiranju javnosti Centralna izborna komisija BiH uglavnom koristi opće prihvaćena formalna sredstva informiranja, kao što su: internet, konferencije za novinare, izjave i saopćenja za javnost.
592. Vodičem za slobodan pristup informacijama Centralna izborna komisija BiH omogućila je dobijanje informacija i neformalno, putem telefona u kontaktu sa stručnim savjetnikom za odnose s javnošću. Na taj način je olakšan put pristupa informacijama kojim raspolaže Centralna izborna komisija BiH.
593. Mediji, politički subjekti i nevladine organizacije su u najvećoj mjeri zainteresirani za rad Centralne izborne komisije BiH. Javnost rada Centralna izborna komisija BiH uglavnom osigurava na sljedeće načine:
- obavještanjem javnosti o održavanju sjednica,
 - davanjem obavještenja o aktivnostima Centralne izborne komisije BiH,
 - izjavama za javnost predsjednika i članova Centralne izborne komisije BiH,
 - održavanjem konferencija za medije,
 - omogućavanjem posmatračima političkih subjekata, udruženjima građana i međunarodnim posmatračima da prisustvuju sjednicama, da posmatraju druge aktivnosti Centralne izborne komisije BiH, kao i da imaju pristup svim relevantnim dokumentima u skladu sa zakonom,
 - objavljivanjem donesenih odluka, putem internet-stranice Centralne izborne komisije BiH, i “Službenim glasnicima”,
 - na drugi način koji odredi Centralna izborna komisija BiH.
594. S obzirom na to da su se u 2018. godini održali Opći izbori u Bosni i Hercegovini Centralna izborna komisija BiH je svakodnevno informirala javnost o svim segmentima izbornog procesa. Svi relevantni propisi su blagovremeno bili dostupni na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.
595. Centralna izborna komisija BiH je nastojala da svoj rad što direktnije predstavi javnosti, što potvrđuje i činjenica o prisustvu brojnih predstavnika pisanih i elektronskih medija, uključujući i RTV servise, aktivnostima Centralne izborne komisije BiH.

Fotografija 30. Konferencije za medije

596. Sjednice Centralne izborne komisije BiH su javne. U 2018. godini održana je 101 sjednica (od čega dvije sjednice su održane u subotu i jedna u nedjelju), ukupno je doneseno 1.385 odluka i 502 zaključka, od toga 1.364 odluke i 500 zaključaka je doneseno jednoglasno, 21 odluka i 2 zaključka nisu doneseni jednoglasno.
597. Sve relevantne informacije i odluke koje donosi Centralna izborna komisija BiH mogu se dobiti na:

- *Internet-stranici Centralne izborne komisije BiH*, www.izbori.ba, koja svojim sadržajem informira javnost o aktivnostima Centralne izborne komisije BiH, uključujući zakonsku i podzakonsku regulativu i baze podataka za koje ne postoje zakonske prepreke objavljivanja.
 - *Konferencijama za novinare i u saopštenjima za javnost*. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini održala 14 konferencija za novinare i objavila 105 saopćenja za javnost. Konferencije su organizirane u onim situacijama kada je trebalo saopćiti važne odluke i stavove Centralne izborne komisije BiH i kada se smatralo da saopćenje za javnost ne može skrenuti dovoljno pažnje primalaca informacije.
598. Pisani mediji u BiH su u 2018. godini objavili više od 3.000 članaka o radu Centralne izborne komisije BiH, što potvrđuje visok stepen otvorenosti i transparentnosti Centralne izborne komisije BiH prema javnosti.

2. Zaključna razmatranja

599. Centralna izborna komisija BiH javnost rada smatra važnom pretpostavkom za vjerodostojnost svog djelovanja. Stoga, posebna pažnja se posvećuje što potpunijem i razumljivijem informiranju domaće i međunarodne javnosti o svojim ciljevima i mjerama za njihovo ostvarivanje, kao i o rezultatima svojih aktivnosti. Primjenom različitih oblika informiranja Centralna izborna komisija BiH je i tokom 2018. godine redovno obavještavala javnost o svim važnijim aspektima svog djelovanja. Saopćenja za javnost o odlukama Centralne izborne komisije BiH objavljujvana su neposredno nakon sjednica na kojima su određene odluke donesene.
600. Na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH www.izbori.ba omogućen je uvid u zakonsku i podzakonsku regulativu koja se odnosi na djelovanje Centralne izborne komisije BiH, te upute i obrasci za primjenu važećih propisa poštujući ključne principe informiranja javnosti.
601. Centralna izborna komisija BiH će nastaviti praksu objektivnog i pravovremenog informiranja javnosti o svom radu. U dosadašnjem radu nije bilo primjedbi na pristup informacijama koje su u posjedu Centralne izborne komisije BiH.
602. Jedan od dugoročnih ciljeva Centralne izborne komisije BiH je kontinuirani rad na jačanju imidža ove institucije u javnosti.

A blue envelope is shown open, with a white sheet of paper featuring horizontal lines inside. The envelope is positioned at an angle, and the paper is slightly protruding from the top. The background is a plain, light color.

VII. DIO

PREPORUKE

1. Preporuke

603. Kao i u prethodnom periodu Centralna izborna komisija BiH želi preporučiti da je u narednom periodu neophodno posvetiti pažnju daljnjem unapređenju izbornog zakonodavstva uz aktivan angažman njenih članova, prije svega u radu interresorne radne grupe (Interresorne radne grupe za izmjenu i dopunu izbornog zakonodavstva) koji bi svojim znanjem i iskustvom mogli doprinijeti davanju preporuka za usvajanje kvalitetnih zakonskih rješenja.
604. Na osnovi navedenog i dosadašnjih stečenih iskustava u primjeni zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH, predlažemo da Parlamentarna skupština BiH prihvati sljedeće preporuke

A) Izmjene izbornog zakonodavstva

605. Nastaviti s radom na izmjenama izbornog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini u okviru Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini i intenzivirati rad na njegovoj sinhronizaciji.
606. Provesti presude Suda za ljudska prava u Strasbourgu⁸⁸.
607. Provesti Odluku Ustavnog suda BiH, broj: U-9/09 od 26. 11. 2010. godine⁸⁹, koja se odnosi na Grad Mostar, a u vezi s Rješenjem Ustavnog suda BiH od 18. 1. 2012. godine,⁹⁰ kao i Odluku Ustavnog suda BiH, broj U 23/14 od 1. decembra 2016. godine koja se odnosi na pitanja popune klubova u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.
608. Neophodno je da nadležna državna i entitetska tijela preispitaju i ažuriraju broj osoba s biračkim pravom koja imaju status raseljene osobe, u smislu zaštite integriteta Centralnog biračkog spiska.
609. Preispitati broj mandata, kao i granice izbornih jedinica u skladu s odredbama Izbornog zakona BiH.⁹¹
610. Intenzivirati aktivnosti na rješavanju pitanja entitetskog državljanstva za birače iz Brčko distrikta BiH kao preduvjet za njihovo glasanje na općim izborima.⁹²
611. Razmotriti pitanje prava glasa državljana Bosne i Hercegovine i Federacije BiH iz Brčko distrikta BiH, s obzirom na to da ne učestvuju u izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.⁹³
612. Osigurati uspostavu novih tehnoloških rješenja u izbornom procesu.
613. Precizirati odredbe koje će onemogućiti vođenje izborne kampanje izvan propisanog perioda, tj. postojanje “zabranjene kampanje” prije zvaničnog početka 30 dana do dana izbora.

⁸⁸ Sejdić i Finci protiv BiH – presuda od 22. 12. 2009. godine; Zornić protiv Bosne i Hercegovine – presuda od 15. 7. 2014.; Šlaku protiv Bosne i Hercegovine – presuda od 26. 5. 2016.; Pilav protiv Bosne i Hercegovine – presuda od 9. 6. 2016. godine.

⁸⁹ “Službeni glasnik BiH”, br. 63/11

⁹⁰ Preporuka iz Izvještaja o provođenju zakona iz nadležnosti CIK BiH za 2015, 2016, 2017. godinu.

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

614. Unaprijediti odredbe protiv govora mržnje s ciljem sprečavanja neprimjerene retorike u predizbornoj kampanji.
615. Omogućiti efikasniji i depolitiziran rad biračkih odbora na način da predsjednik/zamjenik budu nestranački članovi u poluprofesionalnom statusu.
616. Zaštitu izbornog prava regulirati tako da se trostepeni postupak koristi samo u izuzetnim slučajevima i za najteže oblike kršenja izbornog zakonodavstva.
617. Propisati obavezu Centralne izborne komisije BiH da na zahtjev birača i političkih subjekata izdaje obavezujuće mišljenje o provođenju Izbornog zakona BiH.
618. Centralnoj izornoj komisiji BiH dati ovlaštenje da ne ovjeri političku stranku pod imenom koje “uznemirava birače”.
619. Uključiti odredbu da “nadležni sudovi prilikom registracije političkih stranaka traže mišljenje Centralne izborne komisije BiH“ ili da se ta aktivnost izuzme iz nadležnosti sudova.
620. Kroz realizaciju IV. faze projekta “Jedinstveni izborni informacioni sistem BiH“ – JIIS BiH nastaviti proces izgradnje izborne informacione infrastrukture, čime će se osigurati uvezivanje svih izbornih operacija u jedinstven sistem.⁹⁴
621. Sve izmjene i dopune Izbornog zakona BiH nužno je donijeti pravovremeno kako bi Centralna izborna komisija BiH usvojila neophodni set podzakonskih propisa, instalirala i testirala odgovarajući softver u okviru Jedinstvenog izbornog informacionog sistema BiH – JIIS BiH, te provela obuku izborne administracije u Bosni i Hercegovini. Sve izmjene i dopune Izbornog zakona BiH bi trebalo raditi u neizornoj godini.⁹⁵

B) Oblast finansiranja političkih stranaka

622. Preispitati i izbalansirati postojeće zakonodavstvo u oblasti organiziranja i političkog djelovanja političkih stranaka.⁹⁶
623. Unaprijediti pravni okvir kojim se osigurava transparentnost finansiranja predizborne kampanje političkih stranaka kako bi se osigurala objava izvora finansiranja prije dana izbora.
624. Unaprijediti odredbe izbornog zakonodavstva s ciljem sužavanja prostora za (zlo)upotrebu javnih resursa u predizbornoj kampanji, izvan formalnog finansiranja političkih stranaka.
625. Uvesti strože kazne za nezakonito finansijsko poslovanje političkih stranaka, tj. demotivirati političke stranke za svjesno kršenje odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka.
626. Potpuna implementacija preporuka GRECO-a.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

C) Oblast javnih nabavki

627. Centralna izborna komisija BiH u svojim redovnim aktivnostima, a posebno u izbornim godinama, značajan dio svojih kapaciteta angažira na provođenju procesa javnih nabavki. S tim u vezi predlažemo da se razmotri mogućnost centralizacije procesa javnih nabavki na nivou institucija Bosne i Hercegovine, a ukoliko to nije moguće, da se Centralnoj izbornoj komisiji BiH dodijeli poseban status i specifične procedure u javnim nabavkama za nabavku izbornog materijala i opreme po uzoru na neka druga tijela za provođenju izbora, naprimjer Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske.⁹⁷

D) Uvođenje novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini

628. Slijedom preporuka Interresorne radne grupe za analizu stanja i predlaganje modaliteta uvođenja novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini nastaviti aktivnosti na uvođenju novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini kroz aktivan angažman članova Centralne izborne komisije BiH u radu Interresorne radne grupe za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini u skladu sa zaključkom broj 7 Vijeća ministara BiH sa 108. sjednice održane 19. 7. 2017. godine.⁹⁸
629. Centralna izborna komisija BiH očekuje da Interresorna radna grupa za izradu Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini i Akcionog plana za provođenje Strategije za primjenu novih tehnologija u izbornom procesu u Bosni i Hercegovini u što skorije vrijeme izradi spomenutu strategiju i akcioni plan, radi usvajanja u Parlamentarnoj skupštini BiH.

F) Skladište Centralne izborne komisije BiH

630. Pronaći trajno rješenje za skladište izbornog materijala i opreme Centralne izborne komisije BiH.

G) Podrška razvoju ljudskih potencijala i unapređenju saradnje sa svim zainteresiranim stranama

631. Stavljanjem u funkciju Centra za edukaciju Centralne izborne komisije BiH, koji će funkcionirati kao regionalni edukativni i resursni centar za izbornu administraciju, političke stranke, nevladin sektor, medije i sve zainteresirane strane, neophodno je osigurati da Vijeće ministara BiH odobri Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, koji je trenutno u proceduri odobravanja, kako bi se osigurala kontinuirana kadrovska, finansijska i materijalna podrška za uspješno funkcioniranje Centra za edukaciju.⁹⁹
632. Nadležne institucije trebaju pružiti svu neophodnu podršku Centralnoj izbornoj komisiji BiH za implementaciju preostalih preporuka GRECO-a.

⁹⁷ Preporuka iz Izvještaja o provođenju zakona iz nadležnosti CIK BiH za 2015. i 2016. godinu.

⁹⁸ Akt Sekretarijata Vijeća ministara BiH, broj: 05-07-1-1870-19/17 od 20. 7. 2017. godine.

⁹⁹ *Ibid.*

633. Parlamentarna skupština BiH potvrđuje opredjeljenje da se očuva nezavisnost Centralne izborne komisije BiH kao tijela čije nadležnosti proizilaze iz nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH, a u smislu daljnjeg osiguranja finansijske, kadrovske i normativno-pravne stabilnosti Centralne izborne komisije BiH.

Broj: 04-2-07-10 - 462-1/19

Predsjednik

Sarajevo, 29. 05. 2019. godine

Branko Petrić

ANEKS

Popis materijalnih propisa koje Centralna izborna komisija BiH direktno primjenjuje u provođenju svojih nadležnosti

- Izborni zakon Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16),
- Izborni zakon Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj: 34/02, 35/02, 24/04, 19/05, 24/12 i 109/12),
- Izborni zakon Brčko distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj: 17/08, 43/08 i 49/18),
- Zakon o finansiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH", broj: 95/12 i 41/16),
- Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08),
- Zakon o agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije ("Službeni glasnik BiH", broj: 103/09 i 58/13),
- Zakon o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika u općinama Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 19/08),
- Zakon o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik RS", br. 97/16),
- Statuti općina i gradova,
- Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj: 17/08 i 39/09),
- Zakon o Agenciji za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 56/08),
- Zakona o jedinstvenom matičnom broju ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/01, 63/08, 103/11 i 87/13),
- Zakona o prebivalištu i boravištu državljana Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/01, 56/08, i 58/15),
- Zakon o ličnoj karti državljana Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/01, 16/02, 53/07, 56/08 i 18/12),
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj: 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 i 100/13),
- Zakon o političkim organizacijama ("Službeni list SRBiH", br. 27/91 – preuzet u Federaciji BiH),

- Zakon o političkim organizacijama (“Službeni glasnik RS“, br. 15/96),
- Zakon o političkim organizacijama (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 12/02, 19/07 i 2/08),
- Zakon o izvršenju budžeta Federacije BiH (donosi se svake godine),
- Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Republike, grada i opštine (“Službeni glasnik RS“, br. 65/08),
- Zakon o finansiranju političkih stranaka iz budžeta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 29/04, 14/07 i 19/07),
- Zakon o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 42/04),
- Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH“, br. 83/09),
- Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske (“Službeni glasnik RS“, br. 94/15),
- Zakon o računovodstvu i reviziji u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj:22/16 i 50/18),
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (“Službeni glasnik BiH“, br. 47/14 i 46/16),
- Zakon o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj: 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16 i 72/17),
- Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj: 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10, 40/12 i 93/17),
- Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj: 26/04, 7/05, 48/05, 50/08, 60/10, 32/13 i 93/17),
- Zakon o upravnom postupku (“Službeni glasnik BiH“, broj: 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13 i 53/16),
- Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj: 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10),
- Zakon o upravi (“Službeni glasnik BiH“, broj: 32/02, 102/09 i 72/17).
- Zakon o javnim nabavkama (“Službeni glasnik BiH“, br. 39/14),
- Zakon o zaštiti ličnih podataka (“Službeni glasnik BiH“, broj: 49/06, 76/11 i 89/11)
- Zakon o Pravobranilaštvu Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 8/02, 10/02, 44/04, 102/09 i 47/14).

Broj: 05-1-SL/19
Sarajevo, 08. 04. 2019. godine

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine
Članovima – svima

PREDMET: Izvještaj o radu članova biračkih odbora na Općim izborima 2018. godine

A) U Zapisnicima o radu biračkih odbora (ZARBO) su evidentirane primjedbe predsjednika i članova biračkih odbora, akreditiranih posmatrača i birača na 366 biračkih mjesta na dan održavanja Općih izbora 2018. godine – 07. 10. 2018. godine, kako slijedi:

Vrsta evidentirane primjedbe/konstatacije	Broj biračkih mjesta
sumnja u "bugarski voz"*	2
dodavanje glasova*	1
glasanje obavljeno crvenom olovkom	5
pokušaj glasanja i glasanje za drugu osobu*	5
potpis birača na pogrešnom mjestu u izvodu iz Centralnog biračkog spiska	4
manje glasačkih listića nakon glasanja od ukupnog broja prije glasanja	20
ne poklapaju se redni brojevi glasača	1
nije upisan u izvod iz Centralnog biračkog spiska za to BM, JMB, neusklađeni spiskovi o mjestu glasanja	15
neoznačeni listići*	2
nevažeći listići*	13
postupanje članova biračkog odbora*	6
postupanje sa oštećenim glasačkim listićima	11
neslaganje brojeva pečata	8
pokušaj fotografiranja glasačkog listića	56
onemogućavanje lica da pomogne biraču za glasanje i nepravilnost pomagača pri glasanju	3
ometanje rada biračkog odbora od posmatrača	10
prekid glasanja	2
pronađeni glasački listići u kabinama	1
otuđenje glasačkih listića	2
na izvodu iz Centralnog biračkog spiska ime umrle osobe	9
utjecaj na birače	14
verbalni sukobi	22
o broju glasova po broju glasačkih listića nakon ponovnog brojanja	15
o broju biračkih potpisa	1
o načinu popune zbirne liste	1
više povreda na biračkim mjestima*	137

*Navodi pojedinih primjedbi sa analizom:

Sumnja u “bugarski voz”*

Fojnica, 114A016 – posmatračica koalicije “Pod lupom“ Amina Hasečić unijela primjedbu da je u krugu od 50 metara od biračkog mjesta primijetila osobu koja razmjenjuje glasački listić, koji stavlja u džep. Pored primjedbe u dijelu Z6 Zapisnika ima naveden izvještaj policajca Emira Karića koji tvrdi da je provjerom utvrđeno da osoba za koju se sumnjalo da stavlja glasački listić u džep, ne posjeduje ga, te da je reakcija posmatračice pretjerana.

Banja Luka, 034B249 – dva posmatrača naveli su da je članica biračkog odbora Anđa Bilbija spriječila jednog birača da iznese jedan prazan glasački listić nakon što je birač ubacio četiri svoja glasačka listića, ali nisu uspjeli evidentirati o kojem je biraču riječ.

Analiza: U Fojnici se, iako postoji primjedba posmatrača, utvrdilo da ne postoji nepravilnost koja je mogla utjecati na izborne rezultate. U Banjoj Luci ima indicija da je postojala namjera birača da iznese prazan glasački listić.

Dodavanje glasova*

Novi Grad, 007B042 – Član biračkog odbora (Mladen Umičević) navodi da prilikom brojanja glasačkih listića za nivo Narodne skupštine RS, posmatračica Milana Todić na glasačkom listiću dodaje X u kvadratić pored imena kandidata Duška Gojića.

Analiza: Provjerom je utvrđeno da kandidat SNSD-a Duško Gojić za Narodnu skupštinu RS u izornoj jedinici 1 nije osvojio mandat.

Pokušaj glasanja i glasanje za drugu osobu*

Modriča, 024B018 – Jedna osoba pokušala pokazati drugoj kako da glasa, a nije prijavljena kao pomagač. Opomenut i odustao od svoje namjere.

Stolac, 176A002 – Međunarodni posmatrač iz SAD-a (Američka ambasada) upisao primjedbu da je jedna muška osoba glasala sa dva seta glasačkih listića (za sebe i suprugu) te je poslije toga razgovarao sa mlađim sinom koji je glasao.

Analiza: Povreda koja se sad ne može sankcionirati, ali koja ukazuje da birački odbori dozvoljavaju da se porodično glasa bez prisustva oba supružnika.

Neoznačeni glasački listići*

Banja Luka, 034B043 – Član biračkog odbora je u 13.49 sati u jednoj glasačkoj kabini našao 5 neoznačenih glasačkih listića (4 za predsjednika i potpredsjednike RS i 1 za članove Predsjedništva).

Analiza: Primjedba biračkog odbora i pronalazak glasačkih listića u glasačkoj kabini predstavlja sumnju da su glasački listići štampani izvan sistema ili su glasački listići neovlašteno izneseni sa nekog biračkog mjesta.

Nevažeći glasački listići*

Banja Luka, 034B079 – Navedeno da je Ninković Aleksandar, JMB: 1712987100048, pokušao u glasačku kutiju ubaciti 6 glasačkih listića (dupli glasački listića za člana Predsjedništva BiH i predsjednika i potpredsjednike RS), te su ti glasački listići oduzeti.

Analiza: Spriječena zloupotreba.

Zvornik, 083B009 – Navod da su određeni glasački listići proglašeni nevažećim i da su upakirani u vreću sa neiskorištenim glasačkim listićima, jer na sebi nisu imali zaštitu vodeni žig.

Analiza: Provjera tačnosti ovih navoda se može provjeriti ukoliko odluči Centralna izborna komisija BiH (osnova na sumnju da je bilo falsificiranja glasačkih listića).

Postupanje biračkog odbora*

Travnik, 091A034 – Posmatrač Arnen Hadžić naveo činjenicu da je član biračkog odbora Miroslav Marić za nivo otvorene liste dodavao glasove pojedinim kandidatima koalicije HDZ i HDZ 1990, a koji je poslije unosa primjedbe napustio biračko mjesto. Predsjednica biračkog odbora se izjasnila da nije saglasna sa navodima posmatrača.

Analiza: Da li je bilo ove nepravilnosti, sada je teško utvrditi.

Više povreda na biračkim mjestima*

U Zapisnik o radu je na 157 biračkih mjesta evidentirano više primjedbi koje su sadržajem slične ili iste primjedbama prikazanim u tabelarnom pregledu.

Za Opće izbore 2018. godine je određeno 5.500 biračkih mjesta u 143 osnovne izborne jedinice, što znači da su evidentirane navedene primjedbe 6,65% u odnosu na ukupan broj biračkih mjesta.

Na prvostepene odluke izbornih komisija, kojim je odlučeno po prigovorima podnesenim zbog povreda na biračkom mjestu, uloženo je 12 žalbi Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Odlučujući po žalbama, Centralna izborna komisija BiH je donijela 10 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, a 2 žalbe su uvažene i vraćene nadležnoj izbornoj komisiji na ponovno odlučivanje. Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane, a po dvije donesene odluke u ponovnom postupku izbornih komisija nisu ulagane žalbe Centralnoj izbornoj komisiji BiH.

- B) Centralna izborna komisija BiH je po uloženoj žalbi na rješenje izborne komisije, koja je odlučivala u prvostepenom postupku po prigovoru na rad člana mobilnog tima, donijela odluku kojom je uvažila žalbu, poništila rješenje izborne komisije i izrekla novčanu kaznu članu mobilnog tima. Na uloženu žalbu Sudu BiH, Apelacioni odjel Suda BiH ju je odbio kao neosnovanu.

- C) Nepravilnosti u radu članova biračkih odbora nakon zatvaranja biračkih mjesta i ponovnog brojanja u Glavnom centru za brojanje – Opći izbori 2018. godine sa prijedlogom za pokretanje postupaka utvrđivanja njihove odgovornosti.

Na osnovi zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića podnesenih u skladu sa članom 5.30 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02,

25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16) i donesenih zaključaka i odluka, Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je u skladu sa članom 5.22 stav (2) i 5.30 stav (6) i člana 5.31 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine donijela naredbe Glavnom centru za brojanje da izvrši brojanje glasačkih listića za osnovne izborne jedinice za nivoe, političke subjekte, odnosno kandidate političkih subjekta, kako je navedeno u naredbama Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, s obzirom na činjenice koje opravdavaju ponovno brojanje – nepravilnosti na pojedinim biračkim mjestima od strane članova biračkih odbora.

Uočene nepravilnosti su:

- a) nisu utvrđeni izborni rezultati po kandidatima političkog subjekta**
- b) nepravilno brojanje glasova po političkim strankama i**
- c) nepravilno brojanje glasova po kandidatima političkih stranaka.**

Prilikom ponovnog brojanja glasačkih listića utvrđene su nepravilnosti u radu biračkih odbora u 9 osnovnih izbornih jedinica na 23 biračka mjesta, kako slijedi:

VELIKA KLADUŠA

Biračko mjesto, 001A035

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 401 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 001A035 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor nije utvrdio izborne rezultate za kandidate Laburističke stranke BiH, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
ĐOGIĆ ELMA	0	19
BEGANOVIĆ MIRVET	0	9
BEHA ŠAĆIR	0	9
TABAKOVIĆ REFIK	0	7
ŠAKANOVIC-OKANOVIC AIDA	0	7

CAZIN

I Biračko mjesto 002A031A

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 401 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 002A031A koje je popunio birački odbor za političke stranke i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Politički subjekti	Glasovi BO	Glasovi GCB
BPS – SEFER HALILOVIĆ	0	0
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	0	0
SDP – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	0	4
DNZ BIH – KRAJIŠKA STRANKA	0	0
BOSS – BOSANSKA STRANKA – MIRNES AJANOVIĆ	0	0
SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	171	86
NAŠA STRANKA	7	4
SBB – FAHRUDIN RADONČIĆ	3	0
LABURISTIČKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE LABURISTI BIH	0	14
SAVEZ ZA STARI GRAD	0	0
NEZAVISNI BLOK	3	10
NAROD I PRAVDA	0	0
A-SDA ZA EVROPSKU BOSNU I HERCEGOVINU – ZAJEDNO	180	94
DF-GS, ŽELJKO KOMŠIĆ: BIH POBJEĐUJE!	13	6
HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP-HNS, HSP DR AS BIH, HDU BIH, HSS SR	0	0

II Biračko mjesto 002A031B

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 201 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine sa biračkog mjesta 002A031B koje je popunio birački odbor za kandidate političkih subjekata SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE i A-SDA – POMAK – ZAJEDNO i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli.**

a) Kandidati političkog subjekta SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
ALMIN	HANDANAGIĆ	30	62
ZINAJDA	HADŽIĆ	0	13
HADIS	JUSIĆ	0	14
MEHMED	MAHMIĆ	0	15
NAJLA	MURATOVIĆ	0	17
ASMIR	ĆUFUROVIĆ	0	12
JASMIN	MUSIĆ	0	14
BERNADA	JUKIĆ-KLIČIĆ	0	13
ISMETA	BAJRIĆ	0	20
ARIF	CINAC	0	13
INES	DELIĆ	0	14
SENAD	KLJAJIĆ	0	13
ANITA	IBRADŽIĆ	0	13
NIJAZ	HUŠIĆ	0	31
EDIN	BAŠAGIĆ	63	61
BELMA	MUSTEDANAGIĆ	0	12
SAMIR	JUSIĆ	0	12

SANELA	ŠARIĆ	0	13
MURIS	HALKIĆ	0	24
MIRSAD	JUSIĆ	0	14
SEDIJA	CINAC	0	12
HUSE	BEHREM	0	12
SEMRA	PAJAZETović	0	12
SANEL	MAHIĆ	0	12
ASIM	HADŽALIĆ	0	17
EMINA	HUSIĆIĆ	0	16
IBRO	REKIĆ	0	13
REJHANA	SARAČEVIĆ	0	12
RAMIZ	RUŽNIĆ	0	26
DŽEVAD	MALKOČ	63	61
EDITA	DEDIĆ	63	61
MIRNES	ALAGIĆ	0	12
SUBHA	DŽAFIĆ	0	12
SAMIR	SEDIĆ	0	11
ĆAMIL	ČUTURIĆ	0	11

b) Kandidati političkog subjekta A-SDA – POMAK – ZAJEDNO

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
NERMIN	OGREŠEVIĆ	140	127
ILDA	ALIBEGOVIĆ	0	6
ŠUHRET	FAZLIĆ	60	20
ZIKRIJA	DURAKOVIĆ	0	14
NEDIMA	ZULIĆ	0	0
ZLATKO	HUJIĆ	0	4
RASIM	PAJIĆ	0	8
IRMA	DEDIĆ	0	1
DIJANA	ĆEMAL	0	0
HAJRUDIN	HALILOVIĆ	130	85
ASIMA	SADIKOVIĆ	0	3
AMEL	ALDŽIĆ	0	0
SABINA	BEGANOVIĆ	0	3
MEHMED	HASKIĆ	0	0
SEJ	RAMIĆ	0	0
ELVIRA	ČAUŠEVIĆ	0	3
FUAD	SULEJMANAGIĆ	0	1
MIRZETA	TAHIROVIĆ	0	0
MUNIR	DURAKOVIĆ	0	0
SUAD	PUŠKAR	120	131
MARA	ĐUG	0	0
ŠEMSUDIN	HABIBOVIĆ	0	1
JASMINA	CEPIĆ	0	1
HASAN	KEŠKIĆ	70	44
SANDI	SALKIĆ	140	129
INKA	OMERČEVIĆ	0	2

ESAD	BUDIMLIĆ	0	0
ELVIRA	MEHIĆ	0	0
EMIR	DAUTOVIĆ	0	5
ŠABAN	KOLJIĆ	0	0
NIKOLINA	SIMIĆ	0	0
SAFET	VELADŽIĆ	115	129
BELMA	GUTLIĆ	0	0
SAMIR	ABAZOVIĆ	0	1
SANEL	ZULIĆ	0	8

III Biračko mjesto 002A037

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 201 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 002A037 koje je popunio birački odbor za kandidate političkih subjekata SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE i A-SDA – POMAK – ZAJEDNO i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli.**

a) Kandidati političkog subjekta SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

ALMIN	HANDANAGIĆ	68	41
ZINAJDA	HADŽIĆ	0	4
HADIS	JUSIĆ	0	6
MEHMED	MAHMIĆ	0	3
NAJLA	MURATOVIĆ	10	7
ASMIR	ĆUFUROVIĆ	0	6
JASMIN	MUSIĆ	19	3
BERNADA	JUKIĆ-KLIČIĆ	0	2
ISMETA	BAJRIĆ	20	12
ARIF	CINAC	0	2
INES	DELIĆ	0	5
SENAD	KLJAJIĆ	0	2
ANITA	IBRADŽIĆ	0	4
NIJAZ	HUŠIĆ	50	20
EDIN	BAŠAGIĆ	20	7
BELMA	MUSTEDANAGIĆ	0	2
SAMIR	JUSIĆ	0	2
SANELA	ŠARIĆ	0	3
MURIS	HALKIĆ	40	4
MIRSAD	JUSIĆ	0	2
SEDIJA	CINAC	0	3
HUSE	BEHREM	0	2
SEMRA	PAJAZETOVIĆ	0	2
SANEL	MAHIĆ	0	2
ASIM	HADŽALIĆ	40	6
EMINA	HUSIČIĆ	40	7

IBRO	REKIĆ	0	2
REJHANA	SARAČEVIĆ	0	2
RAMIZ	RUŽNIĆ	40	6
DŽEVAD	MALKOČ	0	2
EDITA	DEDIĆ	0	4
MIRNES	ALAGIĆ	0	2
SUBHA	DŽAFIĆ	0	2
SAMIR	SEDIĆ	0	2
ĆAMIL	ČUTURIĆ	0	2

b) Kandidati političkog subjekta A-SDA – POMAK – ZAJEDNO

NERMIN	OGREŠEVIĆ	57	46
ILDA	ALIBEGOVIĆ	0	3
ŠUHRET	FAZLIĆ	50	6
ZIKRIJA	DURAKOVIĆ	0	5
NEDIMA	ZULIĆ	0	3
ZLATKO	HUJIĆ	40	2
RASIM	PAJIĆ	0	8
IRMA	DEDIĆ	0	3
DIJANA	ĆEMAL	0	3
HAJRUDIN	HALILOVIĆ	0	4
ASIMA	SADIKOVIĆ	0	4
AMEL	ALDŽIĆ	0	2
SABINA	BEGANOVIĆ	30	4
MEHMED	HASKIĆ	0	2
SEJ	RAMIĆ	0	2
ELVIRA	ČAUŠEVIĆ	0	5
FUAD	SULEJMANAGIĆ	0	2
MIRZETA	TAHIROVIĆ	0	3
MUNIR	DURAKOVIĆ	20	2
SUAD	PUŠKAR	55	6
MARA	ĐUG	0	3
ŠEMSUDIN	HABIBOVIĆ	0	2
JASMINA	CEPIĆ	20	3
HASAN	KEŠKIĆ	40	2
SANDI	SALKIĆ	57	19
INKA	OMERČEVIĆ	0	3
ESAD	BUDIMLIĆ	0	2
ELVIRA	MEHIĆ	0	3
EMIR	DAUTOVIĆ	10	3
ŠABAN	KOLJIĆ	0	2
NIKOLINA	SIMIĆ	0	2
SAFET	VELADŽIĆ	0	5
BELMA	GUTLIĆ	0	4
SAMIR	ABAZOVIĆ	0	2
SANEL	ZULIĆ	45	5

IV Biračko mjesto 002A045

a) Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 401 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 002A045 koje je popunio birački odbor za političke stranke i kandidate političkih subjekata SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE i A-SDA ZA EVROPSKU BOSNU I HERCEGOVINU – ZAJEDNO i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli.**

1) politički subjekti

Politički subjekti	Glasovi BO	Glasovi GCB
BPS – SEFER HALILOVIĆ	0	0
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	0	0
SDP – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	0	0
DNZ BIH – KRAJIŠKA STRANKA	0	0
BOSS – BOSANSKA STRANKA – MIRNES AJANOVIĆ	0	0
SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	190	171
NAŠA STRANKA	6	7
SBB – FAHRUDIN RADONČIĆ	3	3
LABURISTIČKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE LABURISTI BIH	0	0
SAVEZ ZA STARI GRAD	0	0
NEZAVISNI BLOK	3	3
NAROD I PRAVDA	0	0
A-SDA ZA EVROPSKU BOSNU I HERCEGOVINU – ZAJEDNO	213	180
DF-GS, ŽELJKO KOMŠIĆ: BIH POBJEĐUJE!	20	13
HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP-HNS, HSP DR AS BIH, HDU BIH, HSS SR	0	0

2) Kandidati političkog subjekta SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
ASIM	KAMBER	182	40
ERNA	HUSETIĆ	11	9
HUSEIN	ROŠIĆ	190	148
HAMDIIJA	ABDIĆ	35	22
ĐENANA	MEDIĆ	8	10
ESAD	BAŠAGIĆ	108	22
DAMIR	HODŽIĆ	18	10
VILDANA	JOGIĆ	4	10
EMIRA	TALIĆ	9	12
HUSNIJA	KUDIĆ	14	14
INDIRA	ĐONLIĆ	95	15
ZIJAD	NANIĆ	0	12
JASMINA	TEVŠIĆ	0	7
ADIS	HAMZIĆ	0	6

3) Kandidati političkog subjekta A-SDA ZA EVROPSKU BOSNU I HERCEGOVINU – ZAJEDNO

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
TAHIR	NUHIĆ	180	37
MERIMA	FELIĆ-LALIĆ	43	19
ADNAN	ALAGIĆ	52	27
IRFAN	DURIĆ	185	36
MIDHADA	MIDŽIĆ	42	13
SENAD	DOLIĆ	80	31
HARIS	SMAJIĆ	56	13
MIRELA	TEŠNJAK	28	14
AMELA	REDŽIĆ	47	23
MERSUD	DEDIĆ	28	14
SEBINA	JONUZOVIĆ-LIVAKOVIĆ	39	17
HASAN	BAJREKTAREVIĆ	48	21
HASNIJA	KLJAJIĆ	120	26
MIRSAD	TOPČAGIĆ	190	43

b) Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 201 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 002A045 koje je popunio birački odbor za kandidate političkih subjekata SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE i A-SDA – POMAK – ZAJEDNO i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli.**

1) Kandidati političkog subjekta SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
ALMIN	HANDANAGIĆ	145	65
ZINAJDA	HADŽIĆ	138	13
HADIS	JUSIĆ	14	12
MEHMED	MAHMIĆ	15	8
NAJLA	MURATOVIĆ	18	14
ASMIR	ČUFUROVIĆ	22	9
JASMIN	MUSIĆ	7	10
BERNADA	JUKIĆ-KLIČIĆ	19	7
ISMETA	BAJRIĆ	84	19
ARIF	CINAC	4	7
INES	DELIĆ	0	7
SENAD	KLJAJIĆ	138	8
ANITA	IBRADŽIĆ	0	8
NIJAZ	HUŠIĆ	140	41
EDIN	BAŠAGIĆ	112	12
BELMA	MUSTEDANAGIĆ	0	7
SAMIR	JUSIĆ	0	7
SANELA	ŠARIĆ	0	13
MURIS	HALKIĆ	121	17
MIRSAD	JUSIĆ	0	9

SEDIJA	CINAC	0	9
HUSE	BEHREM	0	7
SEMRA	PAJAZETović	0	9
SANEL	MAHIĆ	0	8
ASIM	HADŽALIĆ	140	24
EMINA	HUSIĆIĆ	0	16
IBRO	REKIĆ	0	9
REJHANA	SARAČEVIĆ	0	8
RAMIZ	RUŽNIĆ	102	18
DŽEVAD	MALKOČ	40	12
EDITA	DEDIĆ	0	8
MIRNES	ALAGIĆ	0	6
SUBHA	DŽAFIĆ	0	10
SAMIR	SEDIĆ	0	6
ĆAMIL	ČUTURIĆ	0	6

2) Kandidati političkog subjekta A-SDA – POMAK – ZAJEDNO

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
NERMIN	OGREŠEVIĆ	211	175
ILDA	ALIBEGOVIĆ	181	16
ŠUHRET	FAZLIĆ	193	78
ZIKRIJA	DURAKOVIĆ	0	27
NEDIMA	ZULIĆ	0	10
ZLATKO	HUJIĆ	0	16
RASIM	PAJIĆ	0	12
IRMA	DEDIĆ	0	9
DIJANA	ĆEMAL	170	50
HAJRUDIN	HALILOVIĆ	0	18
ASIMA	SADIKOVIĆ	0	14
AMEL	ALDŽIĆ	0	14
SABINA	BEGANOVIĆ	187	50
MEHMED	HASKIĆ	0	47
SEJ	RAMIĆ	0	8
ELVIRA	ČAUŠEVIĆ	0	9
FUAD	SULEJMANAGIĆ	150	45
MIRZETA	TAHIROVIĆ	0	10
MUNIR	DURAKOVIĆ	0	38
SUAD	PUŠKAR	130	49
MARA	ĐUG	0	12
ŠEMSUDIN	HABIBOVIĆ	0	8
JASMINA	CEPIĆ	0	12
HASAN	KEŠKIĆ	160	93
SANDI	SALKIĆ	238	179
INKA	OMERČEVIĆ	146	38
ESAD	BUDIMLIĆ	0	8
ELVIRA	MEHIĆ	0	31
EMIR	DAUTOVIĆ	170	56
ŠABAN	KOLJIĆ	0	10
NIKOLINA	SIMIĆ	0	10

SAFET	VELADŽIĆ	130	38
BELMA	GUTLIĆ	0	11
SAMIR	ABAZOVIĆ	118	17
SANEL	ZULIĆ	0	52

LOPARE

Biračko mjesto 054B014

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 304 – Narodna skupština Republike Srpske, sa biračkog mjesta 055B014 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta DNS – Demokratski narodni savez i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
POPOVIĆ ĐORĐE	269	269
PETRIĆ NEDA	5	5
DAKIĆ MILAN	16	20
CVIJETINOVIĆ DIKO	37	139
STAJIĆ BILJANA	3	3
BAJKANOVIĆ KRSTA	0	0
MILOŠEVIĆ RUŽA	0	0
STOJANOVIĆ ČEDOMIR	5	5
PAJKANOVIĆ ZORICA	99	100
STOJAK-LUKIĆ VESNA	6	6
MITROVIĆ MILORAD	23	23
ĐURIĆ MLADEN	5	5
TRIVUNOVIĆ JOVANA	5	5
VIDAKOVIĆ DRAGIŠA	61	148

LIVNO

I Biračko mjesto 106A008 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 106A008 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Hrvatska demokratska zajednica 1990, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
RIMAC NEDILJKO	69	49
ĆOSIĆ JOZO	7	11
PENIĆ IVAN	35	16
DOLIĆ MARIJA	0	0
BARIŠIĆ BERNARD	0	0

DIVKOVIĆ SREČKO	15	5
PERIĆ NATALIJA	1	1
GELO ANA	6	7
MARIJAN IVICA	2	2
RAIČ ANAMARIJA	4	5
STANIĆ DRAGO	15	4
JANKOVIĆ ANTE	50	10
KLIŠANIN IVICA	1	1
ANDRIĆ MARIJA	0	0
GRGIĆ ANA	2	3
DŽAJA ANTE	69	23
RAJKOVIĆ KREŠIMIR	15	1
BOŠNJAK BERISLAV	15	0
JURČEVIĆ RUŽICA	0	0
ŠKONDRO MILENA	1	1
MRŠO DRAGO	1	1
PETROVIĆ PERICA	10	1
ŠTEFNER ZDRAVKA	5	5
BRNIĆ STJEPAN	40	4
BORAS JOSIPA	1	1
BAČAK IVAN	0	0
KULIŠ ANTO	10	7
BARIŠIĆ RUŽICA	1	1
ZRNO FILIP	1	1
BAČAK ANDELA	0	0

II Biračko mjesto 106A024 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji su sačinjeni u Općinskoj izbornoj komisiji Livno za biračko mjesto 106A024 za kandidate političkog subjekta Hrvatska demokratska zajednica 1990, te nakon opće naredbe Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, broj: 05-1-07-1-1165-1/18 od 10. 10. 2018. godine da izborne komisije u BiH pravilno utvrde rezultate izbora na području svoje općine/grada na svim biračkim mjestima na kojima birački odbor nije pravilno utvrdio izborne rezultate, i nakon uvida u obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi OIK	Glasovi GCB
RIMAC NEDILJKO	97	100
DŽAJA ANTE	37	8
PENIĆ IVAN	85	97
RAIČ ANAMARIJA	8	8
STANIĆ DRAGO	1	1
ČOSIĆ JOZO	90	100
PERIĆ NATALIJA	66	65

JANKOVIĆ ANTE	6	6
KLIŠANIN IVICA	2	2
ANDRIĆ MARIJA	8	8
DOLIĆ MARIJA	88	87
DIVKOVIĆ SREČKO	74	80
GRGIĆ ANA	7	7
GELO ANA	53	48
RAJKOVIĆ KREŠIMIR	10	8
BOŠNJAK BERISLAV	2	2
JURČEVIĆ RUŽICA	2	2
MARIJAN IVICA	20	20
ŠKONDRO MILENA	1	2
MRŠO DRAGO	1	1
PETROVIĆ PERICA	2	2
ŠTEFNER ZDRAVKA	4	4
BRNIĆ STJEPAN	4	4
BORAS JOSIPA	5	5
BAČAK IVAN	2	2
KULIŠ ANTO	2	2
BARIŠIĆ RUŽICA	2	2
ZRNO FILIP	4	4
BAČAK ANDELA	1	1
BARIŠIĆ BERNARD	86	85

III Biračko mjesto 106A030

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 106A030 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po odluci Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-1-521/18 od 29. 10. 2018. godine, **birački odbor nije utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta SDP – Socijaldemokratska partija BiH, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
BRDAR JUGOSLAV	0	12
VELIĆ AMIR	0	8
SMAJIĆ AMINA	0	0
BAJIĆ MOMČILO	0	1
ĐUGUM AVDIJA	0	0
JANDRIĆ ELVIRA	0	1
BUDIĆ IVAN	0	4
VIŠEKRUNA SLAVKO	0	0
TIČINOVIĆ JULIJANA	0	0
SMAJIĆ MELIHA	0	0
RADOVAC LEONA	0	0
MARIJANOVIĆ ZVONKO	0	0

RAMIĆ MERIMA	0	3
HRGIĆ BRUNO	0	1

IV Biračko mjesto 106A031 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 106A031 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Narodna stranka Radom za boljitak, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
MATKOVIĆ IVICA	9	9
TOMIĆ JOSIP	0	9
ŠARIĆ IVANA	8	2
BALABAN MILAN	0	2
RADIČIĆ DRAGAN	0	2
ZELJKOVIĆ REIHANA	0	2
BODULUŠIĆ IVICA	0	1
BANDOV MLADENKA	0	1
PIVČEVIĆ GORANA	0	1
POLJARIĆ ZDENKO	0	0
KRIŽANAC ANĐA	0	0
DŽIHO MIRSAD	0	0
ZRNO NADA	0	0
ČEKO Marija	0	0

V Biračko mjesto 106A035 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine sa biračkog mjesta 106A035 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Hrvatska demokratska zajednica 1990, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
RIMAC NEDILJKO	112	104
PERIĆ NATALIJA	40	34
RAIĆ ANAMARIJA	2	2
STANIĆ DRAGO	3	3
ČOSIĆ JOZO	1	10
JANKOVIĆ ANTE	18	15
KLIŠANIN IVICA	4	3
ANDRIĆ Marija	2	2
DOLIĆ Marija	3	4
DIVKOVIĆ SREČKO	5	6

GRGIĆ ANA	4	4
DŽAJA ANTE	74	22
GELO ANA	5	4
RAJKOVIĆ KREŠIMIR	4	4
BOŠNJAK BERISLAV	19	5
JURČEVIĆ RUŽICA	2	2
MARIJAN IVICA	69	19
ŠKONDRO MILENA	2	2
MRŠO DRAGO	1	1
PETROVIĆ PERICA	2	1
ŠTEFNER ZDRAVKA	4	3
BRNIĆ STJEPAN	3	2
BORAS JOSIPA	3	5
BAČAK IVAN	1	3
KULIŠ ANTO	2	3
BARIŠIĆ RUŽICA	2	3
ZRNO FILIP	42	16
BAČAK ANĐELA	2	3
BARIŠIĆ BERNARD	2	4
PENIĆ IVAN	1	8

TOMISLAVGRAD

Biračko mjesto 124A005A (utjecaloutjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 210 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine sa biračkog mjesta 124A005A koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor nije utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Narodna stranka Radom za boljitak, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
TOMIĆ JOSIP	0	3
MATKOVIĆ IVICA	0	0
ŠARIĆ IVANA	0	0
BODULUŠIĆ IVICA	0	0
BANDOV MLADENKA	0	0
BALABAN MILAN	0	0
PIVČEVIĆ GORANA	0	0
POLJARIĆ ZDENKO	0	0
KRIŽANAC ANĐA	0	0
DŽIHO MIRSAD	0	0
ZRNO NADA	0	0
RADIČIĆ DRAGAN	0	0
ČEKO Marija	0	0
ZELJKOVIĆ REIHANA	0	0

ŠIROKI BRIJEG

I Biračko mjesto 150A006 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 208 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine sa biračkog mjesta 150A006 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
BANOŽIĆ ANTONIJA	38	39
PUŠIĆ IVAN	38	39
PRSKALO MILAN	37	38
RAVIĆ DALIBOR	39	38
JELIĆ MIRKO	0	11
KVESIĆ DARKO	0	10
LJUBIĆ PERO	0	5
KARAMATIĆ KLAUDIJA	0	0
PRALAS ANTE	0	3
SLIŠKOVIĆ IGOR	0	5
VUKOJEVIĆ VEDRANA	0	0
ĆORIĆ MILICA	0	1
VUKOJA ANA	0	0
PEŠORDA PREDRAG	0	1
MARINČIĆ IVONA	0	1
MARKOTA TOMISLAV	0	3
MIKULIĆ MARTIN	0	0
TOMIĆ MAGDALENA	0	0
IVANKOVIĆ VESNA	0	0
MUSA CRISTIAN	0	0

II Biračko mjesto 150A008 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 208 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 150A008 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
BANOŽIĆ ANTONIJA	83	82
KVESIĆ DARKO	19	28
VUKOJA ANA	12	23

LJUBIĆ PERO	0	19
PUŠIĆ IVAN	0	5
KARAMATIĆ KLAUDIJA	0	1
PRALAS ANTE	0	10
SLIŠKOVIĆ IGOR	0	11
VUKOJEVIĆ VEDRANA	0	0
ČORIĆ MILICA	0	0
JELIĆ MIRKO	0	14
PEŠORDA PREDRAG	0	0
MARINČIĆ IVONA	0	0
MARKOTA TOMISLAV	0	9
MIKULIĆ MARTIN	0	2
TOMIĆ MAGDALENA	0	0
PRSKALO MILAN	0	1
IVANKOVIĆ VESNA	0	2
MUSA CRISTIAN	0	0
RAVIĆ DALIBOR	0	6

III Biračko mjesto 150A020 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 208 – Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 150A020 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
KVESIĆ DARKO	57	66
PUŠIĆ IVAN	60	58
BANOŽIĆ ANTONIJA	63	56
LJUBIĆ PERO	55	56
PRSKALO MILAN	61	56
MIKULIĆ MARTIN	75	54
SLIŠKOVIĆ IGOR	55	36
JELIĆ MIRKO	0	32
RAVIĆ DALIBOR	50	32
KARAMATIĆ KLAUDIJA	0	0
PRALAS ANTE	0	18
VUKOJEVIĆ VEDRANA	0	0
ČORIĆ MILICA	0	2
VUKOJA ANA	0	3
PEŠORDA PREDRAG	0	0
MARINČIĆ IVONA	0	0
MARKOTA TOMISLAV	0	15
TOMIĆ MAGDALENA	0	1
IVANKOVIĆ VESNA	0	0

MOSTAR**I Biračko mjesto 152A001A**

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 409 Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 152A001A koje je popunio birački odbor za političke subjekte i kandidate političkog subjekta SDA – Stranka demokratske akcije obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

a) politički subjekti

Politički subjekt	Glasovi BO	Glasovi GCB
SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	167	163
SBB – FAHRUDIN RADONČIĆ	80	47
DF-GS, ŽELJKO KOMŠIĆ: BIH POBJEĐUJE!	17	41
SDP – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	0	37
NAŠA STRANKA	1	8
STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	3	7
NAROD I PRAVDA	0	7
NEZAVISNI BLOK	2	5
HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990-HSP BIH-HNL	0	3
BPS – SEFER HALILOVIĆ	3	2
BOSS – BOSANSKA STRANKA – MIRNES AJANOVIĆ	2	1
SAVEZ ZA STARI GRAD	0	0
PRVA STRANKA	0	0
HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP-HNS, HSP DR AS BIH, HDU BIH, HSS SR	28	0
SRPSKA LISTA	0	0
HRVATSKA REPUBLIKANSKA STRANKA	0	0
SAVEZ ZA NOVU POLITIKU	0	0

b) kandidati političkog subjekta SDA – Stranka demokratske akcije

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
OSMAN	ČATIĆ	119	80
ALAUDINA	BOŠKAILO	0	6
ZIJAT	MUŠIĆ	0	17
SALEM	MARIĆ	161	150
AHMET	BALJIĆ	0	68
ELVIRA	DILBEROVIĆ	0	31
MAJRA	DAUTBEGOVIĆ	0	2
SALMIR	KAPLAN	80	46
HATIDŽA	HEJUB	0	2
ŠEFIK	ALIHODŽIĆ	0	6

NERMA	ČOLAKOVIĆ-PRGUDA		3
SEMIR	HATIĆ	0	2
ĐEMILA	GABRIEL	0	17

II Biračko mjesto 155A023

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 409 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 155A023 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta SDA – Stranka demokratske akcije i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
OSMAN	ĆATIĆ	135	25
ALAUDINA	BOŠKAILO	43	3
ZIJAT	MUŠIĆ	24	14
SALEM	MARIĆ	9	57
AHMET	BALJIĆ	5	20
ELVIRA	DILBEROVIĆ	5	38
MAJRA	DAUTBEGOVIĆ	3	0
SALMIR	KAPLAN	3	36
HATIDŽA	HEJUB	1	2
ŠEFIK	ALIHODŽIĆ	1	4
NERMA	ČOLAKOVIĆ-PRGUDA	1	14
SEMIR	HATIĆ	0	6
ĐEMILA	GABRIEL	0	17

III Biračko mjesto 156A012 (utjecalo na mandat)

a) Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 409 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 156A012 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekt SDP – Socijaldemokratska partija BiH i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Ime	Prezime	Glasovi BO	Glasovi GCB
ZORAN	MIKULIĆ	32	11
EMINA	JUNUZ	32	3
MUSTAFA	ALIKADIĆ	32	3
LANA	PRLIĆ	0	13
MEHMED	DELIĆ	0	2
RIAD	DEMIĆ	19	3
NEVEN	PEJKOVIĆ	0	2
AZRA	DELIĆ	0	1
NAĐA	OMEROVIĆ	0	1
IRFAN	TABAKOVIĆ	0	1
JADRANKA	DIZDAR	0	3
MUAMER	BREKALO	0	1

KERIMA	SKEJO	0	1

U obrascu je birački odbor dodao kandidatu Zoranu Mikuliću glasove koje nije osvojio, a oduzeo kandidatkinji Lani Prlić, pri čemu je kandidat Zoran Mikulić u utvrđenim izbornim rezultatima dobio mandat. Pravilnim utvrđivanjem izbornih rezultata mandat je dobila kandidatkinja Lana Prlić.

1 PRLIĆ LANA	2.267	4	24,49
2 MIKULIĆ ZORAN	2.247	1	24,27

b) Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 207 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 156A012 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta SDP – Socijaldemokratska partija BiH i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
ŽULJEVIĆ ANER	38	13
JAKUPOVIĆ SELMA	11	10
ČESIR-ŠKORO IFETA	27	8
ŽUJO DRAGI	38	8
SARADŽIĆ VESNA	38	4
LULIĆ ISMET	38	4
ŠIMOVIĆ MARIJO	17	4
ZAGORČIĆ EDIN	6	6
ALIĆ EKREM	13	0
LEPARA KOZIĆ AMRA	0	0
MAHMUTČEHAJIĆ DEMIR	0	1
PAŠIĆ DINKA	0	7
MANOV OMER	0	1
SJEKIRICA VILDANA	17	0
LONČAR BORIVOJE	38	2
ČAVAR MLADEN	0	3
MUHIBIĆ SANELA	0	1
RUPAR MILJAN	8	2
GALEŠIĆ MAIDA	3	3
MILOŠEVIĆ NIKOLA	0	1
PIPIĆ VAHIDA	0	1
ŠETKA ZIJAD	0	2
DEDIĆ ALMA	0	1
DOKO ALEN	0	0
BUDIM SEDIN	0	1
ŠUKMAN SADINA	0	1
KURTIĆ MUSTAFA	0	0
DELALIĆ VALERIJA	0	0

MERDAN NEDŽAD	0	1
KALINIĆ BERNARD	0	0
TUCAKOVIĆ NERMA	0	0
MATIĆ PERO	0	3
SUBAŠIĆ AMRA	0	0
RAGUŽ LUKA	0	2

GORAŽDE

I Biračko mjesto 167A007

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (većinski glas) za nivo 407 – Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 167A007 koje je popunio birački odbor i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po odluci Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-1-530/18 od 29. 10. 2018. godine, **birački odbor nije utvrdio izborne rezultate za kandidate političkog subjekta Stranka za Bosnu i Hercegovinu, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
HALILOVIĆ SALEM	0	23
BAJRAMOVIĆ DŽEBRAIL	0	14
OMERAGIĆ ALMA	0	1
FIŠO AZIZ	0	1
FORTO EMIRA	0	7
GODINJAK ADIL	0	1
GOLOŠ NERMINA	0	0
JUSUFOVIĆ AMIR	0	2
OMERAGIĆ ILVANA	0	0

II Biračko mjesto 167A021 (utjecalo na mandat)

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 205 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa biračkog mjesta 167A021 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta SDA – Stranka demokratske akcije i SDP – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-12/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

a) Kandidati političkog subjekta SDA – STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
PAŠOVIĆ FARUK	57	41
MUSIĆ NIJAZ	56	36
ŽUGA MIRSAĐ	51	32
DELIZAIMOVIĆ ALMA	47	27
AGOVIĆ ADIS	45	25
RIDŽAL RAMIZ	42	22

KANLIĆ KENAN	41	22
CRNČALO AIDA	38	20
OBUĆA AIDA	38	18
PRŠEŠ NEDIM	26	1
SPAHOVIĆ DŽENITA	35	12
KURTOVIĆ MUSTAFA	36	13
HUBANIĆ VERNESA	30	5
TURULJA ELMA	27	1
DRECA EMIR	27	1
HALILOVIĆ ENIZ	30	6
ŽIGO AMINA	26	0
KARAUZOVIĆ EKREM	28	2
HODO AHMEDINA	28	2
KUNOVAC NEDIM	29	5
OMEROVIĆ MAJDA	28	2
MEŠIĆ-KAMENICA HADISA	26	0
ČAVRK DŽEMO	26	0
MAŠIĆ EMINA	29	3
FERHATOVIĆ ŠEMSO	27	4
KUNOVAC SALEM	27	1
KADRIĆ ELVEDINA	31	5
HALILOVIĆ KEMAL	31	5
DRAKOVAC ALDIJANA	27	3
GECA MUSTAFA	29	4

b) Kandidati političkog subjekta SDP – SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BiH

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
EMIR FRAŠTO	14	10
VESNA NEMEC-KLISURA	12	6
SUAD DOŠLO	17	15
ERNEST IMAMOVIĆ	16	13
BELKISA VEHAHOVIĆ	11	1
MUAMER PEZO	11	4
EMIR OBARČANIN	10	1
INDIRA IMŠIROVIĆ	11	1
AIDA ŽIVOJEVIĆ	10	0
ESAD HURIĆ	10	0
VAHIDA DŽANANOVIĆ	11	1
DRAGOMIR BILIĆ	11	1
SUVADA UGLJEŠA	10	0
ALMAS ODŽAKOVIĆ	10	0
SAKIB ISANOVIĆ	10	1
ALDIJANA BAVČIĆ	10	1
MERIS DRAGOLJ	10	0

AZRA HERENDA	12	0
ALMIR MRŠO	11	0
NERMIN HADŽIMEŠIĆ	10	0
SABAHETA BJELJANIN	10	0
ELVEDIN ČATO	10	1
MEDIHA AHMETSPAHIĆ	10	1
ISMIR DŽAFEROVIĆ	10	0
AJDIN MAŠIĆ	10	0
HASENA MUŠOVIĆ	10	0
MIRNES ĆUTUK	10	0
IRMA TOPUZ	10	0
RAŠID HRELJA	17	10
BEGO MAŠALA	10	0

BIJELJINA

I Biračko mjesto 029B046B

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 306 – Narodna skupština Republike Srpske, sa biračkog mjesta 029B046B koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta DNS – Demokratski narodni savez i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
DAKIĆ MILAN	112	97
STOJANOVIĆ ČEDOMIR	89	53
ĐURIĆ MLADEN	77	44
PETRIĆ NEDA	34	23
POPOVIĆ ĐORĐE	11	20
CVIJETINOVIĆ DIKO	5	16
STAJIĆ BILJANA	1	7
BAJKANOVIĆ KRSTA	2	1
MILOŠEVIĆ RUŽA	2	3
PAJKANOVIĆ ZORICA	0	0
STOJAK-LUKIĆ VESNA	5	5
MITROVIĆ MILORAD	3	3
TRIVUNOVIĆ JOVANA	4	9
VIDAKOVIĆ DRAGIŠA	1	10

II Biračko mjesto 029B093

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 306 – Narodna skupština Republike Srpske, sa biračkog mjesta 029B093 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta DNS – Demokratski narodni savez i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
DAKIĆ MILAN	55	52
STOJANOVIĆ ČEDOMIR	53	43
ĐURIĆ MLADEN	46	29
POPOVIĆ ĐORĐE	6	14
PETRIĆ NEDA	1	1
CVIJETINOVIĆ DIKO	3	3
STAJIĆ BILJANA	2	2
BAJKANOVIĆ KRSTA	0	1
MILOŠEVIĆ RUŽA	0	0
PAJKANOVIĆ ZORICA	1	1
STOJAK-LUKIĆ VESNA	0	0
MITROVIĆ MILORAD	2	2
TRIVUNOVIĆ JOVANA	3	0
VIDAKOVIĆ DRAGIŠA	3	2

III Biračko mjesto 029B146

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) za nivo 306 – Narodna skupština Republike Srpske, sa biračkog mjesta 029B146 koje je popunio birački odbor za kandidate političkog subjekta DNS – Demokratski narodni savez i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbi Centralne izborne komisije BiH, broj: 05-1-07-11-1274-18/18 od 25. 10. 2018. godine, **birački odbor je pogrešno utvrdio izborne rezultate, kako je i prikazano u tabeli:**

Kandidati	Glasovi BO	Glasovi GCB
ĐURIĆ MLADEN	26	11
PETRIĆ NEDA	13	10
DAKIĆ MILAN	25	21
POPOVIĆ ĐORĐE	24	18
STOJANOVIĆ ČEDOMIR	28	18
CVIJETINOVIĆ DIKO	9	7
STAJIĆ BILJANA	2	1
BAJKANOVIĆ KRSTA	4	1
MILOŠEVIĆ RUŽA	5	1
PAJKANOVIĆ ZORICA	4	3
STOJAK-LUKIĆ VESNA	6	2
MITROVIĆ MILORAD	5	2

TRIVUNOVIĆ JOVANA	5	1
VIDAKOVIĆ DRAGIŠA	15	5

Prijedlog:

Nakon uvida u originalne obrasce za zbirne rezultate ZR za nivoe i biračka mjesta koja su popunili birački odbori za političke subjekte i njihove kandidate i obrasce sa ponovnog brojanja glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, koje je izvršeno po naredbama Centralne izborne komisije BiH, utvrđeno je da nema značajnih razlika u izbornim rezultatima Glavnog centra za brojanje i biračkih odbora u osnovnim izbornim jedinicama na biračkim mjestima, kako slijedi:

- 1) Bijeljina – nivo 600 – predsjednik Republike Srpske: 029B071B i nivo 306 – Narodna skupština Republike Srpske za kandidate Demokratski narodni savez: 029B036, 029B046A, 029B050C, 029B052, 029B053, 029B055, 029B058, 029B068, 029B072, 029B073, 029B084, 029B086, 029B087, 029B100B, 029B100E, 029B105
- 2) Brod – nivo 304 – Narodna skupština Republike Srpske za kandidate koalicija Srpska demokratska stranka (SDS-SRSRS-SRS): 016B001, 016B002, 016B003, 016B004, 016B005, 016B006, 016B007, 016B008, 016B009, 016B010, 016B012, 016B013, 016B014, 016B015, 016B016, 016B017, 016B018, 016B021, 016B022, 016B023, 016B025.
- 3) Modriča – nivo 304 – Narodna skupština Republike Srpske za kandidate koalicija Srpska demokratska stranka (SDS-SRSRS-SRS): 024B011, 024B015, 024B020, 024B023, 024B026, 024B027, 024B030, 024B031, 024B032, 024B033, 024B034, 024B038, 024B040, 024B042
- 4) Lopare – nivo 304 – Narodna skupština Republike Srpske za kandidate Demokratski narodni savez i nivo 600 – Predsjednik Republike Srpske: 054B010A, 054B010B, 054B001, 054B018A
- 5) Široki Brijeg – nivo 208 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate Hrvatsko zajedništvo HDZ 1990-HS HKDU-HRAST-HNL: 150A001
- 6) Ljubuški – nivo 208 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate Hrvatsko zajedništvo HDZ 1990-HS HKDU-HRAST-HNL: 171A015
- 7) Centar Sarajevo – nivo 209 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate BPS – Sefer Halilović: 136A033
- 8) Kotor-Varoš – nivo 600 – Predsjednik Republike Srpske: 070B020
- 9) Goražde – nivo 205 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate SBB – Fahrudin Radončić: 167A002
- 10) Tomislavgrad – nivo 210 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate Narodna stranka Radom za boljitak: 124A012 i
- 11) Sanski Most – nivo 201 – Skupština kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za kandidate A-SDA – Pomak - zajedno: 002A033A i 002A028A.

Prema ovom izvještaju i utvrđenim izbornim rezultatima nakon brojanja u Glavnom centru za brojanje, na navedenim biračkim mjestima postoje osnovane sumnje da su birački odbori prilikom brojanja glasačkih listića postupali suprotno odredbi člana 5.25 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

Odsjek za pravne poslove predlaže da Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine donese zaključak kojim će:

- a) usvojiti ovaj izvještaj
- b) zadužiti Odsjek za pravne poslove da uvidom u Obrasce za zbirne rezultate ZR (otvorena lista) ili (većinski glas), Zapisnike o radu biračkih odbora – Obrasce Z8 Vrijeme zatvaranja biračkog mjesta i Evidencije rada biračkih odbora po kojima su izvršene isplate naknada za rad biračkih odbora, provjeri koji su članovi i zamjenici biračkog odbora bili prisutni, što su potvrdili svojim potpisom u procesu brojanja glasačkih listića
- c) zadužiti Odsjek za pravne poslove da pripremi prijedlog zaključka, posebno za predsjednika i svakog člana biračkog odbora, kao i zamjenike koji su na dan izbora po zatvaranju biračkih mjesta učestvovali u brojanju glasačkih listića, kojim će Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, u skladu sa članom 115. stav (1) Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 I 53/17), a u vezi sa članom 5.25 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, pokrenuti postupak utvrđivanja njihove odgovornosti zbog osnovane sumnje da je kao predsjednik (ili zamjenik predsjednika), odnosno kao član biračkog odbora (zamjenik člana), na određenom biračkom mjestu i izornoj jedinici, na dan izbora 07. 10. 2018. godine, postupao suprotno odredbama člana 5.25 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i
- d) da bi Centralna izborna komisija BiH mogla donijeti odluku zasnovanu na pravilnom i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju, kojom će utvrditi pojedinačnu odgovornost predsjednika i članova biračkog odbora, te njihovih zamjenika (u daljnjem tekstu: stranka) u postupku utvrđivanja odgovornosti stranke za navedene povrede, provest će se svi potrebni dokazi po službenoj dužnosti: saslušanje stranke u postupku, odnosno bit će joj omogućeno da izjavu da u pisanom obliku i izvest će se dokazi koje stranka eventualno predloži, kako bi se utvrdilo činjenično stanje mjerodavno za donošenje zakonite odluke u ovom predmetu.

Izvještaj sačinili: Jasna Hadžiabdić

Mustafa Laković

Ured za demokratske institucije i ljudska prava

BOSNA I HERCEGOVINA

OPĆI IZBORI
7. oktobar 2018. godine

ODIHR Izborna posmatračka misija
Završni izvještaj

Varšava
25. januar 2019. godine

SADRŽAJ

I.	SAŽETAK.....	1
II.	UVOD I ZAHVALE.....	3
III.	POZADINA I POLITIČKI KONTEKST	4
IV.	PRAVNI OKIVR.....	5
V.	IZBORNI SISTEM	6
VI.	IZBORNA ADMINISTRACIJA.....	7
	A. CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA.....	8
	B. KOMISIJE NA NIŽIM NIVOIMA.....	8
VII.	REGISTRACIJA BIRAČA.....	10
VIII.	REGISTRACIJA KANDIDATA	12
IX.	IZBORNA KAMPANJA	13
X.	FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE	15
XI.	MEDIJI	16
	A. MEDIJSKO OKRUŽENJE I PRAVNI OKVIR.....	16
	B. NALAZI PRAĆENJA MEDIJA.....	17
XII.	UČEŠĆE NACIONALNIH MANJINA.....	18
XIII.	PRIGOVORI I ŽALBE	19
XIV.	POSMATRANJE IZBORA.....	21
XV.	DAN IZBORA	21
	A. OTVARANJE BIRAČKIH MJESTA I GLASANJE	21
	B. ZATVARANJE BIRAČKIH MJESTA I BROJANJE.....	23
	C. PROCES IZRADE ZBIRNIH REZULTATA I OBJAVA REZULTATA	24
XVI.	RAZVOJ DOGAĐAJA NAKON IZBORA	24
XVII.	PREPORUKE.....	25
	A. PRIORITETNE PREPORUKE.....	26
	B. OSTALE PREPORUKE	26
	ANEKS I: KONAČNI REZULTATI IZBORA	29
	ANEKS II: SPISAK POSMATRAČA U MEĐUNARODNOJ IZBORNOJ POSMATRAČKOJ MISIJI	33
	O ODIHR	39

BOSNA I HERCEGOVINA
OPĆI IZBORI
7. oktobar 2018. godine

Završni izvještaj Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR¹

I. SAŽETAK

Nakon poziva koji su uputile vlasti u Bosni i Hercegovini a u skladu sa mandatom OSCE-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), ODIHR je oformio i stavio u funkciju Izbornu posmatračku misiju (IPM) za posmatranje Općih izbora održanih 7. oktobra 2018. godine. Za potrebe na dan izbora, ODIHR IPM-u su se pridružile delegacije Parlamentarne skupštine OSCE-a, Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, Evropskog parlamenta, i Parlamentarne skupštine NATO-a kako bi se formirala Međunarodna izborna posmatračka misija (MIPM). ODIHR IPM je vršila ocjenu usklađenosti izbornog procesa sa opredjeljenjima i obavezama OSCE-a, Vijeća Evrope i sa drugim međunarodnim obavezama i standardima demokratskih izbora, kao i sa državnim zakonima.

U Izjavi o preliminarnim nalazima i zaključcima od 8. oktobra 2018. godine je zaključeno da su “izbori istinski konkurentni ali ih karakteriše nastavak podijeljenosti po etničkim linijama. Biračima je ponuđen širok izbor kandidata koji su mogli da slobodno sprovedu kampanju. Međutim, kandidati su se više fokusirali na napade na ličnost i širenje straha nego na razgovor o političkim alternativama. Ovisnost medija o političkim i poslovnim interesima je često rezultiralo u pristrasnom praćenju. Slučajevi vršenja pritiska i neprikladnog uticaja na izbor birača nisu efikasno razmotreni. Dugotrajni nedostaci u pravnom okviru su i dalje prisutne i a nedavne rasprave o reformama su doživjele zastoj zbog političkih nesuglasica što je dodatno umanjilo povjerenje u javne institucije. Viši nivoi izborne administracije su općenito efikasno sprovodile izbore. Na dan izbora, birački odbori su radili transparentno ali su se suočavali sa određenim poteškoćama u praćenju procedura posebno tokom brojanja.”

Pravni okvir je detaljan i uglavnom pogodan za demokratske izbore. Međutim, i dalje ostaju značajni dugotrajni nedostaci kao što su ograničenja na pravo kandidovanja što osporava principe univerzalnog i jednakog prava glasa i zabrane diskriminacije koji su predviđeni obavezama i opredjeljenjima OSCE-a, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR) i drugim međunarodnim standardima. Jednako pravo glasa je dodatno osporeno neredovnim revidiranjem granica izbornih jedinica što je u suprotnosti od onoga kako zakon nalaže. Većina prethodnih ODIHR-ovih preporuka nisu uzete u obzir što uključuje i uvođenje djelotvornih odredbi o sprječavanju zloupotrebe državnih sredstava, finansiranju kampanja i nadziranju finansiranja kampanja i rješavanju izbornih sporova. Brojni sagovornici MIPM su izrazili ozbiljne zabrinutosti zbog manjka političke volje da se pristupi ustavnim i izbornim reformama.

Centralna izborna komisija (CIK) se uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno sprovela izbore. Ipak, CIK je radila u okruženju neprestanih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme izbora. Suočavala se sa izazovima zbog nedovoljnog broja uposlenika i ograničenog budžeta. Općinske izborne komisije (OIK) imale su poteškoće pri formiranju i obučavanju biračkih odbora (BO) zbog manjka nominovanih kandidata i velikog broja ostavki. Nedovoljna obuka i niske naknade su imale negativan uticaj na stručnu pripremljenost BO. Zainteresovane strane su često izrazile zabrinutosti zbog manjka nepristrasnosti BO i strahuju da su članovi BO posegli za malverzacijama u korist određenih političkih stranaka. Sve navedeno je oštetilo povjerenje u izbornu administraciju.

¹ Engleska verzija ovog izvještaja je jedini zvanični dokument. Nezvanični prevodi su dostupni na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

Centralni birački spisak (CBS) je izveden iz registra stanovništva koji je zasnovan na podacima o državljanima koji ispunjavaju uslove i koji imaju trajno i privremeno prebivalište. Građani koji borave u inostranstvu mogu zadržati svoju trajno prebivalište u BiH. U pripremama za ove izbore, CIK je poduzela mjere kako bi se poboljšala tačnost CBS, što uključuje i brisanje podataka preminulih birača. Međutim, postojeći mehanizam za brisanje podataka preminulih birača iz registra stanovništva nije adekvatan zbog nepostojanja odgovarajućeg mehanizma razmjene podataka između institucija. Zainteresovane strane i dalje imaju sumnje u tačnost CBS. Birači koji borave u inostranstvu mogu da odaberu da li će glasačke listiće slati poštom ili će glasati lično u jednom od diplomatskih i konzularnih predstavništava.

Kandidate za izbore mogu nominovati političke stranke i koalicije ili se oni kandiduju samostalno. Pravo kandidovanja je i dalje ograničeno po osnovu etničke pripadnosti i prebivališta, tako da prethodne preporuke ODIHR-a nisu uzete u obzir. Proces registracije je bio uveliko inkluzivan. Za državno predsjedništvo se takmičilo 15 kandidata dok se 37 kandidovalo za predsjednika Republike Srpske. Više od 25 kandidatskih listi je bilo na glasačkim listićima za parlamentarne izbore. Ovim je biračima ponuđen širok izbor kandidata.

Kandidati su mogli slobodno da sprovode svoje kampanje, a temeljne slobode udruživanja, okupljanja, i govora su uglavnom poštovane. Uz nekoliko iznimki, kandidati su se orijentisali ka vlastitim etničkim zajednicama. Kampanja je većinom imala negativnu i polarizirajuću notu. Istaknute odlike kampanje su bile naglašeni nacionalizam i napadi na ličnost, čime su se ponekad zasjenila socioekonomska pitanja kao što su korupcija, nezaposlenost, migracije i obrazovanje. Uočena su i podsjećanja na ratnu prošlost zemlje i širenje straha. Rezultat ovoga je bio taj da je biračima ponuđen mali broj razlučivih političkih alternativa. Pokušaji neprikladnog uticaja na biračev izbor i da se izvrši neprikladan pritisak na birače da glasaju za vodeće stranke su bile razlog za izražavanje zabrinutosti, u smislu međunarodnih standarda da se kampanja sprovodi u pravednom i slobodnom okruženju.

Medijski izvori su brojni i odražavaju podijeljenosti društva po etničkim i političkim linijama. Manjak transparentnosti o tome ko posjeduje medije i uticaj političkih i poslovnih interesa na uređivačke politike stvara zabrinutosti o sposobnosti većine medija da pruže nepristrasno medijsko praćenje političkih zbivanja. Javni servisi ustupili su besplatno emitovanje izbornim kandidatima tokom održavanja zvanične kampanje. Javni servis Republike Srpske je značajno pratio jednog od kandidata za člana državnog predsjedništva što je dovelo u pitanje postojanja jednakih uslova za sve kandidate. Mnogi televizijski kanali su organizovali debate između kandidata, ali obzirom da su mnogi vodeći kandidati odbili da zajedno učestvuju na debatama, biračima je smanjena mogućnost da donesu odluke na bazi potpunih informacija.

Iako je značajan broj ženskih kandidata registrovan za učešće na izborima, žene i dalje nisu dovoljno zastupljene u politici. Na državnom nivou se broj žena izabranih u parlament smanjio na 16 posto. Strukture političkih stranaka nisu aktivno promovisale ženske kandidate a medijski fokus je većinom bio na muškim kandidatima. Osim u slučaju CIK-a, žene su bile dobro zastupljene u izornoj administraciji.

Diskriminatorni pravni okvir onemogućava pasivno biračko pravo pripadnicima nacionalnih manjina. Pored toga, etnički ključ zastupljenosti narušava princip učešća u političkom procesu na osnovu državljanstva i građanskih prava. Romska populacija se suočava sa specifičnim izazovima vezanim za njihovo učešće na izborima što uključuje manjak pristupa informacijama, loše obrazovanje kao i društvenu i ekonomsku ranjivost. Ipak, sagovornici ODIHR IPM su naveli da raste svijest i otpornost birača na neprikladne pritiske na njihov izbor unutar romske zajednice.

Mehanizmi za prigovore i žalbe postoje i osiguravaju blagovremeno razmatranje istih, što uključuje i sudsku reviziju. Međutim, pretjerano ograničena interpretacija prihvatljivosti od strane izbornih komisija dovela je do onemogućavanja pružanja djelotvornih pravnih lijekova i učinila da navodne

neregularnosti ostanu nerazmotrene. Ovo je dodatno doprinijelo manjku povjerenja u mehanizme prigovora. CIK je razmatrala nekoliko prigovora na javnim zasjedanjima, ali transparentnost procesa prigovora i dalje predstavlja problem. CIK je razmatrala prigovore i usvajala odluke vezane za njih uglavnom konsenzusom koji je nastojao da održi sveukupnu etničku ravnotežu u CIK-ovom procesu odlučivanja.

Dan izbora je uglavnom protekao uredno, i posmatrači MIPM su uglavnom mogli slobodno pratiti proces glasanja bez ograničenja. Transparentnost je povećana prisustvom građana posmatrača. Posmatrači MIPM su uglavnom prilično pozitivno ocijenili otvaranje biračkih mjesta, iako su zabilježili neke proceduralne propuste. Tokom dana izbora su zabilježene zabrinutosti vezane za tajnost glasanja i neobično česti slučajevi glasanja uz pomoć drugog lica. Brojanje je negativno ocijenjeno u značajnom broju posmatranih biračkih mjesta, većinom radi značajnih grešaka i toga što članovi BO nisu pratili procedure. Ispunjavanje protokola rezultata je predstavljalo problem BO što je kasnije dovelo do ponovljenih brojanja.

Nakon dana izbora, brojni kandidati su opisali izborni proces karakterišući ga kao punog prevara i javno su doveli u pitanje validnost rezultata. Politički subjekti su govorili o navodnim izbornim malverzacijama na dan izbora, uključujući “krađu” glasova tokom brojanja, kupovinu glasova, namjerno poništavanje važećih glasačkih listića, i pristrasno učešće OIK u procesu. Otprilike 60 prigovora o navodnim neregularnostima je podneseno CIK-u.

Ovaj izvještaj nudi nekoliko preporuka datih radi podrške naporima da se izbori u Bosni i Hercegovini i dalje usklade sa opredjeljenjima i obavezama OSCE-a i sa drugim međunarodnim obavezama i standardima demokratskih izbora. Prioritetne preporuke se odnose na reviziju izbornog pravnog okvira, metode formiranja biračkih odbora, sprječavanje vršenja pritiska na birače, jačanje transparentnosti i odgovornosti finansiranja kampanja, i mjere za garantovanje prava birača na slobodan i tajan izbor pri glasanju. ODIHR je spreman da pomogne vlastima da poboljšaju izborni proces i da uzmu u obzir preporuke sadržane u ovom i prethodnim izvještajima.

II. UVOD I ZAHVALE

Nakon poziva za posmatranje Općih izbora 7. oktobra 2018. godine, koji su uputile vlasti u Bosni i Hercegovini i na osnovu preporuka Misije za procjenu potreba, koja je trajala od 25. do 27. juna 2018. godine, ODIHR je 27. avgusta 2018. godine oformio i stavio u funkciju Izbornu posmatračku misiju (IPM). IPM, predvođena ambasadorom Peterom Tejlerom, sastojala se od 16 stručnjaka sa sjedištem u Sarajevu i 22 dugoročno angažovana posmatrača koji su u periodu od 3. septembra 2018. godine raspoređeni širom zemlje. Misija je ostala u Bosni i Hercegovini do 19. oktobra 2018. godine kako bi pratila razvoj događaja nakon izbora.

Na dan izbora, ODIHR Izornoj posmatračkoj misiji su se pridružile delegacije Parlamentarne skupštine OSCE-a (PS OSCE), Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope (PACE), Evropskog parlamenta (EP), i Parlamentarne skupštine NATO-a (PS NATO) kako bi se formirala Međunarodna izborna posmatračka misija (MIPM). Predsjedavajući OSCE-a je imenovao g. Mavroudisa Voridisa za Specijalnog koordinatora i predvodnika kratkoročno angažovane posmatračke misije OSCE-a. Gđa. Pia Kauma predvodila je PS OSCE. Dama Cheryl Gillan predvodila je delegaciju PACE-a. G. Frank Engel predvodio je delegaciju EP-a. Gđa. Rasa Juknevičienė predvodila je delegaciju PS NATO-a. Na dan izbora, 316 posmatrača iz 43 zemlje su angažovana, uključujući 249 dugoročno i kratkoročno angažovanih posmatrača koje je angažovao ODIHR, kao delegaciju PS OSCE od 27 članova. Delegaciju PACE od 23 člana, delegaciju EP od 9 članova, i delegaciju PS NATO od 8 članova. Otvaranje je posmatrano na 128 biračkih mjesta, a glasanje na 1.232 biračka mjesta širom zemlje. Brojanje glasova je posmatrano na 126 biračkih mjesta a proces izrade zbirnih rezultata je posmatran u 95 općinskih izbornih komisija (OIK).

ODIHR IPM vršila je ocjenu usklađenosti izbornog procesa sa opredjeljenjima i obavezama OSCE-a i sa drugim međunarodnim obavezama i standardima demokratskih izbora, kao i sa državnim zakonima. Ovaj završni izvještaj slijedi Izjavu o preliminarnim nalazima i zaključcima koja je objavljena na konferenciji za štampu u Sarajevu 8. oktobra 2018. godine.²

ODIHR IPM želi da se zahvali vlastima na pozivu za posmatranje izbora i Centralnoj izornoj komisiji (CIK) na pomoći i saradnji. Također se želi zahvaliti predstavnicima političkih stranaka, građanskog, medija društva za prenošenje njihovih stavova. Također želi da izrazi svoju zahvalnost predstavnicima političkih stranaka, građanskog društva, medija, međunarodne zajednice, i drugim institucijama i sagovornicima za podjelu svojih mišljenja.

III. POZADINA I POLITIČKI KONTEKST

Bosnu i Hercegovinu čine dva entiteta: Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS). Pored entiteta, Brčko Distrikt ima poseban status kao jedinica lokalne samouprave pod direktnim državnim suverenitetom. Ustav daje ograničena ovlaštenja institucijama na državnom nivou a većina ovlaštenja je na entitetskom nivou. Ustav prepoznaje Bošnjake, Srbe i Hrvate kao tri konstitutivna naroda. Građani se također mogu izjasniti kao Ostali time što se identifikuju kao pripadnici neke druge grupe ili što izaberu da ne žele biti pripadnici niti jedne etničke grupe.

Državna struktura je rezultat Općeg okvirnog sporazuma za mir (Dejtonski sporazum) iz 1995. godine. Ured visokog predstavnika (OHR), međunarodno tijelo sa mandatom da nadgleda implementaciju građanskih aspekata Dejtonskog sporazuma, i dalje posjeduje opsežna ovlaštenja koja se, međutim, ne primjenjuju u praksi. Međunarodna zajednica je podijeljena u mišljenjima o vezi između uloge OHR i političke dinamike u Bosni i Hercegovini.

Izborne utrke su uglavnom između političkih stranaka unutar istih etničkih zajednica. U FBiH, Stranka demokratske akcije (SDA), Savez za bolju budućnost (SBB) kao i drugi kandidati računaju na podršku Bošnjaka dok Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990) i druge stranke traže naklonost Hrvata. Socijal-demokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH), Demokratska fronta (DF) i nekoliko drugih stranaka slijede multietnički pristup iako bazu njihove podrške čine Bošnjaci. U RS-u, Savez nezavisnih socijal-demokrata (SNSD), Srpska demokratska stranka (SDS), Partija demokratskog progresa (PDP) i Narodni demokratski pokret (NDP) se, između ostalih, takmiče za glasove Srba. Od prošlih izbora, pojavilo se nekoliko novih političkih igrača što uključuje Nezavisni Blok (NB), Narod i Prava (NiP) i Pokret demokratske akcije (PDA), nastale kao rezultat otcjepljenja od SDA.

Vodeća koalicija formirana nakon izbora 2014. godine i činila ju je SDA, HDZ BiH, DF i Savez za Promjene, koji se sastojao od SDS, PDP i NDP. SDA, HDZ BiH i DF su također formirale vlast u FBiH, a DF je kasnije zamijenio SBB na nivou države i FBiH. Interne nesuglasice i slučajevi dezertiranja su ostavile državni parlament bez većine još od 2016. godine.³ U RS-u je SNSD formirala vladu zajedno sa nekoliko manjih stranaka.

Opći izbori 2018 su se održali u atmosferi političke stagnacije i nedovoljnog ekonomskog rasta, u okruženju trajne razočaranosti stanovništva u javne institucije. Tri konstitutivna naroda se gotovo isključivo oslanjaju na političku podršku na izborima kod svojih relevantnih zajednica. Nedostatak zajedničke vizije o budućnosti zemlje i nedovoljna saradnja unutar i između tri konstitutivna naroda često rezultira političkim zastojem. Ovo značajno ometa donošenje odluka, uključujući i reformske

² Vidjeti [sve prethodne izvještaje ODIHR-a o Bosni i Hercegovini](#).

³ Istovremeno sa raspadom koalicije su SDA napustila četiri člana a SDS dva člana.

napore koji se tiču potencijalnog pridruživanja Evropskoj uniji.⁴ Nadalje, nastavak politizacije javnog sektora, najvećeg poslodavca u zemlji, formira kulturu ovisnosti o takvoj vrsti zaposlenja na taj način stvarajući odanost koja prelazi u glasanje za kandidate koji su u sadašnjoj vlasti ili suzdržavanje od glasanja.

IV. PRAVNI OKIVR

Izbori su prvenstveno regulisani na državnom nivou, naime Ustavom Bosne i Hercegovine iz 1995. godine i Dejtonskim sporazumom, Izbornim zakonom iz 2001. godine, Zakonom o finansiranju političkih stranaka iz 2012. godine, kao i propisima Centralne izborne komisije (CIK). Određena pitanja vezana za političke stranke i formiranje entitetskih institucija regulisana su entitetskim ustavima i izbornim zakonima na entitetskom nivou.⁵ Međutim, hijerarhijski odnos između zakona na državnom nivou i ustava na entitetskim nivoima nije jasno definisan, što i dalje predstavlja dugoročni nedostatak.

Trenutni ustavni poredak osporava principe univerzalnog i jednakog prava glasa i zabrane diskriminacije predviđenim obavezama i opredjeljenjima OSCE-a, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR) i drugim međunarodnim standardima.⁶ Samo birači koji samoizjašnjavanjem izjave da su Bošnjaci, Hrvati ili Srbi mogu se kandidovati za državno predsjedništvo, ukoliko imaju prebivalište u odgovarajućem entitetu.⁷ Evropski sud za ljudska prava (ECtHR) je više puta zaključio da ova diskriminatorna ograničenja na osnovu etničke pripadnosti i prebivališta nisu u skladu sa ECHR.⁸

Zakonodavac treba provesti presude ECtHR koje se odnose na diskriminatorna ograničenja za kandidovanje na izborima po osnovu etničke pripadnosti i prebivališta.

Izborni zakon i Zakon o finansiranju političkih stranaka su izmijenjeni 2016. godine na osnovu prijedloga parlamentarne komisije formirane 2015. godine.⁹ Ove izmjene su se odnosile na nekoliko preporuka koje je prethodno dao ODIHR i uvele su niže pragove za povrat izbornih pologa kandidatima i bolje definisale neregularnosti u finansiranju kampanja. Većina prethodnih preporuka nisu uzete u obzir što uključuje i uvođenje djelotvornih odredbi o sprječavanju zloupotrebe državnih sredstava, finansiranju kampanja i nadziranju finansiranja kampanja i rješavanju izbornih sporova. Veliki broj sagovornika ODIHR IPM su izrazili ozbiljne zabrinutosti zbog manjka istinske političke volje da se pristupi ustavnim i izbornim reformama.

⁴ U [Komunikaciji o politici proširenja Evropske unije za 2018. godinu](#) se navodi da “su na usvajanje legislative koja proizlazi iz Reformske agende [...] negativno uticale tenzije između vodećih koalicijskih partija i opstrukcije opozicionih partija u parlamentima na državnom i entitetskim nivoima, što je dovelo do usporavanja toka reforme”.

⁵ Entitetsko zakonodavstvo obuhvata Ustav FBiH iz 1994. godine i Ustav RS iz 1992. godine; Izborne zakone RS-a iz 2002. godine i Brčko Distrikta iz 2008. godine; Zakon o političkim udruženjima FBiH iz 1990. godine, RS-a iz 1996. godine i Brčko Distrikta iz 2012. godine, Zakone o finansiranju političkih stranaka RS-a iz 2008. godine i Brčko Distrikta iz 2004. godine.

⁶ Član 25 [Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima \(ICCPR\)](#) iz 1966. godine propisuje univerzalno i jednakopravno pravo glasa, a član 2. ovog Pakta zabranjuje diskriminaciju. Stav 7.3 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine navodi da zemlje učesnice moraju “garantovati univerzalno i jednakopravno pravo glasa svim punoljetnim državljanima” dok stav 7.5 obavezuje zemlje učesnice da “poštuju prava građana da se kandiduju za javne ili političke funkcije... bez diskriminacije”. Član 3 Protokola br. 1 [ECHR](#)-a osigurava pravo na održavanje slobodnih izbora, dok član 14 ECHR-a kao i član 1 Protokola br. 12 ECHR-a zabranjuju diskriminaciju svakog prava navedenog u ECHR-u i općenito predviđenog zakonom.

⁷ Samo kandidati iz reda srpskog naroda mogu da se kandiduju za člana državnog predsjedništva iz RS-a dok se za članove državnog predsjedništva iz FBiH mogu takmičiti samo kandidati iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda. “Ostali” nemaju pravo da se kandiduju za državno predsjedništvo niti za entitetske predsjednike i potpredsjednike.

⁸ Vidjeti, između ostalog, presude ECtHR u slučajevima [Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine](#), [Zornić protiv Bosne i Hercegovine](#), [Pilav protiv Bosne i Hercegovine](#) i [Šlaku protiv Bosne i Hercegovine](#).

⁹ Ova zajednička parlamentarna komisija sastoji se od po tri predstavnika iz CIK-a, Vijeća ministara i oba doma državnog parlamenta.

Ustavni sud je 2016. godine je proglasio neustavnim odredbe Izbornog zakona vezane za izbor delegata u Dom naroda Parlamenta FBiH (gornji dom entitetskog parlamenta) koji vrše kantonalne skupštine.¹⁰ Državni parlament nije izmijenio zakon. Pokušaji da ovo pitanje riješe parlament FBiH i CIK su bili neuspješni.¹¹ Kao rezultat, ostaje pravna praznina vezana za dodjelu mandata u Domu naroda Parlamenta FBiH, a koja može uticati na formiranje nekih institucija u FBiH i onih na državnom nivou nakon izbora.¹²

Izborni zakoni nalaže da državni funkcioneri i javni službenici u nekim slučajevima moraju dati ostavku ili privremeno odstupiti kako bi se mogli kandidovati.¹³ CIK je navela da nije mogla ocijeniti da li su se ti kandidati pridržavali zakona već se pouzdala u to da su se oni samostalno pridržavali zakona.¹⁴ Ne postoji zakonska zaštita protiv zloupotrebe položaja ili administrativnih resursa koju vrše javni zvaničnici a za svrhe kampanje (također vidjeti *Okruženje kampanje*).¹⁵

Sveobuhvatnu reviziju zakonskog okvira treba poduzeti kako bi se otklonili nedostaci koje je ODIHR ustanovio u ovom i prethodnim izvještajima i kako bi se spriječila zloupotreba javnih sredstava za svrhe kampanje.

V. IZBORNI SISTEM

U okviru složenog institucionalnog sistema, opći izbori uključuju utrke za direktne izbore koji se održavaju na tri nivoa. Na državnom nivou, biračko tijelo bira članove Predsjedništva BiH i poslanike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH (PD BiH). Na entitetskom nivou, građani registrovani u FBiH biraju poslanike Predstavničkog doma FBiH (PD FBiH), dok oni registrovani u RS-u biraju predsjednika i dva potpredsjednika RS-a kao i poslanike Narodne skupštine RS (NS RS). U FBiH će se održati i izbori za deset kantonalnih skupština. Pored navedenog, održat će se i indirektni izbori za gornje domove državnog i oba entitetska parlamenta kao i za predsjednika i dva potpredsjednika FBiH.

Tri člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine se biraju prostom većinom na odvojenim kandidatskim listama u dva entiteta.¹⁶ Predsjednik i potpredsjednici RS-a također se biraju prostom većinom glasova. Kandidat koji dobije najviše glasova postaje predsjednik, dok dva najviše rangirana kandidata iz reda druga dva konstitutivna naroda postaju potpredsjednici.

¹⁰ Ustav FBiH propisuje da se Dom naroda FBiH sastoji od 58 delegata od kojih po 17 dolazi iz svakog od tri konstitutivna naroda i 7 delegata iz reda Ostalih. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je djelimično prihvatio prigovor Bože Ljubića (HDZ BiH) i poništio odredbe Izbornog zakona kojim se zahtijeva da svakom od konstitutivnih naroda bude dodijeljen po najmanje jedan delegat u svakom kantonu, kao i odredbe koje navode broj delegata iz reda Bošnjaka, Hrvata i Srba iz svakog kantona. Tijekom perioda posmatranja izbora se čekalo na odluku Ustavnog suda za još jedan prigovor vezan za istu materiju.

¹¹ U januaru 2018. godine, državni parlament odbio je dva prijedloga koja su podnijeli HDZ BiH i SDA. Parlament FBiH je u junu i septembru 2018. godine raspravljao, ali nije usvojio, nacrt Zakona o izbornim jedinicama i broju mandata u Parlamentu FBiH u konačnom glasanju. CIK je donijela odluku dodjeli mandata u Domu naroda FBiH tek 18. decembra 2018. godine.

¹² Dom naroda FBiH ima ulogu u odabiru predsjednika i potpredsjednika FBiH kao i u formiranju Vijeća ministara FBiH i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (gornji dom državnog parlamenta).

¹³ Zakoni na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta imaju različite uslove za javne zvaničnike i državne službenike koji se kandiduju na izborima.

¹⁴ CIK je objasnila ODIHR IPM-u da nema pristupa brojnim bazama podataka različitih državnih i javnih agencija o državnim službenicima na državnom, entitetskom i na nivou Brčko Distrikta.

¹⁵ Vidjeti [Zajedničke smjernice za sprječavanje i odgovor na zloupotrebu administrativnih resursa tokom izbornog procesa](#) ODIHR-a i Venecijanske Komisije iz 2016. godine.

¹⁶ Jednog Bošnjaka i jednog Hrvata biraju birači iz FBiH, dok jednog Srbina biraju birači iz RS-a. Birači registrovani u FBiH mogu glasati samo za kandidata iz reda Bošnjaka ili Hrvata, ali ne za oba. Birači u Brčko Distriktu glasaju za kandidate iz FBiH ili RS-a, u zavisnosti od svog entitetskog državljanstva.

Većina članova PD BiH, PD FBiH kao i NS RS biraju se putem sistema proporcionalnih otvorenih listi u višechlanim izbornim jedinicama (VIJ). Mandati u VIJ se dodjeljuju političkim subjektima koji su dobili najmanje 3 posto od ukupnog broja važećih glasova u odgovarajućim VIJ a isto važi za nezavisne kandidate.¹⁷ Kandidati koji dobiju barem 20 posto preferencijalnih glasova prvi dobivaju mandate dok ostali kandidati dobivaju mandate u skladu sa svojim poretkom na listi. Nakon početne dodjele mandata u VIJ, kompenzacijski mandati se dodjeljuju prema zatvorenim stranačkim listama kako bi se osigurala adekvatna proporcionalna zastupljenost stranaka i koalicija na entitetskom nivou.¹⁸ Nadalje, Izborni zakon propisuje minimalnu zastupljenost odnosno četiri mandata za svaka od tri konstitutivna naroda u slučaju PD FBiH i NS RS.

Uprkos zakonskoj obavezi da se izvrši revizija mandata po VIJ svake četiri godine, nadležni parlamenti to nisu učinili od 2001. godine. Broj birača po izabranom predstavniku za PD BiH, PD FBiH i NS RS značajno se razlikuje u svakoj VIJ što podriva jednakost prava glasa.¹⁹

Izborne jedinice i broj mandata za državne i entitetske parlamente se trebaju povremeno revidirati kako bi se osigurao princip jednakosti glasa. Ove revizije se trebaju vršiti u skladu sa međunarodnim obavezama i dobrim praksama. Moglo bi se razmotriti uvođenje zakonskih odredbi koje propisuju aktivnosti koje CIK treba poduzeti ukoliko nadležni parlamenti ne ispune svoje zakonske obaveze.

VI. IZBORNA ADMINISTRACIJA

Izbore provodi CIK, 143 OIK, uključujući i 14 gradskih izbornih komisija, Izbornu komisiju Brčko Distrikta kao i 5.649 biračkih odbora (BO). Glasanje izvan zemlje vršilo se putem pošte i na 10 biračkih mjesta uspostavljenih u ambasadama i konzulatima.

Zainteresovane strane imali su manjak povjerenja u sve nivoe izborne administracije dovodeći u pitanje njenu nepristrasnost i navodeći sumnju u političku i etničku naklonost članova OIK.²⁰ Veliki broj sagovornika ODIHR IPM su stalno izražavali zabrinutost o mogućim malverzacijama na dan izbora što nadalje narušava povjerenje u izbornu administraciju u periodu koje predstoji izborima.

¹⁷ Politički subjekat jeste stranka, koalicija, nezavisni kandidat ili lista nezavisnih kandidata koji su registrovani za učešće na izborima. U skladu sa *Saint-Lague* metodom, dodjela mandata u VIJ među političkim subjektima koji imaju pravo na mandat se vrši prema najvećim izbornim kvocijentima koji je odgovarajući subjekat dobio. Kvocijent se dobiva dijeljenjem broja dobivenih glasova sa 1, 3, 5, 7, itd. (sve do koliko je potrebno da se dodijele svi mandati). Nezavisnim kandidatima su dodijeljeni kvocijenti jednaki broju svojih odgovarajućih glasova.

¹⁸ Predstavnički dom BiH sastoji se od 42 predstavnika: 21 predstavnik se bira iz pet VIJ u FBiH i 9 iz tri VIJ u RS-u. Dodatnih sedam predstavnika iz FBiH i pet predstavnika iz RS dobivaju kompenzacijske mandate. Predstavnički dom FBiH se sastoji od 98 predstavnika od kojih se 73 bira u 12 VIJ, a 25 dobiva kompenzacijske mandate. NS RS sastoji se od 83 poslanika od koji se 63 bira u 9 VIJ, a 20 dobiva kompenzacijske mandate. Brčko Distrikt je uključen u VIJ FBiH. Kandidatske liste za kompenzacijske mandate smiju uključivati samo kandidate na otvorenim listama.

¹⁹ Vidjeti stav 7.3 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine. Stav I.2.2 iv [Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima](#) je donijela Venecijanska komisija 2002. godine gdje preporučuje da “dozvoljeno odstupanje od normi ne treba iznositi više od 10% i sigurno ne treba prelaziti 15% osim u posebnim okolnostima (zaštita koncentrovane manjine, rijetko naseljene administrativne jedinice)”. Odstupanje od prosječnog broja birača prelazi 15 posto u 3 od 8 VIJ za PD BiH (najveće odstupanje je 65 posto), u 6 od 12 za PD FBiH i 2 od 9 za NS RS.

²⁰ Stav 20 [Općeg komentara br. 25](#) koji je donio Odbor za ljudska prava UN-a 1996. godine, a koji komentariše Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) naglašava potrebu da se izborni proces mora sprovoditi “na fer osnovi, nepristrasno i u skladu sa zakonima koji su usklađeni sa Paktom”. Stav II.3.1 Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije iz 2002. godine naglašava da “nepristrasna institucija mora biti zadužena za primjenu Izbornog zakona.”

A. CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

CIK je trajna institucija koji je odgovorna za sveukupno provođenje izbora. Svih sedam članova CIK imenuje PD BiH na mandat u trajanju od sedam godina. Predsjednika CIK između sebe biraju članovi CIK i to na osnovu principa rotacije s tim da jedan Bošnjak, jedan Hrvat, jedan Srbin i jedan pripadnik Ostalih pojedinačno služe mandat u trajanju od 21 mjesec. CIK je 27. septembra 2018. godine, 10 dana prije izbora, izabrala da jedan od dva njena člana iz reda srpskog naroda bude novi predsjednik. CIK održava javne sesije na redovnoj i *ad hoc* osnovi. Odluke CIK se objavljuju u Službenom listu i na Internet stranici CIK-a.

CIK je radila u okruženju neprestanih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme. Kritike i navode su izrazile razne zainteresovane strane, a pojačali su ih mediji što je narušilo ugled CIK-a i oštetilo njen kredibilitet.²¹ CIK je ODIHR IPM-u navela da nedovoljan broj uposlenika i ograničen budžet predstavljaju glavne prepreke za ovu instituciju.²² Ipak, CIK je uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno sprovela izbore.

Vlasti bi trebale osigurati adekvatno finansiranje organizovanja izbora. CIK-u treba osigurati potrebna sredstva kako bi privukao dovoljno kvalifikovanog kadra radi efikasnog sprovođenja svih svojih zadataka.

CIK je izdala materijale za informisanje birača o tome kako popuniti glasački listić i to na svim glavnim televizijskim (TV) stanicama, na tri lokalna jezika kao i na znakovnom jeziku. CIK je priznala da postoji potreba za postojanjem više programa za podizanje svijesti birača kako bi se osobama sa invaliditetom olakšalo učešće na izborima, ali je naglasila da ih ne može sprovesti zbog manjka sredstava.²³ ODIHR IPM naznačila nedostatak sveobuhvatnih informacija za birače. CIK je mogla biti proaktivnija u odnosu na ovo pitanje i mogla je sprovesti ciljane informativne kampanje sa fokusom na specifična pitanja kao što su porodično glasanje, glasanja uz pomoć drugog lica i procedure na dan izbora s naglašavanjem značaja tajnosti glasanja.

Vlasti bi trebale unaprijediti programe za obuku birača, uključujući programe o sprječavanju porodičnog glasanja i nepravilnog glasanja uz pomoć drugog lica. CIK bi dalje trebao da pojača svoje napore kako bi osigurao dostupnu obuku biračima i pružio informacije svim grupama birača, pogotovo osobama sa invaliditetom, u bliskoj saradnji sa organizacijama koje ih predstavljaju.

B. KOMISIJE NA NIŽIM NIVOIMA

OIK nadležne su za nadziranje procesa glasanja i prebrojavanja glasova na biračkim mjestima kao i za unos podataka o preliminarnim rezultatima glasanja. Općinska vijeća imenuju OIK, koje su trajne institucije, na period od sedam godina, a njihova imenovanja odobrava CIK. Članstvo u OIK, gdje je to moguće, treba da odražava etnički sastav odgovarajuće općine. ODIHR IPM je primijetila da su OIK, koje su posjećene, dobro opremljene i operativne.

OIK imenuju nove BO za svake izbore na osnovu nominacija koje daju politički subjekti. Međutim, ovog puta je formiranje BO je za većinu OIK predstavljalo problem jer im je u početku nedostajao

²¹ Ovome doprinosi nekoliko faktora uključujući navode o uvećanim biračkim spiskovima, curenju podataka iz nacrtu dokumenta o broju delegata u Domu naroda FBiH informacije o navodnom gubitku 35,8 tona papira za štampanje glasačkih listića. Potonji navodi su trenutno pod istragom u Uredu tužioca. Međutim, ODIHR IPM nije primila nikakve podatke o zvaničnim rezultatima ove istrage.

²² CIK je navela da je državni parlament odbio da poveća budžet za izbore uprkos brojnim zahtjevima.

²³ Također vidjeti [Zaključna zapažanja o početnom izvještaju o Bosni i Hercegovini Komiteta CRPD](#), od 2. maja 2017. godine), CRPD/C/BIH/CO/1, stav 52 i 53.

značajan broj nominovanih kandidata.²⁴ Inicijalno imenovanje članova BO je praćeno velikim brojem zamjena. CIK je odbila mnoge nominovane kandidate jer su bili kandidati na lokalnim izborima 2016. godine, a neke OIK su navele da je CIK kasno komunicirala sa njima u vezi sa ovim pitanjem.²⁵ OIK su odgovorile time što su nominovale članove iz grupe članova komisije koji su bili članovi na prethodnim izborima i time što su tražili da im općinske administracije nominuju kandidate. Dosta nominovanih kandidata su dali ostavke zbog niskih naknada. Pored toga, OIK su morale da zamijene značajan broj članova BO jer su bili neuspješni na ispitu o procedurama na dan izbora.²⁶ ODIHR IPM je primijetila da su se zamjene članova BO nastavile do samog Dana izbora što je dodatno povećalo opterećenost OIK koje su morale ponovo organizovati obuke. Ovo je općenito negativno uticalo na stabilnost i stručnu pripremljenost BO.

CIK je organizovala programe obuke širom zemlje za OIK koje su nadalje odgovorne za obuku članova BO. ODIHR IPM je primijetila da je kvalitet obuke varirao širom zemlje ali se pokazalo da je obuka nedovoljna jer je tokom dana izbora veliki broj BO teško savladavao izborne procedurere.

Treba poduzeti djelotvorne mjere kako bi se ojačale metode zapošljavanja i obuke radi osiguravanja nepristrasnosti i profesionalnosti članova komisija uz naknadu proporcionalnu njihovom obimu posla. Kako bi se unaprijedila stručna sposobnost izbornih komisija, CIK i OIK trebaju pružati povremene obuke sa certifikacijom za potencijalne članove BO, sa ciljem da se formira lista certificiranog osoblja.

BO provode proces glasanja i brojanja glasova na biračkim mjestima. BO imaju po tri ili pet članova, u zavisnosti od veličine okruga. Iako je imenovanje biračkih odbora formalno izvršeno u skladu sa zakonom, postojali su brojni vjerodostojni navodi OIK, političkih stranaka i građana posmatrača da su politički subjekti trgovali mjestima u BO da bi uspostavili kontrolu nad aktivnostima BO.²⁷ Fiktivni kandidati se navodno registrovali za mjesta u BO kako bi ih mogli prodati drugim zainteresovanim strankama.²⁸ Mnogi sagovornici ODIHR IPM su naveli zabrinutost da BO služe interesima političkih stranka ili da su članovi uistinu predstavljali samo jednu političku stranku.²⁹ Gore navedeno izaziva zabrinutost i poziva na djelovanje sa posebnim naglaskom na osiguravanje nepristrasnosti izborne administracije. Mnogi sagovornici ODIHR IPM su naveli potencijalno uvođenje novih tehnologija glasanja, kao što su skeneri za glasačke listiće, kao način da se spriječi izborna korupcija na biračkim mjestima.

Treba poduzeti ozbiljne napore kako bi se osigurala nepristrasnost izborne administracije. Mogla bi se razmotriti revizija metode formiranja BO, na način, na primjer, da se ograniči pravo na kandidovanje članova BO samo na stranke koje imaju predstavnike u državnom i entitetskim parlamentima. Mogli bi se razmotriti i alternativni mehanizmi za imenovanje članova BO kao što su javni pozivi u slučaju kada političke stranke ne nominuju kandidate blagovremeno.

²⁴ Prema zakonu, ukoliko politički subjekti ne nominuju dovoljan broj kandidata, OIK moraju samostalno imenovati BO.

²⁵ Prema CIK-u i na osnovu sudskog presedana iz 2015. godine, zabrane iz Izbornog zakona (član 2.3.1.4) prema kojima nije dozvoljeno da kandidati budu članovi izbornih komisija također se odnose i na prethodne općinske izbore. OIK su navele da im je CIK razjasnila ovo ograničenje 13. septembra 2018. godine a, po zakonu, OIK su trebale osnovati BO do 7. septembra 2018. godine. Iz ovog razloga, u Kneževu je otprilike 12 posto nominovanih kandidata moralo biti zamijenjeno, u Gradišci - 10 posto, u Novom Gradu – 16 posto, i u distriktu Mostara– 59 posto.

²⁶ Članovi BO su imali obuku o procedurama vezanim za dan izbora i morali su položiti ispit. Na primjer, u Mostaru, otprilike 350 imenovanih kandidata nisu došli na obuke za BO.

²⁷ ODIHR IPM je dobio informacije ove prirode iz Bihaća, Banja Luke, Foče, Livna, Mostara, Sarajeva, Tuzle i Zenice.

²⁸ Uprkos ponovljenim naporima, ODIHR IPM nije uspjela da uspostavi kontakte niti da locira ijedan ured određenih stranaka i kandidata. ODIHR IPM-u je potvrđeno da predstavnici nekih od ovih stranaka (na primjer stranka Lijevo Krilo) u BO su imale veze sa drugim vodećim strankama.

²⁹ Stav II.3.1.e Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije iz 2002. godine navodi da “političke stranke trebaju biti jednako zastupljene u izbornim komisijama”.

Glasačke listiće birača iz posebnih kategorija, kao one koji su glasali u odsustvu, putem mobilnih timova, izvan zemlje i onih koji su glasali putem nepotvrđenih glasačkih listića (vidjeti *Registracija birača*) se odvojeno broje u Glavnom centru za brojanje glasova u Sarajevu. Prije brojanja, osoblje Glavnog centra potvrđuje identitet ovih birača kako bi se spriječilo duplo glasanje. Glavni centar za brojanje glasova, kojeg uspostavlja CIK, također vrši reviziju protokola rezultata BO, objedinjuje rezultate sa svih biračkih mjesta, i vrši ponovno brojanje po naredbi CIK.

Zakon je uspostavlja propise vezane za ravnopravnost spolova osoblja izbornih komisija.³⁰ Od ukupno 143 OIK, 13 se nije pridržavalo zakonske kvote od 40 posto za svakog od spolova. CIK ima samo jednu članicu. Žene čine 46 posto od ukupnog broja članova OIK, ali su na čelu svega jedne trećine OIK. Na dan izbora, posmatrači MIPM su primijetili da je su na čelu otprilike 40 biračkih mjesta bile žene.

VII. REGISTRACIJA BIRAČA

Građani koji su napunili 18 godina na dan izbora imaju pravo glasa, osim kada su lišeni prava glasa zbog ozbiljne krivične presude, što uključuje i presudu za ratni zločin ili im je oduzeta pravna sposobnost.³¹ Osim u slučaju glasanja izvan zemlje, sistem registracije birača je pasivan. Centralni birački spisak (CBS) je izveden iz registra stanovništva koji je zasnovan na podacima o državljanima koji ispunjavaju uslove i koji imaju trajno i privremeno prebivalište.³² Građani koji borave u inostranstvu mogu zadržati svoju trajnu registraciju u BiH.³³

Mnogi sagovornici ODIHR IPM izrazili su zabrinutosti vezane za tačnost CBS posebno zbog prijava o velikom broju podataka preminulih birača koji bi se mogli koristiti za zloupotrebe na dan izbora. Međutim, uprkos brojnim zahtjevima, političke stranke nisu dale ODIHR IPM nikakve konkretne podatke koji bi potvrdili ove navode.³⁴ Po zakonu, odgovornost da se prijavi smrt građanina općini je uglavnom na porodici preminulog građanina. Nakon toga, općina ima obavezu da u dotični policijski ured dostavi odštampani smrtni list na osnovu kojeg policija ručno obrađuje podatke. Isključivo policija ima ovlaštenja da izbriše podatke preminulih osoba iz lokalne baze podataka o registru stanovništva.³⁵ Opisani mehanizam je sklon ljudskim greškama i ostavlja mjesta za zloupotrebe a može za rezultat imati i zaostajanja, što dovodi do zakašnjelom izvještavanju i netačnim podacima u registru stanovništva.

³⁰ Prema Izbornom zakonu i Zakonu o ravnopravnosti spolova, sve izborne komisije treba da imaju najmanje po 40 posto članova svakog od spolova dok u tročlanim komisija treba da budu zastupljena oba spola. Nepoštivanje ovih kvota može se osporiti u sudu.

³¹ Vidjeti članove 12 i 29 UN [Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom](#) (CRPD) iz 2006. godine. Također vidjeti stav 9.4 Komunikacije No. 4/2011 Komiteta CRPD iz 2013. godine (*Zsolt Bujdosó i pet ostalih protiv Mađarske*) koja navodi da: "Član 29 ne predviđa nikakvo razumno ograničenje niti dozvoljava ikakvo isključenje bilo koje grupe osoba sa invaliditetom. Stoga, izuzimanje prava glasa na osnovu percipiranog ili stvarnog psihosocijalnog invaliditeta, uključujući i ograničenja na osnovu individualizirane procjene, predstavlja diskriminaciju na osnovu invaliditeta".

³² Agencija za identifikacijska dokumenta, evidencije i razmjenu podataka (IDDEEA), koja je pod Ministarstvom civilnih poslova, održava registar stanovništva. Državljanima su obavezni da registruju trajno prebivalište dok raseljena lica mogu imati privremeno prebivalište dok se ne vrate u općinu svog prethodnog trajnog prebivališta.

³³ Državljanima koji borave izvan zemlje nisu obavezni da se odjave sa svog trajnog prebivališta ukoliko održavaju stvarne veze sa državom (npr. imaju porodicu, ili posjeduju nekretnine ili preduzeće). Prema IDDEEA, do avgusta 2018. godine je registrovano 3,943,950 građana.

³⁴ Sve političke stranke mogu tražiti i dobiti besplatan primjerak biračkih spiskova za izbore u kojima one učestvuju.

³⁵ Po zakonu, policija briše podatke preminulih birača samo nakon što dobiju štampani izvod iz knjige umrlih od relevantne općine.

Trebaju se poduzeti dalji naponi kako bi se poboljšala tačnost registracije birača. U svrhu ovoga bi se trebala razmotriti revizija mehanizma prijavljivanja i upisa u matičnu knjigu činjenice smrti kako bi se osigurala blagovremena razmjena podataka i ispravka podataka o građanima. Vlasti bi mogle stvoriti učinkovit sistem elektronskog obavješćavanja između institucija koje su uključene u proces sa jasno definisanim odgovornostima i rokovima. Na odgovarajuće zdravstvene ustanove bi se mogla prebaciti obaveza prijavljivanja matičnom uredu činjenice smrti građanina.

Političke stranke i mediji su često optuživale CIK da ne osigurava tačnost CBS. Prema zakonu, CIK održava CBS i, u okviru svojih nadležnosti, odgovorna je za njegovu tačnost i cjelovitost. Međutim, CIK zavisi od tačnosti podataka koje joj pružaju ostale institucije odgovorne za ažuriranje registra stanovništva.³⁶ U pripremama za ove izbore, CIK je zajedno sa državnim i entitetskim institucijama poduzela mjere kako bi se poboljšala tačnost CBS što uključuje i brisanje podataka oko 5.000 preminulih birača. Pored toga, CIK je dala instrukcije OIK da se u biračkim spiskovima označe birači za koje se utvrdi da su preminuli nakon zaključenja CBS.

U svrhu povećanja povjerenja javnosti u integritet procesa registracije birača, razne zainteresovane strane, uključujući i političke stranke i organizacije građanskog društva bi se mogle pozvati da učestvuju u reviziji biračkih spiskova koju bi inicirao i nadzirao CIK.

Zakon predviđa mogućnost glasanja iz inostranstva za koje se birači moraju registrirati za svake izbore.³⁷ Birači koji borave u inostranstvu mogu da odaberu da li će glasačke listiće slati poštom ili će glasati lično u jednom od BiH konzulata ili diplomatskih predstavništava. CIK je registrovala 77.814 građana za glasanje putem pošte i 1.085 birača za glasanje na biračkim mjestima u inostranstvu.³⁸ U skladu sa prethodnim preporukama ODIHR-a, birači će na ovim izborima morati slati svoje glasačke listiće preporučenom poštom. Obzirom da je CIK odbila 9.136 zahtjeva za registraciju za glasanje izvan zemlje, izrazila je i zabrinutost o mogućoj zloupotrebi ličnih identifikacijskih dokumenata i krivotvorenja potpisa a ovakve slučajeve je uputila državnom Uredu tužioca radi dalje istrage.³⁹

Interno raseljena lica imaju pravo da odaberu da li će glasati na biračkom mjestu prema svom privremenom prebivalištu pod uslovom da su na tom prebivalištu duže od šest mjeseci, ili mogu odabrati da glasaju na posebnim biračkim mjestima “za glasanje u odsustvu” za izbornu jedinicu u kojoj su bili registrovani prije nego su raseljeni.⁴⁰

Nakon verifikacije biračkog spiska, CIK je zaključila CBS i 30. avgusta 2018. godine objavila da je ukupan broj registrovanih birača 3.352.933.⁴¹ CIK je poslala konačne biračke spiskove OIK u okviru zakonskog roka. Birači koji se nisu nalazili na biračkom spisku na dan održavanja izbora kao i birači koji su došli iz inostranstva, a imali su važeću ličnu kartu i dokaz o prebivalištu, su glasali putem nepotvrđenih glasačkih listića.⁴² Birači koji su vezani za dom i na mjestima pritvorskih jedinica su mogli glasati putem mobilnih glasačkih kutija.⁴³

³⁶ Naime, policija na nivou općina, kantona i entiteta (Član 3.5 Izbornog zakona).

³⁷ CIK priprema posebne biračke spiskove za birače koji glasaju van zemlje i isključuje ih iz glavnih biračkih spiskova na običnim biračkim mjestima.

³⁸ Birači su se za glasanje izvan zemlje mogli registrovati od 7. maja do 24. jula 2018. godine. Najveći broj birača je registrovan iz Hrvatske (oko 24.000), Srbije (oko 14.000) i Njemačke (oko 10.000).

³⁹ Prema [izjavi CIK](#), zahtjevima za registraciju izvan zemlje često su nedostajali podaci vezani za dokaz o identitetu, državljanstvu ili prebivalištu, a značajan broj prijava su imali iste adrese u inostranstvu. Ured tužioca nije pružio bilo kakve informacije ODIHR IPM-u o tome da li je pokrenuta istraga.

⁴⁰ CIK je registrovala 8.306 birača da glasaju na 128 biračkih mjesta za glasanje u odsustvu. Njihovi glasački listići su brojani se u Glavnom centru za brojanje glasova.

⁴¹ Birači su mogli provjeriti svoje podatke do 23. avgusta 2018. godine putem općinskih centara za registraciju birača, a poslije toga online putem [Internet stranice CIK](#), ili putem [CIK-ove SMS usluge](#).

⁴² Nepotvrđeni glasački listići se predaju na posebnim biračkim mjestima, a broje se u Glavnom centru za brojanje glasova nakon provjere podataka o datom biraču u CBS. Ova biračka mjesta su određena u svakoj općini.

⁴³ CIK je registrovala oko 12.000 birača za glasanje putem mobilnog tima.

VIII. REGISTRACIJA KANDIDATA

CIK potvrđuje pravo kandidovanja na izborima i također ovjerava kandidatske liste. Kandidate za sve izbore mogu nominovati političke stranke i koalicije ili se oni kandiduju samostalno. Pravo kandidovanja je ograničeno po osnovu etničke pripadnosti i prebivališta (vidjeti *Pravni okvir*). Da bi se registrovali, politički subjekti moraju CIK-u predati potpise podrške⁴⁴ i izborne pologe.⁴⁵

Proces registracije je sproveden prije angažovanja ODIHR IPM i bio je uveliko inkluzivan. Kandidati su imali pristup verifikaciji potpisa i nisu izražene zabrinutosti u vezi sa ovom procedurom. Međutim, ovaj proces je osporavan u određenim žalbama (vidjeti *Prigovori i žalbe*). Nakon ovjere dokumenata, za državno predsjedništvo se takmičilo 15 kandidata dok se 37 kandidovalo za predsjednika Republike Srpske. Za parlamentarne izbore se na glasačkim listićima za PD BiH našle 22 stranke i 6 koalicija; za PD FBiH su se takmičile 23 stranke i 5 koalicija a za NS RS 21 stranka, 6 koalicija i 4 nezavisna kandidata. Birači su mogli da odaberu iz širokog izbora kandidata.

Na kandidatskim listama zastupljenost oba spola mora biti najmanje 40 posto pri čemu postoje posebni zahtjevi o raspoređivanju kandidata na listama.⁴⁶ Ukoliko lista nije u bila u skladu sa zahtjevima vezanim za spol, CIK ju je poslala nazad strankama radi ispravke ili registrovala dio spiska koji je u skladu sa navedenim. Međutim, CIK je registrovala i neke kandidatske liste koje nisu ispunile uslov zastupljenosti spolova u iznosu od 40 procenata.⁴⁷

Iako je značajan broj žena kandidata registrovan za izbore, žene su i dalje nedovoljno zastupljene u politici. Žene su činile svega 2 od 15 kandidata za državno predsjedništvo i 5 od 37 za predsjedništvo RS. Žene nisu na čelu niti jedne od političkih stranaka koje su dobile svoje predstavnike u državnom i entitetskim zakonodavnim tijelima. Na državnom nivou, ukupan broj žena u PD BiH se smanjio sa 23 posto u 2014. godini na 16 posto u 2018. godini. Na entitetskom nivou, broj ženski predstavnika je ostao sličan kao na prethodnim izborima sa 24 posto u PD FBiH i 16 posto u NS RS. Novoizabrani predsjednik RS je žena.

Treba razmotriti kvotu za spolove koja osigurava jednakost kandidata i kandidatkinja na listama, a trebaju se primijeniti sankcije koje odvrćaju od nepridržavanja tih kvota. Političke stranke trebaju da olakšaju ženama političko napredovanje, povećaju vidljivost kandidatkinja tokom izbornih kampanja i da integrišu pitanja vezana za spolove u svoje platforme. Kako bi se ovo podstaklo, moglo bi se razmotriti povećanje državnog finansiranja za stranke koje promovišu jednakost spolova, osigurati dodatni besplatan pristup javnim medijima za kandidatkinje i godišnje subvencije za stranke kako bi se finansirali ženski ogranci političkih stranka.

⁴⁴ Političke stranke i nezavisni kandidati moraju predati 5.000 potpisa podrške za Predsjedništvo BiH i PD BiH, 3000 potpisa podrške za izbore predsjednika RS-a, PD FBiH i NS RS. Osim u slučaju predsjedničkih izbora, stranke nisu obavezne da prikupe potpise podrške ukoliko imaju predstavnike u zakonodavnom tijelu za koje se kandiduju ili u odgovarajućim zakonodavnim tijelima na višem nivou.

⁴⁵ Polozi za registraciju za izbore za Predsjedništvo BiH i PD BiH iznose 20.000 KM (oko 10.200 EUR; 1 EUR otprilike iznosi 1,96 KM, tj. konvertibilnih maraka) odnosno 14.000 KM za izbore na entitetskom nivou. Nezavisni kandidati su morali dati pola navedenih iznosa. Polog se vraća onima koji dobiju barem 3 posto glasova u utrci zasnovanoj na principu proporcionalnosti ili koji pobijede u utrci za predsjednika (potpredsjednika) ili dobiju barem tri posto od glasova koje je dobio izabrani predsjednik (potpredsjednik).

⁴⁶ Izborni zakon propisuje da manje zastupljen spol mora biti uvršten u svaku listu po sljedećem redoslijedu: barem jedan kandidat iz manjinskog spola među prvih dva kandidata, dva – među prvih pet kandidata, tri – među prvih osam kandidata, itd. Ukoliko lista nije u skladu sa zahtjevima vezanim za spol, CIK je može poslati nazad strankama radi ispravke ili registrovati dio spiska koji je u skladu sa zahtjevima, ili odbiti registraciju.

⁴⁷ Od sveukupno registrovanih kandidata, 41,6 posto čine žene. Žene su bila zastupljene u postotku manjem od 40 posto na najmanje devet kandidatskih list za PD BiH, PD FBiH i NS RS.

Uprkos prethodnoj preporuci ODIHR-a, zakon i dalje pruža suviše opsežne osnove za odjavu kandidata, što uključuje i kršenje odredbi kampanje i finansiranja kampanje. Uprkos tome, nije objavljen nijedan kandidat niti politička stranka.

IX. IZBORNA KAMPANJA

Zvanična izborna kampanja započela je 7. septembra 2018. godine, a završila jedan dan prije izbora. Međutim, određene stranke i kandidati su prijevremeno započeli kampanju.⁴⁸ Također je bilo slučajeva održavanja kampanje na dan izbora, što krši pravilo izborne šutnje.⁴⁹ Vlasti su obavezne da osiguraju jednak tretman svim kandidatima za pristup javnim mjestima i objektima za potrebe kampanje što uključuje i održavanje sastanaka, izlaganje plakata i panoa. Organizacija javnih događaja se mora najaviti 24 sata unaprijed. Kandidati su mogli slobodno da sprovode svoje kampanje, a temeljne slobode govora, kretanja i udruživanja su uglavnom poštovane.⁵⁰

Kampanja je bila vidljivija u urbanim sredinama, a njene aktivnosti su pojačane u posljednjim danima. Kandidati su se služili raznim metodama kako bi doprli do birača što uključuje plakate i panoa, oglašavanje u medijima kao i tradicionalne metode dopiranja do birača kao što je agitovanje na ulicama podjelom letaka i ostalih stranačkih rekvizita, javne skupove i kampanje od vrata do vrata.⁵¹ Materijali za kampanju su često postavljani na neovlaštenim lokacijama i sknavljenje plakata je uočeno u više navrata.⁵² Neki kandidati su sprovodili svoje kampanje uglavnom putem Interneta. Iako se društveni mediji smatraju sve moćnijim sredstvom za svrhe vođenja kampanje, veliki broj sagovornika ODIHR IPM-a izrazili su zabrinutosti vezane za zloupotrebu društvenih medija za širenje zapaljive retorike i govora netolerancije.

Uz nekoliko iznimki, kandidati su se orijentisali ka vlastitim etničkim zajednicama.⁵³ Kampanja je većinom imala negativnu i polarizirajuću notu gdje su konkurenti okrivljeni za manjak napretka. Istaknute odlike kampanje su bile naglašeni nacionalizam i napadi na ličnost što se posebno odnosilo na utrke za predsjednika, čime su se povremeno zasjenila socioekonomska pitanja kao što su korupcija, nezaposlenost, migracije i obrazovanje. Uočena su i podsjećanja na ratnu prošlost zemlje i širenje straha. Rezultat ovoga je bilo to da biračima ponuđen mali broj razlučivih alternativa. U dvije odvojene izjave date na početku kampanje, međunarodna zajednica je poslala apel kandidatima da se suzdrže od negativne i neodgovorne retorike kao i retorike podjela pri čemu je i poslala je apel vlastima da osiguraju integritet izbornog procesa a građane pozvala da glasaju.⁵⁴

⁴⁸ Izborni zakon propisuje da plaćena izborna kampanja nije dozvoljena u periodu od objave izbora do zvaničnog početka kampanje. Prema [izvještaju](#) koji je objavila grupa građana posmatrača *Pod Lupom*, zabilježeno je 436 slučajeva prijevremene kampanje koju je izvršilo 33 različita politička subjekta. Razne interesne skupine su podnijeli CIK-u pet prijava. Međutim, sankcije nisu nametnute.

⁴⁹ CIK-u su podnesene 24 prijave za kršenje predizborne šutnje, uglavnom radi navodne kampanje na novinskim portalima, društvenim mrežama i putem SMS poruka kao i održavanja aktivnosti kampanje izvan biračkih mjesta.

⁵⁰ Postoje pojedinačni slučajevi fizičkog napada na neke od kandidata. Nepoznati napadači su kod Visokog napali Zijada Alajbegovića, kandidata SBB za skupštinu Zeničko-dobojskog kantona. Nepoznati počinioci su u Livnu napali Jakova Perkovića, kandidata Hrvatske liste za Livno za Kanton 10.

⁵¹ ODIHR IPM je posmatrala ukupno 77 događaja koji se tiču kampanje. Većina mjesta gdje su se održavale kampanje a koja je posjetila ODIHR IPM su imale pristup za osobe sa invaliditetom.

⁵² ODIHR IPM je uočila uništavanje materijala za kampanju između ostalog u Banja Luci, Banovićima, Čapljini, Lukavcu, Mostaru, Novom Gradu, Varešu.

⁵³ NB, Naša Stranka, SDP BiH i DF su tražile naklonost u svim etničkim zajednicama.

⁵⁴ Vidjeti [izjavu Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira, Misije OSCE-a i Vijeća Evrope](#) kao i [izjavu Delegacije EU i EU Specijalnog predstavnika u Bosni i Hercegovini](#).

U RS, građanski protesti pod nazivom “Pravda za Davida” su predstavljali značajnu odliku predizbornog okruženja.⁵⁵ Protest su dobili na političkoj važnosti, a opozicija je ukazala na to da vodeća stranka i vlasti ne žele riješiti ovaj slučaj dok kandidati koji su na trenutnim funkcijama optužuju opoziciju da sakuplja poene od protesta i od pokušaja da se diskredituju stranke koje su na vlasti. Na dan 5. oktobra 2018. godine, neki kandidati, uključujući opozicione stranke iz RS, otkazali su svoja završna okupljanja i priključili se protestima.

Tokom kampanje, političke stranke i predstavnici građanskog društva su izrazili zabrinutosti o nedostatku jednakih uslova u odnosu na pristup javnim medijima, o pristrasnom medijskom praćenju i o zloupotrebi administrativnih resursa koju vrše vladajuće stranke.⁵⁶ U nekim slučajevima, ODIHR IPM dobila informacije da vlasti daju kandidatima koji su na trenutnim funkcijama povlašteni tretman, a to se tiče dodjele prostora za svrhe kampanje.⁵⁷ ODIHR IPM je također primila vjerodostojne informacije o pokušajima da se neprikladno utiče na izbor birača i da se napravi pritisak na birače da glasaju za vladajuće stranke.⁵⁸ Ove dvije činjenice zajedno izazivaju zabrinutosti i odnosu na obaveze i opredjeljenja OSCE-a da se kampanje održe u pravednim i slobodnim uslovima koji omogućavaju biračima da saznaju i raspravljaju o političkim mišljenjima, bez straha od odmazde.⁵⁹ Mnogi kandidati su informisali ODIHR IPM da nisu podnijeli prigovore jer nisu imali povjerenja da će dobiti odgovarajući pravni lijek.

Politički subjekti trebaju poštovati zakon i suzdržati se od vršenja pritiska na birače. Slučajeve navodnog pritiska na birače treba ispitati brzo, temeljito i učinkovito, a tužioci i CIK trebaju da počinioce blagovremeno pozovu na odgovornost.

Kandidati uglavnom nisu bili proaktivni u promovisanju učešća osoba sa invaliditetom u izborima. Jednakost spolova nije bila istaknuta tema, a kada jeste, onda se fokusirala na pitanja porodice. Iako su se žene pojavljivale na izbornim događajima, rijetko su kampanju sprovodile same, a strukture političkih stranaka nisu aktivno promovisale ženske kandidate.⁶⁰ Uz nekoliko iznimki, žene su bile jedva vidljive na vodećim funkcijama u strankama. Pozitivno je to da su neke institucije vlasti

⁵⁵ Protesti su započeli nakon neobjašnjene smrti 21-godišnjeg Davida Dragičevića u martu 2018. godine, a svakodnevno ih je u Banja Luci organizovao Davidov otac koji tvrdi da mu je sin ubijen i optužuje policiju i tužilaštva da skrivaju dokaze. Učesnici protesta, koji potiču iz širokog društvenog spektra, su se također skupili u ostalim dijelovima RS-a i zahtijevali da počinioce navodnog ubistva budu dovedeni pred lice pravde. Građanski protesti su organizovani i u FBiH, ali u manjem obimu. Njih je organizovao otac 21-godišnjeg Dženana Memića čija smrt, koja se desila u februaru 2016. godine, i dalje nije riješena. U nekoliko navrata su Dragičević i Memić organizovali zajedničke proteste.

⁵⁶ SNSD je [18. i 24. septembra](#) 2018. godine, svim penzionerima u RS-u javno obećao jednokratne naknade u zamjenu za glas koje je vlada naknadno i isplatila. Na dan 2. oktobra 2018. godine, [preko 300.000 penzionera u FBiH](#) primilo je personalizirana pisma od Ureda Premijera FBiH, Fadila Novalića (SDA), u kojima se traži da “nastave biti partner onima koji sistematski, hrabro i odlučno rješavaju probleme u našem društvu. Budite sa onima koji rade za Vas i za opću dobrobit naše države i društva.”

⁵⁷ Posmatrači ODIHR IPM su prijavili da su se desili ovakvi slučajevi u Banovićima (SDA), Mostaru (HDZ 1990), Velikoj Kladuši (SDA i A-SDA), Vlasenici (Savez za pobjedu) i Novom Gradu i na Ilidži (Narod i Pravda), iako nisu dobiveni konkretni dokazi u vezi sa ovim ni od općina niti od podnosioca prigovora.

⁵⁸ Na dan 26. septembra 2018. godine, predsjednik SNSD-a Milorad Dodik, je tokom [govora u svrhe kampanje](#) u Gacku, prijetio da će otpustiti uposlenike u javnim preduzećima koji glasaju za SDS i njenog predsjednika Vukotu Govedaricu. CIK je primila nekoliko prigovora vezanih za ovaj slučaj. ODIHR IPM je primila prijave o pritiscima na uposlenike da prisustvuju javnim događajima vezanim za kampanju u Banovićima, Bosanskom Petrovcu i Foči.

⁵⁹ Stav 7.6. Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine predviđa da države učesnice moraju biti opredijeljene da “omoguće [strankama] da se takmiče jedni sa drugima na osnovu jednakog postupanja pred zakonom i od strane vlasti.” Stav 7.7 zahtijeva da se “političke kampanje održavaju u pravednom i slobodnom okruženju gdje administrativne aktivnosti, nasilje ili zastrašivanje ne smiju spriječiti stranke ili kandidate da slobodno izjasne svoja mišljenja i procjene, niti smiju da spriječe birače u saznavanju i raspravljanju o mišljenjima i procjenama ni da ih spriječe da glasaju bez straha od odmazde.”

⁶⁰ ODIHR IPM je procijenila da žene čine otprilike 40 posto auditorija na posmatranim događajima vezanim za kampanju.

promovisale jednako učešće muškaraca i žena na izborima; međutim, fokus medija je većinom bio na muškim liderima političkih stranaka.⁶¹

X. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE

Politički subjekti se finansiraju sredstvima iz entitetskih budžeta, vlastitim sredstvima, članarinama i donacijama fizičkih i pravnih lica.⁶² Stranke u državnom parlamentu su finansirane iz državnog budžeta na godišnjoj osnovi.⁶³ Zabranjeni su krediti i donacije iz inostranih, anonimnih i religijskih izvora, iz izvora javnog finansiranja, kao i od lica koja imaju ugovor o javnim nabavkama u iznosu većem od 10.000 KM u toku tekuće godine. Za svaki izbornu utrku, politički subjekat može potrošiti do 0,30 KM po registrovanom biraču.

Nakon izmjena Zakona o finansiranju političkih stranaka iz 2016. godine, neregularnosti u finansiranju izborne kampanje su bolje definisane što je u skladu sa prethodnim preporukama ODIHR i Grupe zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO).⁶⁴ Propisi CIK-a nalažu da politički subjekti moraju koristiti bankovne račune koji su namijenjeni za svrhe kampanje za ove izbore. Međutim, novčane donacije u bilo kom iznosu su dozvoljene i ne postoje izričite obaveze da sve finansijske transakcije moraju vršiti putem računa namijenjenog za kampanje, čime se omogućavaju novčani tokovi kojima se ne može ući u trag. Pored toga, određeni kandidati na stranačkim listama su rekli ODIHR IPM-u da su koristili vlastita sredstva za svrhe kampanje, ali ih nisu prijavili kao sredstva za potrebe stranačke kampanje.

Treba bi se ojačati regulatorni okvir kako bi se osigurala transparentnost i odgovornost finansiranja kampanje. Treba razmotriti da se u zakonu izričito propiše da se sve finansijske transakcije vezane za kampanju vrše putem namjenskih bankovnih računa.

CIK-ov Odjel za reviziju nadgleda finansiranje stranaka i kampanja. Prema CIK-u, sve registrovane političke stranke i nezavisni kandidati su dostavili privremene finansijske izvještaje i imovinske kartone za tri mjeseca koja su prethodila njihovoj registraciji. Sve osim 12 političkih stranaka i svi nezavisni kandidati su podnijeli konačne finansijske izvještaje o finansiranju kampanje do 6. decembra 2018. godine.⁶⁵ Iako ne postoji zakonski rok za reviziju i objavu ovih izvještaja, 21. decembra je CIK objavila konačne finansijske izvještaje zajedno sa CIK-ovim pregledom informacija sadržanih u tim izvještajima.

CIK može nametnuti sankcije za neregularnosti što uključuje i nepodnošenje finansijskih izvještaja i zloupotrebu državnih resursa za svrhe kampanje. Međutim, sankcije često nisu dovoljne da bi imale efekat odvratanja.⁶⁶ Brojni sagovornici ODIHR IPM-a su naveli da je transparentnost finansija političkih stranaka nedovoljna, da su imovina i finansiranje kampanje često neprijavljene i da stranke navodno dobivaju donacije od ugovarača javnih nabavki zauzvrat za dobivanje ovih ugovora.

⁶¹ Vidjeti, na primjer, izjave za javnosti Gender Centra FBiH upućene [političkim subjektima](#) i [medijima](#).

⁶² Na godišnjoj osnovi, stranka može dobiti donaciju od fizički lica i iznosu do 10.000 KM, od člana stranka do 15.000 KM a od pravnih lica do 50.000 KM.

⁶³ [Spisak](#) stranaka koji dobivaju sredstva iz budžeta je dostupan na Internet stranici CIK.

⁶⁴ U svom [posljednjem izvještaju](#) o transparentnosti finansiranja stranaka, GRECO je zaključio da je jedna preporuka implementirana, pet djelimično, a tri nisu implementirane.

⁶⁵ ODIHR IPM nema saznanja tome da li je CIK primijenio ikakve sankcije za nepodnošenje finansijskih izvještaja.

⁶⁶ Propisane novčane kazne iznose od 500 do 10.000 KM. Prema stavu 22 [Smjernica ODIHR-a i Venecijanske komisije o regulaciji političkih stranaka iz 2010. godine](#) "Sankcije uvijek moraju biti objektivne, sprovedive, učinkovite i proporcionalne svojoj specifičnoj svrsi". Također vidjeti stavove 215 i 225.

Regulatorni okvir općenito ne osigurava adekvatno garantovanje transparentnost i odgovornost vezane za finansiranje kampanje.⁶⁷

Zakon treba izmijeniti kako bi se za kršenja propisale proporcionalne sankcije i sankcije sa efektom odvraćanja. Zakon treba uspostaviti razuman rok za reviziju i objavu svih izvještaja o finansiranju kampanje a zaključci revizije trebaju se utvrditi zakonom ili podzakonskim aktom CIK-a.

XI. MEDIJI

A. MEDIJSKO OKRUŽENJE I PRAVNI OKVIR

Postoji veliki broj medijskih izvora koji čine oko 200 emitera, uključujući 3 javna servisa (od kojih je jedan aktivan na državnom nivou i po jedan u svakom od entiteta), i više od 100 novina i časopisa. Članove Upravnih odbora javnih TV kanala imenuju relevantni parlamenti. Mnogi sagovornici ODIHR IPM-a su izrazili zabrinutosti o uticaju političkih i poslovnih interesa na uređivačke politike medijskih izvora koji se vrši putem vlasnika medija i oglašivačkih praksi. S obzirom da imaju niske dohotke i loš društveni položaj, smatra se da su novinari osjetljivi na primanje mita što često kao rezultat ima pristrasno medijsko praćenje trenutnih političkih pitanja, što uključuje i izbornu kampanju.

Uobičajeni su i verbalni napadi, posebno online i na žene novinare, kao i fizički napadi i ostali oblici pritiska na novinare.⁶⁸ Mnogi predstavnici medija koji su se susreli sa ODIHR IPM su optužili političare da javno napadaju novinare. Predstavnik OSCE-a za slobodu medija (RFoM) je naglasio da se “negativna retorika koja se koristi protiv medija mora okončati kako bi se spriječili dalji...napadi na novinare”.⁶⁹ OSCE RFoM je također naglasio potrebu za jačanjem medijskog pluralizama i poštovanjem nezavisnost i održivost javnog servisa.⁷⁰

Državni i entitetski ustavi osiguravaju slobodu govora. Entitetski zakoni o zaštiti od klevetanja propisuju da se klevete ne tretiraju kao krivično djelo i propisuju da novinari ne moraju otkriti svoje izvore povjerljivih informacija. Ipak, kako kažu sagovornicima ODIHR IPM-a sa kojima se razgovaralo o pitanju medija, sudski procesi klevetanja se često pokreću sa ciljem zastrašivanja novinara a sudstvo nije dovoljno neovisno od političkih uticaja.⁷¹ Zakonodavstvo se ne suprotstavlja pretjerano koncentrisanom vlasništvu medija niti osigurava transparentnost o tome ko posjeduje medije.

Treba usvojiti zakonske akte koji odvraćaju od pretjerane koncentracije medijskog vlasništva, kako tradicionalnih tako i online medija, i koji osiguravaju punu transparentnost vlasništva medija.

Uzimajući u obzir prethodne preporuke ODIHR-a, Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) vršila je vlastito praćenje tri javna servisa i četiri TV kanala u privatnom vlasništvu kako bi ustanovila da li se pridržavaju obaveze pružanja objektivnog i tačnog praćenja kandidata tokom kampanje. RAK je

⁶⁷ Član 7.3 [Konvencije UN-a o borbi protiv korupcije](#) iz 2003. godine, navodi da “Države potpisnice također moraju razmotriti poduzimanje prikladnih zakonodavnih i administrativnih mjera... kako bi se ojačala transparentnost finansiranja kandidatura za izabrane javne funkcije i, gdje je primjenjivo, finansiranja političkih stranaka.” Također pogledati članove 8, 10-13 [Preporuke Rec \(2003\)4](#) Odbora ministara Vijeća Evrope zemljama članicama o zajedničkim pravilima protiv korupcije u finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja.

⁶⁸ Prema Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, u periodu od 2012. do 2017. godine je zabilježeno 266 fizičkih napada. Novinara BN TV je 26. avgusta 2018. godine brutalno pretuklo dvoje nepoznatih napadača u Banja Luci. Policija je uhapsila jednog osumnjičenog i najavila potragu za drugim.

⁶⁹ Vidjeti izjave OSCE RFoM od [27. avgusta](#) 2018. godine.

⁷⁰ Vidjeti govor OSCE RFoM od [17. septembra](#) 2018. godine i izjave od [20. aprila](#) 2018. i [5. decembra](#) 2017. godine.

⁷¹ Prema Udruženju novinara Bosne i Hercegovine, oko 100 slučajeva klevete se podnese protiv novinara svake godine; ukupno 173 slučajeva klevete su na čekanju zaključno sa septembrom 2018. godine.

pokrenuo postupke protiv određenih emitera zbog nepoštivanja izbornog zakonodavstva.⁷² Uz kršenja koja su otkrivena tokom praćenja emitera, RAK je primila sedam prigovora koji su bili na čekanju do kraja kampanje.⁷³ Uprkos prethodnim preporukama ODIHR-a, RAK nema jasne rokove za blagovremeno rješavanje prigovora iz oblasti medija.

B. NALAZI PRAĆENJA MEDIJA

U periodu između 2. septembra i 6. oktobra 2018. godine, ODIHR IPM je na dnevnoj osnovi (od 18:00 do 24:00 sata) vršila praćenje medija za 11 TV stanica (javni emiteri *BHT1*, *FTV* i *RTRS*, kao i privatni emiteri *Hayat TV*, *N1* i *OBN*). Pored toga, glavni informativni programi su praćeni na *Al Jazeera Balkans*, *BN*, *Face TV*, *Pink TV* i *TV1*) kao i u sljedećim štampanim medijima: *Dnevni avaz*, *Dnevni list*, *Glas Srpske*, *Nezavisne novine*, *Oslobođenje* i *Večernji list*.

Javni servisi koje je nadzirala ODIHR IPM su medijski pokrivali su dešavanja vezana za kampanju na balansiran način u posebnim programima posvećenim izborima, a koji su činili otprilike polovinu njihovog sveukupnog praćenja izbornih dešavanja. U vijestima u udarnim terminima su pokrivena i sporna pitanja o sprovođenju izbora.

Sagovornici ODIHR IPM su često optuživali javni servis Radio Televiziju Republike Srpske (RTRS) za pristrasno medijsko praćenje u korist SNSD.⁷⁴ Nalazi praćenja medija koje je vršila ODIHR IPM su potvrdili da je na RTRS-u, g. Dodik opsežno medijski popraćen i kao predsjednik RS-a i kao kandidat što je dovelo u pitanje princip jednakog tretmana za sve.

U okviru redovnih vijesti i emisija o analizama trenutačnih pitanja, g. Dodik je bio dosta opsežno medijski popraćen tokom kampanje, kako u javnim tako i u privatnim medijskim izvorima.⁷⁵ Na dosta privatnih kanala, medijsko praćenje g. Dodika u vijestima je imalo dosta negativnu notu (između 33 i 79 posto praćenja imalo je negativnu notu), dok su javni kanali imali veću uravnoteženost u praćenju. Sve ostale stranke i njihovi relevantni predsjednički kandidati su bili značajno manje pokriveni, ali su vijesti bile pozitivne ili neutralne prirode.⁷⁶

Kako je ODIHR prethodno preporučio, svi javni servisi bi trebali osigurati nepristrasno i uravnoteženo medijsko praćenje svih stranaka i kandidata u svim svojim vijestima i političkim emisijama.

Javni servisi koje je pratila ODIHR IPM pridržavali su se zakonskih obaveza vezanih za pružanje besplatnog emitovanja svim izbornim kandidatima tokom zvanične kampanje.⁷⁷ RAK navodi da su i javni i privatni emiteri su osigurali plaćeno emitovanje na jednakoj osnovi za sve kandidate. Pozitivna

⁷² Vidjeti [izjavu](#) RAK-a od 22. septembra 2018. godine. RAK je kaznila ATV sa 5.000 KM zbog pristrasnog praćenja, a Hayat TV radi kršenja pravila oglašavanja. RAK je također javno opomenula BH Radio 1 radi nepridržavanja pravilima kampanje i pokrenula upravne postupke protiv RTRS, Alternativne televizije i Hayat TV.

⁷³ Prema RAK-u, dva prigovora su bila o navodnim kršenjima propisa o objavljivanju rezultat ispitivanja javnog mnijenja, a pet prigovora je bilo vezano za pristrasno praćenje. U dva od potonjih slučajeva, RAK nije ustanovio kršenja a za preostale prigovore su čekala na rješenje do kraja kampanje.

⁷⁴ Na primjer, [Novinska agencija SRNA](#) i [Internet stranica RTRS](#), oboje u javnom vlasništvu, su 16. septembra 2018. godine, objavili članak u kojem se Davor Dragičević optužuje da koristi smrt svog sina u svrhe političkih aktivnosti i da radi za inostrane obavještajne agencije sa ciljem destabilizacije RS.

⁷⁵ Udio vijesti o SNSD-u i g. Dodiku u informativnim programima u većini praćenih privatnih kanala je iznosio između 16 i 47 posto. Veliki dio vijesti o g. Dodiku su se odnosili na dešavanja vezana za proteste "Pravda za Davida", na posjetu ministra vanjskih poslova Rusije Banja Luci i Sarajevu i na susret g. Dodika sa predsjednikom Rusije. Vijesti o tome da su SAD stavile kandidata i potpredsjednika SNSD-a, Nikolu Špirića na crnu listu je vijest koja je opširno raspravljana u svim praćenim medijima.

⁷⁶ G. Ivanić je imao pokrivenost u prosječnom iznosu od 10 posto od medijskog pokrića u informativnim programima privatnih medija koji su posmatrani, SDA 8 posto (na Hayat TV je imala 24 posto) PDP je imao 7 posto, a svi ostali pojedinačno manje od 5 posto.

⁷⁷ Javni emiteri moraju osigurati svim kandidatima najmanje tri minute besplatnog emitovanja.

je i činjenica da su mnogi emiteri organizovali debate između kandidata.⁷⁸ Međutim, obzirom da su mnogi vodeći kandidati, među njima i predsjednički, odbili da zajedno učestvuju na debatama, biračima je smanjena mogućnost da donesu odluke na bazi potpunih informacija.⁷⁹ Brojni sagovornici ODIHR IPM kritikovali su format debata iz razloga što nisu olakšali bolje predstavljanje političkih programa.

Novine odražavaju podijeljenost društva po etničkim i političkim linijama. *Dnevni avaz* koji je povezan sa Fahrudinom Radončićem, kandidatom za člana Predsjedništva, je skoro pola svog prostora dodijelio ovom kandidatu i SBB-u, uglavnom u ga predstavljao pozitivnom kontekstu. Istovremeno, *Dnevni avaz* je dao 16 posto svog prostora SDA koja je predstavljena uglavnom u negativnom kontekstu. *Večernji list*, koji je najpopularniji među Hrvatima, je favorizirao HDZ BiH i Dragan Čovića, kandidata za člana Predsjedništva kojemu je dao 60 posto svog medijskog prostora uglavnom u pozitivnom svjetlu. *Oslobođenje*, sa sjedištem u Sarajevu, i *Dnevni list*, sa sjedištem u Mostaru, su ujednačeno pokrivali većinu kandidata bez obzira na njihovu etničku pripadnost. *Glas Srpske* i *Nezavisne novine* su više pokrivali kandidate iz reda srpskog naroda.

XII. UČEŠĆE NACIONALNIH MANJINA

Postoji 18 zvanično priznatih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini.⁸⁰ Većina njih ima veoma malen broj članova.⁸¹ Članovi nacionalnih manjina koji se samoizjašnjavanjem deklarišu kao pripadnici "Ostalih" bivaju uskraćeni određenih pasivnih biračkih prava na osnovu etničke pripadnosti. Diskriminatorna priroda ustavnog okvira, koju su oštro kritikovali sagovornici ODIHR IPM-a koji su pripadnici nacionalnih manjina, do sada nije bila tema rasprave (vidjeti *Pravni okvir*). Pored toga što isključuje nacionalne manjine, etnički ključ zastupljenosti narušava princip učešća u političkom procesu na osnovu državljanstva i građanski prava.

Najzastupljenija manjina su Romi koja, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, broji 12.583 člana mada se smatra da je stvarni broj Roma znatno veći. Predstavnici romske zajednice susreli su se sa predstavnicima ODIHR IPM-a i naglasili neke od specifičnih izazova vezanih za njihovo učešće na izborima što uključuje manjak pristupa informacijama kao i loše obrazovanje i pismenost. Društveni i ekonomski uslovi čine ovu zajednicu osjetljivom na pritiske koji su usmjereni da utiču na njihov glas. Ipak, određeni broj sagovornika ODIHR IPM-a su također naveli da raste svijest i otpornost birača na ovakve pritiske unutar romske zajednice. Mali broj kandidata iz romske zajednice su se kandidovali za kantonalne skupštine, ali nijedan Rom se nije kandidovao za više nivoe vlasti. Tokom kampanje, nije zabilježena niti prijavljena diskriminatorna retorika protiv nacionalnih manjina.

⁷⁸ *BHT1* i *FTV* kao i *N1* su kanali koji su organizovali besplatne debate za kandidate za državni nivo. *Pink TV*, jedan od najpopularnijih privatnih kanala, je također imala sedmični program o trenutnim pitanjima u kojima su učestvovali neki od istaknutih kandidata. Nekoliko ostalih privatnih kanala su nudili kandidatima da učestvuju u plaćenim debatama, intervjuima i informativnim programima.

⁷⁹ Prema *N1*, na ovom kanalu nisu održane debate za članove Predsjedništva iz reda srpskog naroda jer g. Dodik nije potvrdio učešće, a g. Ivanić je odbio da učestvuje bez g. Dodika. Preostale dvije debate na *N1* između kandidata za bošnjačkog i hrvatskog člana predsjedništva su se održale, ali bez prisustva glavnih kandidata jer su g. Bećirović, g. Džaferović, g. Radončić kao i g. Čović i g. Komšić odbili učešće. *FTV* je planirala zajedničke debate između glavnih kandidata iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda, ali su učestvovali samo kandidati iz reda bošnjačkog, ali ne i iz hrvatskog naroda.

⁸⁰ Državni Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina (iz 2003. godine a izmijenjen 2005. godine), navodi Albance, Crnogorce, Čehe, Italijane, Jevreje, Mađare, Makedonce, Nijemce, Poljake, Rome, Rumune, Ruse, Rusine, Slovake, Slovence, Turke i Ukrajinke. Austrijska manjina je nedavno prepoznata i predstavljena je uz ostale manjine u Državnom vijeću za manjine.

⁸¹ Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, 96.539 osoba (2.7 posto stanovništva) su se izjasnili kao Ostali.

XIII. PRIGOVORI I ŽALBE

Po zakonu, mehanizmi za prigovore i žalbe postoje i osiguravaju blagovremeno razmatranje istih. Birači ili politički subjekti čija su prava povrijeđena mogu izbornim komisijama podnijeti prigovore u vezi sa izborima. CIK razmatra određene sporove na prvoj instanci i obrađuje zahtjeve protiv odluka OIK. Žalbe protiv odluka CIK u prvoj instanci se podnose Apelacionom odjeljenju Suda Bosne i Hercegovine čije odluke su konačne. Odluke CIK-a na drugoj instanci nisu predmet sudske revizije što je u suprotnosti da međunarodnim standardima.⁸² Prigovori se moraju dostaviti u roku od 24 sata od učinjene povrede, a žalbe u roku od 48 sati od dana donošenja odluke, što je značajno kraće od preporučenog kroz dobre prakse.⁸³ Izborne komisije moraju riješiti prigovore u roku od 48 sati, a sudovi u roku od tri dana. Zakon ne zahtijeva da izborne komisije i sud održe saslušanja, a slučajevi vezani za izbore se rješavaju na osnovu pismenih prijava. Slučaj se može proslijediti tužiocu na dalje postupanje ako sadrži elemente potencijalnog krivičnog djela.

Međutim, proces rješavanja sporova kakav se trenutno sprovodi ne omogućava potpuno učinkovito pravno zadovoljenje. U praksi, CIK smatra prihvatljivim samo one prigovore koje podnesu politički subjekti, građani posmatrači i birači gdje su podnosioci prigovora direktno pogođeni navodnim nepravilnostima.⁸⁴ Ova ograničena interpretacija podriva napore podnosioca prigovora da doprinesu integritetu izbornog procesa. Pored toga, mnogi prigovori su smatrani neprihvatljivim jer su odbijeni na osnovu činjenice da nisu predati u zakonski propisanom roku od 24 sata od kršenja i u slučajevima kada je kršenje bilo kontinuirane prirode.⁸⁵ Iako zakon dozvoljava izbornim komisijama da djeluju *ex officio* u slučaju nepravilnosti, u praksi su oni to radili samo u nekoliko slučajeva kad bi primili dojavu o nepravilnostima.⁸⁶ Nadalje, izgleda da nadležnosti CIK i OIK koje se tiču prigovora nisu jasne pa je neke slučajeve CIK uputila OIK i obratno.⁸⁷

U cilju pružanja efikasne zaštite biračkih prava, rok za podnošenje prigovora bi se mogao produžiti, posebno u slučaju prigovora o kršenjima koja su u toku. CIK treba da bude proaktivan u razmatranju potencijalnih nepravilnosti ex officio (po službenoj dužnosti), što uključuje obavijesti koje primi od posmatrača. Treba se omogućiti i sudska revizija odluka CIK-a o prigovorima i žalbama.

⁸² U stavu 18 Moskovskog dokumenta OSCE-a iz 1991. godine, zemlje učesnice su posvećene pružanju “efektivnih mjera obeštećenja od upravnih odluka” i da nastoje da omoguće sudske revizije tih odluka. Prema stavu II.3.3.a Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije iz 2002. godine “mora postojati mogućnost konačne žalbe.”

⁸³ Stav II.3.3.g. Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije iz 2002. godine preporučuje da “Vremenska ograničenja za podnošenje i odlučivanje o prigovorima moraju biti kratka (tri do pet dana za svaku prvu instancu).”

⁸⁴ Na primjer, BNTV je podnijela prigovor protiv g. Dodika radi govora mržnje, zastrašivanja novinara i prijetnji upućenih vlasniku BNTV. Ovaj prigovor je odbijen na osnovu toga što ga nije podnijela ovlaštena osoba. Svi zahtjevi za ponovna brojanja koji su podnijeli kandidati, a ne njihove stranke, su odbačeni kao neosnovane jer ih nije podnijela ovlaštena osoba. Na primjer, zahtjeve koje su podnijeli Fuad Hadžimehmedović (SBB) i Ante Džaje (HDZ 1990).

⁸⁵ Otprilike 20 prigovora su odbačeni zbog neosnovanosti po ovom osnovu ili na osnovu toga što ga nije podnijela ovlaštena osoba. Ovo uključuje i prigovor o podjeli besplatnih školskih udžbenika od strane kandidata; o materijalima za svrhe kampanje postavljenim u nedozvoljenim mjestima; o objavi članka koji vrijeđa kandidata a koji je objavila politička stranka.

⁸⁶ CIK je odbila prigovor koji je Savez za pobjede je podnio protiv g. Dodika zbog navodnog korištenja govora mržnje jer je podnesen nakon isteka zakonskog roka od 24 sata. Međutim, CIK je naknadno revidirala slučaj i izrekla novčane kazne g. Dodiku u iznosu od 7.000 KM, a SNSD 5.000 KM. Koalicija građana posmatrača *Pod Lupom* obavijestila je CIK o 364 slučajeva prijevremene kampanje i ostalih kršenja pravila kampanje koja su izvršila 32 politička subjekta, uključujući i slučajeve društvenih medija. Ipak, CIK nije ispitala niti jednu od ovih navodnih neregularnosti.

⁸⁷ Na primjer, oko 15 prigovora o kršenju pravila kampanje, uključujući i sknavljenje materijala za kampanju i kupovinu glasova kao i nekih 20 prigovora o nepravilnostima na dan izbora je CIK uputila OIK, dok su OIK nekoliko prigovora o nepravilnostima na dan izbora poslale CIK-u.

CIK je razmotrila nekih 24 prigovora na javnim raspravama. CIK je razmatrala i usvajala odluke uglavnom konsenzusom koji je nastojao da održi sveukupnu etničku ravnotežu u CIK-ovom pristupu. Pozitivna činjenica je da CIK održava registar prigovora. Međutim, ni registar niti odluke o prigovorima nisu dostupne javnosti, čime se umanjuje transparentnost rješavanja sporova.⁸⁸

Kako bi se povećala transparentnost i odgovornost, CIK i sudovi bi trebali blagovremeno objaviti informacije o prigovorima i odlukama vezanim za izbore.

Prije Dana izbora, ODIHR IPM imala saznanja o postojanju nekih 120 prigovora i žalbi podnesenih CIK-u. Od navedenih prigovora i žalbi, otprilike 45 slučajeva se odnose na sastav izbornih komisija, sličan broj na kršenja pravila kampanje a nekih 20 slučajeva se odnosi na registraciju kandidata.⁸⁹ Većina prigovora su ocijenjeni i odbačeni kao neosnovani. CIK je izrekla novčane kazne i za stranke i za kandidate u 12 slučajeva zabranjene retorike i govora.⁹⁰ Zakon propisuje preopširnu definiciju ovog kršenja a nisu jasni ni kriteriji za razlikovanje zapaljive retorike od ličnih uvreda ili klevetanja.⁹¹

U pogledu sprječavanja neprikladnog ograničavanja slobode govora i osiguravanja dosljednih odluka, definicija zabranjenog jezika koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje u Izbornom zakonu treba biti preciznija. CIK bi mogao usvojiti dalje smjernice za zainteresirane strane i za vlastito donošenje odluka.

Prije dana izbora i nakon toga, oko 65 žalbi protiv odluka CIK-a je podneseno sudu. Većina žalbi su odbijene kao neosnovane. Sud je oborio odluke CIK-a kojima je odbijena registracija za četiri stranke,⁹² kao i dvije odluke CIK-a o sastavu OIK.⁹³ Pored toga, sud je podržao stav CIK-a za oko 1.000 žalbi protiv odbijenica za registraciju za glasanje van zemlje. CIK je objavila oko 30 sudskih odluka na svojoj Internet stranici, što je doprinijelo većoj transparentnosti o rješavanju sporova.⁹⁴

Slučaj se može uputiti tužiocu ako sadrži elemente krivičnog djela. Tužioci na različitim nivoima su informisali ODIHR IPM o nejasnoćama koje se tiču njihovih nadležnosti koje se odnose na krivična djela vezana za izbore u kontekstu općih izbora.⁹⁵ Ured tužioca je informisao ODIHR IPM o postojanju oko 20 slučajeva koji su trenutno pod istragom, što uključuje i slučajeve koje je CIK uputio.⁹⁶ Pored toga, određeni broj slučajeva o mogućim zloupotrebama glasanja van zemlje je CIK uputila tužiocu.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine može odlučiti o pitanjima vezanim za izbore, što uključuje ustavnost zakona i sukoba nadležnosti državnih i entitetskih institucija. Slučajeve mogu uputiti sudovi, određeni

⁸⁸ Objavljeni su sažeci 10 slučajeva u kojima je CIK nametnula sankcije. O transparentnosti u izbornom procesu vidjeti stav 68 Kodeksa dobre prakse u izbornim pitanjima Venecijanske komisije iz 2002. godine.

⁸⁹ Prigovore o kršenju pravila kampanje su se odnosili na 'govor mržnje', pravljenje neprikladnog pritiska na birače, kupovinu glasova, plaćene prijevremene kampanje, nezakonito postavljanje i sknavljenje plakata.

⁹⁰ Na primjer, kandidat Vukota Govedarica je kandidatkinju Željku Cvijanović nazvao unukom ustaše (hrvatska fašistička organizacija tokom Drugog svjetskog rata); kandidat Adžem Dževad je na svom Facebook profilu tvrdio da muž kandidatkinje Daliborke Mijović svoju dobrobit duhuje ratnom učešću.

⁹¹ Član 7.3 Izbornog zakona navodi "korištenje jezika koji može da provocira ili podstiče nekoga na nasilje ili širenje mržnje".

⁹² Odbijenice CIK-a se uglavnom odnose na neplaćanje izbornog pologa, nedovoljan broj potpisa podrške, imena koja je slična imenima postojećih stranaka ili imena koja mogu podstaći mržnju. Sud je usvojio žalbe Hrvatske stranke prava BiH, Prve Srpske Demokratske Stranke - Prva SDS, Srpske napredne stranke i Srpske radikalne stranke - Dr Vojislav Šešelj, koje je dalje registrovala CIK.

⁹³ Sud je konstatovao da OIK Velika Kladuša i OIK Usora nisu bili multietničke kako zakon nalaže.

⁹⁴ Sud je naveo da ODIHR IPM-u da je objavio odluke koje je smatrao da su od interesa za javnost.

⁹⁵ Krivični zakoni na državnom i entitetskim nivoima sadrže prekršaje vezane za izbore. Tužioci su naveli da ne razumiju koje agencije – na državnom ili entitetskom nivou – moraju započeti istragu ukoliko se kršenje tokom općih izbora odnosi i na državne i na entitetske ili na kantonalne izbore.

⁹⁶ Ured tužioca Bosne i Hercegovine je informisao ODIHR IPM da je primio prijave u nekih 16 slučajeva vezanih za glasanje putem pošte, podsticanje nasija i mržnje, izbornu podmićivanje i kršenje slobode glasanja, registraciju birača i druga moguća krivična djela vezana za izbore. Ured tužioca FBiH je primio još četiri slučaja.

državni funkcioneri kao i bilo koja druga osoba čija su temeljna prava povrijeđena a da su pritom svi ostali domaći pravni lijekovi su iskorišteni.⁹⁷ Dva prigovora vezana za ove izbore su podnesena a tiču se mandata koji kantonalne skupštine dodjeljuju Domu naroda FBiH.⁹⁸

XIV. POSMATRANJE IZBORA

Zakon predviđa praćenje izbornog procesa od strane građana posmatrača i međunarodnih posmatrača. Registrovani kandidati i političke stranke također mogu imenovati posmatrače. Akreditovani posmatrači iz stranaka, ispred nezavisnih kandidata, organizacija građanskog društva i međunarodnih organizacija mogu posmatrati kompletan izborni proces. Na dan izbora, samo po jedan posmatrač koji dolazi iz političkih subjekata i organizacija građanskog društva može biti prisutan na biračkom mjestu.

CIK reguliše proces akreditovanja i zadužena je za akreditovanje međunarodnih posmatrača, građana posmatrača kao i za akreditovanje predstavnika kandidata u CIK-u. OIK akredituju posmatrače koje imenuju stranke za aktivnosti u okviru relevantne izborne jedinice. CIK je na inkluzivan način akreditovao 5.611 građana posmatrača i 650 međunarodnih posmatrača. Prema podacima CIK-a, OIK su akreditovali oko 50.000 posmatrača iz brojnih političkih subjekata. Koalicija šest organizacija građanskog društva, zvana *Pod lupom*, je organizovala najveći poduhvat građanskog posmatranja i redovno je objavljivala izvještaje o posmatranju.

XV. DAN IZBORA

Dan izbora je uglavnom protekao uredno a posmatrači MIPM su mogli da prate procese bez ograničenja. Transparentnost je dodatno poboljšalo prisustvo građana posmatrača u 60 posto od posmatranih biračkih mjesta. Posmatrači iz stranaka su bili prisutni u 97 posto posmatranih biračkih mjesta. CIK je objavila da je izlaznost 53.3 posto a počela je objavu preliminarnih rezultata na svojoj Internet stranici 8. oktobra 2018. godine.

A. OTVARANJE BIRAČKIH MJESTA I GLASANJE

Posmatrači MIPM su uglavnom prilično pozitivno ocijenili otvaranje biračkih mjesta i zabilježili neke proceduralne propuste. Komisije često nisu zabilježile broj primljenih glasačkih listića niti serijske brojeve na pečatima a ponekad nisu propisno zapečatili glasačke kutije. U 10 od 128 posmatranih biračkih mjesta je zapaženo da je otvaranje kasnilo više od 15 minuta.

Glasanje je uglavnom prošlo u mirnoj atmosferi a posmatrači MIPM nisu primili dojavu niti o jednom incidentu. Proces glasanja je pozitivno ocijenjen u 94 posto od 1.273 posmatranih biračkih mjesta. Negativno ocijenjeno je 6 posto slučajeva uglavnom radi neosiguravanja tajnosti glasačkog listića i neprikladnog uticaja neovlašćenih osoba na proces glasanja.

Procedure identifikacije birača su većinom poštovane. U 22 posto posmatranih biračkih mjesta, pojedinim biračima je odbijeno da glasaju, uglavnom iz slijedećih razloga: glasači nisu mogli da

⁹⁷ Prigovore može da podnese član državnog predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, dopredsjedavajući ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma državnog parlamenta ili jedna četvrtina bilo kojeg doma entitetskog zakonodavnog tijela.

⁹⁸ Jedan prigovor je podnijela gđa. Borjana Krišto, tada predsjedavajuća PD BiH, kojim osporava usklađenost određenih odredbi Ustava FBiH sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Klub Bošnjaka u PD BiH je podnio još jedan prigovor o proceduralnim aspektima izmjene i dopune Izbornog zakona. Ovaj potonji prigovor je Ustavni sud odbio 6. jula 2017. godine. Nakon toga, nacrt o izmjenama zakona je trebao usvojiti Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH jednostavnom većinom prisutnih članova parlamenta što uključuje barem jednu trećinu glasova iz svakog od entiteta.

pokažu važeći identifikacioni dokument (40 slučajeva), nije ih se moglo pronaći na biračkom spisku (87 slučajeva) ili su poslani na drugo biračko mjesto (184 slučajeva). Polovina posmatranih biračkih mjesta imale su pristup za birače da invaliditetom a raspored na biračkim mjestima je većinom bio prikladan za posebne potrebe birača sa raznim oblicima invaliditeta kako bi mogli samostalno glasati (80 posto).⁹⁹

Vlasti bi trebale uložiti dodatne napore da osiguraju da pristup biračkim mjestima bude bez prepreka.

MIPM posmatrači su primijetili da tajnost glasanja nije osigurana u 18 posto posmatranih biračkih mjesta što je zabrinjavajuće i u suprotnosti sa Stavom 7.4 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine kao i sa drugim međunarodnim standardima.¹⁰⁰ Tajnost glasanja nije osigurana uglavnom radi pretjerane gužve (8 posto), neadekvatnog rasporeda u prostorijama za glasanje (5 posto) i činjenice da birači nisu popunjavali glasačke listiće u tajnosti (16 posto). Mnogi birači nisu savili glasačke listiće prije nego su ih ubacili u glasačke kutije. Nadalje, porodično ili grupno glasanje je primijećeno u 16 posto posmatranih lokacija.

Država bi trebala poduzeti efektivne mjere da se zaštite prava birača na slobodan i tajan izbor. Procedure glasanja trebaju biti revidirane kako bi se osigurala tajnost glasanja i zaštita od neprikladnog uticaja na birače. Važnost tajnosti glasanja treba naglasiti tokom obuke izbornih komisija i u materijalima za obuku birača.

Zakon omogućava glasanja uz pomoć drugog lica samo za slabovidne osobe, nepismene birače i one da tjelesnim invaliditetom. Ipak, MIPM je uočilo brojne slučajeve glasanja uz pomoć drugog lica (pogotovo u slučaju žena i mladih birača) kod onih birača kod kojih je bilo vidljivo da mogu samostalno da glasaju. Ovo upućuje na to da se izvršio neprikladan uticaj na birače, što je suprotno međunarodnim standardima.¹⁰¹

MIPM posmatrači su u skoro polovini od posmatranih slučajeva zabilježili da su posmatrači stranaka bilježili podatke o tome ko je glasao.¹⁰² U smislu posmatranih slučajeva neprikladnog uticaja političkih stranaka na birače (vidjeti *Izborna kampanja*), ovo bi se moglo posmatrati kao oblik pritiska na birače na dan izbora. Ovome procesu je pomogla činjenica da su članovi komisije najavlјivali imena birača prije nego što bi im dali glasačke listiće. U 2 posto slučajeva, MIPM posmatrači su primijetili osobe u blizini biračkih mjesta koji su pokušavali uticati na birače.¹⁰³ MIPM posmatrači su prijavili nekoliko slučajeva ozbiljnih neregularnosti kao što je Bugarski voz, glasanje umjesto drugih lica i pretrpavanje glasačkih kutija, što sve zajedno podriva integritet procesa glasanja.¹⁰⁴

⁹⁹ Član 29(a) CRPD obavezuje države da "osobe sa invaliditetom mogu efikasno i u potpunosti učestvovati u političkom u javnom životu na jednakoj osnovi sa ostalima ... *inter alia*, time što će osigurati da su procedure, objekti i materijali za glasanje prikladni, dostupni i jednostavni za...korištenje".

¹⁰⁰ Stav 7.4 Kopenhagenskog dokumenta OSCE-a iz 1990. godine navodi da zemlje učesnice trebaju "osigurati da se glasa tajno putem glasačkih listića ili putem jednake procedure glasanja." Stav 20 Općeg komentara br. 25 koji je donio Odbor za ljudska prava UN-a (CCPR) 1996. godine, a koji komentariše Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR), zahtijeva od država da "poduzmu mjere kako bi garantovale tajnost glasanja tokom izbora...".

¹⁰¹ Stav 19 Općeg komentara br. 25 koji je donio Odbor za ljudska prava UN-a 1996. godine, a koji komentariše Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) zahtijeva da "Osobe koje imaju pravo glasa moraju imati slobodu glasanja ... bez neprikladnog pritiska ili bez ikakve prisile koja bi mogla poremetiti ili ograničiti slobodni izraz volje birača".

¹⁰² Zakon nalaže da sve političke stranke mogu tražiti i dobiti besplatan primjerak biračkih spiskova za izbore u kojima one učestvuju. Ovi primjerci se koriste za praćenje učešća birača.

¹⁰³ Mediji su izjavili da su agencije za sprovođenje zakona zadržale dvije osobe radi neprikladnog uticaja na volju birača.

¹⁰⁴ Stav 11 Općeg komentara br. 25 koji je donio Odbor za ljudska prava UN-a 1996. godine, a koji komentariše Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) navodi da "Bilo kakvo nasilno uplitanje u ... glasanje kao i zastrašivanje ili prisila birača treba biti zabranjena putem kaznenih zakona a ti zakoni trebaju biti striktno sprovedeni".

Trebalo bi preispitati praksu najavljivanja imena birača na biračkim mjestima. Trebalo bi razmotriti zabranu da politički subjekti vode evidenciju o tome ko je glasao na dan izbora što uključuje i korištenje biračkih spiskova na biračkim mjestima.

B. ZATVARANJE BIRAČKIH MJESTA I BROJANJE

MIPM je dao negativnu ocjenu za brojanje u 23 od 126 posmatranih biračkih mjesta, što je značajan broj. Ova negativna ocjena ima veze sa značajnim proceduralnim greškama ili propustima, gdje članovi BO nisu znali ili nisu pratili procedure brojanja.

MIPM je primijetila slučajeve kada BO u protokole nisu brojali niti upisali broj neiskorištenih glasačkih listića prije nego li su otvorili glasačke kutije (u 10 i 13 slučajeva, respektivno). U 14 slučajeva gdje su vršena posmatranja, broj primljenih glasačkih listića, potpisa na spisku birača i neiskorištenih glasačkih listića se nisu slagali. U 22 slučaja, validnost glasačkih listića nije utvrđena na razuman i dosljedan način nakon što su otvorene glasačke kutije. Na mnogim biračkim mjestima, validnost glasačkih listića nisu ustanovili članovi BO, kako to propisi zahtijevaju. Nadalje, nakon brojanja važećih i nevažećih glasačkih listića, u protokolu rezultata nisu zabilježeni svi podaci (u 33 posmatrana slučaja) a podaci koji jesu zabilježeni nisu objavljeni prisutnim na biračkim mjestima (u 26 posmatranih slučajeva). U 21 slučaju, broj glasačkih listića za određenu utrku bio je veći od broja potpisa na biračkim spiskovima što ukazuje na potencijalno pretrpavanje glasačkih kutija.

Ispunjavanje protokola rezultata je predstavljalo problem BO i kasnije je dovelo do ponovljenih brojanja. Jedna trećina posmatranih BO imali su poteškoće u zaključivanju protokola rezultata a 16 posmatranih BO nisu usaglasili brojke, kako propisi nalažu. U 21 BO je uočena promjena podataka u protokolima rezultata bez ponovnog brojanja glasačkih listića. BO su u nekim slučajevima unaprijed potpisali protokole rezultata (10 slučajeva). Ometanje procesa brojanja je prijavljeno u 11 posmatranih slučajeva. BO nisu javno objavili potpisani primjerak protokola rezultata u jednoj četvrtini biračkih mjesta što je umanjilo transparentnost.

Poteškoće u brojanju a kojima su se suočavali BO i nepoznavanje procedura, posebno tokom brojanja, je ukazalo na neadekvatnu obuku. Nadalje, složene procedure glasanja su veoma podložne ljudskim greškama. Brojni članovi OIK i ostali sagovornici MIPM predložili su alternativne mehanizme kao što su skeneri za glasačke listiće ili centralizovano brojanje u izbornim jedinicama kao moguća rješenja koja bi mogla unaprijediti povjerenje u rezultate izbora.¹⁰⁵

Trebalo bi se poboljšati tačnost brojanja glasova. Također bi trebalo unaprijediti obuke za članove BO sa posebnim fokusom na brojanje glasova i popunjavanje obrazaca za unos rezultata. Mogla bi se razmotriti i mogućnost da se rezultati glasanja koje su utvrdili BO nasumično ponovno broje za sve nivoe i u svim izbornim jedinicama. Ukoliko se uvedu tehnička rješenja za automatsko brojanje, treba izvesti opsežnu studiju izvodljivosti i sprovođenja, a proces nabavke, sigurnost i ostala značajna pitanja treba raspraviti na inkluzivan način u periodu koji ostavlja dovoljno vremena za provedbu rješenja prije izbora.

¹⁰⁵ Ukoliko se uvedu tehnička rješenja, njima moraju prethoditi adekvatne pripreme kako bi se dalo vremena da se urade studije izvodljivosti, nabavke, planiranje, testiranje, procjena, certifikacija, obuka birača, izgradnja povjerenja javnosti kao i implementacija. Vidjeti [Preporuku CM/Rec\(2017\)5](#) od Komiteta ministara Vijeća Evrope upućenu zemljama članicama o standardima za elektronsko glasanje i prateći Memorandum o smjernicama i objašnjenjima. Također vidjeti [ODIHR Priručnik za posmatranje novih tehnologija glasanja](#).

C. PROCES IZRADE ZBIRNIH REZULTATA I OBJAVA REZULTATA

Proces izrade zbirnih rezultata je uglavnom pozitivno ocijenjen. Ovaj proces je negativno ocijenjen u 6 od 96 posmatranih OIK. Uslovi procesa izrade zbirnih rezultata nisu bili odgovarajuću u 15 OIK, uglavnom radi loše organizacije i nedovoljnog prostora što je dovelo do pretjerane gužve. Poteškoće sa kojima su se BO susreli prilikom brojanja su nadalje dokazane time što su mnoge OIK primile nekompletne protokole (uočeno u 26 OIK), netačne primjerke protokola (13 OIK), ili protokole koje nisu potpisali svi članovi BO (11 OIK). Posmatrači MIPM u većinom mogli pratiti proces izrade zbirnih rezultata.

Zabrinjavajuće je da je broj nevažećih glasačkih listića za razne utrke dostigao iznos od 7 posto. Značajan broj tih glasačkih listića bio je prazan a sagovornici ODIHR IPM smatraju da je to bio protestni glas. Uz to, složenost glasačkog listića je možda zbunila birače. Ova činjenica podvlači potrebu za dodatnim obrazovanjem birača i ostalim naporima da se smanji visok broj nevažećih glasova na budućim izborima.

Protokol rezultata BO, koje su OIK unosile u sistem za upravljanje rezultatima, sadržavao je nepodudarnosti uključujući i netačne ili djelimično popunjene protokole. Stoga je 10. oktobra 2018. godine, nakon što su uneseni podaci, CIK zahtijevao od svih OIK da tačno ustanove rezultate izbora u na onim biračkim mjestima gdje su se desile greške u protokolima rezultata. U nekim slučajevima, OIK su nanovo brojale glasačke listiće kako bi kompletirali objedinjene rezultate za datu općinu. CIK odbacio kao preuranjeno 20 zahtjeva za ponovna brojanja koji su podneseni prije objave o kompletiranju preliminarne rezultata.

Nakon što je CIK objavila da se preliminarni rezultati trebaju kompletirati do 23. oktobra 2018. godine, politički subjekti, OIK, posmatrači i grupe koje se sastoje najmanje od 50 birača su mogli da, u roku od tri dana, podnesu zahtjeve za ponovljeno brojanje zbog navodnih nepravilnosti koje su mogle uticati na rezultate glasanja.¹⁰⁶ Otprilike 100 zahtjeva ove vrste je podneseno CIK-u radi ponovljenog brojanja, uključujući i nekih 10 zahtjeva za ponovnim brojanjem na svim biračkim mjestima u izbornoj jedinici ili entitetu.¹⁰⁷ CIK je odlučila da naredi ponovno brojanje glasova u 84 biračka mjesta.¹⁰⁸ Ova ponovna brojanja su kao rezultat imali promjene u broju glasova i dodjeli mandata na kandidatskim listama za šest slučajeva vezanih za izbore kantonalnih skupština. Pored toga, CIK je izmijenila dodjelu mandata kako bi osigurala minimalnu garantovanu reprezentaciju konstitutivnih naroda u PD FBiH i NS RS. CIK je ustanovila i objavila konačne rezultate 6. novembra 2018. godine.

XVI. RAZVOJ DOGAĐAJA NAKON IZBORA

Prema objavljenim zvaničnim rezultatima, 14 političkih stranaka, uključujući 4 nova politička igrača, su prešli prag od 3 posto i dobili predstavnike u PD BiH. Na entitetskom nivou, 12 stranaka će imati svoje predstavnike u PD FBiH a 8 stranaka u NS RS. Na izborima za predsjedništvo Šefik Džaferović (SDA) je proglašen za bošnjačkog, Željko Komšić (DF) za hrvatskog a Milorad Dodik (SNSD) za srpskog člana predsjedništva. Izbor g. Komšića je izazvao nezadovoljstvo među hrvatskim strankama,

¹⁰⁶ Politički subjekat može tražiti ponovno brojanje glasova u izbornim jedinicama u kojima se takmičilo, posmatrač – u biračkom mjestu koji posmatra isti posmatrač, grupa od najmanje 50 birača – u mjestu u kojem su glasači i OIK – u jednom ili više biračkih mjesta na teritoriji svoje nadležnosti.

¹⁰⁷ Na primjer, SDS je zatražio ponovno brojanje u svih 2.240 biračkih mjesta u RS; Sefer Halilović, kandidat Bosanskohercegovačke patriotske stranke – za cijelu FBiH; HDZ 1990 – u svim OIK u Mostaru, Novom Travniku, Širokom Brijegu, Travniku, Vitezu, i Žepču; *Narodna Stranka Radom za Boljitak* – za glasanje putem poste za PD FBiH.

¹⁰⁸ Svi ostali zahtjevi nisu prihvaćeni jer ih nije podnijela ovlaštena osoba ili su odbijeni kao neosnovani.

uključujući i HDZ BiH. Oni su doveli u pitanje legitimnost njegove pobjede, tvrdeći da je ona rezultat glasova Bošnjaka.

Nakon Dana izbora, veliki broj kandidata su opisali izborni proces karakterišući ga kao punog prevara i javno su doveli u pitanje validnost rezultata. Neki kandidati su govorili o navodnim izbornim zloupotrebama na dan izbora, uključujući “krađu” glasova tokom brojanja, kupovinu glasova, namjerno poništavanje važećih glasačkih listića, i političko učešće OIK u procesu. Prije zvanične objave kompletiranih preliminarne rezultata izbora, u medijima su određeni akteri objavili namjere da će zahtijevati ponovna brojanja glasačkih listića ili da će tražiti poništavanje izbora. Među njima su bili SDS i PDP u RS i SBB u FBiH. NiP je javno izjavila da je izborni proces “potpuno kompromitovan” a Državnoj agenciji za istrage i zaštitu je podnijela prijavu o nepravilnostima u ophođenju OIK i BO.

Prigovori se ne mogu podnijeti na dan izbora na biračkim mjestima. Članovi BO, posmatrači i birači mogu zabilježiti “potkrijepljene primjedbe” o navodnim nepravilnostima u dnevniku aktivnosti BO. Na osnovu ovih primjedbi, politički subjekti mogu podnijeti prigovore OIK ili CIK-u, koji mogu također razmotriti primjedbe *ex officio*. Nakon dana izbora je otprilike 60 prigovora o navodnim neregularnostima podneseno CIK-u, gdje je oko 15 odbačeno kao neosnovano i nekih 30 je CIK uputio OIK.¹⁰⁹

Nakon dana izbora, sud je razmotrio preko 50 žalbi protiv odluka CIK-a, uključujući i one vezane za ponovna brojanja i govor mržnje. Odluke suda su objavljene na Internet stranici suda. Velika većina žalbi je odbijena u meritumu. Neke žalbe su djelimično usvojene a umanjenje novčane kazne koje je CIK nametnuo radi govora mržnje. Za tri žalbe protiv odbijanja zahtjeva za ponovnim brojanjem je zaključeno da su neprihvatljive jer su ih podnijele kandidati a ne ovlaštene osobe iz njihovih stranaka.

CIK je 30. oktobra 2018. godine jednoglasno odlučila da je nadležna da odredi broj delegata koje kantonalne skupštine biraju u Dom naroda FBiH. Ipak, nakon više neuspjelih pokušaja, od 29. novembra 2018. godine, CIK nije uspjela odredi broj delegata. Ovaj neuspjeh je rezultat nepostojanja zajedničkog razumijevanja o tome da li se trebaju koristiti podaci popisa iz 2013. godine, kako nalaže Izborni zakon (Član 10.12) ili podaci popisa iz 1991. godine, što se izvodi Ustava FBiH. CIK je 18. decembra 2018. godine donijela odluku o dodjeli mandata u Domu naroda FBiH na osnovu minimalnog predstavljanja (barem jedan delegat iz svakog od konstitutivnih naroda ukoliko su izabrani, iz svake kantonalne skupštine) i na osnovu popisa iz 2013. godine.¹¹⁰

XVII. PREPORUKE

Ove preporuke, na način na koji su sadržane kroz cijeli tekst, ponuđene su sa ciljem daljeg unapređenja provođenja izbora u BiH i podrške nastojanjima da se oni u potpunosti usklade sa obavezama država članica OSCE-a, kao i sa drugim međunarodnim obavezama i standardima demokratskih izbora. Ove preporuke trebaju biti shvaćene u kombinaciji sa ranijim preporukama ODIHR-a koje još uvijek nisu

¹⁰⁹ Uključujući i navodni neopravdani pritisak na birače, pretrpavanje glasačkih kutija, glasanje sa krivotvorenim ili unaprijed popunjenim glasačkim listićima i ostale nepravilnosti koje se odnose na glasanje i brojanje.

¹¹⁰ Odluka je donesena na osnovu pet glasova. Dva bošnjačka člana CIK-a su glasala protiv.

provedene.¹¹¹ ODIHR je spreman pomoći vlastima u Bosni i Hercegovini da dalje unaprijede izborni proces i da provedu preporuke sadržane u ovom i prethodnim izvještajima.

A. PRIORITETNE PREPORUKE

1. Zakonodavac treba provesti presude ECtHR koje se odnose na diskriminatorna ograničenja za kandidovanje na izborima po osnovu etničke pripadnosti i prebivališta.
2. Sveobuhvatnu reviziju zakonskog okvira treba poduzeti kako bi se otklonili nedostaci koje je ODIHR ustanovio u ovom i prethodnim izvještajima i kako bi se spriječila zloupotreba javnih sredstava za svrhe kampanje.
3. Politički subjekti trebaju poštovati zakon i suzdržati se od vršenja pritiska na birače. Slučajeve navodnog pritiska na birače treba ispitati brzo, temeljito i učinkovito, a tužioci i CIK trebaju da počinioce blagovremeno pozovu na odgovornost.
4. Država bi trebala poduzeti efektivne mjere da se zaštite prava birača na slobodan i tajan izbor. Procedure glasanja trebaju biti revidirane kako bi se osigurala tajnost glasanja i zaštita od neprikladnog uticaja na birače. Važnost tajnosti glasanja treba naglasiti tokom obuke izbornih komisija i u materijalima za obuku birača.
5. Trebalo bi preispitati praksu najavljivanja imena birača na biračkim mjestima. Trebalo bi razmotriti zabranu da politički subjekti vode evidenciju o tome ko je glasao na dan izbora što uključuje i korištenje biračkih spiskova na biračkim mjestima.
6. Treba poduzeti ozbiljne napore kako bi se osigurala nepristrasnost izborne administracije. Mogla bi se razmotriti revizija metode formiranja BO, na način, na primjer, da se ograniči pravo na kandidovanje članova BO samo na stranke koje imaju predstavnike u državnom i entitetskim parlamentima. Mogli bi se razmotriti i alternativni mehanizmi za imenovanje članova BO kao što su javni pozivi u slučaju kada političke stranke ne nominuju kandidate blagovremeno.
7. Trebao bi se ojačati regulatorni okvir kako bi se osigurala transparentnost i odgovornost finansiranja kampanje. Treba razmotriti da se u zakonu izričito propiše da se sve finansijske transakcije vezane za kampanju vrše putem namjenskih bankovnih računa.

B. OSTALE PREPORUKE

Izborni sistem

8. Izborne jedinice i broj mandata za državne i entitetske parlamente se trebaju povremeno revidirati kako bi se osigurao princip jednakosti glasa. Ove revizije se trebaju vršiti u skladu sa međunarodnim obavezama i dobrim praksama. Moglo bi se razmotriti uvođenje zakonskih odredbi koje propisuju aktivnosti koje CIK treba poduzeti ukoliko nadležni parlamenti ne ispune svoje zakonske obaveze.

¹¹¹ U članu 25 [Istanbulskog dokumenta OSCE-a iz 1999.godine](#), države članice OSCE-a su se obavezale da “promptno postupe prema ocjeni izbora i preporukama koje daje ODIHR”. Postupanje u skladu sa prethodnim preporukama ODIHR IPM je kako slijedi: preporuke 4, 6, 9, 11, 21, 23 i 24 iz završnog izvještaja o Općim izborima 2010 ([završni izvještaj za 2010. godinu](#)), kao i preporuke 6, 11, 12, 13, 27, 29 i 30 iz završnog izvještaja o Općim izborima 2014 ([završni izvještaj za 2014. godinu](#)) su potpuno implementirane. Preporuke 7 i 20 iz završnog izvještaja za 2010. godinu, kao i preporuke 7, 8 i 28 iz završnog izvještaja za 2014. godinu su uglavnom implementirane. Preporuke 5, 8, 12, 15, 16 i 19 iz završnog izvještaja za 2010. godinu, kao i preporuke 2, 3, 4, 16, 18, 20, 21 i 24 iz završnog izvještaja za 2014. godinu su djelomično implementirane. Vidjeti www.paragraph25.odihr.pl.

Izborna administracija

9. Vlasti bi trebale osigurati adekvatno finansiranje organizovanja izbora. CIK-u treba osigurati potrebna sredstva kako bi privukao dovoljno kvalifikovanog kadra radi efikasnog sprovođenja svih svojih zadataka.
10. Vlasti bi trebale unaprijediti programe za obuku birača, uključujući programe o sprječavanju porodičnog glasanja i nepravilnog glasanja uz pomoć drugog lica. CIK bi dalje trebao da pojača svoje napore kako bi osigurao dostupnu obuku biračima i pružio informacije svim grupama birača, pogotovo osobama sa invaliditetom, u bliskoj saradnji sa organizacijama koje ih predstavljaju.
11. Vlasti bi trebale uložiti dodatne napore da osiguraju da pristup biračkim mjestima bude bez prepreka.
12. Treba poduzeti djelotvorne mjere kako bi se ojačale metode zapošljavanja i obuke radi osiguravanja nepristrasnosti i profesionalnosti članova komisija uz naknadu proporcionalnu njihovom obimu posla. Kako bi se unaprijedila stručna sposobnost izbornih komisija, CIK i OIK trebaju pružati povremene obuke sa sertifikacijom za potencijalne članove BO, sa ciljem da se formira lista certificiranog osoblja.
13. Trebala bi se poboljšati tačnost brojanja glasova. Također bi trebalo unaprijediti obuke za članove BO sa posebnim fokusom na brojanje glasova i popunjavanje obrazaca za unos rezultata. Mogla bi se razmotriti i mogućnost da se rezultati glasanja koje su utvrdili BO nasumično ponovno broje za sve nivoe i u svim izbornim jedinicama. Ukoliko se uvedu tehnička rješenja za automatsko brojanje, treba izvesti opsežnu studiju izvodljivosti i sprovođenja, a proces nabavke, sigurnost i ostala značajna pitanja treba raspraviti na inkluzivan način u periodu koji ostavlja dovoljno vremena za provedbu rješenja prije izbora.

Registracija birača

14. Trebaju se poduzeti dalji naponi kako bi se poboljšala tačnost registracije birača. U svrhu ovoga bi se trebala razmotriti revizija mehanizma prijavljivanja i upisa u matičnu knjigu činjenice smrti kako bi se osigurala blagovremena razmjena podataka i ispravka podataka o građanima. Vlasti bi mogle stvoriti učinkovit sistem elektronskog obavješćavanja između institucija koje su uključene u proces sa jasno definisanim odgovornostima i rokovima. Na odgovarajuće zdravstvene ustanove bi se mogla prebaciti obaveza prijavljivanja matičnom uredu činjenice smrti građanina.
15. U svrhu povećanja povjerenja javnosti u integritet procesa registracije birača, razne zainteresovane strane, uključujući i političke stranke i organizacije građanskog društva bi se mogle pozvati da učestvuju u reviziji biračkih spiskova koju bi inicirao i nadzirao CIK.

Registracija kandidata i kampanja

16. Treba razmotriti kvotu za spolove koja osigurava jednakost kandidata i kandidatkinja na listama, a trebaju se primijeniti sankcije koje odvrćaju od nepridržavanja tih kvota. Političke stranke trebaju da olakšaju ženama političko napredovanje, povećaju vidljivost kandidatkinja tokom izbornih kampanja i da integrišu pitanja vezana za spolove u svoje platforme. Kako bi se ovo podstaklo, moglo bi se razmotriti povećanje državnog finansiranja za stranke koje promovišu jednakost spolova, osigurati dodatan besplatan pristup javnim medijima za kandidatkinje i godišnje subvencije za stranke kako bi se finansirali ženski ogranci političkih stranka.

Finansiranje kampanje

17. Zakon treba izmijeniti kako bi se za kršenja propisale proporcionalne sankcije i sankcije sa efektom odvraćanja. Zakon treba uspostaviti razuman rok za reviziju i objavu svih izvještaja o finansiranju kampanje a zaključci revizije trebaju se utvrditi zakonom ili podzakonskim aktom CIK-a.

Mediji

18. Treba usvojiti zakonske akte koji odvrćaju od pretjerane koncentracije medijskog vlasništva, kako tradicionalnih tako i online medija, i koji osiguravaju punu transparentnost vlasništva medija.
19. Kako je ODIHR prethodno preporučio, svi javni servisi bi trebali osigurati nepristrasno i uravnoteženo medijsko praćenje svih stranaka i kandidata u svim svojim vijestima i političkim emisijama.

Prigovori i žalbe

20. U cilju pružanja efikasne zaštite biračkih prava, rok za podnošenje prigovora bi se mogao produžiti, posebno u slučaju prigovora o kršenjima koja su u toku. CIK treba da bude proaktivan u razmatranju potencijalnih nepravilnosti ex officio (po službenoj dužnosti), što uključuje obavijesti koje primi od posmatrača. Treba se omogućiti i sudska revizija odluka CIK-a o prigovorima i žalbama.
21. Kako bi se povećala transparentnost i odgovornost, CIK i sudovi bi trebali blagovremeno objaviti informacije o prigovorima i odlukama vezanim za izbore.
22. U pogledu sprječavanja neprikladnog ograničavanja slobode govora i osiguravanja dosljednih odluka, definicija zabranjenog jezika koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje u Izbornom zakonu treba biti preciznija. CIK bi mogao usvojiti dalje smjernice za zainteresirane strane i za vlastito donošenje odluka.

ANEKS I: KONAČNI REZULTATI IZBORA¹¹²

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine

Vrsta glasova	FBiH	RS
Važeći, uključujući	1.008.955	683.361
Obični	977.905	650.939
Putem pošte	23.550	24.726
U odsustvu/ mobilni timovi/izvan zemlje	6.495	5.832
Potvrđeni	1.005	1.864
Nevažeći glasovi	75.982 (7,0 posto)	44.277 (6,1 posto)

Bošnjački član Predsjedništva:

Ime kandidata	Stranačka pripadnost	Broj glasova	Postotak
Šefik Džaferović	SDA (Stranka demokratske akcije)	212.581	36,61
Denis Bećirović	SDP BiH (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine)	194.688	33,53
Fahrudin Radončić	SBB (Savez za bolju budućnost– Fahrudin Radončić)	75.210	12,95
Mirsad Hadžikadić	Mirsad Hadžikadić – Platforma za progres	58.555	10,09
Senad Šepić	Nezavisni blok	29.922	5,15
Amer Jerlagić	Stranka za Bosnu i Hercegovinu	9.655	1,66

Hrvatski član Predsjedništva:

Ime kandidata	Stranačka pripadnost	Broj glasova	Postotak
Željko Komšić	Demokratska fronta	225.500	52,64
Dragan Čović	HDZ BiH (Hrvatska demokratska zajednica BiH)	154.819	36,14
Diana Zelenika	HDZ 1990 (Hrvatska demokratska zajednica 1990)	25.890	6,04
Boriša Falatar	Naša Stranka	16.036	3,74
Jerko Ivanković-Lijanović	Narodna Stranka Radom Za Boljitak	6.099	1,42

Srpski član Predsjedništva:

Ime kandidata	Stranačka pripadnost	Broj glasova	Postotak
Milorad Dodik	SNSD (Savez nezavisnih socijaldemokrata)	368.210	53,88
Mladen Ivanić	Koalicija Savez za pobjedu	292.065	42,74
Mirjana Popović	Srpska napredna stranka	23.086	3,38
Gojko Kličković	Prva Srpska demokratska stranka	10.355	1,52

¹¹² Izvor: [Internet stranica CIK-a](#).

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Vrsta glasova	FBiH	RS
Važeći, uključujući	989.192	667.324
Obični	957.784	633.214
Putem pošte	23.881	25.895
U odsustvu/ mobilni timovi/izvan zemlje	6.533	6.365
Potvrđeni	994	1.850
Nevažeći glasovi	95.844 (8,8 posto)	60.600 (8,3 posto)

Iz Federacije Bosne i Hercegovine:

Politička stranka/koalicija	Broj glasova	Postotak	Ukupan broj mandata	Direktni mandati	Kompenzacijski mandati
SDA (Stranka demokratske akcije)	252.058	25,48	8	6	2
Koalicija HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP-HNS, HSP DR AS BiH, HDU BiH	145.487	14,71	5	5	
SDP BiH (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine)	140.782	14,23	5	3	2
Koalicija DF-GS, ŽELJKO KOMŠIĆ: BiH POBJEĐUJE!	96.174	9,72	3	3	
SBB (Savez za bolju budućnost–Fahrudin Radončić)	67.599	6,83	2		2
Naša Stranka	48.401	4,89	2	1	1
Nezavisni blok	41.512	4,20	1	1	
PDA (Pokret demokratske akcije)	38.417	3,88	1	1	
Koalicija A-SDA za evropsku Bosnu i Hercegovinu - Zajedno	29.726	3,01	1	1	
Ostalih 14 stranaka sa manje od 3 posto glasova po stranci	129.036				

Iz Republike Srpske:

Politička stranka/koalicija	Broj glasova	Postotak	Ukupan broj mandata	Direktni mandati	Kompenzacijski mandati
SNSD (Savez nezavisnih socijaldemokrata)	260.930	39,10	6	4	2
SDS List (SDS-NDP-NS-SRS)	162.414	24,34	3	3	
PDP – Mladen Ivanić	83.832	12,56	2	1	1
DNS (Demokratski narodni savez)	68.637	10,29	1	1	
Socijalistička partija	31.321	4,69	1		1
SDA (Stranka demokratske akcije)	29.673	4,45	1		1
Ostalih 8 stranaka sa manje od 3 posto glasova po stranci	30.517				

Predstavnički dom Federacije Bosne i Hercegovine

Važeći,	1,001,333
uključujući	
Obični	969,818
Putem pošte	23,918
U odsustvu/ mobilni timovi/izvan zemlje	6,599
Potvrđeni	998
Nevažeći glasovi	83,791 (7.7 posto)

Politička stranka/koalicija	Broj glasova	Postotak	Ukupan broj mandata	Direktni mandati	Kompenzacijski mandati
SDA (Stranka demokratske akcije)	252.817	25,25	27	22	5
SDP BiH (Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine)	145.458	14,53	16	12	4
Koalicija HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP-HNS, HSP DR AS BiH, HDU BiH, HSS SR	143.704	14,35	16	13	3
Koalicija DF-GS, Željko Komšić: BiH POBJEĐUJE!	93.708	9,36	10	9	1
SBB-Fahrudin Radončić	70.571	7,05	8	5	3
Naša Stranka	50.947	5,09	5	1	4
PDA (Pokret demokratske akcije)	37.731	3,77	4	3	1
Nezavisni blok	34.913	3,49	4	1	3
Koalicija A-SDA za evropsku Bosnu i Hercegovinu - Zajedno	27.396	2,74	2	2	
Koalicija Hrvatsko jedinstvo (HDZ 1990-HSP BIH-HNL)	25.663	2,56	2	2	
Narod i Pravda	23.222	2,32	2	2	
Laburistička stranka Bosne i Hercegovine	7.656	0,76	1	1	
Ostalih 16 stranaka sa manje od 3 posto glasova po stranci	87.547				

Predsjednik i zamjenici predsjednika Republike Srpske

Važeći,	679.601
uključujući	
Obični	645.391
Putem pošte	25.867
U odsustvu/ mobilni timovi/izvan zemlje	6.445
Potvrđeni	1.898
Nevažeći glasovi	48.729 (6,63%)

Ime kandidata	Stranačka pripadnost	Broj glasova	Postotak
Željka Cvijanović	SNSD – Savez nezavisnih socijaldemokrata	319.699	47,04
Vukota Govedarica	Koalicija Savez za pobjede	284.195	41,82
Ramiz Salkić	Koalicija Zajedno za BiH	21.292	3,13
Čamil Duraković	Nezavisni kandidat	10.299	1,52
Radomir Lukić	Prva Srpska demokratska stranka	6.021	0,89
Josip Jerković	Koalicija HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP-HNS	5.881	0,87
Ostalih 31 kandidat sa manje od 5.000 po kandidatu		32.214	

Narodna skupština Republike Srpske

Važeći,	684.744
uključujući	
Obični	650.520
Putem pošte	25.914
U odsustvu/ mobilni timovi/izvan zemlje	6.373
Potvrđeni	1.937
Nevažeći glasovi	43.085 (5,92%)

Politička stranka/koalicija	Broj glasova	Postotak	Ukupan broj mandata	Direktni mandati	Kompenzacijski mandati
SNSD (Savez nezavisnih socijaldemokrata)	218.201	31,87	28	24	4
Koalicija SDS (SDS-SRS)	123.515	18,04	15	13	2
DNS (Demokratski narodni savez)	98.851	14,44	12	11	1
PDP RS - Mladen Ivanić	69.948	10,22	9	5	4
Socijalistička partija	56.106	8,19	7	6	1
Koalicija Zajedno za BiH	29.556	4,32	4	2	2
Koalicija NDP Dragan Čavić-NS-SNS-Sloboda	28.183	4,12	4	1	3
Ujedinjena Srpska	21.187	3,09	3	1	2
Ostalih 23 stranke sa manje od 3 posto glasova po stranci	39.197				

ANEKS II: SPISAK POSMATRAČA U MEĐUNARODNOJ IZBORNOJ POSMATRAČKOJ MISIJI

Parlamentarna skupština OSCE-a (PS OSCE)

Mavroudis Voridis	Specijalni koordinator	Grčka
Pia Kauma	Šef delegacije	Finska
Christian Hafenecker	Član parlamenta	Austrija
Reinhold Lopatka	Član parlamenta	Austrija
Boris Yachev	Član parlamenta	Bugarska
Georgios Champouris	Član parlamenta	Grčka
Frédéric Petit	Član parlamenta	Francuska
Gregeley Arató	Član parlamenta	Mađarska
Renata Alt	Član parlamenta	Njemačka
Andreas Schwarz	Član parlamenta	Njemačka
Grzegorz Furgo	Član parlamenta	Poljska
Jacek Wlosowicz	Član parlamenta	Poljska
Costel Alexe	Član parlamenta	Rumunija
Petru Movilă	Član parlamenta	Rumunija
Cătălin-Daniel Fenechiu	Član parlamenta	Rumunija
Ionut Sibinescu	Član parlamenta	Rumunija
Edward Riedel	Član parlamenta	Švedska
John Whittingdale	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Ahmet Arslan	Član parlamenta	Turska
Gürsel Tekin	Član parlamenta	Turska
Yüksel Yancizar	Osoblje delegacije	Turska
Hatice Er As	Osoblje delegacije	Turska
Robert Hand	Osoblje Helsinškog komiteta SAD	Sjedinjene Američke Države
Arthur Paul Massaro	Osoblje Helsinškog komiteta SAD	Sjedinjene Američke Države
Andreas Nothelle	Sekretarijat PS OSCE	Njemačka
Corinna Lensch	Sekretarijat PS OSCE	Njemačka
Francesco Pagani	Sekretarijat PS OSCE	Italija
Iryna Sabashuk	Sekretarijat PS OSCE	Ukrajina
Charlie Rutter	Sekretarijat PS OSCE	Ujedinjeno Kraljevstvo

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE)

Dame Cheryl Gillan	Šef delegacije	Ujedinjeno Kraljevstvo
Nicole Duranton	Član parlamenta	Francuska
Claude Kern	Član parlamenta	Francuska
Colette Kelleher	Član parlamenta	Irska
Anne Mulder	Član parlamenta	Nizozemska
Petter Eide	Član parlamenta	Norveška
Ute Vogt	Član parlamenta	Njemačka
Josip Juratović	Član parlamenta	Njemačka
Idalia Serrão	Član parlamenta	Portugal
Adriana Tusa	Član parlamenta	Rumunija
Antonio Gutierrez Limones	Član parlamenta	Španija
Soraya Rodruguez Ramos	Član parlamenta	Španija
Miren Gorrotxategi	Član parlamenta	Španija
José Cepeda	Član parlamenta	Španija
Pierre-Alain Fridez	Član parlamenta	Švicarska
Lord David Blencathra	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Lady Tara Blencathra	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Angela Smith	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Mirjana Lazarova	Venecijanska komisija	BJR Makedonija
Michael Janssen	Venecijanska komisija	Njemačka
Chemavon Chahbazian	Sekretarijat PACE	Francuska
Franck Daeschler	Sekretarijat PACE	Francuska
Anne Godfrey	Sekretarijat PACE	Ujedinjeno Kraljevstvo

Parlamentarna skupština NATO-a

Rasa Juknevičienė	Šef delegacije	Litvanija
Ruxandra Popa	Zamjenik generalnog sekretara	Francuska
Obrad Miso Stanisic	Član parlamenta	Crna Gora
Genci Nimanbegu	Član parlamenta	Crna Gora
Julio Miranda Calha	Član parlamenta	Portugal
Madeleine Moon	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Robert Stewart	Član parlamenta	Ujedinjeno Kraljevstvo
Zorana Bacović	Osoblje delegacije	Crna Gora

Evropski parlament (EP)

Frank Engel	Šef delegacije	Luksemburg
Tonino Picula	Član parlamenta	Hrvatska
André Elissen	Član parlamenta	Nizozemska
Norbert Neuser	Član parlamenta	Njemačka
Ramona Nicole Mănescu	Član parlamenta	Rumunija
André De Munter	Sekretarijat EP	Belgija
Vincenzo Greco	Sekretarijat EP	Italija
Montserrat Gabás	Sekretarijat EP	Španija
Timothy Boden	Sekretarijat EP	Ujedinjeno Kraljevstvo

ODIHR IPM kratkoročno angažovani posmatrači

Uarda Celami	Albanija
Mira Hoxha	Albanija
Wilhelm Grisseemann	Austrija
Andrea Jakober	Austrija
Kornelia Lienhart	Austrija
Richard Winkelhofer	Austrija
Karen De Dycker	Belgija
Francois-Xavier Finet	Belgija
Bregt Kippers	Belgija
Gilles Landsberg	Belgija
Helena Saelman	Belgija
Hannes Van Nevel	Belgija
Nikoleta Đukanović	Crna Gora
Vana Vojinovic	Crna Gora
Kristyna Inka Danova	Česka Republika
Jitka Evanová	Česka Republika
Darab Gajar	Česka Republika
Eva Janů	Česka Republika
Martin Ocknecht	Česka Republika
Josef Pánek	Česka Republika
Ondřej Picka	Česka Republika
Pavel Trousil	Česka Republika
Viktor Velek	Česka Republika
Klara Von Kriegsheim Kadlecova	Česka Republika
Katrine Aagaard	Danska
Pia Christmas-Møller	Danska
Tom Høyem	Danska
Thorkild Høyer	Danska
Gedske Messell	Danska
Soren Sonderstrup	Danska
Otto Erik Sorensen	Danska
Poul Svane	Danska
Dagmar Thomsen	Danska
Käthlin Saluveer	Estonija

Maria Katajisto	Finska
Pekka Olli Juhani Nuutinen	Finska
Kethlin Piirma	Finska
Emmanuel Berard	Francuska
Benoit Bouyssou	Francuska
Peggy Corlin	Francuska
Melissa Diagne	Francuska
Josette Paule Durrieu	Francuska
Pascale Le Hel	Francuska
Clément Mondamert-Chartron	Francuska
Antoine Meyer	Francuska
Cécile Polivka	Francuska
Xavier Rouard	Francuska
Loic Tregoures	Francuska
Vladimir Bozhadze	Gruzija
Tihana Balija	Hrvatska
Iva Perković	Hrvatska
Patricia Barker	Irska
Patrick Donnelly	Irska
Michael Good	Irska
Eithne Macdermott	Irska
Olivia Mitchell	Irska
Robert Adams	Italija
Simone Brocchi	Italija
Laura Erizi	Italija
Cecilia Vera Lagomarsino	Italija
Davide Messina	Italija
Nadia Raneri	Italija
Mei Takeuchi	Japan
Tariq Gordon	Kanada
Zane Zālīte	Latvija
Jolanta Bernotaite	Litvanija
Sigitas Cernolonskis	Litvanija
Anikó Gyenge	Mađarska
Iván Kovács	Mađarska
David Sz Nagy	Mađarska
Szilvia Nagy	Mađarska
Anna Orosz	Mađarska
Ole Jan Leeuwen	Nizozemska
Cornelis Ros	Nizozemska
Christina Van Hout	Nizozemska
Maria Vrijens	Nizozemska
Arve Børstad	Norveška
Stine Münter	Norveška
Lara Rashid	Norveška
Elisabeth Salvesen	Norveška
Vibeke Sorum	Norveška
Heike Baddenhausen	Njemačka
Christian David Böttcher	Njemačka
Edgar Brueser	Njemačka
Jana Bürgers	Njemačka
Birgit Daiber	Njemačka
Irene Fellmann	Njemačka
Zenet Frahm	Njemačka
Walter Goepfert	Njemačka
Jochen Hayungs	Njemačka
Maria Herkenhoff	Njemačka
Brigitte Heuer	Njemačka

Tobias Kettner	Njemačka
Harald Koehrsen	Njemačka
Peter Kohlmeier	Njemačka
Natalie Krieger	Njemačka
Eva-Maria Lauckner	Njemačka
Kristin Liedtke	Njemačka
Ruth Monika Linden	Njemačka
Dietrich Lingenthal	Njemačka
Rainer Otter	Njemačka
Cosima Peissker-Meyer	Njemačka
Melanie Pörschmann	Njemačka
Christine Radomsky	Njemačka
Oliver Siegfried Scheel	Njemačka
Rolf Thienemann	Njemačka
Anne Uhlig	Njemačka
Pavel Utitz	Njemačka
Christoph Veith	Njemačka
Christoph Hubert Alexander Freiherr Von Feilitzsch	Njemačka
Noelle Beaini	Rumunija
Laurentiu Vlad	Rumunija
Robert Balanoff	Sjedinjene Američke Države
David Bernheisel	Sjedinjene Američke Države
Klara Bilgin	Sjedinjene Američke Države
Kathryn Bonnifield	Sjedinjene Američke Države
Laura Bowman	Sjedinjene Američke Države
Suanne Buggy	Sjedinjene Američke Države
Eric Carlson	Sjedinjene Američke Države
Leonilla Connors	Sjedinjene Američke Države
David Cook	Sjedinjene Američke Države
Daniel Drigot	Sjedinjene Američke Države
Jeffrey Erlich	Sjedinjene Američke Države
Rachel Eschenbacher	Sjedinjene Američke Države
Thomas Gallagher	Sjedinjene Američke Države
Kathyrne Harper	Sjedinjene Američke Države
James Heilman	Sjedinjene Američke Države
Lesley Israel	Sjedinjene Američke Države
Mary Judy	Sjedinjene Američke Države
Juozas Kazlas	Sjedinjene Američke Države
Scott Lang	Sjedinjene Američke Države
Karen Levine	Sjedinjene Američke Države
Marie-Celeste Marcoux	Sjedinjene Američke Države
Kathryn McLaughlin	Sjedinjene Američke Države
Philip McMahon	Sjedinjene Američke Države
Steven Moran	Sjedinjene Američke Države
Michael Mozur	Sjedinjene Američke Države
Alexander Nicholas	Sjedinjene Američke Države
Molly O'Neal	Sjedinjene Američke Države
Robert Ravenscraft	Sjedinjene Američke Države
Carol Wahl	Sjedinjene Američke Države
Timothy Wahl	Sjedinjene Američke Države
Ernest Wickersham	Sjedinjene Američke Države
Kutina Williams	Sjedinjene Američke Države
Branko Dekleva	Slovenija
María Pilar Cascón Ansotegui	Španija
Serra Gemma Casadevall	Španija
Jesús Antonio Cortiñas-Guntín	Španija
Laura García López	Španija
Javier Ochoa Picón	Španija

Cecilia Aengelid	Švedska
Tomas Worsoe Andersen	Švedska
Kari Berg	Švedska
Sven Tommy Bringholm	Švedska
Siv Caesar	Švedska
Hillevi Ekberg	Švedska
Berndt Ekholm	Švedska
Ulrich Larsson	Švedska
Arvid Anders Liden	Švedska
Anna Lidstrom	Švedska
Karl Lindberg	Švedska
Tina Lundh	Švedska
Lennart Myhlback	Švedska
Kajsa Norman	Švedska
Hans Nareskog	Švedska
Helena Olsson	Švedska
Preben Rydin	Švedska
Tomas Sjöberg	Švedska
Mattias Wandler	Švedska
Christian Wohler	Švedska
Marko Wramen	Švedska
Sofia Zitouni	Švedska
Hanna Vera Bodenmann	Švicarska
Michele Calastri	Švicarska
Fabrizio Mario Giuseppe Comandini	Švicarska
Tim Guldemann	Švicarska
Martin Minder	Švicarska
Otto Pfister	Švicarska
Saxer Andrea Rauber	Švicarska
Barbara Dätwyler Scheuer	Švicarska
Skeie Dimka Stantchev	Švicarska
Mehmet Ugur Ekin	Turska
Leslie Barnfield	Ujedinjeno Kraljevstvo
Kimberley Best	Ujedinjeno Kraljevstvo
Alexander Conway	Ujedinjeno Kraljevstvo
Anne Cottringer	Ujedinjeno Kraljevstvo
Anthony Crombie	Ujedinjeno Kraljevstvo
Terence Duffy	Ujedinjeno Kraljevstvo
Alexander Folkes	Ujedinjeno Kraljevstvo
Brian Gifford	Ujedinjeno Kraljevstvo
Jill Goldsmith	Ujedinjeno Kraljevstvo
Mark Guthrie	Ujedinjeno Kraljevstvo
Adrian Ianson	Ujedinjeno Kraljevstvo
Valerie Kaye	Ujedinjeno Kraljevstvo
Geoffrey Lawler	Ujedinjeno Kraljevstvo
Richard Meares	Ujedinjeno Kraljevstvo
Olufemi Ogundipe	Ujedinjeno Kraljevstvo
Bernard Quoroll	Ujedinjeno Kraljevstvo
Kiron Reid	Ujedinjeno Kraljevstvo
Michael Sander	Ujedinjeno Kraljevstvo
Valerie Solomon	Ujedinjeno Kraljevstvo
Anthony Talbot	Ujedinjeno Kraljevstvo
Maureen Taylor	Ujedinjeno Kraljevstvo
Simon Woodcock	Ujedinjeno Kraljevstvo
Richard Wright	Ujedinjeno Kraljevstvo
Wiktorija Wislowska	Ukrajina

Dugoročno angažovani posmatrači
Izborna posmatračka misija ODIHR – Tim u sjedištu

Peter Tejler	Šef misije	Švedska
Anna Papikyan		Armenija
Vasil Vashchanka		Bjelorusija
Elissavet Karagiannidou		Grčka
Kakha Inaishvili		Gruzija
Alessandro Rotta		Italija
Ahmad Rasuli		Kirgiška Republika
Valeriu Mija		Moldavija
Johannes Schmeets		Nizozemska
Tomasz Janczy		Poljska
Kira Kalinina		Ruska Federacija
Martina Barker-Ciganikova		Slovačka
Ivan Brezina		Slovačka
Anders Eriksson		Švedska
Farrukh Juraqulov		Tadžikistan

ODIHR IPM Dugoročno angažovani posmatrači

Dita Bicanovska	Češka Republika
Žaneta Vencourová	Češka Republika
Jan Philip Schunck	Danska
Iida Liisa Emilia Merenmies	Finska
Mathieu Lemoine	Francuska
Stephanie Marie Jeanne Marsal	Francuska
Bernard Michael Daly	Irska
Viola Giuliano	Italija
Aldo Tenisci	Italija
Van Rhijn Ruth	Nizozemska
Annie-Lise Mjaatvedt	Norveška
Gunnhild Anett Naas	Norveška
Petra Bornhoeft	Njemačka
Thomas Leszke	Njemačka
Barbara Ann Davis	Sjedinjene Američke Države
Octavius Pinkard	Sjedinjene Američke Države
Maximo Juan Prades Barcelo	Švedska
Tommy Bernt Karlsson	Švedska
Sigrid Marie Utterman	Švedska
Paul-Henri Bischoff	Švicarska
Jon Cristian Sandi	Švicarska
Cornelia Steiner	Švicarska

O ODIHR

Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) je glavna institucija OSCE-a za pružanje pomoć državama članicama “da osiguraju puno poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, da se pridržavaju vladavine prava, da unapređuju principe demokratije i (...) da grade, jačaju i štite demokratske institucije, kao i promoviraju toleranciju širom cijelog društva” (Helsinški Dokument 1992). Ovo se zove ljudska dimenzija OSCE-a.

ODIHR, sa sjedištem u Varšavi (Poljska), formiran je kao Ured za slobodne izbore na samitu u Parizu 1990. godine i počeo je sa radom u maju 1991. godine. Godinu dana kasnije je ime Ureda promijenjeno kako bi se odrazio prošireni mandat koji je obuhvatio i ljudska prava i demokratizaciju. Danas ima više od 150 zaposlenih.

ODIHR je vodeća agencija u Evropi u oblasti **posmatranja izbora**. Svake godine koordinira i organizira raspoređivanje na hiljade posmatrača kao bi se procijenilo da li se izbori u regiji OSCE-a provode u skladu s obavezama i opredjeljenjima OSCE-u, drugim međunarodnim obavezama i standardima za demokratske izbore te sa domaćim zakonodavstvom. Njegova jedinstvena metodologija omogućava dubinski uvid u izborni proces u njegovoj cijelosti. Putem projekata pomoći, ODIHR pomaže zemljama učesnicama da unaprijede svoj izborni okvir.

Aktivnosti **demokratizacije** Ureda obuhvataju: vladavinu prava, zakonodavnu podršku, demokratsko upravljanje, migracije i slobodu kretanja, kao i jednakost spolova. ODIHR godišnje implementira brojne ciljane programe pomoći, težeći razvoju demokratskih struktura.

ODIHR također pomaže zemljama članicama u ispunjavanju njihovih obaveza da unaprijede i štite **ljudska prava i temeljne slobode** u skladu s obavezama iz ljudske dimenzije OSCE-a. Ovo se ostvaruje radom sa raznim partnerima u cilju promicanja saradnje, izgradnje kapaciteta i davanja stručnog znanja u tematskim oblastima, uključujući ljudska prava u borbi protiv terorizma, jačanje zaštite ljudskih prava trgovanih osoba, edukaciju i obuku o ljudskim pravima, monitoring i izvještavanje o ljudskim pravima, i ljudska prava i opću sigurnost žena.

U okviru oblasti **tolerancije i nediskriminacije**, ODIHR daje podršku zemljama učesnicama u jačanju njihovog odgovora na zločine iz mržnje i slučajeve rasizma, ksenofobije, antisemitizma i drugih oblika netolerancije. Aktivnosti ODIHR-a u vezi s tolerancijom i nediskriminacijom su fokusirane na sljedeće oblasti: zakonodavstvo, obuka agencija za provođenje zakona; monitoring, izvještavanje i naknadne radnje kao odgovor na zločine i slučajeve motivirane mržnjom, kao i obrazovne aktivnosti u cilju promovisanja tolerancije, poštovanja i međusobnog razumijevanja.

OSCE/ODIHR daje savjete zemljama članicama o njihovim politikama o **Romima i Sintima**. Unapređuje izgradnju kapaciteta i umrežavanja među zajednicama Roma i Sinta te potiče učešće predstavnika Roma i Sinta u tijelima koja donose politike.

Sve aktivnosti ODIHR-a se provode u neposrednoj koordinaciji i saradnji sa zemljama članicama OSCE-a, institucijama i terenskim aktivnostima OSCE-a, kao i drugim međunarodnim organizacijama.

Više informacija je dostupno na Internet stranici ODIHR-a (www.osce.org/odihr).

Iako ničim nije doprinijela Centralna izborna komisija BiH se tokom 2018. godine u medijima označavala kao jedina odgovorna za “nepovjerenje javnosti u izborni proces u BiH”. Atmosferu i percepciju javnosti kada su u pitanju izbori stvaraju, osim tijela za provođenje izbora, i ostali učesnici u izbornom procesu kao što su političke stranke, nevladine organizacije, mediji, članovi akademske zajednice pa na kraju i sami birači.

U jeku priprema za raspisivanje Općih izbora 2018. godine plasirane su različite dezinformacije o radu Centralne izborne komisije BiH na osnovi kojih su članovi Centralne izborne komisije BiH prozivani i za “državni udar” i tražena je njihova smjena.

Neki od naslova u medijima 24. 02. 2018. godine:

SARAJEVO SDP, SBB, DF i Naša stranka uputili apel i zahtjeve

CIK ruši ustavni poredak BiH

Od Komisije zatraženo da hitno obustavi sve aktivnosti koje vode usvajanju odluke kojom se utvrđuju broj i struktura delegata u Domu naroda FBiH

ZBOG (NE)POSTOJEĆEG PREDLOGA POPUNJAVANJA DOMA NARODA FEDERACIJE Stranke optužuju Izbornu komisiju za državni **udar**

Centralna izborna komisija BiH našla se juče na udaru pojedinih stranaka iz Federacije BiH, koje su je optužile da navodnim predlogom popunjavanja federalnog Doma naroda pokušava da izazove državni udar.

Također, u medijima je plasirana dezinformacija o navodnom miješanju IT stručnjaka iz Rusije:

ŽURNAL SAZNAJE

SAVJETODAVNO NADZIRANJE: Ruski IT stručnjaci u izbornom procesu u BiH?

Objavljeno: 16. 03. 2018. u 21:23h

Irena Hadžiabdić i Novak Božićković otputovali u Moskvu na poziv predsjednice Izborne komisije Rusije. Ruski ambasador Petr Ivancov na sastanku u CIK-u informisan o provedbi izbora 2018. U SAD-u provode istragu zbog ruskog miješanja u predsjedničke izbore

Nakon toga, pojavljuje se lažna vijest o nestanku 35 tona papira za štampanje glasačkih listića:

IZBORI

U PROTEKLIH 10 GODINA IZ SKLADIŠTA CIK-A: Nestalo više od 35 tona glasačkih listića!

Objavljeno: 02.04.2018. u 11:59h

Popis izbornog materijala nije vršen 10 godina, pa je, prilikom kontrole, Komisija utvrdila da „za 35,8 tona ne postoji dokumentacija na osnovu koje bi se utvrdilo gdje se navedena količina papira nalazi“. Od tog papira moglo se odštampati pola miliona glasačkih listića

PRENOSIMO Tekst portala Zurnal o izbornom materijalu

U proteklih 10 godina iz skladišta CIK-a nestalo više od 35 tona glasačkih listića

CIK nema tačnu evidenciju gdje su završile tone listića • Ne postoje pisani tragovi koliko je štampano listića te koliko ih je uništavano na teren

Iz skladišta CIK-a nestalo više od 35 tona **papira**

Utvrđeno je da popis izbornog materijala nije vršen 10 godina, a od nestalog papira moglo se odštampati pola miliona glasačkih listića

Građanski savez (GS) o navodnoj krađi pola milijuna glasačkih listića

Ostavka ključnih članova SIP-a BiH jedini način da se spasi demokratski proces

SARAJEVO - Građanski savez (GS) smatra da je informacija objavljena na portalu Žurnal o nestanku 35,8 tona, tj. pola milijuna glasačkih listića, konačan dokaz da **Središnje izborno povjerenstvo (SIP) BiH** nije neovisna institucija već je političko tijelo u službi SDA, HDZ-a BiH i SNSD-a.

"Krađa praznih birač-

kih listića dovodi u pitanje dosadašnje rezultate izbora i postavlja se pitanje je li uopće moguće demokratskim putem promijeniti sadašnju vlast ako ona nastavi kontrolirati izborni proces", navodi se u reagiranju GS-a u kojem su stala da je ostavka ključnih članova SIP-a BiH jedini način da se spasi demokratski proces i mogućnost promjene vlasti demokratskim izbori-

ma. Ova stranka poziva nadležna tužiteljstva da reagiraju i spasu vjeru u višestranački demokratski život u BiH.

"Smatramo da je sada ključna odgovornost na predstavnicima međunarodne zajednice, posebno OHR-a i OEES-a, koji imaju obvezu osigurati provedbu poštenih i fer izbora", dodaje se u reagiranju uz zaključak da se, ne bude li radikalnih izmjena

u sastavu SIP-a i preuzimanju odgovornosti od strane međunarodne zajednice, bojkot lažiranog i nelegitimnog izbornog procesa nameće kao jedina odgovorna opcija.

Naime portal Žurnal je, pozivajući se na službenu dokumentaciju, objavio da je najmanje 35,8 tona papira nabavljenog za tiskanje glasačkih listića bestraga nestalo iz skladišta SIP-a BiH.

Preračunato u izborni materijal, od nestalog papira moglo se odtiskati najmanje pola milijuna glasačkih listića. „Niste u pravu“, napisala im je u poruci predsjednica SIP-a BiH Irena Hadžabdić, nakon što su je novinari navedenog portala upitali gdje je papir, tj. glasački listići. Nakon što su joj poslali dokument iz 2014. godine, predsjednica SIP-a se više nije javljala.

ANALIZA Centralna izborna komisija u središtu nove afere

KO JE POKRAO GLASOVE GRAĐANA

Jasno je zašto se CIK grčevito bori protiv novog zakona koji je u proceduri, smatra Damir Arnaut • Previše je afera koje su vezane uz CIK i njegove članove i to stvara osjećaj nepovjerenja u izborni proces, kaže Saša Magazinović

ANALIZA Nakon afere s nestankom papira za glasačke listiće

Ko je pokrao glasove građana!?

Iz CIK-a BiH demantiraju navode medija

Jasno je zašto se **CIK** bori protiv novog zakona, smatra Arnaut • Previše je afera, stvara se osjećaj nepovjerenja u izborni proces, kaže Magazinović

Piše: Bakir
Hadžiomerović

Minuta

IZBORI Kidnapovana vlast!

Šta zna izborni listić šta je 35 tona

SIP BiH o navodima o nestanku glasačkih listića

Nestanak 35 tona glasačkih listića - još jedna u nizu laži

Zijad Bećirović: CLK je političko-mafijaška organizacija

Bećirović: Članovi CLK-a BiH trebaju podnijeti ostavku

Imaju li članovi CLK-a kredibilitet iznijeti oktobarske izbore u BiH?

"AVAZ" SAZNAJE Nermin Nikšić uputio zahtjev CIK-u

SDP zatražio odgodu izbora u pojedinim gradovima, tvrde da se sprema velika pljačka

Upozorili da je izborni proces uveliko kompromitiran

Enver Kazaz za N1: Denis Bećirović pokraden na izborima

Slaven Kovačević: Da, ovi izbori su namješteni

I niko da te članove biračkih odbora i članove CIK-a pozove na krivičnu odgovornost. To je napad na vladavinu prava i izborni sistem Bosne i Hercegovine.

NAPOMENA:

Naprijed smo naveli samo neke primjere kontinuiranih neosnovanih napada na Centralnu izbornu komisiju BiH.

A u nastavku donosimo i komentare učesnika u forumima na portalima na kojima su objavljivani naprijed navedeni tekstovi:

RAMMSTEIN 24. 02. 2018.

CIK uspješno okončao akciju etničkog čišćenja BiH.

+3

preludezalude 23. 02. 2018.

+9

Sve ih treba povjesati. Oruzje iskopavajmo i podmazimo. Trebat ce opet.

Norm 23. 02. 2018.

+14

...koja je skracenica za UZP u BiH? CIK...

vrhovni 23. 02. 2018.

+23

Mamicu ti skutorsku koja te postavila tu. Nije im prosao plan, pa sad kmeeeecece.

Golac 23. 02. 2018.

+17

Jebacemo ti Irena mamu

dream 23. 02. 2018.

0

Irena Hadžiabdić, jeebemo ti maater.

munja5

23.2.2018. u 15:14

skandalozno! šokantno! ovi banditi iz sdp neće da kažu da su upravo oni "napravili" ovaj GENOCIDNI CIK!

18

12

Prijavi

BokirSDA

23.2.2018. u 17:29

Te ustase I cetnici u CIK-u opstruisu registraciju za glasanje iz inostranstva putem poste jer znaju da nisi lud da glasas za SDA / HDZ / SNSD kad

12

2

Prijavi

RAMMSTEIN

24.2.2018. u 01:21

CIK uspješno okončao akciju etničkog čišćenja BiH.

5

2

Prijavi

preludezalude

23.2.2018. u 23:41

Sve ih treba povjesati. Oruzje iskopavajmo i podmazimo. Trebat ce opet.

12

3

Prijavi

Norm

23.2.2018. u 21:11

...koja je skracenica za UZP u BiH? CIK...

20

6

Prijavi

Tursija

23.2.2018. u 16:50

CIK je lopovski ,trazimo smjene generalne u Ciku

11

3

Prijavi

~~munja~~5

23.2.2018. u 16:19

NIJE KRIV GENOCIDNI CIK, KRIVI SU HUDI BALIJAŠI KOJI SU GA
"NAPRAVILI" P.S. OVAJ SASTAV CIKA-A JE USPOSTAVILA KOACIJA:
-SDP -SBB -SNSD -HDZ

15

6

Prijavi

Gumica

27.3.2018. u 13:36

još nam samo fali da sa SNSD-om dovedete Ruse a onda zajedno sa onim govnetom iz SDA Suadom Arnautovićem koaliciono pokradete izbore. Doduše, možda na glasanju sretnemo mrtvog dedu.

165

alejalipa92

6.4.2018. u 19:33

Ovaj, sadanji saziv CIK-a je zreo za posao policije i tužilaštva. Smjeniti ga sad, pa sad!

0

0

Prijavi

spreca

4.4.2018. u 21:22

Treba ta govna zatvoriti na robiju...oni su krivci za trgovanje nasim glasovima

27

0

Prijavi

korisnik1234

4.4.2018. u 21:18

Sve u zatvor !

21

0

Prijavi

[munja5](#)

4.4.2018. u 16:57

samo da ponovim: CIK JE ZLOČINAČKA ORGANIZACIJA DABIĆ - BOBANOVIH ZLIKOVACA!

39

0

Prijavi

Muha_89

2.4.2018. u 20:29

ne treba uopste izac na izbore, bolje na masovne proteste i protjerat svu bagru, ukinuti sve politicke stranke. REVOLUCIJA

20

1

Prijavi